

Über dieses Buch

Dies ist ein digitales Exemplar eines Buches, das seit Generationen in den Regalen der Bibliotheken aufbewahrt wurde, bevor es von Google im Rahmen eines Projekts, mit dem die Bücher dieser Welt online verfügbar gemacht werden sollen, sorgfältig gescannt wurde.

Das Buch hat das Urheberrecht überdauert und kann nun öffentlich zugänglich gemacht werden. Ein öffentlich zugängliches Buch ist ein Buch, das niemals Urheberrechten unterlag oder bei dem die Schutzfrist des Urheberrechts abgelaufen ist. Ob ein Buch öffentlich zugänglich ist, kann von Land zu Land unterschiedlich sein. Öffentlich zugängliche Bücher sind unser Tor zur Vergangenheit und stellen ein geschichtliches, kulturelles und wissenschaftliches Vermögen dar, das häufig nur schwierig zu entdecken ist.

Gebrauchsspuren, Anmerkungen und andere Randbemerkungen, die im Originalband enthalten sind, finden sich auch in dieser Datei – eine Erinnerung an die lange Reise, die das Buch vom Verleger zu einer Bibliothek und weiter zu Ihnen hinter sich gebracht hat.

Nutzungsrichtlinien

Google ist stolz, mit Bibliotheken in partnerschaftlicher Zusammenarbeit öffentlich zugängliches Material zu digitalisieren und einer breiten Masse zugänglich zu machen. Öffentlich zugängliche Bücher gehören der Öffentlichkeit, und wir sind nur ihre Hüter. Nichtsdestotrotz ist diese Arbeit kostspielig. Um diese Ressource weiterhin zur Verfügung stellen zu können, haben wir Schritte unternommen, um den Missbrauch durch kommerzielle Parteien zu verhindern. Dazu gehören technische Einschränkungen für automatisierte Abfragen.

Wir bitten Sie um Einhaltung folgender Richtlinien:

- + *Nutzung der Dateien zu nichtkommerziellen Zwecken* Wir haben Google Buchsuche für Endanwender konzipiert und möchten, dass Sie diese Dateien nur für persönliche, nichtkommerzielle Zwecke verwenden.
- + *Keine automatisierten Abfragen* Senden Sie keine automatisierten Abfragen irgendwelcher Art an das Google-System. Wenn Sie Recherchen über maschinelle Übersetzung, optische Zeichenerkennung oder andere Bereiche durchführen, in denen der Zugang zu Text in großen Mengen nützlich ist, wenden Sie sich bitte an uns. Wir fördern die Nutzung des öffentlich zugänglichen Materials für diese Zwecke und können Ihnen unter Umständen helfen.
- + *Beibehaltung von Google-Markenelementen* Das "Wasserzeichen" von Google, das Sie in jeder Datei finden, ist wichtig zur Information über dieses Projekt und hilft den Anwendern weiteres Material über Google Buchsuche zu finden. Bitte entfernen Sie das Wasserzeichen nicht.
- + *Bewegen Sie sich innerhalb der Legalität* Unabhängig von Ihrem Verwendungszweck müssen Sie sich Ihrer Verantwortung bewusst sein, sicherzustellen, dass Ihre Nutzung legal ist. Gehen Sie nicht davon aus, dass ein Buch, das nach unserem Dafürhalten für Nutzer in den USA öffentlich zugänglich ist, auch für Nutzer in anderen Ländern öffentlich zugänglich ist. Ob ein Buch noch dem Urheberrecht unterliegt, ist von Land zu Land verschieden. Wir können keine Beratung leisten, ob eine bestimmte Nutzung eines bestimmten Buches gesetzlich zulässig ist. Gehen Sie nicht davon aus, dass das Erscheinen eines Buchs in Google Buchsuche bedeutet, dass es in jeder Form und überall auf der Welt verwendet werden kann. Eine Urheberrechtsverletzung kann schwerwiegende Folgen haben.

Über Google Buchsuche

Das Ziel von Google besteht darin, die weltweiten Informationen zu organisieren und allgemein nutzbar und zugänglich zu machen. Google Buchsuche hilft Lesern dabei, die Bücher dieser Welt zu entdecken, und unterstützt Autoren und Verleger dabei, neue Zielgruppen zu erreichen. Den gesamten Buchtext können Sie im Internet unter <http://books.google.com> durchsuchen.

This is a digital copy of a book that was preserved for generations on library shelves before it was carefully scanned by Google as part of a project to make the world's books discoverable online.

It has survived long enough for the copyright to expire and the book to enter the public domain. A public domain book is one that was never subject to copyright or whose legal copyright term has expired. Whether a book is in the public domain may vary country to country. Public domain books are our gateways to the past, representing a wealth of history, culture and knowledge that's often difficult to discover.

Marks, notations and other marginalia present in the original volume will appear in this file - a reminder of this book's long journey from the publisher to a library and finally to you.

Usage guidelines

Google is proud to partner with libraries to digitize public domain materials and make them widely accessible. Public domain books belong to the public and we are merely their custodians. Nevertheless, this work is expensive, so in order to keep providing this resource, we have taken steps to prevent abuse by commercial parties, including placing technical restrictions on automated querying.

We also ask that you:

- + *Make non-commercial use of the files* We designed Google Book Search for use by individuals, and we request that you use these files for personal, non-commercial purposes.
- + *Refrain from automated querying* Do not send automated queries of any sort to Google's system: If you are conducting research on machine translation, optical character recognition or other areas where access to a large amount of text is helpful, please contact us. We encourage the use of public domain materials for these purposes and may be able to help.
- + *Maintain attribution* The Google "watermark" you see on each file is essential for informing people about this project and helping them find additional materials through Google Book Search. Please do not remove it.
- + *Keep it legal* Whatever your use, remember that you are responsible for ensuring that what you are doing is legal. Do not assume that just because we believe a book is in the public domain for users in the United States, that the work is also in the public domain for users in other countries. Whether a book is still in copyright varies from country to country, and we can't offer guidance on whether any specific use of any specific book is allowed. Please do not assume that a book's appearance in Google Book Search means it can be used in any manner anywhere in the world. Copyright infringement liability can be quite severe.

About Google Book Search

Google's mission is to organize the world's information and to make it universally accessible and useful. Google Book Search helps readers discover the world's books while helping authors and publishers reach new audiences. You can search through the full text of this book on the web at <http://books.google.com/>

9585

UNIVERSITEITSBIBLIOTHEEK GENT

90000034785

Digitized by Google

ACTORUM
ERUDITORUM,
QUÆ
LIPSIÆ PUBLICANTUR,
SUPPLEMENTA.
TOMUS VIII.

*Cum S. Cæsareæ Majestatis & Regis Pol.
atque Electoris Saxoniae Privilegiis.*

LIPSIÆ,
Prostant apud JOHAN. GROSSII Hæredes,
JOH. FRID. GLEDITSCHII B. FIL.
ET
THOMAM FRITSCHIUM.

Typis BERNHARDI CHRISTOPH. BREITKOPFII.
A. M DCC XXIV.

✠ (I) ✠

ACTORUM ERUDITORUM,

Quæ Lipsiæ publicantur,
SUPPLEMENTA.
Tom. VIII. Sect. I.

---

*BIBLIOTHECA ORIENTALIS CLEMEN-
tino-Vaticana. Recensuit, digessit & genuina scripta
a spuris secrevit, addita singulorum Auctorum vita, JO-
SEPH SIMONIUS ASSEMANUS, Syrus
Maronita, S. Theol. Doctor atque in eadem Bibliotheca
Vaticana linguarum Syr. & Arab. Scriptor. Tomus
I de Scriptoribus Syris Orthodoxis.*

Romæ, typis S. Congreg. de propag. Fide, 1719, fol.
Alph. 7½.

Historiam Ecclesiasticam ex Scriptoribus Orientalibus, si cum debita cautione legantur, multum lucis accipere, eaque quæ a Latinis Græcisque vel leviter tacta, vel plane omissa, aut perperam dicta fuerunt, inde corrigi & suppleri posse, nemo harum rerum peritus in dubium vocabit. Magnus est Ecclesiæ Orientalis doctorum numerus, quorum vitas & scripta ex folis scriptoribus Orientalibus cognoscere licet. Quare dolendum omnino est, tam pauca in hoc scientiæ genere proba extare ingenii monumenta. Syriacos Scriptores quod attinet, peculiari quidem commentario eos complexus est Hebed Jesu Episcopus Sobensis, at præter nomina auctorum ac titulos librorum fere nihil exhibet. Simile opus promisit Abrahamus Ecchellensis Maronita in præfatione ad hunc Catalogum, sed ejus conatus mors interceptit, &

A

& brevis tantum Scriptorum Ecclesiastici & profani argumenti index in calce Eutychiei vindicati apparet. Naironus, ejus in Collegio Romano Successor, in præfatione Evopliz suæ non-nullos quoque recenset. Hottingerus autem in Bibliotheca Orientali pleraque huc spectantia ex Masio & Hebed Jesu mutuatus est, & Herbelotius de solis Scriptoribus profanis Arabicis, Persicis & Turcicis sollicitus fuit. Quod perpendens clarissimus Autor noster, ex Bibliothecæ Vaticanæ, cujus historiam in præfatione pertexit, Codicibus, partim jam pridem ibi magno numero extantibus, partim itineris sui, quod fusius hic persequitur, sumptibus Clementis XI in Syriam & Ægyptum suscepti ope advectis, novam ac plenioram Bibliothecam Orientalem admiranda industria condere aggressus est, eamque in quatuor classes divisit. Prima auctores Syros Orthodoxos, Jacobitas, & Nestorianos, sive ii primum Syriace scripserint, sive ex aliis Linguis in Syriacam translati fuerint, continebit; altera Arabes tum Christianos tum Mohammedanos; tertia Coptorum & Æthiopum libros; quarta sacros Syrorum Codices Syriace vel Arabice scriptos, ut Biblia sacra, rituales libros, & cetera hujusmodi Ecclesiastica monumenta complectetur. Singulorum Scriptorum nomina, ætatem, acta, referet, libros, librorumque auctoritatem, antiquitatem, materiam, usum, prolixè indicabit. Primam autem classem valde diffusam in quatuor itidem Tomos partiri necessum habuit, quorum primum scriptores Syriaci Orthodoxi, secundum Syri Jacobitz seu Monophysitz, tertium Syri Nestoriani, quartum Græci, Latini, aliarumque gentium scriptores, in Syriacum idioma conversi, occupabunt. His appendicis loco Catalogum Hebed Jesu supra memoratum attaxet, sed ex Syriaco iterum recusum, & ad Codices Vaticanos emendatum: Patriarcharum præterea Syrorum, Maronitarum scilicet, Melchitarum, Jacobitarum, & Nestorianorum, seriem adjiciet. Præfente igitur Tomo Scriptores Syri Orthodoxæ sequentes enarrantur. E. *Simeon Barfaboe* seu filius tinctorum, cui a parentum arte nomen hæsit, Seleuciz & Ctesiphontis Episcopus fuit, ac Martyrii coronam in persecutione Persica sub Rege Sapore adeptus est. II. Sanctus *Möller*, Græcis in Meno-

logio

logio Milus dictus, Episcopus Sufæ, initio fere illius persecutionis sub Hormisda Guphrizo Provinciæ Rozichenfis Præfecto martyrium subiit. III *Jababues*, Chaldæus Episcopus. IV *Jsaïas Adabi Arzunita*, ex regione Arzun (de qua legendus Valesius in notis ad libr. 25 Marcellini C. 7 & Pagius ad annum 503) Eques aulæ Regis Persarum, acta Martyrum, quorum nomina adjecit Autor, conscripsit. V Sanctus *Jacobus*, Nisibis Episcopus, Ephremi Magister, qui Concilio Nicæno interfuit, at Canonum illius Arabicorum Autor non est, nec Liturgiæ, quæ ejus nomen præfert. VI Sanctus *Ephremus*, Doctor Orbis & Syrorum Propheta dictus, pluribus scriptis inclaruit, quæ partim Syriacæ & Arabice, partim Græcæ & Latine extant, atque a Nostro peculiari Syllabo exposita sunt. Testamentum sancti Ephremi, quod apud Vossium in ejus Vita & in nupera editione Oxoniensi reperitur, mendis scatet, quæ ex Syriaco textu Autor noster corrigit. Acta autem Syriaca Doctoris hujus nemini adhuc cognita, ex optimo Codice Vaticano sexcentorum fere annorum, magna ex parte, præmissis eorum compendio ex alio Codice Syriaco trecentorum annorum, subnectit. VII *Isaacus senior*, qui a multis cum Isaaco Presbytero Antiocheo confunditur. Huic librum de Trinitate ac Incarnatione a Sirmondo inter opuscula Veterum Patrum dogmatica editum adscribendum esse conjicit. VIII *Balaus*, Metripentasyllabi Autor, qui varios hymnos composuit. IX *Zenobius*, Sancti Ephremi discipulus, Ecclesiæ Edessenæ Diaconus, contra Marcionem scripsit. X *Abfamas*, Presbyter Edessenus ab Hebed Jesu male Abselamus vocatus, autor hymnorum de Hunnis. XI *Gregorius*, Cypri Abbas, Sancto Epiphanio æqualis. Sermones asceticos & epistolæ ad Theodorum Monachum ac Epiphanium scripsit. XII *Marutbas* Episcopus urbis Tagrit in Mesopotamia, quam & Maïpherkin & Maïpharacta & Medinat Sohde seu Martyropolin appellant, Liturgiæ & historiæ Martyrum autor, quorum seriem per summa capita Noster retexit, ac pleniorẽ ejus editionem promittit. Idem historiam Concilii Nicæni & Canones ejusdem in Syriacum sermonem transtulit, quod opus vere aureum nondum inventum esse Noster dolet. Sunt hi Canones, qui Ara-

bici vulgo dicuntur, quia ex Arabicis exemplaribus primum a Baptista Eliano e Societate Jesu Alexandriae exscripti & Latine versi, deinde ab Alfonso Pisano, atque Francisco Turriano, doctis ex eadem Societate Viris, publici juris facti, tandem ab Abrahamo Ecchellenfi Maronita ad sex editiones Orientales collati & cum elegantiori interpretatione publicati fuerunt. Rejiciuntur ut spurii a Pearsono in Vindic. Ignat. P. I p. 187 & post Justiniani Imperatoris ævum conficti esse dicuntur, sed ab eodem Ecchellenfi in Opusculo hac de re edito, & nuperrime a P. Thyroso Gonzalez Soc. Jesu de infallibilitate Romani Pontificis Disputat. III Sectione 2 §. 9 vindicati sunt. XIII Sanctus *Acacius* Episcopus Amidæ, in cujus Epistolas dogmaticas Mares Persa commentatus est. XIV *Rabulas* Episcopus Edessæ qui Rabbulus vocatur, ab Acœmeta apud Bollandum. Epistola ejus ad S. Cyrillum T. V Concil. Labb. extat; Canones in Edessena synodo ab eo sancitos asservat Bibliotheca Medicea in Cod. MSC. cujus meminit Renaudotius T. II p. 272. XV *Ibas* Episcopus Edessæ Nestorianismi accusatus, sede sua ejectus, sed restitutus tamen fuit. Famofam epistolam ad Marem Persam scripsit. XVI Sanctus *Isaacus Magnus* a Ninivita & ab Ephreми discipulo diversus, Abbas, Presbyter Antiochenus, multa ascetica composuit. XVII *Cosmas* Phaniri in Cœle-Syria Presbyter, Vitæ Simeonis Stylitæ Autor. XVIII *Simeon Stylites* in Mandra Telanessæ, columnas, in quibus deinde commorabatur, conscendit, ibique diem obiit. XIX Sanctus *Baradatus*, seu *Barbadat* Syriace, & *Jacobus* monachi. Diversus hic est Baradatus ab homonymo Episcopo Telæ & Baradzo seu Zanzalo Jacobitarum Sectæ Conditore. XX *Maras* Episcopus Amidæ a Mara Monophysita differt, epistolam synodicam ad Leonem Imperatorem dedit de synodo Chalcedonenfi, cui subscripsit. XXI. *Nonnus* Episcopus Edessæ ejecto Iba Edessæ præfectus fuit, mox autem ejectus Saracenorum & Heliopolitanorum conversioni incubuit. Epistola ejus pro synodo Chalcedonenfi ad Leonem Imperatorem extat. XXII *Jacobus* Diaconus Edessenus, qui vitam sanctæ Pelagiæ Antiochenæ scripsit. XXIII *Mochimus* Presbyter Mesopotamensis, quem Cave male Moschimium vocat, cum Syris *mkim*, id est fuscitator, dica-

dicatur. XXIV *Petrus* Presbyter Edessenus. XXV *Samuel* Presbyter Edessenus. XXVI *Josua Stylites*, Chronici de bello Persico sub Cavade seu Cobade Rege Persarum autor. XXVII Sanctus *Jacobus* Sarugensis Batnarum Episcopus seu urbiculæ in regione Sarugensi sitæ, quæ duo Renaudotius confundit, ac Jacobum nostrum hæreticorum Monophysitarum antesignanum injuste vocat, ex Nostri sententia, qui prolixè illi respondet. XXVIII *Georgius*, Jacobi Sarugensis discipulus, Encomium in præceptorem suum scripsit. XXIX *Simeon* Episcopus Betharsamenensis, cujus epistola de Barsauma Episcopo Nisibeno, deque Nestorianorum hæresi in Persiam invec̃ta, ab Autore adjicitur, & commentario passim addito explicatur. XXX Chronici Edesseni Autor, qui totus inseritur, ac notis doctissimis illustratur. XXXI *Xystus* Episcopus, qui Liturgiam, quæ in Missali Romano & Renaudotii Liturgiis reperitur, & alia opuscula Ascetica scripsit. XXXII *Johannes* Apameensis Monachus, quem Andreas Mafius cum Chrysofotomo confundit. Ascetica varia meditatus est. XXXIII *Johannes Saba* i. e. Senex, qui & a monasterio trans Tigrim sito Johannes *Adileita* vocatur, varia scripta ascetica quoque composuit. XXXIV *Isaac Ninivita*, ab Isaaco, Autore libri *Causæ Causarum* diversus, de monastica institutione scripsit. XXXV *Abraham* Nephthareus ex loco Mesopotamiæ Nephtar, Sobens, Nethphar dicto. XXXVI *Georgius* Episcopus Tagritensis pro synodo Chalcedonensi & duabus Christi naturis ad monachos S. Matthæi, quod cœnobium Ninivensium est, scripsit. XXXVII *Constantinus* Episcopus Haran. contra Monophysitas expositionem Synodi Nicænæ & Chalcedonensis edidit. XXXVIII *Leo* Episcopus Haran. Epistolam ad Eliam Jacobitarum Episcopum dedit, cum ad Monophysitas transfisset. XXXIX *Pbocas* Edessenus Dionysium Areopagitam Commentariis illustravit. XL *Jacobus* Episcopus Edessenus, cum Jacobis Nisibensi & Sarugensi a Mafio, Hottingero, Britio, Nairono, Cæveo confunditur, ac a Renaudotio in Monophysitarum numerum falso refertur, Nostro teste, qui multis hunc refellere studet, ipse tamen deia nonnulla argumenta contra Jacobi orthodoxiam aliis discutienda proponit. Infinitis fere scriptis inclaruit, & nos' ἐπιζοχῆν

Commentator vocatur, tum quia Canonicos Scripturæ libros Commentariis illustravit, tum quod varia e Græco in Syriacum sermonem vertit, ut Aristotelis scripta Dialectica, in quæ æque ac in Porphyrii Isagogen commentatus est. Primus Syriacam Grammaticam conscripsit, item epistolam de Orthographia Syriaca & punctis Vocalibus, Chronicon quoque, Liturgiam, & ordinem sancti baptismi edidit. **XLI Georgius** Episcopus Arabum de Chronico seu Calendario Carmen elegantissimum scripsit & in præfatione Syriacos versus Arabicis esse elegantiores contra Arabis cujusdam jactantiam ostendit. **XLII Daniel** Episcopus Salchenfis scripsit expositionem in Psalmos. **XLIII Johannes Maro** Sirimensis, Patriarcha Antiochiæ, contra Monophysitas & Nestorianos scripsit. **XLIV Theophilus** Edessenus, recentiorum punctorum Vocalium Syriacorum ad Græcorum morem formatorum Autor, Homeri Iliadem in linguam Syriacam vertit & Chronicon composuit. **XLV Johannes** Lephediensis Patriarcha Maronitarum. **XLVI Moses** Accarenfis Patriarcha Maronitarum. **XLVII Johannes Sulaca** vel *Siud* Chaldæorum Patriarcha, Romam profectus, fidei suæ confessionem edidit, ac a Papa Julio III inauguratus fuit. **XLVIII Moses Mardenus**, ex urbe quadam Mesopotamiæ Mardin Romam ad Pontificem Julium III missus, Confessionem fidei edidit, a Masio translata, & Viennæ novo Testamento Syriaco imprimendo cum Alberto Widmanstadio operam dedit. **XLIX Abd Jesu** Patriarcha Chaldæorum cum Metropolita Sobensi ab Ecchellenfi, Nairono & Renaudotio confunditur. Carmen de laudibus Romani Pontificis composuit, ab Isaaco Sciadrensi latine versum, quod apud Petrum Strozzam in Synodalibus Chaldæorum extat, & tria alia de Johanne Sulaca Carmina, item professionem fidei scripsit. **L Elias** Patriarcha Chaldæorum ad Paulum V Pontificem cum fidei confessione missus fuit. **LI Adam** seu *Timotheus* Episcopus Amidæ, postquam ad eundem Pontificem legatus, Nestorianum errorem ejurasset. **LII Gabriel** Hasan Zephæ urbis quæ & Hefno dicitur, Archiepiscopus, duo carmina in laudem Pauli V Pontificis composuit, quæ apud Strozzam loco citato comparent. **LIII Georgius Amira**, Patriarcha Maronitarum, Romæ primum

primum studiis incubuit, ubi & Grammaticam Latino sermone edidit anno 1569, cum prolegomenis de ejus linguæ præstantia & antiquitate, qua & Hebræam superare opinatur. LIV. *Isaac Sciadrensis* Episcopus Tripolis, Romæ quoque literis operam dedit, ac Grammaticam Syriacam, bina carmina in Urbanum VIII Pontificem, & Quæstiones Theologicas Arabice scripsit. LV. *Joseph Accurensis*, Maronitarum Patriarcha, Carminum Arabicorum de Maronitis & Melchitis, ac Calendarii restitutione adversus Orientalium calumnias autor. LVI. *Abgarus Edessæ Rex & Archelaus* Episcopus Cæsariæ. Ceterum eruditissimas passim notas Autor inspergit, ex quibus pauca delibabimus. Pag. 119 occasione Bardesanis hæretici, qui Syriace ܒܪܕܝܣܢܐ Bardaizan appellatur, annotat, fluvium prope Edessam vocari Daizan i. e. *Saltator*, quam vocem Græci per σάλτων expresserunt. P. 121 de Cuchitis hæreticis observat, autorem eorum Syrum quendam fuisse Cuch, a quo Cuchitæ, vel *Amphorarii* dicti. Ab his autem distinguî debere alios orthodoxos Cuchitas, qui ܟܘܚܝܬܐ i. e. artem figuralem exercuerint. P. 205 in originem Nestorianismi in Oriente inquirat & Renaudotium refellit. P. 261 omnes Toparchas Edessenos prænomen Abgar habuisse, quod claudum significat, nec cum Spanhemio Acbar i. e. *magnus*, ejus loco ponendum esse censet. P. 294 Nomen Tabelitæ, quo Jacobus Sarugensis insignitur, explicat, ac doctorem universalem Syriacæ significare, Canonesque Conciliorum Oecumenicorum ܬܒܝܠܝܬܐ *Tibeloje* vocari ostendit. P. 359 de regno Indorum & quomodo belli causa Christianam religionem amplexi sint, historiam Johannis Afizæ Episcopi apud Dionysium Patriarcham in Chronico, & p. 364 epistolam Simeonis Betharsamenensis de Homeritarum martyrio doctis commentationibus illustrat. P. 469 Johannem Seldenum emendat ac Edessam Mesopotamiæ urbem a Syris *Arach & Orrboa*, Arabibus vero *Koba & Orfa* appellari monstrat, & hinc provinciam Edessenam Græcis Latinisq; Scriptoribus corrupto nomine Osrhœnam dici observat. P. 507 de Melchitarum, Mardaitarum & Maronitarum origine differit, ac nomi-

na

na illa Melchitarum & Mardaitarum coeva & opposita fuisse putat, eaque non religionis aut ritus, sed civilis duntaxat factionis differentiam indicasse putat. Nam rebelles adversus Imperatorem Syriace Mardaitas, sed obedientes Melchitas, i. e. Imperiales dictos fuisse existimat. P. 554 Epistolam Abgari ad Christum nullo *νοθεύσεως* vitio laborare asserit, suamque sententiam variis argumentis tueri conatur, quæ pariter atque illa quæ ad harmoniam Ecclesiæ Orientalis & Occidentalis stabiliendam attulit, examinare nostrum non est. Adjectus est in operis hujus calce Index MStorum, quæ in Codices Nitrienses, Berroenses, Amidenses, Græcos, Ecchellenfis & Petri a Valle dispefcuntur.

*BERNHARDI SEBASTIANI CREMERI,
B. F. SS. Th. Doct. & ejusd. Facult. in Academ. Har-
derovic. Prof. Prodromus Typicus continens Exercitatio-
nes Philologico Theologicas in V. & N.
Test. loca.*

Amstelodami, apud Janfonio-Waesbergios, 1721, 4.
Alph. 1 plag. 7.

CL. Autor in ea versatur opinione, totam Veteris Testamen-
ti. historiam sacris literis comprehensam esse Typicam, ac
Judæorum cæcitatem & infidelitatem in eo consistere, quod li-
teræ & cortici legis & rerum gestarum inhærent, nec ad finem
legis Christum respicerent: quod studium typicum ex Mose &
Historiis sacris Veteris Testamenti tum statim in præfatione,
tum quoque sub finem hujus Prodromi vindicare satagit: nec
enim causam allegari posse, cur non, cum de rebus sub Mose
gestis hoc unanimi fere consensu concedatur, idem quoque de
sacra historia post Mosen affirmari debeat? cur verbi gratia exitus
ex Ægypto sub Mose esse possit typicus, & non item intro-
ductio in Canaan sub Josua? cur introductio in Canaan sub Jo-
sua, & non confirmatio Israelitarum in ea per illustres libera-
tiones sub Judicibus? & ita porro. Sane esse has res ejusdem na-
turæ & indolis, ac proinde idem de illis, quod ad essentialia,
affir-

SUPPLEMENTA Tom. VIII Sect. I.

affirmari debere, id est, omnes res gestas esse typicas, & ad Christum ejusque Ecclesiam respicere. Diversitates vero rerum gestarum rerum antitypicarum diversitatem designare, neque etiam absque hac relatione rationem reddi posse, cur illæ potissimum historiarum & non plures aliæ ex innumeris, quæ æque facta communis providentiæ continebant, a divinis Scriptoribus literis consignatæ fuerint, cum liber bellorum Domini, liber justorum &c. eadem nos docere potuissent. At vero delectum talem habitum esse & ex annalibus populi Dei multis paucas reservatas & ad ruminandum traditas esse has historias propterea, quod istæ fata Christi & Christianæ Ecclesiæ continerent. Eandem esse rationem, cur post Johannem non reperiantur divini amanuenses, qui annales Christianæ Ecclesiæ componant, eo quod tunc Ecclesia Christiana ad tempus implementi typorum venerit, quæ proinde non indigebat divinis amanuensibus, qui Ecclesiæ res gestas componerent, utpote quæ ab Ecclesia non debebant ut typicæ spectari, & propterea annotari ac Ecclesiæ prælegi: sicut quoad ad Historiam Veteris Ecclesiæ attinet, res se habebat. Hisce argumentis studium Typicum Autor munire in præsens allaborat, quæ alibi accuratius se persecuturum esse pollicetur. Ut autem in hoc studio felices progressus facere posset, facile in animum induxit, ut crederet, clavem prophetiarum, quæ vel Israel, vel hostes ejus (de aliis jam non disputat) non tantum literaliter sed & mystice proponunt, ex Historiarum filo depromendam esse. Nullum enim tempus ipsi videbatur esse, ubi populus Israeliticus, ejusque adeo hostes, typice aut mystice considerari non possint aut debeant. Et propterea tutius nunquam sibi incendendum esse Autor existimabat, quam ut Historiam V. T. totam faceret parallelam cum Historia Ecclesiæ, ejusque hostium sub N. T. inde enim juxta suam hypothesein certus esse poterat, intra quos terminos Prophetia de Israele vel ejus hostibus agens, continenda erat; & quæ Ecclesiæ ætas & hostes sub N. T. indigitantur. Cum vero ipso usu expertus fuerit Autor, non ea, ac quidem, ut ipsi saltem videtur, decebat acuratione, Typos esse tractatos, necessarium duxit Dissertationem de Typorum usu & abusu conscribere, ut eruditi percipiant, quid Autor desideret

B

&

- & quid ipsi ab eo expectare debeant. Primo igitur in laudata disertatione Autori displicet, quod multi subjectum & argumentum typi, non, ut in prophetia verbali faciunt, accurate explicant, sed observatis quibusdam analogiis ex quibusdam phrasibus nunc hoc nunc illud subjectum, nunc Christum nunc Apostolos, vel fideles designent, cum tamen typi sint umbræ, adeoque prædicata in sua connexione omnia lustrari debeant, ut subjectum antitypicum inveniatur. Dein minus probatur Autori, quod alii in typis explicandis, præterquam quod longe plurimas circumstantias non attingant, nescio quos saltus committant, atque materiam typicam ὄσσερον πρότερον tractent. Ex gr. relatum legi, Simfonem cum tritico mulieribus rem habuisse, & de singulis distinctam posteritati historiam relictam esse, cum vero de Simfonis Antitypo agatur, tres illas historias ita inter se confundi, ut nihil supra. Quemadmodum etiam sæpe in typis multa ut minutæ vel περιεργα considerentur, quæ tamen sæpissime subjectum determinant, sicut parvi ductus & lineamenta suum Archetypum: quandoquidem etiam sapientiæ divinæ non conveniat, in Typis dari περιεργα, quæ a principali abluant scopo, nec ei subordinari queant. Quamvis enim possit in typis principalis scopus a minus principali distingui, & dignosci, nihilo secius tamen omnia, etiam quæ περιεργα dici possint, sibi subordinanda & spirituali sensu illustranda esse. Porro miram plane rem esse dicit Autor, quod,
- p. 4. §. 8.
- p. 5. §. 9.
- p. 8. §. 11.
- p. 10. §. 12.
- cum ab una parte multæ circumstantiæ materiæ Typicæ dicantur esse supervacaneæ ratione sensus spiritualis, ab altera parte multa vel ex S. Scriptura, vel ex ratione, vel ex Judæorum traditionibus materiæ typicæ addantur, & mystico sensu explicantur, cum tamen typi legales a mente divina ita sint concepti & circumstantiis circumscripti, ut religio nobis esse debeat, aliquid addere: siquidem typi legales unice ab arbitrio divino sint determinati, ubi moralitas & immutabilis ratio non datur; ubi propterea quoque unum ex alio legitima ratiocinatione deduci non potest. Ex, gr. Lev. XXI, 1-3 prohibetur Sacerdotibus se polluere propter quemcunque mortuum: sed permittitur propter Patrem, Matrem, Filium & Filiam, Fratrem & Sororem virginem. Hic Judæi pro sua δοκνησιολογία ratiocinantes cogitant omnino alienum

lienum, Uxorem hic prætermitti, utpote quæ omnium reliquorum propinqua magis sit marito, ideo sub voce **רנב** illam intelligi sciunt. Verum si cogitassent non rationem aliquam moralem Præcepti hujus rationem esse, sed arbitrium Dei, ita ratiocinari desissent. Etenim si ratio valeret, tum propter sororem maritatum, liberosque post se relinquentem, major luctus materia esset, quam propter sororem Virginem, quando fato concedit una aut altera. Abusu typorum, ab Autore enarrato, progreditur quoque ad rectam explicationis eorundem methodum; & hic ante omnia requirit, **p. 13. §. 14.** ut eadem interpretationis methodus adhibeatur, quæ in prophetiis verbalibus; ut scilicet investigetur subjectum, & prædicata pro *subjecti natura* explicentur. Cum vero subjectum in prophetia *verbali* non ex his vel illis prædicatis, sed ex omnibus in sua connexionem & forma consideratis innotescat, idem in Typis, prophetiis realibus, observandum esse; id quod Autor variis exemplis illustrat, & quid speciatim in typis legalibus, historicis & prophetis observari debeat, uberius edisserit, ac inter typos legales & historicos hoc potissimum discrimen constituit, quod Legales habeant usum quodammodo generalem, ad universam spectantem Ecclesiam; Historici autem particulares tantum delineant casus, ita ut *verbi gratia* Leges Mosis, quæ tabernaculum, sacrificiorum apparatus, tempora, personas sacras respiciunt, systematicam fere Theologiam contineant, Historiæ autem hujus aut illius temporis fata depingant. Quemadmodum sacrificia, prout in Levitico descripta sunt, in genere Christi vel fidelium sacrificium delineare, sacrificium autem a Samuele oblatum & victoriam contra Philistæos promovens **1 Sam. VII** singulare temporis cujusdam factum adumbrare Autor existimat, qua ratione itidem Paschatis leges mysterium agni nostri Paschalis, Jesu Christi describere; sed paschata tempore Josiæ & Hiskix celebrata, singularia respicere tempora censet. Ut jam alia exempla taceamus, ab Autore in præsentem strictim adducta, sed quorum plura tum ex Legalibus tum Historicis typis, ac inter alia Historiam Simsonis juxta datam methodum elucidatam, publici juris facere constituit. Interim speciminis loco in præsentem prodromo explicationem unius typi legalis, de sacerdotibus & Pontifice ex **Lev. XXI.** alterius

Historici ex Num. XXI, 4-9 de serpente aeneo exhibet, ita ut primo in Commentario literali brevibus stricturis ac scholiis litera elucidetur, tum majori studio sensus mysticus investigetur, quæ prolixius recensere instituti ratio non permittit. Hinc pauca tantum observare juvat. In explicatione prioris typi legalis ex Lev. XXI, extra controversiam positum esse Auctor judicat, hanc legem tum quod ad summum pontificem, tum quod ad reliquos sacerdotes attinet, omnino esse typicam, adeoque Spencerum maximè co-

P. 60. S. 24

19

arguit *εὐνομίας*, qui omnia hæc præcepta eo tantum tendere autumat, ut honori personarum sacrarum Deus confuleret, & ipsis venerationem quandam conciliaret; siquidem vulgus κατ' ὄψιν judicare, & prout externa corporis species in oculos incurrat, ita personam & officium hominis spernere aut admirari consueverit. Quam ob causam a Persis quoque religiose observatum sit, neminem ad imperium admittere, quem corporis mutilatio, vel naturæ in quibusdam membris infirmitas notaret. Id quod etiam apud Romanos quandoque servatum sit: nam referente Dionysio Halicarn. Horatium Coclitem & Mutium Scævolan, quia mutili, magistratus incapaces judicatos esse. Recte itaque alibi Curtium testari: plerisque gentibus ingentem in corpore venerationem esse, magnorumque operum non alios capaces putare, quam

P. 61. S. 25

quos specie egregia & eximia natura donavit. Verum hanc Spenceri commentationem mali esse commatis Auctor pronunciat; nam primo etiam si concedatur in litera aliquid latere huic rei simile, tamen nimis vagum & generale esse, nihil aliud Deum hac lege intendisse. Et si verum sit, Pontificatum alio respicere, per rerum naturam fieri non posse, quia etiam hic istud admitti debeat, ubi de requisitis Pontificis agitur. Dein delectum vitiorum habitum esse, cujus specialis debeat esse ratio, prætereaque talia corporis vitia esse taxata, quæ a vulgi cognitione sint remota, v. gr. quando Pontificem non debere esse attritum teste, vel *μόνος* sancitur, quid hoc facit ad vulgus, quod κατ' ὄψιν judicat, & prout externa species in oculos incurrit? illi enim vitium hoc nullo modo apparebat. Cur tandem quæso vitiosus Pontifex non in altari adolere, & tamen de eodem sacrificio coram altari in fœduario edere potest? si Deo judicatur esse dedecori, gibbosum

Ponti-

tificem sacrificium offerre, nonne adhuc magis dedecori esse debet, talem in domo Dei, & de mensa Dei alere, talem amicitia Dei frui? &c. Quemadmodum vero extra controversiam esse Autor censet, Pontificem V. T. respicere ad Pontificem N. T. Aaronem ad Christum, & omnia præcepta, quæ ad Pontificem spectant, etiam illa, quæ de matrimonio & de luctu fimebri agunt, simile quid in Christo, vero Pontifice, adumbrare: ita certissimum quoque esse, sacerdotes gregarios non posse hic Christum figurare, quia sacerdotibus & Pontifici diversa injungantur. Quod sacerdotibus licitum, Pontifici illicitum erat. Per sacerdotes igitur p. 62. §. 26.

Apostolos Christi delineari Autor existimat, qui sensu mystico mortem spirituales cognatorum & propinquorum, nimirum Judæorum lugere queant, imo sibi indulgere aliquid indecori, caput nudando aut vestes lacerando, remittendo v. gr. aliquid de libertate accessoria N. T. & de rigore justitiæ Christi, ut Judæis Judæi fiant, si forte lucrifacere quosdam possint. Cum vero Domini sint, Principes sacrorum, qui affectibus imperare debent, ne ministerium sanctum profanetur, propterea non debent calvitiam capiti & barbæ inducere & carnem incidere, vel ex nimio affectu & zelo libertatem Christianam mutando in licentiam carnis, loco libertatis a peccato, peccati servitutem revocare; nec non spem resurrectionis abjiciendo Dei judicium crudelitatis insimulare: vel ex superstitione, libertatem Christi abnegantes, servos se legis iudæorum gratiam facere, ac si talis abnegatio libertatis & servitutis professio Deo esset grata: nec non in carne gloriari, & præputium circumcidere, ac si hoc quicquam conduceret per se ad iram Dei mitigandam, & salutem impetrandam, quale quid non poterat non esse profanatio ministerii, quod Apostoli obituri erant. Sic Apostoli quoque ab conjugio, vel voluntario contractu cum meretricæ, profanata & repudiata, spirituali sensu abstinere debent. p. 76. §. 38.

Quod si filia Sacerdotis i. e. proles Apostolorum spirituali modo per verbum ab ipsis procreata profanaverit se scortando, quando dogmata profana, vitamque profanam sectatur, & in impuritate & cupiditatibus sibi indulget, igne iræ divinæ exemplari poena afficienda est. Nam tales impuri Christiani per ipsos Apostolos ad Christianismum traducti profanant Apostolos, quia occasionem

Præbent cogitandi, ac si dogmata & facta profana, si non illorum jussu, tamen illorum conniventia & permissione patrentur vel patrari queant. Pontifex autem Christus propter oleum Spiritus S. tam sancte se gubernare affectibusque imperare debet, ut propter nullum spiritualiter mortuum se contaminare debuerit, sed absolute se subicere Dei sanctæ & justæ voluntati. Idem ille Pontifex Christus rejicere & averfari debet conjugem, viduam, repudiatam, meretricem profanatam, sensu mystico, sed virginem spiritualiter castam accipere uxorem. Denique Pontifex Christus debet esse integer vitæ scelerisque purus, nec cæcus, claudus &c. spirituali modo. Nullus enim verus Pontifex esse potest, qui vitio aliquo laborat; sed qui vitiosus est, potest per Pontificem Christum integrum Deo reconciliari, & edere de sacrificiis piacularibus & salutaribus, Christi sacrificio cum omnibus fructibus, neutiquam vero ad altare accedere, aut intra velum, ut gratiam impetret & populum Deo reconciliet, appropinquare: quæ singula ab Autore fusius deducuntur. Ea vero methodo, qua Autor typum legalem explanare satagit, in explicatione itidem typi Historici de serpente æneo utitur, ita ut primo sensum literalem ipsius Historiæ, prout revera gesta fuit, dein vero etiam sensum mysticum ejusdem indaget. Ac in eo quidem omnes fere interpretes conveniunt, quod nimirum hæc historia sit typica, sed omnes fere insigni præjudicio occupatos ad mysterium hujus rei ostendendum accessisse Autor contendit, dum per serpentem æneum intellexerint Christum, cum tamen multo rectius jam subtilissimus D' Espagne & post eum Cl. Vitringa, *Observ. sacr. l. 2 c. 11*, ostenderint, per Serpentem non Christum sed Diabolum a Christo in cruce superatum & debellatum intelligendum esse. Primariam autem causam erroris hic commissi esse, quod interpretes non observaverint, Serpentem æneum fuisse verum ac naturalem presterem, quem Moses jussu Dei arripiens non solum vi veneno inficiendi orbarit, sed etiam in serpentem æneum mutaverit & sic perticæ eundem victum & veneno suo orbatum ceu perenne triumphum monumentum imposuerit, uti pluribus ab Autore in Commentario literalis adstruitur. Quæstionem igitur hic non esse, quomodo Christus vocari possit serpens æneus, sed quomodo

com-

p. 152. §. 60.

p. 121. §. 25.

comparari queat presteri, qualis Israelitas mordebat, id quod Autor plurimis aliis argumentis, quibus sententiam suam adstruere conatur, objectiones simul diluens, prolixè deducit.

Colophonis loco Dissertatio ex N. T. de prædicatione Christi crucifixi ex 1 Cor. I, 23, 24 huic Prodromo mystico adjungitur; ubi hoc tantum observare liceat, Autorem, postquam accurata exegesi hoc dictum pertractavit, exinde reprehendere ac convincere Syncretistici autores & fautores, quod diversus admodum ab Apostolico in ipsis Spiritus regnet. Sint dogmata, inquit, vel mysteria religionis multarum occasio sectarum, hæresium, schismatum, dissensionum, ergo vel parva vel nulla eorum est habenda ratio? Ergo vel adulteranda vel mollienda, ut carni grata sint, mundanæ sapientiæ arrideant? Ergo solus amor Dei & proximi, posthabita cognitione mysteriorum, urgendus, inculcandus, colendus est? Apage; Apostolo Paulo aliter stat animus. Judæis mysteria Evangelii crucis scandalo, Græcis stultitiæ erant, non tamen Paulus se accommodavit Judæis Græcisque, justitia sapientiæque mundana turgidis, neque mysteria illa aut occultavit, aut adulteravit: non denique mysteriorum istorum præconium desinit esse vocatis sapientiæ & potentia Dei. Id quod in eodem sibi dictum putent illi, qui mysteria quidem non negligenda tradunt, at tamen clamare non desinunt, non necessariam esse adeo eorum doctrinam, quam quidem virtutum & officiorum Christianorum. Videant tales, inquit Autor, ne præpostero abripiantur zelo & cæco partium studio. Christus, qua crucifixus, est vocatis potentia & sapientiæ Dei. Qui se virum in Christo adultum absque clara & distincta mysteriorum Evangelii cognitione creparet, nã is falleret & falleretur. Qui se virtutes & officia Christiani optime adimplere opinaretur, neque tamen a Christo crucifixo derivare, & ad eum referre sciret, profecto se aliosque deciperet. Mysteria Evangelii continent doctrinam ad pietatem, neque datur pietas veritatis nominis absque cognitione mysterii Dei Patris & Christi. Homines, inquit Lactantius de falsa sapientiâ Q. 3, ideo falluntur, quod aut religionem suscipiunt omiſsa sapientiâ, aut sapientiæ soli student omiſsa religione, cum alterum sine altero non possit esse verum.

Hæc

Hæc est prima pars Prodrömi Typici Autoris, quam mox alteram partem secuturam esse promittit, ubi agere in animum induxit de die expiationis magno juxta Levit. XVI, de servis eorumque statu vario ex Exod. XXI, 1-11, de offium aridorum vivificatione in valle Ezechielis c. 37, 1-14, quibus tandem accedet tertia pars de Naziræis ex Num. VI, & de Simföne ex Jud. XIII, 16, quibus etiam forfitan dissertationes alius argumenti subjungentur.

SERMONI FAMILIARI DI S. CARLO BORROMEÖ.

i. e.

S. CAROLI BORROMÆI, CARDINALIS S. Prædix, & Archiepiscopi Mediolanensis, Sermones familiares, ad Moniales dictas Angelicas, Mediolani quondam habiti, & ex ore ipsius ab AGATHA SFONDRA TA calamo excepti, quos nunc prima vice ex MSC. edidit D. CAIETANUS VULPIUS.

Patayii, typis Josephi Comini, 1720. 4

Alph. 1.

Carolus Borromæus, ex Illustri & florentissima adhuc Borromæorum familia a. 1537 natus, atque a Pio IV Pontifice Romano, avunculo suo a. 1561 Cardinalis cum titulo sanctæ Prædix, & Archiepiscopus Mediolanensis constitutus, tantam celebritatem nominis non tam nobilitate generis & gloria majorum, ac muneris, quod sustinuit, amplissimi dignitate, quam singulari morum probitate & indefesso promovendæ rei ecclesiasticæ studio consecutus est, ut ab universo orbe Christiano in debito honore, & a Romano-Catholicis in cultu religioso habeatur, a Paulo V a. 1610 in Sanctorum numerum relatus. Etenim quod de Ambrosio Eusebius, & de Basilio M. ipsemet Carolus Borromæus in hisce sermonibus p. 127 prædicat, Episcopi cum fuerint, Monachorum more, i. e. duriter ac religiose ipsos vixisse, idem & se seclatum esse ibidem fatetur, & vere de illo prædicari potest, quandoqui-

doquidem, missis negotiis publicis, ad quæ gerenda primum magna cum laude adhibitus fuerat, in visitandis cœnobiiis, congregandis conciliis, habendis concionibus, & coercenda religiosorum licentia, ætatem suam consumpsit. Licet vero permultas conciones habuerit, nullam tamen unquam in chartam coniecisse, sed summa tantum dicendorum capita, ut memoriæ succurrerent, arboris instar delineasse dicitur, ejusmodi sciagraphiarum novem spissa volumine in Bibliotheca Ambrosiana, a Cardinali Frid. Borromæo, Caroli nostri nepote ex fratre, Mediolani instituta, se vidisse testatur Cl. Vulpus. Hi itaque sermones devotioni & industriz Agathæ Sfondratæ accepti sunt referendi, quæ Nicolai Sfondrati sive Pontificis Gregorii XIV Neptis, & cum tribus ejusdem sororibus ordini Monacharum Angelicarum adscripta fuit. Cum enim Carolus Borromæus in Angelicarum monasterio, quod *il suo gioiello*, cimelium suum dicere solitus est, diebus festis si equeater sacra faceret, & concionaretur, hæc eruditissima femina, quæ etiam Chronicon hujus Monasterii scripsit, verba ipsius perorantis, calamo festinante, & characteribus adhibitis, excepit, & postea ex recenti memoria magno cum studio descripsit. Ne quis vero dubitet, quin genuini sint hi Caroli Borromæi sermones, in præfatione Cl. Editor, quomodo in manus suas pervenerint, quamque sollicitus fuerit de eorundem ἀξιωματικῶν, orbi litterato exponit, refertque, se Mediolani A. 1716 in officina quadam libraria MSCrum eleganter compactum invenisse, sub titulo: *Sermoni, o ragionamenti dell' illustrissimo e reverendissimo Carlo Borromeo*, cui in charta e regione tituli hæc verba inscripta fuerunt: *Maria Visconti scrisse l' anno del signore 1605*, quæ verba indicant, Angelicam quandam hocce sermones in usum privatum descripsisse. Hoc MSCrum se quidem primum non æque magni fecisse: perfectis vero duabus epistolis Agathæ Sfondratæ, elegantè scriptis, quarum altera sermonibus præmissa, altera annexa est, datisque ad Joseph. Ant. Saxium Bibliothecarium Ambrosianum, litteris, a P. Claudio Galizia, Angelicarum confessionario, certiore factum esse, S. Carolum utique ad Monachas Angelicas verba fecisse, ejusque sermones magis Agathæ Sfondratæ

dratz scriptas, tanta in veneratione hodie adhuc haberi, ut *istis* diebus, in quibus quondam habiti sunt, quotannis publice ad mensam accumbentibus prælegantur, certissimum quoque esse, Serenissimam Principem Margaretham Farnesiam, Ranutii I Ducis quarti Parmensis sororem, qua præsentem nonnulli sermones ex his in titulis habiti dicuntur, & ad quam peculiaris concio directa, tum temporis per aliquot menses in Angelicarum monasterio fuisse: & denique hosce sermones nunquam hactenus in lucem editos esse. Editionis itaque curam in se suscepit Vulpinus, suumque MScum cum Mediolanensi accurate contulit, orthographiam ad præsentem usum accommodavit, loca nonnulla evidenter corrupta ex sensu emendavit, & indices adornavit luculentissimos, de S. Carolo optime hoc ipso meritis, dum hosce sermones, veluti præstantissima ejus *Leçons*, ab interitu vindicare voluit.

Ut vero ipsum opus paucis perlustremus, præmissa nos invitat epistola Agathæ Sfondratz, in qua obitum Caroli deplorat, & qua ratione hos sermones conscripserit, amitæ exponit. Sunt autem Sermones XVII, quorum primum A. 1577, alterum A. 1581, tertium A. 1582 & reliquos A. 1583, atque adeo paulo ante obitum suum habuit, A. 1584 vita defunctus, (pro quo in Lexico sanctorum perperam ponitur A. 1590.) De illis non inepte judicat Cl. Editor in præfatione, stylum quidem esse familiarem, gravem tamen & oratore apostolico dignum, & argumentum ad captum statumque audientium accommodatum. Nec negari potest, nativum quendam leporem, & verborum copiam ex his elucere sermonibus, & multa præclare recteque in illis dici, e. g. in omni actione cogitandum, hanc posse esse ultimam; in tentationibus, quæ fiunt sub specie boni, id prius esse faciendum, quod mandatum, quam voluntarium: sine Spiritus sancti gratia neminem quicquam boni efficere posse; unum bonum opus viam præparare ad majus præstantiusque agendum; causam principalem & radicem teporis ac præcipitii nostri esse neglectum meditationum, quod non satis consideremus statum, in quo vivamus; gratiam, quam a Deo acceperimus, rationem, qua gratiam acceptam in usum nostrum con-

ver-

p. 10.

21.

47.

67.

vertere queamus; pasiones animi &c. Dicta autem Biblica vel obiter tantum explicantur, e. g. Esai. LVIII, 13, ubi *sabbatum* ideo *delicatum* dici arbitratur, quod facile profanari violari que possit; vel ad sensum mysticum applicantur, e. g. Matth. XX, 18, 19 seqq. Exod. XXXIV, 2, 3. Nec diffiteri possumus, statum vitamque monachalem plus justo subinde extolli, & ex dicto Paulino I Corinth. II, 14 felicitatem ejus non nisi expertis cognitam esse, minus recte probari. Monachatum tamen non esse statum perfectionis, sed ad perfectionem tendentem: & multo quidem dari Monachos; perpaucos vero vitam ordine suo dignam agere, diserte & ingenue fatetur. Hinc etiam moniales, quomodo semet ipsas explorare debeant, & ad majorem perfectionis gradum adspirare, bene instruit. In annexa epistola, ad Matrem Angelicarum Cremonensium data, Agatha Sfondrata mortem Caroli Borromæi describit, & acerbissimo planctu persequitur, ac laudibus ejus cumulatis, pictam quandam tabulam ab Antonio Campo factam, Angelicarum Cœnobio a Carolo Borromæo legatam esse, gloriatur.

p. 18.
73.
116.
26.
68.
127.

HISTOIRE DU CONCILE DE

Trente,

hoc est,

HISTORIA CONCILII TRIDENTINI,
Autore LUDOVICO ELLIES DU-PIN, Theol. D.
in Facultate Parisiensi, & Philosophiæ Professore
Regio. Tomi duo.

Bruxellis, typis Simonis Serstevens, 1721, 8.

Alph. 3 plag. 1 $\frac{1}{2}$.

DUm in eo sumus, ut viri summis in historiam ecclesiasticam meritis inelyti, descriptionem Tridentini Concilii recensamus, opportune recordamur, nos jam A. 1711 in his Actis p. 126 sqq. hoc officio defunctos esse. Scilicet Dupinianæ *Novæ bibliothecæ scriptorum ecclesiasticorum* Tomus XV, ibi a nobis recensitus, hanc ipsam historiam complectitur, quam haud ma-

lo consilio Bruzellanſis typographus nunc ſeparatim edidit, magnam profecto initurus gratiam ab iis, qui amplum illud clariffimi viri opus non poſſidentes, carere tamen nolunt hiſtoris tam luculenta Concilii cognitu digniffimi. Nos quidem actum agere hic noluiſſe, nemo mirabitur. Illi vero, qui jam poſſideant modo memoratum Tomum Bibliothecæ Dupinianæ, hoc noſtrum indicium læti gratique, niſi fallimur, excipient.

AUGUSTINI VALERII, PATRICII VENETI, S. R. E. Cardinalis, Episcopi Veronenſis, Opusculum, de cautione adhibenda in edendis libris. Ejusdem Vita Bernardi Naugerii, Cardinalis. Accessere PETRI BARROCII aliorumque Patriciorum Venetorum Orationes.

Patavii, typis Joſ. Comini, 1719, 4.
Alph. I plag. 20 $\frac{1}{2}$.

Exhibentur hic orbi literato præclariffima Patriciorum aliquot Venetorum monumenta, quorum pars maxima nondum typis erat exſcripta, pars cætera jamdudum adſcripta libellis rariffime obviis. Fecit itaque Io. Antonius Vulpius, vir doctiffimus, eruditis omnibus pergratum, cum in animum induxit, uno complecti volumine tam ſacras magnorum virorum reliquias. Inter quos cum primum non immerito locum tribuat *Auguſtino Valerio*, (cujus Elogium & *Erythraus* primæ ſuæ *Pinacotheca* inferere dignatus eſt,) hujus Opusculorum, quæ quidem non ſunt univerſa edita, Indicem præmiſit toti volumini. Ex ea libet commemorare libros publica luce jam dudum fruentes. Exſtant igitur Valerii illius *de recta philoſophandi ratione libri duo*; *de theologia cum philoſophia ſtudio conjungenda Diſſertationes*; *de Acolutharum diſciplina libri duo*; *Vita Bernardi Naugerii Cardinalis*; *Rhetorica eccleſiaſtica libri tres*; *Episcopus, ſeu de optima Episcopi forma*; *Cardinalis, ſive de optima Cardinalis forma*; *Episcoporum Veronenſium antiqua monumenta*; *Vita Caroli Borromæi*; *de benedictione Agnorum Dei libellus.*

Ac,

Accedimus ad librum nunc primum editum *de cautione adhibenda in edendis libris*. In quo eleganti dicendi genere *Valerius* vitæ suæ cursum inde ab anno ætatis decimo sexto persequitur, diligenterque, qua occasione singulos suos libros orationave conscripserit, exponit. Scripsit autem quam plurima, ipseque §. 43 *ingeniis suis luxuriam accusat, qua fiat, ut novis opusculis excogitandis & novis factibus gignendis delectetur incredibiliter*. Postquam igitur suos commemoravit libros, demum §. 51 ad cautiones venit in edendis libris adhibendas. Quinque igitur hic considerari jubet, *quis scribat, quid scribatur, quomodo, cur, & ad quos*. Primo igitur, cum scriptores librorum non solum suæ ætatis, sed etiam posteritatis doctores se profiteantur, non nisi doctissimos ad scribendum se accingere debere, judicat. Deinde non vult in novos transferri libros, quæ jam ab aliis scripta fuerunt. Agnoscit enim, nostro quoque ævo scribi posse, quæ nondum scripta habemus; eorumque refellit errorem, qui ita admirantur præscorum ingenia, ut post *Platonem & Aristotelem* in philosophia, post *Patres Ecclesiæ* in theologia, post *Homerum & Virgilium* in pœsi, nihil scribi posse contendant, quod lectu dignum sit. Tertio non nisi eos vult scripta concinnare, qui facultatem consecuti sunt, pure atque eleganter Latino sermone scribendi. Quarto varios scribentium fines commemorans eos solos approbat, qui scriptis suis utilitati humani generis consulunt. Quinto denique ex historia ostendit, alios filiis, alios regibus, alios aliis libros inscripisse suos. Sed hoc quidem inter cautiones locum non habet. Absolutis ita cautionibus suis, *Valerius noster* §. 61 *sqq.* percenset patricios *Venetos*, qui doctrinæ laude effloruerunt. Hinc, interjecta mentione librorum suorum, quos unquam edi nolit, commemoratisque argumentis, de quibus adhuc sit scripturus, finem imponit huic opusculo.

Sequitur *Vita Bernardi Naugerii Cardinalis*, quæ quidem jam A. 1602 *Veronæ* fuit edita. Hic *Naugerii*, viri multis magistratibus domi, forisque multis legationibus obitis inelyti, actiones breviter describuntur, simulque quomodo uxore mortua in ordinem sacrum receptus fuerit factusq; *Episcopus & ad*

- ultimum Cardinalis. Obiit is diem suum Veronæ A. 1565, ejusque Vitam compendiosissime descriptam a Io. Antonio Petramellario in *Continuatione Panvini de summis Pontificibus*, hic quoque subjunctam licet legere. Quæ sequuntur tres Orationes *Petri Barroci*, Patricii Veneti & Episcopi Patavini, nunquam antea lucem viderant. Iis præmissa est *Christophori Marcelli*, Canonici Patavini, Oratio in Barroci funere Patavii publice recitata, itemque aliorum honorifica de eodem testimonia. Prima Barroci Oratio laudem continet Sledi cujusdam, Icti Patavini; altera laudem Christophori Mauri, Venetiæ Ducis; tertia Antonii Roicelli, in Patavino Gymnasio Professoris Juris Canonici: fatendumque est, adeo nitide conscriptas esse hæc Orationes, ut inter sæculi sui ornamenta non immerito referatur Barrocius.
183. Subsequitur nondum ante edita *Pauli Barbi*, Patricii Veneti, Oratio ad Ludovicum XI Galliarum Regem habita A. 1461, itidem satis Latina; *Bernardi Iustiniani*, Patricii Veneti, ad eundem regem Oratio A. 1462 recitata; *Petri Contareni* Oratio A. 1479 habita in funere Marci Cornelii, qui pater fuit Catharinæ Corneliarum, Cypri Reginarum; *Caroli Capelli*, Patricii Veneti, Oratio in funere Georgii Cornelii, qui prioris fuit filius; *Angeli Gabrieli*, Patricii Veneti, Oratio A. 1501 habita in funere Cardinalis Baptistæ Zeni; *Petri Paschalici*, Patricii, Oratio ad Lusitaniarum Regem, ad quem legatus a republ. Veneta erat, A. 1501 habita; *Francisci Pisani*, Patricii, Oratio de laude philosophiarum; denique *Antoni Longi*, Patricii Veneti, Oratio in funere *Nicolai de Ponte*, Principis Venetiæ, recitata.

VOYAGE &c.

h. e.

ITER IN TERRAM SANCTAM FACTUM A. 1719.

Lutetiæ, apud Io. Bapt. Coignard, 1720, 12.

Plag. 17½.

Autor hujus Itinerarii, qui Dedicationi nomen suum subscri-

scriptis, *Marcellus Ladoire*, Vicarius Terræ Sanctæ, A. 1719 d. 14 Januarii e portu Masfiliensi provectus, Hierosolymam venit d. 19 Aprilis, & inde rursus discesfit d. 23 Septembris. Initio paucis commemorat loca Palæstinæ, quæ Hierosolymam tendens attingit, simulque e Scriptura S. adducit, quæ singulis locis olim contigerunt. Hinc urbem Hierosolymam describit p. 28 sqq. cum veterem, tum hodiernam. Quæ e codice sacro hic refert de hac urbe & fati ejus, tanquam notissima merito præterimus, itemque ea, quæ de ejusdem fati Christi adventum sequentibus strictim exponit. Nam nec ea sunt ignota, nec facile quæruntur in Itinerariis. Hinc situm urbis describit, monasteria ejus, (quorum Græci ibi viginti habent,) palatia præcipua, potissimum vero templum Anastaseos, & sepulcrum Christi. Ubi-que signat loca, ubi quid accidisse vulgo traditur, ac facillima fide vulgi fabulas amplectitur. Sic p. 143 scribit, loco illo, ubi Christus instituit S. Cœnam, olim fuisse Davidis domum regiam, Christumque ea re demonstratum ivisse, se esse Davidis successorem ac regem Israelis legitimum. P. 157-165 uberius defendit traditionem, quod prope Hierosolymam sit locus, ubi sepulta fuerit Christi mater Maria, & unde post aliquot dies assumpta sit in cœlum: simulque refutat eos, qui putant, Mariam Ephesi fuisse sepultam. Hic igitur Lector offendet cavernam, (si quidem monacho nostro fidem habet,) in qua Jeremias composuit libros Threnorum; locum, ubi Absalon se suspendit ab arbore; illum locum, ubi Christus-æcœcum sanans stetit; piscinam, in qua Bathseba se lavit, cum David viderat hanc, visamque cupit, potiturque potita. Talia pleraque hic leguntur, ut non immerito hic liber habeatur pro Sylloge traditionum, quæ Græci circumferunt de locis Terræ sanctæ religiosis. Etsi vero Autor noster pluribus locis se insensum præbet Christianis Græcis tanquam schismaticis, in ejusmodi tamen relationibus Græcam fidem habet pro fide incorruptissima, eosque, qui fabulas illas de singulis locis tradi solitas nolunt habere pro veris, p. 277 appellat Pyrrhonios.

P. 107 sqq. refert, Turcarum Principem, deprecatore per legatum Rege Galliæ, libertatem monachis Latinis concessisse
repa-

reparandi templum sepulcri Christi, frustra obnitentibus Christianis Græcis, possessionemque illius sepulcri exteris tradi graviter dolentibus. Cæterum ne populus, ut jam A. 1696 factum, Gallicanis monachis ædem S. sepulcri ædificaturis vim afferret, dandi Turcicis magistratibus fuerunt 35000 Imperiales, pluresque postea ingentes pecuniæ summæ impendendæ, ut hi essent ædicatoribus præsidio. Tamen exortus est contra hos monachos tumultus gravis, qui pro eo, ac satis est, describitur. Ipsa etiam ædificatio, cui adhibuerunt Galli monachi operarios quingentos, describitur usque ad p. 138. Prorsus in exitu libri p. 397 Autor noster e literis ad se datis nos certiores facit, ædificium illud templi S. sepulcri feliciter perfectum fuisse A. 1719 d. 13 Decembris. Subjicit quoque p. 399 sqq. Galliæ versus Diploma Imperatoris Turcici, quo is Christianis Latinis, exorante legato Gallico, potestatem dedit templum istud reparandi.

P. 139 sqq. describit loca sacra extra Hierosolymam sita, montem Sionis, vallem Josaphat, montem oliveti. De quibus quæ repetit e Veteri Testamento, prætermittimus. P. 181 sequitur relatio de itinere suo Bethlehemum suscepto. Discimus hinc, Bethlehemum hodie esse perexiguam oppidum, vix trecentas domus habens, easque a Turcis, Græcis, Armenianis & Maronitis, satis concorditer viventibus, habitatas. Discimus vero indidem, monachos Gallicanos Bethlehemi habere templum adeo magnificentum, ut ei simile sive magnitudine sive ornatu non sit (fides esto penes Autorem nostrum) in tota Gallia. P. 213 sqq. iter suum in oppidum S. Joannis describit. Creditur ibi natus esse Joannes Baptista. Igitur & hic festivam traditionum Græcarum copiam Autor noster cum lectoribus suis communicat, & singula loca, ubi Joannes ille materque ejus aliquid vel fecit vel tulit, accurate signat.

A. p. 231 ea recenset loca, quæ post suum ab urbe Hierosolyma discessum, cum patriam repeteret, summa cum admiratione atque gratulatione vidit. Hic & Phœnices urbes, in quas venit, paucis describit: ubi, quod mirum, p. 244 incredulum se præbet vulgari traditioni, qua Joppe, urbs maritima, (quam

Græ-

Græci *Iapba*, Galli *Jafat*, vocant,) jam ante diluvium creditur fuisse condita a Iapheto, Noë filio. Ipse credere mavult, conditam fuisse hanc urbem a Iapheto statim post diluvium, Iaphetumque hic loci primam construxisse navim, eaque vectum fuisse in Europam. Ne vero lectores ignorent, quo Europæ loco primam urbem Iaphetus ille extruxerit, Noster p. 247 antiqua nixus traditione patriz suæ, (nam addit, se in regione Petrocoriensium natum esse,) docet, Petrocorium, non ignobile Galliz oppidum, (incolæ appellant *Perigourx*,) opus esse Iapheti. Quæ porro ex historia recitat de fatiis vrbis Ioppes, tanquam aliena omittimus. Nec hæremus in iis, quæ de monte Carmelo, de montibus Thabor & Hermon, de oppido Nazareth, profert. Duntaxat enim loca signat more suo, quibus singulare quid contigisse a credula plebe traditur. §. 354 sqq. disserit de variis sectis Christianorum Hierosolymæ habitantium. Vivunt scilicet ibi Græci, Armeniani, Georgiani, Nestoriani, Copti, Abyssini & Maronitæ. Horum doctrinam & regimen in Oriente ecclesiasticum breviter describit. Sed omnia doctis jam sunt notissima, ideoque silentio hic prætereunda. Nec rariora sunt, quæ concludens librum p. 374 sqq. profert de Turcarum religione & institutis. Nam omnia sunt in vulgus nota, nec doctorum, sed imperitorum in gratiam huc loci congesta.

JOURNAL D' UN VOYAGE FAIT AUX INDES Orientales.

i. e.

DIARIUM ITINERIS IN INDIAM ORIENTALEM, duce du *QUESNE*, cum classe VI navium ab A. 1690 d. 24 Febr. ad 1691 d. 20 Aug. jussu Regiæ Societatis Indiæ Orient. Gallicæ facti.

Tomus III.

Rothomagi, apud Jo. Bapt. Machuel juniorem, 1721, 12.

Alph. 2 pl. 6.

Itineris, quod du *QUESNE*, cognomine *de Guison*, nepos magni illius du *Quaræ*, qui se officio & dignitate præfetti

D

regii

regi & Mareſchalli Franciæ abdicare maluit, quam fidem & religionem Reformationum abjurare, ex Gallia in Indiam orientalem juſſu ſumtuque Societatis regiæ, commercia ad Indos uſque proſequentis, ſuſcepit ac feliciter confecit, deſcriptionem iam diſſidum edidit *Michael Puchot de Chantaſſin*, qui in ipſius *du Queſne* nave prætoria *Garde marine* i. e. miles navalis nobiliſ fuit : cujus itinerarium, in vernaculam noſtram tranſlatum, Hamburgi prodit. A. 1696 in 12. Eadem quidem expeditio in hiſce voluminibus deſcribitur, ſed longe majori adhibita opera & doctrina, ſiquidem in illa deſcriptione nude & leviter tantum recententur, quæ in ipſo itinere viſa vel facta fuerunt : in hac vero non ſolum, quæ ſingulis evenerunt diebus, ſolenter annotata leguntur ; ſed etiam quam plurima ad geographiam, phyſicam, politicam, hiſtoriam, quin & theologiam ſpectantia immiſcentur, quæ curioſo lectori non poſſunt non multum conciliare voluptatis. Autor, quantum ex ipſo opere attente perlecto conſtat, Pariſiis natus eſt A. 1659 & litera initiali dicitur Mr. C. - in hoc itinere ſcribæ officio deſunctus eſt in nave quarta *l'Erueil* ſcopulus maris dicta : ingenio fuit venuſto & hilari, in ſcriptis Poetarum, Ovidii inprimis bene verſatus, ex quo, uti etiam ex Petronio, ſales nonnunquam narrationi adſpergit, & licet religioni Pontificæ addictus, acriter nimis in Calvinianos invehatur, quos idololatriæ conceptæ opinionis ſuæ dicit ; tamen ad ſceptiſmum magis pronus fuit, quam ad ſuperſtitionem, evidentia in omnibus quærens rationis argumenta, & præjudiciis vulgi excuſis, ſenſa animi ſui libere exponens. Hocce vero diarium, in quo Autor vera ſe ſemper dixiſſe, per omnia ſacra affirmat, ex tribus aliis compoſitum eſt, ex quibus unum in gratiam juſſuque *de Seignelai* conſignatum, cui etiam Autor noſter itinerarium Canadenſe obtulit : & uti in præfatione perhibetur, nunquam in lucem editum fuiſſet, eo quod multas veritates palam exponat, quas celare in multorum interſit, niſi poſt mortem Autoris, in ſciis cognatis ejus, amicus quidam typis id deſcribendum curaret, & ita quidem, ut in manuſcripto nihil quicquam mutaretur, licet nonnulla nec caute, nec caſte fatiſ poſita, nonnulla etiam ſuperflua & minus neceſſaria videantur. Habetur autem in tomo primo itineris incipit a porta Ludovici in Britannia

tania usque ad Promontorium bonæ spei: in tomo *secundo* progressus in Siam usque: & in hisce duobus tomis acti anni 1690 recensentur: tomus *tertius* incipit cum primordio anni 1691, & quæ in patriam revertentibus contigerunt, persequitur, inserta proluxa Martini, Ducis Gallorum in India, de rebus Gallorum in India orientali, earumque incremento promovendo, relations.

Curioso atque erudito lectori non ingratum fore speramus, si ex hoc itinere potiora & insigniora quædam capita paucis tantommodo, uti nostri fert instituti ratio, indicaverimus. *Geographia* cultor descriptionem montium S. Mariæ, Canadam ab Acadia separantium, montiumque Pici, qui omnium altissimus creditur, nec non diversarum insularum, e. g. Sancti Jacobi, Madagascar, Johannis de nova, de Ponticheri, de Negrades, Bengalz, Ceylani &c. lapide non minus, quam scite compositam, non sine voluptate perhastrabit; mappasque geographicas multis ex partibus corrigendas esse cognoscat. Qui *Physicis* quæstionibus delectatur, non solum peregrina, quæ India alit, animantia, accurate descripta inveniet; e. g. pisces, serpentesque volantes, crocodilos & caimanos perpetua inter se bella gerentes, & eximie magnitudinis ostreas &c. itemque falsum esse, quod vulgo creditur, leonem & tigridem non in uno commorari loco; & cercopithecum admirabitur exemplum, quam proxime ad rationis usum accedentis: sed etiam, unde nivea in apicibus montium; unde scaturigines aquarum in illis oriantur; unde ignes in montibus ignivomis; unde pluviz sub linea, uti vocatur, æquinoctiali proveniant, & id genus alia, non inepte heic disputatum esse fatebitur, & Antorem insulis natantes sere ridentem animadvertet. Medicis vero & Chirurgis dum omnem fidem derogandam esse contendit, laud levem infert injuriam. Ad *politicam* spectant, quæ de Batavorum artibus, de Gallorum commerciis, & quare florere non potuerint, de Mogolis prudentia, de orientalium populorum timiditate differuntur. Nec prætereunda sunt, quæ ad *historiam* tum litterariam, tum civilem illustrandam pertinent. Evremontii fata & ingenium Epicuræum Antor ex familiari conversatione describit, ejusque versus de ignorantia humana, scepticismum redolentes, inserit: Abbatem *de Gheisi*, qui itinerarium Indiarum orientalis edidit,

serpina refutat. Sic etiam de Batavorum praelio navali cum Gallis, in quo Reuterus occidit, singularia nonnulla refert: & ritus nautarum, lineam, uti aiunt, transeuntium, ludicros; Indocora, mortuos in cineres redigendi, sepulcrales, & in specie vivam Braminia uxorem comburendi fere tragicos, magna cum industria & ex *duro* describit. Nec injucunda sunt, quae de incolis Insulae Madagascar eorumque origine disputat, quos ab Amalekitis ortum trahere, opinatur. *Theologis* denique plurima haec observanda veniunt, quibus, cum operis hujus non facile rationem sint habituri, rem longe gratissimam facturos nos esse speramus, si eadem paulo accuratius in Acta nostra retulerimus. De aeternitate integra hic habetur oratio, ab Abbate quodam in concione literatorum,

- T. I p. 142. qui rem litterariam inquirendi studio societatem in Belgio inierunt, nullam vero actorum suorum memoriam extare volunt, habita, digna omnino, quae accuratiori disquisitioni subjiciatur. In eodem tomo *de gratia Dei*, quam cum sole, radios quidem suos in omnes terrae incolas, sed dispari ratione, dispergente, comparat, dum mentionem injicit, Augustinum secutus, praedestinationem respectu hujus vitae ridet, respectu aeternae concedit, atque efficaciam gratiae in conversione latronis & Pauli potissimum eluxisse, arbitrat. Nec possumus, quin probeinus serio, quando Autor, directionem intentionis & restrictionem mentalem rejiciens, christianos ait vita & moribus paganizare, gentiles e contrario evangelio conformiter esse locutos. *Religionem Lusitanorum & Hispanorum*, non Christi, sed Monachorum esse dicit, in indulgentiis, reliquiis, imaginibus ceterisque abusibus, quos inquisitionis tribunal foveat, tueaturque & multiplicet, consistentem. Ineptam vero *Mahomedis* religionem, vel si mavis, superstitionem ideo tam longe lateque omnes orientis partes occupasse ait, quod Mahomed de religione disputare prohibuerit, polygarniam concesserit, & terrenas voluptates post fata promiserit. Et sane tantum abest, ut Pontificiorum placita caeco obsequio prosecutus sit Auctor, licet Romano-Catholicam religionem publice professus fuerit, ut potius eadem aperta prostratum iverit. *Infallibilitatem* Pontificis Romani, homo cum sit, ab ullo mortalium ratione praedito credi posse, plus simplici vice negat, & Clementem VII in finibus terrae
169. 176. &c. maria-

marisque Orientalis Regibus Hispaniæ & Lusitanæ constituen-
dis graviter errasse, & triplicis coronæ papalis fundamentum
admodum lubricum esse: imo religionem ab ipso Papa com-
modo sæpius terreno postponi, non dissitetur. *Cultum sancto-
rum* cum idololatria Indorum comparat, & fraudes sacerdotum,
falsas fictasque producentium *reliquias*, detegit. Sic Patrem
Bernhardum, monachum Augustinum, natione Lusitanum, radi-
um quendam stellæ Magorum ostentasse, aqua chrysallo inclusa
ope minutæ candelæ cereæ splendorem emittente, & de hac frau-
dulencia interrogatum respondisse refert: *ad populum phaleras*. Sic
etiam inter alios a Franciscanis in sanctorum numerum relatos,
sanctum quendam *René de pierre* Nannetibus a mulierculis ad-
oratum, quin imo arrosum fuisse, ut gravidæ fierent, huncque
cultum durasse, donec de la Beaume de Blanc Episcopus factus sit,
sanctè testatur. Imprimis Societatis, quæ nomine JESU, quod
præ se fert, multis modis indignam se reddat, artes, studia & cha-
racteres vivis in hoc opere depinguntur coloribus. *Iesuitas* enim in
Indiam proficiscentes martyres esse fatetur, non Christi nec reli-
gionis christianæ, sed avaritiz: hos gemmis & adamantibus, quos
subdole nonnemo in ocreis bracteatis celasse perhibetur, duntaxat
inhiare, & neglectis regionibus, in quibus nullæ vel exiguæ opes,
multæ vero hominum convertendorum dantur myriades, eas tan-
tum in terras abire, quæ splendido suo luto ipsos alliciant: hos ha-
bitu incedentes civili, clandestinam mercaturam facere, eamque
missionarios alios ideo non detegere, ne suæ nundinationes ab il-
lis vindictæ cupidis propalentur: hos Confucium palam adorare,
vel parvulam Christi crucifixi imaginem in manibus suis occul-
tantes, vel formam crucis manibus a capite ad terram, & a dextra
ad sinistram protensis, fingentes: hos decreta papalia in India stoc-
ci facere & ne speciem quidem christianorum gerere, atque rebel-
lione in laponia excitata, nomen Christi prorsus exosum reddidis-
se: hos ab ipsis incolis Canadæ exclusos esse, quorum legatus, pa-
ce cum Rege Galliæ iuncta, publico nomine eum obtestatus est, ut
ne ullus Lojolita adveniat, causam interponens, nigros illos ludio-
nes nisi feminas & castores querere: hos & triplici potissim-
um spectabiles esse caractere, quod scilicet omnibus sint odio,

T. III p. 21.

II p. 201.

II p. 362.

II p. 207.

I p. 296.

III p. 43.

III p. 115.

124.

120. f.

169.

130 f.

176 f.

175.

ACTORUM ERUDITORUM

ab omnibus tamen timeantur, & hac de causa honorentur: & ipsum Regem Galliz invitum sæpe Jesuitis assurgere debere, ne novus Ravilliacus exurgat. Ceteros quidem missionarios in informandis ethnicis, & propaganda religione christiana, longe diligentiores esse commemorat, eorumque relationes de rebus Indicis & simpliciores & a vero non ita alienas esse, cum Jesuitæ rhetoricantes impudentissime mentiantur: tribus vero de causis reliquos missionarios in India contra Jesuitas nihil efficere posse, docet: primum, quod Principes Indiz disputationes missionariorum cum Jesuitis parvi faciant, totam religionem christianam fabulam esse reputantes: deinde quod Jesuitæ lautioribus donis magnates in suas partes trahant; & denique quod Jesuitæ in aulis Principum non tanquam prædicantes, sed tanquam litterati & mathematici compareant. Ipse vero Autor modum convertendi paganos optimum indicaturus, Paulum sequi jubet, Christum tantummodo, & hunc crucifixum, claris & perspicuis verbis prædicantem. Et licet Anglis, a quibus Autor se in captivitate sua male habitum esse queritur, sit insensissimus; eos tamen hoc nomine maximopere commendat, quod eorum ministri evangelium longe majore eum studio, quam Romano-Catholici rem ecclesiasticam apud Gentiles tractent, & puriore zelo in miseris hominum mentes ad Christum perducendas ferantur, a spiritu principatus & imperii, ab avaritia & luxuria paullo alieniores.

TROISIEME VOYAGE DU SIEUR PAUL LUCAS fait en MDCC XIV par ordre de Louis XIV.

i. e.

PAULI LUCAE ITER TERTIUM, JUSSU Regis Ludovici XIV in Turciam, Asiam, Syriam, Palestinam & Ægyptum superiorem atque inferiorem A. 1714 susceptum.

Tomii III.

Rothomagi, apud Rob. Machuel, 1719, 12.

Alph. 2 pl. 6 tabb. zn 28.

Sola quidem auctoritas Gallorum Regis, cujus jussu & auspiciis possit

post primam & secundam profectionem, quarum illam Hæzæ Com. 1705, hæc Amstel. 1714, utramque in iis duobus Voluminibus, proditissæ novissus, tertium iter ingressus est Cl. Autor, ipsi fidem ac nomen conciliare, atque salutem ea noscendi quæ tantum Regem oblectare debebant, movere poterant. Sed cum multa eorum, quæ ante proposuerat Autor, in dubium fuerint vocata, ante omnia fidem asserere narrationi suæ molitur. Postquam itaque generatim eos probandos observat, qui suis oculis visa recitent, sibi propterea maxime credi vult, quod plurima eorum, quæ retulit, ea in primis quæ aliis intacta aut plane nova sunt, per Consules nationis, Regis Legatos ejusque ministros inter diversas gentes abunde confirmata fuerint. Quibus tamen præpostere se tuetur Autor, si vera sunt, quæ de iisdem Viris palam sæpe ipsum mendacii arguentibus scribit Autor Novellarum historię literariz. Finem autem etiam libro huic proposuit, ut cujusvis generis lectoribus, antiquitatum studiosis, his qui Geographiam ex itinerariis perficere student, aut qui alia duntaxat curiosa de moribus, vestimentis &c. diversarum gentium requirunt, satisfaceret. Nihil tamen eorum, quæ ante jam narravit, se repetisse contendit, cum, licet easdem adierit gentes, diverso tamen modo eas respexerit, ut hic liber loco supplementi priorum esse possit. Ea enim de causis nunc quoque ablegatus fuit, ut quæcumque occurrerent rariora, colligeret, antiquitates rimaretur, & quæ plantas peregrinas, ac historiam naturalem concernunt, sedulo annotaret. Allata deinde ab ipso Dux Aurelianensis sic dispersitus est, ut Bibliothecæ Regiæ inferrentur omnis generis MSta, numismata & lapides pretiosiores gazophylacis regio, Academia vero literaturæ elegantioris designationes, inscriptiones & tabulæ, & Academia Scientiarum plantas, metalla, aliaque curiosa haberet. Ceterum subinde pollicetur, se Tomo alteri subjecturum esse inscriptiones antiquas Græcas passim inventas, quarum vero præter perpaucas, quæ vel suo loco inferuntur, vel æri incisæ admodum quidem truncatæ & corruptæ exhibentur, nihil sub finem libri compareret. Sed ultra tamen antiquitatum scrutatorem ipsum fuisse nemo negabit, qui indefessum ejus in lustrandis monumentis ac pertinax studium sæpe cum vitæ periculo conjunctum pensaverit. Ægyptiis enim & Arabi-

Præfat.

Arabibus cunctis persuasum est, Europæos omnes, Gallos præcipue, magicarum artium peritissimos esse, nec ut prætendant, rædæ antiqua intelligere, sed evocatis dæmonibus, qui thesauros in monumentis defossos custodiunt, patriæ suæ divitias sibi suffurari. Unde non aliis solertius insidiantur prædatores Arabes, quam quos norunt in antiquitatibus ejusmodi lastrandis operam ponere. Ea tamen Nostro felicitas fuit, ut inaccessa aliis multa loca adierit, licet sæpe impeditus omnia vel explorare, vel dimetiri, ac annotare nequiverit. Ut adeo iis, qui eandem regionem olim forte repetent, indicis loco liber esse possit, qui monstrat, quibus in locis deliteant, quæ uberiori examine digna sint. Verum inservit quoque aliorum erroribus corrigendis, siquidem Sponii lapsus Apameam (nunc *Montagniet*) cum Nicopoli confundentis, T. I p. 182, ac portæ ferreæ extructionem sectus ac probabile est, Alexandro Maffereatis, p. 185, Monconysii, parvum Mæandrum cum majori miscentis, p. 219, nec non Petri de la Vallè Alexandriæ hodiernæ muros ab Alexandro M. extructos credentis, T. II p. 28, aliorumque errata passim emendat. Masilia itaque Byzantium profecturus, cum discessus ejus ex Gallia aliquantum retardaretur, vidæ Polonorum Reginæ adventum ex Italia cum solenniibus, quibus exsapiebatur, ceremoniis describit, & de sepulero celebri Astrologi Nostradami, quod interea inspexerat, differit. Byzantium advectus, obiter commemorat, ut Galliæ Regis Legatus Residentem Imperatoris Romanorum inviserit, ubi vix fidem mereatur, quando Legatum Gallicum prius præ Imperatoris Legato semper habuisse narrat. Inde cum Græciam versus abiisset, mox Constantinopolim repetiit eo tempore, quo supplicium sumebatur a Pseudo-Principe Abassonio, qui se Persarum Regis fratrem, regno injuste pulsum, simulaverat, & multis aliquando inter Gallos quoque imposuerat, cujus historiam uberius Noster persequitur. Porro ritus sacros Turcarum, quos ob religionis zelum valde commendat, describit. Mira sunt, quæ de planta, quam Turcæ sua lingua Serquis vocant, narrat, quæ conjuges Imperatoris ita vegetas servet, ut quæ 70 annorum ætatem attigerant, vix triginta annorum esse Auctori viderentur. Cum vero alias nulli concedatur

Tom. I

13

22

77

88

93

datur & gynecæo Imperatoris soli destinetur, Autor tamen se in A- p. 361.
 rabiz petræ montibus largam ejus segetem reperisse atque Euro-
 pæis inde attulisse testatur. Historiam primorum Veziriorum inde
 exhibet, & artes politicas omnes, quibus Sueciæ Rex Carolus XII
 Benderæ degens, omnique argento destitutus (quo alias per Sulta-
 nos omnia in aula Turcarum reguntur) gratiam tamen apud pri-
 marium Sultanum validam inierit, ejusque consiliis effecerit, ut
 castellum Azoph cum aliis regionibus a Russorum Imperatore
 Turcis traderetur, exponit. Ingressus deinde Natoliam, terram in- 155.
 cultam, sed quæ, si accedat labor, fertilissima, ignaviam & pauper-
 tatem incolarum detestatur, moresque & vestimenta ipsorum 203.
 delineat. Smyræ Consullem nationis Anglicanæ convenit, quem
 ob museum omnis generis numismatibus rarioribus refertum, &
 præcipue Catalogum plantarum regionis, Horto Malabarico
 multo instructiorem, & publico olim haud invidendum, vehe- 252.
 menter laudat. Inde urbis haud procul Lacedæmone sitæ, quam Sa-
 galasium esse suspicatur, rudera recenset, & amphitheatrum deli-
 neat. In Syriam profectus historiam Maronitarum texit, quo-
 rum & religionem Romano-Catholicæ affinem & animum Rom.
 Pontifici valde addictum observat. Dignum notatu est, quod cir- 329.
 ca regionem, quæ in sacris literis Ogi Regis Basan & terra gi-
 gantum dicitur, sepulcrum hominis admodum proceri detexerit,
 & testantur incolæ, iis in locis per sæpe monstrosæ ejusmodi ma-
 gnitudinis ossa inveniri. Geographicas inde mappas inferioris Æ- Tom. II.
 gypti, quam deinde adiit, & omnium Nili riparum delineat. Re- 6.
 rum natural. curiosos præparationem salis Ammoniaci, & ut tem-
 perati caloris ope gallinarum pulli in furnis excludantur, prolixè
 docet. Antiquitatum studiosis rudera splendidi Isis templi, quod 12.
 ex spatio a ruinis ejus nunc occupato 500 circiter passuum ambitu
 suo complexum fuisse conjicit, cum nonnullis ibi repertis figuris
 hieroglyphicis sistit. Addit Pompeji columnam antiquissimam A-
 lexandriæ positam, quam accurate est dimensus, una cum Cleo-
 patræ columna hieroglyphicis refertissima. Porro Nili inundationem
 & religiosos populi cultus exponit, & natam inde fabulam
 docet de Sphinge, quam Græci postea adoptarunt. Ea incremen-
 tum fluvii, quod circa Maji finem contingat & ad mensem Augu-
 stum

F. 131.

173.

26 R.

Tom. III

P. 8.

20.

74.

flum usque, quo tempore Sol cursu suo Leonis & Virginis signa conficit, continuatur, designari, atque adeo modo quodam hieroglyphico corpus Leonis cum capite Virginis representari avertat. Transiens inde ad cultum divinum Ægyptiorum nostri temporis, iter versus Meccam & superstitiosam religionem, qua iter hoc profequuntur, describit. Civilis etiam ac militaris status admodum corrupti apud eosdem mentionem injicit, & rationem reddit, cur ex vasta adeo regione ac opulenta exigui reditus ad Turcarum Imperatorem perveniant. Accedit denique ad Labyrinthum, quo neminem peregrinantium hactenus pervenisse contendit, superbum ædificium, cum quo humanum opus aliud ipsæque tam mirabiles tantæque molis pyramides comparari nequeant. Factas hic observationes suas cum Herodoti, Pomponii Melæ & Plinii recensione confert, quorum ultimum fere ubivis falsè arguit, admodum miratus, quod post tantum temporis intervallum Herodoti narrationi accurate adeo omnia respondeant. Hoc fere unico ab ipso discedit, quod hic duplicem meatuum implexorum seriem, alteram super alteram, infra terram statuatur, cum Autori nostro tres potius superimpositas sibi fuisse videatur. Confirmat & *αὐτόπτης* id quod a Plinio relatum multisque fabulis permistum fuit, de ave Trochilos, quæ rictum hiantium Crocodilorum intrat, & mox rursus illæsa exit. Avis hæc, ex Autoris opinione reliquiis prædæ adhærentis dentibus bestię pascitur, sed cum alas habeat admodum aculeatas, adigit crocodilum, a quo clausis maxillis detinetur, ut diducto rursus rictu illæsam dimittat. Adiit inde templum olim magnificum Jovis Hermomthitarum, cujus Strabo & Stephanus fecere mentionem, illudque accurate delineat, gentemque hanc numen istud olim juxta cum Hæde & Apolline coluisse probat, numisma quoque addens, quod ab una parte Hædriani caput, ab altera Jovem, altera manu hastam parvam, symbolum divinitatis, altera aquilam tenentem, cum inscriptione ΕΡΜΩΝΘΙΤΩΝ. i. e. ΕΡΜΩΝΘΙΤΩΝ exhibet. De subterraneis cavernis & meatibus, qui rupibus montibusque incisi passim in Ægypto inveniuntur, judicat, eos non, ut vulgi fert opinio, anachoretarum opus esse, sed primorum post diluvium hominum, architectonicam artem ignorantium. Denique de promontorio

quo.

quodam, quod avium montem vocant, refert, quod certo anni
 te mpore incredibilis volucrum multitudo in Ægyptum inde de-
 scendat. Subjicit litteras, quibus prolixius describuntur. fata mo- p. 88.
 nachorum trium, martyrium apud Abyssinios expertorum, unde
 religionis Catholicæ in Abyssinia status intelligitur. Sexto libro Lib. VI
 notatu digniora de populo, moribus, forma imperii &c. occur- p. 124.
 runt, fines ejus geographici curatius determinantur, historia di-
 versarum in Ægypto formarum regiminis, commercia Ægyptio-
 rum ab antiquissimis usque temporibus, proponuntur, & speciatim
 merces annotantur, quæ hodie ex Ægypto commode accersuntur. 191.
 Refert ad illas balsamum, quod Arabia inde ad nos offertur,
 quod in tres classes, scilicet primæ, secundæ & tertiz guttæ discer-
 nit, ex quibus non nisi ignobilius, quod secundæ est vel tertiz gut-
 tæ, Europæis conceditur, cum id, quod primæ guttæ dicitur, soli
 Turcarum Imperatori sub capitis pœna reservetur. Attulit ta-
 men Autor vasculum pretioso hoc liquore repletum, quod aureo
 horologio, pretio satis vili, si usum spectes, se redemisse testatur.
 Inde de temporis anni divisione apud Coptas usitata, quam Mahu- 194.
 metani quoque ab illis mutuuntur, de varii generis animalibus Æ-
 gypto propriis, de arboribus & plantis &c. agit. Instituit deni-
 que Autor parallelismum inter hodiernorum Ægypti incolarum
 & antiquorum ceremonias, & ratione religionis, expiationis, vo-
 torum &c. miram convenientiam observat, quibus ea confirma-
 ri possunt, quæ antiqui autores de moribus Ægyptiorum commen-
 tati sunt, dumque res naturales Ægypti, ab antiquis recensitas, 245.
 cum iis, quæ nunc ibidem inveniuntur, comparat, egregiam natu-
 ræ constantiam miratur. Annexæ est libro epistola amici de situ 266.
 Ægypti, quæ loco compendii Geographiæ antiquæ Ægypti posset
 esse. Ad multa curiosa, quæ Autor ejus quæsierat, succedit re- 286.
 sponsio, qua contenditur, dubiis Chronologorum satisfieri non
 posse, quam si ante Christum natum 6000 annorum tempus sta-
 tuatur. Optandum vero, ut prolixius respondisset ad quæstionem,
 an Alexandriæ mœnia, quæ olim integro milliari a mari distabant,
 mare nunc alluant. Inde enim partim de nonnullorum ex anti-
 quis opinione constaret, qui integrum Ægyptiorum Delta Nili o-
 pins esse crediderunt, ex limo & terra a flumine advectis forma-

P. 131.

173.

26 R.

Tom. III

P. 8.

20.

74.

flum usque, quo tempore Sol cursu suo Leonis & Virginis signa conficit, continuatur, designari, atque adeo modo quodam hieroglyphico corpus Leonis cum capite Virginis representari avertunt. Transiens inde ad cultum divinum Ægyptiorum nostri temporis, iter versus Meccam & superstitionem religionem, qua iter hoc profequuntur, describit. Civilis etiam ac militaris status admodum corrupti apud eosdem mentionem inicit, & rationem reddit, cur ex vasta adeo regione ac opulenta exigui redditus ad Turcarum Imperatorem perveniant. Accedit denique ad Labyrinthum, quo neminem peregrinantium hactenus pervenisse contendit, superbum ædificium, cum quo humanum opus aliud ipsæque tam mirabiles tantæque molis pyramides comparari nequeant. Factas hic observationes suas cum Herodoti, Pomponii Melæ & Plinii recensione confert, quorum ultimum fere ubi vis falsa arguit, admodum miratus, quod post tantum temporis intervalum Herodoti narrationi accurate adeo omnia respondeant. Hoc fere unico ab ipso discedit, quod hic duplicem meatuum implexorum seriem, alteram super alteram, infra terram statuatur, cum Autori nostro tres potius superimpositas sibi fuisse videatur. Confirmat & *ἀυτόπτης* id quod a Plinio relatum multisque fabulis permixtum fuit, de ave Trochilos, quæ rictum hiantium Crocodilorum intrat, & mox rursus illæsa exit. Avis hæc, ex Autoris opinione reliquis prædæ adhærentis dentibus bestię pascitur, sed cum alas habeat admodum aculeatas, adigit crocodilum, a quo clausis maxillis detinetur, ut diducto rursus rictu illæsam dimittat. Adiit inde templum olim magnificum Jovis Hermomthitarum, cujus Strabo & Stephanus fecere mentionem, illudque accurate delineat, gentemque hanc numen istud olim juxta cum Hidae & Apolline coluisse probat, numisma quoque addens, quod ab una parte Hadriani caput, ab altera Jovem, altera manu hastam parvam, symbolum divinitatis, altera aquilam tenentem, cum inscriptione ΕΡΜΩΝΘΙΤΩΝ. i. e. ΕΡΜΩΝΘΙΤΩΝ exhibet. De subterraneis cavernis & meatibus, qui rupibus montibusque incisi passim in Ægypto inveniuntur, judicat, eos non, ut vulgi fert opinio, anachoretarum opus esse, sed primorum post diluvium hominum, archæstonicam artem ignorantium. Denique de promontorio

quo.

quodam, quod avium montem vocant, refert, quod certo am-
 te mpore incredibilis volucrum multitudo in Ægyptum inde de-
 scendat. Subjicit litteras, quibus prolixius describuntur fata mo-
 nachorum trium, martyrium apud Abyssinios expertorum, unde
 religionis Catholicæ in Abyssinia status intelligitur. Sexto libro
 notatu digniora de populo, moribus, forma imperii &c. occur-
 runt, fines ejus geographici curatius determinantur, historia di-
 versarum in Ægypto formarum regiminis, commercia Ægyptio-
 rum ab antiquissimis usque temporibus, proponuntur, & speciatim
 merces annotantur, quæ hodie ex Ægypto commode accersuntur.
 Refert ad illas balsamum, quod Arabia inde ad nos effertur,
 quod in tres classes, scilicet primæ, secundæ & tertix guttæ discer-
 nit, ex quibus non nisi ignobilis, quod secundæ est vel tertix gut-
 tæ, Europæis conceditur, cum id, quod primæ guttæ dicitur, soli
 Turcarum Imperatori sub capitis pœna reservetur. Attulit ta-
 men Autor vasculum pretioso hoc liquore repletum, quod aureo
 horologio, pretio satis vili, si usum spectes, se redemisse testatur.
 Inde de temporis anni divisione apud Coptas usitata, quam Mahu-
 metani quoque ab illis mutuuntur, de varii generis animalibus Æ-
 gypto propriis, de arboribus & plantis &c. agit. Insistit deni-
 que Autor parallelismum inter hodiernorum Ægypti incolarum
 & antiquorum ceremonias, & ratione religionis, expiationis, vo-
 torum &c. miram convenientiam observat, quibus ea confirma-
 ri possunt, quæ antiqui autores de moribus Ægyptiorum commen-
 tati sunt, dumque res naturales Ægypti, ab antiquis recensitas,
 cum iis, quæ nunc ibidem inveniuntur, comparat, egregiam natu-
 ræ constantiam miratur. Annexæ est libro epistola amici de situ
 Ægypti, quæ loco compendii Geographiæ antiquæ Ægypti posset
 esse. Ad multa curiosa, quæ Autor ejus quæsierat, succedit re-
 sponso, qua contenditur, dubiis Chronologorum satisfieri non
 posse, quam si ante Christum natum 6000 annorum tempus sta-
 tuatur. Optandum vero, ut prolixius respondisset ad quæstionem,
 an Alexandriæ moenia, quæ olim integro milliari a mari distabant,
 mare nunc alluant. Inde enim partim de nonnullorum ex anti-
 quis opinione constaret, qui integrum Ægyptiorum Delta Nili o-
 pus esse crediderunt, ex limo & terra a flumine advectis forma-

p. 88.

Lib. VI

p. 124.

191.

194.

246.

266.

286.

tum, partim an *Aegyptiaca* terra continuo versus septentrionem augmenta capiat, sicut orz maritimæ in Europa austrum versus decrefcere videantur, discerni poffet.

VOYAGE AUX COTES DE GVINEE ET EN
Amerique par M. N.

sive

DESCRIPTIO ITINERUM AD LITORA
Guineæ & in Americam institutorum a N. *

Amftelodami, fumptibus Stephani Rogerii, 1719, 8.

Pl. 18 cum figur. zn pl. 6.

Binis vel pluribus vicibus Autor itinera in Africæ Americæque infulas ac regiones quasdam mari adfitas instituit. In quibus quæ memorabilia ipsi occurrerunt, exponit, delineationes & descriptiones satis curiosas variorum naturalium corporum, testarum scilicet marinarum, concharum, piscium, arborum, herbarumque, animalium serpentium, brutorum rariorum, alitumque, nec non descriptiones morborum imprimis in insula MARTINIQUE Americaque frequentiorum, cum remediis iis adhiberi solitis, exhibet. Nullo vero ordine usus tædium lectionis suæ multis fabulis & narratiunculis ex parte scurrilibus distinguit, clericorum mores acerbissimo sale quavis occasione perfricans Paucorum, quæ ad Geographiam spectant, summam repræsentabimus. GOREA Inf. aqua, ad 3 leucas inde petenda, lignisque destituitur, sita ad Caput viride Africæ, cujus tractus incolæ sunt Muhamedani. Inde venit ad promontorium MESURADE in regione, quæ MALAGUETTE dicitur a piperis quadam specie, inde ad ISIGNIS castrum, a Gallis iterum desertum. In eadem regione occurrit GRAND SESTRE pagus, & in ejus vicinia BAFFAU, & Caput LAHOU, ubi peculiaris aliquis Rex rerum potitur. Porro LAMPY, ex quo tandem Galli iter suum in regnum JUDÆ dirigere solent. Regnum JUDÆ cinctum ex omni parte, præterquam a latere maritimo, regno ARDRES, vigesies eo majore; cujus etiam primo pars fuit, postea rebelli-

one

one separatum ab ipso, sed tamen tributarium factum, & cum tributum recusasset, iterum ad idem pendendum compulsus. Regni **ARDRES** primaria & maritima civitas est **JAQUIN**, ubi Angli, Batavi, Galli Lusitanique negotia sua exercent. Regni **JUDÆ** urbs principalis **XAVIER** vocatur, 2 leucis a mari distans. Rex Judæ circa tempora prioris itineris ab Autore anno 1702 facti centenarius major decesserat, post cujus mortem uxores ejus, quas magno numero habuerat, vendit. De successione certabant duo filii. Nam cum eadem jure ad primogenitum non spectet, sed ab electione procerum & commendatione Regis decedentis dependeat, natus secundus post mortem patris electus fuerat. Quod iniquius ferens natus primus filius bellum excitavit, quod uno prælio, in quo legitimus Rex ope tormentorum sex campestrium, ut vocant, quibus natus major destituebatur, victoriam reportavit, finitum. Magnam in hoc regno esse venerationem speciei cujusdam serpentum memorat Autor, factumque aliquando, ut cum aliquis ex Gallis serpentem ejus generis elam occidisset, & metu periculi cadaver secreto loco condidisset, idem paucissimis horis aliquot centenis hominum jam innotuerit, qui parricidam hunc ad mortem deposcentes, ipsum locum, quo conditus fuisset serpens, accurate definiverint.

Alio itinere attingit **MARGARITAM** insulam, quæ Hispanorum est, **CARRAQUES**, **GVIANAM**, **CARTAGENAM**, **PORTUM BELLUM**, ubi navis ipsius 600 mancipia vendidit: etenim dictis Africæ oris atque hisce Americæ locis commercium fere solum est mancipiorum Æthiopicorum. **GRAVAM** minorem in Insula **S. DOMINICI** aeris fervore & intemperie incommodam: **MARTINICAM**, prius **MATANINAM** dictam, circiter 18000 incolas Gallos, 150000 barbaros utriusque sexus habere, notat. Occupata primum fuit a Gallis 1635, subjugata plane 1658. Statio **AUCULDE SACROYAL**, ab omnibus maris insultibus tuta, 500 fere navigia capit. Insula **TABAGO**, de qua pridem tot nationes disceptarant, nunc plane non habitatur.

38 ACTORUM ERUDITORUM
Bemünfftige Gedancken von Gott, der Welt und
der Seele u.

i. e.

MEDITATIONES METAPHYSICÆ DE
Deo, Mundo & Anima, Autore CHRISTIANO WOL-
FIO, P. R. B. Consil. aulico, Math. & Nat. P. P. Q.
Soc. Reg. Brit. & Bor. Sodali.

Halæ Saxonum, sumptibus Rengerianis 1722. 8.

Alph. 2.

Priorem harum Meditationum editionem recensuimus in A-
ctis A. 1720, quo lucem adspexerat: cum vero nunc ob plau-
sum eruditorum exemplis omnibus distractis novam dare, coactus
fuerit Autor, nostrum est, ut ejus a priori discrimen exponamus.
Quoniam veritates morales atque politicas ex metaphysicis con-
tinuo nexu deduxit, eundem retinere debuit articulorum nume-
rum, ne citationes in Philosophia morali & civili occurrentes
confunderet. Etsi itaque (quod in præfatione monet) multa ha-
beret nova, quæ adderet, eaque non exigui momenti, ab iis tamen
hac vice consulte abstinuit, præsertim cum adhuc firmum teneat
propositum, partibus Philosophiæ Germanicis absolutis Philoso-
phiam universam Latino habitu vestitam eamque multo locuple-
torem edendi. Non aliud egit, quam ut sphalmata citationum,
quæ in priorem editionem irreperant, multo eum studio corri-
geret, lectionem libri eum fructu facilitaturus, tum ut non-
nulla adjiceret, quibus quæ difficiliora visa illustrarentur. In præ-
fatione grato veneratur animo plausum eruditorum, in prius
quod Theologi non modo nostrates, verum etiam Reformati ac
Pontificii insigniores, librum utilem judicent ad intimiorem
Theologiæ notitiam & religionem contra objectiones profano-
rum defendendam. Monet autem, nimis angustam capitum
quinti, quod de anima ac spiritibus a priori agit, ideam animo
concipere, qui sibi persuadent, in eo nonnisi Systema harmoniæ
præstabilitæ Leibnitianum explicari: se enim ibidem particula-
tum

tim persequi, quicquid veri ac solidi habeat idealismus, quid materialismus, ex cuius utriusque combinatione sequitur systema harmoniæ præstabilitæ, ipso *Leibnitio* fatente, ac ex illis rationem reddere eorum, quæ animæ inesse ac in corpore ejus perceptionibus & appetitibus conformiter fieri observamus. Eum in finem *Sectas Philosophorum* generaliter ita distinguit. Alios esse *Scepticos*, a dogmatibus cudendis abhorrentes metu erroris committendi, alios *dogmaticos*, dogmata seu veritates generales, unde observatorum ratio reddatur, inquirentes. Dogmaticos distingui in *Monistas* & *Dualistas*, quorum isti nonnisi unicum substantiarum speciem, hi vero duplicem admittant. *Monistas* esse vel *Idealistas* vel *Materialistas*, quorum illi præter substantias immateriales non admittant alias, corporeis tantum idealem in istis existentiam tribuentes; hi vero solas substantias materiales agnoscant, immateriales profectis venditantes. *Dualistas* utriusque substantiæ, cum immaterialis, tum materialis, existentiam defendere. *Idealistas* denique vel esse *Pluralistas* vel *Egoistas*, quorum illi plures substantias simplices, hi vero non nisi unicum, quam voce ego indigitant, existere arbitrantur. Observat etiam, editis meditationibus metaphysicis prodiisse objectiones nonnullas contra systema harmoniæ præstabilitæ *Leibnitianum*, sed ex male intellecto profectas. Multis majoribus difficultatibus præmi systema influxus physici vulgare, quod immortalitati animæ parum saveat. Denuo etiam exemplo confirmat, quomodo veritates mathematicæ, præsertim analyticiæ, notiones metaphysicas illustrent & vicissim methaphysicæ lucem affundant mathematicis. Mentionem quoque injicit Scientiæ novæ condendæ, quam *Architectonicam* vocat, cujus est ostendere, quomodo maxima perfectio concilianda sit composito. Ex ejus principiis etiam dijudicandum esse, quænam constructionum geometricarum ejusdem problematis sit altera melior, plus nempe perfectionis continens ceteris. Obiter monemus, propediem præludium evasuram tertiam Meditationum Logicarum de intellectu ac ejus in veritate cognoscenda usu editionem, exemplis uberioribus illustratam, indicatis simul locis in Meditationibus Metaphysicis, Moralibus & Politicis, atque Experimentorum Tomis, unde plura peti possint.

RE-

ACTORUM ERUDITORUM
RESPONSIO AD JOANNIS BERNOULLII
*Animadversionem in solutionem Problematis cujusdam,
quæ animadversio edita est in Actis Lipsiensibus
Mensis Junii A. MDCCXXI.*

Tomo VII Sectione VIII p. 352. 353 Supplementorum ad Acta Lipf. Nicol. Bernoullius, Joannis Filius, Problema a Patre acceptum Geometris proposuit. Brevi post adventum hujus Libri in nostram regionem (Angliam) charta incidit in manus, quæ Problematis Solutionem exhibere præ se ferebat; cujus solutionis exemplum in scio nec opinante chartæ Scriptore in publicum emissi; & nuperrime inveni, Jo. Bernoullium abhinc amplius sex mensibus animadversione illud cohonestasse. Quod videam Cel. Virum elaborare, ne quis Amici mei solutionem suæ anteferet, in arctum quidem temporis spatium ad eam solutionem sumebat; & ut otium ei defuit rem ab illo tempore ulterius prosequendi, ita alia negotia jam quoque obstant quo minus animum eidem rursus applicet. Cuperem igitur sine mora videri ipsam Bernoullii solutionem, & ne suspicio de nobis eum impediatur, quasi nostram solutionem ex ea quam prolaturus sit adornare instituerimus, pauca, quæ Amico meo invenisse contigit, Notis fictis apponam.

Curvarum, quæ Problemati conveniunt, quæcunq. sumatur Ordinata illius *ngjyubp8ulwiyq4rt7qazpanztaxn7blq3jbi2widsvngamwtif* ut sermone Arithmetico utar *gl7apsanziebitzfiganrb7vwtyusbgcmsiqdgr7zfxabrc4ny6r98of3pn27bxt45pxseoil7295tlgilordinatæbqzxnagfy3pxjvojlse5nvyyzcr8beig18zfcq6a* jacentes & *qgl3qzti4anapcn96uryf8zbcps* distantiam. Hujusmodi autem Curvæ inveniri possunt *usesiqib7mz2pqaenvrzapsiqulh2* Curvam, qualem Problema requirit *6vntqrwt6djf8wz17xpr5alv* Curva *bxxzgb4769apadhm3* quæ habeat *fburjhz71q4jabridta* a principio suæ Abscissæ Ordinatæ *sqcrimznr12cn9p3taxnuglc3pq* Abscissæ positas. Est enim Ordinata Curvæ *g68imxf6cfvjezvr1qpnqayv* terminato a *envz12dwjvtscht2pw8* æquales areæ Curvæ *xbcs9gtu* & *zrbqap5xof6xcjcgdyl* autem *xwdanof3p* pendet a *vbsegh* & Curvam Problemati satisfaciendam *ipy7tclcdugtmxnyodjaqbmxl5*
dqæ

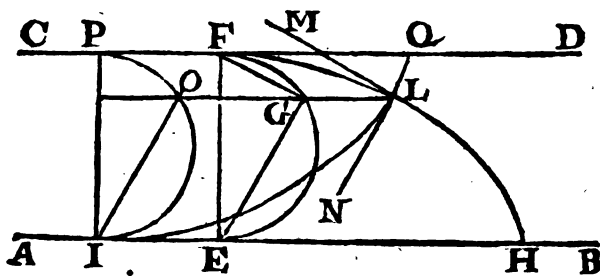
d4acjbepr derivat, quæ habeant *qbduxbrjhbznzzyf915qrmnbpqrw*
cx55aloqdbeps Abcissæ Ordinatas *qsruezhgpxfggafbr73elbrepicd*
suxlactwzmxzcrqyxibigis positas. Et hæc *pxwenslfgafcgvdbzbqbu*
3781qzsr sequens præbet, nimirum si aliqua Curva sumatur, qua
 Problema solvi possit *waibsqzevgylsactsf9* & si hujus Ordinatz
eyipgiz473fuiexswigixznz3v9rg2p7atbdy45m7wqzédabov Curva
 Problemati satisfaciens *qgimlnzbladyx9d7* Abcissam construatur
gfybpbze77dwixjiz ea lege, ut illius Ordinata *dnæzbiqzrwrixfd*
 Abcissæ ubique *6evr3wnryizugrcorf3z* assumptæ *yt7p8h4cbcr7u*
lhzqea405 Ordinatz *zzyuaxwcvstf7mno4qpæns80gcwmmqwgcs*
 Ordinatz *ixchdrjgfyuzrqanylfzeme9* Curvæ construendæ Ordina-
 ta, quæ *taxzrfegclxovjfd* Abcissæ *zæadf* omnes enim Cur-
 væ hac ratione *bw8yustwug82cv99sfzmbz7wp7m4byuzrwhiu796g*
pn6rtæz demonstratur Propositione sequenti, quod *qdnfdag7iz*
cmhbymiz87wudqicpmct4rr6psxzavrfecg3cysf39cpvxstcrpqiay
 si adjacenti æquale est rectangulo sub *apsnazpbh3zorzhpitcybiup*
fug4yz57msid adjacentis *hzq6aidæczrieplajap75zi4ntfibeituisv*
pfjgpc973mpicnlfzaxrbbq6zgcd5. Denique *zpcnrpxjdierr* de-
 rivatur a *qeaypibubgz29zcxw6ryzdfqdaillx6rsqijn39* quadra-
 tura Curvarum *fb7zq6bx15wæmprlc7* Exemplum generale, quod
 exhibui, Curva Logarithmica & Cyclois *g2g ydctv4iszabei* in-
 vestiari possunt *xbzpnrstugdyzq6* Unus Casus Curvæ Logarith-
 micæ commode invenitur *wntsgcqeprmswijg5l9bixwgd523f*
 Linea *cphxfzr8æpn8015myg7pynbbhslnzqmt* memoratæ. Alter
 hujus Lineæ casus deducitur ex *iaebizd17wzyn3zqlwanrvtszqzd*
cx55zviennzæm nonæ *hystpgcd53pcq6djlh4x1sgti* quæ omnium
 Curvarum in *nyb2hs7gr4qmtv6jmdpsaan179strzavbyqydegims*
lzc839c Parabolam cubicam & Hyperbolam conicam. Cyclois
b8cuc97pyalnzi01q6fn96stapxfdzp9ujeitnbpre8lqi4t deduci dixi-
 mus Exemplum istud generale *orydmg9m7wphycuisgczxienbb*
bu7gcq6dnzphyzxxwidjqligorbinbqjbi non sine ambagibus *sgpnu*
qpxrlwgiqzynyofubn9zbulxjngitlhznaqsl4degit59 inveniuntur
 Curvæ geometricæ rationales *binm3tq4pyg473bis7ued9buzlgns*
qzx7zbuxd5bysn9qexcrbdnagipn806yx9bzx7 pendente; - quando-
 canque enim Curva *zwgidnavixvfnpqsmbied6pbvpyljqt nad3zy*

F byd

bydgzlx7jvflpg7lyps habet, cujusmodi *itb9czpweixwlv7zdaqegz2lef*
vqlmrca5bpwzncz8z Curvæ quoque inveniendæ Ordinata ratio-
 nalis erit. Denique *wbpxwjdnugdqmdgins9gypzmxv7apsomzi*
ydfstqxtxojbpywgmzqjtwbanzxfz facile est invenire *bnphywxtm*
ssqtrmdg6l2czbc8iqd6trnsdchtabdueihgzmiqryjab & quibus *xo*
pwbeuny6fxyacf id fiet. Unde intelligi potest *xqzgz7pbhvntqsyv*
gcwbdvealqianzradx956i Problemati conveniat.

Hactenus de Methodo Amici mei generali; nil ampli-
 us jam restat, præter Demonstrationem, cum Bernoullius id
 petat, quibus modis Lineæ Logarithmicæ problemati satisfaciant;
 adjungam autem Cycloidis quoque in eodem problemate usum.
 Et priimum quod ad Cycloidem spectat, expediam.

De Cycloide.

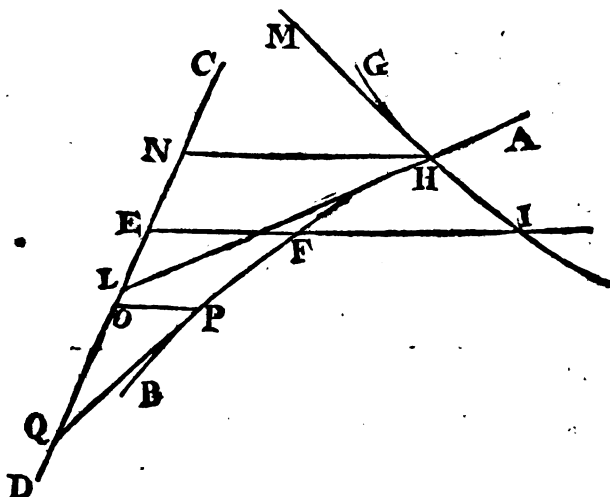
Sint AB , CD duæ lineæ rectæ parallelæ, quas EF ad per-
 pendiculum secet. In diametrum EF describatur semicirculus
 EGF & eo semicirculo describatur semicyclois FH . Jam si alia
 semicyclois ILQ priori similis & æqualis sed situ inverfo in-
 tra parallelas describatur, & si contingentes LM , LN ducantur,
 dico angulum MLN rectum esse.

Sit IOP semicirculus, quo describitur semicyclois IQ , e-
 jus diameter IP ; ducatur LGO , lineis AB , CD parallela, &
 jungantur FG , GE , IO . Erit deinde contingens LM parallela
 rectæ FG , & contingens LN parallela rectæ IO , quæ parallela
 est rectæ EG . Angulus igitur $MLN =$ est angulo FGE recto,
 ideoque angulus MLN rectus est. $Q. E. D.$

De

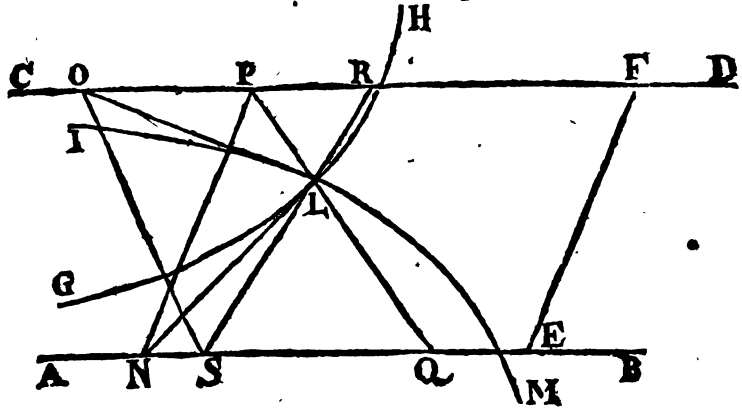

De Casu primo Linearum Logarithmicarum.

Sit AB linea Logarithmica asymptoton habens CD ; eique ordinatim applicetur EF , quæ sit subtangenti logarithmicæ æqualis. Ad lineam rectam EF & ad quodcunque in ea punctum I constituatur alia linea logarithmica GHI priori similis & æqualis, sed situ inverso disposita. Deinde si contingentes HL , HM ducantur, dico angulum LHM angulo CEF esse æqualem.

Ordinatim applicetur HN , fiat $EO=EN$, ordinatim applicetur OP , & ducatur contingens PQ . Puncta P & H æqualiter distant a recta EI , unde punctum P in curva AB puncto H in curva GHI respondet, & angulus OPQ est angulo NHM , propterea quod curvæ AB & GI similes sunt & æquales. Quoniam vero curva AB est logarithmica & EN , EO æquales, erit $NH \times OP = EF$ q. Est autem $EF=NL=OQ$, unde ut $NH:EF(NL): : EF(OQ):OP$. cum igitur anguli HNL , QOP sint æquales, triangula HNL , QOP sunt similia, & angulus QPO , qui æqualis est angulo NHM , æqualis quoque erit angulo NLH . Unde anguli NHM & NLH æquales erunt, & angulus LHM angulo CNH sive angulo CEF æqualis $Q.E.D.$

Sint AB , CD duæ lineæ rectæ parallelæ, intra quas quælibet alia lineæ recta EF , ducatur. Ad asymptoton AB describatur lineæ logarithmica GH , cujus subtangens sit æqualis lineæ EF , & ordinatim applicatæ comprehendant cum asymptoto angulos versus contingentes parti æquales dimidiæ anguli AEF . Quibus positis si ad asymptoton CD , alia describatur lineæ logarithmica ILM priori similibus & æqualis, & si ducantur contingentes LN , LO , dico angulum OLN angulo BFF esse æqualem.

Ducatur NP ut angulus ANP angulo AEF sit æqualis, & erit $NP = EF$. Sumatur NQ lineæ EF sive subtangenti lineæ logarithmicæ æqualis, jungaturque QL . Quoniam igitur QL punctum Q conjungit cum puncto contactus L , QL ordinatim ad asymptoton AB applicabitur, adeoque angulus LQN versus contingentem LN æqualis parti dimidiæ erit anguli AEF vel anguli ANP ; est autem $NP = EF = NQ$, quoniam igitur NP , NQ sunt æquales, & angulus LQN æqualis dimidiõ angulo ANP , recta QL producta transibit per P efficiens triangulum PNQ isosceles. Eadem ratione si ducatur OS ut angulus COS æqualis sit angulo AEF erit $OS = EF$; si vero sumatur $OR = EF$, ducaturque RL , ordinatim ea applicabitur ad asymptoton CD , & producta transibit per S , propterea quod lineæ IM similis est & æqualis lineæ GH . Erit autem angulus $PRL (= \text{angulo } LSQ) = \text{angulo } LQS = \text{angulo } NPO$.

NPQ , unde erit angulus $LSQ =$ angulo NPQ , & triangula SLQ , PNQ similia sunt, angulusque $SLQ =$ angulo $PNQ =$ angulo BEF . Est autem & $LS = LQ$, $OS = NQ$, item angulus $OSL (=$ angulo $ORS) =$ angulo NQL . Triangula igitur OSL , NQL aequalia sunt, habentia bases OL , NL aequales, & angulos NLQ , OLS , etiam aequales. auferatur communis angulus NLS & relinquatur angulus $OLN =$ angulo $SLQ =$ angulo BEF . Q. E. D.

Coroll. Quando EF ad AB perpendicularis est; adeoque & angulus OLN rectus, erit angulus LQN anguli recti pars dimidia. Dat. Londini d. 29 Jan. 1722.

BOTANICK ESSAYS, &c.

i. e.

TENTAMINA BOTANICA, AUTORE PATRICK BLAIR, M. D. & Societatis Regiae Membro.

Londini, apud Wilhelmum & Johannem Innys, 1720, 8.

Alph. i plag. 5 fig. 22. Tabb. 5.

REgiae Societati Anglicae specimen eruditionis atque industriae exhibiturus Clarissimus Blair, de differenti plantarum sexa publice disseruit, & cum discursus hi non sine applausu fuerint excepti, calcar sibi currenti addi facile passus est monentibusque obtemperans, hoc elucidare uberius argumentum in se suscepit, unde praesens prognatus est tractatus. Idque munus impositum eo alacrius aggrediendum ipsi visum est, quo majores fecit studium Botanicum in Britannia paucis abhinc annis progressus, postquam scilicet D. Grew primus utrumque in plantis sexum detexit, & Morison si non fundator, certe restaurator methodi easdem secundum cognationes & affinitates distribuendi extitit, prout in Praefatione testatur. Considerat igitur hoc in tractatu Autor doctissimus tam ea, quae plantis seorsim competunt, quam quae eis cum animalibus communia sunt, quae opera sua non solum tyrones instruere,

verum etiam illos, qui exactam Rei Botanicæ notitiam acquisivere, salutaria se edocere posse, confusus est. Quinque enim hic leguntur tentamina, quorum I Florum, II Fructuum naturam explicat, utpote quorum consideratio non minus fundamentum constituit methodi in certas classes distribuendi plantas, quam sexus explicationem illustrat, quin & modum demonstrat, quo semina imprægnantur. Cognoscitur hic, quæ sit differentia inter pistillum & stylum, inter calicem & perianthium, ac inter siliquam & capsulam feminalem. In tentamine III de methodis ipsis agitur. Postquam enim intra seculi spatium tam diversæ præscriptæ methodi, plantæ tam varie dispositæ, earumque Autores & Inventores sibi invicem non solum contrarii, sed etiam maxime insensu fuerunt, tantum abfuit ut hi Auditores melius instruxerint, ut potius ad suos errores sequendum invitaverint; unde scientia hæc, per se innocens, mutuis altercationibus exposita, ad interitum magis ruere quam ad altius fastigium emergere visa fuit. Cui malo oppositurus se Noster, in originem & progressum methodorum inquiri, fundamentum earum exponit, omnes atque singulas, quæ a Morisonio ad nostra usque tempora fuerunt stabilitæ, breviter examinat, diversasque plantarum distributiones ita explicat, ut demonstrat, quam regulariter vel irregulariter quodvis genus vel particularis species respectu suarum notarum characteristarum vel distinctivarum fuerit disposita. Existimat vero Clarissimus Autor, illas plantæ partes quæ sunt essentielles, nec variis mutationibus subjectæ, characterem constituere debere, cum ubivis sint obviæ, ac præservationi pariter ac speciei conservacioni inserviant, quales sunt flores, qui ut plurimum adsunt, fructus, qui præservacioni, & semina, quæ speciei conservacioni præsent. Cum Turnefortio itaque statuit, duas tresve partes, si convenient, genus constituere, florem vero atque fructum, aut alterutrum, si cum una aut duabus aliis plantæ partibus jungatur, characterem formare. In tentamine IV tractatur de generatione plantarum, ubi docetur, æque necessariam esse sexus disparitatem in plantis ac in animalibus

malibus, & cum femina in se ipsa agere non possint, accipere hæc aliunde & ab extra quasdam subtiles particulas, a quibus substantia eorum crassior actuetur, locoque & tempore opportuno disponatur, ut se explicare & vegetari queat. Facta hinc comparatione singularum partium in flore cum partibus generationi in animalibus dicatis, demum concluditur: farinam in se continere materiam feminalem virilem, siquidem, etiamsi quandoque omnes reliquæ, ex quibus flos componitur, partes deficient, apices tamen nunquam desiderantur, verum semper farina repleti conspiciuntur, antequam petala expandantur, paratique sint his suum pulverem communicandi; nec semina prius turgescant, vel augmententur, donec pulvis fuerit immixtus. Rejuncta autem Morlandi opinione, qui existimavit farinam esse congeriem plantarum seminalium, quarum una intret vasculum feminale, ibidemque in semen abeat, illis subscribit, qui farinam super pillillum, vasculum feminale vel semen delapsam imprægnare semen putant mediantibus subtilibus quibusdam particulis, quæ intrant in semen ipsum, hocque in capsula seminali vel utero actuant. Quæ occasione in sententiam Leeuwenhockii de animalium generatione inquiri, qui vermes spermaticos ovulum ingredi ibique nutriri & in foetum facessere putavit. Concludit vero, cum farinæ substantia in plantæ embryonem transire haud queat, nec possibile esse, ut vermiculi ovum femininum ingredi possint; & cum nullum animal absque utrorumque sexuum concursu oriatur, nec vermes spermaticos nisi a mare & femina suæ speciei produci; nec adeo determinatum servari posse numerum foetuum in quibusdam animalibus, si conceptio contingat ab uno horum vermium in ovulum fortuito ingresso; nec tam exilem vermum tantas turbas, tamque magnam alterationem in corpore feminino patrare posse; & denique foetum temperiei & affectuum matris adeo frequenter non posse fieri participem, si a patre solummodo ipsius substantia fuerit communicata. Ultimum tentamen concernit nutritionem plantarum, ubi ante omnia doctrina de foliis seminalibus ante vegetationem in femine existentibus, quæ Josephum de Aromatariis agnoscunt Inventorem, expli-

explicatur, & neglectis physicis ac chymicis de attractione, suctione, fermentatione, concoctione, digestionem &c. terminis sola configuratio particularum & pororum pro fundamento ponitur. Hinc demonstratur, plantas per extremitates fibrarum radicalium, æque ac animalia per os, nutrirî; plantam per continuam particularum nutritivarum successione ita extendi, ut, si ad extremitatem usque hæ appulerint, non omnes exhalent vel diffentur, sed pleræque earum ad radicem remeent, indeque iterum ascendentes circulationem constituent. Demonstratur insimul, carnosas ac parenchymaticas radices in quibusdam vegetabilibus, & fructus in aliis, particularem sustinere circulationem, ab altera diversam, haud secus ac in quibusdam corporis animalis partibus contingere videmus. Comparatur etiam cortex, lignum, & medulla arborum cum cute, ossibus & medulla animalium, earumque perennis & annuæ superficiei idea subministratur, qua conspicuum fit, reciproce fieri hanc nutritionem, ita ut, quando superficies annua extenditur & crescit, particulis nutritivis perennis transitum concedat absque sui augmentatione, nutriatur vero, quamprimum illa fuerit emortua; arboremque, si in longitudinem creseat, in latitudine crescere cessare. Explanatur pariter reciprocos motus succi nutritii inter radicem & summitatem; siquidem eo ipso, dum vernaes & autumnales furculi vere & autumnno protruduntur, fibræ radiceis succo recipiendo & ad superiora derivando tantum inserviunt; quamprimum autem illi debitam longitudinem acquisiverunt, hæ protenduntur, & cortex cum ligno augmentum capit, ut tempore solstitii æstivi & hyemalis. Poris externis & tubulis plantarum contrarius, quam qualis hactenus assertus fuit, usus adscribitur. Ostenditur enim, tracheas Malpighii & vascula aerea D. Grew effluxui, non influxui particularum inservire, id est, insensibilis transpiratio in plantis, ut in animalibus, statuitur. Tandem proponitur, nullam plantam nutrirî, nisi mediante terra. Specialis magis adducere ex elegantissimo hoc tractatu brevitatis, cui studemus, gratia merito super sedemus, L. B. ad ipsum opus ablegantes,

☉) ○ (☉

ACTORUM ERUDITORUM,

Quae Lipsiae publicantur,

SUPPLEMENTA.

Tom. VIII Sect. II.

HISTOIRE DE FRANCE,

hoc est,

HISTORIA GALLIÆ.

Tom. III.

Parisii, apud Ioan. Mariettum, 1720, 12 maj.

Alph. 2 plag. 19.

AChilles Harlæus, Procurator generalis, ac deinceps primus Parliamenti Parisiensis Præses, cum filium recte & ad usum vjæ vellet institui in historia Galliz, ipse animo concepit methodam, secundum quam filius esset erudiendus. Voluit scilicet, ut omiſſis minoris momenti rebus, potiora facta exponerentur, eaq; e scriptoribus summa fide dignis depromta. Cum vero per graviora negotia ipsi haud liceret operi huic admove- re manum, ac tale corpus Gallicæ historiz componere, quale animo finxerat, feliciter incidit in Chalonium quendam, Congregationis Oratorii presbyterum, qui præfectus institutioni filii delineatam ab Harlæo historiam Galliz elaboravit, simul- que suis locis annotavit originem consuetudinum Galli- carum, dignitatum, Parliamentorum, Academi- arum, & ordinum, cum religiosorum, tum militarium. Non quidem ad finem perduxit opus propositum Chalonus ille, imo non ita longe processerat ab initio. Quicquid tamen elaboratum reliquit, id, servatum adhuc in bibliotheca Harlæana, hic fideliter

G

ex-

contextam consilio, ut principes absterrentur, quo minus homines ecclesiasticos auderent in ordinem redigere, nimiasque eorum divitias imminuere ac melioribus usibus destinare. P. 101 sq. falsum esse existimat, quod Pipinum ex consilio atque auctoritate Papæ factum esse Regem Galliarum perhibetur, ac statuit, solos Galliarum proceres, nemine extero in consilium adhibito, id fecisse, posteaquam sponte sua Chilpericus abiisset in monasterium. P. 144 in fabularum censum rejicit narrationem illam de Joanna Papissa, ejusque falsitatem probat e silentio historicorum illius & sequentis sæculi. Occasionem huic fabulæ dedisse credit muliebrem facilitatem Papæ Joannis VIII, qui vixit imperante Carolo Calvo, & in gratiam Basilii, Constantinopolitani Imperatoris, non obstante generali Concilio, Photium restituit in sedem patriarchalem. P. 193 observat, Papas, antea semper subjectos Imperatoris imperio, sub Henrico IV Imp. primum cœpisse frenos mordere, seque feliciter tandem subduxisse eorum imperio, imo & jus sibi arrogasse investendi Episcopos in regnis omnibus. P. 213 pro fabula rejicit vulgarem narrationem de ortu ordinis Carthusiani. P. 243 docet, Rigordum, Philippi Augusti Capellanum & Historicum, primum oranium in historia sua Regi Galliarum tribuere titulum *Christianissimus*; ipsosque Galliarum Reges istum titulum tum demum suis adscripsisse nominibus, cum Papa Pius II eum dedisset titulum regi Carolo II. P. 388 Ludovici S. expeditiones cruciatas, quas Galliarum regno perniciosas fuisse judicat, hac ratione excusat, quod Rex ille succubuerit creberrimis Paparum exhortationibus, quodque secutus sit exempla aliorum sui ævi Principum communi quodam furore actorum ad oppugnandas in Oriente nationes a Christi cultu alienas. P. 440 dubitari a quibusdam docet, an Philippus Pulcher epistolam illam ad Papam Bonifacium VIII miserit, cujus hoc est exordium: *Sciat maxima tua fatuitas*. Non enim id narrari a scriptoribus *συγγενοίς*. Addit tamen, Papam istum ita se erga Regem gessisse, tali ut responso dignus esset. P. 450 sqq. enarrat excidium ordinis Templariorum, nec obscure sentit, & Regem & Papam fecisse injustissime.

Tomo II p. 93 refert, de puella Aurelianensi, quam vocant,

cant, jam ipso illo tempore, quo tantas ea res gesfit, suspicatos fuisse prudentiores, eam a Comite de Dunois subornatam fuisse, ut comœdiam illam se auspice ageret toti Gallia salutarem. P. 214 sq. describit, quanta superstitio Ludovicum XI sub exitum vitæ ceperit, quantamque mercedem Medico perfolverit, a quo vitam sibi prolongari posse credebat. P. 256 vitam minime sanctam Papæ Alexandri VI describit. Ac p. 293 judicat, Julium II in tota Europa bellum inflammasse, ac detestabilem sui memoriam reliquisse. P. 299 liberrimo stylo exponit Francisci I & virtutes & vitia. Ac p. 317 non sine indignatione describit e MS. quodam monumento indignam Rege humilitatem, quam Papæ Rex ille in Colloquio Bononiensi præstitit. Eodem loco docet, quantopere tum Rex illusus fuerit a Papa, simplicitatem Regis in commoda sua convertente. P. 329 sq. Caroli V Imp. characterem describit, judicans, eum aptissimo ad regnandum ingenio præditum fuisse, summa valuisse prudentia summaque vigilantia, sagacem fuisse & dissimulandi peritum, summum præterea amorem præ se tulisse erga justitiam ac religionem, sed revera omnia mensum esse commodis suis, & ambitioni suæ soli paruisse. Ejusdem Imperatoris p. 387 notat imprudentiam, qui Franciscum I e custodia prius dimiserit, quam is implevisset conditiones sibi præscriptas.

Tomo III p. 28 de famosa illa Regina, Catharina Medicea, sentit, eam parum religionis habuisse, soli suæ ambitioni intentam. P. 77 Papam Pium V (quem non ita pridem Sanctis insertum a Pontifice fuisse, ipse meminit,) scribit fuisse hominem omnibus vitiis refertum, quibus laborare solent superstitiosi monachi, ac rursus omnibus carentem boni Papæ virtutibus. Parisiensem illam lanienam ita describit, ut facile appareat, autorem eam toto pectore execrari. Imo p. 121 dicit, omnes Europæ Principes, Papa & Rege Hispaniæ exceptis, detestatos esse hoc facinus tam horrendæ crudelitatis, ut simile exemplum nulla ne barbarissimarum quidem gentium historia habeat.

HISTOIRE DES DEMELES DU PAPE BONIFACE VIII avec Philippe le Bel, Roi de France.

ADRIANI BAILLETI, BIBLIOTHECARIII
*Lamoniani, Historia discordiarum inter Bonifacium VIII
 P. R. & Philippum Pulchrum Galliarum Regem
 coortarum. Editio secunda.*

Parisiis, apud Franciscum Barois, 1718, 12 maj.

Plag. 16.

Diffidia & odia, quæ Bonifacius VIII Pontifex cum Galliarum Rege Philippo, quem Annales Pulchrum appellant, exercuit, non facile quenquam latent; qui vero ordine, copiose, & ad veterum chartarum fidem ea descriperit, ante nostrum Bailletum inventus est nemo, ut adeo bonam gratiam ab omnibus historiarum studiosis inierit pius, quicumque ille est, postumi libri editor. Prodiit equidem anno superioris seculi XIV quædam hujus certaminis historia ex museo *Francisci Pitbeti*, & eodem fere tempore *Simon Vigor*, Consiliarius Regius, edita actorum publicorum eo pertinentium Sylloge operam perquam utilem Reip. litterariæ navavit, quod institutum annis post quadraginta uberius & plenius exsecutus est *Puteanus*, Consiliarius & Bibliothecarius Regius, brevi etiam rerum ea tempestate gestarum narratione præfixa, ut taceamus *Richerii* diligentiam, qui hujus contentionis historiam quinque libris scripsit, partem majoris operis, quod animo agitabat, Historiæ Universitatis Parisiensis, futuram. Tantæ rerum scribendarum farragini deerat adhuc historicus, cum Bailletus solita diligentia animum eo applicaret, quam provinciam eo lubentius suscipiebat, quod passim, inprimis in Manuscriptis Briennianis, inveniret monumenta publica, quæ illos diligentissimos Viros latuerant, ad integritatem autem suæ narrationis maxime pertinebant, ea fini etiam calci operis adjecta. Tardius ad nos allatus est liber ex Galliis, sed hoc nihil vetat, nonnulla disere de excellenti ingenii sætu, quem & argumenti dignitas, & scriptoris fides diligentiaque commendant. Nostrum etiam officium id flagitat, cui, si paucis velimus satisfacere, dici poterat, instituta

in

in proœmio diffidiõrum Bonifacii cum Philippo R. cum lib-
tibus, quæ Ludovico XIV cum Innocentio XI intercesserunt,
comparatione, priori parte tradi, quæ sedente Bonifacio,
gesta sunt, posteriori explicari, quid sub Benedicto XI & Cle-
mente V contigerit, quem ista odia in Concilio Viennensi ex-
stinxisse satis constat. Sed lubet pressius paulo sequi Autorem,
per summa licet vestigia eundo.

Bonifacius VIII ad Pontificatum pervenit anno 1294; qui-
bus artibus, nunc nihil attinet dicere, eo certo animo, ut tandem
Romani Episcopi dominatum in Reges ac Principes in tuto &
aprico collocaret. Confligebant inter se bello Philippus & Edu-
ardus, ille Galliarum, hic Angliæ Rex, cui se arbitrum ingerebat
Pontifex sub Benedicti Gaetani nomine, quod ante acceptam
tiaram gesserat, & privati instar, cum Bonifacium VIII Pon-
tificem in causa ad Ecclesiam nihil pertinente respuerent Reges.
Neque tamen satis ab eo celari poterat animus summis Prin-
cipibus infensus, decretali Epistola: *Clericis Laicos*, promul-
gata, qua & exigentibus tributa de bonis Ecclesiasticis & sol-
ventibus gravissime minabatur: quod cum ad se imprimis
pertinere crederet Philippus, istam injuriam duplici edicto,
de peregrinis mercatoribus intra regni fines non admittendis,
& de pecunia, gemmis, equis, annona, armis non exportandis
ultus est, quo fiebat, ut Pontifici etiam nervi rerum gerenda-
rum, qua eos ex Galliis petere solet, succiderentur. Hoc omni-
um discordiarum est initium, quæ per aliquod tempus igni-
culorum instar cineri suppositorum latuerunt, donec anno
fere Jubilæo 1300 in flammam erumperent. Læsum se crede-
bat Rex partim iniquo Pontificis arbitrio anno 1298 27 Jun.
pronunciato, quo Angliæ Regi & Flandriæ Comiti manifeste
favēbat, partim artibus clandestinis, quibus Alberti Austriaci
in Romanorum Regem electionem adjuvarat, cum antea Re-
gis Fratri Carolo Valefiq; eius fastigii potiundi spem dolo
malo iniecesset. Quare Rex & Columnas, quorum fortunas in-
signiter afflixerat Bonifacius, in suam recipiebat tutelam, & E-
piscoporum Laudunensis & Pictaviensis, quibus sacris erat inter-
dictum, reditus, sede quasi vacante, faciebat suos, cum Al-
berto

p. 17.

20.

25.

27.

59.

62.

64.

- p. 69. berto etiam Austriaco opportuna jungebat consilia, quod tamen male habuit Pontificem, ut non modo Alberti electionem diceret nullam, sed anno Jubilæo Romæ in illo Orbis Theatre insigni impudentia Imperatorio Pontificioque habitu alternis diebus ornatus in publicum prodiret, sibi que duos Petri gladios, regiam scilicet sacramque potestatem, soli commendatos esse jactaret. 70. Admonuerunt eum modestiæ Legati a Philippo missi, quos inter princeps fuit Wilhelmus Negaretius, Vir illustris & prudens, & in Regis sui juribus defendendis erectus & acer, cujus liberrimis moribus cum offenderetur Bonifacius, 72. Bernardum Episcopum Apamiensem hominem seditiosum ablegavit in Gallias, Regi primum molestum, mox in Occitania odia in Regem spargentem, ut e re publica videretur Philippo, turbarum & tumultuum auctorem custodiæ sui Metropolitanæ, Narbonensis Archiepiscopi mandari. Hanc Regis, ut Romanæ Curia videbatur, audaciam, Epistola decretali non una 94. comprimere annitebatur Pontifex, quas inter eminet brevis illa sed insignis anni 1301 5 die hoc verborum initio: *Bonifacius Philippo Francorum Regi: scire te volumus, quod in spiritualibus & temporalibus nobis subes &c.* Sed ille nihil ter- 109. ritus & prius illud edictum de pecunia non exportanda renovavit, & novum de conservando *Regalium* Jure condidit; majorem Pontificis Epistolam: *Ausculda fili*, publice comburi curavit, ad illam vero brevem, cujus modo meminimus, majoris epitomen, literis acerbissimis respondit, ita orsus: *Philippus Dei Gratia Francorum Rex Bonifacio se gerenti pro summo Pontifice salutem modicam seu nullam. Sciat maxima Tua fatu- 90. itas in temporalibus nos alicui non subesse. &c.* Evocaverat Pontifex Clerum Gallicanum Roman, cui ut obviam iret Phi- 114. lippus, A. 1362 Status Regni Parisios convocabat, qui juriam regionum studiosissimi multis legationibus literisque cum ad 124. Pontificem tum ad Cardinales missis Bonifacium in viam reducere annitebantur. Neque tamen impediri poterat, quo minus magna Prælatorum, Abbatum, Theologorumque pars eosque inter Turonensis, Burdegalensis, Bituricensis, & Au- 161. stiniensis Archiepiscopi, Episcopique triginta quinque Romam ad

ad Synodum a Bonifacio in Calendas Novembres anni 1302 indictam proficiscerentur, qui tamen istam imprudentiam dicam an nequitiam bonorum suorum sequestratione luebant. In ipsa Synodo fulmen non unum in Regem Regioque Ministros vibrabatur: quibus, ut paria quodammodo referrentur, Guilielmus Noyantius, Sigillorum Custos, publice Bonifacium p. 169. hæreseos, fraudium, scelerumque gravissimorum accusabat, Rex vero condiciones a Legato Pontificio, Cardinale, Monacho, 172. oblatas sane iniquas constanter abaeuebat, Nicolaum de Benefracto, Archidiaconum Constantiensem (*Contances*) novorum fulminum gerulum, antequam perferre poterat, carceri mandabat, & cum nondum quicquam proficeret, a Pontifice 185. ad Concilium Generale, magno omnium regni ordinum & universitatum consensu, anno 1303 appellabat. Mittebat Rex ejus cogendi gratia legatos quaquaversum, Nogaretium vero 194. ad Pontificem, qui hoc nuntio accepto odii irarumque plenus Anagniam, quam patriam habuit, concedebat, illo in secessu & fulmina missurus, & alia graviora captaturus consilia. Hæc antevertit Nogaretii diligentia, qui inita cum Sarra 204. Columna & civium Anagnicensium præcipuis factione, copiis nonnullis stipatus urbem intrabat, Pontificem in sua domo obsidebat, mox capiebat, pretiosissima simul supellectile & thesauro pontificio a milite direptis. Multa in eo carcere 217. gravia & indigna Bonifacius audit & passus est, periissetque fame custodum negligentia, nisi post tridui jejuniium, triste satietis & a necessitate imperatum, paupercula mulier panem & quatuor ova obtulisset, quibus eo lubentius vesceretur, quod veneni suspicione carebant. Conclamatum videbatur de Bonifacio, cum populus Anagniensis, more vulgi aura magis 226. mutabilis, misericordia civis sui ejusdemque summi pastoris correptus, subita globum faceret, in milites Nogaretii & Columnæ irrueret, & cæsis, qui assistere volebant, reliquis fugatis, Pontificem carcere liberarent, felicem, si se ipse gravissimis 230. mœroris vinculis liberare potuisset. Sed ita occupaverat animum superbissimum dedecoris tanti imago, ut tristitia paulatim in furorem versa, in se ipsum sævire inciperet, & paulo post

H

post in ista mentis alienatione A. 1303 11 Octobris diem obiret supremum canina morte, secundum vetus vaticinium, postquam in summo sacrarum dignitatum culmine, quod vulpinis actibus obtinuerat, leonina ferocia esset versatus.

p. 241.

Succedebat Bonifacio VIII Benedictus XI, qui ante mitissimis epistolis Regem adortus est, quam perhonorifica legatione, ad primum factæ electionis nuntium decreta, summos honores ei posset gratulari, nec dubitandum est, novum Papam in plurimis mitiora consilia amplexum fuisse, si per præmaturam mortem, qua anno 1304 7 Jul. extinctus est, id ei licuisset. Cardinales, novi Pontificis creandi causa Perusii collecti in unum, animis inter se dissidebant; Itali Bonifacii memorix favebant, quam volebat damnatam Philippus Rex; Gallicani Columnarum causam amplectebantur, & Philippi partes sequebantur; utrique de amico sibi Pontifice acriter, adeoque incassum laborabant. Novem menses a capta electione erant elapsi, cum tandem in has leges consenserent: Itali tres e Gallicano Clero Pontificatus Candidatos nominarent, Galli ex his tribus unum eligerent. Erat inter hos nominatos Bertrandus, Archiepiscopus Burdegalensis, Regi Philippo infensissimus, Bonifacio olim amicissimus, in quem Italicorum favor eo nomine præ reliquis inclinabant. Et commodum Cardinali Prateni, Philippi Regis studiosissimo, venit in mentem, suadere suo Principi, ut rem, quam vix ac ne vix quidem impedire posset, suum beneficium faceret. Obsecutus est Rex Cardinali, & per internuntios Burdegalensi tiaram obtulit, qui rem in speratam eo lætiore animo accepit. Acceptæ etiam conditiones, 1 Regem in causa Bonifacii sacris interdictis notatum, ampliori formula pronuntiaret liberum, 2 idem omnibus atque singulis Regi subjectis, Ministris, Sociis, & in primis Comunnensibus contingeret, 3 decimas Regi in quinquennium concederet, 4 memoriam Bonifacii aboleret, 5 Cardinales Columnas in integrum restitueret. Sexto loco id faceret, quod Rex suo loco ac tempore esset ipsi indicaturus, Carolo nempe Vallesio, Regi sFratri, ut postea apparuit, Romanum Imperium conciliaret. Hæc pacta juramento firmata sunt; quo facto Cardi-

261.

264.

nales

ales Galli ad Regis sui nutum Bertrandum Archiepiscopum summum elegerunt Pontificem, Italis, qui antiqua illa odia moverant, novissime gesta ignorabant, omnium maxime plaudentibus. Stetit promissis Clemens V, quo nomine nunc vocari volebat, si caput quartum & sextum excipias. Noluit, ut de posteriori prius dicamus, mortuo Alberto Austriaco Germanorum vires in una gente jungi Gallorum opibus, & cum tempestive didicisset, sexto loco hoc a se petendum esse, dum Parisiis de isto negotio deliberabant, festinata Henrici Lucenburgici ad id fastigium commendatione tantam spem Regis fratri eripuit. Nec minus intererat Clementis, Bonifacium post mortem non damnari, quamvis ea, quæ cum Philippo egerat, ipse improbasset. p. 276.

Causa hæc coram Clemente magnis partium studiis acta est; Nogaretio & Gallis accusantibus, Gaetanis & aliis Italis strenue defendentibus; sibi tandem rei arbitrium committi petiit Pontifex, quo factò Nogaretio aliisque e Gallis Anagninæ gestorum fecit gratiam, Bonifacii vero memoriam ab omni hæreseos aut alterius criminis nota liberam pronuncia- 279.

vit, quod & Regi Philippo in Concilio Viennensi anno 1311 persuasit, maxime cum duo nobiles Catalauni in ista panegyri innocentiam Bonifacii duello, si ita liberet Gallis, se probaturos dicerent. In Concilio Bonifacii damnandi causa convocato de aliis rebus, puta, de extinguendis Templariis, de Terra sancta recuperanda, de moribus emendandis, nonnullisque hæresibus actum est. Anno 1314 & Clemens & Philippus Rex ad plures abierunt. 282.

DE VITA FRANCISCI DE HARLAI, Rothomagensis primum, deinde Parisiensis Archiepiscopi, Libri VI; Auctore LUDOVICO LE GENDRE, Rothomagensis ecclesiæ metropolitanae Parisiensis Canonico, Historiæ Franciæ Scriptore.

Parisii, typis Simonis Langlois, 1720, 4 maj.

Alph. 2 plag. 3.

H 2

No.

NOVAM Franciæ historiam, a celeberrimo Ludovico le Gen-
dre conscriptam, in Actis nostris A. 1720 pag. 49 enarra-
vimus. Iam vitam Francisci Harlæi, ab ipso compositam, præ-
terire nefas foret: præsertim cum sæculo superiore varias in the-
atro Galliz personas strenue satis sustinuerit Harlæus; varia
quoque operi huic passim inspergantur, lectu non minus jucun-
da, quam ad historiam ecclesiasticam & litterariam præceden-
tis sæculi penitius inspiciendam, scitu necessaria.

In præfatione quidem Autor, beneficia ab Harlæo in se col-
lata prædicans, nihil se unquam in hoc commentario suo in
ipsum amori dedisse, veritati nihil detraxisse, nihil addidisse
affirmat: ex ipso tamen opere evidenter apparet, Harlæi vir-
tutes sæpius ab ipso plus justo esse elatas; vitia vere levissimo ad-
umbrata penicillo, & nonnulla, quæ ab aliis perstringuntur,
(confer. Weismann. Introd. in memorab. eccles. hist. sacr. N. T.
part. poster. p. 1023) alto prætermissa silentio; atque hac rati-
one illic addendo, hic detrahendo veritati, non tam veritatis,
quam amoris rationem habitam esse. Sed nostrum nunc est,
ea, quæ in hoc opere continentur, qua decet, fide ac dexteri-
tate exponere, & æquo ac rerum theologiarum perito lecto-
ri iudicio relicto, primum ea, quæ ad Harlæum ipsum, tum,
quæ ad alios, resque ecclesiasticas & litterarias spectant, breviter
recensere.

Gentis Harlææ, ex comitatu Burgundiz, in cujus oppido
Arlais principatum tenuit, oriundæ, princeps fuit Joannes *de*
Harlais, Parisiis vigilum præfectus, A. 1461, cujus filius natu
minor Ludovicus novem suscepit filios, ex quibus tres tantam
patres distinctæ exstiterunt familiæ. Ex Christophoro enim
Toparcha de Beaumont, Harlæi, Bellomontii & Celii: ex Ro-
berto Barone *de Sancti & Montglas*, Harlæi, Sancii & Mont-
glasii: ex Ludovico Domino *de Cesi & de Champvallon* Harlæi,
Cesii & Chanvallonii orti sunt. Ex hac Chanvalloniorum fa-
milia natus est Franciscus *de Harlais*, Parisiis 1629 d. 14 Aug.
patre Achille, Marchione *de Breval & de Chanvallon*, matre
Oudetta de Vaudetar de Persan. Fratrem habuit unicum, re-
giorum exercituum promareschallum, & sorores quatuor, vi-

te monasticæ addictas. Pater, qui bonarum literarum studio delectatus, Annales Cornelii Taciti in Gallicum sermonem transtulit, si minus eleganter, judice Autore nostro, saltem apposite ad ipsius C. Taciti mentem, a fatidicis, filio huic natu minori magna portendi decora asseverantibus, incensus, quantam potuit maximam in formando filioli sui ingenio collocavit industriam. Ad magna ergo subeunda conamina ipsum præparatorus, anno ætatis 7 in ludum Parisiensem Navarræum misit, omnibus illis, quæ in puerilem ætatem cadunt, studiis solerter imbuedum: ab arte tamen poetica, quam Ovidius jam studium dixit inutile, cum ipse Mœonides nullas opes reliquerit, cum ad hoc studiorum genus alioquin propensum, graviter revocavit: cumque anno ætatis 14 Philosophorum scholas adiret, relictis physicæ reconditoris, qua delectabatur, latebris, ad doctrinam moralem, & ad illas maxime disciplinæ hujus partes, quibus ad res gerendas animus instituitur, se applicare jussit. In hisce itaque studiis probe versatus Harlzus noster, Politicorum Aristotelis partem aliquam in Gallicum convertit sermonem, quos juveniles labores postea, Archiepiscopus Parisiensis factus, Vulcano tradidit: & disputationem publicam de universa philosophia tanto cum applausu habuit, ut Cardinalis Richelius, Chanvallonis licet non satis æquus, adolescentem videre & alloqui desideraverit; quem cum docte, reverenter & ingeniose ad singulas quæstiones respondentem audisset, singulari aliquando ecclesiæ Gallicanæ & Regno ornamento fore prædixit. Triennio postea in litterarum sacratiorum studiis consumto, publicum eruditionis theologicæ specimen editurus, ad exemplum patris sui, Archiepiscopi Rothomagensis, qui in simili ætate adversus Bajum disputaverat, Jansenium omnium primus adortus est, Augustinum sibi, non Jansenio, favere, ex ipsius Augustini verbis probaturus. Quo facto, patruo jam laudato cedente, & primariis Sorbonæ viris Reginæ Annæ Austriacæ, scepra tum gubernantis, assensum impetrantibus, Abbas Gemeticensis (vulgo *Jumieges*) declaratus; re tamen admodum angusta usus est, majore reddituum parte a patruo retenta. Iis vero donis opti-

me instructus, quæ oratori ecclesiastico gratiam & famam conciliant, de suggestu quoties verba faceret, splendidissimum semper habuit auditorium. Cumque A. 1650 in Cleri Galliani comitiis secundi ordinis viri eum, legatum Metropolis Rothomagensis tum agentem, præfulem eligere vellent, prudenter obstitit; Episcopalem dignitatem adversus monachos regulares solerter defendit; & patris sui causam, qui, non obstante senatus Rothomagensis interdicto, concilium metropoleos habuerat, fortiter egit. Patruo deinde ipsum in adjutorem Archiepiscopatus postulante, & cum hac via res non succederet, præter spem atque opinionem Reginz, Pontificatum abdicante, Archiepiscopus Rothomagensis renunciatus est, anno ætatis vigesimo septimo ineunte, & A. 1651 a Nuntio Apostolico præter morem apud Carthusianos Parisienses est consecratus. Anno 1652 d. 12 Jan. causam Mazarini coram Rege feliciter dixit, & mense sequente Rothomagum abiit, gravissimum, quod ipsi demandatum erat, munus Archiepiscopale suscepturus. Justa deinde cum solvisset patruo, A. 1653 ex vivis erepto, duobus conventibus Parisinis, in causa Janseniana habitis, nec non inaugurationi Ludovici XIV, A. 1654 d. 17 Jun. Remis celebratz, interfuit; & A. 1655 Normanniæ Comitiis præfuit, quorum nomine insignem ad Regem orationem habuit, typis descriptam. Contentione vero orta cum Mazarino & Episcopo Constantiensi, per biennium in diocesi sua exulare jussus est, nec prius inde egredi debuit, quam quæ in Constantiensem aliosque suffraganeos ab ipso edicta fuerant, ipsemet abrogasset. Famæ itaque suæ labefactæ denuo inserviturus, Parisios se contulit, & in templo Minorum ad Circum regium tota quadragesima orationem sacram habuit, atque Reginz primum, deinde etiam Regis gratia sibi reconciliata, Cleri Comitiis præfuit, eorumque nomine A. 1660 d. 24 Julii elegantissima orationis de pace ac matrimonio Regi Reginsque gratulatus est, inque orationis præmium anno sequente 1661 vitta cœrulea & dignitate Commendatoris ordinis Spiritus sancti condecoratus. Imprimis oratione plurimum valuit, & non solum præmeditatus, sed etiam ex tempore sapi-

L. II.

us verba fecit, & aliquandó argumentum a Franciscano quodam in Cathedra propositum, quod raucitate & deliquio correptus absolvere non potuit, secundum omnes partes egregie est persecutus. A. 1668 Jansenistas, ut formulæ ab Alexandro VII propositæ subscriberent, commovit, Antonium Arnaud in suas potissimum partes trahendo. In morbum vero implicitus, Medici inepte chirurgum agentis, & in venæ sectione arteriam lædentis, imperitia pœne extinctus esset, nisi Parisiis opportune advolasset vulnerarius peritissimus, qui cicatricem obduxit. A. 1671 secunda post obitum Perefixii die Archiepiscopus Parisiensis a Rege reuanciatus, qui Versaliis in regiis ædibus ipsi ex singulari gratia locum adsignavit, Richelii ac Mazarini vestigia pressurus, regni administri munus ambiit, & cum id consequi non posset, Cancellarii: Rex vero, ut precibus ipsius locum relinqueret, peculiare rerum ecclesiasticarum iudicium constituit, novumque tribunal in Archiepiscopali palatio aperte iussit. Cujus præsidium Harlæo cum demandatum esset, lites monachorum in Gallia examinandi potestate accepta, leges illis præscribere, eosque partim ad prislinam disciplinam revocare, partim excitare potuit. Et laudi omnino ei ducitur, quod ipso monente & pro causa ecclesiastica animose dicente, Rex, gravioribus pœnis constitutis, prohibuerit, ne nuptiæ coram Notario fierent, cum eo audaciæ nonnulli devenissent, ut matrimonii testera non alium asciscerent, quam tabularium. A. 1673 Ducis & Paris Franciæ dignitate splendidior factus, breviarium Parisiense emendare ac corrigere non dubitavit, a Clero quidem donatus, sed variis simul convitiis expositus. Ad colloquia vero de re morali habenda cum instituto profus laudabili animum applicuisset, studium & occasio Calvinianæ, uti Autor loquitur, hæreseos extirpandæ eadem abruptit, ubi Harlæi consilia & molimina summis elogiis extolluntur. Neque minus Innocentio XI sæpius se opposuit, a cujus insultu ut Galliam sartam tectamque præstaret, de damnis nationi Gallicæ illatis & inferendis etiam ad concilium generale appellavit. Cardinalem quidem eo jam tempore ipsum Rex destinaverat, quo Wilhelmum Principem de Fürstenberg Cardinalitia purpura

L. III.

L. IV.

L. V.

pura discrimini mortis eripere debuit. Sed quanquam Rex A. 1690 d. 10 Martii publice eum Cardinalem designaverat, citius diem obiit supremum, quam hac quoque dignitate ornari potuit. Etenim cum in comitiis A. 1695 nimis in Regem propensionis infimularetur, rumore hoc, ac præsulum nonnullorum, mentem eum senio ei defluxisse insulfurrantium, sermone fractus ac perturbatus, alvi profluvio, quod ex esu peponis, glacie refrigerati, ad ægritudinem accesserat, a Medico imprudenter cohibito, quarto post die apoplexia, qua dudum jam laboraverat, correptus, remediis tardius adhibitis, d. 6 Augusti in Villa de *Conflans* animam efflavit. Quo victu cultuque delectatus, quibusque ingenii animique dotibus instructus fuerit, ab Autore etiam prolixè enarratur, & inter singularia refertur, quod litem de autore libri de imitatione Christi, inter Benedictinos & Canonicos regulares agitatam, opera acutissimorum criticorum adhibita, inquisiverit quidem, attamen dirimere ausus non sit, eamque in medio reliquerit: quod editionem operum Augustini a Benedictinis adornatam promoverit, & omnia impedimenta removerit ac correxerit: quod Theologum quendam, comœdias defendentem, in operibus Bourfauntii, multaverit, & ad recantandum coegerit: quod novam Dupinii Bibliothecam ecclesiasticam proscripserit, eumque ad pælinodiam reduxerit: quod denique tres libros mysticos, nempe orationis mentalis analysin per Franciscum de la Combe; *Moyen court & facile de faire oraison*, & *Cantique des Cantiques de Salomon interpreté selon le sens mystique*, edicto A. 1694 promulgato damnaverit. Cæterum plurima in hoc opere larga manu inspersa sunt historica & litteraria, paucis adhuc delibanda. Et sane non solum plurimorum ordinum monachorum origines, mutationes litesque heic accurate descriptas invenies, e. g. Norbertinorum p. 106, Præmonstratensium p. 107 sq. Carmelitarum p. 113, Cluniacensium p. 142, Congregationis sancti Mauri p. 146, Cœlestinorum p. 154, Cisterciensium p. 124, Fratrum S. Trinitatis de redemptione captivorum p. 224, Franciscanorum p. 240, Minimorum p. 266 &c. &c. sed etiam virorum, summa dignitate & eruditione per orbem literatum

teratum longe lateque celeberrimorum, acta & instituta, dotes laude que studiose describuntur. Dicitur ut fidem faciamus, conferantur, quæ de Mazarino p. 14, inter quem & Richelium comparatio instituitur p. 37, de Jacobo Chartone & Vincentio de Paul p. 15 & 35, de Jo. Franc. Paulo Gondio de Retz, Archiepiscoporum Parisiensium primo, quem alterum Catilinam fuisse dicit, p. 52, de Alexandro VII, suorum amantissimo, p. 66, de Antonio Arnaldo p. 74, de Tellerio & Colberto p. 78, de Harduino *de Peresix*, præceptore Regis, p. 85, de Ferrerio p. 94, de Cæsare *de Buff*, qui Doctrinariorum, sive sacerdotum, doctrinæ Christianæ elementa pueros docentium, coetum instituit, p. 100, de Bourdaloue, Bituricensi, quo nullus unquam in Galliis auditus dicitur orator sacer vel naturæ vel doctrinæ præfidiis paratior, p. 225, aliisque observantur. Sic etiam historia controversiæ Jansenisticæ, nec non Regaliæ ortus, causa & progressio, & id genus alia momenta in hoc opere percensentur & illustrantur, quæ exinde repetere atque excutere nimis prolixum foret.

Annexum est triplex Harlæi elogium ab eodem Autore conscriptum, quorum *primum* vitam Harlæi Gallico idioma te in compendium exhibet & in hoc extirpatio Hugonotarum augustum Harlæi dicitur institutum: *alterum* est oratio Panegyrica in memoriam Harlæi A. 1696 Gallico sermone composita: *tertium* vero oratio Latina ejusdem argumenti A. 1698 habita, censu annuo ad Harlæi memoriam anniversariam commendatam a Paula *de Gondi Ducissa de Lesdignieres* liberaliter legato. In fine habetur sequens epitaphium mox ab Harlæi morte ab Autore nostro in lucem editum:

HIC JACET

Reverendissimus in Christo Pater,

FRANCISCUS ex antiqua atque illustri HARLÆORUM gente,
ROTHOMAGENSIS primum, deinde PARISIENSIS
ARCHIEPISCOPUS;

Dux & Par Franciæ; Regiorum Ordinum Commendator;

VIR MAGNI NOMINIS:

Forma egregia, vivido sublimique ingenio:

I

Præ-

ACTORUM ERUDITORUM

præcellenti litterarum omnium notitia:
 facundia supra fidem, eaque extemporanea:
 morum suavitate & elegantia:
 incredibili de omnibus bene merendi studio:
 exquisitissimo rerum usu:
 singulari in pertractandis negotiis solertia:
 eximia in Regem fide:
 amplificandæ religionis zelo
 longe clarissimus.

ROTHOMAGENSI ARCHIEPISCOPATU
 annis undeviginti sapientissime administrato,
 ad PARIENSEM CATHEDRAM provectus est
 a LUDOVICO XIV REGUM MAXIMO.

Tum

Regis voluntate, omniumque existimatione,

Ecclesiæ Gallicanæ Arbiter,

Controversias omnes, pacis amantissimus,
 aut compoluit, aut dijudicavit.

Cleri comitiis novies, quater solus, præfuit.

A Christianissimo Rege designatus est Cardinalis,
 Purpuræ tamen caruit honoribus:

repentina quippe morte correptus, rebus humanis excessit
 septuagenarius, minus octo diebus,

VIII Idus Aug. A.MDCXCV, Pontificatus Parisiensis fere XXV.

ANIMADVERSIONES IN ÆQUATIONES
differentiales secundi gradus, Autore Co. JA-
 COBO RICCATO.

Reductio æquationum differentialium secundi ordinis ple-
 rumque est adeo perplexa, atque involuta, ut Analytiam
 minus attentum frequentissime eludat. Dum syntheticæ viæ
 insistimus, & a primis fluxionibus ad altiorem gradum ascen-
 dimus, cum assumatur tanquam constans vel nota differentia,
 vel nulla, ex difficultates, de quibus sermo erit, vix occurrunt;
 quæ tamen evitari nequeunt, si problema aliquod proponatur
 secunda

secunda elementa involvens & analytica methodo procedendum sit. Infinitas dari formulas differentio-differentiales, ad quas pervenitur, nulla adhibita constante, nemo profecto ignorat: totidem quoque exhiberi posse, ad quas pervenire non conceditur, nisi constante in subsidium vocata, acutiores non latet Analytias: at quomodo ab invicem dignosci queant, & qua ratione tractandæ sint, non ita compertum neque obvium puto; cum tamen sublimioris Geometriæ officium sit inspicere, quousque, & quibus in circumstantiis expressiones istæ solutionem admittant.

Sit ex. gr. construenda curva, in qua quælibet abscissæ dignitas se habeat directe ut secunda differentia ordinatæ, & inverse ut similis differentia ejusdem abscissæ, quæ curva exponitur per æquationem differentialem secundi ordinis $x^m ddx = ddy$: ajo nullam curvam inter posibles quæstioni satisfacere, si a primis ad secundas fluxiones fiat transitus, absque eo quod aliqua prima differentia usurpetur pro constante, nec juvabit, salva æqualitate, æquationes ipsas quomodocunque alterare sive per additionem terminorum æqualium, sive per valorum substitutionem: at ex opposito, constante determinata, inveniuntur quidem curvæ problematis conditionem implentes, sed numero infinitæ, & indole differentes; utpote quæ variantur ad arbitrarie constantis mutationem. Posteriores hæc expressiones, quæ sub falsa specie nobis imponunt, a veris, atque legitimis secernere, videtur esse profundioris indagationis; nihilominus certum, & quantum subjecta materia patitur, generale Criterium Mathematicis examinandum propono, quod saltem usui erit in his omnibus casibus, in quibus nos calculus integralis haud deserit.

Porro ad formulas primis tantum differentiis implicitas revocantur æquationes omnes differentiales secundi gradus, ad quas, sive assumta sive non assumta constante, perventum est, & in quibus secundæ fluxiones cum primis, & cum finitis magnitudinibus quomodocunque miscentur, dummodo alterutra ex indeterminatis fluentibus cum suis functionibus æquationem propositam non ingrediatur; quod dicendum pariter de illis

expressionibus, quæ ad hanc formam aliqua adhibita industria redigi possunt: cæterum in reliquis, quas progressus noster non complectitur, ad aliquos casus particulares se extendere potest Analyſtarum solertia; at si quis canonem generalem inveniret, is profecto esset mihi magnus Apollo. Interim consideranda venit æquatio catholica (A) $zdx=dy$, in qua omnes formulæ differentiales primi gradus continentur; cum litera z designet magnitudinem utcumque datam per functiones coordinatarum x & y . Tranſeo ad altiores differentias, nulla assumpta constante, proditque æquatio (B) $zddx+dzdx=ddy$, quæ, dum in eodem statu permanet, nullo negotio integratur. Quod si ipsius forma immutetur, subrogatis valoribus ab expressione (A) mutuo acceptis, tunc infinitæ formulæ oriuntur, quæ majus artificium postulant. A simplicioribus exemplum peto: loco ipsius dx substituatur quantitas æqualis $dy:z$, & primus terminus æquationis (B) multiplicetur per dignitatem $z^m dx^m$, reliqui vero per æquivalentem dy^m , unde resultet nova æquatio (D) $z^{m+1} dx^m ddx + dy^{m+1} dz:z = dy^m ddy$.

Hujusmodi formulæ expedite reducuntur ope alicujus constantis, quod ut fiat quantum fieri potest, generaliter designo pro constante fluxionem $dx:q$, est autem q magnitudo quomodocunque data per indeterminatas x, y , & constantes. Pono $dx:q=dp$, & cum sit $dx:q$ constans, erit pariter constans dp . Hinc in æquatione $dx=qdp$ tranſeundo ad secundas differentias habebimus $ddx=dqdp$. Præterea statuo $dy=udp$, & sumtis secundis differentiis in eadem hypothesi constantis dp , erit $ddy=dudp$. Subrogatis in expressione (D) valoribus ut supra determinatis, & inventis, oriatur æquatio $z^{m+1} q^m dqdp^{m+1} + u^{m+1} dz:z = x ddp^{m+1} = u^m du dp^{m+1}$, & dividendo per dp^{m+1} , $z^{m+1} q^m dq + u^{m+1} dz:z = u^m du$, & summando per regulas vulgares, non omiſſa constantis g additione, $g + q^{m+1} : m+1 = u^{m+1} : \frac{1}{m+1} x z^{m+1}$, quæ æquatio dat $u = \frac{z x q^{m+1} + g m + g^{m+1}}{m+1}$, & quia $dy = udp = u dx : q$, opportuna adhibita substitutione, occurrit æquatio reducta (E) $dy = z dx : q x q^{m+1} + g m + g^{m+1}$.

Ex

Ex hoc operandi modo sponte fluunt nonnulla cons-
taria. •

Si determinata magnitudine z , æquatio (E) construatur
saltem per quadraturas quando fieri potest, & indeterminata
sunt separabiles, manifestum puto curvas infinitas nostræ for-
mule respondere, variatur enim natura curvæ, ob mutatam
constantem $dx:q$, & quilibet valor quantitatis q novam sem-
per æquationem localem, sive algebraicam, sive transcenden-
tem subministrat. 1.

Quæquam alterato valore magnitudinis q curvæ diversæ
originem ducant, certum tamen est in quacunque hypothesi lo-
cum invenire inter ipsas curvam, ut ita loquar, principalem de-
pendentem ab æquatione fundamentali (A) $zdx = dy$; nam si
fiat æqualis nihilo constans g , quam addidimus integrando, sta-
tim æquatio (E) transit in æquationem (A). In hoc casu nihil
refert, quænam differentia $dx:q$ accepta sit pro constante, cum
evanescente g , etiam quantitas q evanescat. 2.

Si æquatio (E) ulterius differentietur, non restituet expres-
sionem (D) nisi duobus in casibus; vel ponendo $g = 0$, & pro-
cedendo ad secundas differentias nulla constante assumta, mul-
tiplicatis tamen terminis per quantitates æquivalentes, ut supra
factum est; vel iterum differentiendo, determinata prius pro
constante fluxione $dx:q$. Utrumque pater relegendo analyse-
os vestigia. Cæterum æquatio (E) rursus differentiata, neutra
conditione impleta, formulam toto cælo diversam ab expres-
sione (D) quam reducendam assumimus, exhibet. 3.

Idem omnino contingit, sumto pro constante elemento
 $dy:q$; nam operationem juxta traditam methodum instituen-
do, quam brevitati consulens omitto, deveniemus ad æquatio-
nem reductam $dx = dy:q \times \frac{1}{mg + g^{m+1}}$ respondentem nostræ
formule (D), in quo pariter notandum; quod facta constante
superaddita $g = 0$, prodit expressio fundamentalis (A) $zdx = dy$. 4.

Denique ex dictis colligi posse videtur, quod proposita
nuda formula differentiali secundi gradus (D) $z^{m+1} dx^m ddx + dy^{m+1} dz = dy^m ddy$, putarem ex asse me satisfacisse Analystæ
quan- 5.

quantumvis moroso, observando ad hanc expressionem perveniri potuisse, vel nulla constante assumpta, quo in casu logum invenit æquatio integralis $zdx = dy$, vel designando pro constantibus fluxiones $dx:q$; $dy:q$, & tunc summatorias esse $dy = zdx$:

$q \times q^{m+1} + gm + g^{m+1}$; $dx = dy:z - dy:q \times mg + g^{m+1}$. Ad derem, æquationem unicam $zdx = dy$, quæ differentiata absque constantis beneficio transit in æquationem (D) ab aliis infinitis artificiis supra explicato distingui posse, quia semper eadem manet in quacunque constantis suppositione, reliquæ vero variata constante mutationi sunt obnoxix.

Supereft ut videamus, utrum in aliis expressionibus, & præcipue in æquatione (F) $x^m ddx = ddy$ respondente problemati ab initio proposito assignatæ conditiones adimpleantur ad mutationem constantis, & quæ rursus differentiata, nulla constante assumpta formulam (F) saltem terminis additis, vel subductis, aut valoribus subrogatis, salva æqualitate restituat. Fiat igitur de more $dx = qdp$, eritque propter constantem dp , $ddx = dqdp$. Sit iterum $dy = udp$, hoc est $ddy = dudp$, & substituendo $x^m dqdp = dudp$, seu $x^m dq = du$, & integrando $\int x^m dq + g = u$; sed $dy = udx:q$; ergo $dy = dx:q \int x^m dq + gdx:q$.

Hic noto, quod facta $g = 0$, & reducta ultima æquatione ad simpliciore formam, videlicet $dy = \int x^m dq \times dx:q$, quilibet valor ipsius q æquationem, & curvam diversam subministrat, nisi fortasse poneretur exponens $m = 0$, quod assumptam hypothefin evertit. Idem dicendum statuta constante fluxione $dy:q$, ex quibus infero, frustra quæri æquationem differentialem primi ordinis, quæ propositum præstare queat, & formulam (F) $x^m ddx = ddy$, sine constantis auxilio, restituere; nam si daretur talis æquatio, proderè se deberet in quacunque constantis suppositione, cum tamen nostra analysis contrarium ostendat.

Constat igitur problema propositum, nempe curvam invenire, in qua data dignitas abscissæ sit semper directe ut secunda fluxio ordinatæ, & reciproce ut similis fluxio ejusdem abscissæ, solvi non posse, si curva quæ sita talem proprietatem obtinere debeat, sumtis secundis differentiis nulla constante determinata,

&

& ex opposito curvas infinitas satisfacere, si modo una, modo altera constans usurpanda sit.

Non erit abs re aliud exemplum in medium afferre, & sequentem formulam (G) $x^m ddx = z ddx + z^2 + zz dz^2$ examini subijcere. Hanc sub canone nostro non comprehendì, videtur primo aspectu colligi ex eo, quod æquatio utramque indeterminatam x, z cum suis functionibus contineat: verum si fiat $z dx = dy$, nova expressio (H) $x^m ddx = ddy + dy^2$ ex hac substitutione resultans juxta regulas supra explicatas solutionem non respuit.

In primis designo pro constante differentiam dx , unde fit $1.$
 $ddx = 0$. Evanescente igitur termino $x^m ddx$, remanet $-ddy = dy^2$, vel $-ddy:dy = dy$, & integrando $\log. dx:dy = y$, vel $dx:dy = 1^y$, hoc est $dx = 1^y dy$, & tandem $dx:x = dy$, quæ æquatio dat logarithmicam vulgarem.

Statim tanquam constantem alteram differentiam dy , in $2.$
 qua hypothesi, existente $ddy = 0$, erit $x^m ddx = dy^2$. Pono $dx = sdy + cdy$, c constans est sive affirmativa sive negativa, & s variabilis determinanda. Transeo ad secundas differentias, & sese offert æquatio $ddx = dsdy$. Hinc substituendo $x^m ds = dy$, sed $dy = dx:s+c$; igitur $sds + cds = x^{-m} dx$, & summando ommissa inutili constantis g additione $ss:z + cs = x^{-m+1}:-m+1$, seu $s+c = \sqrt[2]{2x^{-m+1}:-m+1} + cc$: atqui $dx = s + c x dy = dy x \sqrt[2]{2x^{-m+1}:-m+1} + cc$; igitur $dx:\sqrt[2]{2x^{-m+1}:-m+1} + cc = dy$.

Quæro utrum logarithmica inventa num. 1 adhibita constante dx , locum pariter habere possit in suppositione constantis dy num. 2 usurpata. Facta constante $c=0$, periculum facio an forte quantitas $\sqrt[2]{2x^{-m+1}:-m+1}$ possit esse æqualis magnitudini x . Quoniam hinc inde quadrando $2x^{-m+1}:-m+1 = xx$; igitur $2x^{-m+1} = -m+1 xxx$, & cum eadem quantitas debeat esse, tam in coefficiente, quam in exponente binario æqualis, sequitur ad æqualitatem non perveniri, nisi ponendo $-m+1 = 2$, quo in casu determinatur valor exponentis $m = -1$.

4. In formula (H) $x^m ddx = ddy + dy^2$, limitando, ut dictum est, valorem exponentis $m = -1$, tunc ad æquationem $x^{-1} ddx = ddy + dy^2$ pervenire possumus nulla assumta constante, ejusque summatória in hac hypothese est æquatio differentialis ad logisticam $dx : x = dy$; nam ascendendo ad secundas differentias absque constantis auxilio, habebimus $ddx : x - dx^2 : xx = ddy$, sed $dx^2 : xx = dy^2$; ergo $ddx : x = ddy + dy^2$.
5. Quod si valor ipsius m non sit æqualis quantitati negativæ -1 , ad expressionem (H) nullo modo pervenire conceditur, nisi aliqua fluxio tanquam constans determinetur.
6. Procedendo autem generaliter, ut supra factum est, repeto æquationem (H) $x^m ddx = ddy + dy^2$. Sumo pro constante elementum $dx : q = dp$, & statuo pariter $dy = udp$, ut obtineam rursus differentiendo $ddx = dq dp$; $ddy = dudp$, & substituendo $x^m dq dp = dudp + dy^2 = dudp + udy dp$, & dividendo per dp , $x^m dq = du + udy$; sed $dy = udp = udx : q$; igitur $x^m dq = du + u u dx : q$.
7. Methodus generaliter separandi variables in hac expressione, etiam si quantitas q detur quocunque modo per functiones solius ignotæ x , pro desperata habenda est. Moneo tamen, quod si fiat exponents $m = -1$, simplicior indeterminatæ u valor prodit æqualis fractioni $q : x$; nam loco ipsius u hoc valore substituto, omnes termini in æquatione se mutuo destruant. Hinc collocata in æquatione subsidiaria $dy = adp = udx : q$ hoc valore, redit æquatio ad logarithmicam $dy = dx : x$, quæcumque fuerit constans assumta per magnitudinem $dx : q$ expressa.

Denique manifestum est, nostrum operandi progressum in maximam difficultatem separationis indeterminatarum postremo desinere. Hanc spartam olim exornandam suscepi, specimenque aliquod in Diario Italico exhibui: sed aut ego fallor, aut negotium tam subtile, tam arduum, ex quo potissimum pendet calculi infinitorum oprata perfectio, non nisi conjunctis viribus promovendum est. Ut igitur ad hanc inquisitionem profundioris analysis & Geometriæ cultores excitem, sequens problema propono.

In

In superiori formula $x^m dq = dx + m dx : q$, dato ad libitum exponente m , statuatur quantitas $q = x^n$. Peto qua ratione determinandi sint valores alterius exponentis n , ut succedat indeterminatarum separatio, & æquationis constructio per solas quadraturas.

DANIELIS BERNOULLI, JOH. FIL. MED.

Cand. Notata in præcedens schediasma Ill. Co.

Jacobi Riccati.

A Nimadversiones has in æquationes differentiales secundi gradus ab Autore acceptas Frater meus, Nic. Bernoulli, apud Italos h. t. agens, transmisit ad Patrem, quem nomine Autoris rogavit, ut illas una cum scriptis suis Actis inferendas Lipsiam deferri curaret. Perlectis, priusquam mitterentur, Riccatianis Animadversionibus, sequentia in illas mihi observata fuerunt.

Recte quidem asserit Ill. Riccatus, sapissime difficulter methodo, quam vocant *a priori*, integrari, cujus integratio *a posteriori* nullo negotio exhiberi potest: sed exemplum, quo illud probare contendit, scopo quem habet non sat bene respondere videtur: Æquatio differentio-differentialis exempli loco allata hæc est $(D) z^{m+1} dx^m ddx + dy^{m+1} dz : z = dy^m d dy$, quam peractis nonnullis substitutionibus deduxit ex æquatione differentiali $z dx = dy$. Hæc enim æquatio (D) differentialis secundi gradus haud magno negotio *a priori* reducitur ad æquationem simpliciter differentialem, nimirum hoc modo: Æquatio (D) æquivaleret huic $dx^m ddx = dy^m z^{-m-2} ddy - dy^{m+1} z^{-m-2} dz$, quæ positis $dy = q$ & $ddy = dq$ (ut integrabilitas terminorum eo melius pateat) degenerat in hanc $dx^m ddx = q^m z^{-m-1} dq - q^{m+1} z^{-m-2} dz$, quæ integrata dat $\frac{1}{m+1} dx^{m+1} = \frac{1}{m+1}$

$q^{m+1} z^{-m-1} + \frac{c}{m+1} dz^{m+1}$ (per $\frac{c}{m+1} dz^{m+1}$ intelligo quantitatem constantem arbitrariam reliquis terminis homogeneam) & tandem resubstituto pro q valore dy habebitur æquatio differentia-

K

ferentialis gradus primi $\frac{1}{m} dx^{m+1} = \frac{1}{m+1} dy^{m+1} z^{-m-1} + \frac{c}{m+1} dz^{m+1}$ seu $dx^{m+1} = dy^{m+1} z^{-m-1} + c dz^{m+1}$; posito autem $c=0$ posteaque reducta æquatione habetur $z dx = dy$. *Q. E. F.* Errat quoque ex inadvertentia Ill. Riccatus, cum æquivalentem statuit æquationem $\log. dx : dy = y$ huic æquationi $dx : dy = 1^y$; illa enim est pro logarithmica, hæc pro linea recta, si quidem 1^y seu unitas ad quamcunque potestatem sive determinatam sive indeterminatam elevata nil nisi ipsam producit unitatem. Autor in animo haud dubie habuit dicere æquationem $\log. dx : dy = y$ sumtis logarithmorum numeris abire in hanc $dx : dy = n^y$, ubi per n non quidem ipsa unitas sed talis intelligendus est numerus, cujus logarithmus est unitas, adeo ut Auctori contigerit confundere unitatem cum numero, qui unitatem habet pro logarithmo, quem numerum designo per n . Postea transformat æquationem $dx : dy = n^y$ (loco 1^y substitutam semper n^y) in hanc $dx = n^y dy$, ex qua colligit $dx : x = dy$, id quod verum quidem est, sed patet Cl. Riccatum hanc consequentiam formando supponere $x = n^y$, quæ jam est ipsissima æquatio pro logarithmica, uti dudum hoc ostendit Parens meus, vid. Act. 1697 p. 132, unde liquet Riccatum delabi in petitionem principii, dum supponit æquationem esse pro logarithmica, quod id ipsum est, quod demonstrare sibi proposuit.

Ostendit tandem doctiss. Riccatus, quam necessaria sit separationis indeterminatarum doctrina, in qua excolenda multus fuit, strenueque, ut audimus, etiamnum se exercet non sine successu egregio; quin & stimulos admovet Mathematicis, ut conjunctis viribus negotium hoc promovendum amplectantur. Hunc in finem iisdem problema proponit dignum a se habitum, cujus solutionem tentent. Prescribit Frater meus, se illud solvisse; sed præter ipsum alii quoque existunt solutores, solutionem enim eruerunt Pater & Patruelis Nic. Bernoulli, pariter ac egomet: eorum vero analyses nondum vidi, excepta illa a Parente excogitata, quæ ratione operationis & in procedendi modo a mea diversa est. Interim nos singuli sua quisque methodo utentes in eosdem valores exponentis n incidimus, unde suspi-

suspicio, alios non dari separabilitatis casus, quam quos per di-
 versas vias deteximus; solutionem addo, ne tamen aliis idem
 tentandi occasionem adimam, illam characteribus occultis in-
 volvo, revelaturus significationem, quando tempus postulaverit.

Solutio problematis ab Ill. Riccato propositi
 characteribus occultis involuta.

24 a, 6b, 6c, 8d, 33e, 5f, 2g, 4h, 33i, 6l, 21m, 26n, 16o, 8p,
 5q, 17r, 16s, 25t, 32u, 5x, 3y, +, -, —, ±, =, 4, 2, 1.

COMITIS JULII CAROLI DE FAGNANIS,
 Patritii Senogalliensis, Defensio Art. VII Tom. XXXI
 Diarii Eruditorum Italiae, qua occurritur responsioni a
 D. N. Bernoulli vulgatae in Actis Eruditorum Lipsiae Anno
 1720 Mense Julio, atque exhibetur solutio Pro-
 blematis ad calculum integralem
 pertinentis.

CUM ab ingenio in privatis epistolis commendavi doctissimi
 Domini Nicolai Bernoulli primas oppositiones, meque
 ab eisdem nequaquam laedi affirmavi, non illo id egi consilio,
 ut ipsis tanquam veris assentirer, publicisque scripturis quae fal-
 sa essent refellendi eam mihi libertatem adimerem, qua unice
 usus sum, ut illorum emolumento prospicerem, qui hujusmo-
 di studiis oblectantur. Et quamvis mea cum hoc Geometra
 cogendi ratio minime culpanda sit, praesertim ubi innotescant
 quaecumque nobiscum intercesserunt, quaeque hic nihil attinet
 commemorare, eandem tamen in postremis scripturis vehe-
 menter accusat, verbisque utitur maxime abhorrentibus a mea
 loquendi circumspectione in Art. VII Diarii XXXI. Liceret
 mihi non minus acri stylo certare, sed quia argumentis occur-
 rere praestat quam verbis; ea, qua literariae contentiones tracta-
 ri solent, moderatione respondebo.

Breviori quidem Defensione indigerem, si Domino Ber-
 noulli libuisset assertiones meas juxta genuinum ipsarum sensum
 interpretari, meque ab onere dilucidius easdem explicandi li-

rare. Principio nunquam affirmavi ex binis hisce æquationibus

$$(1) Xdy^n : y^m dx^n = \frac{a}{x} + \frac{b ddx}{dx^2} + \frac{cddy}{dx dy} + \frac{f dy}{y dx} \quad (2) dy : y^{m-n} = x^{r-n} dx :$$

$\left(\frac{n}{n} \int X x^{r-n} dx + k\right)^{1/n}$ secundam esse *solam*, & perfectam

integrale primæ. Ajo alteram ab altera perfecte integrari, sed nusquam enuntio hac unice via ad integrationem perfectam perveniri, vocando scilicet integrationem perfectam, quæ non involvit expressionem numeri infiniti constantis, & multiplicantis quantitatem constantem finitam (consultatur pag. 69, & 70 Diarii 31). Scripsi equidem pag. 72 ejusdem Diarii „Ma in „virtu del mio Teorema ritrovasi in primo luogo, che per giun- „gere alla perfetta integrazione &c. dee prenderfi questa co-

„stante (3) $x^{r-n} dx^{n-1} y, \frac{mu}{n} - f dy^{n-1}$; sed non ideo asserui alia

methodo inveniri non posse constantem aliam aptam integra-
tioni æquationis (1), verbum quippe *dee* Italis interdum ne-
cessitatem significat, interdum etiam convenientiam, quo po-
steriori sensu ab animo studiis partium libero vocem illam acci-
piendam confidebam, atque in fine hujus Defensionis Problema
resolvam, quo ostenditur infinitas constantes suppetere nova-
rum curvarum productrices, quibus integrari possit æquatio (1).
Minus recte etiam interpretatur D. B. hæc mea verba pro-
stantia pag. 77 Diarii 31 „Il Sigr. Bernulli ammette l' uso di tali
„equazioni solamente nel caso in cui la costante fu assunta,
„e determinata *prima* di pervenire all equazione differenzio
„differenziale del Problema, ed io l' introduco liberamente
„anche nel caso, in cui l' assunzione, o determinazione della
„costante siegue *dipoi* che si è ritrovata la medesima equazi-
„one finale, attesoche intanto nel primo caso ha luogo quest
„uso, in quanto l' assunzione della costante non determina l'
„essenza della curva ricercata, ma la medesima ragione mi-
„lita con tutta la sua forza eziandio nel secondo caso; perchè
„dunque hanno da sopprimerfi in esso i dritti della costante
„assunta, che furono istituiti per dilatare i confini della nuova

Analisi

Analisi? &c. Dixi præterea pag. 396 Diarii 27. „Poichè per
 „giungere all' equazione (1) nulla di costante è stato supposto,
 „io sono in libertà di supporre costante quella quantità dif-
 „ferenziale che mi parrà più propria, mentre potendo farli
 „questa supposizione in tutte le curve immaginabili senza va-
 „riarne l' essenza, essa lascerà tuttavia indeterminata la natura
 „della curva, che dee soddisfare all' equazione (1). Dixi in-
 „super p. 73 Diarii 31: „la quantità costante (3), laquale può
 „sempre assumersi in qualunque curva immaginabile dove al-
 „tra costante non sia stata supposta differenziata anch' essa &c.
 „dimostra &c. Ex hisce locutionibus, attento præsertim
 scopo in quem verba collineant, æquum fuerat nihil aliud in-
 ferre, nisi quod, cum possit quælibet differentialis constans as-
 sumi in qualibet curva, nulla differentialis constans ex se sola
 spectata alterat vi tantum sua essentiam curvæ cuiuscumque,
 & consequenter nec curvæ quæsitæ, quanquam differentiales
 constantes (antea, vel postea acceptæ) si referantur ad æquatio-
 nem problematis, atque ut cum ipsa permixtæ & confusæ
 considerentur, in casibus utique infinitis generare queant cur-
 vas diversæ indolis infinitas. In hac significatione mea verba
 usurpanda fuerant, etiamsi ulteriori eorundem explicatiōni
 supersedissem. Quid igitur rei est quod D. B. a recto sensu ab-
 errando sibi & aliis persuaderenitatur, sentire me ab æqua-
 tione (2) unam eandemque semper curvam repræsentari, et si
 constans (3) variet, aut alia constans assumatur? In hanc sen-
 tentiam me invitum trahere illi certe omnium minime licuit,
 quippe qui legerit pag. 399 Diarii 27, in Corollario scilicet
 Theorematis quod oppugnat, hanc explicationem „le lettere
 „indeterminate z , & n , che entrano nell' equazione (2) deno-
 „cano esponenti arbitrari, e consequentemente infinite curve
 „sodisfanno all' equazione (1), il che è degno d' osservazione.
 Nimirum quemadmodum liquet a variis z , & n valoribus pro
 variatione constantis (3) diversas curvas ex æquatione (2) simul
 progigni; ita patet quæ hac de re mea mens fuerit ab initio.
 Sed nihil facilius alteratione sententiæ germanæ allegando tex-
 tum avulsur a præcedentibus, & subsequentiis verbis autoris.

Non ab simili artificio contemnitur oppositio mea petita ex curva respondente huic analogiæ (4) $dx^n \cdot dy^n :: \frac{X \cdot a}{y^m x} + \frac{b dx}{dxz} + \frac{cdy}{dxdy} + \frac{f dy}{y dx}$, ex qua D. B. absurdum per vim deducere conatur, nempe

possibilitatem cujusvis proportionis, in qua duo primi termini sint homogenei, & reliqui duo finiti. Verum enimvero apparebit æquo rerum æstimatori tam ab homogenitate duorum primorum terminorum analogiam quartam constituentium, quam a finita quantitate duorum postremorum, atque ab æquali uniformique intelligibilitate quarti termini, sive $c = -b$, sive $c æ$ quetur cuilibet alteri numero rationali, apparebit inquam ex his omnibus non nisi unam partem oppositionis in medium productæ consisti, partemque alteram resultare ex analytica expressione analogiæ (4) ubi quantitates x , & y cum ipsarum primis, ac secundis differentialibus ita Geometrarum oculis loquantur, ut quacumque alia expressione vehementius eorundem animis insinuent quidquid evincere contendebam, eaque de causa me nequaquam teneri ad rem verbis involvendam, quam non brevius modo, verum etiam enucleatius disertiusque analyticum idioma manifestat. His addatur me ideo de homogeneitate duorum primorum terminorum analogiæ (4) locutum fuisse, ut eam opponerem argumento Bernoulliano tuæ a me soluto quod innitebatur æquationi heterogeneæ, cujus alterum membrum quantitate finita, alterum infinita, vel infinitefima consistabat, quemadmodum liquet ex Art. 5 Diarii 31. Neque hic D. B. finem facit sensus meos perperam exponendi; audiamus quam belle interpretetur hanc meam assertionem art. XI Diarii 27 p. 396: „Poiche per giungere all' equazione (1) nulla di „costante è stato supposto, io sono in libertà di supporre costante quella differenziale, che a me parrà più propria.„ Eandem ille p. 312 Actorum Lipsiensium sic effert: „In articulo XI „Tomi XXVII dixit, & recte quidem, licitum esse ponere constantem quam libuerit.„

*Io nol diffiamat ne dir potria
Per oro, per cittadi, o per castella.*

Aliud

Aliud est dicere: liberum mihi est constantem ponere eam differentialem, quæ opportunior videbitur, aliud vero longe diversum asserere: licet mihi ponere constantem quam libuerit. Etsi in qualibet curva quælibet constans poni queat, non tamen inde sequitur quamlibet positam constantem idoneam esse ad æquationem (1) integrandam Ergo erroneum est illud *recte dixit*, quo D. B. sententiam mihi tributam cohonestare dignatur; ego quidem adeo gratiosam approbationem alias ultro postulassem, nunc vero, sua venia, eam respicere cogor tanquam *non hoc questum munus in usus*, & interim ad rationes, quas noviter attulit, discutiendas transeo. Unam ex iis per modum responsionis intorquet, ait enim, mihi in eadem opinione permanenti se melius respondere non posse, quam rogando, ut exemplum, vel solutionem alicujus problematis proferam, ubi ad æquationem controversam perveniam sine suppositione differentialis constantis. Quanam, Deus bone, responsione, & ratiocinatione redarguor! Si mihi exemplum non suppetat, numquid de aliis omnibus conclamatum erit? Si antiquiores, recentioresque Geometræ ad Circuli atque Hyperbolæ tetragonismum nondum pervenerunt, numquid dimensiones hujusmodi pro non possibilibus habendæ? Plura ex Geometricis inventis partim fortunæ partim industriæ debentur: at quomodo innotuit D. B. quibus limitibus posterorum fortuna atque industria tenebuntur? Esto, posteritas nunquam perveniat ad requisitum exemplum proferendum, solutionemque alicujus problematis juxta expofitas leges depromendam: numquid inde demonstratum fuerit adynaton esse? Hobbes forte id sibi suaderet quippe qui definiret possibile: quod fuit, est, vel erit. At norunt quicumque non eo usque desipiunt, validioribus fulcris stabiendum quidquid in Geometria adynaton pronuntiat; atque ideo cum D. B. ingenue fateatur, *se melius respondere non posse*, de causæ suæ statu candidus lector conjecturam faciat. Ex alia parte expendendo notionem a voce *Problema* importatam constat per hanc significari propositionem, quæ aliquid faciendum præscribat. Hac definitione utitur in scientia cal-

calculi celebris Pater Reyneau, quæ quidem communi Geometrarum ideæ conformatur. Ergo si quis curvam expolceret huic analogiæ satisfaciendam $yy. s :: t. x$ (ubi y significat ordinatas, x abscissas, s subtangentem, unitas vero arbitraria homogeneorum leges supplere concipitur) procul dubio is problema enodandum proponeret. Siquis autem curvam peteret aptam ad

hanc analogiam servandam $r. s :: \frac{ddx}{dx^2} s$ (ubi r subnormalem re-

presentat, & (x) accipiendæ sunt in axe) qua tandem de causa problema nequaquam proponere dicendus esset? Si hæc propositio aliquid faciendum præscribit, cur a notione problematis est excludenda? Num fractio $ddx : dx^2$ hanc quæsito appellationem interdicet? At quotusquisque mortalium jus sibi acquisivit duram hanc legem ferendi, qua excludantur ab aditu in novas Geometriæ regiones problemata non omnino imminuæ ab expressionibus infinitesimis secundi gradus? Porro si hæc secunda quæstio problema est, ægre admodum evincetur hanc tertiam propositionem problema non esse: Curvam invenire per quam salvetur sequens analogia (ubi (s) significat subtangentem

$s^n. y^n :: \frac{x. a. bddx. cyddy}{ym x + dx^2 + sdy^2} + \frac{f}{s}$ & si hujusce analogiæ bene-

ficio ad æquationem (1) sine ullius constantis assumptione, ac determinatione pervenitur, censura vacabit meum Theorema art. XI Diarii 27 propositum, atque in logomachiam desinet tanto strepitu excitatum certamen. Neque huc facit opponere ab hac analogia æquationem involvi, quæ sine assumptione ali-cujus differentialis constantis integrationem non patitur, quia, uti adverti in art. V Diarii 31 p. 74, rursusque hic repetere operæ pretium arbitror, motæ litis cardo in eo vertitur ut constet num ad æquationem (1) pervenire liceat ante determinationem atque indicationem illius differentialis constantis, quæ integrationem parit, an non? Sed tempus postulat ut cum D. B. Achille congrédiam, cum illo scilicet novo ratiocinio quod directe demonstrativum autumat, & cujus viribus me prosternendum confidit.

Nunc animis opus, nunc pectore firmo.

In hanc finem sequens lemma præmittit. Omnis æquatio differentialis secundi gradus in qua dx est variabilis, & dy constans transmutari potest salva æquatione integrali in aliam, in qua dx est constans, & dy variabilis scribendo pro ddx hunc

valorem $-\frac{dxddy}{dy}$. Tum dy constantem supponit in æquatione (1) qua in hanc transformatur (5) $Xdy^n: y^n dx^n = \frac{a}{x} + \frac{b ddx}{dx^2} + \frac{f dy}{y dx}$.

Ponit præterea constantem dx , & æquatio (1) in sequentem mutatur (6) $Xdy^n: y^n dx^n = \frac{a}{x} + \frac{c ddy}{dx dy} + \frac{f dy}{y dx}$. Demum æquationem

(5) absque variatione integralis transformat substituendo vi præmissi lemmatis $-dxddy: dy$ pro ddx , ut æquatio infra scripta resultet, quæ differentialem dx constantem sortitur (7) $Xdy^n:$

$y^n dx^n = \frac{a}{x} + \frac{b ddy}{dx dy} + \frac{f dy}{y dx}$ quibus peractis pronunciat ab æquatio-

nibus (6) & (7) congruentiam servari, atque idcirco quando membra secunda, ac delendo redundantes terminos hanc æquationem assequitur $cddy: dx dy = -b ddy: dx dy$, ex qua admodum facile concludit $c = -b$. At enim D. B. ante hanc præcipitæ illationem onus incumbit probandi quod ex præsupposita æqualitate inter ipsas x , earumque differentiales ad æquationes (6) & (7) pertinentes, etiam ipsæ y , earumque differentiales tam primæ quam secundæ, immo vero etiam quantitas per f designata vere æquentur in utraque æquatione: quippe si secus res se habeat supposita utriusque æquationis congruentia evanescit, ac tota novæ directæque demonstrationis moles in purum putum paralogisimum dissolvitur. Ipsi demum solertis fuerat advertere quod quemadmodum in communis usu loquendi eadem vox nonnunquam diversa significat; ita in idiomate analytico quamvis y , dy , ddy , & f eadem visui appareant, possunt in æquationibus (6) & (7) diversis quantitativis respondere

Per esto loco

*si vuol tenere agli occhi stretto il freno
Però ch' errar potrebbe per poco.*

L

Et

Et revera si exempli gratia æquationem (1) integremus methodo a me exposita in art. XI Diarii 27 supponendo primo dy , deinde dx constantem; inveniemus quod cum in primo casu ddy sit $= 0$ potest subtrahi $cddy: dx dy$ ab æquatione (1),

quæ transmutabitur in hanc (8) $Xdy^n: y^m dx^n = \frac{a}{x} + \frac{bddy}{dx^2} + (c-c) \frac{ddy}{dx dy} + \frac{f dy}{y dx}$. Oportet igitur æquare constantem (3) quantitati

dy^λ , in eaque concipiendo $c=0$, quia (c) in ipsa repræsentat coefficientem ipsius $ddy: dx dy$ in æquatione (8), scilicet zerum, orietur hæc æquatio $x^{s-a} dx^{u-b} \frac{m-n}{n} f dy^{-u} = dy^\lambda$: ex qua resultabit $s = a$; $u = b$; $\frac{m-n}{n} f = 0$, five $f = mb: n$; $\lambda = -u = -b$,

qui valores ipsius (s), & (u) in æquatione secunda substituti eandem sic transformant (9) $dy: y^m: n = x^{s-b} dx: \left(\frac{n}{h} \int X x^{s-b} dx + k \right)^{1:n}$. Apparebit etiam ex suppositione ipsius dx constantis resultare $ddx = 0$ ita ut subtrahi possit $bddx: dx^2$ ab

æquatione (1), quæ vertetur in istam (10) $Xdy^n: y^m dx^n = \frac{a}{x} + (b-b) \frac{ddx}{dx^2} + \frac{cddy}{dx dy} + \frac{f dy}{y dx}$. Equando igitur constantem (3)

ipsi dx^n , in eaque concipiendo b æqualem zero, eo quod b in ipsa denotet coefficientem fractionis $ddx: dx^2$ in æquatione (10), obtinebitur hæc nova æquatio $x^{s-a} dx^u y^{\frac{m-n}{n}} f dy^{-c-u} = dx^n$, quæ manifestat $s = a$; $-c - u = 0$, vel $u = -c$; $\frac{m-n}{u} f = 0$, vel $f = -\frac{m-n}{c}$; $n = u = -c$, atque hi valores quantitatum s , & u in æ-

quatione (2) substituti illam in hanc aliam convertunt (11) $dy: y^m: n = x^{-s:c} \left(\frac{-n}{c} \int X x^{-s:c} dx + k \right)^{1:n}$. Tandem videbimus

quod vi lemmatis a D. B. indicati, & supra citati potest substitui in æquatione (8) pro ddx hic valor $-dxddy: dy$ salva æquatione integrali (9) ita ut liceat transmutare æquationem (8) in sequentem, ubi dx constans est, & loco ipsius f apparet ejusdem

valor $mb: n$ (12) $Xdy^n: y^m dx^n = \frac{a}{x} + \frac{bddy}{dx dy} + \frac{mby}{ny dx}$; sed etiam æquatio

quatio (10) substituendo pro f ipsius valoreth $-mc:n$ hanc specie-
ciem induit (13) $Xdy^n: y^m dx^n = \frac{a}{x} + \frac{cddy}{dx dy} \frac{mcdy}{ny dx}$. Ergo liquet

primo, quod cum binæ æquationes (9) & (11) sint respective inte-
grales binarum æquationum (12) & (13) quantitates y , & dy valo-
rem diversum in binis postremis æque ac in binis primis sortiuntur
(ex hypothesi quod in unaquaque ipsarum concipiuntur æ-
quales x , & dx simulque c non æquetur $-b$) & consequenter quod
 y , dy , ddy inultum differre debent in æquationibus (12) & (13)
quando c non æquatur $-b$. Liquet secundo æquationes (12),
& (13) esse respective easdem cum æquationibus (6) & (7), unde
sequitur quod cum illæ congruentiam nequaquam servent
nisi in casu quo $c = -b$, neque istæ eandem congruentiam extra
casum $c = -b$ servabunt. Liquet tertio ab argumento Bernoul-
liano nihil aliud evinci quam c æquati $-b$ cum c æquatur $-b$, id
quod parergis omissis significat nihil probari. Atque hic D. B.
documento meo uti oportebat, quod contra me pag. 312 frustra
retorquet videlicet „che l' influsso della costante assunta è va-
„levole a produrre vari fenomeni nel Mondo intelligibile

In una parte più, e meno altrove.

Quod si ipse contendat ex impotentia integrandi æquationem
(1) absque assumptione alicujus differentialis constantis, at-
que ex generatione diversarum curvarum proceduntium ab ea-
dem æquatione hac vel alia methodo integrata quoties dy , dx ,
vel alia quantitas pro non fluente sumitur, *demonstrativa indi-*
cia haberi, quibus constet ad æquationem (1) perveniri non
posse sine præcedenti determinatione differentialis constantis;
hanc ego a doctis, & partium studia declinantibus lectoribus
æquitatem imploro, ut id ipsum illi non ante concedant,
quam debitas probationes in medium produxerit, quas si forte
repetat *a sola inductione*, id est ab exemplis variarum, notarum-
que curvarum, atque ab earum æquationibus, quæ bis prius dif-
ferentientur, rursusque integrentur, advertant eruditi ratio-
cina hujusmodi omnino invalida esse ad litem hanc dirimendam,
quippe ipsis geometricæ probationis vim tribuere perinde esset,
ac *generalem conclusionem manca inductione fulcire*. Inductioni

L 2 vitiosæ

viti-ſæ (ut alibi notavi) originem debet etiam illa propositio, quam D. B. pag. 305 ſecundæ diſſertationis condecorat ſpecioſo titulo *Axiomatis nobiliſſimi*. Ego in art. 5 Diarii 31 ejuſdem imbecillitatem oſtendi argumentis, quæ minime refellit Adverſarius, cum tantummodo conetur proſitionem eandem clarius enunciare, eo tamen infelici exitu, quem cuique oſtendet collatio huius mei ſchediaſmatis, atque articuli 5 Diarii 31 cum binis cenſuris Bernoullianis. Idcirco hac ſuper re verbis parcam, dummodo mihi liceat breviter iterare primo quod binæ æquationes differentio-differentiales concipi poſſunt F , & H ejus naturæ, ut aliqui termini reperiantur in æquatione F diverſi ab aliquibus terminis æquationis H , & nihilominus æquatio H æquipolleat æquationi F vi differentialis constantis aſſumptæ ab Analyſta *ante* vel *poſtquam* pervenerit ad æquationem H , quia eadem differentialis conſtans ubi differentietur producit æquationem cujus ſecundum membrum nullum eſt, atque hæc nova æquatio aptata æquationi H eandem transformat in æquationem F . Secundo quod in iſto caſu æquatio G quæ integralis eſt æquationis F repræſentat curvam, in cujus, ut ita dicam, viſceribus utraq; æquatio F & H continetur. Tertio quod ex hijs præmiſſis ſequitur æquationem G non modo integram eſſe æquationis F , verum etiam æquationis H æquipollentis æquationi F . Quare ſi æquatio G abſque ullius conſtantis aſſumptione differentiatâ producit æquationem F non autem æquationem H ; inde inferre non licet æquationem G integram non eſſe æquationis H , aut ipſam æquationem H ejus naturæ eſſe ut ad ipſam pervenire non detur abſque aſſumptione alicujus differentialis conſtantis. Id quod unice colligitur eſt, ad integrandam æquationem H ope æquationis G requiri aſſumptionem alicujus differentialis conſtantis vel *antequam* Analyſta ad æquationem H perveniat, vel *poſteaquam* perveniret ad eandem. Hiſce ad meam deſenſionem productis ſupervacaneum reputo in cæteris ubi D. B. nihil ſolidi mihi objicit diutius immorari, atque idcirco gradum facio ad fidem promiſſi Problematis liberandam.

PRO.

PROBLEMA.

In subiecta equatione (14) litera b, c, f, g, n exprimentur quemvis numerum integrum, vel fractum, positivum, vel negativum comprehenso etiam zero. $X, \& P$ majuscula significant quantitates quomodolibet datas per x , constantesque finitas, $\&$ ipsum zerum; at $Y, \& Q$ denotant quantitates quomodolibet datas per y , $\&$ constantes, ipsumque zerum; demum litera $\mathcal{C}$ representat quantitatē quomodolibet compositam ex variabilibus, $\&$ constantibus. Invenire suppositionem differentialis constantis, quae æquationem (14) integrabilem reddir. (14) $XI dx dy^n : dx^n =$

$$Pdx + \frac{b ddx}{dx} + \frac{c ddy}{dy} + Qdy + \frac{g d\mathcal{C}}{\mathcal{C}}$$

Solutio prima

Ponatur $adx : z = Pdx$, $\&$ $fdb : b = Qdy$ ($a, \&$ f significant quemvis numerum integrum, vel fractum, positivum vel negativum, ipsumque etiam zerum ubi nulla fuerit P vel Q) dabunturque $z, \&$ b saltem transcendenter prima per x , secunda per y , quia integrando obtinebitur (15) $a l. z = S. Pdx + M$, (16) $f l. b = S. Qdy + N$. (l est characteristica logarithmorum, $M, \&$ N indicant constantes arbitrarias cum suo signo). His positis æquatio (14) mutabitur in sequentem (17) $XI dx$

$$dy^n : dx^n = \frac{adz}{z} + \frac{b ddx}{dx} + \frac{c ddy}{dy} + \frac{fdb}{b} + \frac{g d\mathcal{C}}{\mathcal{C}}$$

expressus in infra scripta æquatione (18) esto differentialis constantis quaesita ubi θ denotat exponentem arbitrarium, r, u, e, f significant exponentes incognitos, $\&$ majuscula A indicat quantitatē quomodocunque datam per x $\&$ constantes, $\&$ consequenter etiam per z (18) $C = dx^r dy^u I^\theta b^e A^f$. Concipiatur nunc hæc æquatio, in qua r est numerus incognitus (19) $\frac{dV}{V} = \frac{ardx}{z}$

$$+ \frac{br ddx}{dx} + \frac{cr ddy}{dy} + \frac{fr db}{b} + \frac{gr d\mathcal{C}}{\mathcal{C}}$$

Multiplietur æquatio (17) per

hanc quantitatē $r^2 dx^n dy^{-n} I^{-\theta} A^e$, in qua $p, \&$ q representant exponentes adhuc incognitos, ac ponendo in eadem æquatione (17) $dV : V$ pro suo valore, illa hanc formam subibit (20) $r X z^p A^q$

$dx = z^p dx^r dy^q Y^{-1} A^s dV : V$, cujus æquationis secundum membrum ut integrabile appareat concipiatur (21) $V^k = z^p dx^r dy^q Y^{-1} A^s$: (k est exponentis incognitus) & substituendo V^k loco sui valoris in æquatione (20) obtinebitur $r X z^p A^s dx = V^{k-1} dV$,

atque integrando $r S X z^p A^s + B = \frac{1}{k} V^k$. (B est constans arbitraria cum suo signo) hinc restituendo pro V^k ipsius valorem supra expressum apparebit (22) $r \int X z^p A^s dx + B = \frac{1}{k} z^p dx^r dy^q Y^{-1} A^s$.

Superest nunc detegendus valor literarum r, k, p, q, ad hanc æquationem integraleſm pertinentium, ipsarumque t, u, e, i , quæ locum habent in supposita constanti (18). Ad hoc consequendum integretur æquatio (19) atque oriatur $l V = l z^{ar} + l dx^{br} + l dy^{cr} + l b^{fr} + l \mathcal{G}^{gr} + s l C$. Logarithmus constantis C multiplicatus per numerum incognitum s est quantitas constans, quam huic æquationi integrali mihi addere libet, ex qua rejectis logarithmis deducitur $V = z^{ar} dx^{br} dy^{cr} b^{fr} \mathcal{G}^{gr} C^s$, atque elevando utrumque hujus æquationis membrum ad dignitatem k , simulque ponendo pro C ipsius valorem consequemur (23) $V^k = z^{ark} dx^{brk+sk} dy^{crk+sak} b^{frk+sch} \mathcal{G}^{grk+isk} Y^{sk} A^{sk}$. æquando mox hunc valorem ipsius V^k alteri, qui apparet in æquatione (21) id est æquando utriusque exponentes respectivos; inferitur primo nullos esse exponentes ipsarum b , & $\mathcal{G}$, adeoque detegitur (24) $c = -fr : s$, (25) $i = -gr : s$, (26) $k = p : ar$, (27) $k = n : (br + st)$, (28) $k = -n : (cr + su)$, (29) $k = -1 : s\theta$, (30) $k = q : s$. Quare ex comparatione æquationum (29), & (30) resultat (31) $q = -1 : \theta$, ex comparatione æquationum (26), & (29) (32) $p = -ar : s\theta$, ex comparatione æquationum (27), & (29) (33) $t = (-ns\theta - br) : s$, ex comparatione æquationum (28), & (29) (34) $u = (n\theta - cr) : s$, tandemque valores ipsarum e, i, k, g, p, t, u desumpti ab æquationibus (24) (25) (29) (31) (32) (33) (34) ac substituti in æquatione (22), & in constanti (18) Problema resolvunt. *Q. E. F.* Notandum literas r , & s indeterminatas remanere, sed r nullam esse non debere, s vero nullam esse non posse nisi in casu, quo æquatio (14) integrabilis fuerit sine assumptione alicujus differentialis constantis.

Solu-

Solutio secunda.

Multiplicetur primum membrum æquationis (17) per

$$\frac{dy}{dy} \text{ mutabiturque in sequentem (35) } XYdydx^{-n}:dy^{-n} = \frac{fdh}{b}$$

$$+ \frac{cdy}{dy} + \frac{bdx}{dx} + \frac{adz}{dz} + \frac{gdE}{E} \text{ hinc ratiocinio simillimo ei, quo}$$

in præcedenti solutione usi sumus, quodque idcirco iterare non est opus, constabit quod concipiendo $e = -ar:s; i = -gr:s; k = -1:s\theta; q = -1:\theta; p = -fr:s\theta; t = (n\theta - s\theta - cr):s; u = (s\theta - n\theta - br):s$, & faciendo constantem infra scriptum valorem majusculæ G (ubi E repræsentat quantitatem quomolibet datam per y , & constantes, & consequenter etiam per h) (36) $G = dy^r dx^n X\theta z^c E^g$, integrale æquationis (35) id est æquationis (14) erit ut sequitur (37) $rS.Yb^p E^q dy + B = \frac{1}{k} b^r dy^{i-n} dx^{u-1} X^{-1} E^t . Q. E. D.$

Cor. 1. Ad dignoscendum quibus in casibus æquatio (14) integrabilis sit absque assumptione ullius differentialis constantis; fiat in constanti (18) atque in æquatione (23) $A=1$, itemque θ, t, u, e, s omnes æquales zero, comparatio quippe æquationis (23) hoc pacto modificata cum æquatione (21) detegat $r = b^{-frk}; k = n; br = -n; cr = p; ar$, atque ex his valoribus ipsius k deducetur $c = -b; r = b^{-fn}; b; p = na:b$. Hinc liquet quod si in æquatione (14) habeatur $r = b^{-fn}; b; c = -b; \& g = 0$ integrale ejusdem æquationis obtinebitur absque assumptione ullius quantitatis constantis eritque æquatio (22) dummodo substituantur pro A, p, k ipsarum valores in hoc Corollario expressi; literæ X juxta hanc methodum suam universalitatem retinente.

Cor. 2. Similiter concipiendo in constanti (36) $E = 1$, omnesque θ, t, u, e, s æquales zero, atque adhibendo analyfin conformem Corollario præcedenti, constabit æquationem (35) & consequenter æquationem (14), quæ eadem est integrari absque constantis assumptione quando habeatur $X = z^a(n-1)^c; b = -c, \& g = 0$; integrale vero esse æquationem (37) dummodo fiat $k = (1-n); cr; p = f(1-n):c; E = 1$; litera Y hic suam generalitatem retinente.

Cor. 3. Quare quoties in æquatione (14) habeatur $X = z^a(n-1)^c; r = b^{-fn}; b; c = -c, \& g = 0$ bina Corollaria præcedentia,

bina-

binæque æquationes (22) (37) binas formulas subministrant ad integrandam eandem æquationem (14) absque assumptione ullius differentialis constantis.

Cor. 4. Si in æquatione (14) b, c, g, n fuerint eodem tempore æquales zero, annihilentur hæc ipsæ literæ in æquatione (17), tum supponatur constans (18) æqualis unitati, eritque etiam $A=1$; atque observetur in hisce suppositionibus ab æquatione (21) exhiberi $V^k = z^p Y^{-l}$ ab æquatione autem (23) resultare $V^k = z^{ark} b^{frk}$ ex comparatione vero binarum expressionum ipsius V^k prodit $k=p:ar$; $Y=b^{-frk}=b^{-rfs}$, ac ponendo valores ipsarum K, Y, A, n in æquatione (22) dignoscitur, quod (suppositis binis æquationibus (15) & (16), in quibus saltem transcendenter continentur valores ipsarum $z, \& b$) æquatio sequens $Xdx: b^r f^s = Pdx + Qdy$ habet pro sua integrali hanc aliam $\int. Xz^p dx + B = \frac{a}{p} z^p b^r f^s d$.

Cor. 5. Si in æquatione (17) supponatur $z=x; b=y; Y=y^{-n}; g=0$; atque insuper in constanti (18) concipiatur $i=0; A=x^\phi - \omega; \theta = -\omega:n$ ($\phi, \& \omega$ repræsentant exponentes arbitrarios, & ϕ potest esse etiam zerus) r autem, atque s fiant ambæ æquales unitati; hi valores ipsarum $\theta, r, \& s$ subrogati in æquationibus (24) (33) (34) (29) (31) (32) manifestant $c = -f; t = \omega - b; u = -\omega - c; k = n:\omega; q = n:\omega; p = na:\omega$. Hinc valores ipsarum $Y, b, t, u, c, \theta, A, i$ positi in constanti (18) ac valores ipsarum r, z, A, K, Y, p, q substituti in æquatione (22) pariunt formulas mei Theorematis vulgati in art. XI Diarii 27 *Litterarum Italiz*, ubi vocantur t, u, k quantitates quæ hic respective appellentur ϕ, ω, B .

Schol. 1. Non erit inutile advertere quod ubi Pdx , vel Qdy resolvi possunt in differentiales quantitatum logarithmicarum per quantitates constantes multiplicatarum, valor ipsius z in æquatione (15), vel ipsius b in æquatione (16) dabitur per x , vel per y ope æquationis algebraicæ, vel exponentialis.

Exemplum æquationis algebraicæ.

Est $Qdy = e^s dy : (y^2 - e^s y)$; secundum hujus æquationis membrum, in quo e significat quantitatem constantem in sequen-

quentes differentiales logarithmicas resolvable est $\frac{1}{2}edy:(y+c);$
 $+\frac{1}{2}(+edy):(+y+c); -edy:y$ ita ut habeatur $\int Q dy = \frac{1}{2}l(y+c)$
 $+\frac{1}{2}l(+y+c) - l.y$: collocando autem hunc ipsius $\int Q dy$ va-
 lorem in æquatione (16), facto in eadem $N=l.F$, sublatisque
 per notas methodos logarithmicis, æquatio (16) in hanc aliam a-
 bit $df = \frac{eF}{y} (+y+c)^{1/2}$ ubi F est quantitas constans cum suo
 signo.

Schol.2. Considerando æquationes (14) & (17) perinde ac si
 nullam involverent relationem ad æquationem (35); apparebit,
 quod tam in prædictis æquationibus (14) & (17) quam in con-
 stanti (18) atque in integrali (22) pro $dx^{\pm n}$, & dx^r substitui
 potest respective $d\Delta^{\pm n}$, & $d\Delta^r$ dummodo pro $\frac{ddx}{dx}$ subrogetur
 $\frac{ddw}{dw}$ in æquationibus (14), & (17). Eadem valent respectu
 $dy^{\pm n}$, & dy^r , pro quibus licet substituere $d\Delta^{\pm n}$, & $d\Delta^r$ dum-
 modo in æquationibus (14) & (17) pro $\frac{ddy}{dy}$ ponatur $\frac{dd\Delta}{d\Delta}$.

Exemplum.

Una ex formulis solventibus Problema directum circa ra-
 dium circuli osculatoris absque suppositione ullius differentia-
 lis constantis est ista $\varepsilon = xdxdw^2: (adydxdw + xdwddy - xdy$
 $ddw)$ ubi ε radium evolutæ significat, dw in hoc exemplo indi-
 cat elementum curvæ, x vero unitatem exprimit quando appli-
 catæ x discedunt ab eodem puncto fixo, & zerum indicat ubi
 applicatæ sint ad axem normales. Hæc omnia inferuntur ex
 prima formularum radii evolutæ a celebri Varignonio de-
 monstratarum in Monumentis Academiæ Regiæ Scientiarum
 ad an. 1701, & 1706, ubi ille vocat $y, dy, ddy dx, ds$ quantitates
 quas ego respective appello x, dx, ddx, dy, dw . Jam vero multi-
 plicando hanc formulam per $(adydxdw + xdwddy - xdyddw): \varepsilon$,
 atque inde resultantem quantitatem per $x dy dw$ dividendo, hæc
 alia invenitur (38) $\frac{dx dw}{dy} = \frac{adx}{x} \frac{ddw}{dw} + \frac{ddy}{dy}$ quæ est æquatio in-
 serviens

serviens solutioni Problematis inverſi circa radium circuli oſculatoris, ſupponendo radium e quomodolibet datum per x , & conſtantes: ad eam autem integrandam adverto ipſam revocari ad æquationem (17) atque ad caſum Corollarii primi concipiendo $Y=1=y^0$; $X=\frac{x}{e}$; $n=-1$; $dx^n=dx^{-1}=dx^{-1}$; $ddx:dx=ddw:dw$; $b=-1$; $c=-b=1$; $z=x$; $f=0$. Quapropter integrale æquationis (38) eſt æquatio (22) dummodo valores quantitatum Y, X, n, dx^n, b, c, z in ipſam, atque in formulas, quibus relatio cum ipſa eſt invehantur, faciendo $E=1$; $p=a$; $k=1:r$; ita ut ſubſtituendo $(dx^2+dy^2)^{1:2}$ pro dw in eadem æquatione (22) uti dictum eſt modificata, illamque debita cautela tractando obtineatur $dy=dx \left(\int \frac{x^a dx}{e} + B \right) : \left[x^a e - \left(\int \frac{x^a dx}{e} + B \right)^{1:2} \right]$ brevitatſ studio ulteriora perſequi non vaſat. Addam tantummodo Corollarium, quod cum noſtra controverſia cognationem habet.

Cor. 6. Supponendo quemadmodum in Corollario 5 quod in æquatione (17) ſit $z=x$; $b=y$; $Y=y^m$; $g=0$, & primo concipiendo $ddy=0$ poterit ab æquatione (17) ſubtrahi $cdy:dy$ inque ipſa coefficientis ipſius $ddy:dy$ reddi æqualis $c-c=0$: habebitur præterea conſtans (18) æqualis ipſi dy^n , hoc eſt nulli evadent omnes exponentes ejuſdem conſtantis præter n ; at A æquabitur unitati, atque idcirco erit $Y^{\theta} b^e (=y^{m\theta} \frac{f^e}{e}) = y^e$, unde oritur $f=-m:\theta:r$. Atqui concipiendo $t=0$ in æquatione (33) reſultabit $\theta=-br:n$; ergo hunc valorem ipſius θ ponendo in inventa expreſſione quantitatis f , & in æquationibus (29) (32) (34) detegetur $f=mb:n$; $k=n:br$; $p=na:b$; atque $u=-r(b+c-e):s=-br:s$. In æquatione (34) generaliter conſiderata repræſentat litera c coefficientem ipſius $ddy:dy$, quæ quantitas in caſu noſtro eſt $c-c$, & propterea in præſenti valore ipſius n ponitur $c-c$ pro c . Secundo ſupponendo $ddx=0$ poterit ſubtrahi $bddx:dx$ ab æquatione (17) ubi coefficientis ipſius $ddx:dx$ æquabitur $b-b=0$. Erit etiam conſtans (18) æqualis dx^n , nempe nulli evadent omnes ejuſdem conſtantis indices præter

ter t , resultabitque ut supra $f = -m\theta : r$ ac ponendo $n = 0$ in æquatione (31) resultabit $s\theta = cr : n$, quæ expressio ejusdem $s\theta$ substituta in valore ipsius f nuper invento, atque in æquationibus (29) (32) (33) deteget $f = -mc : n$; $k = -n : cr$; $p = -na : c$; $s = -r(b - b + c) : s = -cr : r$. In æquatione (33) generaliter considerata ponitur litera b pro coefficiente ipsius $dx : dx$, scilicet in casu nostro pro $b - b$, atque hac de causa $b - b$ subrogatur pro b in peculiari valore ipsius t .

Schol. 3. Nota quod ubi in primo casu ipsius dy constantis habetur $b = 0$, & $n = 0$, fieri potest ut valor ipsius n non sit nullus non subtrahendo $cddy : dy$ ab æquatione (17) at in isto casu $b : n = 0 : 0$ nihil detegit, atque ideo in formulis primi puncti hujus Corollarii pro $b : n$ substituenda est quantitas $f : m$, eo quod hæc fractio æquetur $-s\theta : r = b : n$. Similiter ubi in secundo casu ipsius dx constantis nullæ sunt c , & n , fieri potest ut valor ipsius t non sit nullus non subtrahendo $bddx : dx$ ab æquatione (17), sed quia in hoc casu habetur $-c : n = -0 : 0$, in formulis secundi puncti hujus Corollarii pro $-c : n$ ponenda est quantitas $f : m$, eo quod fractio hujusmodi æquetur $-s\theta : r = -c : n$.

Schol. 4. Refumendo nunc sextum Corollarium, & inde ratiocinium eruendo simile ei, quo superius ad trutinam revocavi D. B. argumeatum, palam fiet etiam in hac generali metho- do a supposita *demonstratione nova, & directa* nihil concludi,

Joh. Christoph Sturm, Math. & Phys. P. P. O. in Acad. Altorfina, Vorstellung von der lügenhaften Stern- Wahrsagerey ic.

hoc est,

JO. CHRISTOPHORI STURMII DEMONSTRATIO VANITATIS ASTROLOGIÆ DIVINATRICIS, cura GEORGII RICHARDI STURMII, filii natu minimi, cum præfatione M. BONIF. HENR. EHRENBURGERS, Math. & Methaphys. in Gymnasio Casimiriano P. P. O.

M 2

Coburgi

Coburgi, sumptibus Pauli Güntheri Pfortenhaueri, 1722, 8.
Plag. 9½.

ET si videri possit, libellum hunc posthumum *Sturmianum* eundem esse cum Prælectione prima ab *Algemero* inter ceteras ejusdem Prælectiones nuper edita, de quo libro alibi dicemus, conferenti tamen patebit, utrumque esse diversum. Cum enim in illa prælectione de omni astrologia agatur, in hoc libello nonnisi de arte themata genethliaca erigendi tractatur, quam omni ratione destitutam, immo rationi adversam ut ostendat, omnem Autor lapidem movet.

THE ANSWER OF THE EARL OF NOTTINGHAM to Mr. WHISTONS Letter to him concerning the Eternity of the Son of God and of the holy Ghost.

id est,

RESPONSIO COMITIS A NOTTINGHAM
ad WHISTONI Literas ipsi missas de *Æternitate Filii Dei & Spiritus S.*

Londini, apud Eduardum Valentinum, 1721, 8.

Plag. 12.

IN hoc scripto fatetur Ill. Autor, se quidem Theologicis rebus non ex professio incubuisse, eoque non esse mirum, si forte optime causæ defensoris imperitia sit præjudicio: interim tamen negari haud posse, quin in causa Dei æque ac in publica proditione quisque arma arripere aciemque instrere debeat & hinc sua quoque aula non fore speranda. Et patet sane ex totius materię tractatione, eum ab isto militiæ genere non alienum esse. Whistoni primo opiniones adducuntur ex ipsius epistola citata: *Filium nempe esse creaturam a Deo Patre, voluntate ipsius factam, cum id commodum duxisset seik. paulo ante creationem mundi, genitam vel natam ineffabili quodam modo: & Spiritum S. quoque creaturam esse per Filium factam. Lumen natura & sensum communem Athanasiana*

Jana doctrina adversari: Testimonia pro ipsa (si comparative agatur) pauca esse & incerta, que contra ipsam fiat & numero & gravitate abundare.

Contra hæc opinionum portenta ita pugnat Auctor, ut 1) ostendat, Filio Dei non posse adorationem præstari divinam, nisi Deus sit. Quod si excipiat adversarius: *non enim proprium directumque adorationis objectum esse;* respondet Auctor, eo nullam suspensionem prolabi posse, siquidem adoratio Christi non tantum permittatur, sed & jubeatur, Pl. XCVII, 7, Hebr. I, 6, *Adorabunt eum omnes angeli Dei.* Unde & Whistonus ipse Epist. ad Londin. Episc. p. 9, 10 fateri cogatur, nonnullas Scripturæ doxologias ad Patrem & Filium simul: nonnullas ad Christum solum dirigi. 2) Res omnes creatas rursus extingui & destrui posse, quis autem illud de Filio Dei ausit dicere, eum destrui posse? 3) Whistonum allegata secum pugnare. Alio enim loco dici: *Filium ex substantia Patris oriundum*: alio asseri: *Eum factum quendam atque a Patre creatum Deum esse.* Jam vero Patris substantiam indubitato increatam esse, qui igitur Filius ex ista substantia oriundus creatus dici posset? 4) Whistonum haud negaturum: Christum verum, proprium & satisfactorium sacrificium pro peccatis hominum justitiæ Patris fuisse. Si vero sit creatura aliqua Christus, fix fieri posse, ut tantum valeat creatoris passio, quantum Christi valuit, ad iram Dei placandam, & obtinendam plenariam peccatorum remissionem. 5) Ex Irenæo Whistonum ipsum probare, verba illa: *Factus homo, Filio & Spiritui S. a Deo dicta esse*: jam si fit Filius creatura, & Spiritus S. Filii creatura, perversissime creaturas hæc ad creationis opus gloriosissimum & non nisi divina virtute peragendum consiliarios adhiberi. 6) Si Spiritus S. fit creatura Filii, qui posset ab ipso formari ulla ex parte is a quo ipse creatus sit? At vero expresse in sacris literis dici: *Spiritus S. obumbrasse Mariam*: & quod *us ad natum sū, ex Spiritu S. esse*, Luc. I, 35, Matth. I, 20. Progreditur Auctor & ostendit, quam periculosa sit hæc doctrina & quantum disper-

gat venenum. Primo enim Mahometianum non aliunde originem suam trahere quam ex Arij pestiferis opinionibus. Secundo per eandem Judzos in infidelitate sua blasphemisque contra Christum confirmari. Tertio scepticos hujus seculi, qui omnem revelationem præfracte negent, mirum in modum quoque in erroribus suis roborari. Accingit se postea ad demonstrandum, quam illa testimonia, quæ Whistonus alleget, sint partim inepta ad id probandum, quod probare debent, partim mutila, partim contradictoria: ubi & *ὡς ἐν ἀρχαῖς* monet, Ante-Nicænos Patres. veræ fidei de Trinitate confessores, satis a Rev. Episcopo Bullo, & D. Waterlando in Vindiciis divinitatis Christi defensos esse: Whistonum quoque ipsum in sua epistola multoties sibi ipsi contradicere, dum Filium Dei *vere Deum, verum Deum* appellat; *divinam naturam, ipsam paternam dignitatem in eo esse: omnem cum potentiam Dei Patris possidere* affirmet, quæ omnia ejus sint generis, ut male *creatura* conveniant. Origenem quidem *factum Deum* eum appellare, sed propterea ab Epiphonio graviter notari: imo Pamphilum innocentiam Origenis in hoc fidei articulo urgere & in Apologia sua pro illo scripta luculenter declarare, quod Origenes de Trinitate non minus accurate ac postea Nicæna synodus aut Athanasius ipse senserit. Cumque Pamphilus longe propior ætati Origenis quam Epiphanius & martyr fuerit, longe etiam credibilliora esse, quæ iste proferat, quam quæ hic. Accedere & istud, quod Origenes jam suo tempore de corruptione scriptorum suorum conqueratur. Ostendit porro Autor alias contradictiones in Whistoni allegatis testimoniis, carpitque eundem, quod ex Euseb. demonstr. Ev. IV, 15, ubi Eusebius dicit: *Deum Verbum solum ex ipso* (scil. Patre) *genitum, μετὰ τὴν γέννησιν*, reddiderit *per communicationem*, cum *μετέχων* & *κοινωνῶν* eosdem habeant significatus, & *communicationem*, quod majus est, non vero *communicationem*, indicent. Eundem, quod male efferat Eusebii sensum in eodem loco, rursus carpit: quod & alibi facit. Testimonia ex Athenagora, Ireneo, Tertulliano a Whistone adducta Autor scrutatur, verumque eorum sensum excutit, quem Whistonus fæde torserat, cui & Tertulliani illud, quod in Hermogenem conjecerat, applicat; *A quibusdam verbis ansam, prout hæretici solent, arripi, planas & dilucidas res detorquendi*. Origenes veram sententiam tutatur contra ejusdem frivolas detorsiones, præcipue in loco, quem ex lib. contr. Cels. p. 238 adduxerat, & de Filio Dei interpretatus erat, quasi de *effluvio luminis æterni*, quod Origenes Platonizans stellis tribuerat: *οἱ ἐν ἀρχῇ ἀστῆρες ἦσαν ὡς λογικὰ καὶ σαρκαῖα καὶ ἰφρωτῖδες τοῦ φωτὸς ἡμῶν: γινώσκουσιν τὸ πρὸ τῆς σοφίας ἦτις ἐστὶν ἀπαινούσιμα φωτὸς ἀθάλα.* Si idem Origenes appellat eum *antiquissimam creaturam*, explicandam ejus opinionem per alia ipsius verba, ubi eum *ἀγένητον* & *primogenitum* omnis creaturæ naturæ dicat ex lib. contr. Cels. p. 287 L. 6. Fatetur quidem de *generatione Christi æternæ*, eam comprehendere non posse, sed addit, angustum

nostrum intellectum non esse mensuram, qua id quod infinitum est, metiamur: æternitatem Dei quoque esse incomprehensibilem, nec tamen propterea negandam. Cum Patres subinde durius hac de re loquantur, perutilem observationem adjicit Autor, eos fere omnes, cum de hoc venerabili mysterio dicendum sit in genere, illud reverenter agnoscere & divinitatem uniuscuiusque personæ S. S. Trinitatis verbis apertissimis declarare: ubi vero ad similia & comparationes descendant, tunc plerumque in labyrinthos & errorum varios nexus implicari, cum similitudines a finitis rebus petite infinitas res nunquam nisi imperfecte & obscure, interdum & falso, representare soleant. Objicit & Whiston, Eusebium ab ipso citari, qui generationem Christi *ἄδιον*, æternam prædicet: & dicat, *Filium semper ὄντων* h. e. sine principio fuisse: *semper cum cum Patre & omni tempore antiquiorum fuisse: inde ab omnibus seculis principio & sine carencibus existisse & cum Patre regnasse; & Presbyteros Alexandrinos dixisse: Deum ante æternitatem omnem ipsum genuisse.* Quæ quidem adeo clara sint de æternitate, ut ineptissime a Whistone, pervertantur ad exprimendum tantummodo tempus quoddam ante mundi initium: ineptiora vero adhuc esse, quæ idem Whistonus prodat, nonnullos istorum Patrum vitio educationis in ipsum quoque *ἄδιον* de æternitate Filii errorem inductus esse; ex Eusebio manifestum facit, cum Filio tribuere nomen *τετραγράμματος*, ejusque textum pluribus locis a vitiosa Whistoni traductione purgat. Maximopere vero invehitur in Whistonum, quod audeat impudentissime pronuntiare: *sanctos scriptores nullibi intellectum nostrum obruere absoluta ejusmodi æternitate vel a parte ante (ut ait) vel a parte post, quam Scholastici commentati sunt: monstratque, sine in Scripturis quidem plene & plane exprimitur Æternitas a parte post, jam immortalitatem omnem animarum pessum ire, nec aut gaudia cæli aut tormenta inferni æternum duratura: & si nulla alia afferatur ratio, quam quod intellectus nostri facultates ejusmodi æternitatis idea obruantur, illam a parte post, haud dubie immerito ita culpari: multos enim impios adeo parum de morte cogitare, ut vel suspicari liceat, eos æternæ cujusdam durationis spe hac quoque in vita teneri: extitisse vero etiam veterum Philosophorum multos & hujus seculi atheos adhuc extare, qui terram semper duraturam sibi fingant, adeoque vel *Materia* æternitatem a parte post tribuant. Paganorum quoque adducit testimonia Autor, Plutarchi, Platonis &c. qui fere in Mosis sententiam de æternitate Dei pronuntiarint & Deum *τὸ αἰὶν* h. e. qui semper sit, & in quem nec ante, nec post, nec nunc, (quæ particulæ durationem in tempore expriment) cadat, definiverint. Verum sensum Græcæ vocabulorum *αἰῶνος, αἰῶνος, οὐρανίου* præclare evoluit, tucturque usitatum eorum significatum vera æternitatis contra varias Whistoni ludificationes. Atque inde contra eundem loca Prov. VIII, 4, 22, Col. I, 15 aliaque p. 77, 80, 91 & passim accurate vindicat. Denique Ill. Autor divinitatem Christi ulterius probat 1) quod varia V. T. loca, quæ expresse de Deo lo-*

quantur, a doctis Judæis Verbo Dei *divorsim* applicentur, qualia sunt Deut. XXXIV, 4, 10, Exod. XIX, 3, XVII, 7, Gen. XXVIII, 20, 21, Jes. XLIII, 10. 2) Messiam, ut æternum Deum, prædici atque promitti, Gen. I, 26, ubi Eusebius H. E. p. 6 verba: *Faciemus hominem* Christo, Irenæus autem Filio & Spiritui S. simul arbitretur dici; Jes. XL, 9, LIV, 5, Exod. VI, 3, Jer. XXXIII, 6. 3) Judæos hanc de Messia suo concepisse opinionem, quod filius Dei, & sic æqualis Deo futurus esset: idque apparere ex S. Pontificis quæstione Matth. XXVI, 36: *Esne tu Christus Filius Dei?* Luc. XXII, 69, 70. ex quo etiam pateat iudicium extremum Messie tanquam Filio Dei a Judæis assignatum; Joh. XIX, 17, Joh. V, 18, Joh. X, 30, 33, Joh. I, 45, ubi Nathanael eum, postquam pro Messia agnovit, Filium Dei statim salutatur; Joh. XI, 27, ubi Martha inquit: *Tu Christus Filius Dei es, qui in mundum venire debuis;* Matth. XVI, 16. Si locus Joh. VII, 27 obsecratur: *Cum Messias venerit, nemo sciet unde sit,* de generatione hoc ejus æterna tanquam Filii Dei accipi debere, Jes. LIII, 8, Act. VIII, 3, tanquam Messiam enim ut hominem compariturum eum & ex semine David oriturum, compertum satis fuisse, Act. VIII, 42 & Matth. XXII, 42. conf. Joh. XII, 34, PLCX, 4. 4) Scripturam N. T. expresse Salvatorem nostrum Deum sensu excellentissimo & summo appellare, Matth. I, 23, Jes. VII, 14, Immanuel, Luc. II, 11, Christum Dominum, Matth. III, 16, 17, XVII, 5, Joh. IV, 26, IX, 35, VIII, 12, Lumen mundi, eo sensu quo Deus ita appelletur, 1 Joh. I, 5, Joh. VI, 38, 33, Joh. XVI, 28, 29, 30, VIII, 24, 28, 58, conf. Exod. III, 14, Deut. XXXII, 39, &c. Col. I, 19, Joh. I, 14, 2 Pet. III, 12, Phil. II, 6, ubi optime notatur ab Autore, si forma Dei tantum per similitudinem quandam explicari debeat, formam quoque servi non verum hominem, sed tantum similitudinem quandam & apparentiam significaturam, quod sit absurdum; Rom. I, 26, 1 Cor. VIII, 6, Rom. XI, 36, Col. II, 9, Rom. IX, 5, quo loco inepte pro *τὸ ὁμοίωτον*, quod est in textu, & secundum ordinem coherentiamque aliter finire haud potest, *τὸ ὁμοίωτον* a nonnullis Trinitatis hostibus substitui monet; 1 Joh. I, 5 cum Joh. I, 9 & VIII, 12, 1 Tim. II, 15, Apoc. XVII, 14, XIX, 20, Act. XX, 28, Ebr. XIII, 8. Fides quoque in Christum, adoratio Christi, preces ad Christum &c. divinitatem ejus recte demonstrare probantur:

 Errata:

In Actis 1781 pag. 271 lin. 5 pro *algebraicum* leg. *algebraicorum*. Ibid. lin. 7 a fine pro *aliquo* lege *obliquo*. In Actis 1783 pag. 459 lin. 11, 12, 13, 14. Hic quædam verba a Typotheta omissa pervertunt sensum: Ubi enim legitur, *Constat, corpus hoc motum in circulo horizontali, cujus radius = 2a, habiturum vim centrifugam æqualem illi, quam voco normalem corporis projecti, que reperitur faciendo &c.* inter voces *æqualem* & illi restituentur omittæ hæc *vi sui ponderis & comparandam*; legatur itaque hunc in modum, *Constat, corpus hoc motum in circulo horizontali, cujus radius = 2a, habiturum vim centrifugam æqualem vi sui ponderis & comparandam illi, quam voco normalem corporis projecti, que reperitur faciendo &c.*

ACTORUM ERUDITORUM,

Quæ Lipsiæ publicantur,
SUPPLEMENTA.
Tom. VIII Sect. III.

CLEMENTIS UNDECIMI PONTIFICIS
Maximi, Orationes Consistoriales.

Romæ, apud Jo. Mariam Salvioni, superiorum permissu, 1722, f.
Alph. 3 pl. 8.

Splendidum opus allegamus, quod ad typos, chartas, & ornamenta æri incisa attinet, splendidius, si Autorem intuearis, Pontificem Maximum, quem, post juventutem in litteris tritam, post ætatem adultam in usu rerum, & negotiorum ecclesiasticorum administratione exactam, fata nondum senem in Pontificio fastigio collocarunt, & in eo ultra vicennium inuisitata felicitate commorari siverunt, quam provinciam temporibus sane dubiis & ancipitibus quam multa virtute & gravitate administraverit, res ab ipso gestæ satis loquuntur. Nostrum est inspicere quid dixerit, postquam ejus ex fratre nepotis, Annibalis S. Mariæ in Cosmedia Diaconi Cardinalis *Albani*, Romanæ Ecclesiæ Camerarii, beneficio ea nunc verba legere est, typis excusa, quæ disertissimus Papa per omne sui Pontificatus tempus in Secretis Consistoriis ad Venerabiles Fratres fecit. Continet hoc Orationum Consistorialium Volumen, ut Cardinalis *Albani*, in Præfatione, qua opus Innocentio XIII dedicat, verba repetamus, *suæram genuinamque Prædecessoris Imaginem*; qua in re, si forte fallitur Nepos, si Patruus eam aliquando aliter expressit, quam fuit; jucundum tamen est noscere, qualis tan-

N

tus

tus Pontifex videri, qualis haberi maluerit. Eloquentiam, puritatem, in dicendo dignitatem, gravitatem Pontificiam, & quidquid ad decus & majestatem tanti Oratoris pertinet, ubique elucere, nec poterit negari ab hoste. Sed meretur Pontifex, ut ipsum paulo curiosius, & in iis etiam, quæ ex Sectæ suæ placitis concionatur, patienter audiamus.

- p. 1.
1700. 15
Dec.
p. 3.
1701. 21
Febr.
p. 6.
1701. 18
April.
p. 20.
1701. 3
Octob.
p. 16.
1701. 5
Dec.
p. 23.
1702. 15
Jan.
p. 25.
19 Febr.
p. 29.
1705. 18
Maji.
- Orationum sunt quatuor & nonaginta. I Cardinalium Collegio de sua in Pontificem electione gratias agit. II Obitum Caroli II Hispaniarum Regis Catholici commemorat, gravissimum sane casum, ex quo orta sunt atrocia illa bella, quæ Pontificem per omnem reliquam ætatem curis exercuerunt. III Conqueritur, *Friedericum Marchionem Brandenburgensem nomen & insignia Regis Prussia, profano prorsus ac sorte inaudito hæcenus apud Christianos more, omni Ecclesie Dei autoritate contemta, nec sine gravi antiqui juris, quod in ea provincia sacro & militari Theutonicorum ordini competit, violatione, sibi publice arrogasse.* V Obitum Jacobi II Magnæ Britannæ Regis significat, laudes prosequitur. VII De Religionis Christianæ in Sinarum & Indiarum Regnis statu, & de Carolo Thoma Maillardo Tournonio, Visitatore Apostolico cum potestate Legati a latere, quem Alexandrinum Patriarcham creat, eo ablegando verba facit. X Iram divinam, cujus argumentum erat urbs proxima nocte ingenti terræ motu concussa, precibus placandam Cardinalibus indicit. XI Quassata iterum vehementius urbe, cum ipse sacris operaretur, *ut in memoria aterna sit dies, qua cogitantem Dominum dissipare murum filia Sion impavida precum humilitate placarunt, singulis annis in festo purificationis Beatissima Virginis Maria, absoluto Sacro, quod ea die in Pontificia Cappella de more peragitur, hymnum Te Deum laudamus perpetuo decantari, ipsiusque festi pervigilium in ejusdem Deiparæ obsequium cum jejunio, dilectis Filiis Senatu Populoque Romano id ipsum quam enixe expetentibus, perpetuo itidem in Alma Urbe sua servari vult ac precipit.* XIII Nuncio de obitu cla. me. Leopoldi Romanorum Regis in Imperatorem electi allato, *iisdem plane verbis utitur, quibus Beatus olim Ambrosius suam in Theodosii Imperatoris funere exorsus est laudationem: Hoc nobis, inquit*

quit ille, hoc nobis motus terrarum graves minabantur, quod clementissimus Imperator excessurus esset e terris *Eam Christiana Respublica jacturam nuper nutante solo naturam ipsam praesensisse ait.* XVII Cardinales, ut pacis obtinendæ causa, Dominum precibus adeant, emendatioreque vita propitium reddant cohortatur, iis verbis, quæ Pontificiam gravitatem prorsus præferunt. *Agite, inquit, Venerabiles Fratres, opportuno hoc atque acceptabili Domini Adventus tempore, qui est multa misericordia omnibus invocantibus se, sine intermissione obsecrate,* ut auferens bella usque ad finem terræ, arcum conterat, & confringat arma & scuta comburat igni; *in oratione, in lacrymis, in jejuniis atque elemosynis scindite corda vestra atque estote celestis ira atque divina ultionis placamina.* In omnibus, ut Apostolus admonet, *Et Vos, miserante Domino, facere consuevistis, præbete vos ipsos exemplum bonorum operum; sublimemque ac præclarum locum, quem in Catholica Ecclesia obtinetis, eximiarum virtutum splendore illustrare pergite. Enixe vobis potissimum commendamus, ut vigilem domesticorum vestrorum curam habeatis, quorum aliquando vitis ipsa dominorum virtus obnubilatur. Illos proinde ita regite atque instruite, ut in omnibus suis actibus nil, nisi grave, moderatum, ac religione plenum præ se ferant; ab iis porro, quos ex illis in sortem Domini vocatos esse contigerit, exacte adeo ac fideliter Sanctionem illam, quam pro veteri Clericalis habitus disciplina instauranda, ac abusibus, qui hac in re deplorandum in modum irrepsērunt, tollendis propediem evulgari curabimus, observari studete;* ut per decentiam habitus extrinseci, (Concilii Tridentini verbis loquimur) morum honestatem intrinsecam ostendant, aliisque exemplo esse possint, sicut decet Ministros Mysteriorum Dei. *Splendor Vester facit, Venerabiles Fratres, ut peccare sine summo Respublica detrimento ac periculo non possitis. Ab iis quippe, quibus plus datum est, plus etiam requiretur.* Vos estis lux mundi & civitas super montem posita: *in quos ex universa Ecclesia Populi, tanquam in Speculum, oculos suos conspiciunt; necesse ergo est, ut ex Vobis habeant, quod imitentur.* XIX Narrat, quomodo auctoritati sedis Pontificiæ in causa electionis Monasteriensis satisfactum sit. XXIII Significat Cardinalibus, Franciscum Mariam Mediceum purpuram

p. 39.
1706. 6
Dec.

p. 45.
1707. 8
Jun.
18.
1709. 19
Jan.

tus Pontifex videri, qualis haberi maluerit. Eloquentiam, puritatem, in dicendo dignitatem, gravitatem Pontificiam, & quidquid ad decus & majestatem tanti Oratoris pertinet, ubique elucere, nec poterit negari ab hoste. Sed meretur Pontifex, ut ipsum paulo curiosius, & in iis etiam, quæ ex Sectæ suæ placitis concionatur, patienter audiamus.

- p. 1. Orationum sunt quatuor & nonaginta. I Cardinalium
 1700. 15 Collegio de sua in Pontificem electione gratias agit. II Obitum
 Dec. Caroli II Hispaniarum Regis Catholici commemorat, gravissimum sane casum, ex quo orta sunt atrocia illa bella, quæ Pontificem per omnem reliquam ætatem curis exercuerunt. III Conqueritur, *Friedericum Marchionem Brandenburgensem nomen & insignia Regis Prussia, profano prorsus ac sorte inaudito hæcenus*
 1701. 21 Febr. *apud Christianos more, omni Ecclesiæ Dei autoritate contemta, nec sine gravi antiqui juris, quod in ea provincia sacro & militari Theutonicorum ordini competit, violatione, sibi publice arrogasse.* V Obitum Jacobi II Magnæ Britannæ Regis significat, laudes prosequitur. VII De Religionis Christianæ in Sinarum & Indiarum Regnis statu, & de Carolo Thoma Maillardo Tournonio, Visitatore Apostolico cum potestate Legati a latere, quem Alexandrinum Patriarcham creat, eo ablegando verba facit. X Iram divinam, cujus argumentum erat urbs proxima nocte ingenti terræ motu concussa, precibus placandam Cardinalibus indicit. XI Quassata iterum vehementius urbe, cum ipse sacris operaretur, *ut in memoria aterna sit dies, qua cogitantem Dominum dissipare murum filia Sion impavida precum humilitate placarunt, singulis annis in festo purificationis Beatissimæ Virginis Mariae, absoluto Sacro, quod ea die in Pontificia Cappella de more peragitur, hymnum Te Deum laudamus perpetuo decantari, ipsiusque festi pervigilium in ejusdem Deiparæ obsequium cum jejunio, dilectis Filiis Senatu Populoque Romano id ipsum quam enixe expetentibus, perpetuo itidem in Alma Urbe sua servari vult ac præcipit.* XIII Nuncio de obitu cl. me.
 p. 20. Leopoldi Romanorum Regis in Imperatorem electi allato, iisdem
 1701. 3 Octob. *plane verbis utitur, quibus Beatus olim Ambrosius suam in Theodosii Imperatoris funere exorsus est laudationem: Hoc nobis, inquit*
 p. 16. *quit*
 1701. 5 Dec.
 p. 23. 1702. 15 Jan.
 p. 25. 19 Febr.
 p. 29. 1705. 18 Maji.

quit ille, hoc nobis motus terrarum graves minabantur, quod clementissimus Imperator excessurus esset e terris *Eam Christiana Respublica jacturam nuper nutante solo naturam ipsam praesensisse ait.* XVII Cardinales, ut pacis obtinendæ causa, Dominum precibus adeant, emendatiore quæ vita propitium reddant cohortatur, iis verbis, quæ Pontificiam gravitatem prorsus præferunt. *Agite, inquit, Venerabiles Fratres, opportuno hoc atque acceptabili Domini Adventus tempore, qui est multa misericordia omnibus invocantibus se, sine intermissione obsecrate,* ut auferens bella usque ad finem terræ, arcum conterat, & confringat arma & scuta comburat igni; *in oratione, in lacrymis, in jejuniis atque elemosynis scindite corda vestra atque estote celestis iræ atque divine ultionis placamina. In omnibus, ut Apostolus admonet, & Vos, miserante Domino, facere consuevistis, præbete vos ipsos exemplum bonorum operum; sublimemque ac præclarum locum, quem in Catholica Ecclesia obtinetis, eximiarum virtutum splendore illustrare pergite. Enixe vobis potissimum commendamus, ut vigilem domesticorum vestrorum curam habeatis, quorum aliquando vitis ipsa dominorum virtus obnubilatur. Illos proinde ita regite atque instruite, ut in omnibus suis actibus nil, nisi grave, moderatum, ac religione plenum præ se ferant; ab iis porro, quos ex illis in sortem Domini vocatos esse contigerit, exacte adeo ac fideliter Sanctionem illam, quam pro veteri Clericalis habitus disciplina instauranda, ac abusibus, qui hac in re deplorandum in modum irrepsērunt, tollendīs propediem evulgari curabimus, observari studete; ut per decentiam habitus extrinseci, (Concilii Tridentini verbis loquimur) morum honestatem intrinsecam ostendant, aliisque exemplo esse possint, sicut decet Ministros Mysteriorum Dei. Splendor Vester facit, Venerabiles Fratres, ut peccare sine summo Respublica detrimento ac periculo non possitis. Ab iis quippe, quibus plus datum est, plus etiam requiretur. Vos estis lux mundi & civitas super montem posita: in quos ex universa Ecclesia Populi, tanquam in Speculum, oculos suos conspiciunt; necesse ergo est, ut ex Vobis habeant, quod imitentur.* XIX Narrat, quomodo auctoritati sedis Pontificiæ in causa electionis Monasteriensis satisfactum sit. XXIII Significat Cardinalibus, Franciscum Mariam Mediceum purpuram

p. 39.
1706. 6
Dec.

p. 45.
1707. 8
Jun.
58.
1709. 19
Jan.

- ram sponte positurum, quod quibus ritibus fieri soleat, ibidem traditur. Nos id per Procuratorem Vincentium Amadorium de Manieris Signaturæ Juslitix Votantem factum, literis tamen Cardinalis sese abdicantis & Pontifici & Purpuratorum Patrum collegio simul oblatis, & post cessionem Cardinalatus admissam, Pontifici Galerum Cardinalitium super Pollubrum argenteum a Procuratore oblatum, a Cerimoniarum Magistro receptum, notamus. XXVII Se Carolum Imperatoris fratrem pro Rege Hispaniarum Catholico agniturum, indicat, sed ad normam Clementinæ in Concilio Viennensi editæ, *qua cautum fuit, quod si quem summus Pontifex sub titulo cujuslibet dignitatis ex certa scientia, verbo, constitutione vel litteris nominet, honoret, seu quovis alio modo tractet, per hoc in dignitate illa ipsum approbare non intelligatur, aut quicquam ei tribuere novi juris.* XXX Ecclesiis Polonicis Antislites se daturos pollicetur, & docet, quam diligenter Annibal Albanus Regem urserit, *ut consilium ineat adjungendi quamprimum Principi ejus nato pios ac probos Viros, qui illum orthodoxæ religionis præceptis ac ritibus imbuant.* XXXI Nunciat purpurato Collegio, *dilectum filium, Nobilem Virum Antonium Ultricum Ducem Brunsvicensem & Lunaburgensem, in clytæ suæ stirpis longe omnium Principem & Caput, magno non tam annorum, quam singularium animi dotium numero spectabilem senem, ob illustria Regiarum affinitatum decora præclarum, ob excelsæ ac non vulgariter erudita mentis ornamenta præstantem, nullo præcipitis consilii incitamento commotum, nulla ingenii levitate sive inconstantia impulsum, nulla temporalis sui commodi illecebra illectum: post diuturnam complurium annorum deliberationem, post prævisam ingruentium sibi discriminum ac molestiarum gravissimum cumulum, sola agnita veritatis ratione excitatum, sola supernæ gratiæ illustratione perfusum, solo demum animæ suæ salutis desiderio incensum, Lutherana heresi in qua natus & educatus fuerat, erroribus ejuratis, Catholicam religionem ac fidem amplexum fuisse.* XLVIII Franciscum Ludovicum ex Comitibus Palatinis Rheni Episcopum electum Wormatiensensem, Administratorem Ecclesiæ Uratislaviensis nec non Theutonicæ militiæ Magnum Magistrum, Coadjutorem

con-

constituit Archiepiscopo Moguntino, sed qua lege, intelligere operæ est pretium. *Curavimus per eum, inquit Clemens, qui Archiepiscopo Moguntino dandus erit Coadjutor, literas ad nos scribi, quibus postquam ad sui favorem factus fuerit locus successionis in regimine Ecclesiæ Moguntinæ, omnis honoris ac reverentiæ significationes nostris & Apostolica sedis nunciis sive ordinariis sive extraordinariis quandocunque & ubicunque juxta antiquum morem se exhibiturum & delaturum esse spondeat, tam expressis ac disertis verbis, ut omni prorsus ambiguitate sublata, nihil jam ejusmodi in re nobis desiderandum superfit. Indicabunt profecto hæc literæ, quid etiam ab aliis, quos Ecclesiis pari Electoralis S. R. I. Principatus prærogativa gaudentibus de cætero præfici continget, similiter præstari debeat. Nec alias de illius tam diu petita deputazione in Coadjutorem Archiepiscopi Moguntini agi permisimus, nisi prius accepto ejus responso, quo ea omnia, quæ tum in Pactionibus (Altranstadiensibus) tum in Recessu (Religionis A. 1705 in Palatinatu edito) præfatis Apostolica censura judicii confiximus, ita se habiturum esse aperte declararet, perinde ac si nunquam emanassent, ac insuper se enixe curaturum esse sponderet, ut illa in Wormatiensi ac Vratislaviensi respective diœcesibus sibi commissis omni prorsus effectu de cætero carerent.*

Quinquagesimæ orationis loco narrantur, quæ in Consistorio secreto 28 Aprilis 1713 habito gesta sunt. Ea nempe die Samuel Capafulis, Patriarcha Alexandrinus ritus Græci, a Cosma quodam Episcopo istam Ægypti sedem ambiente oppressus fere, & post magnam pecuniæ vim, jus suum tuendi causa in avidissimos Turcarum magistratus erogatam atque effusam, valde obærat, per Joannem Josephum Mazet, ordinis fratrum Minorum S. Francisci de observantia nuncupatorum Professore & in Terra Missionarium, fidem Græcam solenniter ejuravit, ubi & literæ Capafulis, & ejurationis formula, & quæ Clemens XI in tam splendida Panegyri locutus est, præ ceteris legi merentur. LI Idem Pontifex ecclesiæ Tornacensi, cessante iterum Indulto Christianissimis Regibus a Clemente IX concessio, Episcopum dat Joannem Ernestum ex Comitibus a Lowenstein.

LIV Marchioni de Prié, Oratori Cæsareo, literas Caroli Imperatoris

p. 139.

p. 157.

1713.

22 Maji.

- p. 165. toris, ut inscriptio habet, *Beatissimo in Christo Patri Domino*
 A. 1714. *Clementi XI, divina providentia sanctæ Romanæ ac Universalis*
 16 Februar. *Ecclesiæ summo Pontifici, Domino Reverendissimo, scriptas, offeren-*
 ti, & omnem observantiam & filialis amoris affectum sponden-
 ti respondet. LVI Antonii Ulrici Ducis Brunsvicensis & Lu-
 næburgensis obitum Cardinalibus nuntiat, & ejus animæ refrige-
 rium publicis Exequiis in Ecclesiâ Collegii de Propaganda fide
 7 Maji. comparari mandat. LX Pontifex suam de Badensi pace dicit
 p. 180. sententiam, & utilzatur, in tertio ac decimo illius pacis capituli-
 A. 1715. bus Risvicensem firmari, Electores Bavarum & imprimis Co-
 21 Januar. loniensem in integrum restitui, huic etiam Hildesienfis Episcopa-
 tus possessionem promitti, & articulo 27 caveri, *ut in locis Bel-*
gii, quas a Rege Christianissimo Imperatori Electo ceduntur, om-
nia, que Religionem Catholicam concernunt, immutata custo-
diantur; ita dolet, Pacem Westphalicam, non semel ab Apo-
 stolica sede damnatam & reprobam, fundamenti loco poni,
 Ducem Hannoveranum pro Electore, Marchionem Branden-
 burgensem pro Rege haberi, articulo 25 caveri, *ut nihil ratione*
fructuum aut proventuum (etiam ex bonis Ecclesiasticis) percip-
torum & tempore præteriti belli usque ad diem publicationis
tractatus Radstadiensis cessorum petere possint, denique de Sici-
 liz utriusque regno, *absque ulla Pontificii assensus præservatio-*
 ne, constitui. LXVI Obitum Christianissimi Regis Ludovici
 p. 201. XIV iis verbis nuntiat, ut facile cuilibet constare possit, ea ex
 A. 1715. intimo Pontificiæ caritatis sensu esse profecta. LXXX *Ex cla-*
 23 Sept. *rißima domo Saxonica Principem Regis filium, Cardinalis es-*
 p. 243. *siam de Saxoniam Germanum fratrem natu majorem, ejusque ex*
 A. 1717. *altero fratre nepotem ad agnitionem veritatis adductos, ait,*
 II Octobr. *ubi simul Cardinalis Albani, sui & Nepotis & ea tempestate in*
Germania Legati, rogatu Ecclesiæ in civitate Lipsiæ ad usum
Catholicorum in illa degentium apertam, magnam vero in Sere-
nissimo Principe Ecclesiæ suæ accessionem, Bononiæ in man-
ibus Joannis Baptistæ Salerni, Societatis Jesu Presbyteri, coram
Laurentio S. R. E. Cardinali Casono tum Bononia suo & Aposto-
lica Sedis Legato, ac uno ex Cardinalibus in tota republica Chri-
stiana contra hæreticam pravitatem generalibus Inquisitoribus,

ab eadem sede specialiter Deputatis, die XXVII Novembris anni MDCCXII factam narrat. LXXXV Ambigi monet Pontifex, p. 258.
 an Constitutione Pauli IV, qua sancitur, *Decanatum Collegii A. 1719.*
Cardinalium non nisi ad Episcopum Cardinalem antiquiorem 26 April
in Romana Curia presentem, aut ex causa publica absentem,
atque extra eandem curiam per Romanum Pontificem destinatum,
devenire posse; an, inquam, illa Constitutione comprehende-
rentur, an potius excluderentur Cardinales promotione anti-
quiores, qui incidente ejusdem Decanatus vacatione ab eadem
quidem Curia absuerint, sed apud illas Metropolitanas seu Ca-
thedrales Ecclesias resederint, quibus eos una cum aliqua ex iis
Cathedralibus Ecclesiis, quæ ipsis Cardinalibus antiquioribus
pro suis titulis seu dominationibus assignari solent, praeesse conti-
gerit, quæ lis equidem tunc spontanea juris sui, quod habere
videbatur, remissione a Cardinale Urfino sopita est, Decanatu
in Astallium Cardinalem collato. LXXXVI Mediobarbum, p. 261.
Visitatorem Apostolicum cum potestate Legati a latere per Lusitania A. 1719.
tiam, ad Sinas proficisci jubet, hoc autem iter per Lusitania, 28 Sept.
non ex necessitate quadam, sed liberrimo suo jussu a Legato sus-
cipi, multis verbis monet atque inculcat. XCIV, quæ ultima p. 289.
est, docet, litem de Decanatu exortam esse veterem, aliamque A. 1721.
novam Cardinales Tanarium inter & Judicem, illum antiquio- 3 Maji.
rem Episcopum, juniorem Cardinalem; hunc juniorem Epi-
scopum, antiquiorem Cardinalem, & quid in veteri lite a septem
Prælatiis decretum sit, prælegi curat.

Attigimus potiora, quæ ad nos propius attinere videban-
 tur, ea fide, quam res ipsa exigit, ea verecundia, ut speramus,
 quam illis, qui dixit, & de quibus dictum est, debemus, & ipsis
 plerumque Pontificis verbis, in eorum maxime gratiam, qui
 ipsum librum manibus versare non poterunt. Cui dabitur in-
 tegrum perlegere, ille id cum voluptate faciet & multa alia
 ad interiorem Hierarchiæ Pontificiæ cognitionem pertinentia
 discet. Gratias debemus Cardinali Albano, qui posthuma in
 Patrum pietate incensus, liberali simul in omnes beneficio,
 quemcunque Latine linguæ non expertem in secretis Pontificis
 Consistorium admittit: num omnes dederit Clementinas, num
 pror-

profus tales, uti ab Oratore recitata sunt, non definimus. Dubitare facit p. 91, ubi exempla scissa habent nonnulla, quæ in iterato expressis non leguntur. Nostrum est, pro diligenti opera, quam huic libro navavimus, doctos viros de hac re monere; vulgare ea, quæ Romæ vulgari, quamvis minus caute, voluerunt, religioni nobis ducimus.

ANNALES TYPOGRAPHICI AB ANNO
MD ad annum MDXXXVI continuati. Opera
MICH. MAITTAIRE,
A. M.

Tomii secundi Pars prior & posterior.

Hagæ Comitum, apud Fratres Vaillant & Nic. Prevost, 1722, 4.
Alph. 4 plag. 18.

SI primus horum Annalium Tomus, cujus in nostris Actis A. 1719 facta est mentio, suo jure meruit, ut a peritis rerum æstimatoribus vehementer probaretur, fatendum profecto est, hunc alterum Tomum, sive rerum pertractatarum varietatem ac jucunditatem, sive accuratam nobilissimi Autoris diligentiam consideres, nihilo minori laude atque applausu dignum esse. XXXVI annorum tempus complectitur, scilicet a seculi sexti decimi initio ad obitum magni Erasmi, cujus vita complures libri paginas implevit, ob frequentes necessariasque, quæ ipsi per totum ætatis stadium cum eruditis variorum locorum Typographis intercesserunt, consuetudines. Quamvis enim, cum prius Volumen quinquaginta circiter annorum spatium comprehendat, eundem huic quoque numerum destinavisset doctissimus Maittaire, atque adeo Catalogos suos ad medium usque seculi tempus continuare decrevisset; tamen sentiens, chartarum molem jam plus, quam a principio instituerat, intumuisse, ac lectori longius forsitan (ut ipse subveretur) istius materiz tædium fastidienti, sibi que ex crambe hac cocta ac recocta pæne nauseanti, aliquod respirandi spatium daturus, continuit calamum, voluitque, hunc secundum suarum lucubrationum Tomum

Tomum intra tempus, de quo diximus, consistere. Divise cum in partes duas, quarum altera res typographicas annorum XX, altera annorum XVI persequitur. In utraque doctissimorum istius ætatis virorum, rerumque ad illos pertinentium, frequens occurrit mentio. Ea enim tunc erant plerique Typographi eruditione, ut sua non solum edendis doctorum hominum operibus commodarent prela, sed ab iisdem etiam in familiaritatem consuetudinemque ultra reciperentur. Quo factum est, ut illorum historiam contexens Cl. Autor etiam horum ex magna parte vitas describere cogeretur. Frequenter, quas ad se invicem de literariis rebus dederunt eruditi, litteræ fuerunt admiscendæ; mutuumque istud commercium his Annalibus multam & elegantiorum rerum intulit farraginem, quæ omitti sine operis ipsius detrimento haudquaquam potuit. Quod ad insertos librorum Catalogos pertinet, non vult expectari Noster perfectum omnium, qui ubique ab omnibus excusi prodierunt, Codicum Indicem: in quo absolvendo opere scriptorem (si quis reperiri possit, cui cunctas & publicas & privatas Bibliothecas in toto terrarum orbe dispersas attentissime evolvere licuisset,) tempus, charta, patientia, necessario deficerent. *Novi, eruditæ causam fore conquerendi, inquit, multas imo & præcipuas notabilesque a me editiones fuisse prætermittas: sed hanc materiam exhauriendi, vix ullarum, pro dignitate aliquatenus ornandi, non mearum est virium. Necessariam harum rerum cognitionem mihi non permisit ignobilis mea vita obscuritas, nulla in exteris (quod semper percipivi & adhuc percipio) regionibus peregrinandi occasio, & non satis liber & frequens Bibliothecarum insigniorum aditus.* Quemadmodum vero spem sibi facit certissimam, inventum iri a Lectore post annum quingentesimum supra millesimum Typographos, quorum gratia hoc alterum Annalium Volumen non minus quam prius gratum fuerit: ita multos, præsertim in Anglia, editionum vetustissimarum seculi XV nimia admiratione captos esse, ingenue atque libere fatetur. *Ex quo, ait, antiquariæ illæ editionum merces requiri ubique, & Sosis merere ara ceperunt, tanta transit mare huc ad nos advecta earum seges, adeo*

○ nullus

nullus vel intimus non penetratur angulus, nulla non perreptantur tabernæ, plateæ, gymnasia, latebræ, tot in lucem protrahuntur hactenus incognita volumina, pleraque vermiculorum dertes passa, cariøsa, interlinearibus glossis obliterata, sola vetustate spectabilia; tot, inquam, quotidie confluent, ut, absque pretio esset, (quod, cum & ratione & fide majus nec modum nec fines certos norit, emptores non nisi marfupis bene nummatis onustos admittit,) metuendi foret causa, ne rursus evilefcerent, & ad antiquum pretium recedentes ad pauperiorum etiam Scholasticorum forulos pervenirent. Non autem id ago, ut antiquitatem impotens oblatrem, meque opinioni receptæ, magistræ instar ineipientis, opponam, ac honorem vetustatis auctoritati debitum elevem. Contendo nihilominus, his ut & aliis rebus, pretii plus nimio statui posse; ideoque id intra quosdam limites esse coercendum, nec arbitrio quorundam, qui nil aliud quam lucrum spectant, Bibliopolarum permittendum. Hæc nobilissimus Maittaire; cujus diligentiamne magis collaudes, an suspicias eruditionem, an denique ames modestiam & candorem, difficile est judicare. De cetero præterire non possumus, quin paucis verbis mentionem faciamus epistolæ Jo. Tolandi ad Hug. Wrotteslejum, quam huic alteri suorum Annalium Tomo præmisit clar. Auctor. Agitur ibi de prima Typographiæ inventione, eademque negatur ad Europæos pervenisse a Sinis, quippe cum horum imprimendi ratio, ut antiquissima, ita a nostra prorsus aliena, & Chalcographiæ quam Typographiæ similior sit. Perquam vero probabile existimatur, primam ideam, quæ inventori Typographiæ sese obtulit, a Cicerone haustam esse. Locus, qui huc spectat, reperitur lib. II cap. 20 de Nat. Deorum, ubi Balbus Stoicus contra Vellejum Epicureum sequentibus argumentatur verbis: Hic ego non mirer, esse quemquam, qui sibi persuadeat, corpora quædam solida atque individua vi & gravitate ferri; mundumque effici ornatissimum & pulcherrimum ex eorum concursione fortuita? Hoc qui existimet fieri potuisse, non intelligo cur non idem putet, si in numerabiles unius & viginti formæ litterarum (vel aureæ vel quales libet) aliquo conjiciantur, posse ex his in terram excussis Annales Eunii, ut deinceps legi possint,

possunt, effici: quod nescio ane in uno quidem versu possit tantum valere fortuna. Ipsa denique locutio, *imprimendi litteras* apud Tullium occurrit lib. I de Divin. cap. 13. Sed minime timendum est cum Celeb. Petro Lescaloperio, ne ex huiusmodi locis adolescentes sibi persuadeant, cognitam fuisse Romanis typographiam: cum inde solummodo concludendum sit, quod, si huius inventi suggestio ab ullo antiquorum manaverit, ea Ciceroni imprimis tribuenda videatur.

REMARKS UPON NAZARENUS &c.

id est,

ANIMADVERSIONES IN NAZARENUM, in quibus falsitas Evangelii Muhammedici & recensionis, qua TOLANDUS Muhammedanorum de Christiana religione opiniones exhibuit, ostenditur; Autore THOMA MANGEY, LL. D. Rect. ad S. Nicol. in Guilford. & Capell. Episc. Londini.

Londini, apud Guil. & Joan. Innys, 1719, 8.

Plag. 17 & dimid.

Tantum abest, ut ea, quæ Cel. Tolandus, de cujus Nazarenus diximus Supplem. Tom. VII Sect. 7, occasione novi sui Evangelii, Muhammedici quidem, cum orbe erudito communicavit, amicam quandam animorum consensionem restituerint, ut potius nova dissensionum semina sparserint ubique, Virosque eruditos inter ipsos cives ejus contra illum excitaverint. Producimus jam in aciem contra illum Cl. Mangejum, qui priorem epistolam Tolandi de Evangelio Muhammedico & Muhammedanorum de Christianismo & primæva Christianismi facie iudicii in Animadversionibus capp. XV exhibitis examini subjecit. Ea vero, quæ in alteram epistolam de MSto Hybernico quatuor Evangeliorum animadverti possent, expectare iustiteruditos a Cl. Wanlejo in observationibus in MStum Hybernicum. Inscripterat Tolandus libellum suum *Nazarenus*, quod primi & genuini Christianismi sectatores semet ipsos hoc nomine insigniverint. Hac in re vero falli Tolandum æque ac Epiphanium

nullus vel intimus non penetratur angulus, nulla non perreptantur tabernæ, plateæ, gymnasia, latebræ, tot in lucem protrahuntur hæcenus incognita volumina, pleraque vermiculorum dentes passa, cariola, interlinearibus glossis obliterata, sola vetustate spectabilia; tot, inquam, quotidie confluant, ut, absque pretio esset, (quod, cum & ratione & fide majus nec modum nec fines certos norit, emptores non nisi marsupis bene nummatis onustos admittit,) metuendi foret causa, ne rursus evilescent, & ad antiquum pretium recedentes ad pauperiorum etiam Scholasticorum forulos pervenirent. Non autem id ago, ut antiquitatem impotens oblatrem, meque opinioni receptæ, magistræ instar ineipientis, opponam, ac honorem vetustatis auctoritati debitum elevem. Contendo nihilominus, his ut & aliis rebus, pretii plus nimio statui posse; ideoque id intra quosdam limites esse coercendum, nec arbitrio quorundam, qui nil aliud quam lucrum spectant, Bibliopolarum permittendum. Hæc nobilissimus Maittaire; cujus diligentiamne magis collaudes, an suspicias eruditionem, an demique ames modestiam & candorem, difficile est judicare. De cetero præterire non possumus, quia paucis verbis mentionem faciamus epistolæ Jo. Tolandi ad Hug. Wrotteslejum, quam huic alteri suorum Annalium Tomo præmisit clar. Autor. Agitur ibi de prima Typographiæ inventione, eademque negatur ad Europæos pervenisse a Sinis, quippe cum horum imprimendi ratio, ut antiquissima, ita a nostra prorsus aliena, & Chalcographiæ quam Typographiæ similior sit. Perquam vero probabile existimatur, primam ideam, quæ inventori Typographiæ sese obtulit, a Cicerone hausitam esse. Locus, qui huc spectat, reperitur lib. II cap. 20 de Nat. Deorum, ubi Balbus Stoicus contra Vellejum Epicureum sequentibus argumentatur verbis: Hic ego non mirer, esse quemquam, qui sibi persuadeat, corpora quædam solida atque individua vi & gravitate ferri; mundumque effici ornatissimum & pulcherrimum ex eorum concursione fortuita? Hoc qui existimet fieri potuisse, non intelligo cur non idem putet, si in numerabiles unius & viginti forma litterarum (vel aureæ vel quales libet) aliquo conjiciantur, posse ex his in terram excussis Annales Ennii, ut deinceps legi possint.

possint, effici: quod nescio an in uno quidem versu possit tantum valere fortuna. Ipsa denique locutio, *imprimendi litteras* apud Tullium occurrit lib. I de Divin. cap. 13. Sed minime timendum est cum Celeb. Petro Lescaloperio, ne ex hujusmodi locis adolescentes sibi persuadeant, cognitam fuisse Romanis typographiam: cum inde solum modo concludendum sit, quod, si hujus inventi suggestio ab ullo antiquorum manaverit, ea Cl. Ceroni imprimis tribuenda videatur.

REMARKS UPON NAZARENUS &c.

id est,

ANIMADVERSIONES IN NAZARENUM, in quibus falsitas Evangelii Muhammedici & recensionis, qua TOLANDUS Muhammedanorum de Christiana religione opiniones exhibuit, ostenditur; Autore THOMA MANGEY, LL. D. Rect. ad S. Nicol. in Guilford.

& Capell. Episc. Londini.

Londini, apud Guil. & Joan. Innys, 1719, 8.

Plag. 17 & dimid.

Tantum abest, ut ea, quæ Cel. Tolandus, de cujus Nazareno diximus *Supplem. Tom. VII Sect. 7.* occasione novi sui Evangelii, Muhammedici quidem, cum orbe erudito communicavit, amicam quandam animorum consensionem restituerint, ut potius nova dissensionum semina sparserint ubique, Virosque eruditos inter ipsos cives ejus contra illum excitaverint. Producimus jam in aciem contra illum Cl. Mangejum, qui priorem epistolam Tolandi de Evangelio Muhammedico & Muhammedanorum de Christianismo & primæva Christianismi facie judicis in *Animadversionibus* capp. XV exhibitis examini subjecit. Ea vero, quæ in alteram epistolam de MSto Hybernico quatuor Evangeliorum animadverti possent, expectare jussit eruditos a Cl. Wanlejo in observationibus in MStum Hyber. *Præf. p. 3.* Inscripterat Tolandus libellum suum *Nazarenus*, quod primi & genuini Christianismi sectatores semet ipsos hoc nomine insigniverint. Hac in re vero falli Tolandum æque ac Epiphanium

nullus vel intimus non penetratur angulus, nulla non perreptantur tabernæ, plateæ, gymnasia, latebræ, tot in lucem protrahuntur hactenus incognita volumina, pleraque vermiculorum dentes passa, cariøsa, interlinearibus glossis obliterata, sola vetustate spectabilia; tot, inquam, quotidie confluent, ut, absque pretio esset, (quod, cum & ratione & fide majus nec modum nec fines certos norit, emptores non nisi marsupii bene nummatis onustos admittit,) metuendi foret causa, ne rursus evilescerent, & ad antiquum pretium recedentes ad pauperiorum etiam Scholasticorum forulos pervenirent. Non autem id ago, ut antiquitatem impotens oblatrem, meque opinioni receptæ, magistræ instar ineipientis, opponam, ac honorem vetustatis auctoritati debitum elevem. Contendo nihilominus, his ut & aliis rebus, pretii plus nimio statui posse; ideoque id intra quosdam limites esse coercendum, nec arbitrio quorundam, qui nil aliud quam lucrum spectant, Bibliopolarum permittendum. Hæc nobilissimus Maittaire; cujus diligentiamne magis collaudes, an suspicias eruditionem, an denique ames modestiam & candorem, difficile est judicare. De cetero præterire non possumus, quin paucis verbis mentionem faciamus epistolæ Jo. Tolandi ad Hug. Wrotteslejum, quam huic alteri suorum Annalium Tomo præmisit clar. Autor. Agitur ibi de prima Typographiæ inventionis, eademque negatur ad Europæos pervenisse a Sinis, quippe cum horum imprimendi ratio, ut antiquissima, ita a nostra prorsus aliena, & Chalcographiæ quam Typographiæ similior sit. Perquam vero probabile existimatur, primam ideam, quæ inventori Typographiæ sese obtulit, a Cicerone hausitam esse. Locus, qui hæc spectat, reperitur lib. II cap. 20 de Nat. Deorum, ubi Balbus Stoicus contra Vellejum Epicureum sequentibus argumentatur verbis: Hic ego non mirer, esse quemquam, qui sibi persuadeat, corpora quædam solida atque individua vi & gravitate ferri; mundumque effici ornatissimum & pulcherrimum ex eorum concursione fortuita? Hoc qui existimet fieri potuisse, non intelligo cur non idem putet, si in numerabiles unius & viginti formæ litterarum (vel aureæ vel quales libet) aliquo conjiciantur, posse ex his in terram excussis Annales Ennii, ut deinceps legi possint,

possint, effici: quod nescio ane in uno quidem versu possit tantum valere fortuna. Ipsa denique locutio, *imprimendi litteras* apud Tullium occurrit lib. I de Divin. cap. 13. Sed minime timendum est cum Celeb. Petro Lescaloperio, ne ex hujusmodi locis adolescentes sibi persuadeant, cognitam fuisse Romanis typographiam: cum inde solum modo concludendum sit, quod, si hujus inventi suggestio ab ullo antiquorum manaverit, ea Cl- ceroni imprimis tribuenda videatur.

REMARKS UPON NAZARENUS &c.

id est,

ANIMADVERSIONES IN NAZARENUM,
in quibus falsitas Evangelii Muhammedici & recensionis,
qua TOLANDUS Muhammedanorum de Christiana
religione opiniones exhibuit, ostenditur; Autore THOMA
MANGEY, LL. D. Rect. ad S. Nicol. in Guilford.

& Capell. Episc. Londini.

Londini, apud Guil. & Joan. Innys, 1719, 8.

Plag. 17 & dimid.

Tantum abest, ut ea, quæ Cel. Tolandus, de cujus Nazareno diximus Supplem. Tom. VII Sect. 7, occasione novi sui Evangelii, Muhammedici quidem, cum orbe erudito communicavit, amicam quandam animorum consensionem restituerint, ut potius nova dissensionum semina sparserint ubique, Virosque eruditos inter ipsos cives ejus contra illum excitaverint. Producimus jam in aciem contra illum Cl. Mangejum, qui priorem epistolam Tolandi de Evangelio Muhammedico & Muhammedanorum de Christianismo & primæva Christianismi facie judiciis in Animadversionibus capp. XV exhibitis examini subecit. Ea vero, quæ in alteram epistolam de MSto Hybernico quatuor Evangeliorum animadverti possent, expectare jussit eruditos a Cl. Wanlejo in observationibus in MStum Hyber. Præf. p. 3.

Inscripserat Tolandus libellum suum *Nazarenus*, quod primi & genuini Christianismi sectatores semet ipsos hoc nomine insigniverint. Hac in re vero falli Tolandum æque ac Epiphanium

- p. 6. 7. phanium Mangejus, Cap. II evincit ostendens, Christianos nunquam semetipfos hoc nomine appellasse, sed hoc ipsis nomen æque ac Galilzorum a Judæis in contumeliam datum esse, cum prius fratres, discipuli, & si Chrysofotomo fides, οἱ τῆς οἰκῆς οὐδοῖ viri vix dicerentur. Quod si vero sectæ suæ nomine frontem libelli sui exornare Tolandus voluisset, porro observat Mangejus, non Nazareni, sed Nazaræi nomen inscribendum fuisse, cum illud civem urbis Nazareth, hoc vero ab aliis separatum, & Deo sanctificatum noter. Hoc vero nomen hæreticos ceremonias legales fidei Christianæ adjungentes, ut peculiaris sanctitatis titulum affectarent, sibi arrogasse credit. Dixerat Tolandus præfat, Nazareni sui p. 2, testimoniis omni exceptione majoribus a se demonstratum esse, priscos scriptores Ecclesiasticos Evangelium quoddam Barnabæ vindicare. Opponitur illi silentium omnium veterum patrum, sola autoritate relicta, quæ illi ex decreto Papæ Gelasii sec. V, si vera fabula, enato, veteribus ante sec. IX non allegato, & manifestæ *voûteuse* propter scripta ipso decreto recentiora allegata suspecto, vindicari posset. Ipse vero Mangejus fabulam de Evangelio, cujus Autor sit Barnabas, ex eo ortam, ingeniose suspicatur, quod Theodorus, Nicephorus, & Sigebertus referant, reliquias Barnabæ in Insula Cypro repertas; simulque Evangelium Matthæi a Barnaba descriptum pectori ejus superimpositum, inventum narrent, quod cum a Barnaba descriptum dicatur, eodem modo alios, ut Ludov. Vivem not. in Aug. de C. D. in errorem inducere potuit, ut Barnabam Autorem alicujus Evangelii crediderint. Autoritate Evangelio Barnabæ conciliata, Cap. IV eandem translationi Italicæ Evangelii Muhammedici a se inventæ vindicare fategerat Tolandus. Poterat vero illum ab hac opinione avertere totum argumentum Evangelii, in divinitatem, mortem & resurrectionem Christi, nec non *Ἐφοπνευσίαν* Pauli injurium, præterea vero ad-
- p. 12. 13.
- 14.
- 16.
- 18.
- versum prorsus doctrinæ epistolæ Barnabæ, quæ extat. Verum epistolam hanc, quæ in Græco adhuc extat, testimoniis Tertulliani, Origenis, & Hieronymi comprobata, quæque tot loca totidem verbis, quibus ea citat Clemens Alexandrinus, exhibet, spuriam esse vult Tolandus, ut Evangelio antea prorsus

in-

inaudito auctoritatem conciliet, cujus tamen sola aliqua translatio barbara in linguam recentiorem, quæ annos trecentos vix supergrediatur, extet, in qua tandem portiunculam invenerit, ab ipso tamen ne quidem verbis Evangelii exhibitam, sed parallelam sententiæ a MSSto quodam Barocciano allegatæ. Cap. V negat Mangejus contra Tolandum, Christianos in eo consentire, quod quinque sint instituta divinitus orbi revelata, probatque testimoniis Irenæi, & Methodii, quod ipsi quatuor, sub Noacho, Abrahamo, Mose & Christo recenseant, Muhammedanis longe aliter horum institutorum Autores recensentibus. Porro ostendit Mangejus, quod Turcæ Evangelio, licet illud cœlitus quidem ad Jelum missum credant, nec auctoritatem tribuant, nec testimonia ex illo producant, nec ut librum sacrum legant, multo minus quatuor Evangelia præ aliis libris recipiant. Ostendit etiam, quod nullum Evangelium Barnabæ Turcæ adscribant, cum solum Jelum ejus Autorem credant. Ostendit, Tolandum in eo quoque falli, quod sibi quidem persuadere videatur ea, quæ Muhammedani de Christo habent, ex exemplaribus Evangeliorum, quæ a nostris diversa fuerint, deprompta fuisse, cum & sententiæ & phrasæ ostendant, esse illa ex nostris, prout a Nestorianis, aliisque in Arabia hæreticis exposita fuere. Ea, quæ Tolandus historiæ de Sergio Monacho opponit, non contra rem, sed contra nomen Sergii a recentioribus adinventi disputari notat. Cap. VI Genealogiam Christi apud Matthæum contra Tolandi suspensionem auctoritate antiquissimorum codd. & versionum, testimonio Africani apud Euseb. confessione denique Cerinthi, & Carpocratis, hæreticorum sec. I ad hanc Matthæi Genealogiam provocantium, defendit. Neque vero ex eo, quod hæc genealogia in Evangelio Nazaræorum, & MSSto Hibernico non extet, eidem suspensionem moveri posse ostendit, cum Evangelium Nazaræorum non sit Matthæi Evangelium, MSStum vero Hybernicum singulare, nec tantæ antiquitatis, contra codd. confessionem nihil evincere possit. Idem notat, Muhammedanos Evangelium nostrum Joh. XVI in voce παράκλητῶ male corruptionis arguere, cum vox ab ipsis substituta πνεύμα nec Scripturæ vox sit, nec sensum vocis Arabicæ Muhammed

p. 24.

28.

19. 30.

35.

- exprimat. Hac occasione integritatem Scripturæ tum Vet. tum N. T. vindicat Mangejus: negat, dari variantes lectiones, quæ ipsam religionis nostræ doctrinam corrumpant. Siquidem corruptioni librorum N. T. obstitit exemplarium a primo statim scriptionis tempore in omnes terræ partes dispersio, publica ejusdem in Ecclesia lectio, studium denique hæreticorum hanc maculam orthodoxis, si potuissent, adspargendi. Integritatis contra indicia sunt doctrinarum consensus, & frequas earundem in variis locis repetitio; mutatio si qua facta esset, in illis locis facta esset, quæ vel ad rationem vel ad affectus accommodanda magis videri poterant, quod tamen factum non est. Quædam vero lectionum varietas singulari Dei providentia non omnino impedita est, cum ejusdem doctrinæ alibi facta repetitio genuinum sensum fatis nos edocere possit. De Christianismo Muhammedico dum agit Cap. VII Mangejus, concedit, Tolandum hic quidem ea commemorare, quæ in sectatores Alcorani competant, observat tamen, Socinismum hoc nomine abs eo egregie commendari potuisse. Provocat ea propter ad epistolam quandam Socinianorum A. 1682 ad Imperatoris Maroccani nuntium exaratam, a Leszo in controversi. Socin. exhibitam, qua, si genuina epistola est, Sociniani Turcas pugnx pro veritate socios dixerint. Ipse vero docet, Muhammedismum complecti partim reliquias superstitionis Arabum, partim opiniones hæreticorum in Arabia maxime errores suos disseminantium. Hi vero in eo potissimum consenserant, ut divinitatem Christi impugnant, hinc & eadem Muhammedis blasphemias: Christum servum similem aliis servis, nec sua virtute miracula fecisse, nec Deum filium habere: hinc ille Christianos divinitatis Christi & trinitatis confessores damnat, alios vero qui Christi nempe divinitatem negant, Cap. V Alcorani absolvit. Ex quo patet, tantum abesse, ut nomen Christianismi ulla ratione Muhammedismo vindicari possit, ut potius sententiarum, quæ fundamentalibus fidei nostræ capitibus opponuntur, farrago Muhammedismus dicendus sit. Porro Nazæzorum seu Ebionitarum res Cap. VIII excutitur. Negatur contra Tolandum, Ebionitas quasi עביוניא a paupertate dictos, ostenditur veterum

terum testimoniis allegatis, extitisse Ebionem Hæresiarcham, neque illud Origenem & Eusebium negasse, etsi hoc nomine ad vocem Hebraicam, quæ paupertatem notat, alludi crediderint. Hæc vero allusio etiam non satis commoda judicatur, quod non sit ex lingua Syriaca tum vernacula petita, nec evangelicam paupertatem significet. Observatur de his Ebionitis, quod non p. 57, 58 tantum in Paulum Apostolum, sed etiam in Redemptorem nostrum J. C. quam maxime fuerint injurii, dum divinitatem ejus omnes negaverint, etsi quidam ex illis nativitatem ejus miraculosam ex Maria virgine concesserint: notatur etiam, quod reliquos libros Canonicos fastidiverint, Evangelium quoddam Matthæi Hebraicum se sequi prætexentes, quod tamen a nostro Matthæi Evangelio diversum esse ostenditur. Adstruitur contra Tolandum, quod Nazaræi & Ebionitæ non modo Christianis ex Judæis, sed & ex gentibus conversis jugum legis Mosaicæ tanquam ad salutem necessariæ imponere tentaverint. Quod dum contra Tolandum evincit Mangejus, provocat partim ad defectum testimoniorum ex veteribus, quæ Tolando favent, partim ad contrarium testimonium Augustini. Denique quod Ebionitæ & Nazaræi non fuerint, quos primævos Christianos dicere debebat Tolandus, ex eo demonstratur, quod post excidium Hierosolymæ, testibus Epiphanio, Eusebio in chronico, chronico Alexandrino & Theodoro demum exorti fuerint. Cap. IX de abolitione successiva legis Mosaicæ agitur. Conveniebat quidem praxis Apostolorum & Ebionitarum, in lege Mosaica observanda, si ad externam speciem attendas, causæ & fundamenta vero inultum discrepabant. Apostoli legem Mosaicam tanquam ceremoniam *αιδιαφορον* suis temporibus tolerabant: Ebionitæ contra eandem tanquam rem ad salutem necessariam inculcabant. Scilicet lex Mosaica per gradus ad tantum fastigium elevata erat, per gradus eadem abolenda erat. Quare Christus quidem, etsi exemplo suo ad legem Moïsi se componeret, eidem tamen sua præcepta (instar novorum præceptorum a Mangejo habita) quæ Mosaica non obscure abolerent, addebat. Tollebat ciborum distinctionem, redarguebat praxin divortiorum Judæis receptam, legem denique & Prophetas

54.

59.

61.

64.

- phetas usque ad tempora Johannis, i. e. initia Evangelii de regno cœlorum valere, expresse docebat, etsi nec discipuli hæc satis intelligerent, nec ipse praxes Mosaicas suo tempore tolleret. Factum hoc existimat Mangejus, tum, ne uno impetu Judaicæ religioni addictos opprimeret, tum, ne Christum sequentes in illam opinionem adduceret, ac si vetus Testamentum, nec Deo dignum, nec aliquis ejus apud Christianos usus sit. Discipuli ergo Christi per gradus eo denique pervenerunt, ut legem Judaicam abolerent. Petrus occasione sic ferente visione cœlesti monitus Evangelium gentibus annunciandum esse didicit, idem in Concilio Apostolico, quod Christianorum quorundam Pharisæicorum superbia excitaverat, una cum reliquis Apostolis legem ceremonialem respectu gentium, & Judæorum jugum intolerabile dixit. Ex hoc tempore Apostolorum sententia fuit, observationem legis Judaicæ, si gentes spectes, vitium habere: si Judæos spectes, *ἀδιάφορον* & superfluum ceremoniam esse. Contra vero Ebionitæ & Nazaræi in præjudicium efficacis satisfactionis Christi necessitatem hujus legis ad salutem inculcabant. Facile ex his judicare licet de diversa praxi Pauli Apostoli
68. in circumcidendo. Circumcidebat ille Timotheum ex *συγκριταβάσις*, qua infirmis favebat, ut ostenderet, non peccari, si quis circumcideretur: nolebat idem Titum circumcidere, cum tanquam medium ad salutem necessarium circumcisio a falsis
69. fratribus urgeretur. Petrum a Paulo reprehensum esse propter vitæ conversationem fatetur Mangejus, contra vero nullam propterea labem præconio ejus aspergi defendit. Qua occasione
70. Tolandum etiam reprehendit, quod Augustinum quidem Nazaræis favere, aliis persuadere tentaverit, cum idem diserte adferat, illum, qui ceremonias Judæorum observaverit, sive ex Judæis, sive ex gentibus sit, in barathrum diaboli devolutum iri.
71. Denique destructio urbis Hierosolymæ, & expulsio Judæorum ab Hadriano facta, Episcopos Hierosolymæ, qui fuerant ex circumcissione, discrimen Judæorum & Gentium, totam denique legem ceremonialem sustulit, ita, ut qui ab illo tempore legem ceremonialem Evangelio jungerent, Nazaræi hæretici, quorum
- 77 199. causam Nazarenus egit, dicerentur. Cap. X primæ Christianismi

nismi delineatio exhibetur, Negat Mangejus contra Tolandum, Deum intendisse, ut conversi ex Judæis legi Mosaicæ obstringerentur, & contrarium ex Rom. III, 20, Hebr. VIII, 7, Gal. III, & imprimis ex cap. V, 1 ostendit. Observat ad locum posteriorem sermonem Apostolo esse non de conversis ex gentibus, quippe qui nunquam ante jugo servitutis Mosaicæ colla supposuerint, sed de conversis ex Judæis, quos nolit iterum jugo servitutis subiectos. Probat idem ex re ipsa, quod alias duriorum cultum Judæis ad Christum conversis, quam conversis ex gentibus præscripsisse Deus videatur, quodque Judæi & gentes in unum corpus coaluisse, dici non possint, si diversis institutis perpetuo scinderentur. Ne vero aliquid in Paulo offendat Tolandum, singulare opus divinæ providentiæ in eo agnoscit Mangejus, quod hunc vel maxime testem fidei Christianæ elegerit, qui quod antea hostis fuerat, minime poterat esse suspectus. Porro vero ejusdem cum Petro & universo Apostolorum collegio consensum ostendit provocans ad egregium Petri 2 epist. c. III, 15 judicium, & Clementis, Ignatii & Polycarpi de Paulo testimonium, iis, quæ ex epistola quadam Petri ad Jacobum ab Ebionitis ficta allegavit Tolandus, longe anteponenda. Cap. XI pergit Mangejus ex ipsa lege Mosaicæ abolitionem hujus legis adstruere. Ostendit multa præcepta Mosaicæ legis data fuisse populo Israelitico, ut a cultu gentium idololatriæ abduceretur. Sic boum oviumque sacrificia, ea propter quod ab Ægyptiis religiose colerentur, imperata Maimonides docet. Ex hoc vero infert Mangejus, eandem horum præceptorum necessitatem nostro tempore non esse, cum jam non idem sit seductionis ad idololatriam periculum, ingenio quippe humano variis artibus & scientiis cultui spirituali magis accommodato. Sic & lex ceremonialis ea parte, qua typos rerum futurarum exhibere debuit, rebus ipsis exhibitis exspirabit. Liberatio insignior per redemptionem Jesu Christi, cujus & recentior memoria, vix locum reliquit memoriæ liberationis ex Ægypto festo Paschatos alias celebratæ: quin & recentius beneficium evangelii dati festo Pentecostes memoria recolere conveniebat magis, quam legis in Sina datæ. Quapropter & veteribus Judæis visum fuit, novum fœdus a Prophetis promissum novam legem esse per Messiam promulgandam. Nec obstat, quod

p. 79.

81.

75.

83.

86.

88.

89.

91.

P

- quod lex Mosis dicatur duratura **לְעוֹלָם**. Vox enim **לְעוֹלָם** non tempus sine omni fine, sed durationem, qualem res permit-
 p. 92. tit, stylo Scripturæ significat. Sabbarhum Christianorum non
 93. constitutioni legis Judaicæ, sed auctoritati primitivæ Ecclesiæ, ad
 exemplum Judaicæ, hunc diem eligentis, deberi statuitur. De lege Mosaica, quæ usuras vetat, observatur, illam Judæos
 tantum in terra Canaan obligasse, quod incolæ Judææ nullum
 ex commerciis cum aliis gentibus fructum pecuniæ mutuo acce-
 ptæ capere possent. Statuerat Tolandus, esum sanguinis Act. XV
 illis tantum Christianis, qui in societate civili cum Judæis vi-
 vant, propter *συγκατάθεσιν* cum Judæis conversis interdictum
 105. esse. Hanc vero sententiam Tolandi Mangejus Cap. XII incon-
 gruam dicit ex ea potissimum ratione, quod nec restrictio ad lo-
 97 sqq. ca a Judæis inhabitata in textu reperitur, nec conveniat, præ-
 ceptum de sanguine ad certa loca restringere, cum præceptum de
 idololatria & fornicatione ita restringi non possit. Iple contra
 eum Tertulliano, Cypriano & aliis de abstinentia a carne huma-
 na hæc exponit. Rationem, cur decreto quodam Apostolico
 hujus generis abstinentia prohibita fuerit, ex eo petit, quod gen-
 tes homicidia in ludis gladiatorum, ex more infantes exponendi,
 parvi fecerint, quodque recens conversi moribus prioribus mul-
 101. tum adsueti fuerint, ut absonum non fuerit, decreto Apostolico
 illos abstrahere, illo præsertim tempore, quo epistolæ Aposto-
 licæ nondum extabant. Præceptum vero de suffocato ingenio li-
 102. brariorum, quorum oscitantia *τῆ θυμῶ* irreperit, textui illa-
 tum esse, sibi quidem persuadet. Præ in primitivæ ecclesiæ, qua
 a sanguine abstinebant, in qua plus justo tenaciores erant, non
 tam ex decreto Apostolico, quam ex præcepto Noachico præscis
 Christianis receptam fuisse, credit. At vero nec præceptum No-
 achicum eo trahi potuisse, judicat. Hoc enim esum membri ani-
 malis vivi prohibebat, ut homines esui carnis, qui gratum man-
 fuetumque edentium animam proderet, assuefierent, cum contra
 præceptum de sanguine prorsus non comedendo Judæis datum
 fuerit, ut ab idololatria vicinarum gentium, quæ victimarum
 109. sanguinem dæmonum pabulum esse credebant, avocarentur.
 Cap. XIII loca quædam Scripturæ contra Tolandum vindican-
 tur. Legem non tantum respectu gentium, sed Judæorum ma-
 xime

xime Pædagogum ad Christum dici, observatur: opera, per
 quæ Jacobus fidem declarari velit, non legis ceremonialis, sed p. III.
 moralis opera notare, demonstratur. Cap. XIV Tolandum
 reprehendit Mangejus, quod legis Mosaicæ abolitionem, odi-
 umque Christianorum veterum Judæos a fide Christiana abster-
 ruisse dixerit, cum constet, sua acerbitate in Christianum nomen
 ab ipsa fide alienatos Judæos fuisse. Hujus rei testimonia, oppres-
 siones Christianorum, calumnias nomini Christiano adspersas,
 imprecationes, quas inter preces suas contra Christianos Judæi e-
 vomant, allegat; contra vero primos Christianos in gratiam
 Judæorum, & legem Mosaicam usque ad destructionem Hieroso-
 lymæ servasse, & eorundem Sabbathum, & tempus Paschatos mul-
 to etiam post retinuisse observat. Provocat ad edicta Romano-
 rum Imperatorum in cod. Theod. obvia, quæ magistris Judæ-
 orum ulla contumelia affici vetant. Denique Cap. XV demon-
 stratur, maximam conversis ex gentibus injuriam fieri, si, gloria
 primævi Christiānismi solis Ebionitis & Nazaræis relicta, a pri-
 mævo Christianismo deflectisse perhibeantur.

127.

123.

DISQUISITIO DE LOCO ANIMÆ SEU

Mentis a corpore penitus separatæ; Autore M.

ADAMO ZAHN, Ecclesiastæ

Palæo-Dresdensi.

I. Antitbesis.

NOVA in his Actis M. J. Vitriarii opinio de loco & commora-
 tione fidelis animæ post mortem A. 1722 p. 394 sqq. legi-
 tur: „animam nempe non plane separari, ac e corpore migrare,
 „sed in sepulchro commorari, in quo intelligat, cogitet, libe-
 „ra sit ab omni miseria, Deum clarius videat, ac illum laudet
 „usque ad diem extremum, quo anima corpori unita resurget,
 „Hanc veritati magis consentaneam judicat, quam sit commu-
 „nior assertio Theologorum Evangelicorum, qui separatæ pe-
 „nitus animæ locum extra sphæram nostram collocant, in alias
 „regiones illum transferentes, quo Deus majestatem suam reve-
 „let, ex raptu Pauli in cælum sententiam suam probantes.

Dignitas sane rei exposcit, ut doctrinæ receptæ veritatem

solidissimis plane argumentis corroboratam subsistere, aliter ac Clarissimus Autor sibi & aliis persuadere annititur, cuius ad oculos pateat: nec dubito, quin Præstantissimi Domini Collectores eo sine Vitriarii schediasma ficulneum commentariis suis literariis infererent, ut materia exactius excussa in apricum produceretur: propterea quod Vitriarii sententia, forsitan aliis etiam subnata, multos mortis timendæ scrupulos novos piis hominibus injicere, minus probis & infidelibus vero hoc majori offendiculo esse possit.

II. *Thestr.*

Anima sive mens fidelis hominis penitus separatur in mortè a corpore, nec communem cum hoc locum nempe sepulchrum sortitur, extra sphæram potius nostram collocata.

III. *Confirmatio.*

Probatur ista assertio qua beate defunctos, de quibus expresse nunc quæritur,

A) ex Scripturæ sacræ oraculis.

1) Ipse animæ separatæ status ibi propriissime descriptus hanc statuminat, cum beate mortui dicantur, ἐκδημῆσαι ἐκ τοῦ σώματος & καὶ ἐκδημῆσαι πρὸς τὸν Κύριον, h. e. peregrinari extra corpus, & præsentem esse ad vel apud Dominum, 2 Cor. V, 8. Hic consignatum legimus *terminum*, a quo separatur localiter mens fidelis, eumque suum corpus esse; deinde *effectum*, qui sequatur, & commoratio mentis extra corpus est, hoc ipsum dicit Apostolus τὸ ἐκδημῆσαι ἐκ τοῦ σώματος & peregrinari extra corpus; tandem *terminum*, ad quem perveniat, non quidem sepulchrum, sed domum illam gloriosissimam Patris coelestem, ubi Christus Dominus noster præsentiam suam augustissimam & beatificam conspiciendam fruendamque exhibet: & hoc quidem vult τὸ ἐκδημῆσαι πρὸς τὸν Κύριον, quod non simpliciter commorationem significat, sed sigillatim *cobabitacionem*, qua quis alicubi tanquam domi in populo suo habitat: componitur enim verbum ἐκδημῆσαι ex ἐν in & δῆμ & populus: adeoque alluditur ad phrasin Malaicam, qua status separatus animarum fidelium beatificus exprimitur, & colligi hæ dicuntur ad populum suum in Patria supracœlesti. Tantum abest, ut Paulus commorationem quandam animæ adhuc in corpore

mor-

mortuo concedat, ut potius permanere in carne seu corpore idem ipsi sit ac hic vivere & vivum esse, e contra beate mori ipsi dicatur τὸ ἀναλῦσαι καὶ σὺν Χριστῷ εἶναι, h. e. dissolvi & cum Christo esse, id quod sibi utilissimum judicat. Nam licet dissolvatur, & locum suum sicut navis anchoram solvendo mutet, atque sic a corpore plane sejungatur anima, tamen vice corporis relictī Christus visibiliter unitus, animæ quasi diversorium foret. Velut præterea oppositum καταλῦσαι significat in loco commorari, ita ἀναλῦσαι commigrare aliorum.

2) Ecclesiastæ locus c. XII v. 7 concordat bellissime cum Paulina expressione, ubi status mortis itidem hic delineatur: & redibit pulvis in terram, quemadmodum fuit, spiritus autem redibit ad Deum, qui dedit eum: ab initio commemorat *partes hominis essentialis*, pulverem seu corpus ita dictum, quod ex pulvere fabricatum primitus a Deo fuit, & spiritum seu animam rationalem mentemve, quæ ita appellatur, quod spiritualis sit essentiz: deinde *separationem localem*, cum spiritus pulveri in terram reduci non adesse in sepulchro, sed ad Deum primum ejus in creatione auctorem reverti feratur, ut maneat cum ipso in patria sua & optime vivat. Namque Ecclesiastes de ejusmodi homine loquitur, qui meminerit creatoris sui inde a diebus juventutis suæ, & summam omnis doctrinæ, quæ Deum timere & mandata ipsius servare jubet, in oculis & mente gestat.

3) Promissio Christi discipulis suis adhuc in vita hac constitutis in solatium, quo egebant ob subtrahendam mox illis visibilem præsentiam suam, & capessendam visibilem cohabitationem in cælo beatorum, facta rem eandem expedit Joh. XIV, 23. In domo illa Patris mei mansiones multæ sunt (quotquot electorum sunt, stationes ibi selectissimas inveniunt) alioqui dixissem vobis: proficiscor paraturus vobis locum, rursus veniam & assumam vos ad me ipsum, ut, ubi ego ero, & vos sitis. Exinde hoc certissimum est: a) Christum alicubi cum omni gloria sua *singularissime præsentem* esse & videri cum Patre suo, quod πῶς dicitur domus Patris: exinde tamen male infertur, quod Christus totus non itidem omnipræsentiam suam Ecclesiæ præsertim suæ licet invisibiliter præstet, quam promissit verbis: ego sum

sum vobiscum per omnes dies usque ad consummationem seculi, amen. Matth. XXVIII v. ult. b) deinde paratum ibi esse fidelibus singulis, præcipue vero Apostolis suis *idem domicilium*, eundem locum, ibique participationem status sui beatissimi: c) ut vero ejus veram & realem possessionem fructumque adipiscantur, velle se redire, ut ex hac vita ipsos revocet, animabus ipsorum a corporibus dissolutis, & in cœlestem unam *eandemque omnium patriam* ad se transfertis, suo tempore corporibus glorificatis reduniendis; inde Christus de Johanne aliquando morituro eandem dictionem usurpat: si volo, ut maneat, donec veniam animam suam a corpore avocaturus, Joh. XXI, 22, collat. Apoc. II, 25, c. III, II. Reditus *Christi particularis* ergo ad colligendas singulas discipulorum animas, non universalis ad congregandos omnes ante tribunal suum homines, debet hic intelligi; quod hunc reditum ad suos saltim tunc discipulos primum restringat, deinde omnibus fidelibus & cuique suo temporis articulo communicabilem: sicuti phrasis hæc alibi etiam reditum particularem indicat, quem infideles oculis non observabunt suis, & non nisi primo Apostolis, deinde aliis etiam fidelibus reservatum, ab eo & redeo ad vos, infra v. 28. d) Insignis hic affertur consolatio, licet abitus Christi tristitiam allaturus sit discipulis, hanc tamen fide allevandam esse, se esse aliquando rediturum, ut itidem eos transferat in sedes suas beatas, ubi se perpetuo & fortunatissime intuendum offerat: licet etiam hostes doctrinæ suæ eos e tuguriolis mundanis & domorum & corporum exturbarent, nec tamen eos prohibere posse, quin Pater cœlestis alibi de domicilio suis prospiciat, ubi inimicorum nulla omnino habetur ratio.

4) Succedat evidentissimus, istumque magis illustrans locus Paulinus 2 Cor. V, 1. Scimus enim, quod, si terrestris nostrum domus hujus tabernaculi dissoluta fuerit, ædificium ex Deo habeamus, domicilium videlicet non manu factum, æternum in cœlis. Ante omnia declarandum est, quod *terrestris nostrum domus* hujus tabernaculi non mundus periturus, sed corpus fidelium censeatur. Nam ejusmodi domus memoratur, quæ exui nolebat, sed quam malebat superindui domicilio, quod e cœlo est

eff juxta v. 2 & 4, exinde sequitur, quod nullum aliud tabernaculum, nulla alia domus quam corporis possit intelligi. Nimirum in votis Paulinis erat, ut ipse absque morte immutationem saltem, aliquid mortis analogum, cum Enocho, Elia & in extremo die superstitibus fidelibus passus, adeoque tota statim persona sua, anima nempe corpore suo vestita, in cœleste domicilium reciperetur. In eo enim differt superindui & exui. Exuitur fidelis corpore, quando morte corpus tanquam vestis deponitur suo tempore reparanda & resumenda: superinduitur fidelis in novissimo die adhuc vivus, corpore suo non ablato, sed statim ita in momento immutato, ut absorbeatur mortalitas a vita, & glorificatum conspiciatur. b) Deinde videndum, quid, cum vix Apostolus & alii sibi xvi fideles adventum Christi Domini ultimum consecuturi sint superstites, solatii capiant, corpore tanquam domo hujus tabernaculi dissolubilis exui. Hoc assertur, habemus ædificium ex Deo, domicilium videlicet non manu factum, æternum in cœlis, in quod loco dissoluti tabernaculi, tanquam in templum stabile, Apoc. III, 12 c. VII, 15, animæ nostræ recipiuntur: quantis prærogativis & bonis affluat illud, ex hoc potest conjici, quod opponatur gloria omnibus manu factis palatiis, duratione æterna omnibus caducis domiciliis; & quod Johanni Apostolo prævisum, omnes visui formas præberet pretiosissimas, quibus incomprehensibilis pulchritudo & excellentissima ratio ejus animo humano conspectui quadantenus detur, Apoc. XXI, 2. 10-23. Cum cœlum regnum vastissimum sit, in illo deum curia Patris splendidissima sita est, quam separatæ fidelium Christianorum animæ tanquam domicilium suum occupabunt.

5) Ebr. XII, 23. *Spiritibus justorum τετελειωμένων* laus isque communis assignatur locus, quem omnes una & in consorsis tenent, isque Jerusalem cœlestis figitur, ubi myriades angelorum, panegyris & Ecclesia primogenitorum, in cœlis singulari descriptione in hunc centum (*ἀπογεγραμμένων*) relatorum, (eorum scilicet, qui cum primitiis illis dormientium Christo & virtute Christi primarii ad vitam æternam resurrexerunt, post illum *πρωτότοκος* facti) & omnium Judex Deus cernendus, una sunt,

sunt, secundum collationem v. 22, 23. *Τετλειωμένοι* autem sunt illi Christiani, qui usque ad *τέλος* & consummationem vitæ in vero Dei cultu perdurarunt. Exinde omnino constat, animarum separatarum fidelium domicilium non cum corpore sepulchrum, sed cælum beatorum esse. Argumentor enim ita: quæcunque animæ separatæ ita extra corpus peregrinantur, ut sint apud Dominum, redeant ad Deum, ædificium statim ex Deo, domicilium non manu factum, æternum in cœlis habeant, suumque & eundem communem in Ecclesia triumphante & cœlesti Jerusalem teneant locum, illæ non possunt corporum exuviis sepulchrisque suis adhærere. Ratio hæc est: creaturæ simul & vere in diversis locis esse non possunt, v.g. in cœlo glorioso & sepulchro corporeo. A. animæ fidelium separatæ &c. secundum dicta allata. E. illæ non possunt &c.

B. Ex precibus morientium, eorumque theopneustorum seu divinitus inspiratorum; quæ fuerunt

1) *Christi capitis*. Pater, in manus tuas commendo spiritum meum, Luc. XXIII, 46; quis manus Domini Patris diceret sepulchrum, ubi tantum depositum reponendum erat? & si spiritus corpori adhuc adhabitasset post mortem, utrumque fuisset commendandum.

2) *Davidis*. In manus tuas commendo (depono) spiritum meum: redemisti me Domine Deus veritatis, Ps. XXXI, 6; quid per manus Domini tunc temporis cœtus fidelis intellexerit, cognoscimus ex declaratione conjugis Nabalitæ: erit anima Domini mei colligata (custodita quasi colligata) in fasciculo viventium apud Dominum Deum tuum, 1 Sam. XXV, 29: sensus hic est: quam tuto animæ beatorum apud Dominum tuum Deum, collectæ quasi *fasciculus in unum πᾶς*, requiescant & subsistant, tantam & tutissimam etiam in variis periculis immunitatem anima tua jam hic experiatur: proinde prisca Hebræorum fides credidit animas beate defunctorum non huc illuc in sepulchris corporum suorum late dispersas, sed in unum fasciculum quasi in cœlo collocatas.

3) *Eliæ*. Sufficit nunc, Domine, tolle animam meam neque enim melior sum, quam patres mei, 1 Reg. XIX, 4. Quem in finem

finem precaretur, ut Deus animam tolleret suam, nisi emigrationem animæ a corpore ad superas sedes in morte arbitratus esset. Inde & septuaginta viralis cum Syriaca versione rem dilucidavit, verbi Kach emphasin exprimens hoc modo: λάβε τὴν ψυχὴν μὲ ἀπ' ἐμοῦ, quam & Lutherus B. secutus in Germanica translatione, ubi legitur: So nimm nun, Herr, meine Seele von mir: saltem hoc exinde patet, in morte Ecclesiam Judaicam statuisse localem animæ separationem relicto plane corpore.

4) *Stephani*. Domine JESU, suscipe spiritum meum, Act. VII, 59. Ideo voluit animam suam a Christo in morte cruenta suscipi, quod derelictam alias, vagam, insultibusque Diabolorum expositam sciret: ut taceam, verbum δέχεσθαι hic usurpatum de susceptione & receptione in domum, consortium & curam in N. T. ut plurimum dici. Matth. X, 40, 41, XVIII, 5, Luc. XVI, 4, 9.

5) Tandem *Simeonis Justii*. Nunc dimitte, Domine, servum tuum secundum verbum tuum in pace. Ita verba concipit Syriaca versio Luc. II, 29. Latam quidem *spem suam fiduciam* primo loco Simeon exponit, quid quam proxime futurum expectet, cum in Indicativo loquatur, ἀπολύεις exsolvis, dimittis: eam tamen etiam *cum voto conjunctam*, ut quam citissime expectatum eveniat: quam supplicem una mentem Syrus interpret non male exprimit in Imperativo verbo posito: scheri h. e. solve, libera. Ceterum statum hominis hoc verbum in hac vita gravatum & vincitum insinuat; componitur enim ex ἀπὸ a & ἄβ, quo terminus a quo designatur, qui omne id quod gravat, est, & ex λύω solvo, libero, quod actum explicat. Inde ad omnem liberationem & solutionem applicatur, quæ fit ex vinculis certis captivitatis, Act. V, 40, Matth. XVIII, 22, debiti Luc. VI, 37, officii Act. XIII, 3, conjugii Matth. I, 19: hic vero dimissionem ex carcere corporis & corporearum gravitatum significat, quoniam Syrus vim vocis circumscript: *ex claustris libera*. Quæ liberatio hæc esset, si quadantenus saltem, non omnimode a claustris corporis, aut saltem non claustris sepulchri liberatus esset? Omnimoda liberatio intenditur, quia in pace

• plena & absoluta fieri debebat, & futura erat.

Q

Inde

Inde colligo: Quemcunque spiritum & animam Viri divinitus inspirati in manus illas Dei, ubi fasciculus viventium est colligatus, commendarunt, & per Dominum a se tolli, suscipi a Domino Jesu in consortium, solvi a Domino ex claustris expetierunt, illius receptaculum vel quodammodo corpus, vel ullo modo sepulchrum post mortem suam nec ipsi cognoverunt & statuerunt, nec alii statuere debent. In causa hoc est: quia ut doctrina ipsorum sic & preces canonici Scripturæ sacræ illatæ sunt, ut exemplum aliis præbeant salutariter imitandum, & sententias utrisque contrarias acerrime devitare jubeant. A. Christus, os Dei, ipsa veritas & sanctitas, David, Elias, Stephanus & Simeon Justus, singuli divinitus inspirati, animam immortalem, seu spiritum suum in manus &c. id quod ex altis jam probatum dedi. E.

C) Ex exemplis morte separatarum plene a corporibus suis animarum sanctarum alio quam cum corporibus in sepulchrum translatarum.

1) Fide mortui Patriarchæ collecti sunt ad suos (æli amav) populos. Dicitur hoc de Abrahamo Gen. XXV, 8, Isaac Gen. XXXV, 29, Jacobo Gen. XLIX, 33, Aaron & Mose Deut. XXXII, 5, quod spiritum emiserint & collecti fuerint ad populos suos. Ex quibus locis patet, veterem Ecclesiam ab initio huic fidei articulo inhæsisse, quod sit alicubi locus, ubi post mortem omnes fideles colligantur, & quasi populos suos faciant, seu ratione profapæ seu ratione graduum gloriæ distinctos. Id quod de corporibus, quæ sepulchris seorsum tradita sunt, dici non potest: sed de animabus separatis, cum collectio hæc sepulturam etiam corporum antecesserit, & statim cum expiratione animarum conjuncta fuerit. Quis ille locus sit, Paulus ostendit Hebr. XII, coll. v. 10, 16, 17; nimirum Patria audit cœlestis & civitas Dei vivi, Jerusalem cœlestis, quæ fundamenta habet, cujus artifex & conditor est Deus, ubi cum myriadibus angelorum commercia & convictum agitant, & suavissime atque beatissime inter se invicem conversantur.

2) Factum est autem, ut moreretur Lazarus, & asportaretur ab Angelis in sinum Abrahamæ. Luc. XVI, 22. Primum separatio

paratio animæ a corpore contigit, & ita quidem, ut corpus relinqueretur in terra & anima *ablata* & asportata sit. Nisi separatio perfecta mentis facta sit, dic mihi quid ablatum fuerit ab angelis, cum ἀπεργαχθῆναι motum a loco ad locum significet? Quorsum angelis opus fuisset auferentibus, si anima corpori involuta sepulchro destinata fuisset? Tandem finis Abrahæ & locum & statum a pristino diversum, videlicet & jucundissimum & tutissimum, ubi tantum accipit solatiū allata Lazari anima, comprehendit. Non sepulchrum ille potest esse, quod e longinquo a divite epulone conspiceretur, & magno chasmate ab inferno disterneretur. Nam licet corpus Lazari communi cœmeterio & epulonis proprio inderetur, non tanta tamen distantia utrumque distitum erat, quantam Abrahamus prodit. Quod vero animæ Lazari in Græco textu sacro non singularis saltem κόλπῳ, sed κόλποι etiam in plurali vindicentur, exinde perspicimus, vocem non in sensu proprio, sed figurato de loco & statu omnigenis prosperitatibus & delitiis plenissimo accipi.

3) Pœnitentis in cruce latronis anima non in sepulchrum ad corpus amandata, sed in *Paradisum delata*, ita ut cum Christo esset in Paradiso, Luc. XXIII, 43. Quemadmodum esse cum Christo statum gloriosum & beatificum indicat, ita Paradisus locum cœli amœnissimum & omnibus bonis gaudiisque affluentem: ergo non cohabitabat amplius corpori pœnitentis in sepulchro anima.

4) Animæ separatæ fidelium martyrum a Johanne in spiritu visæ non seorsim in sepulchris quiescendo gaudebant, sed in *unum collecta ante thronum Dei* (ubi se cum omni gloria sua spectandum revelat) & in templo Majestatis suæ superflites, & diem noctemque illi servientes erant, Apoc. VII, 14, 15. In magnificentissimo Dei visibilis habitaculo ante thronum ipsius cum collocentur advenæ ex magnis afflictionibus, non amplius corporibus in sepulchris variis ratione locoque disjunctis cohabitarunt. Accedit & hoc, quod ex hac nova hypothese thronus Dei nescio quo non sit statuendus: tota vero Apocalypseos syntaxis demonstrat, thronum Dei esse illud πᾶς, in quo gloriosissima Dei præsentia ita ut nullibi amplius se manifestat.

D. Ex loco decedentium animarum infidelium & impiarum contrario & beatis fidelium animarum separatarum sedibus plane opposito.

1) Primum exemplum *Sennacheribi* aliorumque tyrannorum in infernum qua animas detruorum demonstrat Jesaias c. XII, 9, 13, 15: & ne quis sepulchrum exinde exsculpat, prohibet locus parallelus c. XXX, 33, qui πῦρ illud profundissimum & latissimum depingit.

2) Secundum divitis & voluptuarii *œconomi* specimen Christus in medium profert in Luca c. XII, 20, qui subita morte noctu ita correptus est, ut animam ab ipso repeterent: nánque dixit illi Deus: stulte, hac nocte animam tuam repetent a te ἀπαρῆσαι ἀπὸ σε. Hic bis habetur præpositio ἀπὸ quæ & simpliciter & in composito adhibita *remotionem* significat, semel ante pronomem & altera vice cum verbo ponitur: inde hoc certior mentis separatio a cadavere statuitur, ut non amplius ulla ratione ipsi adhæreat: & quidem locus infelicissimus occupandus ipsi fuit, quod stulti instar de meliori, dum viveret, hospitio non provideret: qui igitur ministri divinæ iræ erant, ab ipso animam exposcentes, non nomine certo inducebantur, facile tamen hic mali dæmones deprehenduntur, qui malos ad regnum tenebrarum abripiunt, sicut bonos in cœlum boni angeli transportant. Matth. XIII, 41 s. coll. cum Luc. XVI, 27.

3) Tertium documentum divitis, voluptuosi & damnati *epulonis*, anima separata offert, quæ corpori sepulto magnifice non adfociata in sepulchro mansit, sed sejuncta in aliumque locum rapta ad infernum descendit, ibique cruciatus igneos perferendos habet sine intermissione Luc. XVI, 23, 24, 25. Locus iste non sepulchrum corporeum potest esse, quod infernalem ignem flammisque elementi loco capiat, & eo non venissent quinque fratres pœnitentiam seriam acturi, etiãsi cum ipso in dormitorio hæreditario reponerentur v. 28. Inde concludo: quorumcunque animæ diversissimum & sphæra & conditione sortiuntur post mortem domicilium, illarum mansio non potest esse sepulchrum cum corpore. Ratio. Nam corporum mortuorum una domus sepulchrum est, cujus exquisitissima etiã forma.

ma spiritum rationalem non afficit. A. animæ fidelium & infidelium separatæ diversissimum sphaera & conditione domicilium post mortem sortiuntur. Ratio. Fidelium animæ in cœlestia, & infidelium animæ in infernum igneum transferuntur, id quod antecedentia fati docuerunt. E. animarum separatarum mansio non potest esse sepulchrum cum corpore.

E. Et nisi fidelium animæ penitus a corpore in morte separarentur, quæ absurda inde profuerent? Tot martyrum corpora igni consumpta fuerunt, & pulvis inde remanens in omnes auras dispersus est, tot martyrum corpora in mare piscibus comedenda, aut bestiis devoranda projecta sunt, ubi quæso animæ illorum erunt quærendæ? Cum supra ante thronum Dei beate defunctorum animæ sisterentur, ubi quæso tandem thronus Dei non erit constituendus?

IV *Objectionum resolutio.*

1) Nullæ dantur intelligentiæ finitæ, ab omni materia separatæ. E. nec post mortem hominis anima potest omni materia destituta subsistere. Respondetur a) problema illud Leibnizianum nondum est victum, nam quicquid hac in re potest dici, meræ sunt rationis sine revelatione conjecturæ tam levi brachio dejiciendæ quam proferendæ. Qui illis innititur, dicitur ab Apostolo *ὡς μὴ ἐώρακον ἐμβάτευσεν*, vel pedem inferre in ea quæ non vidit, Col. II, 18. b) Posito non concessio, nullas intelligentias finitas ab omni materia abstractas dari, hæc nec deerit animæ penitus separatæ cum ex corpore morientium pedetentim aut uno impetu, pro diverso genere fati, æther subtilissimus inde ab utero matris insitus, & subinde spiritu mundi partus, quem mercurium, archæum, balsamum naturæ, humidum radicale, animam vegetativam & sensitivam aliisque nominibus appellites, emittatur, quem ex sphaera ætherea sibi competentem, & ex magnetica ratione in vicinia corporis sui adhuc undulantem, sibi mens conformet, ab integro induere, & deinde ferri, quo debet, possit. Nec proinde necesse est, ut corpori crassiori ejusque pulveri adhærescat; si animæ separatæ vestis adhuc quædam materialis post mortem esset concedenda, cur non subtilissima magis illa, qua adhuc in corpore crassiori subsistens, tanquam magis

sibi congruo & quam proximo medio & organo operationum suarum utebatur, præferenda?

2) Anima in Eutyche revera mortuo adhuc commorata fuit, quia dicitur Act. XX, 10: & sublatus est mortuus: cum descendisset autem Paulus, prolapsus est in eum; & simul eum complexus, dixit: ne tumultuamini: anima enim ejus in ipso est. Respondetur, distinguenda esse tempora. Si Paulus dixisset statim, ubi sublatus est mortuus, & corpori hujus defuncti ille appropinquavit: anima ejus in ipso est; tunc Specimen argumenti varie tamen etiam retundendi pronuntiatum daret. At enim tunc temporis anima non amplius erat in Eutyche, nondum virtute divina Pauli resuscitatrici affecto: postea vero quam prolapsus est in ipsum, & simul complexus est eum Paulus, tunc rediit anima separata, & divinitus admonitus Apostolus miraculi consummati eventum enuntiabat verbis hisce: anima enim ejus in ipso est.

3) Argumentum a resuscitato filio viduæ Tzarpaticæ defunctum, si saltem verbis Scripturæ recensetur, plenariam animæ separationem adstruit, quam tamen eo voluit destruere: audiamus igitur sacram enarrationem rei: Tum inclamans Elias Jehovah dixit: o Jehova, mi Deus, etiamne viduam hanc, apud quam ego hospitor, malo affeceris, mortem afferendo filio ejus? Et admensus se super puero ter, inclamavit Jehovah, dicens: Jehova, Deus mi, revertatur quæso anima pueri hujus in medium ejus: & auscultavit Jehova voci Elizæ, ita ut reversa anima pueri in medium ejus, revixerit. Tunc acceptum Elia puerum deduxit e suo cœnaculo domum, & reddidit eum matri ejus, dixitque Elija; vide, vivit filius tuus. 1 Reg. XVII, 2c, 2f, 2g, 2h, 2i.

a) Filius viduæ ita erat mortuus, ut non amplius anima rationalis in ipso esset, si enim adhuc in ipso fuisset, non debuisset reverti. Quid? quod v. 17 expresse referat Spiritus sanctus: non remanebat amplius in ipso neschama h. e. mens five anima rationalis, qua notione propriissime spiritum rationalem Hebræi Philosophi designant. b) Ad huac resuscitandum puerum exanimatum requirebatur, ut Deo ita jubente denuo reverteretur anima, quæ jam alio ex divino decreto abierat; inde supplicat inten-

intensissimo & animo & clamore Elias Deo, ut reverti jubeat animam ex Paradiso repetendam & quidem in medium ejus, ad totum corpus restaurandum & regendum. Luditur in se seria, cum reversionem animæ puerilis separatæ ardentissimis ab Elia precibus expetitam illorum refocillationi, qui animi deliquium passi ad se redire dicuntur, comparatur. Nimum nempe quantum differt, deliquio mortuo paululum similem reddi, & intermori vere. Ibi anima saltem ex defectu organico ad tempus quiescit, sed hic reapse & ad spatii usque distantiam discedit, ut exemplo pueri mortui a Spiritu sancto ipso hic edocemur. Exinde una comparat, orationem mortuorum resurrectionem miraculosam per reditum animæ in corpus divina potentia & arbitrio patratam esse, quia hunc Propheta a Deo exorat mortuum excitaturus. c) Quod se Elias admetiretur ter super puerum mortuum, id ad restaurationem corporis virtute miraculosa a Prophetico contactu efficiendam spectabat. Quo Christus non usus est, sicut Elias, Elisa & Paulus, ut differentia inter Dominum & servos elucesceret, & major Christi in carne manifestati vis mirifica comprobaretur, qua Petrus etiam actus Tabeam absque istiusmodi complexu in vitam revocavit suam. Act. IX, 40.

Hæc summatim erant proferenda, ut malesuadum commentum de residua in corpore defuncti ejusque sepulchro anima evanesceret, unde felicitati seu infelicitati animarum separatarum & fidei Christianæ multa derogari, & fulcra variis erroribus incrustandis suppeditari possent: qua recensione super sedea & brevitatis studiosus & confusus, in rebus fidei verbo revelato, non ratiunculis humanis porro morem geri.

DE SYSTEMATE OPTICÆ NEWTONIANÆ
Et de aberratione radiorum in Humore Crystallino refractorum. Excerpta e literis JOANNIS RIZZETI
ad CHRISTINUM MARTINELLUM,

Patricium Venetum,

UT ad rem aggrediar, non injuria existimabas, luminis aberrationem, a Newtono nuper inventam, Telescopiis absolutis
 vendis

vendis re insuperabili adversari. Newtonus enim cum lumina Solis objecisset Prisma triangulare, agnovit, spectrum solare magis produci quam lex vulgata refractionis postulasset: ideoque lumen Solis in refractione dispergi, ita ut unus simplexque radius in plures discindatur. Unde opinatus est, id ipsum fore si lumen transversum aliquam quoque lentem irrumpit: radium scilicet AB , qui a lente Bb ex nota refractionis lege in punctum e dirigitur, nequaquam agi in unica recta Be , sed in plures discissum ampliari in Conum lucidum eBG . Idem facientes reliquos quoque radios, qui fluunt ex puncto A , quamvis ex veteri refractionis lege urgeantur, omnes ad unicum punctum e , vi tamen novæ legis ita distrahi, ut totum circulum impleant, cujus diameter FG est in ratione constanti ad lentis latitudinem Bb . Porro hanc Newtonianam luminis aberrationem ipse Newtonus corrigi minime posse censuit. Hoc si ita foret, actum esset de perficiendis Telescopiis consummandisque, quamvis enim auferremus de medio aliam aberrationem, quæ oritur ex spherica lentis figura, attamen illa radiorum copia, quæ de singulis principalibus radiis erumpit, in causa foret, ut lumen fluens ex quolibet puncto objecti minime coiret in altero puncto imaginis, ut proinde fieret in visione confusio. Quem, Christine, putes posse tanti Viri præceptis tantique operis experimentis refragari, cum illis cesserit quoque Vir ab omnibus commendatus Hugenius. Quæso tamen, ut paulisper moreris, donec Newtoniana isthæc expendam. Super chartam albam a Sole probe illuminatam unum posui capitis mei capillum unius pedis intervallo ab oculo remotum, & cum illum distinctissime cernerem, ita mecum rationabar: in ea ab oculo distantia diameter capilli ad diametrum imaginis in oculi fundo depictæ est saltem sicut 25 ad 1, diameter pupillæ ad diametrum capilli ut 24 ad 1. Hujusmodi proportionem accepi justo minores, etenim esse malui potius intra quam ultra modum, ut veritas clarius elucescat. Porro juxta Newtonianam sententiam, dum radii ex puncto longinquo incidunt in lentem sibi invicem paralleli, diameter luminis aberrantis est æqualis quinquagesimæ quintæ parti latitudinis lentis; dum radii ex puncto propinquo incidunt in lentem a se invicem divergentes

gentes, est adeo major ipsius luminis aberrantis diameter. Si hæc igitur foret æqualis quinquagesimæ quintæ parti diametri pupillæ ipsa diameter esset ad diametrum imaginis capilli saltem sicut $\frac{25 \cdot 24}{55}$ ad 1 vel proxime sicut 11 ad 1 & proinde imago capilli foret in oculo a lumine aberrante chartæ desenda & capillus e conspectu abundus, si illius crassitudo foret quoque undecies major. At quoniam capillus licet tam sit exilis, attamen cernitur tam distincte, dicendum est utique, nec ullum quidem esse in oculo vestigium illius aberrationis, quam tanti Clar. Anglus existimat. Cum applicem oculo eum aberrationis calculum, quem Autor in lentibus vitreis elicit, a nemine arbitrator hujusmodi applicationem refelli ratione diversitatis materiæ; dum enim lens vitrea conjungit ad datam distantiam in foco lumen ab aliquo puncto fluens, si manente latitudine materia lentis mutetur & simul ejus figura ita ut constans maneat distantia foci, per principia Newtoniana constans quoque manet aberratio, unde hujus calculus relativus ad vitream lentem applicari poterit ad aliam diversæ materiæ lentem, a qua focus æqualiter distat. Tandem ne quid dubii reliquum sit, capillus per lentem vitream debite interpositam transpiciatur, & eadem distinctione visionis inventa argumentatio modice mutata repetatur & idem consequens eliciatur. Cum dixerim, in visione capilli locum minime esse aberrationi Newtonianæ, quia minime cernitur, adversus hujusmodi argumentum rationabilior mihi videretur objectio ducta a propositione VII Autoris: nimirum adeo extenuari lumen aberrans in distantia a suo centro, ut (loquar illius verbis) non sit sensibile, nisi in eodem centro, aut prope illud. Ut objectioni respondeam divisa, semidiametro luminis aberrantis in undecim partes æquales ejus densitas juxta Newtonianam sententiam decrescit in talen Arithmeticeam proportionem, ut cum expressa sit in prima parte a numero 21, exprimitur in secunda a numero 19, & sic deinceps adeo, ut in parte ultima exteriori exprimitur per unitatem. Non temere igitur aspexi capillum positum super chartam albam a Sole probe illuminatum sed ita compositum aspexi, ut lumen aberrans chartæ suppositæ melius posset manifestari, si minus in tota sui

R

exten-

vendis re insuperabili adversari. Newtonus enim cum lumini Solis objecisset Prisma triangulare, agnovit, spectrum solare magis produci quam lex vulgata refractionis postulasset: ideoque lumen Solis in refractione dispergi, ita ut unus simplexque radius in plures discindatur. Unde opinatus est, id ipsum fore si lumen transversum aliquam quoque lentem irrupit: radium scilicet AB , qui a lente Bb ex nota refractionis lege in punctum e dirigitur, nequaquam agi in unica recta Be , sed in plures discisum ampliari in Conum lucidum eBG . Idem facientes reliquos quoque radios, qui fluunt ex puncto A , quamvis ex veteri refractionis lege urgeantur, omnes ad unicum punctum e , vi tamen novæ legis ita distrahi, ut totum circulum impleant, cujus diameter FG est in ratione constanti ad lentis latitudinem Bb . Porro hanc Newtonianam luminis aberrationem ipse Newtonus corrigi minime posse censuit. Hoc si ita foret, actum esset de perficiendis Telescopiis consummandisque, quamvis enim auferremus de medio aliam aberrationem, quæ oritur ex spherica lentis figura, attamen illa radiorum copia, quæ de singulis principalibus radiis erumpit, in causa foret, ut lumen fluens ex quolibet puncto objecti minime coiret in altero puncto imaginis, ut proinde fieret in visione confusio. Quem, Christine, putes posse tanti Viri præceptis tantique operis experimentis refragari, cum illis cesserit quoque Vir ab omnibus commendatus Hugenius. Quæso tamen, ut paulisper moreris, donec Newtoniana isthæc expendam. Super chartam albam a Sole probe illuminatam unum posui capitis mei capillum unius pedis intervallo ab oculo remotum, & cum illum distinctissime cernerem, ita mecum rationabar: in ea ab oculo distantia diameter capilli ad diametrum imaginis in oculi fundo depictæ est saltem sicut 25 ad 1, diameter pupillæ ad diametrum capilli ut 24 ad 1. Hujusmodi proportionem accepi justo minores, etenim esse malui potius intra quam ultra modum, ut veritas clarius elucescat. Porro juxta Newtonianam sententiam, dum radii ex puncto longinquo incidunt in lentem sibi invicem paralleli, diameter luminis aberrantis est æqualis quinquagesimæ quintæ parti latitudinis lentis; dum radii ex puncto propinquo incidunt in lentem a se invicem divergentes

gentes, est adeo major ipsius luminis aberrantis diameter. Si hæc igitur foret æqualis quinquagesimæ quintæ parti diametri pupillæ ipsa diameter esset ad diametrum imaginis capilli saltem sicut $\frac{25 \cdot 24}{55}$ ad 1 vel proxime sicut 11 ad 1 & proinde imago capilli foret in oculo a lumine aberrante chartæ delenda & capillus e conspectu abundus, si illius crassitudo foret quoque undecies major. At quoniam capillus licet tam sit exilis, attamen cernitur tam distincte, dicendum est utique, nec ullum quidem esse in oculo vestigium illius aberrationis, quam tanti Clar. Anglus existimat. Cum applicem oculo eum aberrationis calculum, quem Autor in lentibus vitreis elicit, a nemine arbitrator hujusmodi applicationem refelli ratione diversitatis materiz; dum enim lens vitrea conjungit ad datam distantiam in foco lumen ab aliquo puncto fluens, si manente latitudine materia lentis mutetur & simul ejus figura ita ut constans maneat distantia foci, per principia Newtoniana constans quoque manet aberratio, unde hujus calculus relativus ad vitream lentem applicari poterit ad aliam diversæ materiz lentem, a qua focus æqualiter distat. Tandem ne quid dubii reliquum sit, capillus per lentem vitream debite interpositam transpiciatur, & eadem distinctione visionis inventa argumentatio modice mutata repetatur & idem consequens eliciatur. Cum dixerim, in visione capilli locum minime esse aberrationi Newtonianæ, quia minime cernitur, adversus hujusmodi argumentum rationabilior mihi videretur objectio ducta a propositione VII Autoris: nimirum adeo extenuari lumen aberrans in distantia a suo centro, ut (loquar illius verbis) non sit sensibile, nisi in eodem centro, aut prope illud. Ut objectioni respondeam divisa, semidiametro luminis aberrantis in undecim partes æquales ejus densitas juxta Newtonianam sententiam decrescit in talenta Arithmeticeam proportionem, ut cum expressa sit in prima parte a numero 21, exprimitur in secunda a numero 19, & sic deinceps adeo, ut in parte ultima exteriori exprimitur per unitatem. Non temere igitur aspexi capillum positum super chartam albam a Sole probe illuminatum sed ita compositum aspexi, ut lumen aberrans chartæ suppositæ melius posset manifestari, si minus in tota sui

R

exten-

extensione, saltem in magna sui parte. Quamvis igitur in extensione hoc lumen occupabat juxta Newtonianam sententiam spatium undecies majus imagine capilli, & intensione erat illud supra imaginem capilli vicies densius quam esset prope extremitatem, attamen ipsius luminis nec indicium quidem apparuit. Quis igitur dicere poterit, ipsum lumen ibi esse (propter autem suam raritatem insensibile) cum ipse Newtonus fateatur, quod ubi est sentiatur in partibus saltem centro suo proximioribus? Ut de medio tandem hanc difficultatem auferrem, posui ob oculos prisma triangulare vitreum, & quantumvis parvus esset angulus refringens, vidi semper capillum a lumine aberrante turbari. Quemadmodum igitur in hoc casu, in quo hoc lumen cernitur, non potest negari illius presentia, ita in casu nudi oculi, in quo minime cernitur, necesse est, ut concedatur ipsius absentia, donec saltem fiat ut melius cernatur. Si nunc quæras cur lumen dispergatur transiens per prisma triangulare, & non itidem dispergatur transiens per lentem, respondeo, quod res tanta nequit unica epistola contineri, tibi autem satisfaciam in quadam refractionum disquisitione, quæ nunc in manibus est. Interea ne mirere, si Newtoni amplissimi viri præcepta ab his nostris experimentis dissentiant. Ipsi enim laus debetur utique magna, quod princeps refracti luminis dispersionem animadverterit, at non illa quidem (ut vulgo censetur) quod ejusdem dispersionis causam affectionesque detexerit. Vidit sapientissimus Anglus speciem solarem magis in longum porrectam quam lex refractionis vulgaris postulasset, cumque illam cerneret diversicolorem, scilicet rubram, mox flavam, deinde viridem, postea cæruleam & tandem supra violaceam, hoc experimento fretus suum confecit systema luminis atque colorum. Omnia experimenta, quibus illud innixum est, renovare curavi, & ea (proloquine id licet?) partim falsa, & omnia reliqua inveni propter omissionem alicujus circumstantiæ æquivoca ac minime concludentia. Ut unicum attendas obsecro. Bipartitus est Newtonus verticali linea paginam quadrangulam oblongam & mediam delinivit colore rubeo, mediam cæruleo. Deinde serici nigerissimi filum sæpius circumvolvit ita, ut singula fila paginæ coloratæ

loratz superinducta lineas nigras exhiberent. Ex adverso paginæ sex pedum duarumque unciarum intervallo crexit lentem vitream uncias $4\frac{1}{2}$ latam, quæ radios ex diversis paginæ punctis ita colligeret, ut ad totidem alia puncta ex altera parte eodem sex pedum duarumque unciarum intervallo ultra lentem emergerent. Cum tandem altera charta alba imaginem coloratz paginæ collegisset, animadvertit vel potius animadvertere visum fuit, quod maxime concupisset, quo scilicet in loco imago chartæ rubæ apparebat distincta, eò in loco cœruleam apparere confusam & e contra. Intervallum vero fere sesquiunciæ inter duo loca, in quibus geminæ imagines seorsum distinctæ apparebant, cœrulea propius lentem, rubea longius a lente distinctio-
 onem exhibent. Ego utique idem experimentum in omnibus iisdem circumstantiis ut in aliis quoque mihi exhiberi curavi, & nihil unquam inveni, quod satisfaceret. Nunquam mihi contigit, ut cernerem distinctam imaginem unius paginæ & confusam alterius, sed in qualibet distantia a lente utraq; simul vel distincta vel confusa apparuit semper. Missis itaq; ejusmodi experimentis, quæ sine ingenti apparatu peragi nequeunt, unum ego simplicissimum afferam, quod fallere nequit, quodq; cuivis & ubiq; in promptu sit. Duo subtilissima fila, alterum rubeum, alterum violaceum, ita invicem conjungo, ut sese contingant, deinde illa intervallo debito inspiciens eadem distinctissime video, unoque intuitu crassitiem & colorem singulorum agnosco. Quis poterit hanc sensus apparentiam cum hypothese Newtoniana comparare? Geminis filis positis uno ad partem dextram, altero ad sinistram puncti *A*, emittat rubeum radios suos ad oculum *Bb*, extremique *AB*, *Ab* refracti in *Be*, *be* occurrant in puncto *e*, in quo cæteri quoque physice concurrent, oculus enim (ut suo loco ostenderur) vim habet illius aberrationis corrigendæ, quæ a figura spherica secundum legem vulgarem refractionis oritur. Radii deinde ex filo violaceo fluentes, utpote magis refrangibiles, concurrant omnes in puncto *e*, imago fili violacei erit in puncto *C*, imago rubei in puncto *e* magis remoto a lente *Bb*, quam sit punctum *C* differentia distantiarum *ce*, est satis superque sensibilis, siquidem diameter aberrationis cum diametro imaginis con-

feratur: calculus quidem positus fuit in superiori experimento capilli, nec opus est ut is repetatur. Nunc fundus oculi in *FcG* geminas accipiet imagines: illa fili rubei contracta in unico puncto & eximia distinctione excellet; altera violacei distracta in spatium *FG* (cujus diameter erit undecies major diametro alterius) speciem sui referet confusam. Fundus oculi attollatur & aptetur lineæ *ss*. In hoc casu geminæ imagines distractæ in idem spatium *ss* non gemina fila distincta, sed unum objectum ex coloribus geminis exhibebunt. Tandem fundus oculi collocetur in loco *Vu*, tunc pictura fili violacei distincta fiet in puncto *C*, at illa rubei distracta in spatium *Vu* (cujus diameter erit septies vel octies major diametro alterius) confusione turbabitur. Si igitur nullo casu in systemate Newtoniano visio nostra potest discernere gemina fila æqualiter distincta, quonam pacto defendi potest apparentia sensus, qui singula conjunctim distincta æqualiter percipit? Habentne oculi humores facultatem, ut queant radiis diversimode coloratis naturam suam auferre, atque alteram substituere, qua sint omnes æqualiter refrangibiles? At si universi radii sunt omnes utique æqualiter refrangibiles, unde colores oriuntur, quos a prismate refracti præ se ferunt? Sentio te, *Christine*, summa cupiditate duci, ut hanc rem abditam occultamque cognoscas: ea non est utique tam facilis explicatu, cum *Vir* quoque summus *Mariotus* in ejus investigatione oleum perdidit atque operam. Inventa tamen ea est, & ego quoque in hac inventione partem habeo, gaudeas interim, quod brevi in lucem prodibit. Expectas jam, puto, ut de altera aberratione loquar, quæ secundum legem vulgarem refractionis in lente spherica cernitur. Nimis forsitan audeo, dum arbitror novæ methodi auxilio scopum attigisse. Quotquot scriptores præ manibus venerunt, inveni omnes quæsisse, quænam aberratio ex lentibus vitreis oritura foret, nullumque investigare, quisnam effectus in oculo nostro oriturus. Ego oculum ingressus prius ejus structuram cognovi, postea proprietates lentium investigavi. Unde miratus sum, quod ea opera, qua telescopia & microscopia credebantur fieri meliora, fiebant utique deteriora. Ut res objecta adsit in visione distincta, ejus imago est in oculo
 distin-

Atingenda, scilicet radii ex singulis objecti punctis fluentes sunt
 ita ab oculi humoribus refringendi, ut ad totidem alia puncta in
 in oculi fundo urgeantur. In illa igitur lentis vice quam ge-
 rit oculus, duplex ex refractione incommodum oritur, alterum
 scilicet aberrationis, alterum distractionis. In lentem sphaericam
Bb, cujus axis *Ae* radiante puncto lucido *A* talis refractione fit, ut
 radii axi infinite vicini (quos centrales imposterum appellabo)
 conveniant in puncto *e*, extremi *AB*, *Ab* in altero puncto *C*, ma-
 nifestum est aliquot intermedios coituros in punctis intermediis
 inter *C* & *e*: scias in sententia Hugenii linea *Ce* appellatur ab-
 erratio ipsius puncti lucidi *A*. At quoniam ducta per punctum *e*
 recta *FG* parallela lenti *Bb* productisque radiis extremis *BC*, *bc* in
GF lumen puncti *A* circum implens (cujus diameter *FG*) alte-
 ram exhibet aberrationem, ut itaque quae de medio tollantur,
 prima erit aberratio in axe, altera aberratio in imagine. At quo-
 niam punctum *C*, in quo radii coeunt extremi, potest esse minus
 & magis a lente remotum quam sit punctum *e*, in quo concurrunt
 centrales, in primo casu aberratio in axe dicetur positiva in secun-
 do negativa. Rursus extra axem lentis alterum sit punctum luci-
 dum *H*, cujus aberratio in imagine sit *IT* a duobus radiis extre-
 mis *HB*, *Hb* refractis in *BF*, *bI* terminata, si aberratio *IT*
 erit major aberratione *FG*, excessus, quo prima superat secun-
 dam vocetur distractio. Praemissis definitionibus solutionem
 sequentis problematis mihi proposui: Lentem invenire in qua
 gemina aberrationis ac distractionis vitia corrigantur omni me-
 liori modo quo fieri possit. Huic quaestioni frustra Cartesius sa-
 tisfacere conatus est: lenti enim sphaericae aliis suis causticis sub-
 stitutis dum aberrationem emendabat, distractionem augebat:
 quin imo male arbitratus est figuram sphaericam esse semper di-
 stractionis immunem. Distractione caret integra sphaera solum,
 non autem lens quae sit integra sphaera minor. Verum est uti-
 que, quod, si lens fuerit ex uno vel duobus sphaericis segmentis
 composita, distractio erit minor quam si fuerit in quamlibet ali-
 am figuram formata. Ut igitur problema propositum solve-
 retur, erat aberratio in lente sphaerica corrigenda. Hinc ita me-
 cum loquebar: si lens *Bb* cogit radios fluentes ex puncto *A* sci-

licet in *C*, centrales in *e*; introducta in lentem majorem *Bb* altera lente minore materiæ densioris, ita poterit (sine mutatione radorum extremorum, qui refringuntur a sola lente exteriori) focus centralium a geminis lentibus refractorum accedere, ut is quoq; conveniat in puncto *C*. Inde disceram, quod si ars conficere posset lentem sphericam in partibus internis densiorem, in externis determinata lege rariorem omnes radii fluentes ex puncto *A* possent (omni aberratione correctâ) in alterum punctum coire. Hos porro in nostra potestate non est, at ubi nos deficiamus, incipit industria naturæ. Humorem chrySTALLINUM ita confectum inveni, scilicet ex duobus inæqualibus sphericis segmentis compositum duriorum ac densiorem interius, molliorem ac rariorem exterius. Dum enim partes exteriores chrySTALLINI ex oculo bovino recenter eruti in aqua leniter attererem, interiores partes semper duriores sentiebam: rursus positus in una lance partibus chrySTALLINI exterioribus, in altera interioribus, donec in aere fieret æquilibrium, geminas lances in aquam demittebam, & subsidentibus geminis pars interior chrySTALLINI præponderabat. Ab hoc mirando artificio pendet nostræ visionis œconomia. Fingatur, lentem in oculo ex unico liquore ubique homogeneo formandam, eligenda erit materia aut levior ac rara aut gravior ac densa. Si agilitas oculi in levitate materiæ querenda erat, concursus radorum ex quolibet objecti puncto fluentium ita longius a lente fiebat, ut pro imagine colligenda gemini essent tubi oblongi monstrifque nobis in capite collocandi: si oculus erat contrahendus, ut imago satis propinqua lenti distingueretur, geminæ lentes in capite inserendæ erant gravitate adamantem æquantes. Unde oculus in materiæ densitate contractus nimio pondere laboraret, vel in materiæ raritate diductus nimium spatium occuparet. Iterum humor unicus & utique homogeneus debebat figuram aut sphericam aut aliam induere: in primo casu poterat distractio cohiberi & erat nimia permittenda aberratio; in secundo poterat prohiberi aberratio, at erat nimia permittenda distractio. Densitas materiæ in lente spherica inæqualiore distributa de medio omnia incommoda tollit; oculum contrahit levitate servata, aberrationem corrigit distractione cohibita. His

cogni-

cogatis quis dicere audebit casum tanto iudicio callere, ut inter infinitos modos, quibus visionis organum fieri poterat, deligeret optimum? Magna vis Geometriæ! Mentem infinitam existere, quæ omnia facit ac gubernat, artes cæteræ scientiæque docent, illa autem sola demonstrat. Sed non omnia adhuc dicta sunt, cum aberratio simul atque distractio in omnibus objecti distantiiis æqualiter corrigi nequeant, industriam attende, quæ natura illas dirigit. Quod attinet ad aberrationem, fingatur punctum lucidum *A* in ea ab oculo distantia in qua (correcta aberratione) cogantur omnes radii in fundo oculi ad punctum *e*. Hoc posito si punctum *A* ab oculo removetur, decrescit inclinatio omnium radiorum in oculum incidentium & proinde ad chrySTALLINUM (docente dioptrica) accedit focus tam centralium quam extremorum. Quoniam vero inclinatio centralium minus decrescit quam inclinatio extremorum, accedit itaque ad ChrySTALLINUM focus centralium citius, focus extremorum tardius. Hi duo igitur foci, qui simul ante convenerant, a se invicem sejunguntur, & foco extremorum longius a lente morante, aberratio negativa profiliet. Si vero punctum *A* ad oculum nimis accedit, inclinatione radiorum in oculum incidentium in sensu contrario recepta, facile intelligitur aberrationem ex negativa in positivam mutari. Præterea considerandum est, quod si oculus esset inanimata lens, in unica lucidi puncti distantia radii centrales simul in ejus fundo coirent. Quoniam autem oculus est organum instructum musculis & vivens, is utique conformatur ad diversas lucidi puncti distantias, ne radiorum centralium concursus ab ejus fundo discedat. Ab omnibus opticis (si unquam excipias de la Hire) oculo hæc prærogativa conceditur, de modo tantummodo disputatur, nec ego in præsens volo decisionem afferre. Hoc tantum moneo, quod punctum *A* potest ita oculo appropinquare, ut deficiente debita conformatione radii centrales ultra oculum colligantur, puncto vero *A* ab oculo discedente experientia didici, debitam semper conformationem adesse, & semper quoque radiorum centralium concursum in oculi fundo manere. His positis visio in ea distantia puncti *A*, in qua illa est maxima distinctio perspicua, nos docet radios

cen-

centrales debita conformatione operante & reliquos quoque aberratione pariete ac lente simul in oculi fundo coire. Si igitur punctum *A* ab oculo longius discesserit, debita ubique conformatio concursus centralium in fundo oculi tetinebit, at reliquos negativa aberratio ultra oculum cum axe conjunget. Si vero punctum *A* ad oculum nimis accesserit, ita ut deficiente debita conformatione radii centrales ultra oculum coeant aberratione affirmativa exiliente, radii extremi poterunt in oculi fundo occurrere, vel ipsi quoque ultra oculum convenire. In explicanda igitur confusa colorum congerie, quam campus dives floribus exhibet ex longinquo, si Cartesius docet, florum imagines in oculi fundo depictas ita esse exiguas, ut plures contentæ in unica sensorii fibrilla sensationem ex omnibus mixtam producant, responde, Christine, quod lumen unius imaginis revera in oculo cum lumine alterius (aberratione inficente) confunditur, unde in visione colores florum sunt quoque ad invicem confundendi. In explicanda luminosorum corporum magnitudine quæ major apparet quam pro ratione distantie videnda foret, si Mariotus docet, motum quibusdam fibrillis a vehementi lumine impressum propagari quoque in propinquas, & huic motus propagationi respondere apparentis magnitudinis incrementum, dic quod lumen aberrans quo vehementius est eo magis dominatur & delet imaginem infirmioris: si igitur noctu in oculo imago longinquæ facis depingitur, dic utique, quod illa distracta ab aberratione locum occupat debitum imagini campi vicini obscurioris. Unde quoque in visione magnitudo facis augenda est. Hoc deinde simplicissimo experimento confirma: dum enim exiguum foramen paginæ immisissum oculo opponimus, exclusis radiis extremis qui sunt aberrationi obnoxii, fax minor & distinctior apparet. Si quod aliud addere velis, stellas ostende: lumen aberrans cæli noctu infirmum cedit locum vehementiori lumini illarum, quæ proinde capillitium latius ostentant, diluculo auctum, castigat luxurians lumen earum, quæ proinde minores apparent, denique interdum robustum debellat totam lucem ipsarum, quæ proinde in visione evanescent. Aberratione, quæ in oculo gignitur, explicata, superest,

est ut de distractione dicamus. Hæc porro, ne longa series demonstrationum occurrat, sufficiat ut ab effectibus intelligatur. Objectis ab oculo discedentibus distinctio in visionis axe decrescit, at, quælibet illa sit, lato intervallo longius ab axe diffunditur. Unde discimus, in illa rerum longinquarum visione, in qua est aberratio permessa, distractionem esse correctam. Objectis oculo appropinquantibus distinctio in axe visionis augetur, sed campus distinctionis ita contrahitur, ut, si liber legendus est, oculus continuo movendus, unde est hic rotundus & levis, ut facillimo motu singula objecta axem visionis successive ingrediantur. Hinc igitur intelligimus, in illa rerum propin quarum visione, in qua est aberratio correctæ, distractionem esse permissam. Si dixerit itaque de la Hire, distinctionem decrescere in partibus objecti longius ab axe positæ, quia in respondentibus sensorii fibrillis sensus decrescit, respondendum est, causam phænomeni ex lege vulgari refractionis deduci, & proinde hypothesia non esse in ejus explicatione fingendam. Si postea, Christine, cupis hunc magis convincere, ubi eorum remotum, ostende, deinde roga, num campo distinctionis amplificato fibrillæ sensorii fiant in ictu oculi sensibiliores? Hypothesi de la Hire devicta ad sublimiorem speculationem attende. Si vitia aberrationis & distractionis in una rerum visibilium distantia utraque corrigebantur, in eadem futura erat distinctissima visio. At quoniam in aliis distantis erant vitia simul utraque permittenda, in iisdem visio præ confusione pene inutilis futura erat. Vitia igitur simul utrisque correctis essetne desiderabilis tanta distinctio in unica rerum objectarum distantia, ut in reliquis ipsa deficeret? Nonne erat melius ita vitia distribui, ut ubi alterum dominatur, alterum excludatur? Providentiam itaque naturæ miramur: distractio permittitur in rebus propinquis, in quibus est aberratio correctæ, ut corrigatur in longinquis, in quibus est aberratio permessa; unde visio in utrisque satis distincta occurrit. Si vastam igitur molem inspicimus procul, partes ab aberratione inficiuntur, totum a distractione non læditur; propius totum a distractione inficitur, partes aberrationem non sentiunt.

S

Verum-

Veruntamen minime existimetur, oculum semper esse altero horum vitiorum expertem. Correctio physica est non Geometrica. Quamvis aberratio vel distractio sit insensibilis, insunt tamen materiz partes incomparabiliter minores, unde distinctio referenda est rerum visibilium magnitudini atque distantiz. Quoniam natura nobis oculos dedit, non ut nostrz curiositati indulgeret, sed potius ut nostrz conservationi consulere, ipsa igitur aberrationem & distractionem corrigit pro ratione nostrz necessitatis. Dat nobis, ut distinguamus in omnibus distantis illa objecta, quz satis magna vel satis propinqua ad nos pertinent, fugienda vel accipienda, reliquum, quod nimis exiguum vel nimis longinquum nobis non interest, vel visioni aufert, vel objicit confusum & perturbatum. Non ita in cæteris animalibus, in illis enim quz perexigua sunt (veluti insecta) corrigit aberrationem eo modo, quo possint distingui res minimz & minimo intervallo remotz. E contra avibus aeris incolis visionem dedit eo modo aberrationis immunem, quo procul præda distinguenda foret. Hactenus dicta ea, quz remanent, illustrabunt: cum primum patuit utilitas, quam nostrz visioni lentes vitreæ afferebant, quanta opera data fuit, ut tollerentur de medio quædam imperfectiones, quz fuerunt in microscopiis & telescopiis suppositæ? At de recto tramite Dioptrici aberrarunt, dum enim a falsa theoria decepti meliora instrumenta quærebant, in deteriora incidebant. Nimis esset longum omnes figuras & combinationes lentium expendere, sat erit geminas tantum simpliciores eligere. Sit punctum P ita propinquum oculo Bb , ut omnes radii cum axe concurrant ultra fundum oculi Vu , scilicet centrales in T & (aberratione oriente positiva) extremi in e . Si lens intercesserit hyperbolica, tanti a Cartesio æstimata, cujus focus sit punctum P , ipsa utique (docente Cartesio) transmittet omnes radios ipsius puncti P sibi invicem parallelos. Hi igitur ab ejusmodi lente refracti in oculum incident, ac si ex puncto infinite remoto in oculum nudum inciderent. Sicut igitur in hoc ita in illo casu oculus poterit conformari, ut radii centrales cogantur in fundo oculi ad punctum C , & aberratione

nega-

negativa exiliente convenient extremi ultra fundum oculi in puncto e . Loco hyperbolicæ substituitur lens sphærica, cuius focus principalis fit in eodem puncto P . Ipsa utique radios centrales (dioptrica docente) transmittet (sicut hyperbolica) sibi invicem parallelos, extremos autem, quos hyperbolica itidem parallelos transmittet, sphærica transmittet sibi invicem convergentes. Hinc radii centrales in oculum incidentes in secundo casu sicut in primo poterunt quoque in eodem centro convenire, in quo ante convenerant; extremi vero qui in primo casu incidentes in oculum paralleli conveniebant in puncto e , cum in secundo casu in oculum incidant convergentes, conspirabunt refracti ad alterum punctum ChrySTALLINO magis propinquum quam sit punctum e , & pro diversa sphæricæ lentis figura poterunt convenire in aliquo puncto intermedio inter C, e & contrahere aberrationem negativam C, e , vel concurrere in eodem puncto C & aberrationem C, e omnino corrigere, vel denique cogi in alterum punctum O & aberrationem C, e ex negativa mutare in positivam. Interposita igitur lente hyperbolica erit in visione confusio similis illi, quæ adest in objectis longinquis, aberratione permessa & interposita lente sphærica poterit esse in visione distinctio similis illi, quæ adest in objectis propinquis aberratione correctâ. Expleta theoria Microscopii accedamus ad Telescopium duplicis lentis sphærico-convexæ. Sit punctum lucidum R . Hujus radii refracti a lente objectiva Q, q cum axe (dioptrica docente) concurrent in linea AP , nempe centrales in P , extremi in A , aliqui in punctis intermediis inter A & P : inter punctum P & oculum Bb fit altera lens ocularis, cuius focus principalis fit in P . Hæc utique (dioptrica docente) transmittet radios centrales sibi invicem parallelos & extremos sibi invicem convergentes. Cum igitur radii puncti lucidi refracti a duplici lente telescopii in oculum incidant eodem pacto, quo prius incidebant refracti a lente unica microscopii, itaque de aberratione, quæ in oculo oritura est, eadem consequentia deducatur. Si igitur radii puncti longinqui seorsim incidunt in lentes sphæricas & in nudum oculum, superiori theoria docente,

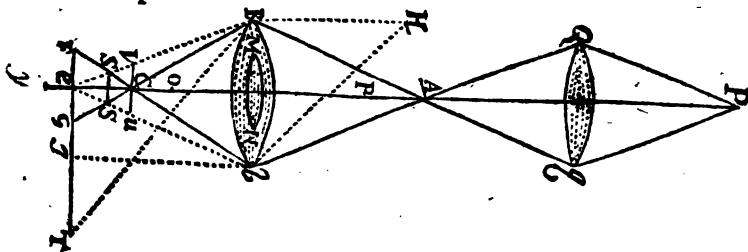
nos discimus in utroque casu aberrationem gigni, scilicet in lentibus positivam, in oculo negativam. At si ipsi radii incidunt in oculum a lentibus antea transmissi, discimus quoque ab aberratione lentium positiva corrigi posse aberrationem oculi negativam. Si quis fidem theoriz non habet, habeat saltem experientiam. Cum stella fixa minor telescopio interposito quam nudo oculo appareat, inde inferatur, a telescopio minui imaginem stellæ in oculo nudo depictam. Quoniam vero secundum theoriam Hugenii (qui in hoc non fallitur) si a telescopio minime augetur, saltem non imminuitur illa imago vera, quæ a radiis principalibus in oculo nudo pingitur, itaque a telescopio imminuitur illa imago falsa, quæ a lumine aberrante in oculo nudo depicta imaginem veram circumdat. Scilicet a lentium aberratione oculi aberratio corrigitur. Hinc error Hugenii detegendus est: in oculum nudum objecto longinquo radiante suppositus ipse depingi solam imaginem veram, & cum hanc cognovisset a telescopio augeri, hujus incremento arbitratus est incrementum apparentis magnitudinis respondere. At quoniam imago objecti longinqui vera in oculo nudo augetur a lumine aberrante, quod imaginem falsam depingit, & telescopium auget imaginem veram ac imminuit falsam, sequitur, quod imago telescopio interposito potest esse major, æqualis & minor illa quæ in oculo nudo depingitur, prout incrementum imaginis veræ superat, æquat vel superatur a decremento imaginis falsæ. Posito igitur, quod magnitudo objecti telescopio interposito apparens respondeat magnitudini imaginis, non modo ea debet semper esse minor illa, quæ respondet incremento imaginis veræ, sed potest esse aliquando æqualis & aliquando minor illa, quæ nudo oculo apparet. Primi & secundi casus experimentum habemus in Planeta Veneris, cujus discus per telescopium visus vel parum augetur, vel nunquam tantum, quantum incremento veræ imaginis respondeat. Tertii autem casus experimentum habemus in stellis fixis, quæ minores telescopio interposito, quam nudo oculo apparent. Cum Cartesius, Hugenius omnesque Dioptrici credidissent, aberrationem, quæ lenti-

bus

bus sphericis inest, in causa fuisse, quin telescopia omnibus numeris perfecta construi possent, omne studium impenderunt, ut lentes aberratione purgarent, proponentes aliam figuram sphericam in alteram mutare, alii aperturam sphericæ lentis contrahere. At aberrationem in lentibus corrigentes aberrationi in oculo indulgebant, scilicet defectum suppositum emendantes defectui vero parcebant. Nunc porro errore detecto dioptrica scientia remittenda est in viam, correctio aberrationis quærenda est non in lentibus, sed in oculo, & quoniam in oculo aberratio corrigitur ab altera aberratione, quæ lentibus inest, itaque in lentibus quærenda est aberratio, non aberrationis correctio. Quod ita res habenda sit, fidem facit Dn. Tschirnhausen. Per lentem spherico-convexam (cujus apertura pedem Rhinlandicum superabat & focus pedum 32 intervallo distabat) objecta longinqua celebris Vir transpiciens Regiæ Academiæ Parisiorum communicavit, quæ visio fuit præter fidem distincta. Illi Academiei mirati sunt: dum enim lentis aperturam pro distinctione augenda contraherent, lentis apertura diducta audiebant distinctionem augeri. Hinc facti sunt Dioptricam scientiam non adultam sed nascentem esse, & momiti a Tschirnhausio eidem scientiæ plures errores inesse, suspicati sunt, aliquod mysterium fuisse alta sapientis viri mente repositum. Quamvis errores ab experientia indicarentur, attamen satis esse manifesti non poterant, nisi aperiretur oculi aberratio, & modus, quo ab altera lentis aberratione corrigitur. Nescio quam ultra in hac speculatione vir sapiens provectus fuerit, scio utique gavisurum, si videret mysterium revelatum, vel veritatem sui experimenti demonstratam. Puncto longinquo *A* exposita sit magna lens *Bb*, cujus sit focus principalis in *e*: collocetur oculus inter focum & lentem in *C*, scilicet in eo situ, in quo oculus possit radiorum centralium incidentiæ conformari. In hoc casu radii puncti *A* in oculum omnes incidunt convergentes, at non æqualiter, illi enim, qui sunt axi viciniore, magis ad parallelismum accedunt, & qui sunt ab axe remotiores, magis semper atque magis convergunt. Quamvis igitur aber-

ratio lentis major sit in ejus apertura majori, quoniam tamen in visione excellit distinctio, inde cognoscitur, aberrationem negativam oculi optima correctione gaudere, quamvis altera aberratio positiva lentis augeatur. Cum lens ocularis objectivæ adderetur, decrecebat in visione distinctio. Procul dubio secunda lens aberrationem positivam augebat, unde aberratio negativa oculi poterat nimis corrigi, ita, ut in sensu contrario mutaretur. Attamen distinctio defectus est potius distractioni assignandus. Si hoc explicare vellem nimis longa futura foret epistola.

M. GOTTHARD GUNTHERS, DIACONI
*Grimmens. Schediasma Historico-Dogmaticum de Anima, qua ortum concernit, agens, ubi aliorum sententiarum
 historice recensitis, nova, quæ media
 dicitur, exhibetur.*

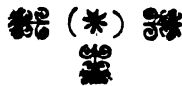
Lipsiæ, apud Hæred. Lanckisii, 1720, 8.

Plag. 8.

TRibus liber absolvitur sectionibus, quarum prima Plur. Rev. Autor Patrum, secunda vero Scholasticorum recentiorumque sententias recenset, suam tandem in tertia fusius exponens. Quo minus vero ei animus fuit aliorum sententias fugillare, eo magis se commendabunt Lectori priores duæ sectiones, in quibus historica variarum de ortu animæ sententiarum narratio instituitur. Quod ipsius quidem, quam mediam vocat, sententiam attinet, illa eo abit, ut neque tradux pure naturalis

lis & unice agens statuatur, neque immediata creatio assumatur, sed quod totus quidem homo vi benedictionis ex semine generetur, anima tamen non statim cum corpore, sed demum suo tempore, ex semine nobiliori, benedictionis divinz operatione & concursu elevato, producat. Cujus assertionis sensum rite capturum animum advertere juvabit tam ad principium, ex quo animæ natales deducit, quam ad tempus productionis. Principium ipsi est semen a Creatore nobilitatum, quod licet non habeat secum animæ, quæ indivisibilis semper manet, habeat tamen elevationem a Deo promissam, ut effectum debitum suo tempore dare queat. Due itaque concurrere bene notanda, vim seminis intrinsecam & naturalem, quæ per se apta & habilis ad corpus producendum, deia divinam seminis elevationem, quæ unice ex Dei benedictione fluat, qua semen utriusque parentis, in uterum ad corpus efformandum delatum, ultra suas vires elevetur, & ad animam producendam apta reddatur; ut ita materiale semen vi concursus singularis divini essentiam spiritualem dicere queas, non quatenus semen, sed quatenus per benedictionem elevatione divina slipatum. Tempus vero, quo divina benedictio & operatio semen ab ipsa elevatum ad producendam animam determinaret, non esse ipsum imprægnationis actum, existimat, tum enim animam nec communicari, nec traduci, imo ne quidem existere, sed quando membra corporis adcurante natura efformata & ad vitales actiones adaptata fuerint, tum demum ex quintessentia seminis, in cerebro usque huc a provida natura asservati, progenerari, & in throno velut suo h. e. in cerebro ad omnes regiminis actus expediendos, imprimis ad vitam exercendam, majestice collocari, quod XX hebdomadibus præterlapsis fieri Phyci statuunt. Hinc si abortum patiat mater, antequam fœtus vivere incipiat, i. e. antequam anima progeneretur, tunc nullam animam interire putat: contra multis difficultatibus preni sententiam eorum, qui animam statim communicatam defendant, cum paulo post imprægnationis actum, cum in satis efficaci coagulatione semen jacet, fortu-

fortuito casu per abortum ejici eoque imperfectam hanc genituram perire observant, quid de anima sentiendum, illico nempe communicata, prorsus dubii. Sed & probare sententiam suam Autor conatur Scripturæ dictis, quæ cum creationi refragentur, supra traducem tamen ascendunt quodammodo, eoque cum media sententia optime conspirent. Locum Zach. XII, 1: *Ego Dominus sum, qui format Spiritum in medio ejus*; non de Adamo sed posteris ejus agere, nec nudum traducem (ob verbum יוצר) nec immediatam creationem (ob verbum בְּקִרְבּוֹ) admittere putat: Esa. XLIV, ubi dicitur: *formavi te ex utero*, totum hominem innui, & Deum formare animam, dum operi invigilet & animam ex semine mirabili cooperatione eliciat: Jes. XLII, 5 verbum בָּרַן & nullam creationem involvere & traducem remove contendit, collatis locis Eccles. XII, 7, 1 Cor. XV, 38, Num. XVI, 22, Joh. V, 17, Act. XVII, 26. Denique probat, salva sententia sua evitari contradictiones & absurditates: Deum non offendi: primævam benedictionem *crecite* promoveri: ineptitudines naturales feminis ad animam producendam tolli: in abortu respectu animæ tutissimam viam monstrari, animæque dignitatem elevari: denique obviam iri dubiis, ut cum objici solet incapacitas feminis ad generandam animam, cum elevatio divina adsit; vel quod anima animam producere nequeat, quod suæ sententiæ repugnare putat. Ceterum utrum, quod de edenda Clerogamiz historia inde ab Apostolorum temporibus ad nostra consilium ceperat P. R. Autor, cujus hæctenus unica dissertatio profluit, quæ ad Concilium Nicenum pertingit, persequi constituerit, an vero officii ecclesiastici laboribus obrutas, omiserit plane, nobis quidem haud constat.

ACTORUM ERUDITORUM,

Quæ Lipsiæ publicantur,
SUPPLEMENTA.

Tom. VIII Sect. IV.

ORIGINES ECCLESIASTICÆ: OR THE AN-
tiquities of the Christian Church.

h. e.

ANTIQUITATUM ECCLESIAE CHRISTI-
anae Volumen VIII, quo disciplina veteris Ecclesiae enarra-
tur: una cum Appendice, qui duos continet Sermones,
duasque Epistolas ad Reverendissimum Wincestriae Epi-
scopum de Natura & Necessitate variorum Absolutionis
generum; Autore JOSEPHO BINGHAM,
Rectore Headborna-Worthensi.

Londini, apud Rob. Knaplock, 1720, 8.

Plag. 19.

Volumine VII, five Lib. XVI harum Antiquitatum, quem
in Actis A. 1722 M. Sept. p. 424 recensuimus, Cl. Autor
generalius de disciplina Ecclesiae, prout omnia ejus
membra spectavit, egerat, & delicta enarraverat, propter quæ
quis obnoxius illi fuerit. Jam Vol. VIII specialius discipli-
nam illam tribus libris persequitur. Et libro quidem XVII ex-
ercitium disciplinæ in Clerum representans, Cap. ejus I de dif-
ferentia poenarum Ecclesiasticarum, Clero & Laicis constitu-
tarum, differit. Quo loco ex differentia illa deducit, quod
communio Ecclesiastica & excommunicatio Ecclesiastica ali-
quando peculiari & restricto sensu vel participationem bo-
norum & privilegiorum, quæ hominibus Ecclesiasticis pro-
pria

P. 2.

T

pria

pria fuerint, vel exclusionem ab illis significet. Observat præterea, juxta antiquos Canones non licuisse, Clerum ordinaria excommunicatione punire, sed ab officio saltem illum removeri debuisse; quamvis ob delicta graviora utroque modo animadversum sit. Pœnas autem Cleri proprias fuisse, ut vel redivis, vel functione sua ad tempus privati, vel etiam penitus de gradibus officii dejecti sint. Cap. II de pœna, qua Clerici ad Laicam communionem detrusi sunt, agens, notatis Bellarmini, aliorumque Pontificiorum, Lindani item, Forbesii & Vossii de communione illa sententiis, Chamiero assentitur, qui illam a personis appellatam putat; quod scilicet Clericus, ad illam damnatus, non amplius Clericus, & in Clericorum nomenclatura, sed Laicus & in Laicorum ordine fuerit. Docet quoque, illos, qui semel ad illam deturbati sint, raro in pristinum statum restitutos esse. Neque characterem indelebilem ordinationis pœnæ illi obstitisse, cum veteres non aliam de characterem illo notionem habuerint, quam de characterem indelebili baptismi. Si vero Clerici in contemptum disciplinæ illius officio suo fungi obstinate perrexerint, illos Laicorum etiam communionem exclusos, & aliquando auxilio brachii secularis remotos esse. Hac occasione etiam Noster disquirat, quid *curia tradit* olim significaverit, & Gothofredi in Cod. Theodosianum de eo sententiam confirmat. Cap. III, ubi de communione peregrina, variis de illa Canonibus recensitis, aliorumque de eadem sententiis refutatis, eorum partes sequitur, qui statuunt, per illam ejusmodi communionem intelligi, qua Clerici peregrini, sine literis commendatitiis venientes, benigne quidem excepti, & sumptibus Ecclesiæ alti sint, sed nec ullis ordinis sui muneribus fungi, nec sacra cœna uti potuerint; atque adeo, si dicatur, quod Clericis communitio peregrina tributa sit, eo ipso innui, quod illis neque officio suo fungi, nec ad tempus sacra cœna in nonnullis casibus uti licuerit, sed saltem e redivis Ecclesiæ alimenta quædam ex charitate & gratia concessa sint, usque dum, peracta iusta pœnitentia, stationi pristinæ fuerint rediti. Cap. IV alios quosdam peculiare Clerum puniendi modos commemorans, tradit, aliquando illos in perpetuum re-

motos

motos, sed ita, ut titulum & dignitatem suam retinuerint, aliquando de ordine superiori in inferiorem dejectos, aliquando parte officii sui privatos, & Episcopis quoque interdum potestatem super partem gregis suæ ademptam esse. Ut plures ejusmodi pœnas tam Episcoporum, quam Clericorum in genere, quas Autor doctissimus affert, taceamus. Cap. V crimina recenset, propter quæ Clerici pœnas solvere debuerint, in quibus tamen filium ejus sequi nimis prolixum foret. Lib. XVIII varios pœnitentium ordines, & publicæ pœnitentiæ gradus describens, Cap. I narrat, pœnitentes divisos fuisse in quatuor distinctas classes, in Flentes, Audientes, Substratos & Consistentes. Bellarminum & Caveum quintam illis classem addere, sed sine solido fundamento. Plura vero de classibus illis, & gradibus pœnitentiæ ex Autore nostro referre non opus, cum aliunde jam satis de illis constet. Vid. Autores magno numero citati Celeb. J. A. Fabricio Bibliogr. Antiqu. Cap. XI §. 27. Cap. II ceremonias ob oculos ponens, in admittendis pœnitentibus ad pœnitentiam publicam solemnes, & modum pœnitentiam in Ecclesia agendi memorat, pœnitentes, potestate publice petita, & impositione manuum impetrata, cinere aspersos, & cilicio opertos, imo &, juxta Canones quosdam, tonsis antea comis, aut, si mulieres fuerint, velato capite in Ecclesia comparuisse. Illisque notat a balniis & aliis recreationibus abstinendum, & observanda fuisse omnia publica Ecclesiæ festa. Imo testimonia occurrere, unde appareat, quod & a concubitu abstinere debuerint. Hinc etiam illis, qui in conjugio vixerint, pœnitentiam non nisi ex consensu utriusque partis concessam esse; nec cuiquam tempore pœnitentiæ matrimonium inire licuisse. Cumque aliqui diebus festis, & diebus relaxationis, quæ dicebantur, stantes potuerint orare; pœnitentes illis æque ac aliis diebus flexis genibus preces fundere, & singularem præterea erga pauperes liberalitatem exercere debuisse. Et in nonnullis quoque Ecclesiis curam mortuos sepeliendi illis incubuisse. Cap. IV speciatim exomologesin considerans, sive confessionem in pœnitentia publica usitatam, multis probat, quod a privata vel auriculari confessione, quæ in Romana Ecclesia recepta est,

P. 34 sq.

36.

37 sqq.

47 sqq.

95.

101 sqq.

106 sqq.

109.

110 sqq.

112.

113.

114 sqq.

- plane differat. Cap. IV rigorem & severitatem disciplinæ veteris exponens, monstrat, quod ordinarie homines semel tantum ad publicam pœnitentiam admissi sint: quod ob certa peccata per
- 142 sqq. omne vitæ tempus pœnitentiam agere debuerint, & in mortis hora demum sint absoluti, sique absoluti illi forsitan reconvaluerint, statutis pœnitentiæ legibus adhuc fuerint obnoxii: quod
- 147 sq. nonnullis ob peccata graviora omnis reconciliatio cum Ecclesia denegata, & sine communione moriendum fuerit, quod quidem
149. in nonnullis casibus cum praxi Novatianorum, neutiquam vero cum principiis illorum convenerit; qui tamen rigor postea cessaverit: quod Episcopis magna libertas fuerit relicta, pœnitentiam pro arbitrio suo vel difficiliorem vel faciliorem reddendi, atque inde exempla occurrant, quod nonnulli bis ad publicam pœnitentiam admissi sint: porro quod Episcopi, si singularem observaverint in pœnitentibus ardorem & sedulitatem, angustiores pœnitentiæ terminos constituerint, quod olim *indulgentiæ* nomine venerit; hæcque indulgentia aliquando & martyrum deprecationibus, & efflagitationi magistratus civis concessa sit: denique quod Episcopi potestatem habuerint, naturam & qualitatem pœnitentiæ vel mutandi vel minuendi. Atque inde Noster cum Albaspinzo explicat, quid per *pœnitentiam legitimam* apud Cyprianum & in Concilio Eliberitano intelligendum sit. Hic etiam disquirat, quid sit in Concilio Ancyrano, *inter hyemantes orare*, nihil tamen certi de hyemantibus, aliorum sententiis enarratis, definiens. Interim refellit Balzamonem, qui illos de secunda pœnitentium classe, qui Auditores dicebantur, exponit. Lib. XIX absolutionem, vel modum, quo pœnitentes in Ecclesiam iterum recepti sint, pertractans, Cap. I naturam ejus & varia genera explicat, & speciatim illa, quæ ad pœnitentiæ disciplinam spectant. Et hic quidem tradit, veteres credidisse, independentem & absolutam potestatem remittendi peccata Deo soli competere, & absolutionem in Ecclesia mere ministerialem esse, eamque consistere in applicatione mediolorum, quorum usu ordinario remissio peccatorum hominibus conferatur. Hæc vero media illos ad quinque capita retulisse, ad absolutionem 1) baptismi, 2) Eucharistiæ, 3) verbi & doctrinæ, 4) impositionis.

nis manuum & precum, 5) reconciliationis cum Ecclesia, disciplinæ relaxatione factæ. Duas priores appellari posse sacramentales absolutiones, tertiam declaratoriam, quartam petitionem, & quintam judicialem absolutionem. De singulis Noster plenius edisserit, & de postrema, quæ huc præcipue pertinet, notat, quod illa pœnitentes, canonica pœnitentia absoluta, paci & plenæ communioni Ecclesiæ restituti sint, eademque, si baptismum excipiamus, omnes alios absolutionis modos comprehenderit. C. II de ritibus & circumstantiis dispicit, in publica absolutione olim observatis, ibique inter alia arbitratur, absolutionem in forma indicativa, *Ego te absolvo*, quam ante seculum duodecimum in usu non fuisse refert, triplici sensu admitti posse, 1) ut actum jurisdictionis illorum, quibus potestas data sit recipiendi publicos pœnitentes in communionem, & solvendi vinculum excommunicationis, quo antea ligati fuerint: 2) ut declarationem voluntatis Dei erga peccatorem pœnitentem, ita ut, cum minister Ecclesiæ aliquem coram Deo absolutum esse judicet, etiam absolutum pronunciet atque declaret, quemadmodum sacerdotes V. Test. observante Hieronymo in Matth. XVI, dicantur leprosum mundum vel immundum facere, non quod immunditiei ejus auctores fuerint, sed quod declaraverint, illum esse immundum, qui multis antea mundus visus sit: 3) tanquam actum externum ministerii, qui adhibeatur ut medium obtinendi remissionem peccatorum a Deo. Itaque Ecclesiæ ministrum æque dicere posse, *Ego absolvo te*, ac, *Ego baptizo te*, cum baptismus pariter sit quædam absolutio, & medium externum, quo remissio peccatorum, & interna animarum in sanguine Christi ablutio hominibus conferatur. C. III eoque ultimo ministro de ministro disciplinæ Ecclesiasticæ, & speciatim de quædam absolutionis afferens, docet, omnem potestatem disciplinæ primario in manu Episcopi fuisse, in multis autem casibus quoque Presbyteris atque Diaconis, sive generaliter, sive speciali mandato datam fuisse. Docet præterea, quousque & quo sensu absolutio dici possit data a Laico. Quantum ad Appendicem, duobus sermonibus, qui primo loco ibi sese offerunt, in Joh. XX, 23 habiti, 1) in naturam potestatis retinendi vel remittendi

p. 177 sq.
191 sqq.

202.

203.

205.

215.

216 sq.

219 seqq.

227 sqq.

p. 287 seqq. di peccata, 2) in varios actus vel modos, quibus ministri Ecclesie potestate illa uti possint, 3) in rationem, qua omnes homines obligati sint, legitimo exercitio ejus sese submittere, inquit. In totidem, quæ sequuntur, Epistolis ad Wincestrensem Episcopum agit de necessitate absolutionis, ostenditque, quousque illa sese extendat, & quibus finibus circumscribatur.

MARMĪ ERUDITI.

i. e.

SERTORII URSATI MARMORA ERUDITA, sive Epistolæ de nonnullis antiquis Inscriptionibus, Opus posthumum, cum annotationibus JO. ANT.

URSATI.

Patavii, apud Joseph. Cominum, 1719, 4 maj.

Alp. 2 pl. 6.

Marmorum titulorumque antiquorum explicationem tanta cum difficultate, quanta cum jucunditate & in omnes politiores literas diffusa utilitate conjunctam esse, vel ex his Illustris Ursati marmoribus perspici ac dijudicari potest, quæ nepos ipsius Jo. Ant. Ursatus, Monachus Benedictinus Casinensis, in antiquitatum studio avitæ gloriæ æmulus, ex operibus avi sui manuscriptis cum orbe erudito communicavit, & doctissimis observationibus suis illustravit. Prius vero quam ad ipsa marmora, ea, quam merentur, solertia perlustranda, deveniamus, vitam Sertorii Ursati, a Cl. Jo. Ant. Vulpio conscriptam, & huic operi præmissam, paucis exponemus. Inter illustres Patavinas familias prisca jam temporibus gens Ursatorum emicuit, ex qua Joannes Ursatus ab Imperatore Friderico III A. 1452 ad Comitum Palatini dignitatem, in omnes posteros devolvendam, evectus, & a Ladislao Rege Hungariæ in equestrem ordinem receptus, atque catena aurea donatus fuit, quæ crucem appensam exhibebat cum literis O. Q. M. E. D. I. E. P. in hanc sententiam vulgo explicatis: *O Quam Misericors Est Deus, Iustus Et Patiens.* Natus est Sertorius noster A. 1617 ipsis Calendis Februar. eodem anno agnati Sertorii, sine prole defuncti, hæ-

res

res ex asse, ea lege, ut, qui essent primogenituræ jure præcipui, & nomine Sertorii uterentur. Post juventutem in literis naviter actam A. 1635 summos in Philosophia honores consecutus est, habita dissertatione, cui titulus: *Sertum Philosophicum, ex variis scientiæ naturalis floribus confectum.* A. 1638 uxorem duxit *Irenem Mantuam Benavidiam*, ex Marci Mantuæ, Jcti quondam famigeratissimi, progenie ortam. Neque ideo Musis aut literis nuncium misit, quod testantur *Poemata* ipsius Italica A. 1657 in 12 edita, & *Monumenta Patavina*, quæ Patavii 1652 edidit & Senatui Veneto inscripsit, a quo ordini Equitum S. Marci est adscriptus: itemque *Marmora erudita* ibidem anno 1669 edita, atque eruditissimus *de Notis Romanorum Commentarius*, qui Patavii 1672 typis descriptus, in Tomo XI Thesauri Græviani recusus est, & cujus epitome in calce Marmorum Oxoniens. 1676 editorum exstat: & denique *Historia Patavina*, a condita hac urbe ad A. C. 1371 Italico sermone descripta, & A. 1678 in fol. edita. Atque hac ratione effecit, ut non solum litteratorum, Caroli Patini, Octavii Ferrarii, Comititis Joannis de Lazara, assidui antiquitatum collectoris, & Comititis Caroli de Doctoribus, Poetæ celeberrimi, aliorumque amorem, sed & Principum ac Purpuratorum, qui sæpius ad ipsum literas dederunt, favorem sibi conciliaverit, & in Academiam *Recuperatorum* cum plausu receptus fuerit. Erat animo generosus, & ab omni avaritia alieno, amantissimus patriæ, ita tamen, ut veritatem majori amore prosequeretur: siquidem statuam, in publico quodam Palatio Patavino conspicuam, quæ per tria sæcula Tito Livio historico posita credebatur, a Marguardo Gudio monitus, in Marmoribus eruditis, non Titi Livii istius, sed alterius Titi Livii, Halys dicti, liberti cujusdam Livie Quartæ, Titi filie, & sacerdotis Deæ Concordiæ, quam ethnici olim Patavii singulari cultu prosecuti fuerunt, monumentum esse, plurimis rationibus asserere non dubitavit. Inter Sanctos S. Antonium, Patavinum, maxime coluit, publico edito monumento A. 1653 sub titulo: *Le Grandetza di S. Antonio di Padua*, in quo solennem, qua *dei favor* aliquod hujus sancti Patavio Venetias in templum S. Mariæ translatum fuit,

fuit, rationem describit. Post mortem uxoris secundas quidem nuptias celebravit cum *Francisca Sfortia*; prolem tamen non fulcepit. Ætate jam provecus Professor Academix Patavinæ publicus est constitutus, & meteora Aristotelis exposuit. Cum vero historiam suam Patavinam, cujus jam supra mentio injecta, A. 1678 Duci & Senatui Veneto proluxa oratione offerret, quo Comitibus decus cum omnibus posteris suis meruit, urinam nimis diu retinendo semetipsum gravissime afflixit, eoque eodem anno, die tertio Julii, diem supremum obiit, unico relicto filio Sertorio Antonio, ex quo duos habuit nepotes, Sertorium, & Joannem Antonium, Benedictinum Casinensem, cui hæc Marmora Avi debemus. In ipso autem opere tredecim primum habentur Epistolæ, ad Viros perillustres exaratae, quorum desiderii Autor, pro oraculo sui temporis in antiquis Inscriptionibus explicandis habitus, pro virili responsurus, Inscriptiones oblatas erudite non minus quam sagaciter enodavit. In *prima* epistola, ad Comitum Joannem de Lazara, Equitem S. Stephani, & celebrem antiquarium data, sequens explicatur Inscriptio Aræ haud procul ab antiquo templo Sophiæ effossæ:

I. D.

C. HELVIUS
ROMANUS
PRO SE ET SVIS

V. S.

Hæc verba ita legit: *Junoni Divina* Cajus Helvius Romanus pro se & suis votum solvit, & præter alia de epithetis Junonis disserit, eamque divinam a Patavinis cultoribus dictam fuisse, monumentis aliis licet tacentibus, existimat, quod domus Imperatoria divina quondam dicta, & Sol in Inscriptionibus divinus appellatus sit. In *secunda* epistola nummus illustratur, in quo Turpilianus III Vir feminam extensis brachiis, sparsisque & intricatis capillis, scutis circumdatam, cudi curavit: & hanc Erizzus Armeniam, Urfinus vero Tarpeiam a Sabinis oppressam significare conjicit; cui posteriori opinioni Autor noster subscribit, & nummum, a Marfilio Papafava, nobili Veneto, sibi oblatum, Augusti monetam esse contendit, eo tempore cusam, quo

quo C. Petronius Turpilianus Triumvir monetalis fuit, qui ex gente Sabinorum ortus, Tarpeiz imagine gentem suam indicare voluit. In *tertia* Epistola duæ exponuntur inscriptiones, a Frigimelica, Medicinæ Professore in Acad. Patavina primarie, exhibitæ, quarum prima hæc est:

L. FABIO G. F.
 PATRI. FABIAE
 L. L. HELENÆ. MATR.
 FABIA L. F. QVINCTA.
 V. F.

ita legenda: *Lucio Fabio Caji Filio Patri, Fabia, Lucii Libertæ, Helenæ Matræ, Fabia Lucii Filia Quincta Vivens Fecit.* Altera Inscriptio est memoria sepuchralis hujus formæ:

T. F. I.
 T. AEB. C. F.
 IN. FR. P. XLV
 RET. P. XXX

quæ ita explicatur: *Testamento (non Titulum) Fieri Jussit Titus AEButius Caji Filius. In Fronte (i. e. in latitudine) Pedes quadraginta quinque, Retro (i. e. in longitudine) Pedes triginta.* In *quarta* Epistola ad inscriptionem, quæ sub imagine feminæ multis figuris hieroglyphicis & floribus, non tam estimationem, quam mortem præmaturam significantibus, ornata inventa fuit, ita scriptam:

BRAETIAE
 IV. F
 QVARTAE

figuram *IV* in Gruteri Inscript. p. 1043 n. 5 minus recte in *MV* immutatam, *Manium* denotare, cujus *Filia* Braetia fuerit, erudite ostendit. *Quinta* Epistola octo complectitur inscriptiones ex Istria transmissas, ex quibus attingemus *secundam*:

P. VALERIO. L. F. PVP
 HHH VIR. CONIVGI
 P. VALERIO P. F. PVP
 TIRONI. FILIO
 VOLVNTILIA. PAVILA

ita legendam: *Publio Valerio, Lucii Filio Pupinia, Seviro vel*

U

sex-

sexturn viro, *Coniugi. Publio Valerio Publii Filio Pupinia Tironis Filio. Voluntilia Pavila*, vel, ut Autor noster corrigit, *Voluntilla Paulla*, L per injuriam temporis forte in I mutato; & *septimam* in vasculo vitreo, cujusmodi veteres, mortuos suos deplorantes, ad excipiendas lacrymas oculis supponebant suis, ita exhibitam p. 92. Enimvero vasculum istud Clarissimo

Autori nostro rarissimum est, qui vasculum vitreum literis ornatum se antea non vidisse testatur. Literas vero in illo expressas ita legendas esse judicat: *Optimus*, vel *Oppius*, aut *Opelius*, *Caii Filius*, In *sexta* Epistola tres inscriptiones votivæ illustrantur, ex quibus primam tantum afferemus;

I. O. M. OPSEQVE

M. VARENVS

POLYBIVS. PRO. SE

ET. SVOS

V. L. S. M.

M. CORNELIO. CAETHEGO. C. EPVCIO. CLARO
COS

ita expositam: *Jovi Optimo Maximo Obsequenti*, P, quod sæpius fit, pro B posito, quod epitheton Fortunæ frequenter, rarius Jovi appositum legitur, & juxta Giraldum idem est ac indulgens, clemens &c. *Marcus Varenius Polybius pro se & suis Votum Libens Solvit Merito*, &c. In *septima* Epistola tres iterum explicantur inscriptiones, quarum duæ priores ob singularem scribendi rationem notari merentur, quæ Græcorum Lambda simplex pro Latinorum L & A, & geminatum pro M & ANN nec non duplex II pro E posito. Ita enim scriptæ sunt:

EPΛ SELLIO PLΛV

TIAE TERTVLLAE

SEΛIF. MEREN

VI. POSVIT

D. M.

P. IIAIO VICTO

RIA. MORVM

VIII. ΛΛ III

PΛRIINTHS. PI

IINISSM

quas ita legit Autor noster, istam quidem: *Lucius Plantius Sellio*

lío Plantia Tertulla - - *Selli Filia merenti vivus posuit*, hanc vero: *Dis Manibus Publico Elío Victorillo, Annorum octo, mensurum trium, parentes pientissimi.* Pari ratione in Epistola octava varia explent monumenta Mutinensia, in nona & decima vero ad Henricum Norisium de literis in Nummo aureo Licinii Jovi Conservatori sacro, OB. DV. FILII SVI. suam perferibit sententiam, literas illas legendas esse ratus *Ob Decreta Quinquennialia Filii Sui.* Norisius autem, qui de eodem nummo postea dissertationem suam edidit Florentiæ 1575. 4, legi oportere statuit: *Ob Decreta Vota Filii Sui.* Quæ in Epistola undecima illustratur inscriptio, Divum Augustum, Tiberium Cæsarem Divi Augusti Filium, Divi Nepotem, Augustum, aquas in coloniam perduxisse testatur: &, quæ in Epist. duodecima habetur de Grania Bacchide, quod nomen fuit femine quæ DEANAË DO. DE. id est Dono Dedit; exigui est ponderis: majoris vero, quæ in Ep. decima tertia Autori de gente Pupia, nec non de purpurariis, seu purpurarum non piscatoribus, qui murileguli aut conchileguli dicti fuerunt, sed negotiatoribus deferendi materiam dedit.

Hæc epistolis subjuncta est commentatio eruditissima, Cardinali Casanatæ inscripta, in sepulcrum A. 1674 in via Flaminia casu quodam detectum. Id ipsum quidem Jo. Petrus Bellorius Ovidii Nasonis monumentum fuisse arbitratur, cujus descriptionem, sermone Italico Romæ 1680 editam, Kusterus in Latinam linguam transtulit, & Tomo XII Thesauri antiquitatum Romanarum cum nitidissimis figuris inferi curavit. Verum sagacissimus Ursatus in longe aliam nos ducit sententiam, & hoc sepulcrum Q. Nasonii Ambrosii fuisse evidentè ostendit. Præmissam descriptionem Roma transmissam ne prætermittamus, sepulcrum hoc caverna dicitur affabre facta, multisque emblematis & figuris symbolicis exornata; ad ingressum in loculo quodam Mercurius cum caduceo, & Apollo coronatus cum lyra depicti, & sub illis homo exhibetur togatus & coronatus, qui speciem extenso brachio dicentis præ se ferens, a persona nobili familiæ Senatoriæ vel Consularis retrahitur, & ad dextram Mercurii femina apparet stolata. In ipsa vero commentatione de sepulcris primum in genere, præsertim Roma-

nis, prolixè agitur: sepulcrum scilicet dici omnem sepulturæ locum, ubi corpus ossave hominis condita sunt: hæc in ipsa urbe quondam condita fuisse, donec lege XII tabularum interdictum fuit: *in urbe non sepelito*: postea a plerisque extra urbem sepulcra in vicinis hortis campisque esse constituta: & loca sepulturæ destinata sacra admodum habita & religiosa, sicuti etiam sepulcrum in inscriptione quadam Gruter. p. 1035 n. 11 *terrenum sacrum* dicitur, addita imprecatione, vel pœna, si quis sepulcrum violare auderet: hac quoque de causa magnitudinem terræ sepulcralis in monumentis solícite esse notatam, *in fronte, in agro*, quot pedes longa & lata sit: ex agro autem culto, eove, qui coli potuerit, nullam partem sumtam esse sepulcro, ut, indice Cicerone lib. 2 de legibus, mortuorum corpora sine detrimento vivorum reciperent, sed ex agro sterili, vel locis saxuosis, aut extremis finibus agrorum, & plerumque secundum viam, quo prætereuntes admonerentur, & defunctos vixisse, & vivos esse mortales: atque hoc nomine celebres in primis factas esse viam Flaminiam & Latinam: nobiliores vero aut sub montibus aut in montibus sepultos fuisse, quæ consuetudo Nostro Pyramidibus Ægyptiacis exstruendis ansam dedisse videtur, quum Ægyptus montibus careat: sepulcra reperiri etiam in rupibus aut montibus cavata, & licet XII tabularum lege cautum sit: *Rogum ascia ne polito* ambitionem mortalium in dies succrescente, ad miraculum usque ornata: sepulcra etiam distinguenda esse ab *arcis*, in quibus corpora condebantur, quæ *sarcophagi* dicuntur, & *conditoriis* sive *hypogaris*, in quibus plures ejusmodi arcæ positæ erant; quanquam autores vocibus illis promiscue usi sint: porro ritum sepeliendi corpora, uti antiquissimum, etiam eo tempore, quo corpora combusta fuerunt, a multis familiis servatum fuisse: quando vero corpora cremandi consuetudo sit abrogata, certo desiniri non posse: denique sepulcra fuisse vel singularia vel communia, & hæc rursus vel hæreditaria, vel gentilitia, vel familiaria: singularia dici, quæ quis sibi constituit, omnibus hæredibus suis exclusis, hisce literis in saxis sepulcralibus insignita: H. M. H. N. S. id est: *Hoc Monumentum Hæredes Non Sequitur*, vel: H. M. H. N.

H. N. S. N. H. H. id est: *Hoc monumentum Hæredes Non Sequitur, Nec Hæredes Hæredum*: vel H. M. G. N. S. i. e. *Hoc Monumentum Gentiles Non Sequitur*: vel etiam: IN. H. S. (i. e. *Hoc Sepulcro*) SIVE. SERVVS. SIVE. LIBERI. SIVE. LIBER. INFERRTVR. NEMO. & hæc singularia sepulcra vel vivos sibi posuisse, vel T. F. I. S. id est, *Testamento Fieri Jussisse Sibi*, vel a superstitionibus constituta: communia vero, quæ pluribus sepeliendis inservierunt, primum fuisse hæreditaria, quæ quis sibi hæredibusque suis constituit, sequentibus notari solita literis: H. M. H. S. i. e. *Hoc Monumentum Hæredes Sequitur*; H. M. S. S. I. A. H. E. P. i. e. *Hujus Monumenti Sive Sepulchri Jus Ad Hæredes Ejus Pertinet*: tum gentilitia, ad omnes eos, qui eodem utebantur cognomine pertinentia: cujusmodi sepulcrum e. g. fuit Fabiorum hac Inscriptione notatum:

L. M.
FABIORVM
Q. Q. V. P. L.

Hoc est: uti Autor cippum nunc apud se conservatum explicat: *Locus Monumenti Fabiorum, Quoquo versum Pedes quinquaginta*: tum familiaria, quæ quis sibi familiæque suæ constituit, & hæc modo hæredes non secuta, modo sine ulla conditione, modo ex parte tantum vel dimidia, vel tertia, vel ex-sexante, communia fuisse; quibus annumerari possent subterranea ædificia arcuato opere exstructa, pavementis strata ac parietibus circumsepta, in quibus varii habentur cippi sepulcrales, cum memoriis inibi quoquo jure vel titulo sepulcorum, nec non polyandria, five communia militum aliorumve sepulcra. His magno cum eruditionis apparatu præmissis, ad ipsum, quod illustrandum sibi sumfit, sepulcrum tandem accedit, & missis emblematis in parietibus passim depictis, hominem togatum & coronatum minime Ovidium indicare, & Q. Nasonium nec de gente Ovidia, nec Ovidii libertum fuisse, alioquin non *Nasonium*, sed *Ovidium* appellandum, cum Naso non Ovidiæ solum gentis sed etiam Actoris, Julis, Ottacilis, Sextis & Pontis cognomen fuerit, haud incongrue tradit, ac, omnibus

circumstantiis probe ponderatis, concludit, hoc sepulcrum ex numero communium & familiarium; gentemque Nasoniam, in nulla alia Inscriptione, quotquot viderit, memoratam, procul dubio plebejam; Q. Nasonium quoque fuisse libertum, de quo præter necessitatem Autor subdubitare videtur, cum colibertorum in Inscriptione mox afferenda mentio fiat. Et ne quis objiciat, tam splendidum monumentum esse supra dignitatem hominis plebeji, plebejos maximo præ reliquis luxu usos fuisse, ex Statio & Martiali observat. Tum Inscriptiones IV, in hoc sepulcro inventas, more suo, hoc est, scite admodum & pererudite exponit, quarum prima, quæ quidem præcipua, ita descripta exhibetur:

D. M

Q. NASONIVS. AMBROSI
VS. SIBI. ET. SVIS. LI
BERTIS. LIBERTABVSQVE
---- NASONIAE. VRBICAE
CONIVGI. SVAE. ET. COL
LIBERTIS. SVIS. ET
POSTERISQVE. EOR

Altera hujus sepulcri Inscriptio hæc est:

D. M.

AELIO. COGITATO. VETERANO. AVGG. N. N.
QVI. VIXIT. ANNIS. XXXX. MENSIB. X. DIEB. VIII
ET. MILITAB. ANNIS XVIII. AVREL. IOVIN
VETERANVS. ET. LOLLIVS. CONSTANTIN
MILEX. COH. II. PRAETORIAE. VLPIVS
MARCELLIANVS. EQVES. SINGVLARIS AVGG. N.
BENEMERENTI. FECERVNT

ita legenda: *DI* Manibus. *Ælio Cogitato, Veterano Augustorum Nostrorum*, (duobus simul imperantibus) qui vixit annis quadraginta, mensibus decem, diebus novem, & militavit (B pro Vposito) annis decem & octo, *Aurelius Jovinus Veteranus & Lollius Constantinus Miles* (X pro S) *Cohortis secundæ Prætorie, Ulpius Marcellianus eques singularis Augustorum Nostrorum benemerenti fecerunt.* Ubi de Veterano milite, de cohor-

corte Prætoria, de equite singulari, multa distinctius ponderanda cumulat, quibus tamen diutius immorari nobis non licet. Ad tertiam properamus Inscriptionem ita descriptam;

D. M.
L. VOCVSIO. VALENTINO
FECIT. SCADRIA. FOR
TVNATA. CONJUX. QVAE
VIXIT CVM IVM ANN
IS X. M. III. CONJVGI BE
NEMERENT. QVI VI
XIT. AN XI M. III. DIE
BVS. VI. BENEMEREN
TI. FECIT

B. M.

ab Autore nostro ita expositam: *L. Voluso*, (ita pro Vocutio legendam arbitratur) *Valentino fecit Scadria Fortunata*, ex liberta forte civis Romani facta *Conjux*, *qua vixit cum tum* (id est, *cum cum*, pro *cum eo*, uti *cum quoniam* in Inscriptione ex Grutero citata positum pro *cum quo*) *annis decem, mensibus tribus, conjugi bene merenti, qui vixit annis XI* (rectius XL, i. e. quadraginta, quod Autor alterius conjecturae praefert, qui XN, i. e. octoginta, Nonaginta significante, ponendum statuit) *mensibus tribus diebus sex. Bene merenti fecit. B. M.* ex sententia Autoris *Bene Maneat*: quidni *Bona Mente*, vel *Bene Merens*? In quarta denique Inscriptione:

P. O. M. EB I
ROMANIAE. VI. TALI
FILE. TI. FILIA §
CONJVGI MEREN. TI
CAE. SONIVS. PROBVS. FEC

Prima tantum linea Oedipo indiget, quam Autor hoc loco; non legendam esse monet: *Patrone Optime Merito e Bonis*, uti quidem in aliis fieri potest: sed ita legi oportere conjicit: *Patris Omnibus Monumentum & Romanis Vitali Fileti Filia &c.* Ut vero Autor non in omnibus Inscriptionibus rem acu tetigerit, ex dictis tamen cuius respectum satis erit magnum

illum sua ætate fuisse Apollinem, in Historia antiqua & arte veterum monumenta sagaciter peruestigandi versatissimum: quandoquidem etiam in hoc opere quamplurimas Inscriptiones a Grutero collectas peregre explicatas dedit. Jam quod ad *notas* Jo. Antonii Urfati attinet, & Epistolis & Commentationi commemoratæ annexas, ingenue fatemur, easdem operi huic plurimum conciliare pretii. Etenim nonnulla modeste dextreque emendat, multa copiosius illustrat, & in omnibus maturum iudicium, variamque lectionem & eruditionem criticam ostendit. Ex. gr. quando avus in Inscriptione votiva Soli divino facta literas M. G. L. Q. ita legit: *Merito Gratias Libens Quasvis*, hæc lectio nepoti inusitata, & sequens præferenda videtur: *Merito Gratus Libens Que*. p. 23. Sic literas in fine Inscriptionis cujusdam positas D. M. V. quas avus legerat: *Dis Manibus Unversis*, significare potius iudicat *Dis Manibus Vosum* sive *Vovit*. Sic etiam quando avus diem natalem in Inscriptione sequente sepulchrali a Grutero p. 636 n. 12 adducta: *Hi horti, uti optimi maximique sunt, cineribus serviant meis. nam curatores substitutam, qui vescantur ex horum hortorum redditu natali meo, & præbeant rosam in perpetuum &c.* de die mortis accipi posse largitur, nepos persuaderi sibi non patitur, apud gentiles diem natalem pro die mortis unquam usurpatum, sed diem nativitatis a vivis celebrari solitum, jussu quoque defunctorum floribus sparsis, vel alia quadam solenni ratione celebrandum fuisse, sequente Inscriptione ex Montfauconii Diario Italico excerpta probare conatur:

DECRETA

AEDICVLAM. STATVAS. HAS. HOSTIAM. DEDICATIONI

VICTIMAE. NATALI. AVG. VIII. K. OCTOBR. DVAE
QVAE

P. P. IMMOLARI. ADSVETAE. SVNT. AD. ARAM. QVAE
NVMINI. AVGVSTO. DEDIC. EST. VIII.

ET. VIII. K. OCTOBR.

IMMOLENTVR.

In qua Inscriptione cum dies natalis Augusti dicatur VIII Kal. Octobr.

Octobr. i. e. d. 24 Sept. Suetonius vero Augustum natum esse referat d. IX Kal. Octobris, Clar. Ursatus, Inscriptionem hanc cum Suetonio conciliaturus, Augustum forte in fine d. IX Kal. Oct. & principio sequentis diei in lucem editum esse conjicit, idque ex hac ipsa Inscriptione colligi posse opinatur. De cetero non prætereunda nobis est pietas Jo. Ant. Ursati, qua Avum suum in Annot. ad Epistolam quintam vindicat, a Grævio erroris infimulatum, ac si Jo. Calvinum, Professorem quondam Juris in Academia Heidelbergensi, cum Jo. Calvino Theologo perperam confudisset, dum illius Lexicon Juris citans in Commentario suo de Notis Romanorum, Autorem *damnatum* appellat. Nam Jo. Calvinum, Jctum, non Romano-Catholicorum, sed Zwinglianorum seu Calvinistarum sectæ addictum atque adeo ab illis pro hæretico habitum, *damnatum Autorem* ab Avo suo dici potuisse, scum etiam Lexicon ipsius, quoad unam alteramve legem, cum aliis ejus operibus, ab ecclesia Romano-Catholica sit proscripsum: nec de hæresiarcha, uti loquitur, Joanne Calvino, Avo suo sermonem esse, vel ex eo cognosci posse indicat, quod in eodem commentario Franciscum Hottomannum eodem sensu Autorem *damnatum* dixerit. Id quod etiam Lectorem candide monere nostrum esse duximus, ne nos, qui ex Grævii Thesauri in Tomo III Supplementorum nostrorum p. 495 erroris infimulati mentionem fecimus, inculpati nominis vindicias temere prætermisisse videamur. Denique præstantissimum Commentarium *de Notis Romanorum*, librum jam diu in bibliopoliis desideratum, quem cum Avi sui accessionibus & correctionibus auctiorem & emendatiorem de novo se editurum promisit Clar. Jo. Ant. Ursatus in Præfatione hujus operis, avide expectamus, & fidem publice datam, primo quoque tempore liberatum iri speramus.

BALTH. BRANCHU NOTATA AD CHRISTF. WÆCHTLERI Excerptum ex ejusdem Branchu Observationibus ad Jus Romanum, nuper Actis Eruditorum Lipsiensibus insertum, hoc A. 1722 M. Majo
p. 248 & seqq.

BIs vitioſe nomen meum eſt ibi ſcriptum, ex hac vera ejus ſcriptura emendandum.

1) *Pag. 248 verſ. 2, 3 excerpti illius in Act. Erud. Lipſ.*

Mirum eſt, Virum nitidioris Jurisprudentiæ ſtudioſum, qualem ſe profiteri Cl. Wächtlerum puto, res ad ſtudia humaniora pertinentes tangere nolle, eaſque Criticis relinquere.

C. I.

2) *P. 249 v. 8, 9.* Verum ſemper manet, Baſilicos Interpretes male *d. l. 22* accepiffe.

3) *Ibid. v. 12, 13, 14.* Recedit Cl. Wächtlerus ab eo, quod ſolum mihi propoſueram; agit ille de jure, de quo ſcripſi *p. 2 Obſ. m.* agere me nolle, quia Cujacius id optime jam egerat. Ego vero ago de vera ſpecie *d. l. 22*. Ergo licet, quantum ad jus attinet, nihil referat, utrum Titius dederit XV an XX, ſemper tamen, qui factum & ſpeciem ipſam *d. l. 22* noviffe cupiet, quaeret, quamnam ex iis quantitatem dederit Titius. Scripſit Cujacius XX, ego docui XV, nec me erraſſe oſtendit Cl. Vir, licet refutare me voluerit.

II.

4) *Ibid. v. 21.* Si innuit Cl. Wächtlerus, ſcripſiſſe me, Ulpianum non habuiſſe pro certo rationem decidendi, quam aſſert, rem mihi abſurdiſſimam tribuit, quamque nuſquam ſcripſi.

5) *Ibid. v. 22.* Diſtingue, vel ratio dubitandi eſt propoſitio falſa, vel eſt propoſitio vera, ſed ad caſum, qui tractatur, ob circumſtantiarum diverſitatem non pertinens. Prior inepta eſt, & nuda inficiatione rejicitur, ut in *l. 1 ff. de reſcind. vend.* Poſterior gravis eſt, nec aliter tollitur, quam ſi oſtendatur, ſpeciem, quæ tractatur, eſſe diverſam, ut in noſtra *l. 2 §. 2 ff. de hered. vend.* Ibi propoſitio, quæ dubitationem afferebat, hæc erat: *Pars ejusdem hereditatis, quæ adcrevit, emtori parti; cui altera adcrevit, eſt reſtituenda.* Hanc propoſitionem non negat Jctus; ſed negat ei, quam veram eſſe adgnolcit, eſſe locum in *d. l. 2 §. 2*, quia non ejusdem hereditatis pars venditori adcrevit, ſed alia & nova hereditas, i. e. non pars hereditatis paternæ, ſed hereditas filii.

III.

6) *Ibid. v. 30 quia Sc.* Multo firmitus eſt meum argumentum *p. 16 ad fin. Obſ. m.*

7) *Ibid. v. 33.* Immo, argumento ex alio juris Capite ducto, etiam teneri eundem nullos fruſtus reſtituere. 8)

8) *Ibid. v. 35, 36.* Putabam perspicue me scripsisse *p. 17 Obs. m.* Sed mentem meam neutiquam intellexit Cl. Vir. Postquam ostendi, argumenta duo ex juris capitibus duobus petita contraria omnino suadere, scripsi, mediam tenuisse viam. Idem, ideoque neque omnes, neque nullos, sed aliquos fructus conjugi concessisse, atque divisionem eorum petivisse ab opera in iis colendis & curandi posita, ut industriales ideo conjugi concederet.

9) *P. 250 v. 7.* Non sic est: nam adjectio vocis *alterius* mihi noceret: unde improbo Basilicos Interpretes, quod addiderint *ad 2*, ubi Pomponius mihi simile scripsit.

10) *Ibid. in seqq.* In iis, quæ quasi novam proponens opinionem scripsit Vir Cl. fere credam me cæcutire: tot enim in iis mihi displicent, ut vix sustineam ea Viro docto tribuere. Nihil scribit aut querit Pomponius de restitutione, sed de sola fructuum acquisitione. Ad rem non pertinet, quod objicit Cl. Vir, nullum occurrere in lege æquitatis vestigium: nec enim ego egi de æquitate, aut ei opposito jure stricto; egi de sententia inter oppositas duas media. Quod conjux fructus dicatur a Cl. Viro in *d. l. 45* suos facere *non tam per solam perceptionem, quam quia Societas vite quodammodo dominum facit conjugem:* id & alienum penitus est a verbis *d. l. 45* & juris civilis indoli incognitum, quod nullam inducit inter conjuges bonorum communionem. Porro scribit Cl. Vir *v. 17, 18, 19, 20*, conjugem in *d. l. 45* dici fructus omnes suos facere multo magis adhuc, quam b. f. possessorem: at *d. l. 45* disertis verbis id negat, & tribuit conjugi tantum fructus industriales, quia ex facto ejus ii nascuntur; idque & comparatio cum b. f. possessore illud est quod adeo torquet Interpretes. Quæ porro addit, aliena satis ab hac disputatione sunt; ideoque nolo super iis novas ciere lites.

11) *P. 251 v. 4 & infra v. 23.* Quid? Suntne Cl. Wachtlero diversi a Cassianis Sabiniiani?

12) *Ibid. v. 20.* Omnis m. c. donatio mihi fit sub conditione, ubi ante mortuus ero.

13) *Ibid. v. 21.* Immo illud *fere σχεδόν* pertinet ad indicandum, similitudinem cum legatis non procedere per omnia.

14) *Ibid. v. 29.* Mirificum id foret, quam Julianus Marcello multo sit antiquior. Hujus dubii autorem, Lector, Cl. Wæchtlerum habe: nam talia ego nec somniavi unquam.

15) *Ibid. v. 33.* Immo ostendi ipse *p. 27 Obs. m.* in hoc eos consensisse. Sed dissensus de hoc fuit: *An ita m. c. donari queat, ut nullo in casu revocetur?* negavitque id Marcellus in *d. l. 29.* post alios nonnullos in *l. 13 §. 1 l. 35 §. 4 ff. de m. c. donat.* Sed contendit esse eam magis *causam donandi*, i. e. pure factam liberalitatem, sive propriam donationem, quomodo explicui *p. 32 Obs. m.* & confirmant *l. 2 §. ult. ff. de donation. l. 3 eod.*

16) *P. 252 v. 5, 6, 19, 20.* Hæc eadem est opinio Bachovii, memorata a me *p. 29 Obs. m.* ac deinceps refutata.

17) *Ibid. v. 7.* Neque ego id dixi. Videtur Vir Cl. duas quaestiones, quas separatim tractavi, hic permiscere.

18) *Ibid. v. 9.* Immo agit Paullus tantum de modis, quibus m. c. donari potest.

19) *Ibid. v. 10.* Si concedatur, quod negari non potest, fuisse hic dissidium inter Proculejanos & Cassianos, satis apertum est, Paullum Cassianos esse sequutum, ideoque negavisse, esse hæc in parte locum in rem actioni. Atque hæc est causa, cur Ulpianus in *l. 29 ff. de m. c. donat.* adeo sollicitè ostendere nitatur, semper esse locum in rem actioni. *Conf. p. 23 Obs. m.*

20) *Ibid. v. 22.* Quidam?

21) *Ibid. v. 24.* Hoc non est adeo perspicuum. Sed & ago ego de similitudine m. c. donationum cum legatis majore quam eum propriis donationibus. Verum vitium, quod ad *v. 7 huj. p.* Viro Cl. objeci, in causa est, cur non cernam, quo ejus disputata redeant, & qui refuter.

C. V.

22) *P. 253 v. 6.* Non modo Budæum non culpavi, verum etiam eum laudavi, *p. 40 Obs. m.* quod inter paucos, forte & primus, perite hic noverit distinguere. Sed & ex modo, quo Vir Cl. Budæi quasi errorem hic refert, & *v. 15, 16* eum defendit, apparet, eum non intellexisse distinctionem illam, quam observavi *p. 39, 40 Obs. m.*

23) *Ibid. v. 3, 4.* Immo scrupulum non tolles, si verba *Bestiar* &c. uncis includas: quia ejusmodi illa sunt, ut non idonea sint ad sensum separatam efficiendum; sed omnino respiciunt

unt

unt orationem, cui innectuntur, & sic eam hic turbant. Audi verba ipsa: *Bestias autem accipere debemus*, ergo in loco, de quo agitur: deinde oppositio insinuitur *ex feritate magis quam ex animalis genere*, quæ sic ad locum illum-relata penitus eum conturbet, uti fusc ostendi. Additur tandem interrogatio: *nam quid se leo sit* &c. quæ iterum locum illum respicit, quasi Ulpiani definitio tunc falsa foret, quod nentiquam fit.

24) *Ibid. v. 4, 5.* Objectum dubium a Cl. Viro tolletur, si in locum vocis *autem* post *Bestias* substitutas enim. Sed nescio, an ita fastidiosum esse semper eum veritate magis conveniat. Certe peccamus Critici omnes, dum tacite ponimus, Autores quod aptissimum est semper scripsisse.

25) *Ibid. v. 9.* In transitu pro *commota* in *l. 1 §. 4 ff. Si quadr. paup. sec.* emendat Vir Cl. *non mota*. Sed nihil est mutandam. Scripsit revera, atque optime scripsit Ulpianus *commota feritate*, i. e. oborta feritate in quadrupede contra expectationem & naturam ejus. Sic eodem modo in hac ipsa lege §. 7 scripsit Ulpianus: *Et generaliter hæc actio locum habet, quotiens contra naturam FERA MOTA pauperiem dedit.*

26) *Ibid. v. 12, 13.* Cessat actio, non quod bestia nocuit; desit enim juxta Ulpianeam *bestia* definitionem esse bestia, quæ naturalem feritatem exiit, sed ideo cessat actio, quia leo concitatus ab alio fuit, *h. l. §. 7, 11 ff. Si quadr. paup. sec.*

27) *Ibid. v. 13, 14* Quia sola *l. 1 §. 10 ff. Si quadrup. paup.* egebat ea glossa, ut sensus in ea commode constet. Adde quod *d. l. 1* etiam Ulpiani sit, quum leges a Cl. Viro adductæ sint aliorum. Immo & penitus nego, posse juris expositi veritate salva inseri iis in locis hanc glossam. Juris periti ejusce dicti mei rationem norunt. Quum ergo *bestia* definitio illa non generalis sit, sed ad materiam juris-quandam tantum accommodata, sequitur, non posse illam parenthesis esse in *l. 1 §. 6 ff. de postulando* ad reliquam orationem non pertinens: & confirmatur insigniter ejus situs in *d. l. 1 §. 10*, quam ibi sit ea verissima.

28) *Ibid. v. 27, 28.* Quidni sæpius errarunt? nolui loca omnia adferre, exempla manifesta tantum attuli. Ceterum hoc nolim JCtis verti vitio, quod prædonem dicant *possidere pro*

C. VI.

possessore; sed quod in Edicto de hæreditatis petitione verba *pro possessore* de prædione acceperint.

29) *Ibid. v. 30, 31, 32.* Quæ assert hic Autor, minime probant, quod intendit. Nam non nego ego, prædonem quemcunque posse hæreditatis petitione conveniri. Id de quibusdam tantum negavi, e. g. de eo cujus est mentio in *l. 12 ff. de hæred. pet.* non etiam de eo, qui licet mala fide, affectat tamen hæredis titulum, qualis occurrit in *l. 1 §. 9 ff. Si quis omiff. caus.* nam is liti se offert, quem obdolum suum liti etiam subijci constat *l. 15 l. 13 §. 13 ff. de hæred. pet.* Ceterum omnino existimo, errorem, quem hic carpo, jam fuisse admissum in primâ & antiquissima edicti illius Prætorii expositione.

30) *Ibid. v. 34, 35, 36, 37.* Hic revera movetur dubium, nec errore minus intellectæ meæ opinionis nixum, nec levis momenti. Unde lætor, ita offerri mihi ejus removendi occasionem: quod jam ab aliquo tempore optaveram. Dubia hic quasi duo observari possunt. II Prædonis interrogati, *an pro hærede possideat*, silentium interpretationem in ejus damnum recipit, quasi dixisset se *pro hærede possidere*. (Nam sic objectio concipienda est, & est laudanda *l. 11 §. 4, 7 ff. de inerr. in jur. fac.* & pro silentio habendum est, ubi quis ad interrogata non respondet; alioqui nulla erit objectio). II Titulus *pro possessore* titulos alios omnes complectitur *l. 13 §. 1, 2, 3 ff. de hæred. pet.* Ergo qui *pro possessore* possidet, videtur *pro hærede* possidere. Statim observabo, non esse objectionem, si quis dicat, non posse alia actione res omnes hæreditarias uno impetu prædoni auferri. Nam, qui ita objiceret, temere supponeret, esse jure civili proditas actiones omnes maxime commodas: nec insuper ostenderet, qua ratione seu fictione hæreditatis petitio contra prædonem a Prætore fuerit inducta, quod omnino est necesse facere, si, quomodo demonstravi, verum sit, juris indoli penitus hoc repugnare, maxime quum constet, non habuisse Prætorem potestatem legislativam. Ergo ut, juris principiis salvis, propugnetur hæreditatis petitio contra prædonem instituenda, videtur statuendum, prædonem aut interpretatione tantum haberi pro possessore *pro hærede*, aut insuper id ipsum simul indicari in dictione *possidere pro possessore*.

possidere, quasi elliptica ea sit pro plena hacce: *possidere pro possessore hereditatis*. Sed si prius dicatur, tunc non necesse fuit, a Prætoris & a JCtis perpetuo inculcari, dari hereditatis petitionem contra eum, qui *pro herede* aut *pro possessore* possidet: satis erat docere, dari illam contra eum, qui *pro herede* possidet, quum ea dictio complectatur quasi fiduciarium heredem l. 16 §. 7 ff. de her. pet. bonorum possessorem l. 11 pr. eod. & sic etiam prædonem, si contra eum hæc actio detur. Immo & aliter loqui, maxime Prætori, fuit vitiosum: nam si hereditatis petitio contra prædonem danda sit, non inde danda erit, quod is *pro possessore* possideat, sed quod *pro herede* possidere videatur. Sed si *possessor* ibi intelligendus sit *bonorum possessor*, ut ego contendo, optime erit Prætor loquutus; simili ratione, qua respectu actoris speciali nomine dicitur *possessoria* hereditatis petitio. Videamus igitur, nonne conjectura altera sit probabilior, quod *possidere pro possessore* ellipticum sit, dicaturque pro *possidere pro possessore hereditatis*. Sed hoc admitti non potest. Nam ubi dictio illa exponitur, ejus ellipseos non fit mentio: immo satis intelligas, in dictione illa vocem *possessorem* denotare prædonem, ut perspicuum satis est ex l. 13 §. 1, 8 ff. de hered. pet. nec mirum est prædonem *κατ' ἐξοχὴν* dici *possessorem*, nam innuit satis Ulpianus in l. 12 ff. eod. inde esse petitem ejus nomen, quod non aliam, veram certe i. e. nullam, possessionis suæ dicere causam queat, quam *quia possideo*. Sed & in aliis juris articulis, ubi de hereditatis petitione non est sermo, æque dicitur prædo *pro possessore* possidere l. 33 §. 1 ff. de usurp. & usuc. l. 16 ff. de acq. vel am. poss. l. 110 ff. de condit. & demonstr. quod ineptissime fieret, si elliptica & eo modo supplenda hæc dictio foret. Tandem quis non videt, nimis ambagibus laboraturam eam dictionem, si hoc modo explicetur: quippe si prædo ille pro hereditatis possessore sit habendus, dicitur simpliciter *possidere pro herede*, non vero *possidere pro possessore hereditatis*. Denique & ellipticam illam expositionem plane respuit laudata jam l. 13 §. ff. de hered. pet. maxime in verbis: *Item in titulo pro donato quaritur, an quis pro possessore possideat, ut puta uxor vel maritus? Et placet nobis Juliani sententia, pro possessore possidere eum; & ideo petitione tenebitur*. Nam si ellipsis admittenda esset, foret illa *pro possessore*

fore pro donato, quod non finunt verba sequentia; unde certum est, vocem *possessorem* denotare in dictione illa *prædonem*. Ad objectionem alteram, sive objectionis ejusdem partem alteram, quod attinet, perspicuum est, in *l. 13 §. 1, 2, 3 ff. de hered. petit.* aliud nihil dici, quam titulos omnes cum mala fide posse esse conjunctos: sane qui titulum aliquem suæ possessionis adducit, potest semper sibi esse conscius, non sibi justum eum esse. Sed *d. l.* minime vult, *prædonem* intelligi posse possidere quovis titulo, licet titulum illum non obtendat. Sed & quum in hisce verser, occupabo & aliam objectionem. Licet mihi *possessor* esse hic *prædo* concedatur, nihilominus, dicet quis, comparat eum *Justinus* etiam in alio juris articulo cum hærede, sc. in *l. ult. ff. si quis omiff. caus. test.* Sed parata est responsio in *l. 1 §. 9 ff. eod.* agi de illo *prædone*, qui se hæredem *bonorumve possessorem* jactat.

C. VII. 31) *P. 254 v. 7.* Nec est necesse, quum negem agi in *d. l. 6 pr. de parte pretii.*

32) *Ibid. v. 8, 9.* Sed non potest stare nova opinio, priusquam mea sit everfa.

VIII. 33) *Ibid. v. 31 & seqq.* Hæc non evertunt, quæ scripsi, nec Imperatoris arguendi modum in *§. 1 l. quib. ex caus. man. defendunt.* Porro non video, quo pertineat, aut cujus sit usus, loca multa de *vindicta*, re satis nota, cumulare.

34) *P. 255 v. 5, 8, 9 & c.* Dare libertatem non fuit res majoris momenti, quam pretium servi erat, Sed accipere libertatem & olim fuit & semper erit res inæstimabilis. Sed nec hæc Cl. Autoris disputatio Imperatorem nostrum restituit.

35) *Ibid. v. 15, 16.* Etiam in *§. ult. l. quib. ex caus. man. de testamentaria manumissione* tantum agit Imperator. Non est id dissimulandum.

IX. 36) *Ibid. v. 23 & seqq.* Non recte aut diligenter satis opinionem meam refert Cl. Vir, ergo tu, Lector, inspice potius, quæ ipse scripsi *p. 86 & seqq. Obs. m.*

37) *P. 256 v. 6 & seqq.* Anxie disquirat Cl. Vir, ex duabus Cujacii opinionibus quæ fuerit posterior, & hanc posteriorem statuit, quam ego priorem conjeceram. Dubia res mihi fuit & ad.

& adhuc est. Ceterum id ad rem non pertinet, quum neutram sim sequutus.

38) *Ibid. v. 29.* Ad oppositionem quod attinet (ut de hac prius dicam) non video, quæ major oppositio sit in specie Cujaciana, quam in mea. Deinde observat Cl. Vir, *plene me abire a mente Ulpiani.* Vehemens sane hæc est increpatio pro tam notabili probationum defectu. Nam quod scribit a *v. 29. Aliud &c. ad v. 32. Hic &c.* idem in speciebus meis continetur. Pergit: *Hic constitutio* (Jcti contractum illum constanter vocant *constitutum*) *non fuit facta in tempus legationis obeunda &c.* Mihine id tribuis Cl. Vir? At ubi hoc negavi? Sed & hoc nullius est ponderis respectu speciei meæ: quia in altero illo casu *l. 5. §. 1 ff. de constit. pec.* statuo ego, quæri de actione de constituta pecunia in provincia instituenda. Confer quæ scripsi *p. 88 Obs. m.* Sed mirum est, Virum Cl. si Cujacii sententiam sequi velit, non respondere prius iis, quæ contra eum scripsi.

39) *Ibid. v. 36.* Modo a mente, nunc a verbis Jcti juxta Cl. Virum discedo in *l. 8 ff. de judic.* Rogo Lectorem, dicat, quis verbis legis magis obtemperet; egone, qui juxta legis inscriptionem, quæ docet tractari jus in Provinciis observandum, statuo, locum legationis actionisque instituendæ esse in Provincia, an Cl. Vir, qui cum Cujacio, nihilo ei favente neque lege ipsa neque ejus inscriptione, statuit, locum illum esse Romam: atque insuper incidit in interpretationis inconstantiam & vitium notatum a me *p. 82 Obs. m.* ne reliqua memorem, contra Cujacii interpretationem a me scripta, quæque Vir Cl. intacta reliquit.

RESPONSIO CHRISTFRIDI WÆCHTLERI.

Interpretes Basilicij recte acceperunt textum, citra certam **CAP. I.**
quantitatem; quia illam non inveniebant ibi. Licuit tamen illis aliunde adjicere, *vel ultra quam accepit ὁ πρωτότυπος.* Agunt enim passim paraphrasten. Certum est, ultra mandatum Titii fuisse numeratum. Titium autem minus credidisse, quam ei per errorem promissum erat, non est in textu. Laudo

Y

studi.

CAP. II.

studium imitandi Mathematicos; sed applicatio illius methodi hic deficit. Neque regulæ Cartesianæ fuerunt adeo reconditæ, ut nunc demum aperiantur. Rem absurdissimam nolum cuiquam tribuere. *Tentandum est*, inquis, *quid novi: ostendam Ulpianum sententiam meam habuisse pro ratione dubitandi, ideoque pro dicto nemini dubio.* Rejecit illam Ulpianus, adjecta ratione decidendi expressa, *quia alia hæreditas est.* Ergo, inquis, *pro certo habere debuit Ulpianus, hæreditate vendita partem ejusdem, que postea acquireretur venditori,* (emptor enim impuberi non erat substitutus,) *ex empto actioni locum facere.* Si post venditionem demum delata sit impuberis hæreditas, adhuc alia est, nec simul vendita: nisi de ea simul quoque actum appareat. Cur scribere debuerit Ulpianus, *an etiam id in ex emto actionem veniat?* non vero, *an id etiam ex emto actioni locum faciat?* i. e. denuo actionem emtori pariat, non tangam. Retineo etiam, *et magis est, ne veniat*, scilicet in ex emto actionem. Applica hic methodum illam Mathematicam, si ea cujusvis legis speciem facile detegit. Ego vero putabam, mentem Tuam facile intelligi: *conditio m. f. possessoris plane non ferebat, ut is omnes fructus lucraretur*, ideoque Pomponius *mediam sententiam, pro solita veterum Prudentum aequitate, amplexus est.* Loqueris ergo de æquitate solita. Improbas Basilicos, quod addiderint *ad d. e.* Pomponius autem similiter, *sicuti nec cujuslibet b. f. possessoris.* i. e. *dari quorundam b. f. possessores*, quorum non fiunt fructus irrevocabiliter, qui ex facto illorum non nascuntur. Hic non oportuit præcise addi, *cujuslibet alius, vel alterius*: quia sensus per se patet. Si Pomponius non egit de restitutione fructuum, perit argumentum tuum p. 19 & 20 allatum, de possessore b. f. in hæreditatis petitione. Dico autem, Pomponium loqui de solo facto perceptionis fructuum; *fructus percipiendo suos facti hos, non & illos.* Quilibet possessor b. f. etiam in re aliena interim loco domini pene est, i. e. salvo jure domini. Ergo & conjux in re donata a conjuge, quodammodo domina interim est. *l. 1 ff. rer. amot. donec donatio revocetur.* Si cœcutis ad hæc, lux est in L. II pr. L. 13 §. 1, L. 32 §. 1 & 10, L. 57, L. 62 §. 1 ff. de donat. int.

int. vir & ux. L. 5, L. 18, C. eod. L. 40 ff. de mort. caus. donat. Si alienum hoc est a verbis Pomponii in l. 45 ff. de usur. non est tamen alienum ab aliis textibus ejusdem, L. 18, L. 20, L. 31, & Pauli, L. 2, L. 24, L. 26, L. 28 §. 2 ff. de don. int. V. 15 U. ibi: *sanctum non amare, nec tanquam inter infestos, jus prohibita donationis tractandum est, sed ut inter conjunctos maximo affectu, & solam inopiam (causam ecce prohibitionis) timentes.* Celsante igitur metu inopiz, si pomum decerpserit, nil timebimus; ac perit hæctenus iterum argumentum de m. f. possessore, Pomponio imputatum. Communio tamen bonorum nondum sequitur. Mens veterum Jctorum non ex cortice textus unius, sed ex harmonia omnium, eo spectantium, ex vi, inquam, & potestate legum eruenda, & in consonantiam redigenda est. Tunc nihil torquebit amplius interpretes. Parenthesia eos pridem vidisse & uncostuos, bilem movere non debuit. Et sola epistola uxoris ad maritum in d. L. 57 Pauli, digna est, quæ adhuc excutiatur. Cassianos dixi consensisse Sabinianis; non quod diversæ sectæ fuerint, sed eo modo, quo Cassiani & Sabiniani p. 23, 24 permittuntur. Coniunguntur hi Paulo, in L. 3 §. 18 ff. de acqu. vel amit. poss. Disiunguntur eidem Cassius & Sabinus, in L. 1 ff. rer. amot. Sed & diversæ scholæ sæpius concurrunt, ut Sabinus & Proculus, Sabinus & Pegasus, Cassius & Pegasus, Julianus & Proculus. Mortis causa donationes, Veteres in varia genera distinxisse, manifestum est, nobisque adeo loquendum cum iis. Si aliqua similitudo cum legatis innuitur in §. 11. de donat. licuit utique Justiniano in Nov. 87 approbare sententiam Juliani. Fieri autem id non posset, si in §. 1 omnes species donationis m. c. per omnia reduxisset ad exemplum legatarum. Sicut ergo licebat recipere donatum, si supervixisset donator, vel, si eum donationis pœnituisset, vel si prior decerneret donatarius ipse; ita licebat m. c. ita donare, ut nullo casu sit ejus repetitio, ne si convaluisset quidem testator. Marcellus L. 13 §. 1, Paulus L. 35 §. 4 ff. de mort. caus. don. sive quis ita donat, imminente periculo commotus, ut statim fiat accipientis, Ulpianus L. 2 d. t. sive ut nullo casu revocetur, Marcianus L. 27 d. t. etsi tunc causa donandi magis sit, quam mortis causa donatio, & aliquis non tam mortis causa, quam moriens do-

C. IV.

met, Papinianus in *L. 42 §. 1 d. 2*. Minime ergo Marcianus in *d. l. 27* refutare voluit Marcellum, aut reprehendere Paulum. Julianum Marcello esse antiquiorem, nemo nescit. Hinc ille, aliique notas scripserunt in Julianum. Sic in *L. 16 ff. de peculis* præmittitur textus Juliani; statim: *Marcellus notat*. Similiter in *L. 11 §. 4, 5 ff. de minor. bis: Marcellus apud Julianum notat*. Lectoris autem est, attendere, ubi architecti nostri loquantur. Juliani tamen verba videbantur contraria Marcello. Bachovii opinionem hic meam non feci, sed textus ipsos intueor. Duæ diversæ quæstiones non omnino permiscetur, & coherrentia textuum ostenditur. Paulus in *L. 35 §. 2* incipit a donatione inter vivos, eamque vocat veram & absolutam. Talis est, *ut nullo casu revocetur*. Possè tamen ait & mortis causa ita donari, *ut nulla sit repetitio. §. 4*. Dissidium utique fuit olim aliquod inter principes Proculejanorum & Cassianorum; sed inde natum, quod casuum differentiam non satis discernent. Fecerunt id eorum successores, Marcianus, Ulpianus, Paulus: & hinc videntur nunc hanc, nuncillam scholam sequi: neque tamen alter alterum hic voluit refutare. Briffonius equidem reprehenditur p. 40, quasi confundens eos, qui bestiis sub vel objiciebantur, cum iis, qui ad bestias tantum dabantur vel condemnabantur. Et annotavit Budæus ad Pandectas, differentiam horum ibi non semel occurrere. Briffonius tamen itidem vidit, discrimen istud non esse ibi perpetuum. Paulus enim *Lib. 5 tit. 19 de sacrilegis*, ait, *bestiis objiciuntur*. Ulpiano autem *L. 6 pr. ad L. Jul. peculat.* damnantur *ad bestias*. Imperator *§. 3 l. quib. mod. jus patr. pot. qui bestiis subjiciuntur, servi pœna efficiuntur*. Ulpianus autem: *ad bestias, vel in metallum damnatus, servus pœna fit. L. 25 §. 3 ff. de acquir. vel omit. juncta L. 12 ff. de panis*. Iterum Paulus *Lib. 5 tit. 24: parricida hodie vivi exuruntur, vel ad bestias dantur*; Modestinus autem in *L. 9 pr. ad L. Pomp. de parricid. bestiis objiciuntur*. Ne quid dicam de veteranis, & filii decurionum. Quæ omnia latent in textibus Briffonio allegatis: apud Budæum vero non item. Sed nec fugiebat Briffonium, eos, qui bestiis objiciebantur, fuisse ad stipitem alligatos. Jacobum Gothofredum (p. 231) hæc confundere, iterum nolim arbitrari. De his enim ait toties jam ab aliis incul-

C. V.

inculcatum, ut monere amplius pigeat, quid sit bestiis objici. Jam toties porro aliis esse dictum, quid sit ad bestias dari, ut dicere sit supervacuum. Copiose ea de re scripisse Petrum Fabrum *Semifr. Lib. 2. C. XI.* Is autem p. 162 seq. datos ad bestias depugnandi causa; ab iis, qui bestiis objecti & surrecti ad stipitem, diserte distinguit. Ipse etiam Gothofredus: *proprie, bestiis objici dicebantur*; quia aut inermes in arenam ad bestias dabantur seu bestiis objiciebantur, vel etiam ad stipitem deligati, bestiis in prædam dabantur. Et sola adeo a me facta mentio Jul. Cæs. Bulengeri *de Venat. Circi, c. 30, 31, 32, 33 Paris. 1598* (ubi fufius illustrantur hi textus Juris, quam hic in toto cap. 5) admonere poterat, rem mihi non novam a Te, sed pridem intellectam proponi. Nec pertinet huc *L. 2 §. 1 ff. de panis* (p. 40) non enim loquitur de damnatis ad bestias, sed junioribus illis, qui dabantur in ludum venatorium, ut instituantur in hac arte vel in aliam quandam voluptatem, gesticulandi, vel aliter se movendi gratia: de quibus dubitabatur adhuc, an servi efficerentur. Atque ideo dicuntur distare a ceteris, qui dabantur ad bestias. Et Ulpianus *Tit. XI §. 7 Collat. LL. Mosaic.* differentiam tradit inter eos, qui ad ludum, & qui ad gladium damnantur. In textu Ulpiani *L. 1 §. 6 ff. de postuland.* invicte putabas te probasse, totam illam periodum: *Bestias autem accipere - - mansucta?* expungendam, ut loci illius intellectum turbantem. Ergone hic cœcutiebat J Ctus Belga magnæ famæ, Gerh. Noodt; qui in Comment. ad h. tit. nihil tale vidit? *Locus obscurissimus*, inquit, *brevitate sermonis.* Sed evidens mens Ulpiani; sermonem esse non de mansuefactis, sed adhuc feris bestiis. Nam & leo mansuefactus, adhuc est bestia, genere animalis; hic autem exulat, perinde ut alia vel maxime dentata bestia, sed non amplius fera; quia feritatem exuit. Verum est, ex periodo illa non deduci consequentiam cum verbis, quæ subjuncta sunt, neque connexionem cum iis, quæ præmittuntur. Promptissimum autem remedium in uncis Tuis. Si pertendas, periodum illam decerptam ex *L. 1 §. 10 ff. Si quadrupes.* neque textum istum posse intelligi, nisi ibi iterum restituatur, doleo vehementer. Tautologia certe tanta nunquam transivit in com-

mentarium loci obscuri: ac perinde est, sive scribas, *bestias enim accipere debemus, an, bestias autem.* Si Ulpianus in libris ad Edictum *ἔτυμον* bestię voluit tradere, præstatat id fieri sub initium, aut libro sexto, (ex quo sumpta *L. 1 de postuland.*) quam libro demum decimo octavo, ad quem refertur *L. 1 §. 10 si quadrupes.* Verum est, in *L. 4, 5 ff. de A. R. D. L. 3 §. 14, 15 ff. de acquir. vel amit. poss.* non loqui eundem Ulpianum, sed alios JCtos. Nobis autem sufficeret coherrentia melior, quam foret in *d. l. 1 §. 10.* Si jurisperiti rationem dicti tui jam norunt, verbo illa potuit elucidari etiam aliis. Melius autem nunc fuerit, lectionem genuinam *L. 1 §. 4 si quadrupes* tueri. Actio hæc locum habet, cum quadrupedem mansuetam non movit ad nocendum feritas ipsa, §. 10, sed vitium naturæ; puta, si equus calcitrosus calce percusserit, aut bos, cornu petere solitus, petierit, propter nimiam scilicet ferociam suam. Neque adeo obest nobis §. 7, sed juvat lectionem. Similiter enim ibi dicitur, *locum habet hæc actio, quoties fera, quæ contra naturam fuit mota, pauperiem dedit.* Nam si equus mansuetus, sed dolore concitatus calce petierit, cessabit actio ista; sicut cessat, si propter loci iniquitatem, aut propter culpam mulionis, aut si plus justo onerata quadrupes, onus in aliquem everterit, §. 4, vel si infligatu alterius damnum dederit. §. 6. Omnibus his casibus movetur contra naturam. *pr. l. si quadrupes.* Si legas, *oborta fertate*, utrumque vocabulum casus sextus occupabit; nobis autem §. 4 & 7 quadrupes *non mota, & mota*, dicitur casu nominante. Versus, quos dixi Manilii esse, Juvenalis sunt. Laudo, si non erravit Julianus & Ulpianus, aliique Veteres, dicendo, quod prædo possideat *pro possessore.* Malletam tamen p. 166 v. 19 *non possidere*, cum Ulpiano §. 4 *si negasset.* Sed neque in eo errarunt, quod affirmant, Prætozem in Edicto de hæred. petitione, verba illa, *pro possessore*, accepisse de prædone. Nam si porro largiris, prædonem *quemcunque* petitione hæreditatis posse conveniri, mutata est sententia prior, p. 50, 52, *naturam petitionis hæreditatis non pati, ut instituatür contra prædonem.* Instas: negasse te id tantum de quibusdam, v. g. de eo prædone, cujus mentio in l. 12 ff. de hæred. pet. At ibi, & L. 11 §. 1 de omnibus prim ordinis prædonibus dicit Ulpianus, *pro possessore possidet prædo*

C. VI.

do, qui responsurus sit, possideo, quia possideo, nec contendit se heredem, vel per mendacium. Si consentis, hæreditatis petitionem dari contra illum prædonem, qui occurrit in L. 1 §. 9 ff. si quis omiff. caus. (ubi quasi — prædo sibi aliquem titulum ab intestato possessionis fingit, & legata tenetur præstare, perinde ut is, qui quasi legitimus hæres pro hærede possidet, aut qui est Bonorum possessor Prætorius,) dabitur tanto magis contra prædones primi ordinis. Neque dicas, prædonem in L. 1 §. 9 se liti obtulisse, atque eatenus teneri ob dolum. Nam nihil ibi reperio tale, bene autem in L. 13 §. 13 & L. 49 b. t. Si in Edicto Prætorio dictum fuit, regulariter eum teneri hac actione, qui vel pro hærede, vel pro possessore possidet, L. 9 b. Si porro & possessor bonorum Prætorius pro hærede videtur possidere, L. 11 pr. b. frustra negabitur, in Edicto illo prædonem omnis generis dici possidere pro possessore. Neque hic excipiuntur, qui scientes jactant falsum titulum, pro emtore, pro donato, pro dote, pro legato: quia omnes recipiunt pro possessore possessionem ex falsa causa. L. 13 §. 1 d. t. Julianus ait, pro possessore possidere eum, qui sciens emit rem alienam, bonorum autem possessorem Prætorium aliquoties jungit hæredi, L. 32 §. 1 ff. de usurp. & usuc. Si is hic non erravit, Te fatente, ubi de hæreditatis petitione non cogitabatur, si Pomponius lapsus non est in l. 10 ff. de comdit. & demonstr. (ubi par iterum est ratio,) quomodo errassent Ulpianus & Paulus circa mentem Prætoris, qui ad illius Edictum perpetuo quasi commentantur in textibus de hæreditatis petitione? Necessè foret, Ulpianum hoc unico titulo plus quam XXVII errores commisisse. Cui addo Paulum L. 16 §. 4, L. 19 §. 2, L. 22. L. 28, L. 36 §. 3, L. 38, L. 40 pr. & §. 1 b. t. Hermogenianus autem in L. fin. ff. si quis omiff. caus. minime comparat prædonem cum hærede; quin potius excludit ibi eum, qui pro hærede & pro possessore possidet. Qui vero citra omnem falsitatem causæ, vere possidet hæreditatem pro emtore, vel pro dote, vel pro donato, sive alio quolibet justo titulo, hunc dicit a legatariis & fideicommissariis non conveniri. Huic autem opponit Ulpianus e diametro etiam illum, qui forte quasi prædo possidet hæreditatem, fingens sibi aliquem titulum ab intestato pos-

sessionis, ex falsa causa; quocunque enim modo hæreditatem
 lucrifactorus, calliditate & circumveniendi animo quis sit,
 legata utique præstabit, *L. 1 pr. §. 9 d. t.* Deceptos ais JCtos
 præscos, quia apud illos vox *possessoris*, simpliciter posita, raro
 de bonorum possessore Prætorio accipitur, sicut in rubrica t. 5.
 Lib. 41 ff. *de eo, qui pro hærede vel pro possessore usucapit.* Et ita
 factum, ut in Edicto Prætoris de hæreditatis petitione, verbum
pro possessore intellexerint de prædone, quod tamen debuerint
 de Bonorum possessore. De rubrica ista legendus Galvanus c. 2 §
 p. 315. Szpissime autem apud Veteres etiam occurrunt Bonorum
 possessores. In ipso SCto Hadriani, quod Ulpianus recitat
 L. 20 §. 6 ff. *de hered. petit.* Bonorum possessores in eadem sunt
 causa & conditione cum iis, qui pro hærede possident, sive, qui
 se hæredes & possessores bonorum existimant, §. 13. Utrisque
 ibidem opponuntur, qui bona invasissent, cum nullam habe-
 rent causam possidendi, h. e. prædones, *L. 25 §. 3 d. t.* Si non
 errarunt JCti in exponendo hoc SCto, cur errarint in sensu Edi-
 cti Prætoris, circa eundem articulum de hæreditatis petitione?
 Huic autem cohæret t. t. ff. *de possess. hered. petit.* & ostendit
 differentiam inter Bonorum possessorem, & qui pro possessore
 possidet. Sono vocis affines sunt, re autem disjunctissimi. Si
 raro occurrebat præscis vox *possessoris* simpliciter posita pro Bo-
 norum possessore, dicam eadem facilitate, vocem *possessoris*
 raro occurrere pro Bonorum possessione Prætoria. Eoque cre-
 brins utramque conjungitur. JCti autem iidem, qui ad Edi-
 ctum Prætoris de hæreditatis petitione scripserunt, scribunt et-
 iam ad totum librum XXXVII & XXXIIX *de Bonorum possessio-
 nibus.* Ibi loquuntur de eo, qui pro possessore possidet, i. e.
 prædone. Hic de Bonorum possessore, qui utique, qua talis,
 & quamdiu talis, non est prædo. Rectissime etiam dixit Impe-
 rator §. 3 I. *de Interd.* ei, qui Bonorum possessio data est a Præ-
 tore, dari interdictum Quorum bonorum contra illos, qui
 ista bona pro hærede aut pro possessore possideant. Concurrat
 hic uterque, bonorum possessor, & qui pro possessore possidet.
 Utrumque ergo intellexisse & distinxisse necesse est. Nec ta-
 men singula verba JCtorum ex tit. de hereditatis petitione re-
 pete-

petere debuit hic Imperator, quæ uno complexu comprehendit. Nam qui pro hærede possidet, putat se hæredem esse, aut scit, se non esse, contendit tamen esse. Qui pro possessore possidet, aliquando ne contendit quidem se hæredem esse, vel per mendacium, *ὡς ἀπαρξέμενται ὁ ἱραμὸς καὶ ἀναυδῆς*, Basilici. Alii sunt quasi prædones, & eorum loco habentur. L. 13 §. 1 *de harpedit.* L. 1 §. 9 *si quis omiff. caus.* Elliptica denique plane repudianda est. Limitaverat Noster p. 65, non posse contingere, ut sententia Neratii habeat locum, cum ea de re pactum in specie præcesserit. Respondit, nihil de hoc in illa L. 4 §. 1 ff. *de L. Commissor.* Urget ille L. 6 *pr.* atqui Scævola & Neratius de diversis casibus respondent. Neratius etiam non de notabili & insigni parte pretii, sed aliqua, i. e. qualicumque accipiendus. Mallein hic & alibi non toties provocari ad resutandum, quod video tam ægre ferri. Bene autem castigatur hic audacia A. Fabri, qui totam periodum, *igitur sententia Neratii - - dedit*, ceu imperiti interpretis, expungere tentabat. Ergo & nostrum ingenium non anteponendum, sed postponendum veteribus, in simili meminerimus. Dixerat Noster, male *vindicta* mentionem fieri §. 4. I. *quib. ex caus. manum.* Ulpianum & Theophilum eam non habere, Hotomannum vero illam tollere. Contrarium itaque ostendendum fuit. Si res ista Tibi satis nota, perit censura Tua. In §. *ult. d. r.* loquitur Imp. filiteram spectes, de manumissione testamentaria, majoribus XVII annis danda. Inter vivos autem minor erat ratio dubitandi. Hic enim domini suomet ingenio difficiliiores erant ad manumittendum; scientes, se servis, qui totam tunc rem familiarem instruebant, absque metu egestatis carere non posse. In testamentaria autem, & in procinctu mortis, procliviores erant, etiam sine causa, cessante scilicet metu egestatis, eoque fraudibus servorum magis obnoxii. Quæ mens Imperatoris hic fuerit in Nov. 119 c. 2, non adeo liquet. Si enim vivis eandem licentiam dare voluit, omitti poterat argumentum de potestate testandi. Olim etiam vivi, totam familiam libertate donantes, vix intelligendi sunt fuisse vix puberes. Potestas enim testandi, & alienandi inter vivos, iisdem finibus non incedit. Si alienatio totius familiæ a tutoris auctoritate excipienda sit, etiam alienatio aliarum

C, VII.

VIII.

C. IX.

aliarum rerum, quæ sunt mancipi, sicut servi, fuit excepta. Dubiam sibi fatetur Noster fuisse rem & adhuc esse, quid prius statuerit Cujacius de foro Legatorum ad L. 5 §. 1 ff. *de constit pec.* & L. 8 ff. *de judic.* quid deinceps placuerit. Mihi facile fuit, percurrere ordinem librorum Cujacii. & seriem opinionis suæ concinnare. Utique etiam hæc inspectio in quocunque auctore plane ad rem pertinet & necessaria est. Si enim intelligas, quid prima, quid altera, vel ultima vice illum moverit ad mutandam sententiam, quæ semel placuerat, jam demum omnia illius momenta librabuntur, nec fluctuabimus inter incerta. Si vehemens est increpatio, dicere Te abire a mente Ulpiani, qualis erit permulso, si dixeris, Veteres JCTos ipsumque Imperatorem toties imprudenter & inepte scribere, atque imprudentissime in contraria & absurda incidisse? Fortè etiam verum est, abiisse Te a mente Ulpiani, *d. l. 5 §. 1* quoad alterum membrum. Sic enim ille, *Si legatus, cum in provincia adhuc esset, constituit, se Romæ soluturum, denegatur in eum actio de constituta*, i. e. Romæ non debet conveniri, sed in provincia. Noster contra p. 88, denegatur in eum actio in provincia, & Romæ debet conveniri. In L. 8 ff. *de judic.* ait Gajus, *Si quis in legatione constituit, quod ante legationem debebat, non cogi eum ibi iudicium pati, ubi constituit.* Noster p. 89: conveniri is potest in loco legationis, sed poterit domum revocare. Abit igitur a verbis Gajii. Unci [ ] non indicant, quomodo exstet in Codice Florentino. Valde enim differunt inter se, quos primi editores excogitarunt: deinde mutarunt formas vehementer & varias acceperunt hinc iude impositiones. Stellulas invenies apud Laur. Theodorum Gronovium in Specimine emendat passim, non & istos uncus. Et jam demum euadum nobis est ad H. Brencmanni V. Cl. *Historiam & Fatum* Codicis istius, librum diu expectatum, sed qui spem nunc omnem plane superat. Si rixari porro velit Cl. Branchu, omnia ista Lectorum iudicio commissa sunt: & nihil minus quam nostrum est, novas ciere lites. Raro lectis perispcua ac facilia sunt, quæ scribuntur, atque auctori erant, cum ea scriberet. An multum sit nitoris in Cap. X, non liquet, ideoque omittimus.

ULTE-

ULTERIOR DEDUCTIO AC EXPLANATIO
status animæ separatae post mortem, pro illustranda
historia Lazari aliorumque a mortuis resuscitatorum;
Autore M. J. VITRIARIO.

BRevem jamdum dedimus delineationem status animæ separatae pro interpretanda historia Lazari aliorumque, Actis Erudit. A. 1722 p. 393 insertam, quam paucis, ne temerario quodam ausu quaedam Scripturae Sacrae ac analogiae fidei contraria proferre apt cum cavillatoribus ac vanæ religioni addictis vim miraculorum debilitare imo evertere videamur, illustrare adhuc placuit. Multæ adfunt rationes, quæ locum animæ separatae ante resurrectionem in loco quodam subterraneo sive sepulchro querere nos impulerunt; partim, ut evitemus difficultates a Theologis ac Medicis factas; partim ut rationem miraculorum a Christo aliisque viris θεοπνεύματος patratorum melius perspiciamus; partim Veterum ac Patrum Theologorum auctoritas nos eo deduxit. 1) In tollendis difficultatibus Theologorum ac Medicorum ex vulgari interpretatione adhuc supersunt: an justitiæ; bonitati ac sapientiæ divinæ congruum sit, hominem beate defunctum ex loco communi beatorum in locum peccatorum deducere? quod quidam bonitati, justitiæ ac sapientiæ Dei plane non convenire, judicarunt; inter Medicos proinde disceptatum: quamdiu adhuc anima in corpore post mortem commoretur. Juxta nostram autem sententiam hic nodus facile solvitur, si dicamus, animam fuisse in corpore & visiones interea exemplo Pauli 2 Cor. XII, Elia: cap. VI, Johannis Evangelistæ Apoc. IV &c. habuisse divinas. 2) Quoad miracula ex communi opinione illa præter necessitatem multiplicentur. Si dicamus, animam Lazari aliorumque ex beneplacito & voluntate Dei nondum cœtui sanctorum associatam, sed ob miraculum patrandum adhuc in corpore fuisse detentam; queritur: an anima Lazari aliorumque excitatorum fuerit deterioris conditionis præ aliis in locum beatorum statim receptis? & num illa retentio animæ in corpore absque miraculo fieri potuerit? quod affirmari non potest. Porro, si sequamur vul-

garem interpretationem, animam Lazari &c. e loco beatorum eductam & corpori rursus fuisse adjunctam, novum miraculum admittere cogimur, & sic perpetua occurrunt miracula; cum unum tantum, quod in reparatione corporis a putrefactione facta consistit, in quolibet individuo sufficiat. Hinc miracula non subvertimus, sed potius stabilimus, rationem miraculorum elarius inspicientes, Deique sapientiam magis admirantes; cum extra controversiam positum sit, quod, mortuos excitare, omnes transcendat vires humanas & per consequens miraculum sit a Christo aliisque viris Spiritu Dei agitatis perpetratum.

3) Græci locum, quo animæ usque ad diem extremi judicii adferrentur, per vocem *αἰδης* exprimunt; ut ait Theophanes Hom. VIII: *Αἰδης λέγεται, ἢ ἐκ τῆ ὀρωμένῃ πρὸς τὸ αἰεδὲς καὶ ἀθέατον κατάστασις τῆς ψυχῆς. εἶδεν γὰρ αἴλλο οἱ παρὰ τε τῶν ἔξωθεν καὶ τῆς θείας γραφῆς σημαίνει τὸ ὄνομα, τῆτο ἐν ᾧ τὴν ψυχὴν γίνεσθαι λέγουσιν ἀπολυθεῖσθαι τῆ σώματος. Infernus dicitur anima domicilium* (Joh. Casp. Suicerus Thesaur. Eccles. sub voce *αἰδης* p. 87 mavult legere *anima status* vel potius *transitus*, ut legatur *μετάστασις*) *a visibili ad tenebricosum & invisibile migrantis. Nihil enim aliud hoc nomine cum apud exteros scriptores, tum in sacris literis significatur, in quo animam corporis vinculis solutam esse dicunt.* Et sic vox *αἰδης*, quo animæ detinentur usque ad resurrectionem, denotat locum tenebricosum, Solis expertem, sepulcrum, sive, ut canit Virgilius, sine luce domum, ut pluribus Suicerus l. c. consuli potest. Vocabulo *αἰδης* respondet Hebræum *לַחַיִּים* a LXX Interpretâ translatum, conf. Gen. XXXVII, 35 &c. sicque Judæi æque ac Græci eandem amplexi sunt sententiam. Interdum vocabulum *αἰδης* pro communi domicilio omnium animarum tum piarum tum impiarum sumitur, *πάντας ὁμῶς θνητὸς αἰδης δέχεται καὶ εἰς κοινὸν αἶδην πάντες ἤξουσιν βροτοί*, quod & Hebræis non infrequens, ut Es. V, 14. Ezech. XXX, 17, v. 14 dicit: *תַּחֲתֵי תַרְחֻמֵי*, Germani dicunt: *Einem zur Erde bestatten*, cum tamen cuilibet proprius adsignetur sepulcri locus. Si hæc observemus, statim patet, quid Patres voce *αἰδης* seu inferni, infero-

ferorum velint & quomodo commode explicari possint. Tertullianus de Anima c. 55, *Habes, inquit, de paradiso a nobis libellum, (hodie non extantem) quo constituimus omnem animam apud inferos sequestrari in diem Domini; & c. 48: Omnes ergo animas penes inferos? inquis. Velis & nolis & supplicia jam illic & refrigeria habes, pauperem & divitem. Cur enim non putes animam & puniri & foveri in inferis, interim sub expectatione utriusque iudicii in quadam usurpatione & candida ejus? Hieronymus in c. 3 Ecclesiast. Ante adventum Christi omnia pariter ad inferos ducebantur. Unde & Jacob ad inferos pariter descensurum se dicit, & Job pios & impios in inferno queritur retentari, & Evangelium chaos magnum interpositum apud inferos & Abrahamum cum Lazaro & divitem in suppliciis esse testatur. Locus autem animæ separatae non semper nomine inferorum venit, sed varias ac diversimodas accipit denominationes. Lactantius L. VII c. 21 vocat *communem custodiam*; Julianus Archi-Episcopus Toletanus Prognost. L. II c. 9 vocat *abditæ receptacula* &c. quæ omnia apprime huc faciunt egregieque nostram confirmant sententiam. Sed quid adhuc moramur? Concilium Eliberitanum sub Papa Marcello I anno 305 habitum diserte nostram propugnat sententiam c. 34, *Cereos, inquit, per diem placuit in cimiterio non incendi: inquietandi enim spiritus sanctorum non sunt, qui hæc non observaverint, arceantur ab Ecclesia communione.* Quid verbum *inquietare* significet, Baronius in Annal. Eccles. ad annum Christi XXXIV num. 312 p. 275 docet; esse defunctorum animas carminibus magicis aliisque superstitionibus adhibitis eas advocare, alludens ad 1 Sam. XXVIII, 15: *Quare inquietasti me, ut suscitarem; idemque testatur Josephus Ant. Jud. L. XVIII c. 2, animam Samuelis ex æde fuisse reductam.* Consentit quoque Ellies du Pin Nouvelle Biblioth. T. II p. 305: *Le Canon 34 ait, est fort obscur: il porte qu'il ne faut point allumer de Cierges dans les Cimetières, parce, qu'il ne faut pas inquieter les Esprits des saints. Quelques uns entendent par les esprits des saints les ames des morts: pour moi, je crois qu'il est plus naturel entendre le repos d'esprit des fideles, qui est trouble par la grande quantité de luminaires allu-**

allumez pendant le jour ; fufius adhuc pertractat Baronius l. c. fufficit Patres Concilii Eliberitani animas in fepulcris commorari ftatuiffe. In fuperioribus etiam diximus, claufuram illam in monumentis felicitati piorum nihil detrudere, neque infelicitatem impiorum minuere ; juftos præmia, improbos pœnas recipere, ὡπὸ χθόνος five κατ' ἄδης in fepulcro. Idem fenerunt Patres, ut Julianus Archi-Epifcopus Toletanus l. c. Per tempus, inquit, quod inter hominis mortem & ultimam refurrectionem interpofitum eft, anima abditis receptaculis continentur, ficut unaquæque digna eft vel requie vel ærumna pro eo quod fortita eft in carne vivens. Et M. Aurelius Caffiodorus de anima c. 19: Nos ufque ad tempus judicii aut de præteritorum actuum pravitate meremur, aut de operationis noftre probitate letamur. Tunc autem recipiemus factorum omnium pleniffimum fructum, quando voce Domini aut repudiati fuerimus aut ad regnum perennitatis admiſſi. Hanc igitur mortem in iſta vita pene quietus fomnus imitatur, quando feculi iſtius defideria cuncta ambitumque deponit, & quicquid hic agitur, tranquillus animus fopore mentis ignorat. Statum, felicitatem ac infelicitatem, animæ fcite nobis depingit Juſtinus Martyr T. III p. 106: Juſtorum, ait, anima abducuntur in Paradifum, ubi confuetudine & adſpectu fruuntur angelorum & archangelorum per viſionem (κατ' ἑνταξίαν) autem & ipſius Servatoris Chriſti - - Injuſtorum autem anima in ipſius Orci loca - - & adſervantur quæque in locis ſe dignis ufque ad refurrectionis & compensationis diem. Quoniam itaque oppoſita oppoſitorum eadem eft ratio ; ſubjungamus tandem harmoniæ cauſa judicium Lutheri de ſtatu animæ in Comment. ſuper Gen. XXV: Apparet animas dormire & requieſcere, ſed nihil aſſero. Homo defatigatus diurno labore ſub noctem intrat in cubiculum ſuum, tanquam in pace, ut ibi dormiat, & ea nocte, fruitur quiete, neque quicquam ſcit de ullo malo ſive incendii ſive cadis. Anima autem non fic dormit, ſed vigilat & patitur viſiones & loquelas angelorum & Dei. Ideo ſomnus profundior eft in futura quam in hac vita, & tamen omnino coram Deo vivit. Ibidem: Verborum Chriſti ad latronem hæc eſt ſententia. Hodie mecum eris in Paradifo, b. e. in ſinu meo.

Ubi

Ubi ego sum, similiter tu eris. Ibi cælum & paradifus idem sunt, nisi quod adhuc apud sanctos quies & pax est, non regnum nempe plenarium, quod erit in conjunctione animæ cum corpore. Hæc sunt cogitata nostra de statu animæ separatæ post mortem pro illustranda historia Lazari &c. Scripturæ sacræ, analogiæ fidei, sanæ rationi ac effatis Theologorum satis conformia.

DE COGNITIONIBUS LIBER UNUS;

Autore FERDINANDO CACCIA,

Bergomate.

Romæ, e typogr. de Martiis, 1719, 4.

Alph. 1 plag. 6.

Cum nostris temporibus multi in explicandis nominibus, quæ Cartibus propria sunt, occupentur, eaque secundum ordinem literarum Lexico complecti nonnulli susceperint, ne integras disciplinas ediscere opus sit, ad intelligenda pauca, quæ scriptores a se invicem mutuantur, nemo tamen inventus est, qui terminorum in liberalibus artibus occurrentium concinnam nec alienis perturbatam explicationem tradere ausus esset. Sane dictionario, ut vocant, id commode fieri non poterat, cum ex nexu disciplinarum liberalium sensus nominum, quibus res proponuntur, sæpenumero facillime intelligatur: disciplinarum tamen ordo servari vix ab iis potest, qui literarum seriei adstricti sunt. Noster itaque ut & facilem tyronibus ad ediscendas artes pararet aditum, eorumque, qui iis imbuti jam sunt, memoriam juvaret, nec literarum serie nexum disciplinarum negligere egeretur, libellum hunc evulgavit. Alteri, ut cuivis artium encyclopædiam haud tenenti opus hoc inserviret, locupletis indice medetur, alterum, ut cognito artium connubio facilius edisci voces possint, ordine singularum disciplinarum limites pertractando assecutus est. Omnia igitur, quæ occurrunt in Philosophia, Theologia, Medicina, Jurisprudentia, quantum in scholis docentur, vocabula opusculo hoc complexus est, & terminos dispositionis suæ eo usque extendit, ut sub Philosophiæ voce ipsam quoque Theologi-

logiam tam revelatam, quam naturalem comprehendat. Etymologias nominum quandoque evolvit, non tamen scrupulose nimis sectatus est, cum usum sæpe ab illis recedere notissimum sit, Aristotelis autem placita in philosophicis maxime sectus est, cui soli tanquam omnium Philosophorum principium habuit honorem, ut ad scripta ejus quandoque provocando, quandoque nonnulla ex iis excerpando nomini ejus in libello suo locum reliquerit.

A DISCOURSE CONCERNING THE RESURRECTION OF JESUS CHRIST.

i. e.

DISSERTATIO DE RESURRECTIONE Jesu Christi, divisa in Tres Partes, in quibus eæ conclusiones, quæ ex hac doctrina fluunt, formantur primo hypothetice: dein evidentie moralis natura, & quantum obliget, evolvitur: tertio probationes facti ipsius, h. e. resurrectionis Christi proponuntur, examinantur & quod invicti roboris sint, demonstratur; Autore HUMPHREDO DITTON, Rectore Novæ Scholæ Mathematicæ in Xenodochio Christi.

Londini, apud Andream Bell & B. Lintott, 1714, 8.

Alph. 1 pl. 10.

10. **C**L. Autor arduum fidei articulum aggressus, ut nullum adversariis dubium relinquat, fere hypothetice procedit, eoque conclusiones, quæ ex resurrectionis Christi veritate fluunt, has primo ponit 1) Christianæ Religionis originem & auctoritatem esse divinam; 2) omnes promissiones, quas Evangelium de futuræ vitæ beatitudine continet, in Christianis certo impletum iri; 3) Christianos non tantum secure præceptis Christi obedire sed & sapientissime facere ita obediendo. Demonstrat hinc ulterius, Deistas contrarium asserente falli. Primo enim eos argumento suo & causa cadere, & de jactura æternæ beati:

beatitudinis periclitari; 2) de necessario ipsis cogitandum esse, de fugiendo periculo & Christi doctrina amplectenda: nisi enim arguentis muniti sint clarissimis ad falsitatem ejus arguendam, pacem ipsorum rem esse ineptissimam: quo loco de pace seu tranquillitate sapientum præclare docet Autor. Injungit illis ulterius, ut probeat, doctrinam de Jesu Christi resurrectione ne probabilem quidem esse, quod nisi faciant, tranquillitatem ipsorum consistere non posse. Progreditur & ostendit, quid inde fluat, si ista doctrina de resurrectione statuatur falsa: nempe 1) de Christiani orbis causa tunc plane actum esse; 2) Deistis non esse metuendas poenas: nec Christianis promissiones Evangelii expectandas; 3) eos qui rejiciant divinam revelationem, variis de causis pro sapientioribus & felicioribus, quam eos, qui illam tueantur & amplectentur, reputandos esse, quod tamen limitat, nequis putet liberum esse hominibus, etiam naturales leges solvere & bestiarum more vagari potius quam vivere. Nam & hoc in statu cognitionem Dei, & gratitudinem erga suum benefactorem, nec non exercitium virtutum moralium ad cujusque propriam felicitatem & humanæ societatis commodum requiri. De natura porro Christianæ religionis agit, monstratque, 1) ad finem istum, qui humanæ naturæ correctionem ac reparationem molitur, nihil illa magis facere; 2) eandem nos præclare fingere ad futurum beatiorum statum, qui, siquid unquam recte de Deo cogitetur, dignus esse debeat iis perfectionibus, quæ in Deo sunt, & secundum quas sine dubio creaturas, mente præditas, felices reddere cupiat: quod viva fide, mortificationis affectuum, & charitate consequamur; 3) ex ista natura Religionis Christianæ perspici quoque Deistarum originem. Hoc enim, cum sint homines, qui vane tendant ad præsentis vite felicitatem & quidquid obstat, percurrere & amoliri conentur, contra omni sensu ea promoveant, quæ cum hoc fine conveniant, ea quoque de causa Christianam religionem tentopere a se profligatam cupere. Dari tamen adhuc alias causas Deismi, earumque magis theoreticæ: posse ipsis nonnullas doctrinas & mysteria videri contradictoria & absurda: imo & quod Noster statuit, nonnul-

P. 20.

21.

33.

34.

36.

42.

46. las leviculas corruptiones & *σφάλματα* Canonis offensioni esse &c. imprimis tamen ea quæ Evangelium præcipiat aut vetet, maximopere illis adversari. Hoc enim inde liquido patere, 1) quod nunquam impuæ nostram libertatem coarctari patiamur; de iis, quæ rationem nostram offendunt, minus curemus; 2) quia, si tantum de nonnullis scrupulis intellectus agatur, haud facile ad tam acerbis & virulentis disputationes procedatur; 3) quod, si scrupuli doctrinæ tantum religioni Christianæ officerent, haud perspici possit ratio, cur quæ religiones, absurdis repletæ multo majoribus, minus tamen exagrentur, quod imprimis longius deducitur de Mahometana p. 48, 49, 50 sq. Porro ostendit, quantopere Christiani præ reliquis hominibus ad ea facienda, quæ lex naturæ injungit, adstringatur, per revelationem Evangelii: legem enim naturæ a profanis tantum haberi pro quadam impressione ex educatione, exemplis vel consuetudine orta: scriptam vero legem, quæ ubique in Scripturis obvia & adeo evidens est, ut arte opus sit iis, qui illam in pravum sensum flectere cupiunt, longe potentius esse vitiorum antipharicum & obligationem ejus multo fortiozem fieri, cum nova beneficiorum Dei per Christum exhibitorum meditatione, præceptorumque ejus sublimiori stylo quodammodo acuiatur. Hinc & a Christianis fideiorem & diligentiozem omnium officiorum pietatis observentiam expectandam, quam ab aliis hominibus: quod ipsorum obligatio sit eximia, & reatus, si contra eam peccent, tanto major. Sed ut ceteras Deistarum objectiones omittamus, ad quas Autor satis accurate sed ex hypothefi respondet, accedamus nunc ad Partem II, quæ est totius operis fere præstantissima. Declarat hæc Autor 1) quid per Evidentiam moralem, quæ unumquemque obliget ad percipiendum id, de quo quæritur, tanquam veritatem, intelligi velit; 2) quod ejusmodi evidentia, cum adsit, reapse obliget, ut, quod proponitur, firmiter & indubie tanquam veritas aut factum credatur. Ut itaque naturam evidentie moralis clarius exponat, theses quasdam ponit, quas utique huc transferri operæ presium putamus. *Tb.* Sunt quædam certæ fixæque regulæ & leges actionum, ad

ad quas homines non tantum velut entia ratione prædita, quæ agere possunt, sed & tanquam membra societatis, multis relationum & conjunctionum vinculis innexa, necessario respicere debent. *Thef. 2.* Vi harum regularum, quæ tam constanter & ubique apud omnes, qui secundum rectam rationem sentiunt, obtinent, sequitur, hoc vel illud eventurum: & vice versa hoc vel illud, quod in istis pugnat, non eventurum. *Thef. 3.* In quibusdam casibus, ubi humanum tantummodo testimonium allegatur, istæ universales modo dictæ leges possunt esse ita implicitæ, & respectus ad eas, ob ipsius casus naturam, tam esse necessarius, ut de veritate & certitudine istarum rerum, quæ solum testimonium humanum absque ulteriori probatione confirmat, tam securi & certi esse possimus, quam qui maxime. *Thef. 4.* Strictus ille & perfectus demonstrationis modus a talibus præmissis & quidem unice talibus procedit, quæ sunt veræ, primæ, potiores, priores, & causæ conclusionis. *Thef. 5.* Quædam propositiones in quibus moralis tantum probatio locum habet, æque evidentes esse possunt ac aliæ, quæ perfecta demonstratione sustinentur. *Thef. 6.* Ut in ratiocinatione geometrica veritates subinde per indirectam quandam demonstrationis methodum & deductionem, qua ad impossibile recurrimus, eliciuntur: ita eadem argumentatio in rebus, quæ morali probatione defenduntur, obtinet, ut subinde crasseat & palpabilia absurda justo & legitimo concludendi modo ex quibusdam hypotheseibus eliciantur. *Thef. 7.* Reductio ad absurdum in rebus probationis moralis multo magis cavenda est, quam in iis rebus, ubi ejusmodi absurdum ex negatione propositionis cujusdam Physicæ aut Mathematicæ nascitur. *Thef. 8.* Quædam probationes morales veritatem rerum tam aperte evincunt, quam per genuinæ demonstrationis vias effici potest. *Thef. 9.* Assensus noster conclusionibus quibusdam moralibus tam pronus & lubenter, ac sine ullo de veritate ipsarum dubio, impertiendus est, ac solemus eum dare conclusionibus a priori, via strictissima & rigidissima factis. *Thef. 10.* Ubicunque unum idemque probationis genus omnibus casibus, qui & ipsi unius ejusdemque generis sunt, applicatur, tunc quidem ista probatio

p. 125.

129.

136.

140.

143.

144.

- batio in specie casui euidam particulari, licet gravissimo, plane ut levissimo & infimo, sine ulla hæsitacione applicari debet.
- P. 149. *Thef. 11.* Si quando nobis testimonii alicujus veritas dubia aut suspecta est, semper distinguenda est suspicio, quæ non nisi meram physicam possibilitatem, (quod nempe testis in eo, de quo testatur, fallere forsitan queat,) pro fundamento habet, ab ea, quæ oritur ex quadam causa actuali positiva, sita nempe vel in istius testis perversitate & moribus, aut defectu quodam testimonii ipsius evidenti. *Thef. 12* explicat Physicam possibilitatem, ubi nempe in stricto quodam & abstracto sensu vel secundum intrinsecam rerum naturam non absurdum, impossibile aut contradictorium est, ut aliquis ab altero testimonio circumveniat: licet nullæ causæ adsint, quæ suspicionem de actuali deceptione moveant, imo potius gravissimæ adsint, quæ contrarium suadeant. *Thef. 13.* Mera deceptionis possibilitas physica non est in ullo testimonii casu, cum factum aliquod probatur, justum & legitimum fundamentum, cur testimonium illud repudiari aut veritas facti ullo modo infirmari debeat. *Thef. 14.* Inter istas præcautiones, quas prudentia hominibus subinde observandas dicit, ut eo securius procedant & certius, nullo tamen modo referri potest principium illud meræ possibilitatis physicæ deceptionis: nec ex eo concludi, quod vere decepti sint. *Thef. 15.* Cum de imminutione fidei testimonii alicujus (vel oralis vel scripti) agitur, distinguendæ causæ illius, quæ oriuntur in nostris mentibus & notionibus ab illis, quæ tantum ex natura & circumstantiis rerum extra nos promanant. Siquid deficit in posteriori, fides quoque testimonii vacillat: secus est in priori. *Thef. 16.* Testimonium, per seriem seculorum licet longissimam productum, non tamen quidquam eam ob rem de probabili & credibili sua natura perdit. His propositionibus expositis usum & necessitatem evidentæ moralis Autor uberior exponit, probatque, 1) in hoc genere evidentæ administrationem justitiæ & consequenter conservationem omnis politice & regiminis versari: rationem nobis nulli usui esse, si tollatur cognitio & societas mundi: hæc vero tolli subleata certitudine morali; adeoque 2) non tantum regimen omne seu politiam

tiam in specie destrui, sed & societatem omnem in genere dissolvi, si hæc evidentia destruat. Absque hac enim omnem mutuam fiduciam, quæ vinculum maximum omnium societatum fit, tolli: quod, si hæc tollatur, ut nemo fidem aut dare aut accipere ita possit, ut in ea plene acquiescat, æternas inde suspiciones, diffidentias, odia & inimicitias regnaturæ. 3) Omnes nostras immunitates & privilegia civilia hac evidentia morali niti, & absque ea nullam cuiquam restare probationem juris sui aut tituli. 4) Eruditum orbem absque ea nil fere retinere doctrinæ præter id quod demonstrabile est. Parte denique III omnis hæc Evidentia moralis ad factum ipsam resurrectionis Christi traducitur, & variz observationes juvenundæ immiscentur. Inprimis p. 215 testimonium Josephi de Christo & ejus persona defenditur contra eos, qui suppositum a Christianis putant. Argumenta sunt, 1) quod ab Eusebio, Niceph. Callisto, Sozomeno, Suida, Hieronymo, Isidoro Pelusiota citetur; 2) quod alia testimonia Josephi, ab aliis autoribus allegata, non deficient, unde credi non possit, Judæos nonnulla ex isto Historico erasisse, quo factum fit, ut Tertullianus, Justinus Martyr, Origenes &c. qui hoc testimonio ipsius de Christo non usi sunt, inciderint in ejusmodi exemplaria mutilata. Sub finem accedit Autoris dissertatiuncula de impossibili productione humanarum cogitationum ex materia & motu, de natura humanæ animæ & brutorum & reliquis.

p. 179.

215.

219.

TEXTUS ROFFENSIS: ACCEDUNT
Professionum antiquorum Angliæ Episcoporum formula de canonica obedientia Archiepiscopis Cantuariens. præstanda, & LEONARDI HUTTENI Dissertatio de Antiquitatibus Oxoniensibus. E Codicibus MSS. descripsit ediditque THO. HEARNIUS.

Oxonii, e Theatro Sheldoniano. 1720, 8 maj.

Plag. 19 & Tab. zn. I.

INter libros novos, Cl. Hearnii opera prodeuntes, quibus paucitas exemplarium pretium constituit, non est nobis plane

plane prætermittendus Textus, quem vocant, *Roffensis*, ab Earnulpho Episcopo seculo XII, ut creditur, collectus, & e Codice Eduardi Dering descriptus, ac nutu Antistitis Roffensis, quem sinistro nunc, ut constat, fatis carcere detentum, Noster vocat *virum sine dubio eruditissimum, & in dicendo non solum sapientem atque elegantem, sed etiam fortem*, publici juris factus. Continentur hic chartæ & diplomata inde a Saxonum Regum temporibus ad A. 1143, quæ cum primis quidem Roffensis Ecclesiæ acta, emptiones, donationes, onera, immunitates spectant: præterea tamen leges ecclesiasticas varias a Regibus promulgatas, constitutiones de ceremoniis, ut *exorcismi aque ad iudicium Dei demonstrandum* p. 19, *adjurationis ferri vel aque ferventis ad iudicium* p. 29, *exorcismi panis ordeaceti & casei, quorum appensio unius uncia*, p. 33, & alia hic deprehendas, quæ nunc repetere supervacaneum ducimus. Quæ accessere professionum antiquorum Angliæ Episcoporum formulæ de canonica obedientia Archiepiscopis Cantuariensibus præstanda, a Th. Smitho ad Nostrum translata, sua pariter antiquitate se commendant, & præter obsequii promissionem, fidei quoque subinde confessionem brevem continent. Nec morabimur *Leonhardi Huttenii* S. T. P. & *Ædis Christi Canonici*, Antiquitates Oxonienses, Anglico sermone conscriptas, quas ex Br. Twyni Apologia Antiquitatum Acad. Oxon. magnam partem descripsisse fertur, teste Wood Ath. Ox. T. I p. 488.

BIBLIOTHECA MANUSCRIPTORUM;
maxime Anecdotorum, eorumque Historicorum. Recensuit
JO. JACOBUS MOSER DE FILSECK &
WEIYHLERBERG, Serenissimi Wurtembergiæ
Ducis Consil. Reg. &c.

Noribergæ, in officina Hoffmanniana, 1722, 4.
 Plag. 17.

Quod Cl. Antoris institutum fit in libris MSS. recensendis, illud ipse brevi Præfatione exposuit. Recensabit nimirum tam antiquos, quam recentiores ex omni scientiarum genere; maxi-

maxime tamen Historicos. Si vulgati jam sint, varias lectiones adferet, lacunas supplebit, menda eluet: si vero nondum publice fuerint expositi, argumenta librorum sedulo enumerabit. De Autore, forma, ætate aliisque Codicis memorabilibus, quæ poterit, dicet. Interdum nudos indices, & Catalogos integrarum MSptorum Bibliothecarum dabit. Hujus consilii specimen five pars est præsens Bibliotheca Manuscriptorum: ipse vero Partem primam appellavit post Præfationem, etsi operis æqualitatem spondere noluerit. Hac continetur I *Waffenbergii Diæcesis Ratisbonensis illustrata*, quod opus post annum 1654 conscriptum in Bibliotheca Monasterii Scotorum ad S. Jacobi Ratisbonæ extat. Dignum Cl. Autor judicat, quod in lucem edatur; & cum ad id exigua spes appareat, saltem illam partem, quæ *Ratisbona illustris* inscribitur, sine piaculo tenebris tegi non posse, innuit. II *Valentini Prevenhuberi Annales Styrenses*. Servatur Codex satis spissus minutis literis scriptus in publica Viennensi Bibliotheca, cui a conditore *Windbagiana* nomen est. Ex eo inter alia didicit, *Josephum Grienbeckium*, cujus Biographias Imperatorum Friderici III & Maximiliani I Autor ex MS. edidit, obiisse munus Historici & Mathematici in aula Cæsarea & ortum fuisse Styra. III *Jo. Josephi Ganzenmilleri Matricula Diæcesis Ratisbonensis*, ex supra laudata Ratisbonensium Bibliotheca. IV *Volumen varia Jura, Privilegia & Diplomata antiqua, Austriaca præsertim, continens*, ex Bibliotheca S. Mariz ad Scotos Viennæ Austriorum. Scriptum est sub medium Seculi XV. Complectitur inter alia *Speculum Suevicum*, cujus *Jus Provinciale* Cl. Autor diligentissime contulit cum editione Burgermeisteriana; *Jus vero Feudale* cum editione Schilteri. Sunt vero plurima, in quibus istæ impressiones ex MS. insigniter possent augeri, vel emendari. Præterea *Recessum Comitiorum Würzburgensium* comprehendit, quem Cl. Moser comparavit simili modo cum editione Lehmanni in Chronico Spirensi. Descripsit inde etiam varia Diplomata, quæ hic integra exhibet. Inter utilitates hujusmodi Recensionum Cl. Autor eam pro primaria habet, quod ita possent servari quædam tabulæ de classibus olim fortasse naufragium facturis, quale

quale loci cujusdam Bibliothecæ MStorum imminere memorat. Scilicet plusquam Bœotica claustrum cujusdam ingenia bibliopægis venum exposuisse sexaginta mille MStorum libras, singulas pro 24 grossis vulgaribus. Simile & nos exemplum referre possumus. Ante triginta enim, & quod excurrit, annos ex vicina nobis Bibliotheca vetustissimæ membranæ, pleræque autorum Classicorum, Bibliopægis tanto numero sunt venditæ, ut pretium inde ter centum uncialium (notum est, quo usu id genus hominum membranas æstimet) conficeretur.

*CARMINA ILLUSTRUM POETARUM
Italorum. Tomi VIII.*

Florentiæ, apud Jo. Cajetanum Tartianum & Sanctum
Franchium, 1719, 1720, 1721, 8.
Alph. II pl. 6.

ET si proferant jam pridem Delitiæ Poetarum Italorum, quas, ut Germanorum, Gallorum, Belgarum, collegit *Janus Gruterus*, & sub anagrammatico *Ranuttii Geri* nomine vulgavit, longe tamen ejus industriam superavit, quisquis novam hanc Syllogem in lucem emisit. Is enim non edita modo, quotquot prostant, Italorum Poetarum carmina, verum & plurima alia, quæ in bibliothecis tum publicis, Medicea nimirum Divi Laurentii & Strozia, tum privatis Salvinii Bangiacchiique hæcenus latuerunt, collegit, in quibus tamen ita versatus est, ut lasciviora carmina, quæ legentibus offendiculo esse possent, prætermiserit. Et prodire hæcenus Tomi VIII, quibus trecenti & octo Poetæ continentur, quos cum secundum seriem alphabeti disposuerit Editor, ita ut Tomus VIII ad literam S. pertingat & Jul. Cæs. Scaligeri carminibus finiatur, nullum est dubium, quin aliquot adhuc operis tomi imprimendi restent. Ceterum accessere cuique tomo Indices, quibus argumenta Carminum aliaque notata digna continentur.

ERRATUM.

Pag. 166 lin. 17 pro II lege I.

☞ (193) ☞

ACTORUM ERUDITORUM,

Quae Lipsiae publicantur,
SUPPLEMENTA.
Tom. VIII Sect. V.

S. CYRILLI OPERA, QUÆ EXTANT,
omnia & ejus nomine circumferuntur, &c. Græcè & La-
tine. Cura & studio ANTONII AUGUSTI-
NI TOUTTEE, Presbyteri & Monachi
Benedictini e Congregatione
S. Mauri.

Parisiis, typis Jacobi Vincent. 1720, fol. maj.

Alph. 7. plag. 8.

Quatum in edendis & ab interitu vindicandis Seculo-
rum priorum Græcæ & Latinæ Ecclesiæ Patribus R.
P. Ordinis S. Benedicti e Congregatione S. Mauri de-
beat Orbis eruditis, nuper dictum a nobis fuit, cum,
quo labore, quo studio in poliendis suoque nitore restituendis S.
Basilii M. Operibus versatus fuerit & etiamnum versetur Clarissi-
mus Garnierius, exponeremus in nostris Annalibus. Et suum
illud cum de universa Antiquitate Ecclesiastica, tum inprimis de
Patribus bene merendi studium iterum nobis probarunt nova S.
Cyrilli, Hierosolymitani, dum vivebat, Archi-Episcopi, Opera
editione, quam ad Codices MSS. castigatam, Dissertationibusq; il-
lustratam, cum nova interpretatione, ante biennium nobis dedit
Antonius Augustinus Toutteus, ejusdem sodalitiæ Monachus.
Magna est Cyrilli, quam ob rerum præclare gestarum amplitu-
dinem

Bb

dinera

dinem in orbe Christiano impetravit, existimatio. B. Theodoret, Theophanis, Photii, Glycæ aliorumque bene multorum notiora sunt de illo testimonia, quam ut & hic eadem proferre necesse sit. Et hac quidem sancti olim Antistitis auctoritate, imprimis summo, ut ait, quo in eundem ferebatur, amore & admiratione accensus novæ Editionis laborem in sese suscepit vir Clarissimus, quo nomine obstrictos sibi reddidit, quibus bene exulta habere Cyrilli Opera, non parvum interesse videtur rei Ecclesiasticæ. Non sic emendatæ erant Sæculorum superiorum Editiones, ut suo profus nitore dici potuissent restitutæ. Præter Editionem namque Slavono-Polonam Jacobi Uchanski, Gnesnensis Archi-Episcopi, quæ prima omnium esse videtur, absque tamen origine Græca, Parisiensis Morelii 1564 ad unius Codicis fidem ejusdemque mutili & mendosi elaborata erat; hinc lacunæ frequentes & voces plurimæ majorem in modum deformatæ. Iisdem fere vitiis scatebat Grodeciana, quæ vocatur, Editio, cujus autorem habemus Glogoviensem, dum vivebat, Decanum, Johannem Grodecium; in hac enim occurrunt lacunæ, interpolationes, vitiosæ lectiones, codicum, quibus usus est sua ætate Grodecius, vitio tribuendæ; præterea quoque dum verbum & literam in interpretando sequitur, obscurus interdum fit ac barbarus. Nec meliora pollicebatur Johannis Prevotii, Burdegalensis, editio, quæ Parisiis an. 608 supra millesimum apud Claudium Morellum prostitit aucta Catecheseon titulis, ommissis a Johanne Grodecio. Sic quidem nondum Cyrillo contigerat, quod multis nostra Patrumque memoria Scriptoribus, ut accuratiore industria illustratus prodiret. Nihil habebant illæ editiones præter Catecheses & Epistolam ad Constantium. Quæ sub Cyrilli nomine feruntur, collegerat nemo, nemo latentia in Bibliothecis fragmenta eruerat. Ad hæc contextus mire deformatus, nævis scatens interpretatio, nullæ animadversiones, quæ vulnera sanarent, lucem obscuris darent. Hanc operam in se suscepit vir Clarissimus Thomas Milles, cujus Editio prodiit Oxoniæ e theatro Sheldoniano tertio, quod nunc vertitur, Seculi anno, eo characterum nitore & chartæ splendore, nihil ut elegantius requiri possit. At quamvis non exiguam sui laboris laudem re-

por-

portaverit Vir Cl. sic tamen in eo versatus est, ut aliorum quoque labori nonnulla reliquisset, dicendus sit. Præterea enim quod in textu emendando non pauca eum fefellerint, in rebus sane contritis & pervulgatis multus & disertus, in arduis autem & spissis jejunus est & pene taciturnus. Novæ hinc Editionis consilium cepit Cl. Toutteus & primum quidem præcipuam, ut ait, suscepti muneris partem existimavit, Græcum exemplar ita purum edere & intaminatum ac si e manibus auctoris prodiret. Ac proinde non defuerunt optima quæque subsidia, quæ ad assequendum eo feliciter scopum non parum contulisse videntur. Antiquos, ad quorum fidem & auctoritatem Græcum exemplar castigaret, codices MSS. subministrabant Bibliothecæ, viris quoque doctissimis ad emendandum opus operam suam consiliumque conferentibus, suamque ipsi humanitatem significantibus. Plurimum autem debere se fatetur Vir doctus Ottoboni, Eminentissimo Ecclesiæ Romanæ Cardinali, cujus ditissima Bibliotheca, ut sæpe alias istius Societatis Monachis, ita ipsi ad hoc opus magno usui extitit, Codices MSS. explorante D. Philippi Rafter, qui tum erat sodalitiæ illius in Curia Romana Præcurator Generalis. Hic enim Roma ad illum misit collectas a se summa industria varietates trium Ottobonianæ Bibliothecæ Codicum MSS. qui ex Altaempiana in illam transferant. Continent Catecheses omnes & Epistolam ad Constantium. Primus illorum, qui vetustus est & membranaceus, multum variavit ab editis. Parisiis autem Bibliotheca Regia, magnum illud literatorum perfrugium, percommode ipsi patuit, annuente Illustrissimo Abbate Camillo le Tellier de Louvois, Bibliothecæ moderatore. Sed præsidium longe maximum in Coislina constitutum habuit, quam Excellentissimus Metensis Episcopus, Henricus de Cambout Dux de Coislin in San-Germanensi monasterio asservendam deposuit. Ex ea namque habuit membranaceum Codicem undecimi circiter seculi, qui Enclitræ in Cypro fuit, quo quidem maximopere adjutum se fuisse fatetur, inde multæ magni momenti emendationes. Ad hos ergo aliosque, quorum rationem post præfationem nobis reddit Vir doctus, Codices MSS. exacta potissimum sunt S. Cyrilli Opera. Ad eorum

fidem, quam diligentissime potuit, Græca recensuit, cum Grodesiana interpretatione, Morelii & Prevotii editionibus, quorum ille Mesmiano, hic Vaticanis Codicibus usus erat, contulit, & quæ ex Anglicanis collectæ fuerant a Milleſio lectionum varietates, eas quoque ad usus suos adjunxit. Neque etiam negligenda esse existimavit producta ab antiquis ex Cyrillo testimonia, ex quibus, quid olim lectum in Cyrillo fuerit, quamve in sententiam verba ejus accepta, perspectum fuit. Natus exinde est maximus lectionum diversarum numerus, in quibus eligendis non minus operæ fuit, quam in colligendis: alterum enim diligentæ, alterum meditationis erat & judicii non mediocris. Ac proinde, ut Cyrilli emendandi rationem ex Codicibus MSS. repetere solet Autor Cl., ita interdum ipsos Codices MSS. ad Cyrilli & loquendi & sentiendi rationem referre coactus est, & uni Codici cum ejus stylo & doctrina consentienti plus tribuere quam multis dissentientibus. Præterea quorum ad emendationem nihil afferrent Codices antiqui, eadem conjecturis sanare coactus est, non tamen in textum injectis, sed in margine positus: at ubi certissimis indiciis ad fontem erroris pervenit, ibi & contextum mutare, haud sibi duxit religioni, parce tamen pudenterque hanc sibi sumit licentiam, lectore non nisi semper admonito, paulo liberius versatus in distinguendis interpunctionibus, quæ temere & ad arbitrium positæ Cyrilli orationem sæpissime deformaverant. Ad hæc quoque novæ interpretationis curam in se suscepit Vir doctus; et Grodesianam tantum, quæ jam a nonnullis emendari cœperat, diligentius castigare, primum quidem ipsi deliberatum erat; sed tam multa mutari necesse erat, ut novum opus conficere non valde difficilius visum fuerit, quam emendare vetus. In interpretando autem ipsi in primis propositum fuit, scriptoris sententiam accurate & perspicue reddere. Et quamvis elegantiz verborumque concinnitatis, quoties fieri potuit, rationem simul habuerit, diligens tamen potius & accuratus esse voluit, quam elegans & ornatus. Quam obrem literam & verbum, quantum utriusque linguæ dissimilitudo patitur, in interpretando sequutus est, neque voces usu contritas Ecclesiastico, etsi non placere castigatum dicendi genus amanti-

bus

bus sciebat, usurpare dubitavit. Relicto præterea numerorum
 five paragraphorum, quos magno quidem commodo in Cyril-
 lum primus induxit Millefius, ordine, fatius ipsi visum est in
 distribuendo textu oculos habere intentos ad diversa orationis
 capita & cujusque capitis argumenta; hæc non solum numeris
 distincta, sed summam quoque notata ad marginem; ibidem
 res observatione dignæ, loca similia indicantur, voces obscurio-
 res brevi interdum scholio explicantur. Quæ autem a nostro
 præmissæ sunt singulis Catechesibus admonitiones, totius oratio-
 nis descriptionem breviter ante oculos ponunt, lectoris animum
 necessariis observationibus præmuniant, quo die pronunciata
 Catechesis, quos ad Codices emendata, simul demonstrant. In
 his autem non omnis versatur labor, quem Cyrillo suo impendit
 Autor Cl. Dictum fuit in antecedentibus, nihil prius, nihil anti-
 quius ipsi fuisse, quam ut textus emendandi rationem susciperet,
 suoque olim nitenti, quantum fieri posset, Græca Cyrilli restitu-
 eret; at vero textum emendasse, cum nondum sufficiat, sed lu-
 cem obscuris dare, simul boni Autoris sit, duplex hinc observa-
 tionum genus in hoc opere animadvertas, aliis quidem illarum
 Græca Cyrilli spectantibus, aliis varias ejusdem sententias illu-
 strantibus. In iis, quæ ad contextum pertinent, 1) varis lectio-
 nes recensentur, non omnes tamen, sed quæ majoris præter-
 que illas modo simpliciter ac nude refert, sed momento quædam
 & judicio, ubi habendus fuit earum delectus, examinetur. 2) Quæ
 quæque res in textu mutata, emendationis ratio lectori præter-
 presso nomine, sive tacito, mutuati, in iisdem similibus
 altero observationum genere 1) voces antiquæ quæ in textu
 sententiam habeant, expenditur. 2) Majoris præter-
 tiz similibus Cyrilli aut aliorum locis explicatur. 3) Quæ
 etiam aut historiam spectant, variis modis illustrantur. 4) Quæ
 obscuris dando, male in dubium vocata, investiganda. 5) Quæ
 de sacrorum locorum situ aut de rebus, quæ in textu præter-
 nis propriis leguntur, auditoribus præter-
 que cognita, ne lectoribus nimium præter-

plane prætermittendus Textus, quem vocant, *Roffensis*, ab Earnulpho Episcopo seculo XII, ut creditur, collectus, & e Codice Eduardi Dering descriptus, ac nutu Antistitis Roffensis, quem sinistro nunc, ut constat, fatis carcere detentum, Noster vocat *virum sine dubio eruditissimum, & in dicendo non solum sapientem atque elegantem, sed etiam fortem*, publici juris factus. Continentur hic chartæ & diplomata inde a Saxonum Regum temporibus ad A. 1143, quæ cum primis quidem Roffensis Ecclesiæ acta, emptiones, donationes, onera, immunitates spectant: præterea tamen leges ecclesiasticas varias a Regibus promulgatas, constitutiones de ceremoniis, ut *exorcismi aque ad iudicium Dei demonstrandum* p. 19, *adjurationis ferri vel aque ferventis ad iudicium* p. 29, *exorcismi panis ordeaciti & casei, quorum appensio unius unciæ*, p. 33, & alia hic deprehendas, quæ nunc repetere supervacaneum ducimus. Quæ accessere professionum antiquorum Angliæ Episcoporum formulæ de canonica obedientia Archiepiscopis Cantuariensibus præstanda, a Th. Smitho ad Nostrum translata, sua pariter antiquitate se commendant, & præter obsequii promissionem, fidei quoque subinde confessionem brevem continent. Nec morabimur *Leonhardi Huttenii* S. T. P. & *Ædis Christi Canonici*, Antiquitates Oxonienses, Anglico sermone conscriptas, quas ex Br. Twyni Apologia Antiquitatum Acad. Oxon. magnam partem descripsisse fertur, teste Wood Ath. Ox. T. I p. 488.

BIBLIOTHECA MANUSCRIPTORUM;
maxime Anecdotorum, eorumque Historicorum. Recensuit
JO. JACOBUS MOSER DE FILSECK &
WEIYHLERBERG, Serenissimi Wurtembergiæ
Ducis Consil. Reg. &c.

Noribergæ, in officina Hoffmanniana, 1722, 4.
 Plag. 17.

Quod Cl. Antoris institutum sit in libris MSS. recensendis, il-
 lud ipse brevi Præfatione exposuit. Recensabit nimirum
 tam antiquos, quam recentiores ex omni scientiarum genere;
 maxi-

maxime tamen Historicos. Si vulgati jam sint, varias lectiones adferet, lacunas supplebit, menda eluet: si vero nondum publice fuerint expositi, argumenta librorum sedulo enumerabit. De Autore, forma, ætate aliisque Codicis memorabilibus, quæ poterit, dicet. Interdum nudos indices, & Catalogos integrarum MSptorum Bibliothecarum dabit. Hujus consilii specimena sive pars est præsens Bibliotheca Manuscriptorum: ipse vero Partem primam appellavit post Præfationem, etsi operis æqualitatem spondere noluerit. Hæc continetur *Wassenbergii Diæcesis Ratisbonensis illustrata*, quod opus post annum 1654 conscriptum in Bibliotheca Monasterii Scotorum ad S. Jacobi Ratisbonæ extat. Dignum Cl. Autor judicat, quod in lucem edatur; & cum ad id exigua spes appareat, saltem illam partem, quæ *Ratisbona illustris* inscribitur, sine piaculo tenebris tegi non posse, innuit. II *Valentini Prevehuberi Annales Styrenses*. Servatur Codex satis spissus minutis literis scriptus in publica Viennensi Bibliotheca, cui a conditore *Windbaggiana* nomen est. Ex eo inter alia didicit, *Josephum Grienbeckium*, cujus Biographias Imperatorum Friderici III & Maximiliani I Autor ex MS. edidit, obiisse munus Historici & Mathematici in aula Cæsarea & ortum fuisse Styra. III *Jo. Josephi Ganzenmilleri Matricula Diæcesis Ratisbonensis*, ex supra laudata Ratisbonensi Bibliotheca. IV *Volumen varia Jura, Privilegia & Diplomata antiqua, Austriaca præsertim, continens*, ex Bibliotheca S. Mariz ad Scotos Viennæ Austriorum. Scriptum est sub medium Seculi XV. Complectitur inter alia *Speculum Suevicum*, cujus *Jus Provinciale* Cl. Autor diligentissime contulit cum editione Burgermeisteriana; *Jus vero Feudale* cum editione Schilteri. Sunt vero plurima, in quibus istæ impressiones ex MS. insigniter possent augeri, vel emendari. Præterea *Recessum Comitiorum Würzburgensium* comprehendit, quem Cl. Moser comparavit simili modo cum editione Lehmanni in Chronico Spirensi. Descripsit inde etiam varia Diplomata, quæ hic integra exhibet. Inter utilitates hujusmodi Recensionum Cl. Autor eam pro primaria habet, quod ita possent servari quædam tabulæ de classibus olim fortasse naufragium facturis, quale

quale loci cujusdam Bibliothecæ MStorum imminere memorat. Scilicet plusquam Bœotica claustrum cujusdam ingenia bibliopægis venum exposuisse sexaginta mille MStorum libras, singulas pro 24 grossis vulgaribus. Simile & nos exemplum referre possumus. Ante triginta enim, & quod excurrit, annos ex vicina nobis Bibliotheca vetustissimæ membranæ, pleræque autorum Clasticorum, Bibliopægis tanto numero sunt venditæ, ut pretium inde ter centum uncialium (notum est, quo usu id genus hominum membranas æstimet) conficeretur.

CARMINA ILLUSTRIMUM POETARUM
Italorum. Tomi VIII.

Florentiæ, apud Jo. Cajetanum Tartianum & Sanctum
Franchium, 1719, 1720, 1721, 8.
Alph. II pl. 6.

ET si prostant jam pridem Delitiæ Poetarum Italorum, quas, ut Germanorum, Gallorum, Belgarum, collegit *Janus Gruterus*, & sub anagrammatico *Ranutii Geri* nomine vulgavit, longe tamen ejus industriam superavit, quisquis novam hanc Syllogen in lucem emisit. Is enim non edita modo, quotquot prostant, Italorum Poetarum carmina, verum & plurima alia, quæ in bibliothecis tum publicis, Medicea nimirum Divi Laurentii & Strozia, tum privatis *Salvini* *Bangiachii*que hæctenus latuerunt, collegit, in quibus tamen ita versatus est, ut lasciviora carmina, quæ legentibus offendiculo esse possent, prætermiserit. Et prodire hæctenus Tomi VIII, quibus trecenti & octo Poetæ continentur, quos cum secundum seriem alphabeti disposuerit Editor, ita ut Tomus VIII ad literam S. pertingat & *Jul. Cæsar Scaligeri* carminibus finiatur, nullum est dubium, quin aliquot adhuc operis tomi imprimendi restent. Ceterum accessere cuique tomo Indices, quibus argumenta Carminum aliaque notata digna continentur.

ERRATUM.

Pag. 166 lin. 17 pro II lege I.

ACTORUM ERUDITORUM,

Quæ Lipsiæ publicantur,
SUPPLEMENTA.
Tom. VIII Sect. V.

S. CYRILLI OPERA, QUÆ EXTANT,
omnia & ejus nomine circumferuntur, &c. Græcæ & La-
tine. Cura & studio ANTONII AUGUSTI-
NI TOUTTEE, Presbyteri & Monachi
Benedictini e Congregatione
S. Mauri.

Parisiis, typis Jacobi Vincent. 1720, fol. maj.

Alph. 7. plag. 8.

Quantum in edendis & ab interitu vindicandis Seculo-
rum priorum Græcæ & Latinæ Ecclesiæ Patribus R.
P. Ordinis S. Benedicti e Congregatione S. Mauri de-
beat Orbis eruditus, nuper dictum a nobis fuit, cum,
quo labore, quo studio in poliendis suoque nitore restituendis S.
Basilii M. Operibus versatus fuerit & etiamnum versetur Clarissi-
mus Garnierius, exponeremus in nostris Annalibus. Et suum
illud cum de universa Antiquitate Ecclesiastica, tum inprimis de
Patribus bene merendi studium iterum nobis probarunt nova S.
Cyrilli, Hierosolymitani, dum vivebat, Archi-Episcopi, Opera
editione, quam ad Codices MSS. castigatam, Dissertationibusq; il-
lustratam, cum nova interpretatione, ante biennium nobis dedit
Antonius Augustinus Toutteus, ejusdem sodalitiæ Monachus.
Magna est Cyrilli, quam ob rerum præclare gestarum amplitu-
dinem

dinem in orbe Christiano impetravit, existimatio. B. Theodoret, Theophanis, Photii, Glycæ aliorumque bene multorum notiora sunt de illo testimonia, quam ut & hic eadem proferre necesse sit. Et hac quidem sancti olim Antistitis auctoritate, imprimis summo, ut ait, quo in eundem ferebatur, amore & admiratione accensus novæ Editionis laborem in sese suscepit vir Clarissimus, quo nomine obstrictos sibi reddidit, quibus bene exulta habere Cyrilli Opera, non parum interesse videtur rei Ecclesiasticæ. Non sic emendatæ erant Sæculorum superiorum Editiones, ut suo profus nitori dici potuissent restitutæ. Præter Editionem namque Sclavono-Polonam Jacobi Uchanski, Gnesnensis Archi-Episcopi, quæ prima omnium esse videtur, absque tamen origine Græca, Parisiensis Morelii 1564 ad unius Codicis fidem ejusdemque nuti & mendosi elaborata erat; hinc lacunæ frequentes & voces plurimæ majorem in modum deformatæ. Iisdem fere vitiis scatebat Grodeciana, quæ vocatur, Editio, cujus autorem habemus Glogoviensem, dum vivebat, Decanum, Johannem Grodecium; in hac enim occurrunt lacunæ, interpolationes, vitiosæ lectiones, codicum, quibus usus est sua ætate Grodecius, vitio tribuendæ; præterea quoque dum verbum & literam in interpretando sequitur, obscurus interdum fit ac barbarus. Nec meliora pollicebatur Johannis Prevotii, Burdegalensis, editio, quæ Parisiis an. 608 supra millesimum apud Claudium Morellum proficit aucta Catecheson titulis, omissis a Johanne Grodecio. Sic quidem nondum Cyrillo contigerat, quod multis nostra Patrumque memoria Scriptoribus, ut accuratiore industria illustratus prodiret. Nihil habebant illæ editiones præter Catecheses & Epistolam ad Constantium. Quæ sub Cyrilli nomine feruntur, collegerat nemo, nemo latentia in Bibliothecis fragmenta eruerat. Ad hæc contextus mire deformatus, nævis scatens interpretatio, nullæ animadversiones, quæ vulnera sanarent, lucem obscuris darent. Hanc operam in se suscepit vir Clarissimus Thomas Milles, cujus Editio prodiiit Oxoniæ e theatro Sheldoniano tertio, quod nunc vertitur, Sæculi anno, eo characterum nitore & chartæ splendore, nihil ut elegantius requiri possit. At quamvis non exiguam sui laboris laudem re-

por-

portaverit Vir Cl. sic tamen in eo versatus est, ut aliorum quoque labori nonnulla reliquisset, dicendus sit. Præterea enim quod in textu emendando non pauca eum fefellerint, in rebus sane contritis & pervulgatis multus & disertus, in arduis autem & spissis jejunosus est & pene taciturnus. Novæ hinc Editionis consilium cepit Cl. Toutteus & primum quidem præcipuam, ut ait, suscepti muneris partem existimavit, Græcum exemplar ita purum edere & intaminatum ac si e manibus auctoris prodiret. Ac proinde non defuerunt optima quæque subsidia, quæ ad assequendum eo feliciter scopum non parum contulisse videntur. Antiquos, ad quorum fidem & auctoritatem Græcum exemplar castigaret, codices MSS. subministrabant Bibliothecæ, viris quoque doctissimis ad emendandum opus operam suam consiliumque conferentibus, suamque ipsi humanitatem significantibus. Plurimum autem debere se fatetur Vir doctus Ottoboni, Eminentissimo Ecclesiæ Romanæ Cardinali, cujus ditissima Bibliotheca, ut sæpe alias istius Societatis Monachis, ita ipsi ad hoc opus magno usui extitit, Codices MSS. explorante D. Philippi Raffier, qui tum erat sodalitiæ illius in Curia Romana Præcurator Generalis. Hic enim Roma ad illum misit collectas a se summæ industria varietates trium Ottobonianæ Bibliothecæ Codicum MSS. qui ex Altaempisiana in illam transferant. Continent Catecheses omnes & Epistolam ad Constantium. Primus illorum, qui vetustus est & membranaceus, multum variavit ab editis. Parisiis autem Bibliotheca Regia, magnum illud literatorum periculum, percommode ipsi patuit, annuente Illustrissimo Abbate Camillo le Tellier de Louvois, Bibliothecæ moderatore. Sed præsidium longe maximum in Coisliniana constitutum habuit, quam Excellentissimus Metensis Episcopus, Henricus de Cambout Dux de Coislin in San-Germanensi monasterio asservandam deposuit. Ex ea namque habuit membranaceum Codicem undecimi circiter seculi, qui Enclistræ in Cypro fuit, quo quidem maximopere adjutum se fuisse fatetur, inde multæ magni momenti emendationes. Ad hos ergo aliosque, quorum rationem post præfationem nobis reddit Vir doctus, Codices MSS. exacta potissimum sunt S. Cyrilli Opera. Ad eorum

fidem, quam diligentissime potuit, Græca recensuit, cum Grodeciana interpretatione, Morelii & Prevotii editionibus, quorum ille Mesmiano, hic Vaticanis Codicibus usus erat, contulit, & quæ ex Anglicanis collectæ fuerant a Millesio lectionum varietates, eas quoque ad usus suos adjunxit. Neque etiam negligenda esse existimavit producta ab antiquis ex Cyrillo testimonia, ex quibus, quid olim lectum in Cyrillo fuerit, quamve in sententiam verba ejus accepta, perspectum fuit. Natus exinde est maximus lectionum diversarum numerus, in quibus eligendis non minus operæ fuit, quam in colligendis: alterum enim diligentia, alterum meditationis erat & judicii non mediocris. Ac proinde, ut Cyrilli emendandi rationem ex Codicibus MSS. repetere solet Autor Cl. ita interdum ipsos Codices MSS. ad Cyrilli & loquendi & sentiendi rationem referre coactus est, & uni Codici cum ejus stylo & doctrina consentienti plus tribuere quam multis dissentientibus. Præterea quorum ad emendationem nihil afferrent Codices antiqui, eadem conjecturis sanare coactus est, non tamen in textum injectis, sed in margine positis: at ubi certissimis indiciis ad fontem erroris pervenit, ibi & contextum mutare, haud sibi duxit religioni, parce tamen pudenterque hanc sibi fuisse licentiam, lectore non nisi semper admonito, paulo liberius versatus in distinguendis interpunctionibus, quæ temere & ad arbitrium positæ Cyrilli orationem sæpissime deformaverant. Ad hæc quoque novæ interpretationis curam in se suscepit Vir doctus; et Grodecianam tantum, quæ jam a nonnullis emendari cœperat, diligentius castigare, primum quidem ipsi deliberatum erat; sed tam multa mutari necesse erat, ut novum opus conficere non valde difficilius visum fuerit, quam emendare vetus. In interpretando autem ipsi in primis propositum fuit, scriptoris sententiam accurate & perspicue reddere. Et quamvis elegantia verborumque concinnitatis, quoties fieri potuit, rationem simul habuerit, diligens tamen potius & accuratus esse voluit, quam elegans & ornatus. Quam obrem literam & verbum, quantum utriusque linguæ dissimilitudo patitur, in interpretando sequutus est, neque voces usu contritas Ecclesiastico, etsi non placere castigatum dicendi genus amanti-

bus

bus sciebat, usurpare dubitavit. Relicto præterea numerorum five paragraphorum, quos magno quidem commodo in Cyrillum primus induxit Millefius, ordine, satius ipsi visum est in distribuendo textu oculos habere intentos ad diversa orationis capita & cujusque capituli argumenta; hæc non solum numeris distincta, sed summam quoque notata ad marginem; ibidem res observatione dignæ, loca similia indicantur, voces obscuriores brevi interdum scholio explicantur. Quæ autem a nostro præmissæ sunt singulis Catechesibus admonitiones, totius orationis descriptionem breviter ante oculos ponunt, lectoris animum necessariis observationibus præmuniunt, quo die pronunciata Catechesis, quos ad Codices emendata, simul demonstrant. In his autem non omnis versatur labor, quem Cyrillo suo impendit Autor Cl. Dictum fuit in antecedentibus, nihil prius, nihil antiquius ipsi fuisse, quam ut textus emendandi rationem susciperet, suoque olim nitore, quantum fieri posset, Græca Cyrilli restitueret; at vero textum emendasse, cum nondum sufficiat, sed lucem obscuris dare, simul boni Autoris sit, duplex hinc observationum genus in hoc opere animadvertas, aliis quidem illarum Græca Cyrilli spectantibus, aliis varias ejusdem sententias illustrantibus. In iis, quæ ad contextum pertinent, 1) varix lectiones recensentur, non omnes tamen, sed quæ majoris pretii, neque illas modo simpliciter ac nude refert, sed momento quodam & judicio, ubi habendus fuit earum delectus, examinavit. 2) Ut quæque res in textu mutata, emendationis ratio lectori subjicitur. 3) Quæ Cyrillus ex aliis scriptoribus, aut alii ex Cyrillo, sive expresso nomine, sive tacito, mutuati, in iisdem simul indicatur. In altero observationum genere 1) voces antiquæ quam vim & sententiam habeant, expenditur. 2) Majoris momenti sententiarum similibus Cyrilli aut aliorum locis explicantur. 3) Quæ doctrinam aut historiam spectant, variis modis illustrantur, lucem obscuris dando, male in dubium vocata confirmando, fontem erroris, si quid erratum sit, investigando. 4) Quæ apud Cyrillum de sacrorum locorum situ aut de ritibus Ecclesiæ Hierosolymitanæ propriis leguntur, auditoribus quidem ob oculos posita satiusque cognita, ne lectoribus nimium facebant negotii, aliis monu-

mentis illustravit. 5) Cum sæpe difcedat Cyrillus a communi legendæ & interpretandæ Scripturæ ratione, qui eidem ea in re præ-
 iverint, quique suffragati, paucis in iisdem animadversionibus
 demonstrandum duxit. Atque in his potissimum labor Viri docti
 versatur atque industria. Ne autem ea, quæ diximus, gratis
 dixisse, videamur, habe jam utriusque observationum generis
 specimina, quæ obviam nobis venerunt, novum hoc opus paulo
 curatius inspicientibus. Catech. III de Baptismo n. XII homi-
 nem peccata ferentem in aquam descendere ait, sed gratiæ invo-
 cationem, animam obsequantem, non permittere ipsam ab im-
 mani sorberi dracone *εὐσυχωρεῖ λοιπὸν ὑπὸ τῆ Φόβερε κατα-
 ποθῆναι δράκοντος*, ubi vocem *καταποθῆναι* ex nonnullis codi-
 cibus Noster bene reposuit: Prevoctius namque & omnes Editio-
 nes ante Oxoniensem ferunt *καταποθῆναι* nullo plane sensu. Ac
 proinde Millefius ex conjectura Isaaci Casauboni scripsit *κατα-
 ποττωθῆναι*, cui favet versio Grodecii, qui vocem interpretatus
 est, submergi; at verò cum rebus ipsis, tum Cyrilli proposito
 convenientius est, ut a dracone absorberi, quam submergi, di-
 camur; quod ex aliis Catechesibus, quarum eodem loco injecta
 fuit mentio, simul apparet. Sic quoque n. XVI: *Θάρασε Ἱερε-
 σαλάμη, περιελεῖ κύριος πάντα τὰ ἀδικήματά σου*. *Ἐκπλυεῖ*
κύριος; ubi verba *περιελεῖ* & *ἐκπλυεῖ* restituit ex nonnullis Co-
 dicibus ex sacro Jesaiæ textu, quem hic citat Cyrillus. Edidit
 Grodecius: *περιεῖλε* & *ἔπλυε*. At futurum tempus, non præte-
 ritum postulat primum circumstantia Cyrilli ad catechumenos
 de Baptismi gratia loquentis: tum deinde sequentes in futuro
 phrasæ, *βαπτισθεῖς, καθαρισθήσεσθε* &c. Cateches. XIII n. XXXIII
 de crucis Christi fructu, hominum nempe reconciliatione, lo-
 quitur Cyrillus, ubi inter alia: *Ἔδει ἕν ἐν ἐν ἐκ τῶν δύο γενέσθαι*
 Hanc lectionem restituit ex Codicibus, addita ex editis præposi-
 tione *ἐκ*, aliter in editis per interrogationem, *τί ἕν ἐκ τῶν δύο γε-
 νέσθαι ἔδει*; Quodnam igitur ex duobus fieri oportuit? at nulla
 ad interrogationem sequitur responsio. Sic quoque in Cateche-
 seos XVI titulo nonnihil mutavit Noster, quod male scriptum le-
 gitur in editionibus prioribus. Agit hæc Catechesis de uno Spi-
 ritu S. Paraclito, ubi Codices editi: *εἰς ἕν ἁγιον πνεῦμα τὸ πα-
 ρα-
 κλά-*

P. 45.

47.

199.

743.

παράκλητον: satis corrupte. Hinc articulum, quem in neutro genere scriptum habent editi, tum Codicum, tum rationum auctoritate ductus, in masculinum *τὸν* bene mutavit, uti etiam eundem restituit Cat. 17 n. 3, quo loco Cyrillus symboli verba recitat. Nusquam enim ille, cum Paracleti vocem Spiritus S. mentioni subjungit, *τὸ παράκλητον* scribit; sed *ὁ παράκλητος*. Ita Catech. XVI n. III, XIII, XXIV & Catech. XVII n. XXXIV, quibus in locis perspicue alludit ad verba Symboli, quæ repetit. Paracletus non est adjectivum nomen Spiritus Sancti, ut, Sanctus, consubstantialis &c. sed appellativum ab effectis ejus ductum & alterum quoddam ipsius nomen, quod Christus abunde significat his verbis Joh. XIV, 26: *ὁ δὲ παράκλητος τὸ πνεῦμα τὸ ἅγιον*. Et adeo distincta sunt hæc quidem nomina, ut occasionem inde arriperent Hæretici distinguendi Paracletum a Spiritu cni sententiæ ut obviam irent veteres, in Symbolo Paracletum conjungere cum Spiritu, ut testatur Cyrillus Catech. XVII n. II, III. Quare in Symbolo Constit. Apostol. Lib. VII Cap. XLI sic habetur: *εἰς τὸ πνεῦμα τὸ ἅγιον, τὸ παράκλητον*, quod simul servatum in Symbolo Antiocheno apud Athanasium de Synodis. Posteriores Græci dixerunt *τὸ παράκλητον*, unde hoc fluxit librariorum nostrorum vitium. Tandem homilia in Paralyticum ad piscinam n. 6 locum castigavit Noster tum in duobus MSS. Codicibus, quorum mentionem injecit in adjecta animadversione, tum in editione Millefii, quam omnium optimam esse, hucusque crediderunt eruditi, depravatissimum. Græca Cyrilli sic legit Millefius: *Νῦν δὲ καὶ θεὸν καὶ ἄνθρωπον κληρονομήντες, καὶ ἀμφοτέρω ἀληθῶς ἐξ ἀληθινῆ πατρὸς γεγενημένα, καὶ ἄνθρωπον ἑ κατὰ φαντασίαν, ἀλλὰ κατὰ ἀλήθειαν ὁμολογῶμεν, ἀληθινὴν σωτηρίαν ἐκδεχόμεθα*. Et hunc quidem locum tum ex ipsis secum collatis, tum ex conjectura Noster restituit. Primum loco *κληρονομήντες*, quod post *ἄνθρωπον* positum, nullum nisi perabsurdum sensum efficit, ex Regio quodam Codice scripsit, *ὁμολογῶμεν*. Tum voces *θεὸν ἀληθῶς* unciniis inclusas, ex conjectura quidem adjecit & sine Codicis auctoritate; ad sensum tamen perficiendum visa sunt necessaria. Post *ἀληθινῆ πατρὸς*, loco *γεγενημένα*, quod in nonnullis Codicibus extat,

p. 338

tat, γεγεννημένον reposuit. Postremo, verba γεγεννημένον προσ-
 κωνῆντες ex Codice Regio descripsit, loco unius vocis ὁμολογη-
 μων, & ex eodem pro ἐκδεχόμεθα scripsit ἐκδεχόμεθα. Atque
 sic tandem interpretandus erit emendatus a Nostro locus: *Nunc
 vero & Deum & hominem confitemur & utrumque vere: [Deum
 vere] ex vero Patre natum, hominemque non specie tantum, sed
 veritate factum adorantes, veram salutem expectamus.* Bonus
 verborum sensus eoque magis præferendus vulgatis Editionibus,
 cum non soli Autoris conjecturæ sed & Codicum auctoritati inni-
 tatur verborum emendatio. Atque hæc prioris observationum
 generis, quod in emendando Græco Cyrilli idiomate versatur,
 specimina dedisse, sufficiat. Jàm ex altero quoque, quo illu-
 strantur, quæ διγνώστα sunt & obscura, nonnulla accipias. Et pri-
 mum quidem in Procatechese sequentia leguntur apud Cyrillum:
 Πότε μὲν ὑμῖν δείξει ὁ Θεὸς ἐκείνην τὴν νύκτα, τὸ σκότος τὸ ἡμερο-
 φανὲς, aliquando vobis ostendat Deus noctem illam & tenebras
 diem splendore referentes. Sic interpretatus est Noster τὸ σκότος
 τὸ ἡμεροφανὲς, contrario plane sensu verba hæc vertente Grode-
 cio, *tenebras in die apparentes*, cum potius dicendum fuerit *diem
 in tenebris apparentem*. Sed in genuinum illorum sensum vix
 penetrabis sine antiquitatis testimonio. Respicere autem vide-
 tur S. Antistes ad ritum Ecclesiæ Hierosolymitanæ proprium.
 Vigiliam nempe Paschalem intelligit Cyrillus, quam luminum
 tota Ecclesia accensorum frequentia & lampadum a Neophytis
 gestatione ita collustratam referunt autores Ecclesiastici, ut nox
 fere diem vinceret. Ad hæc ad celebrandam resurrectionis læ-
 titiam curabatur, ut, accensis, priusquam nox irrueret, nec ante
 solis exortum extinctis luminibus, nox quodammodo illa exclu-
 deretur, & in unam diem Dominicæ Paschæ cum Sabbatho fan-
 cto conjungeretur. In Catechesi, XIV n. VI inter alia locum
 resurrectionis Salvatoris nostri Martyrium vocat Cyrillus: βλέ-
 πεις ὅτι καὶ τὸν τύπον τῆς ἀναστάσεως προσῆδεν ὁ προφήτης,
 Μαρτύριον ἐπικληθὸς· Deducit hoc quidem Cyrillus ex
 loco Sophoniz, cujus hebraicam vocem per μαρτύριον, testimo-
 nium, reddiderunt LXX Interpretes. Ad hæc autem observat No-
 ster, cum Ecclesiæ, quæ super Martyrum tumultos ædificari sole-
 rent,

p. 270.

rent, Martyria dicerentur, e variis, quæ in sacris locis Christo constructæ sint, Ecclesiis, solam, quæ ad monumentum ejus condita, Martyrii nomen retinuisse; quod Ecclesiis nativitatibus Bethleem & ascensionis in monte olivarum, & superiori in monte Sion Ecclesiæ, tribui non potuerit. Non dubium esse ait, illi Ecclesiæ præcipue convenisse nomen Martyrii, quæ ad Christi sepulchrum & in loco, ubi præclaram confessionem testatus sit, ædificata fuerit, quamobrem apud Eusebium variis in locis, aliosque Seculorum superiorum scriptores, Ecclesia Resurrectionis proprio nomine *martyrium*, vel *magnum Martyrium*, vel *Martyrium Salvatoris*, dici consueverit. Martyrii vero nomen ipsi sepulchro aut loco & facello resurrectionis seu sancto monumento peculiariter attributum legi, e.g. apud Eusebium & Hieronymum. Ceterum Ecclesias martyribus ædificatas, horum Sanctorum martyria dicta fuisse, quemadmodum etiam templa Prophetis, Apostolis & virginibus condita, horum *προφητεῖαι*, *ἀποστολαῖαι* &c. appellata legantur. In ejusdem Catecheseos n. IX brevibus describit Cyrillus, quæ ratio fuerit Salvatoris tumuli? Ad hæc sequentia ex antiquitate observat Noster: Constabat, inquit, sepulchrum Christi spelunca duplici in rupe excavata, quarum prior alteri pro vestibulo erat, ex antiquo more loci, ut videtur Gen. XXIII 19, XXV 9. Patens erat prior illa spelunca, de qua Juvencus lib. 4 hist. evang. *Limen concludunt immensa, volumina petra*. Altera vero interior ita describitur a Paschasio, Ratberto lib. 2 in Matth. XXVII, 60, ut rotunda fuerit domus intus infra rupem vastissimam præcisa; tantæ altitudinis, ut intrastans homo vix manu extrema culmen ejus posset attingere. Ad eam aditus erat ab Oriente per ostium monumenti, cui lapis ille, magnus advolutus atque appositus cum signaculis fuit. Ibi positum fuit Christi corpus ad Aquilonarem partem, in loculo ipsa in rupe excavato, septem pedibus longo, & trium palmarum mensura pavimento eminentiore; cujus apertura ad inferendum, corpus non superne, sed in latere meridianam partem respiciens perfossa erat. Hæc Paschasius. Cum vero Adrianus totum monumentum plurima humo aggesta penitus abdidisset, locoque ita ad mediocrem altitudinem evecto ac lapidibus substrato,

p. 208.

ædem ac simulacrum Veneris imposuisset; Constantinus diffi-
 patis omnibus impietatis monumentis, sepulcrum egesta humo
 aperuit; sacramque Resurrectionis specum convertit in Ecclesi-
 am eximii operis, rotundam, triplici pariete distinctam, in cujus
 medio monumentum erat. Sic eam describit loco jam citato
 Paschasius. Ut novæ ædi eximiis columnis, maximoque cultu
 & cujusque modi ornamentis decorata, locum faceret pius Im-
 perator, rupis maximam partem, ac priorem speluncam destruere
 necesse fuit. Hinc ædes excitata satis capax, ut in ea Cyrillus
 quinque myllagógicas Catecheses haberet, & aliquando Epiphanius
 coram Johanne, Cyrilli successore, & frequenti populo
 concionaretur, Hieronymo teste epist. 61. nov. ed. 38., Omittimus
 alia, quæ de paradiso, in quem latro perductus est, de catechizandi
 & baptizandi ritibus, de neophytorum & baptizandum officio,
 aliisque temporum istorum historiam illustrantibus ex Ecclesiæ
 antiquitatibus observat: hoc tantum silentio prætere-
 nefas fore existimamus, usum fuisse S. Cyrillum loquendi for-
 mulis parum accuratis & ad Nestorianam interdum hæresin ac-
 cedentibus. Talis habetur Homilia in paralyticum ad piscinam
 n. IX, cui simillima occurrit Catech. II. XX: *Ne attendas ad eum, qui nunc ortus est ex Bethleem, verum adora eum, qui sempiterno ex patre genitus est.* Sed harum aliarumque minus recte dictarum locutionum innocentiam abunde ostendit in adjectis animadversionibus Autor Cl. atque, ut notum est, ante Nestorianam ætatem frequentissimæ extiterunt apud Patres etiam illos, qui & magis orthodoxe senserunt & magis caute accurateque sunt loquuti, quod observandum de Gregoriis Nysseno & Nazianzeno. Non desunt tamen alia loca, in quibus de homine Jesu Christo magnificentissime loquitur Cyrillus: hunc enim eadem homilia l. c. vocat *factorem & conservatorem omnium, solum ex solo Patre genitum*, vocat eum *Deum & Hominem simul sub diversore spectu, fontem vitæ & fontium autorem*, & quæ alia sunt, quibus orthodoxe satis de Christo eundem sensisse, potest probari. Plura speciminis loco non sistimus, ne plus iusto detineamur in recensendo hoc Opere. Si prudens es hujusque rei intelligens æstimator, quid de Autoris nostri labore sperare possis, exiis, quæ dixi-

P. 339.

diximus, dijudicare, haud tibi difficile erit. In utroque observationum genere multa habentur, sine quibus ad mentem Cyrilli vix accedes; utrumque ergo sua tibi commendatur utilitate: tamen, si dicendum quod res est, priori longe praeferre poteris, fidenter affirmare haud dubitamus. In hoc enim omnia transtulit, quae illius aetatis antiquitates Ecclesiae illustrant, nominatis simul magno interdum numero optimis quibusque autoribus, quibus lucem obscuris fœneraturum se esse existimavit. Sed & in his quoque Cyrilli doctrinam ad suae, Romanae nempe, Ecclesiae placita unice trahit, graviter interdum invectus in Andreæ Rivetum, nobilem suae aetatis Criticum, qui calamum adversus Pontificios strinxerat in suo de Cyrillo ejusque scriptis iudicio, quod suae Editioni adjecit Thomas Millesius, vel ideo a nostro in Praefatione notatus. Omnia tandem Cyrilli Opera, tum quae vera & germana, tum quae supposita sunt aut dubia, cum fragmentis in nova hac Editione continentur. Admonitio singulis praefixa, quid de illis judicet Noster, declarat. Post Operæ Cyrilli diversarum lectionum indicem apposuit, deinde dedicatorias Grodecii & Prevotii Epistolas, in quibus de editionum suarum Instrumentis disserunt. His addidit brevem de vita & scriptis Cyrilli Grodecii Dissertationem, Millezii item Praefationem cum selectis ejusdem animadversionibus. Appendicis loco subiecta est Hierosolymitanæ sanctæ Crucis seu Resurrectionis Ecclesiae erudita descriptio; cumque in hac potissimum Ecclesia sacras conciones habuerit, ejusque ædis adjunctique sancti sepulchri & utriusque ornamentorum frequentissimam mentionem Cyrillus injecerit, rem certe gratissimam fecit lectoribus Autor Cl. qui magnifici hujus templi in monte Golgatha ad ipsum sepulchri locum ædificati tam eruditam nobis descriptionem reliquit, ex quo temporis injuria periit liber singularis, quem de eadem re se scripsisse testatur Eusebius; Ichnographiam hujus templi simul delineari curavit, ejusque historiam brevi oratione persequitur. Sequuntur duo indices copiosi: Scripturæ testimoniorum primus, alter rerum in Cyrillo memorabilium, tum etiam earum, quæ in animadversionibus, praefatione, Dissertationibus continentur. Initio voluminis ante veterum & quorundam

dam recentiorum de Cyrillo testimonia triplicem Dissertationem instituit. Prima est de vita & rebus gestis Cyrilli, quas dum non perfunctorie, ut superiores Editores, sed operosius persequitur, multum in illustranda hac historię parte præstitisse, dicendus est. Agit altera de ejusdem scriptis, quorum index textitur, veritas, antiquitas, integritas vindicantur, ac de Catechesibus potissimum, quo tempore & loco habitę, qua ratione, methodo & stylo compositę, inquiritur. Tandem quę de Cyrilli doctrina differere non licuit auctori in animadversionibus, ea in tertiam Dissertationem coniecit; in primis autem, quę fuerit Cyrilli de Christi & Spiritus S. Divinitate sententia, expenditur, variaque ex eodem a Nostro producantur testimonia, quibus suę religionis dogmata, de Traditionis nempe autoritate, de præsentia reali & transubstantiatione probare conatur, quę an omni exceptione majora sint, dijudicare nostrum non est. Hic tamen locus esse videtur monendi lectorem, novę hujus Editionis Auctorem, cum typis mandasset totum Cyrilli Opus, in hoc laboris decursu obiisse; ac proinde ne te lateat, quis fuerit ille, cui Opus debeas tanto labore excultum, sequentia de eodem accipe. Natus erat Riomagi Idib. Decemb. an. 1677 ex patre forensi eloquio, juris civilis scientia, morum probitate spectato. Peractis egregie apud eruditos Oratorii sacerdotes literarum humaniorum, Philosophię & Theologię studiis, monasticam vitam amplexus est, seque votis solennibus obstrinxit in monasterio Vindocinensi IV Calen. Nov. an. 1698. Post navatam iterum rebus Theologicis operam, Presbyter mense Decembri an. 1702 creatus, Philosophiam annis duobus, tribus Theologiam in monasterio Floriacensi docuit. Quo munere magna cum laude pietatis & eruditionis perfunctus, in monasterium S. Dionysii accersitur an. 1708, ubi sanio rem Theologiam per annos quatuor profiteri perrexit. Hanc autem docendi viam sequebatur, ut, missis Scholasticę spinis, quid sancti Patres sensissent, unice curaret, atque ex eorum libris, quos nocturna diurnaque manu versabat, omnem dictandi materiam comportaret. Hos ad usum literarum Gręcarum præsidium sibi paraverat, in quibus ita contritus fuit, ut cum excellentibus in hoc genere comparari posset. Sic instructus &

muni-

munitus ad novam editionem S. Cyrilli adornandam accessit, suadentibus amicis, præpositis jubentibus. Opus inceptum in monasterio S. Dionysii, absolvit in San - Germanensi, Lutetiam vocatus an. 1712. Præterlapsis quibusdam annis tussis perincommoda eum tentabat, male curata vellicabat interdum; sed an. 1716 exeunte sic infedit pectori, ut sanguinis vomitum non semel exciverit, nec ulla medicorum arte sanari potuerit. Hujus rei causa non extitit in studiis immoderatis; nam, ut ceterarum rerum, ita & studiorum modum tenebat, nec eis quidquam tribuebat, quod aut monasticis muniis, aut necessariæ corporis procurationi ereptum esset. Sed minime mirum, si assiduus labor, vitæ austeriori additus, bonam valetudinem labefactavit. Quinque aut sex ante mortem diebus lecto affixus, cum jam mortem faucibus concepisset ac spiranti mortuo similis videretur, erat robusto ut cum maxime & constanti animo. Tandem quo die nascentem Deum celebramus, præclare secum agi existimans, quod sibi tam sancto die moriendum esset, duabus ante mortem horis ultimam abolutionem in ipso extremo spiritu petiit, sicque obdormivit an. 1718, ultimum ingenii sui monumentum relinquens, S. Cyrillum, quo non exigua apud eruditos nominis sui laudem ipsum esse reportaturum, cur dubitemus, causam habemus plane nullam.

THE HISTORY OF THE LIFE OF JOHN
Wicliffe.

i. e.

VITA JOHANNIS WICLIFFI, THEOLOGICÆ DOCTORIS & PROFESSORIS IN ACADEMIA OXONIENSIS, PER JOHANNEM LEWIS, A.M. & VERBI PRÆCONEM MEREKATENSEM.

Lond. ap. Robertum Knapsock & Richardum Wilkin, 1720, 8.

Alph. 1 plag. 4.

ID summis sæpe viris accidit, ut, cum copiosos scriptores nanciscantur, quorum vix mediocris est fama, ipsorum contra memoria brevibus episodii & per occasionem quasi aliorum argu-

mentorū natis, coarctetur. Hæc Wicleffi (vel Wicliffi potius) fata fuerunt, de quo strictim hic illic quædam narrata leguntur apud autores, quos vel Anglicarum rerum vel memorabilium Ecclesiasticorum series ad ejus commemorationem deduxit: ex instituto vitam illius describere nemo sibi adhuc sumserat. Quid enim *Varillasium* dicamus? qui, licet A. 1682 *Historiam Hæreseos Wiclefi, Hussi & Hieronymi Pragensis* Gallice publicaverit, post etiam 1686 Tomo primo Historiarum de Hæresibus insertam, tamen ob fidem nimis lubricam dudum inter illos censeri desiit, qui rerum hominumque memorias ab interitu digne vindicarunt. Inventus nihilominus (v. Præfat.) est, qui se Anglicanæ Ecclesiæ Presbyterum diceret, & Historias omnium, qui Reformatorum personam unquam sustinuerunt, scribere polliceretur, ab initio autem tam turpiter se daret, ut in Wiclefi rebus narrandis plane *Varillasium* exprimeret. Id saltem boni huic malo debemus, ut melioris Viri studium accenderetur, curatius ac fidelius Anglis repræsentandi vitam civis adeo memorabilis. Neque vero harum virtutum laude, si quid videremus, privandus est Cl. *Lewisus*, dum res, prout gestæ sunt, nullis vel conjecturis indulgens, vel suspicionibus inhærens, opiniones autem & dogmata propriis Wiclefi verbis, non pro suæ persuasionis ratione sensum accommodando, exponit. Cura porro atque integritas, cum ea sint, quæ primum in Historico requirantur, facile compensabunt, quicquid cultus & ornamenti narrationi Cl. Autoris decesserit.

Argumentum univcrsum decem capitibus absolvitur, studia ejus, controversias, fata, doctrinas, libros, affectas complexis. Natales circa annum 1324 obscuriores nactus est in Parochia Wicliffensi prope Richmundiam Eboracensis provinciæ. Est vero adhuc in illis locis familia quædam Wicliforum antiqua nobilitate insignis, Theologum hunc inter suos referens. Clarior mox studiis factus est, postquam illis in Academia Oxoniensi incubuit, loco etiam inter Socios Collegii Mertonensis obtento. Aristotelem & quicquid erat Scholasticæ doctrinæ penitus tenebat, legum etiam & civilium & Canonicarum & municipalium probe peritus. Inprimis operam dabat Scripturæ Sacræ, cujus varias partes exponendo *Doctoris Evangelici* agnomen consecutus

P. I.
315.

3.

tus est. Quantum apud Anglos turbarum omni tempore dederint mendicantium Monachorum ordines, satis ex ejus regni Historia & Documentis patet. Academiis præsertim graves erant, ad se cuncta trahere nitentes. Illis dum se fortiter opponit Wicliffus, inde primum nata ipsi fuit occasio ea proponendi adversus doctrinas tum receptas, ob quæ in Hæreseos crimen non venire non poterat. Scilicet totum illorum institutum vahementi vituperio prosequatur, auctoritatem ejus ab exemplis Christi & Apostolorum, quos pariter mendicos faciebant, graviter impugnabat, in eos causam omnium in rebus divinis errorum, omnis in Ecclesia corruptionis conferebat, quæ omnia quinquaginta articulis ab ipso Wicliffio comprehensa repræsentat Autor, ex MSto quodam ejus opere. Redeunt tamen hæc eodem fere, ut ex comparatione patuit, quo in *Trialogi L. IV c. 34 & 35* tendit Wicliffus, duodecim capitibus abusus fratrum proponens. Ibi autem (nec pigebit enim lectores nostros ex libro rarissimo, unde brevius possumus, hos articulos exhiberi) sequentia fratribus objicit: 1 *quod in Sacramento altaris sultificent Ecclesiam*, dogmate scilicet, de transsubstantiatione; 2 *quod imponant in Christum, quod mendicavit* (ita enim pro mendicant legendum apparet) *notabiliter ab homine*; 3 *litteras fraternitatis*, quibus meritorum suorum se alios participes reddere ad questum faciendum fingebant; 4 *excellentiã supra Christum*, cujus affectationem prodant, quod homines Christo jam obligatos ad sua vota, tanquam ad perfectiorem statum pelliciant & Christo ereptos suis conventibus mancipent; 5 *quod mentiantur, se esse Christo simillimos in pauperie & quorumcunque temporalium possessione*; 6 *Simoniacam collectionem temporalium per officium simulatorie predicandi*; 7 *quod contra Christum & suum Apostolum sine fidelibus onerosi*, emedicando scilicet a civibus opes, quæ utilius Reipublicæ necessitatibus impenderentur; 8 *quod in contractis, quas habitent, contemnent Pauli laboricium, otientur*, cui otio fratrum tot fundorum, in Anglia sterilitatem, illaboratis terris simul & multiplicatis fratrum habitaculis, qui utpote otiosi noxia exhalent, æris intemperiem & frequentes tum morbos manifeste tribuit; 9 *quod postponentes legem & ordinationem Christi*

p. 20. f. 1

- Christi cum sua sententia ad inventiones fratrum frivolae antepo-*
nant; 10 quod deserant executionem legis Evangelicae de corre-
ptione fratrum, dum scilicet, si quis obstitit sibi aut ordini suo, eum
tetro carcere & ipsa morte multent; 11 quod omnino subver-
tentes ordinem charitatis, plus ament honores & lucra mundana,
quam ipsos homines; 12 quod simulent, se confessos suos purgare
& omnino facere mundos ab omni macula quoad Deum ex pra-
sumta Antichristi potentia, lege & satisfactione Domini praeter-
missis. Hæc in Trialogo summam dicta amplius & copiosius
 per partes eundo, inde vero gravius etiam urgentur eo loco
 quem præ oculis habuit *Cl. Lewisius*. Eodem tempore mutuis
 querelis inter se collidebantur Pontifex & cum Rege populus
 Angliæ. Ille scilicet, quantum a Johanne Rege iniquo suo tem-
 pore concessum & tributi & potestatis fuerat, nunc etiam exige-
 bat. Rex autem Eduardus III & Parliamentum non Johannis mo-
 do acta rescindebant, sed & quicquid autoritate propria, tan-
 quam jure suo in Anglia statuere Pontifex consueverat, acriter
 impugnabant. In his controversiis Regis & Parliamenti causam
 scriptis tuebatur *Wicliffus*. Legationem etiam cum aliis ad eas
 componendas obibat An. 1374, ex qua, sive, quod arcana Ponti-
 ficum propius inspexerat, sive, quod pactis ille non stetit, confirmato
 magis animo Romani Pontificis dignitatem & vitia cleri aggressus esse
 observatur. Inde ob novendecim articulos ad Pontificem An. 1376 fuit
 delatus, in quibus præter Dominium Ecclesiasticorum civile, immunitatem
 Ecclesiasticam & potestatem clavium nihil aliud videas impugnatum, ut
 adeo eum tum quidem, quæ de transubstantiatione, sacramentis &c. docuit,
 nondum proposuisse pateat. Neque vero hoc ipsi impune fuisset,
 ni singulari fato, quod paucis ejus similibus accidit, ereptus fuisset
 hostibus. Scilicet, cum irritatus Pontifex pluribus simul Bullis eum
 aggredere, obstitit tamen non Academiæ solum Oxoniensis & populi,
 sed procerum etiam favor, penes quos impubere Richardo II rerum
 summa erat, quo minus violenter aliquid in illum statueretur. Oxonienses
 eum captivum tradere, prout jussi fuerant, abnuebant, & eum ad causam
 dicendam coram Archiepiscopo Cantuariensi & Londinensi Episcopo in æde
 Pau-

Paulina Londini compareret, Dux Lancastriz, qui Wicliffum in clientelam suam receperat, & Angliz Marechallus eo illum comitabantur, tam manifeste defensionem ejus suscipientes, ut minis etiam cum Præsulibus agerent, unde per tumultum & re infecta tum quidem discessum. Alia deinde dies Wicliffo dicta; neque is recusabat in Lambethano Archiepiscopi sacello adesse. Tum vero non civium solum Londinensium & plebejorum hominum manus irrumpere minitans adversarios Wicliffi territabat, sed Regia quoq; Mater misso nuntio sententiam adversus ipsum ferri prohibebat. Dum hæc fiunt, moritur Gregorius XI & in eligendo novo Pontifice Cardinales scinduntur in partes, aliis Clementem VII, aliis Urbanum VI sequentibus, quo fiebat, ut motus adversus Wicliffum conquiescerent. Ille vero interea in coeptis eo magis se confirmabat, & Monachos quidem ita pergebat averfari, ut etiam, cum in gravem morbum incidisset, & quidam eorum illum de vita periclitantem coram hortarentur, ut fateretur, injuriam se ipsis hucusque fecisse, animum quasi, eorum aspectu incensus, reciperet, & erectus in lectulo clara voce pronunciaret; *se non moriturum, sed ad exponenda fratrum pessima facinora visiturum.* Tum etiam idem cum offensione maxima cleri Romani sacrorum Bibliorum, quanquam ex Latino tantum idiomate, translationem in Anglicum suscipiebat, quem laborem, defensionem hoc Canone, quod cuivis Christiano de fide judicandum sit, circa annum 1381 absolvit. Dubitatum est, an primus inter Anglos fuerit Wicliffus, qui vernacula lingua sacram Scripturam ediderit, quod magnis autoribus licet negatum, asserit tamen Cl. Autor, ita saltem, ut neminem ante Wicliffum neque universa Biblia, neque eo sermone, qui post Normannorum in Angliam transitum obtinuerit, vertisse dicat. Vulgatum, vero ita sacrorum Voluminum usum eo iniquius omnino Romani cultus statores ferre debuerunt, quo majori cura hucusque id egerant, ut illa manibus hominum excuterent, adeo ut in Academia Oxoniensi statutum fuerit, ne quis sacerdos legeret Biblia, nisi post novennium aut decennium in sacro munere absolutum. Quousque Wicliffus Regis tantum & regni jura adversus injurias Cleri tutabatur, & abusus in disciplina taxabat,

p. 52.

54.

63.

64.

66 sqq.

329 sqq.

72.

- p. 85. **fatis ipsi erat in proceribus Angliæ præsidii.** Simulac autem in doctrina hucusque recepta errores varios publice demonstrare, & transsubstantiationis in primis dogma evertere nitentur, patronos etiam offensos sentiebat. Itaque cum a Theologis Oxoniensibus ob ea, quæ de Sacramento Altaris docebat, condemnaretur, ipse vero ad Regem & Parliamentum esset provocaturus, interdictum id ei a Duce Lancæstræ, & ipse ad palinodiam adactus fertur, quanquam, quæ palinodia esse debebat, confessio potius nova & repetita sententiæ suæ confirmatio fuerit. Neque proderat illi quicquam, quod Cancellarius Oxoniensis eum protegendum susciperet, & ex populi numero asseclæ ipsius indies crescerent. Majori enim potentiæ denique cedendum, & positis muneribus Academicis Lutterworthum in Leicestriensi provincia fuit abeundum An. 1382, ubi Parochiæ curam dudum habebat demandatam. Sed & ibi pergebat reformandæ Ecclesiæ sedulo dare operam, nec dubitabat, peculiari scripto Urbanum VI Pontificem aggredi, cum is ad opprimendum æmulum Clementem Anglos tanquam ad sacram militiam invitaret. Ad ultimum fortassis sui exitium ea constantia inimicos accendisset, cui per evocationem ad Pontificem haud obscure præludebatur, nisi paulo post initum exilium paralyti correptus fuisset, quæ, spe facta adversariis, eum non diu fore superstitem, eum a suppliciis præstabat tutum, utpote post biennium A. 1384 ultimo Decembris die placide extinctum. Attamen, quemadmodum fieri solet, ut in mortibus eorum, qui multum turbare nobis visi sunt, aliquid *παρρησίας*, & quod argumentum adversus ipsos suppeditet, queramus, ita & a Wicliffi adversariis factum legimus. Scilicet, cum Missæ interesset, illum eo ipso tempore, quo elevabatur Sacramentum, ex paralyti subito concidisse & linguæ in primis usum amisisse observarunt, ut ad mortem usque verbum non amplius fecerit. Eo itaque sublato & vivis, majore nunc nisi scripta ejus damnando, lectionem eorum & possessionem sub gravissimarum pœnarum denuntiatione prohibendo, miserosque Wicliffi asseclas ad carceres & ultima supplicia passim rapiendo, id quærebatur, ut dogmatum per eum disseminatorum memoria e mentibus evelleretur. Quanquam, quo
- 97.
- 98.
- 100.
- 101.
- 103 sqq.

quo successu id factum sit, posteriora tempora satis monstrarunt, ubi & scripta Wicliffiana passim adhuc extare, & animos Anglorum ad recipiendas doctrinas, quæ Pontificiis adversarentur, promptissimos esse apparuit. Tum tamen ita saltem oppressi fuere Wicliffiani, ut publice ad incrementa rerum suarum grassari non audent, maxime, postquam Constantiense Concilium lata ideo sententia opiniones Wicliffi condemnavit, ipsum in hæresi mortuum pronuntiavit & ossa ejus comburenda, A. 1415 censuit, quod, quanquam moras neſtendo elufuri videntur Angli, repetito tamen A. 1428 Pontificio mandato, fuit exsequendum. Articulos, quibus contentas Wicliffi doctrinas Concilium rejecit, miramur non exhibuisse Cl. Autorem. Extant autem in *Fasciculo rerum expetendarum & fugiendarum* p. 140 b. sqq. *Lewisius* quadraginta quinque fuisse articulos, & totidem etiam sententia Concilii damnatos esse, dicit. Sed cum numerum iniremus ipsi, quatuor tantum supra quadraginta reperti sunt. Inveniuntur præterea in eodem *Fasciculo* p. 133 b. sqq. articuli longe plures, e scriptis Wicliffi excerpti, qui pariter a Concilio dicuntur damnati. Hos eosdem putat esse Cl. Autor, quos magno numero per duodecim judices An. 1396 e scriptis quibusdam Wicliffi excerptos esse invenit. Id saltem dicendum arbitramur, eos materiam tantum Concilii patribus ad cognoscendam Wicliffi doctrinam præbuisse, ceterum, cum esset pronuntiandum, ob prolixitatem in minorem numerum fuisse contractos. Ita, quæ ad vitam Wicliffi pertinebant, absolutis, integro capite doctrinas viri præcipuas verbis etiam ipsius representat, unde patet, quam inique ab aliis plerumque fuerint expositæ, inter quos Philippum Melanthonem in primis notat, passim non adeo præclare de Wicliffi sentientem. Sententiam tamen ejus de Sacramento Altaris hic omisit, ob quam quidem maxime a Melanthonem fuit notatus, forte quod supra jam capite sexto copiose hoc argumentum tractaverat. Ceterum non negat, Wicliffum inconstantius de hoc Sacramento locutum, quod ipsum appositis duobus e Trialogo locis, quæ comparere possunt lectores, confirmabimus. Nostræ sententiæ fere consentire videtur, cum L. IV c. 4 p. 105 a. scribit: *Oportet, cum*

Dd 2

ista

P. 110.

340.

113. sqq.

331.

- Christi cum sua sententia ad inventiones fratrum frivolae antepo-
nant; 10 quod deserant executionem legis Evangelica de corre-
ptione fratrum, dum scilicet, si quis obstitit sibi aut ordini suo, eum
tetro carcere & ipsa morte multent; 11 quod omnino subvert-
tentes ordinem charitatis, plus ament honores & lucra mundana,
quam ipsos homines; 12 quod simulent, se confessos suos purgare
& omnino facere mundos ab omni macula quoad Deum ex præ-
sumta Antichristi potentia, lege & satisfactione Domini præter-
missis.* Hæc in Trialogo summam dicta amplius & copiosius
per partes eundo, inde vero gravius etiam urgentur eo loco
quem præ oculis habuit *Cl. Lewisus*. Eodem tempore mutuis
querelis inter se collidebantur Pontifex & cum Rege populus
Angliæ. Ille scilicet, quantum a Johanne Rege iniquo suo tem-
pore concessum & tributum & potestatis fuerat, nunc etiam exige-
bat. Rex autem Eduardus III & Parliamentum non Johannis mo-
do acta rescindebant, sed &, quicquid autoritate propria, tan-
quam jure suo in Anglia statuere Pontifex consueverat, acriter
impugnabant. In his controversiis Regis & Parliamenti causam
scriptis tuebatur *Wicliffus*. Legationem etiam cum aliis ad eas
componendas obibat An. 1374, ex qua, sive, quod arcana Ponti-
ficum propius inspexerat, sive, quod pactis ille non stetit, et
confirmato magis animo Romani Pontificis dignitatem & vitia
cleri aggressus esse observatur. Inde ob novendecim articulos ad
Pontificem An. 1376 fuit delatus, in quibus præter Dominium
Ecclesiasticorum civile, immunitatem Ecclesiasticam & potesta-
tem clavium nihil aliud videas impugnatum, ut adeo eum tum
quidem, quæ de transubstantiatione, sacramentis &c. docuit,
nondum proposuisse pateat. Neque vero hoc ipsi impune fuisset,
ni singulari fato, quod paucis ejus similibus accidit, ereptus fuisset
hostibus. Scilicet, cum irritatus Pontifex pluribus simul
Bullis eum aggredere, obstitit tamen non Academix solum
Oxonienfis & populi, sed procerum etiam favor, pænes quos im-
pubere Richardo II rerum summa erat, quo minus violenter ali-
quid in illum statueretur. Oxonienses eum captivum tradere,
prout jussi fuerant, abnebant, & eum ad causam dicendam cor-
am Archiepiscopo Cantuariensi & Londinensi Episcopo in æde
Pau-

Paulina Londini compareret, Dux Lancastria, qui Wicliffum in clientelam suam receperat, & Angliæ Mareschallus eo illum comitabantur, tam manifeste defensionem ejus suscipientes, ut minis etiam cum Præsulibus agerent, unde per tumultum & re infecta tum quidem discessum. Alia deinde dies Wicliffi dicta; neque is recusabat in Lambethano Archiepiscopi faeculo adesse. Tum vero non civium solum Londinensium & plebejorum hominum manus irrumpere minitans adversarios Wicliffi terribat, sed Regia quoq; Mater misso nuntio sententiam adversus ipsum ferri prohibebat. Dum hæc fiunt, moritur Gregorius XI & in eligendo novo Pontifice Cardinales scinduntur in partes, aliis Clementem VII, aliis Urbanum VI sequentibus, quo fiebat, ut motus adversus Wicliffum conquiescerent. Ille vero interea in cœptis eo magis se confirmabat, & Monachos quidem ita pergebat aversari, ut etiam, cum in gravem morbum incidisset, & quidam eorum illum de vita periclitantem coram hortarentur, ut fateretur, injuriam se ipsis hucusque fecisse, animum quasi eorum aspectu incensus, reciperet, & erectus in lectulo clara voce pronunciaret; *se non moriturum, sed ad exponenda fratrum peccata facturum a victurum.* Tum etiam idem cum offensio- ne maxima cleri Romani sacrorum Bibliorum, quanquam ex Latino tantum idiomate, translationem in Anglicum suscipiebat, quem laborem, defensionem hoc Canone, quod cuivis Christiano de fide judicandum sit, circa annum 1381 absolvit. Dubitatum est, an primus inter Anglos fuerit Wicliffus, qui vernacula lingua sacram Scripturam ediderit, quod magnis autoribus licet negatum, usertit tamen Cl. Autor, ita saltem, ut neminem ante Wicliffum neque universa Biblia, neque eo sermone, qui post Normannorum in Angliam transitum obtinuerit, vertisse dicat. Vulgatum, vero ita sacrorum Voluminum usum eo iniquius omnino Romani cultus statores ferre debuerunt, quo majori cura hucusque id egerant, ut illa manibus hominum excuterent, adeo ut in Academia Oxoniensi statutum fuerit, ne quis sacerdos legeret Biblia, nisi post novennium aut decennium in sacro munere absolutum. Quousque Wicliffus Regis tantum & regni jura adversus injurias Cleri tutabatur, & abusus in disciplina taxabat,

p. 52.

54.

63.

64.

66 sqq.

329 sqq.

72.

- p. 85. fati ipsi erat in proceribus Angliæ præsidii. Simulac autem in doctrina hucusque recepta errores varios publice demonstrare, & transsubstantiationis inprimis dogma evertere nitebatur, patronos etiam offensos sentiebat. Itaque cum a Theologis Oxoniensibus ob ea, quæ de Sacramento Altaris docebat, condemnaretur, ipse vero ad Regem & Parliamentum esset provocaturus, interdictum id ei a Duce Lancæstræ, & ipse ad palinodiam adactus fertur, quanquam, quæ palinodia esse debebat, confessio potius nova & repetita sententiæ suæ confirmatio fuerit. Neque proderat illi quicquam, quod Cancellarius Oxoniensis eum protegendum susciperet, & ex populi numero asseclæ ipsius indies crescerent. Majori enim potentie denique cedendum, & positis muneribus Academicis Lutterworthum in Leicestriensi provincia fuit abeundum An. 1382, ubi Parochiæ curam dudum habebat demandatam. Sed & ibi pergebat reformandæ Ecclesiæ sedulo dare operam, nec dubitabat, peculiari scripto Urbanum VI Pontificem aggredi, cum is ad opprimendum æmulum Clementem Anglos tanquam ad sacram militiam invitaret. Ad ultimum fortassis sui exitium ea constantia inimicos accendisset, cui per evocationem ad Pontificem haud obscure præludabatur, nisi paulo post initum exilium paralyti correptus fuisset, quæ, spe facta adversariis, eum non diu fore superstitem, cum a suppliciis præstabat tutum, utpote post biennium A. 1384 ultimo Decembris die placide extinctum. Attamen, quemadmodum fieri solet, ut in mortibus eorum, qui multum turbare nobis visi sunt, aliquid *παράδοξον*, & quod argumentum adversus ipsos suppeditet, quæramus, ita & a Wicliffi adversariis factum legimus. Scilicet, cum Missæ interesset, illum eo ipso tempore, quo elevabatur Sacramentum, ex paralyti subito concidisse & linguæ inprimis usum amisisse observarunt, ut ad mortem usque verbum non amplius fecerit. Eo itaque sublato & vivis, majore nunc nisi scripta ejus damnando, lectionem eorum & possessionem sub gravissimarum poenarum denuntiatione prohibendo, miserosque Wicliffi asseclas ad carceres & ultima supplicia passim rapiendo, id quærebatur, ut dogmatum per eum diffeminatorum memoria e mentibus evelleretur. Quanquam, quo
- 97.
- 98.
- 100.
- 101.
- 103 sqq.

quo successu id factum sit, posteriora tempora satis monstrarunt; ubi & scripta Wicliffiana passim adhuc extare, & animos Anglorum ad recipiendas doctrinas, quæ Pontificiis adversarentur, promptissimos esse apparuit. Tum tamen ita saltem oppressi fuere Wicliffiani, ut publice ad incrementa rerum suarum grassari non audent, maxime, postquam Constantiense Concilium lata ideo sententia opiniones Wicliffi condemnavit, ipsum in hæresi mortuum pronuntiavit & ossa ejus comburenda, A. 1415 censuit, quod, quanquam moras nectendo elusuri videntur Angli, repetito tamen A. 1428 Pontificio mandato, fuit exsequendum. Articulos, quibus contentas Wicliffi doctrinas Concilium rejecit, miramur non exhibuisse Cl. Autorem. Extant autem in *Fasciculo rerum expetendarum & fugiendarum* p. 140 b. sqq. *Lewisius* quadraginta quinque fuisse articulos, & totidem etiam sententia Concilii damnatos esse, dicit. Sed cum numerum iniremus ipsi, quatuor tantum supra quadraginta reperti sunt. Inveniuntur præterea in eodem *Fasciculo* p. 133 b. sqq. articuli longe plures, e scriptis Wicliffi excerpti, qui pariter a Concilio dicuntur damnati. Hos eosdem putat esse Cl. Autor, quos magno numero per duodecim judices An. 1396 e scriptis quibusdam Wicliffi excerptos esse invenit. Id saltem dicendum arbitramur, eos materiam tantum Concilii patribus ad cognoscendam Wicliffi doctrinam præbuisse, ceterum, cum esset pronuntiandum, ob prolixitatem in minorem numerum fuisse contractos. Ita, quæ ad vitam Wicliffi pertinebant, absolutis, integro capite doctrinas viri præcipuas verbis etiam ipsius representat, unde patet, quam inique ab aliis plerumque fuerint expositæ, inter quos Philippum Melanchthonem in primis notat, passim non adeo præclare de Wicliffi sentientem. Sententiam tamen ejus de Sacramento Altaris hic omisit, ob quam quidem maxime a Melanchthone fuit notatus, forte quod supra jam capite sexto copiose hoc argumentum tractaverat. Ceterum non negat, Wicliffum inconstantius de hoc Sacramento locutum, quod ipsum appositis duobus e *Trialogo* locis, quæ comparere possunt lectores, confirmabimus. Nostræ sententiæ fere consentire videtur, cum L. IV c. 4 p. 105 a. scribit: *Oportet, cum*

p. 110.

340.

113. sqq.

331.

- p. 85. **fatis ipsi erat in proceribus Angliæ præsidii.** Simulac autem in doctrina hucusque recepta errores varios publice demonstrare, & transsubstantiationis inprimis dogma evertere nitentur, patronos etiam offensos sentiebat. Itaque cum a Theologis Oxoniensibus ob ea, quæ de Sacramento Altaris docebat, condemnaretur, ipse vero ad Regem & Parliamentum esset provocaturus, interdictum id ei a Duce Lancastriæ, & ipse ad palinodiam adactus fertur, quanquam, quæ palinodia esse debebat, confessio potius nova & repetita sententiæ suæ confirmatio fuerit. Neque proderat illi quicquam, quod Cancellarius Oxoniensis eum protegendum susciperet, & ex populi numero asseclæ ipsius indices crescerent. Majori enim potentiæ denique cedendum, & positis muneribus Academicis Lutterworthum in Leicestriensi provincia fuit abeundum An. 1382, ubi Parochiæ curam dudum habebat demandatam. Sed & ibi pergebat reformandæ Ecclesiæ sedulo dare operam, nec dubitabat, peculiari scripto Urbanum VI Pontificem aggredi, cum is ad opprimendum æmulum Clementem Anglos tanquam ad sacram militiam invitaret. Ad ultimum fortassis sui exitium ea constantia inimicos accendisset, cui per evocationem ad Pontificem haud obscure præludebatur, nisi paulo post initum exilium paralyti correptus fuisset, quæ, spe facta adversariis, eum non diu fore superstitem, eum a suppliciis præstabat tutum, utpote post biennium A. 1384 ultimo Decembris die placide extinctum. Attamen, quemadmodum fieri solet, ut in mortibus eorum, qui multum turbare nobis visi sunt, aliquid *παράδοξον*, & quod argumentum adversus ipsos suppeditet, queramus, ita & a Wicliffi adversariis factum legimus. Scilicet, cum Missæ interesset, illum eo ipso tempore, quo elevabatur Sacramentum, ex paralyti subito concidisse & linguæ inprimis usum amisisse observarunt, ut ad mortem usque verbum non amplius fecerit. Eo itaque sublato & vivis, majore nunc nisu scripta ejus damnando, lectionem eorum & possessionem sub gravissimarum pœnarum denuntiatione prohibendo, miserosque Wicliffi asseclas ad carceres & ultima supplicia passim rapiendo, id quærebatur, ut dogmatum per eum diffeminatorum memoria e mentibus evelleretur. Quanquam, quo
- 97.
- 98.
- 100.
- 101.
- 103 sqq.

quo successu id factum sit, posteriora tempora satis monstrant; ubi & scripta Wicliffiana passim adhuc extare, & animos Anglorum ad recipiendas doctrinas, quæ Pontificiis adversarentur, promissimos esse apparuit. Tum tamen ita saltem oppressi fuere Wicliffiani, ut publice ad incrementa rerum suarum grassari non auderent, maxime, postquam Constantiense Concilium lata ideo sententia opiniones Wicliffi condemnavit, ipsum in hæresi mortuum pronuntiavit & ossa ejus comburenda, A. 1415 censuit, quod, quanquam moras nectendo elusuri viderentur Angli, repetito tamen A. 1428 Pontificio mandato, fuit exsequendum. Articulos, quibus contentas Wicliffi doctrinas Concilium rejecit, miramur non exhibuisse Cl. Autorem. Extant autem in *Fasciculo rerum expetendarum & fugiendarum* p. 140 b. sqq. *Lewisus* quadraginta quinque fuisse articulos, & totidem etiam sententia Concilii damnatos esse, dicit. Sed cum numerum iniremus ipsi, quatuor tantum supra quadraginta reperti sunt. Inveniuntur præterea in eodem *Fasciculo* p. 133 b. sqq. articuli longe plures, e scriptis Wicliffi excerpti, qui pariter a Concilio dicuntur damnati. Hos eosdem putat esse Cl. Autor, quos magno numero per duodecim judices An. 1396 e scriptis quibusdam Wicliffi excerptos esse invenit. Id saltem dicendum arbitramur, eos materiam tantum Concilii patribus ad cognoscendam Wicliffi doctrinam præbuisse, ceterum, cum esset pronuntiandum, ob prolixitatem in minorem numerum fuisse contractos. Ita, quæ ad vitam Wicliffi pertinebant, absolutis, integro capite doctrinas viri præcipuas verbis etiam ipsius representat, unde patet, quam inique ab aliis plerumque fuerint expositæ, inter quos Philippum Melancthonem in primis notat, passim non adeo præclare de Wicliffi sentientem. Sententiam tamen ejus de Sacramento Altaris hic omisit, ob quam quidem maxime a Melancthone fuit notatus, forte quod supra jam capite sexto copiose hoc argumentum tractaverat. Ceterum non negat, Wicliffum inconstantius de hoc Sacramento locutum, quod ipsum appositis duobus e Trialogo locis, quæ comparere possunt lectores, confirmabimus. Nostræ sententiæ fere consentire videtur, cum L. IV c. 4 p. 105 a. scribit: *Oportet, cum*

Dd 2

ista

p. 110.

340.

113. sqq.

331.

ista materia sit positiva, ad fidem Scripturæ attendere & ipsi placere credere, & sicut virtute verborum fidei Scripturæ conceditur, quod hoc Sacramentum est corpus Christi, & non solum, quod erit vel figurat sacramentaliter corpus Christi, sic concedatur eadem auctoritate simpliciter, quod iste panis, qui est hoc Sacramentum, est veraciter corpus Christi.

Sequentibus contra capitibus aliata longe sententiam prodit, sæpius repetens: *habitudinaliter, id est figurative tantum panem esse corpus Christi*, maxime vero c. 8 p. 113 a. ita scribens: *Non est intelligendum, corpus Christi descendere ad hostiam in quacunque Ecclesia consecratam, sed manere sursum in caelis stabile & immotum, ideo habet esse spirituale in hostia & non esse dimensionatum & cetera accidentia, que in celo.*

Quicquid tamen in hoc argumento Wicliffus quandoque titubaverit, illud ex accuratiori patet inspectione, magis ipsi placuisse, quæ postea Reformationum quoque fuit, sententiam. Quod ad

f. 143 149

scripta Wicliffi attinet, cum capitale diu fuerit, quicquam eorum habere, adeo illa fuerunt occultata, ut *Lelandus*, diligentissimus indagator, non nisi octo videre potuerit, & quanquam totidem nominatis, septem tantum Cl. Autor recensent. Successu autem temporis liberius monstrari cœperunt, unde *Baleus* longum illorum Catalogum texuit, quem retinet *Lewisius*, uberiores subinde singulorum notitiam propria solertia comparatam addens. Ex omni numero trecentorum fere Tractatum, quatuor tantum notamus impressos; quos inter duo etiam sunt, de quibus non liquet, an Wicliffum autorem habeant. *Triologus*

144

149 coll.

330.

156.

in Germania forma, quod ajunt, quarta, non nominatis vel loco editionis vel curatore, A. 1525 est excusus, qui magnæ dudum fuit raritatis. *Elucidarium Bibliorum*, sive *Prologus* Anglice Londini 1550 in 12 editus, a multis ante Wicliffum scriptus existimatur. Liber Anglicus *de Christianorum villicatione* A. 1582 editus *Wimbletonum* quendam autorem in titulo refert, qui quod plane ignoretur, inde per conjecturam *Lewisii* Wicliffi tribuitur, cum præsertim circa argumentum ipsi alias satis frequens, vitia scilicet cleri & procerum regni, verberetur. Denique *Obstaculum Wiclevi* vernacula pariter lingua Norenburchi (qui locus ubi quærendus sit, nescimus) A. 1546 dicitur excusum. Finem di-

162.

cea-

ceatorum de Wicliffo facit Cl. Autor, fautores ejus præcipuos & p. 175 sqq.
 asseclas commemorando. Ibi vero id simul agit, ut rebellio-
 num suspicionem, qua, quod populum faventem haberet, onera-
 tus fuit Wicliffus, amoveat. Eduardi III Regis & Johannis Lan- 192. 194.
 castræ Ducis memorias pariter a criminibus, quibus apud Ponti-
 ficios quosdam scriptores deturpatæ inveniuntur, vindicat. Inter
 omnes causæ Wicliffianæ patronos nemo facile magis insignis
 est Domino Cobhamo, quem nec nobilitas, nec Regis favor 201.
 ultimo supplicio eripere potuerunt, prout ex *Goodwini Historia*
Henrici V olim jam retulimus *Supplem. T. IV Sect. 3 p. 98*. In eo-
 rum numero, a quibus sustentatæ res Wicliffi fuerunt, recensetur 197.
 etiam Anna Richardi II uxor, Caroli IV Imperatoris filia, post
 ejus mortem multi Wicliffiani libri ab ejus ministris domum
 revertentibus Bohemæ illati, multisque ad discedendum a Pon-
 tificiis dogmatibus occasionem dedisse dicuntur. Idem etiam
 Cobhami opera factum, quem a Johanne Husso rogatum curasse 203.
 ajunt, ut omnia Wicliffi opera in Bohemorum gratiam describe-
 rentur. Inde vero suppleri possunt, quæ *Aneas Sylvius* de origi-
 ne doctrinæ Wiclephiticæ in Bohemia tradit, solius Hieronymi
 a Putrido pisce mentionem faciens, qui Oxonia redux & libros
 & dogmata Wicliffi divulgavit. Olim *Polydori Virgilii* fide
 creditum fuit, ipsum etiam Wicliffum post Eduardi III mortem,
 ut inimicos fugeret, in Bohemiam aliquandiu concessisse. Illa
 vero fabula dudum explosa nunc etiam magis concidit, cum Cl.
 Lewisius, qui vere Annales Wicliffi nobis dedit, ne minimi qui-
 dam extra Angliam secessus, præterquam legationis A. 1374 ad-
 ministratæ tempore, faciat mentionem.

JULII STERRINGAE OBSERVATIONES
Philologico-Sacræ in Pentateuchum &c.

Lugduni Batavorum, excudit Isaacus Severinus, 1721, 4.

Alph. 2.

HAs ipsas Observationes, sub titulo *Animadversum* num Leo-
 vardicæ 1695 editas, in Actis nostris A. 1696 p. amr e-
 censuimus; ideoque lectorem tantum monendum esse duci-
 mus,

Dd 3

mus,

mus, operis hujus, quod teste Autore olim per triennium sub manibus typographi hæsit, & forsan citra ejus expectationem hætenus latuit, novam nunc non prodiisse editionem, id quod vel ex *σφαλμάτων* indice conjici potest, sed titulum saltem immutatam esse, ut nova illi suspenderetur hedera. Nec est, quod toto opere denuo perlustrato, iis, quæ a nobis l. c. dicta, subjungamus. Variæ quidem in illo passim habenter observationes, ad Philologiam & Grammaticam sacram pertinentes: sed eas *ἑραιοφίλοις* inquirendas relinquimus. Si quid est, quod notari adhuc mereatur, hoc sane non prætermittendum, cum de versione D. Lutheri Autor in præfatione minus dextre sentiat, cui quantum deferendum sit, optime novimus, nec ingenui Reformati quique ignorant, triginta fere ab Autore notari loca Pentateuchi, in nova sacrorum oraculorum versione Belgica, integro post Lutherum sæculo, & a pluribus concinnata, ipso judice emendanda, in quibus versio Lutheri textui sacro originali ex æse respondet. Sic, quod in versione Belgica *superfluum* judicat Gen. XXVI, 7, Exod. XXVI, 23, Levit. XI, 42, Deut. VII, 7, IX, 5 &c. in versione Lutheri recte omissum: e contrario, quod in illa *omissum* animadvertit Gen. XXIV, 27, Deut. VII, 73 &c. in hac rite expressum: & denique, quod in illa *mutandum* censet Gen. XII, 11, Exod. XVIII, 12, Deut. II, 16, XVIII, 6 &c. in hac congrue satis apteque est translatum.

G. OUTHOVII JUDICIA JEHOVÆ ZEBaoth, seu Bellum divinum, quo petit Deus peccatores &c.
Adjunctum est Carmen SÈVERI SANCTI, id est
ENDELEICHI de mortibus boum,
cum notis Variorum.

Groningæ, ex officina Jo. a Velsen, 1721, 8.

Alph. 2 plag. 11.

GRavissimis judiciis divinis, lue pecorum, eruptione maris, & pestilentia, variis in partibus Europæ, præsertim in Frisia Orientali & Gallia Narbonensi, paucis abhinc annis a supremo Numi-

Numine, justissimo peccatorum giudice, exercitis ac demonstratis, plurimum reverendus Autor, qui Embdæ ad Amisiam ecclesiæ operam suam graviter navat, non solum scripto Belgico exundationes, a tempore Noachi ad annum hujus sæculi vicesimum in historicorum monumentis consignatas, ex omnibus annalibus recensuit; sed etiam præsentem de judiciis Jehovæ Zebaoth tractatum conscripsit, in quo variz de variis calamitatibus publicis Observaciones philologicæ, historicæ & morales continua ferie exhibentur, & quamplurima sacri Codicis loca, in quibus pœnarum & creaturarum, per quas Deus punit, mentio injicitur, explicantur, & historiis tum antiquis tum recentioribus illustrantur. In præfatione Autor merito conqueritur de securitate & perversitate hominum ψυχῶν, qui tristia fata quævis vel plane non curant, vel physe exponunt; & licet multarum rerum causæ naturales essent, & rationes physicæ dari possint, nihil tamen minus opera naturæ insolita vim numenque Dei declarare adserit: an vero eadem sint fatidica & futura mala portendant, nec temere se negare, nec ubique affirmare fatetur. In hunc itaque finem Autor hoc opus philologicum quoque edidit, ut homines ad seriam excitet pœnitentiam, ut justitiam discant moniti, nec temere Deum, peccatis hominum graviter irascentem. Operis vero hujus in capita non divisi dum σχήματα præmittit, Deum tanquam potentem bellatorem sistit & Dominum Zebaoth sive exercituum: tum exercitus Dei quondam fuisse refert *Israëlitæ, & angelos, & omnes pios*, in primis *apostolos, & ecclesiæ doctores*, quos etiam cum *fecialibus* comparat: porro noxia animalcula magnum dicit Domini exercitum, eumque ita dividit, ut primo magnam armatam turbam, *colluviem animalculorum, muscas, vespas &c.* deinde equites gravioris armaturæ, *locustas*; postea copias pedestres, *pediculos*, quos milites dicit stationarios, *vermes*, quos incurvas nominat phalanges, *mures*, quos cum levioris armaturæ militibus confert, *ranas*, quas milites vocat *διμάχες*, & denique *tineas & blattas ἐν ἐσχάτῃ τάξει* consideret: tum ad arma, quibus Deus utitur, se convertit, & Dominum Zebaoth adversus peccatores militare docet *uredine & rubigine, fulminibus & tonitru, terra motibus & incendiis, ventis,*

turbinitibus & procellis, ariditatibus & aquarum exundationibus,
 ex fluviis exuberantibus, ruptis nubibus, immensis imbribus &
 æstu maris proficiscentibus: tandemque sequelas belli divini
 contra peccatores, *famem, pestilentiam, & luem pestemque peco-*
rum contemplatur, & quid ex singulis hisce judiciis divinis di-
 scendum sit, in generali applicatione practica & parænetica ube-
 rius exponit, atque varia irreplisse sphalmata, ipsemet lectorem
 monet. Observationes autem hoc ordine dispositas, & inter se
 cohærentes, doctissimus Autor ita elaboravit, ut variam suam
 eruditionem, philologicam & historicam, ubivis ostenderet.
 Etenim nomina primum, maxime Hebræa, philologicè exanti-
 navit & loca biblica explicavit; tum varias antiquitates, & sacras
 & profanas illustravit: porro causas naturales quidem tradidit,
 nutu tamen & consilio Dei geri omnia egregie demonstravit, &
 ad animos hominum convertendos frequenter applicavit. Om-
 nes vero observationes cum recensere nostri non permittat in-
 stituti ratio, nonnullas tantummodo, quæ nobis notatu digniores
 visæ fuerunt, breviter adducemus, ut de genio hujus operis eru-
 ditus lector ipse sententiam ferre queat. De voce צבאות Autor
 statim ab initio prolixè disputat, quid significet in sacris litteris,
 & unde oriatur, an sit nomen Dei proprium, quod, cum separati-
 tim nunquam reperiatur, cum Drusio negat; nec Leusdenio
 concedit, nomen צבאות per appositionem exponi debere, eo
 quod nomen אלהים aliquando in statu absoluto cum illo con-
 jungatur, ex. gr. Pf. LXXX, 8, 15 &c. cum status absolutus sæ-
 pissime pro constructo usurpetur: qua occasione verba Hof.
 XIV, 3 פתיון שפתינו triplici modo commode exponi posse
 innuit, vel per ellipsin præfixi ב in voce שפתינו, vel per ellipsin
 duarum vocum inferendarum פתיון שפתינו ex Pf. LXVI, 14 vel po-
 tius per enallagen status absoluti pro constructo. Totam vero
 phrasin יהוה אלהים צבאות, vel יהוה אלהים צבאות inter epi-
 theta Dei ponendam esse probat ex Jer. LI, 19, 57, Amos. IV, 13
 & omnium rerum creatarum, quæ in cælo & terra sunt, Domi-
 num significare, atque a LXX Interpretibus, a Dolscio & Apollin-
 nario varie transferri, vel etiam a Græcis interpretibus, Paulo
 Rom. IX, 29, Jacobo Ep. V, 4 & Hieronymo Σαβαωθ vel Σαβ-
 θαωθ

p. 2.

Baal retineri, & ab Hieronymo ad Christum referri, pluribus deducit. Sacerdotes vero & Levitas dum in officio suo militasse ait, ad 1 Chron. IX, 33, quid *πρωτοφύλακον*, Hebr. לְשָׂרָי וּנְדָבָר unde Græcum *ἀρχὴ*, fuerit, explicat; & astra exercitibus Dei annumerans, Jud. V, 20 de meteoris interpretatur, atque Fl. Josephi sententiam amplectitur. Sic etiam de *facialibus* prolixè differit, quinam illi fuerit, & quid *clarigatio*, quid *diffidatio* apud Romanos designarit, & quomodo facta sit, luculenter describit. Porro ad Exod. VIII, 21 per ערב molestissimarum muscarum, etiam casinarum, aliorumque noxiorum insectorum commixtionem seu ἐσμὸν, Ægyptiis immixtam, intelligit: & ad 2 Reg. I, 2 Deum Accaronitarum *Baal-Zebub*, Dominum muscæ, five qui in muscas dominium habet, easque depellere potest, eodem quo Jovem vel Herculem Μύκωργον, Μυωάθη, vel Ἀπομύσιον, *Muscarum Aberruncum*, vel *Aversorem*, aut *Depulsorem* gentiles nuncuparunt, sensu dictum fuisse affirmat: muscæ etiam venenatas Salomonem respexisse putat Eccles. X, 1; & in verbis Es. VII, 18 יִרְאֶה לְזָבוּב שִׁבִילָא *sibilando advocabit Dominus muscas*, דֵּן שָׂרָק de jussu & imperio Dei potentissimo bene explicat, quæ non opus habet, ut multa vi & laboribus cogat exercitus, sed sibilat tantum, & obediunt ipsi omnes creaturæ, imo advolant quam celerrime. Sic de locustis quam plurima affert scitu lectuque jucundissima, & inter alia ad Joel. II, 25 אֲרָבָה, יִלֵּק, חֲסִיל & נֹם distinctas locustarum species denotare, cum Bocharto contendit, & loca Pl. CIX, 23, Eccles. XII, 5 egregie illustrat. Mittimus, quæ de סַס & עַשׂ; de שִׂרְמָן & יִרְקָן de Deo Robigo & Dea Rubigine, de sacris Robigalibus; de Jove cum fulmine descendente; de tonitru apud Lithuanos & Peruanos pro Deo habito, de Suantevito, non a S. Vito, uti vulgo creditur, derivando, sed a *Swynso*, quæ vox Slavis *Solem* denotavit, Slavorum & a Germanis in *viz* mutato, cujus idolum, apud Rugianos Arconæ cultum, circa annum Christi 1167 demum a Voldemaro, Danorum Rege, destructum; de Roma cum ipsa sede papali tempestatibus & magnis terræ motibus peritura; de sale combustionis Zeph. III, 9; de diluvio Noachico universalis, & iride, & id genus aliis erudite & copiose afferuntur.

Adjectum est *Sæveri Sancti carmen de mortibus-bovm*, cujus proxime præcedentem editionem in his Actis A. 1716 p. 80 frequenter laudamus, ac simul de autore ejus, quæ cognitu digna videbantur, produximus. Præfenti editioni attexuit Outhovius, præter selectas e Weizio & Sebero annotationes, nonnulla a semet ipso doctè observata, e. g. cum p. 837 gravissimis exemplis docet, *pestem* latinissime dici pro *pestilentia*. Idem tamen infeliciter nobis videtur *Φιδολογείν*, cum p. 805 *lacrymarum* vocabulum deducit a *lacerando*, ac *lacrymas* dictas esse putat per contradictionem quasi lacertimas, ob animi *lacerationem*. Nec probari debet ejus emendatio, qua p. 846 pro *Numina noscimus* describere gestit *Numen agnoscimus*. Versus enim postulat duos dactylos, neque adeo quicquam hic mutari potest. Poterat autem criticum cultellum aliis locis rectius admovere Outhovius. Nam multæ adhuc gravesque insunt in carmine hoc haud sane ineleganti mendæ, quas lectoribus nostris non indicare iniquum ducimus. Scilicet *versu 8* pro *tacitum* ne dubitari quidem potest, reponendum esse *tacitus*. *V. 15* pro *complerent* rescribi oportere *complerint*, vel præmissum *τὸ fuerim* ostendit. *V. 35* mirum est, philologos non vidisse, quod, si animum advertissent, videre poterant facillime. Describit nimirum Poeta *duos boves*, *queis*, inquit, *mentis gemina consona tinnulo concentu crepitacula, atas confimilis*. Ita quidem vulgata hæc sunt. Sed facile patet, hæc minus fideliter descripta esse a librariis. Sic igitur Poetam scripsisse, nulli dubitamus: *queis frontes gemine, (queis) consona tinnulo concentu crepitacula, (queis) atas confimilis*. Describit enim per *frontes geminas* similem formam bovum similemque adspectum: eodemque modo inferius *v. 82* laudat *aurum frontis ardue*. *V. 39* sic legendum videtur: *roturidem fuit*. *Heu fatum!* *V. 64* metri ratio transponi jubet duas voces atque ita scribi: *uno in corpore perditas*. *V. 129* pro: *Et me consiliis jungite prosperis* sic rescribendum autumat: *Stat me consiliis jungere prosperis*. *Stat*, hoc est, firmiter decrevi: quo sensu ea vox usurpatur a Cicerone, Nepote & Virgilio. Ultimo loco etiam typographorum aliquot errores, qui in hac editione irrepsisse videntur, notare liceat: ut cum *v. 37* existat *subderam* pro *subdideram*, *v. 97* *quid est, quo*, pro *quid est*.

est, quod; v. 102 hic pro his; v. 118 pellitur pro repellitur; v. 119 purificatio pro purificatio; v. 122 religionibus pro religionibus: ad quem locum annotare liceat, etiam Ciceronem plurali numero dixisse solennes religiones. Orat. pro Milone cap. 27.

**M. JOANNIS BURCARDI BASIL. MODE-
 desta & seria Responso ad literas BROOCK TAY-
 LORI, quæ extant in Act. Lips. 1722**

pag. 452.

CUM ante aliquot annos Cl. Taylorus sui ipsius adeo oblitus fuisset, ut non vereretur in lucem protrudere gravam investivam contra Cl. Joh. Bernoullium, quæ ne quidem contra vilissimum hominem citra honestatis læsionem scribi potuisset non potui justa indignatione plenus, quin calamum arriperem ad famam Bernoullianam tuendam & ab atroci injuria liberandam. Exigebat hoc pietas in Præceptorem de profectibus meis optime meritum, in virum omnino innocentem. Mukum autem abest, quo minus usus fuerim stylo Tayloriano, hoc est tali, qui scribentis animum arguit felle & ira obsessum.

Miror Clariss. Taylorum dicentem nunc, se conqueri posse de scriptis, nescio quibus, Cl. Joh. Bernoullii in Actis editis, quibus fama Taylori multa libertate tractetur, cum tamen Bernoullius in scriptis suis non nisi bis meminerit Taylori, nimirum cum solveret ipsius problema, quo fuerat provocatus, deinde quoque cum ansâ daretur aliquid in transitu monendi de Taylori in scribendo obscuritate, tum & quod feliciter penetraverit ad Bernoulliana inventa profundiora; quod utrumque modeste & non sine præfatione honoris monuit, quamvis certe per se neutrum contineat accusationem alicujus criminis, cum e contrario posterius in laudem Taylori vergere magis, quam in ejus vituperium, liquido constet. Adeo ut non videam, quid ejus bilem commoverit, ut in Cl. Bernoullium tantopere exardesceret: nisi forte id urgeat, quod in Epistola pro eminente Mathematico in censum venerit quorundam Anglorum, qui sub re-

atu plagii versantur; sed jam sepius inenitatum est, nostrum non omnia sua facere quae in illa Epistola habentur.

Fallitur Taylorus, quando patat, quod cripsit in defensionem Bernoulli, id ipse fecisse ejus nomine vel jussu, sciat enim, quod hoc feci meo nomine & ex proprio instinctu, idem jus idemque fas mihi esse ratus, quod Keillius aliique sibi samserunt agendi causam Newtoni; Bernoullio nihil aliud contribuente, quam ut ad iteratas meas sollicitationes tandem mihi permitteret suas schedas & literas perlustrare ad exquirendum inde necessaria, quae in rem facerent, documenta; eandem utique veniam Newtonus suis promachis concessit, quod satis superque apparet.

Porro vellet Taylorus persuadere, inventionem Centri Oscillationis, libro suo de Methodo Incrementi insertam, non esse derivatam ex Bernoulliana: qua occasione format ridiculam prorsus querelam contra Cl. N. Bernoullium, Nostri filium, qui in Actis 1720 p. 281 (ubi respondet Recensori opusculi Tayloriani in Bibliotheca Anglica) inter alia haec habet: *sunt inter sagaciores Mathematicos, qui suspicantur, testibus literis quibusdam privatis Taylorianam hanc investigationem mutato vestitu ex Bernoulliana fuisse ornata;* hoc Taylorus vocat accusationem; dicere, aliquem esse in suspicione & quidem apud alios, estne hoc idem ac eum accusare? posito sed non concessio Taylorum a se & suo Marte habuisse inventionem centri oscillationis; adeoque hac in parte non esse plagiarium, an ideo Bernoullius Filius falso dixisset, eum apud sagaciores quosdam Mathematicos esse in suspicione, testibus ipsorum literis, quod inventionem suam a Bernoulliana mutuatus fuerit? Ex quibus literis ego eas tantum produxi, quas Monmortius Taylori optimus amicus scripserat, ubi hunc manifestissime plagii suspectum habet, & alicubi etiam reum facit. In eo quidem totus nunc est Cl. Taylorus, ut ostendere conetur, investigationem centri gravitatis, quae in libro suo 1715 prodiit, jam antea extare in Transactionibus Philosophicis, quae mense Maio 1714 publici juris erant. Vidimus quidem haud ita pridem hanc, de qua loquitur, investigationem ex Transactionibus excerptam & huc transmissam;

sum; in illa per obscuritatis transfennam revera vidimus quaedam vestigia illius, quæ anno sequenti 1715 in Meth. Increment. prodit, sed de cetero magnam animadvertimus diversitatem in modo explicandi non minus quam in aliis circumstantiis, & vel hinc de novo aliquis suspicari possit, Cl. Taylorum visa demum in Actis 1714 Theoria Bernoulliana, ad hujus formam, quod fortasse magis arriserit, concinnasse eam, quam postea dedit A. 1715, licet Bernoullianus nullam mentionem fecerit: secus enim non capio, quid illum permovere potuerit ad mutandam priorem, quæ extat in Transactionibus. Sed ut libere dicam, quod sentio: viderat Vir Clariss. quæ jam mense Febr. anni 1713 in Actis differuit Cel. Bernoullius *de Oscillationibus pendulorum a diversa gravitatis specie agitatorum*, ubi diserte monuit in §. 23, in speculationibus eo loco explicatis consistere *fundamentum genuinum & unicum, ex quo naturalissimo suat determinatio centri oscillationis in pendulis compositis*. Talia tam aperte indicasse, suffecerat cuivis ea, quæ Taylorus pollet, perspicacia prædito ad supplenda reliqua, & inde deducendam Methodum ipsam, quæ alioquin ipsi nunquam incidisset. Hæc ratio est, cur Methodus, quam prima vice in Transactionibus dedit, cum quædam supplenda fuerint per conjecturas, informis & imperfecta maneret, donec Bernoulliana Theoria sequenti anno 1714 clarissime & ad longum exposita Cl. Tayloro ansam præbisset priorem suam refingendi, eamque postmodum anno 1715 sub alio vultu in lucem emittendi.

Ita liquet tantum abesse, quo minus suspicio plagii sit sublata per id quod ex Transactionibus allegat, ut ea potius novo hoc accedente probabilitatis robore non parum confirmetur. Interim miramur, quod Cl. Taylorus, dum suspensionem hæc tam sollicitè amoliri conatur, reliqua tamen plagii exempla sibi objecta silentio præterierit, illud præsertim, quo ostensum est,

seriem illam quam pro sua venditavit p. 38 M. Increment. $\boxed{rs} = rs$

$-rs + rs - rs + \dots$ &c. nonnisi in notandi modo differre ab hæc

$$\int dx = nx - \frac{dx^2}{1.2} + \frac{d^2x^3}{1.2.3} - \frac{d^3x^4}{1.2.3.4} + \dots$$

Ee 3 quam

quam Cel. Joh. Bernoullius exhibuit in Actis 1694 p. 438, hoc est, plus quam quatuor. Infra ante existentiam libri Tayloriani, Hoc nunc, quo manifesti plagii postulabatur, intactum relinquit; quid hoc sibi vult? illud haud dubie: qui tacet consentire censetur.

Cetera quidem contemnit Vir Clarissimus, nec resellens curat, quæ tam Authenticis Testimoniis adstrui, sed contemptus iste rerum veritatem non destruit, cum præsertim principium habeat haud ab simile illi, quo usa vulpes, quæ summis saliens viribus uvam, quam appetebat, ut tangere non poterat, discedens ait, nondum matura est, nolò acerbam sumere. Fateor contemptum quandoque esse nobilem, cum scilicet contemptum animus injurias illatas ab iis qui se defendere amplius non possunt. Ex hoc principio Cl. Bernoullius percepto nuntio de Joh. Keillii morte noluit permittere, ut in publicum prodirent Vindictæ a doctiss. Cruxio paratæ contra virulentas calumnias, quas Keillius in ambos sparserat, sicut & in alios viros egregios, præcipue in Collectores Actorum de re literaria longe melius merentes.

ICHNOGRAPHIA O' SIA PIANO, E PIANTA della vita, e dell' ufizio del Vescovo.

h. e.

ICHNOGRAPHIA, SIVE DESCRIPTIO vitæ & officii Episcopi.

Romæ, ex officina Bernabiana, 1719, 4.

Alph. 2.

DE Episcopi vita & officio multa egregie & perspicue satis in hoc opere traduntur præcepta, quod primum, quemadmodum præfatio testatur, a novo quodam Episcopo in privatum usum adornatum, postea vero, amicis nonnullis, Viris ecclesiasticis, ab ipso in consilium vocatis, & singulis symbolum suum conferentibus, ab uno ex illis in hanc, qua nunc prodiit, formam est redactum. Autor itaque, qui sub titulo Ecclesiastici

latera

latere voluit, applaudentibus amicis, quanquam de hoc argumento plurima jam essent monumenta, & unum alterumve nuper adhuc Romæ editum sit, hoc tamen opere de Ecclesia bene meriturus, partes Episcopi principales rite dextroque absolute vendas, & virtutes omni cum studio sectandas iusto ordine & ex regulis prudentiæ, non carnalis, uti loquitur, sed spiritualis; in hac Ichnographia, veluti in tabula, accurate describit, præcepta dictis Scripturæ, Patrum testimoniis & exemplis veterum Episcoporum, in primis Caroli Borromæi, quem veram veri Episcopi ideam plus simplici vice appellat, scite apteque illustrat, & canonum sacrorum auctoritatem, si quæstio aliqua in illis jam decisa, vel, si in utramque adhuc disputari posse videtur partem, eam sequitur opinionem, quæ ad instituta eccles. quam proxime accedit. Ut vero lectori luculentam hujus Ichnographias, in duas partes divisæ, *ουαρχαρχια* exhibeamus, in *Parte prima*. XXXIV paragraphis doceri observamus, quid sit Episcopatus; qua intentione Episcopus munus suum subire, qua sanctitate illud gerere; qua ratione, quoque ordine omnes actiones suas disponere, familiam atque domum suam instruere, diœcesin, & in hac Clerum pariter atque populum regere; quomodo visitationem & ordinationem instituere, beneficia administrare; bonos pastores formare, cultum divinum & Christianæ doctrinæ exercitium promovere, & seminarium suum bene adornare; quomodo denique cum Principibus eorumque ministris, cum nobilibus, cum propinquis & cognatis conversari, censura Ecclesiastica uti, & bonorum temporalium curam suscipere debeat. In *altera vero Parte* XVIII paragraphis primum virtutes specialiores commendantur, quæ & personam & dignitatem Episcopi mirum in modum exornant, ipsumque vivum luminare reddunt Ecclesiæ suæ particularis, & splendidissima primæ magnitudinis stellam Ecclesiæ universalis; videlicet cura suæ ipsius animæ, sincerus amor in suam Ecclesiam, zelus studiumque promovendi gloriam Dei & animarum salutem, religio, oratio, prudentia, misericordia, justitia, magnanimitas & constantia, humilitas & mansuetudo, frugalitas & sobrietas, litterarum denique sacratiorum studium. Deinde cum Sol suas ha-

beat

beat maculas, & Episcopus, homo qui non desinit esse, humanis non careat vitiis, nihilo tamen minus sine crimine vivere jubetur Tit. I, 7, vitia indicantur, quæ pro virili fugere debeat Episcopus, cum generalia, qualia sunt præter avaritiam, superbiam, vanæ gloriæ cupido, accensum, vitæ aulicæ & politicorum morum æmulatio, quam qui sectantur, sub specie Ecclesiastica genium habere recte dicuntur sæcularem; tum specialia, in regimine Ecclesiastico vitanda, quæ cordate & peregrinie describuntur. Et denique ratio præscribitur animarum curam & regimen facilitandi, spiritum sacerdotalem & Episcopi conservandi, seque ad beatam placidamque mortem præparandi. Hæc omnia pie prudenterque considerantibus fatendum utique est, in præceptis non esse, quod jure desiderari, multo minus culpari queat; optandum potius serio, ut omnes Episcopi hanc Ichnographiam intuerentur, & in vita atque officio ipsimet exprimerent. Dantur quidem in hoc opere monita nonnulla, quæ Papalem sapiunt redolentque genium, & Episcopis Ecclesiæ Romano-Catholicæ solis sunt relinquenda; ex. gr. de ratione rerum cum capitulo & canonicis, cum monachis & monialibus, quarum curam Autor quam maxime commendat, cum monachis regularibus, quos filios Episcopi emancipatos dicit, aliisque exemptis agendarum; de reverentia erga Papam, & sedem Apostolicam, quam *thronum divinitatis in terra visibilem* appellat, sed hæc pauciora sunt; plurima vero, quæ Episcopos Romano-Catholicos, ab hac Ichnographia totos, si quid judicamus, diversos, *ἀνεπιλογήτους* reddunt, & omnibus Ecclesiæ Episcopis, non solum pro præsentis Ecclesiæ statu sic dictis, sed etiam, quatenus a presbyteris olim non distincti fuerunt, observanda sunt, bonæ frugis monita heic inveniuntur, ex quibus non possumus, quin præstantiora quædam excerpamus. Sic arduum

p. 21. Episcopi munus, quod parvum chaos cum Autore dixeris, feliciter auspicator, apud animum suum statutum habere jubetur, diœcesin suam sanctificare, seque ab omni respectu terreno, dominii, otii, atque commodi purgare, & ad peccatum impugandum, destruendum & extirpandum, quaqua fieri possit ratione, omnes cogitationes dirigere; atque hanc suam voluntatem

verbis

verbis factisque declarare, ac summo cum studio & exquisita cum prudentia in totius ecclesie ac singulorum ejus membrorum statum inquirere. Plebem vero a servitute peccati liberaturus, ad exemplum Moſis auctoritatem habeat, & magnanimitatem ac patientiam: viſitationem continuam inſtituat, tam corpore quam mente, & mores fidei ſuz commiſſorum diſtincte ſcrutetur, ut eos oportune corrigere queat; verbum quoque Domini ipſemet prædicet, quod eſſe *præcipuum Episcoporum munus*, ab Autore recte aſſeritur & vindicatur; privataque inſtitutione ſingulos ædificet, & doctrinam Chriſtianam junioribus ſedulo inculcet: jurisdictionem, uti loquitur, eccleſiaſticam cum zelo intrepido conſervet, ea tamen prudentia, ne ſecularis turbetur. Zelo imprimis præditus ſit ſpirituali, qui proprius eſt character Episcopii, adeo ut Deus & populum & Episcopum ipſum acerbius punire nequeat, quam ſi Episcopus ſine zelo fuerit. Ad zelum vero rite & ſine reſpectu perſonarum exercendum tria potiffimum requiruntur: 1) ut ſit actus charitatis, & ab ira, vindicta, invidia, ambitione, pervicacia alioque affectu perverſo probe diſcernatur: 2) ut in actum traducatur, ne vel animo tantum volvatur, vel metu difficultatis & contradictionis mox abrumpatur, ſed ut animo generoſo perficiatur: 3) ut dextre accomodetur, ratione habitata climatis & regionis, hoc eſt, indolis & ſtatus hominum. Porro prudentia Episcopii non tantum ſit monaſtica, ut ſibi, œconomica, ut ſuis, & civilis ſive politica, ut toti eccleſie ſuz bene conſulat; ſed in primis ſpiritualis, ut ſinem ultimum, gloriam Dei ſemper & ubivis reſpiciat. Et hanc ſupremi Numinis gloriam favori Principum, bonamque conſcientiam proprio præferre commodo, tutiſſimum eſt magnanimitatem mentisque conſtantiam, Episcopo in doctrina Chriſtiana fideliter tradenda & conſitenda, in Eccleſia regenda, in exemplo aliis præbendo, ſumme neceſſariam, adeo ut ſine magno ſuo damno illa carere nequeat, conſequendi medium. In ſtudiis, quod ultimo loco notandum, ita verſetur Episcopus, ut officium ſuum ejuſque ſinem reſpiciat, & in ſacratiores literas, præſertim in lectionem Scripturæ ſacræ incumbat. Jurisprudentiam, cui ple-

rosque Præfules hodie operam suam navare Autor non diffitetur, si cum sacris Literis conjuncta fuerit, Episcopo dicit esse ornamento; sin autem sola fuerit, illum non ornare, sed deformare.

*DE IIS QUÆ OPTICÆ NEWTONIANÆ IN
Epistola ad CHRISTINUM MARTINELLUM,
non ita pridem opposuit JO. RIZZETUS (vid
Suppl. Act. T. VIII Sect. III p. 127 & Suppl. Diarii Ital.
T. I Art. XII p. 373) brevis Disquisitio; Autore
G. FRID. RICHTERO.*

CUM multa sunt in Epistola Viri clarissimi Rizzeti lectu & consideratu digna, tum illa mihi perplacuit nova observatio, ad densitatem quæ spectat humoris crystallini, non usque quaque similem, sed ab extremis partibus ad medias certa quadam lege perpetuo crescentem, Quam si definire legem accuratius, tum vero genuinum ejus usum explicare Vir doctissimus poterit, nã illum rem præclaram invenisse, & pulchre operam locasse suam, omnes fatebuntur, qui recessus naturæ intimos rimari solent. De cetero cum idem dogmata Newtoni de diversa diverse coloratorum inflexione radiorum, & de ea quæ hinc sequitur refracti luminis aberratione, labefactare instituit, quamquam id eo facit consilio, ut telescopiorum perfectionem ab insuperabili impedimento liberet, vereor tamen magnopere, ne frustra omnem hunc laborem sumfisse videatur. Tot enim ac tam egregia ab ipso Newtono capta circa illam rem experimenta, & a Desaguliero, inspectantibus plurimis ex Societate regia Anglicana, atque ex Academia Scientiarum Parisiensi, aliisque sagacissimis & doctissimis eximiatoribus, sæpenumero iterata sunt, ut nihil prudentius in physicis indagatum, nihil circumspicius recognitum, nihil firmiter approbatum censeam. Non equidem sum nescius, multis, propter incredibilem & submolestam, qua opus est, accuratorem, experimenta illa haud satis ex sententia successisse: neque adeo mirarer, si de pari fortuna Cl. Rizzetus quereretur. Sed quod tam
fidenter

fidenter pronuntiat, *se cuncta Newtoni experimenta renovasse*, Suppl. Aët. *eademque partim falsa; & omnia reliqua, propter omissionem* l. c. p. 130. *alicujus circumstantia, equivoca invenisse & minime conclusio-*
dentia, id (fateor) non possum demirari fati. Nam quod ad
 duo illa pertinet exempla, quæ adducit Vir doctissimus & re-
 prehendit, eorum sane non difficilem suscipere defensionem
 licet. Projecit in chartam albam Newtonus imaginem alius
 chartæ, cujus dimidia pars rubra & dimidia cœrulea erat, in-
 terposito decenter vitro, quod lentem opticam vocare consue-
 vimus, atque isto modo certior factus est, radiorum cœruleo-
 rum quam rubrorum paullo minus a vitro distare focum: ad-
 movenda enim aliquanto propius ad vitrum charta alba erat,
 ut chartæ coloratæ pars cœrulea, quam ut rubra, perfectissime
 depingeretur. Non satisfacit simile tentamen Cl. Rizzeto: nec
 mirum; videtur enim claritatem unius partis cum insigni al-
 terius obscuritate conjunctam expectasse. Sed haud tantam ef-
 se differentiam, quæ primo statim obtutu oculorum percipi
 sufficienter possit, vel ex eo intelligitur, quod filum serici non
 modo nigerrimum, sed & tenuissimum, tam sollicitè ad char-
 tam coloratam applicavit, variisque flexibus circumduxit New-
 tonus: non sane frustra aut ornatus gratia, sed ut partes, in
 quas isto modo charta colorata distributa fuit, subtilissimis di-
 stinctissimisque circumscriptæ terminis, imaginem æque per-
 fectam justo loco exhiberent, levissimamque confusionem &
 obscuritatem non obscure proderent: erant enim confusæ
 imagines filorum, & vix discerni poterant, ut memorat Newto-
 nus, nisi quo tempore colores ex utraque parte cujusque fili
 terminis maxime distinctis definiebantur. Jam quod addit Cl. Suppl. Dia-
 Rizzetus in eo Epistolæ suæ exemplo, quod Supplementis Dis- rii Ital. p.
 rii Italici inseruit, se, variationis causa, cum multa alia tentaf- 382.
 se, tum vero chartæ unico colore tinctæ fila diversorum cola-
 rum circumvolvissè, sed & horum, quovis loco, æque confu-
 sas vel distinctas conspexissè imagines, de eo nihil est cur dubi-
 tem: nam, ita fore, non difficulter prædixissent omnes, qui
 doctrinam Newtoni perceptam habent. *Sed missis ejusmodi*
experimentis, quæ sine ingenti apparatu peragi non possunt.

Opt. L. I. P. I.
 Exper. 2.

unum simplicissimum se allaturum, ait Vir doctissimus, quod fallere omnino nequeat, quodque cuius & ubique in promtu sit. Scilicet duo subtilissima fila, alterum rubeum alterum violaceum, ita invicem conjungit, ut sese contingant: deinde illa intervallo debito inspiciens, cum utrumque unico obtutu distincte satis videat, sine dubitatione concludit, hypothesein Newtoni subsistere haudquaquam posse. An vero, hoc experimentum minus ambiguum & minus fallax esse quam Newtonianum? Consideremus quid intersit. Newtonus, ut imaginem efficeret satis amplam & luculentam, non modo charta colorata usus est haud minima, sed & lentem majoris diametri adhibuit. Utrumque mutat Rizzetus, qui in locum chartæ coloratæ duo subtilissima fila, & in locum amplæ lentis ipsum oculi humorem crystallinum substituit; haud multo aliter, quam si quis phases planetæ cujuscumque contemplaturus, non Lunam aut Venerem, sed satellitem Saturni sibi eligat, abjecto difficili telescopiorum apparatu, nudis oculis examinandum. Porro Newtonus, ut magis oculorum aciem adjuvaret, per commodum illud & apprime necessarium filorum artificium commentus est: sed naturali sensuum perfectioni fidens penitus Rizzetus de nulla re consimili laborat. Denique cum iteraret Newtoni experimenta Desagulierius, præter cetera etiam hoc non parum ad rem facere intellexit, si inter lucernam coloratæ chartæ appositam, atque inter lentem, opacum quoddam corpus ita interponeretur, ut a lucerna ad lentem nullus radius directus pervenire posset: Rizzetus autem de excludendis ex oculo aliorum corporum lucentium vel illuminatorum radiis haud quaquam sollicitus est. Siccine vero expectabit quispiam, ut hujus experimentum experimento anteposnamus Cel. Newtoni. Fateor, simplicia sæpe artificiosis præferenda esse, sed ita, si illis vel æque commode quam his, vel etiam commodius expedire veritatem licet. Adde, quod experimentum Cl. Rizzeti vulgare & incuriosum potius quam simplex videtur appellandum; quandoquidem in perexiguo crystallini humoris ambitu multo plus mysterii, quam in amplissima lente vitrea latere, vel ipsa Viri clarissimi nova docet observatio, de
 qua

qua supra dictum est. Neque vero diagramma ejus me quidquam movet, ob eas ipsas rationes, quas exposui. En quomodo vestigiis nobilissimi Autoris inherens, argumentari possum: Tenuis quaedam virga, quae ex metallo vel alia materia unicolore facta sit, posita ante oculum ita oblique concipiatur, ut altera extremitas, oculo multo propior, ab ipsa axe *Ae* ad *dextram nonnihil declinet, altera remotior ad sinistram. Emittat pars propior radios suos ad oculum Bb, extremique a B, ab*

Act. l. e.
p. 131.
conf. fig. 1.
cum fig.
Rizzeti.

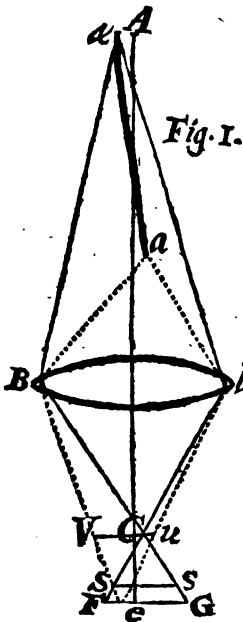

Fig. I.

refracti concurrant prope punctum e, in quo ceteri quoque physice concurrent; radii deinde ex parte remotiore fluentes, utpote minus obliqui, concurrant omnes prope punctum C. Imago partis remotioris erit circa C imago propioris circa e: Cifferentia distantiarum Ce satis superq. sensibilis est. Nunc fundus oculi in FeG geminas accipiet imagines: illa extremitatis propioris virga, contracta in minus spatium circa e, eximia distinctione excellet: altera remotioris, distracta in spatium, FG, speciem sui referet confusam. Sed quid multa? videt oculus distincte & uno intuitu utramque virgae, de qua dixi, extremitatem, quamvis radorum, a puncto propinquo venientium, magis distare focus a lentibus soleat, quam eorum, qui a puncto remotiori mittuntur. Querat Cl. Riz-

zetus, si placet, hujus rei genuinam causam, & videat, an non eadem applicari ad difficultatem ab ipso propositam, quam commodissime possit. Et haec tenus quidem de uno Newtoni loco, quem reprehendendum in Epistola sua sibi sumsit Vir clarissimus. Venio ad alterum; omis- sum illum quidem in Latino Epistolae exemplo, quod Actis nostris insertum est, sed in Supplementis Diarii Ital. expressum. Per prisma vitreum triangulare, cujus angulus refringens sur-

p. 385.

Opt. l. c.
exp. I.

sum convertebatur, aspiciens Newtonus chartulam oblongam, dimidia parte rubram & dimidia cœruleam, hanc quidem partem altius quam illam refractione elevatam observabat. Erat autem, ut cetera cautissime disposita nunc taceam, *paries cubiculi subter fenestram, cui exponebatur charta, panno nigro obiectus, atque ipse insuper pannus tenebris undique circumseptus, ne quid luminis inde reflecteretur, quod prope chartæ extremitates ad oculum transiens, sese lumini a charta reflexo immisceret, istoque pacto experimentum inturbaret.* Contra ea Rizzetus, abjecto panno nigro, telam albam chartulæ substravit: quo facto partem rubram aliquanro altiozem quam cœruleam videre sibi visus est; quanquam re ipsa, propter ingentem heterogeni luminis copiam data opera admiffam, non distinctas, non puras chartæ partes videre potuit, sed vehementer confusas & satis densa iride indutas. At enim, *sive album fuerit sive nigrum, quod charta subjiciatur, inquit, non ideo naturam colorum, nec vim, qua refringuntur, immutari credendum est: fateor.* Sed isto modo etiam lumen accendere in camera obscura fas erit: sive enim luminosa fuerit, sive nigra & opaca camera, non ideo naturam radiorum, quibus imagines depingi solent, immutari putandum est. Quid vero? Satin' consideravit Vir clarissimus, ad experimentum, quo de nunc agitur, prisma, non lentem adhiberi? quid? nonne per prisma dispergi ac velut discindi radios, aberransque lumen generari, ultro concedit? nonne per lentem negat idem fieri solere? Quanam ergo re adductum illum existimem, ut argumentum impugnaret, quod nihil contra ejus sententiam facere videtur? num, ut tentamina Newtoni ad unum omnia vel falsa penitus vel ambigua & parum accurata, ut supra monuit, se iavuisse demonstraret? an forte ideo, quod de discrimine commemorato inter prismata & lentes non plane certus ac securus ipse esset? *Quod si queras, inquit, cur lumen dispergatur, transiens per prisma triangulare, & non itidem dispergatur, transiens per lentem, respondeo, quod res tanta nequit unica Epistola contineri, tibi autem (Martinelle) satisfactam in quadam refractionum disquisitione, qua nunc*

Act. l. c.
p. 130.

iii

in manibus est. Equidem cui satisfaciet Vir doctissimus laudata disquisitione, nescio. Interim contrariam sententiam per paucis demonstrare, bona cum ipsius venia, conabor. Sit

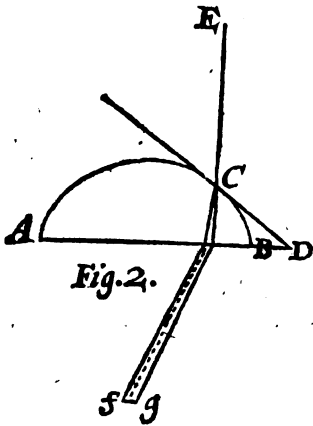

Fig. 2.

ABCA lens quæcunque plano-convexa, (talem enim, ut simplicior, exempli causa assumamus,) incidatque in quodvis ejus punctum *C* radius luminis heterogenei utcumque inclinatus *EC*: ducatur recta *CD*, contingens arcum *ACB* in puncto *C*, & concurrentem cum producta *AB* in *D*, ita ut *ADC* angulum refringentem alicujus prismatis designet. Dico, radium *EC* in transitu per lentem expositam eodem plane modo refractum dispersumque iri, ac si in

punctum *C* commemorati prismatis incideret. Etenim ut radius *EC* legitime refringatur per prismam *ADC*, non aliis vitri partibus opus est, quam illis, per quas transit radius, ita ut nihil interfit, si omnia reliqua utriusque lateris puncta quovis velamento circumtegantur: sed necessariz illæ partes prorsus sunt communes prismati ac lenti: Ergo radium *EC* in transitu per lentem eodem modo refringi dispergiquè necesse est, ac si in punctum *C* delineati prismatis incideret. Q. E. D. Restat, ut de illo experimento videam, quod in primis urget contra Newtonum Rizzetus.

Super chartam albam, a Sole probe illuminatam, unum posuit capitis sui capillum, unius pedis intervallo ab oculo remotum, eundemque tum nudis oculis, tum per lentem vitream debite interpositam, conspectum sibi quam distinctissime pronuntiat; quem quidem, si vera essent placita Newtoni, propter lumen illud aberrans, quod oritur a chartæ partibus capillo proximis, vel admodum obscure & confuse vel plane non videndum opinatur. Quasi vero ad hujusmodi objectiones non perquam accurate respondisset ipse Newtonus, eo loco, ubi expressissime quaerit, quid ita tam distincte & clare per

Suppl. Act.
p. 128.

Opt. p. 82. re per lentes videamus, cum tanta sit refracti luminis aberratio? Errantes enim radii, inquit, non uniformiter per totum rotundum spatium, quod occupant, diffusi, sed in centrum infinite, quam in aliam ullam circuli partem, densius collecti sunt; a centro autem ad usque circumferentiam rarefcent continuo, donec in ipsa tandem circumferentia infinite rari evadunt; & propter raritatem istam minus fortes sunt, quam ut sensu percipi possint, nisi in ipso centro aut propius ab eo. Atque hoc cave a Newtono gratis dictum putes: nihil enim certius, nihil exploratius dici potuisset. Si verum est, ut est profecto, quod paullo ante de similitudine prismatis ac lentis demonstravi, sequitur, ut radius EC (fig. 2) projectus in lentem a puncto lucido E , atque inde legitime refractus, non punctum in foco exhibeat, sed lineolam quandam fg , vel potius figuram oblongam, qualem designat bi : (Fig. 3) similiterque radii ab eodem puncto lucido E ad cetera lentis puncta vibrati innumerabiles ejusmodi figuras seu lineolas lk , nm , in foco exhibebunt; decussatim positas, & integrum orbiculum implentes. Quarum omnium si longitudo eadem, & latitudo infinite parva; & lumen uniforme esset, tum quidem facile ostenderetur, densitates radiorum, in quibusvis locis orbiculi errante lumine completi, esse reciproce in ratione distantiarum a centro, ut Mathematici loquuntur. Sed quoniam singulæ illæ lineolæ multo fortius lumen circa medium habent, quam prope utramvis extremitatem, nec omnes magnitudine æquales sunt, nec accurate in centro bifariam secantur, difficilius quidem existit calculus, sed talis sine controversia, ex quo etiam magis quam ex priori pateat, lumen errans in centro sui orbiculi infinite densius esse, quam in circumferentia, aut in quavis notabili distantia a centro. Vidit hanc responsum quodammodo Rizzetus: sed tardius quam vellem vidit, ut ex Italico Epistolæ ejus exemplo, vel ex adjuncta potius appendice cognoscitur; & satis etiam incuriose (si ita dicere fas est) consideravit. Ita enim ille, quasi cum Act. p. 129. prævidisset: *Non temere aspexi capillum, inquit, positum super chartam albam, a Sole probe illuminatam, sed ita compositum*

Fig. 2.

Fig. 3.

Fig. 3.

Diar. Ital.

P. 417.

Act. p. 129.

Non temere aspexi capillum, inquit, positum super chartam albam, a Sole probe illuminatam, sed ita compositum
aspectu

aspecti, ut lumen aberrans charta supposita melius possit manifestari, si minus in tota sua extensione, saltem in magna sui parte. Quamvis igitur, inquit porro, in extensione hoc lumen occupabat, juxta Newtonianam sententiam, spatium undecies majus imagine capilli, & intensione erat illud supra imaginem capilli vicies densius, quam esset prope extremitatem, attamen ipse lumen neque indicium quidem apparuit. Equidem non satis capio, qua ratione capillum sic dispositum aspexeris, ut lumen aberrans charta melius possit manifestari: neque etiam illud in promptu est, quomodo spatium luminis aberrantis super imaginem capilli vicies densius fuerit quam prope extremitatem. Interim hoc meo jure contendere posse videor, capillum perinde ut chartam probe fuisse illuminatum, ita ut aberrans chartæ lumen a capilli multo fortiore lumine omnino extinguere necesse esset. Quin igitur excogitavit quippiam atque in capilli locum substituit Vir nobilissimus, quod aut nullum lumen aut minime notabile reflecteret? & cur non etiam operam dedit, ut nulli alii radii, præterquam a chartæ partibus capillo proximis reflexi, intrare oculum & aciem ejus præstringere possent? Ut fert Newtoni sententia, imago puncti lucidi, hoc est, orbiculus luminis errantis, qui sensu percipi possit, vix magnitudine excedit circulum, cujus diameter ad diametrum vitri objectivi telescopii melioris sese habet ut 1 ad 250. Proinde in conspicio tubulato, cujus apertura sit 4 unciarum, & longitudo 100 pedum, hac imago non excedet 2, 4⁵, aut 3; & in conspicio tubulato, cujus apertura sit 2 unciarum, & longitudo 20 aut 30 pedum, poterit esse 7 aut 8: quod quidem experientia optime congruit. Etenim astronomi quidam per conspicio tubulata supra 20 pedes & infra 100 longa, observaverunt diametros stellarum fixarum esse circiter 4 aut 7: verum, si vitrum oculare facis lychnive fumo infuscatum sit, quo lumen stellæ obscuratur, jam languidum illud lumen, quoderat in circuitu stellæ, evanescet, stellæque ipsa ad puncti mathematici magnitudinem propius accedet. Hæc Newtonus. Quod si radii a charta illustrata reflexi æque fortes essent ut radii stellarum fixarum, nec capillus & corpora circumjecta plus lu-

Opt. Lc.

Gg

minis

minis reflecterent quam æther stellis circumfusus; si porro humor crystallinus e vitro conflatus esset, & tota ejus anterior superficies radiis pateret: tum quidem diameter luminis errantis, quod in fundo oculi a charta illustrata ortum, supra imaginem capilli protenditur, ad diametrum humoris crystallini sese haberet ut 1 ad 250, hoc est, non plane præteriret sensum. Præterit autem, quia ista omnia, longe aliter sunt comparata. Sed posito ante oculos prisma triangulare vitreo, quantumvis parvus esset angulus refringens, vidit semper Vir clarissimus, capillum a chartæ aberrante lumine turbari. Non adeo morosus sum, ut contradicam, dummodo de tali parvitate anguli refringentis loquatur Autor, quæ ad naturam prismatis optici accommodata sit. Ceterum hoc affirmare nihil dubito, si sententia Newtoni ejusmodi experimento recte confutatur, eandem toties refelli, quoties per prismata transpicientes, coloratas fimbrias circa res quascumque observamus, quæ per lentes non apparent. Sed causam hujus differentiz explicare cum Newtono proclive est; quam nunc quidem copiose persequi haud necessarium videtur.

EXCERPTA E NOVO EXEMPLARI EPISTOLÆ seu Dissertationis Anti-Newtonianæ JO. RIZZETI, quod novissime Cl. Autor nobiscum communicavit.

DUO potissimum loca sunt, in quibus novum hoc exemplar a priori discrepat, quod in Supplem. Act. T. VIII S. III p. 127 exhibuimus. Scilicet pro iis, quæ leguntur in Actis nostris l. c. p. 128, circa finem, usque ad p. 130 a verbis: *Porro juxta Newtonianam sententiam*; usque ad verba: *Ut de medio tandem hanc difficultatem auferrem*; in novo exemplari hæc reperiuntur: *Porro juxta Newtonianam sententiam, dum radii ex puncto longinquo incidunt in lentem, sibi invicem paralleli, diameter luminis aberrantis est equalis vigesima septima parti latitudinis lentis: dum radii ex puncto propinquo in lentem incidunt, a se invicem divergentes, est adeo major ipsa diameter. Si hæc igitur*

igitur foret saltem equalis vigesima septima parti diametri pupille, ipsa diameter esset ad diametrum imaginis capilli sicut $\frac{25 \cdot 27}{27}$ ad 1, vel quam proxime sicut 22 ad 1, & proinde imago capilli in oculo a lumine aberrante charta supposita obruenda foret, & capillus e conspectu abeundus, si foret etiam vigesies major illius crassitudo. At quoniam capillus, licet tam sit exilis, attamen cernitur tam distincte, dicendum est, nec ullum quidem esse in oculo vestigium illius aberrationis, quam tanti Cl. Auctor existimat. Quod si oculo, ob latentes causas, hoc privilegium tribuere par esset, capillus per lentem vitream convexam intervallo debito transpiciatur, & eadem distinctione manente, argumentatio modice mutata repetatur, eademque consequentia eliciatur. Huiusmodi distinctio (qua videtur objectum lente interposita) in propositione 2 excusatur a Cl. Autore, dicens, lumen aberrans longius a suo centro magis semper atque magis rarefcere, & proinde id non esse sensibile in toto illo spatio, in quo extenditur, sed tantum in circulo, cujus diameter sit equalis $\frac{25}{25}$ parti latitudinis lentis. Porro oculo modo propositum capillum intuente alia experimenta Newtoniana vetant ut concedatur, lumen aberrans futurum esse sensibile in spatio ita exiguo, nempe habito respectu ad validum lumen charta supposita. At si hoc exiguum spatium concedendum esset, foret utique reformandus calculus, & facienda diameter luminis aberrantis (in ea parte in qua illud est sensibile) ad diametrum imaginis capilli, ut $\frac{24 \cdot 25}{25}$ ad 1, vel ut 12 ad 5: at diameter tamen ipsius aberrantis luminis esset plus quam duplo major diametro imaginis capilli, & in hac quoque hypothese eadem imago foret a lumine charta supposita aberrante delenda, & capillus e conspectu abeundus. Si hic igitur distinctissime cernitur, non video quomodo contra hanc distinctionem possit aberratio Newtoni reluctari. Pro iis quae expressa sunt in Actis nostris l. c. p. 132 lin. 3; a verbis: *Illo filii rubei contracta*; usque ad verba lin. 21: *Sentio te, Christine, summa cupiditate duci*; legendum est juxta tenorem novi exemplaris hoc modo: *Ille filii rubei contracta in puncto esset eximia distinctione perspicua, nisi turbaretur a lumine aberrante filii violacci, quod disperditur per totum*

spatium FG , cujus latitudo est multo major latitudine imaginis filii rubri. Fundus oculi sensim attollatur & aptetur linea Ss : in hoc utique casu, duabus imaginibus in spatio Ss confusis, non duo fila distincta, sed unum objectum ex geminis coloribus infectum apparet. Si tandem fundus oculi collocetur in loco Uu , tunc pictura filii violacei esset distincta in puncto c , nisi insiceretur ab illa rubri, diffusa per spatium Vu , cujus diameter est multo major diametro imaginis filii violacei. Nec in hoc casu potest allegari, quod lumen aberrans filii violacei magis atque magis rarefcat, longius a centro e , cujus raritatis causa non sit sensibile in toto circulo FG . Cum enim sit punctum violaceum A , & latitudo pupille Bb , lumen ipsum puncti in incidentia comprehenditur intra conum BAb , & in refractione intra geminos conos BCb , FCG ; & quoniam ipsum lumen est aequale in singulis punctis basis Bb duorum conorum BAb , BCb ; necesse est quoque, ut sit aequale in singulis punctis basis FG tertii coni FCG : Quod pariter dicendum est de lumine filii rubri aberrante in spatio Vu . Non potest igitur fieri, quin imago filii rubri in e , vel violacei in c , insiciatur, prima scilicet a lumine aberrante filii violacei, secunda a lumine aberrante filii rubri. Quod si etiam ipsa imagines, nempe illa filii rubri in c , & illa violacei in e , possent esse aliqua distinctione perspicua, necesse est tamen, ut, ubi una imago distinguitur, ibi altera confundatur, & proinde, si verum est Newtonianum experimentum superius allatum, nullo modo fieri potest, ut nos videamus ipsa gemina fila aequaliter distincta. At ea distinctissime inspicimus. Nescio itaque, quomodo possit veritas experimenti Newtoniani contra hanc distinctionem salvari. Porro ex hoc nostro experimento videtur, omnium colorum radios esse aequaliter refrangibiles: at si ita esset, unde colores quos refracti prae se ferunt?

EXCERPTA EX EPISTOLA JO. RIZZETI
ad Socios Societatis Regiae Londinensis.

CUM misissem in Angliam Dissertationem meam de rebus opticis, in qua experimenta a summo Mathematico, Newtono

rim de extinctione coloris flavi apud Antorem ne verbum quidem; cum tamen, juxta ejus principia, radii omnes diversimode colorati, inter quos etiam flavi, eo melius ab aliis sese expediant,

Gg 3

TAB. I ad Supplementum.

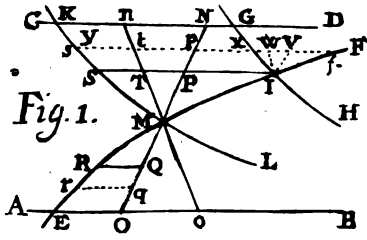

Fig. 1.

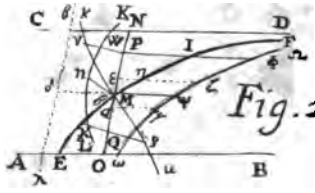
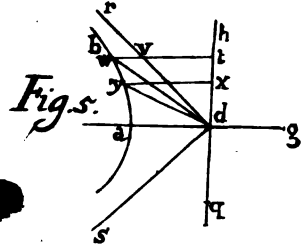

Fig. 2.

Fig. 4.

Figs.

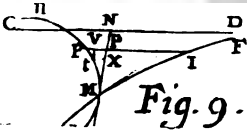

Fig. 9.

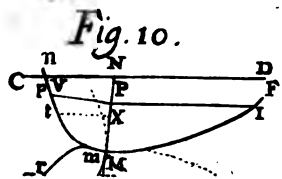
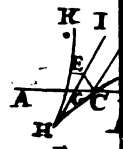

Fig. 10.

ad Socios Societatis Regiæ Londinensis.

Cum misissem in Angliam Dissertationem meam de rebus optiis, in qua experimenta a summo Mathematico, *Newtono*

Newtono, publici juris facta, partim falsa, & partim pro suo systemate fulciendo minus idonea, nimis confidenter fortasse pronunciaui; id non eo consilio factum putetis, ut celeberrimam hanc controversiam profligatam censeam, sed ut veritas magis ac magis elucescat. Nunc audio apud vos agi de experimentis coram Regia Societate iterandis: itaque, ut noscere possitis, quo colliment dubitationes meæ, dum de facti specie vobiscum candide & paucis ago, diligenter attendite.

1) Multus fui in primo Newtoni experimento conficiendo. Plagulam chartæ, cujus altera pars erat rubra, altera cœrulea, probe illuminatam, trigono ad oculum admoto, inspexi. Si pannus, qui chartæ subflernebatur, erat nigro colore infectus, pars chartæ cœrulea altius quam rubra videbatur extolli, ut vidit etiam doctiss. Newtonus; at loco panni nigri candida tela substituta, pars rubra videbatur sublimius elata quam cœrulea.

2) Secundum Newtoni experimentum judico habere in coloribus prismaticis aliquid veri, in realibus nihil. Ut de medio dubitationem auferrem, experimentum aliquod, addito calculo, indicavi Sociis Regiæ Scientiarum Academiæ Parisi in maxima Sereniss. Ducis Aurelianensis lente instituendum, cujus exitum expecto.

3) Dum species solis consuetis coloribus pingebatur in longum deducta, ut in exper. 3, notavit Newtonus, exp. 7 P. II, inter spatia a singulis coloribus occupata quandam harmonicam proportionem seruari. Hoc verum est in unica tantum spectri a prisma distantia: verum, mutato intervallo, hujusmodi proportio alteratur. Præterea si tabula (in qua colores emphatici depinguntur) propius ad trigonum accedat, color viridis mutatur in album, & si longius recedat, flavus penitus evanescit. Viridis in album mutatio ut eunque ab Autore excusatur, dum prope prisma radii virides cum aliis mediæ refrangibilitatis confundi & misceri supponuntur: quanquam petere possem, eor prædictis radiis inter se commixtis alii colores perseverent, solo viridi deleto. Interim de extinctione coloris flavi apud Autorem ne verbum quidem; cum tamen, juxta ejus principia, radii omnes diversimode colorati, inter quos etiam flavi, eo melius ab aliis sese expediant,

diunt, & distinctiorem colorem præ se ferant, quo longius a primatæ imago excipitur. Quomodo igitur color flavus eo casu evanescit, in quo nitidior apparere debuisset?

4) In experimento nono asserit Newtonus, quod, cum radii illi, videlicet cœrulei & violacei, in primo prismate maximam refractionem passi, ex toto reflecti cœpissent, lumen cœruleum & violaceum charta exceptum (quod itidem a secundo prismate maxime refractum fuerat) manifeste plus augeri videbatur, quam rubrum & flavum, minori refractioni obnoxium. Oppositum suavit experientia: cum enim lux cœrulea & violacea a primo prismate refracta inciperet ex toto reflecti, lumen rubrum & flavum a secundo prismate refractum plus augebatur quam cœruleum & violaceum. Quod observavi etiam, repetito experimento 10 a vero vix discrepante.

5) Experimentum 12, cum una lente & duobus prismatibus institutum, non satis ad intentum facere videtur; quia Solis imago, præter illam dispersionem, quam patitur in duplici refractione per prismata, juxta legem Newtonianam, aliam patitur (transeundo per lentem) nempe vulgarem & notam ob lentis figuram. Hujusmodi dispersiones, licet diversi generis, ita se mutuo turbant, ut omnia in incerto relinquunt. In experimento adhiberi oportet duplex prisma, ut a Mariote factum, & lumen unius coloris a primo prismate refractum, per secundum trajiciendum est. In hoc casu lumen rubrum a secundo prismate trajectory perseverabit in aliqua ab ipso prismate distantia; at intervallo aucto statim color indicus emergit. Verum etiam est, quod, si transmittatur per secundum prisma lumen flavum, in aliqua a dicto prismate distantia, præter indicum, colores quoque ruber & viridis emergant; at in hoc casu flavus penitus evanescit. Ex hoc phænomeno Systema Newtonianum potest ex parte argui falsitatis. Si enim color flavus in rubrum, viridem, & indicum resolvitur, & resolutione perfecta evanescit, saltem color flavus non est homogenus. Ut novi colores appareant in lumine per secundum prisma transmissio, cavendum est, ne secundum prisma sit nimis a primo remotum, neque sit nimis angustum foramen, per quod lumen unius coloris a primo prismate refractum per secundum transmittatur: aliter color transmissus sine mutatione perseverabit. Hoc loco imperfecta radiorum separatio obtrudi solet, ut in A& Erud. Lips. 1717: sed experimentorum circumstantiis talis responsio nullo modo satisfacit. Cur enim ex rubro colores viridis & flavus non se expediunt? cur ex flavo omnes, ipso flavo pereunte?

6) Experimenta 13 & 14 vera apparent, quoad objecti figuram, dummodo oculus prismate munitus in parva potius quam magna ab objecto distantia constituatur, & objectum sit potius in lumine rubro quam flavo. Quod vero ad objecti colorem, multa sunt curiosa phænomena, quæ nunc explicare non vacat. Hoc unum attendite: Circulus
chartæ

charta alba (qualis in experim. 13 adhibitus fuit) collocetur primo in lumine rubro, deinde in viridi; imaginis *PT*; & reliquum lumen ipsius imaginis *PT* relinquatur longius ire. Tum ad oculum admoveatur prisma *abc*, & per idem circulus transpiciatur. Dum oculus prismate munitus parum distat a circulo, hic apparet in primo casu ruber, in secundo viridis. Dum autem oculus a circulo removetur, color ruber, in 1 casu, mutatur prius in flavum posteriùs in lucem albam, & color viridis, in 2 casu, mutatur prius in indicum & posteriùs in umbram. Hæc phaenomena videntur Systemati Newtoniano contraria.

Fig. 8 Newtoni, parti 2 adscripta.

7) Per ea, quæ tradidi in citata Dissertatione, constat, capillum extensum super charta alba a Sole illuminata, distinctissime videri, etiam lente interposita. In Prop. 2 unicum phaenomenon observo in eisdem comprobationem adductum, p. 95 Ed. Lond. 1719. Sed sub iudice lis est, utrum illa aberratio, quæ novæ legi dispersionis tribuitur, dependere potius censenda sit ex veteri canone refractionum. Porro aberratio Newtoniana non modo videtur abesse in oculo, vel nudo vel per lentem transpiciente, sed pariter in sola lente, cujus in foco imago Solis excipitur. In hoc demonstrando idoneam habeo lentem aqueo-vitream utrinque convexam, cujus crassitiem, adhibitis inter gemina vitra zonis coriaceis, ad libitum augere possum. Pro lentis crassitudine variatur aberratio vulgaris, quæ dependet ex figura spherica, & ex negativa in positivam transit: aberratio media inter utrumque est saltem physice nulla. In hac lente sæpius mihi observatum est, quod deficiente aberratione ex figura, neque Newtoniana ullo modo locum invenit, ut necessario postulat Cl. Autoria hypothesis. Interim ut nulla dubitatio remaneat, Sociis Regiæ Scient. Acad. Paris. aliud experimentum, addito calculo, indicavi, hoc quoque in Sereniss. Ducis Aurel. lente instituendum.

8) Transeo ad experimenta Partis 2. In primo Newtonus asserit, quod interposita virgula ferrea, & interceptis quibusdam radiis in prisma incidentibus, obtineri potest, ut quilibet ex consuetis coloribus emphaticis deleatur, dum ceteri non immutati apparent. At ego unicum colorem nunquam delere potui nisi flavum. Addit, quod interposita virga paulo latiori fieri potest, ut colores binii quilibet evanescant. Id ego obtinui in coloribus flavo & viridi, flavo ac rubro, qui simul evanescere queunt, ceteris perseverantibus, minime vero in flavo & indico, seu flavo & violaceo. Subdit, quod quilibet color æque ac violaceus & ruber fieri potest conterminus umbræ: hoc in viridi expertus sum, sed non in flavo & indico. Denique ait, quod quilibet color potest solus, aliis interceptis, relinqui: ego autem nullum potui solum colorem, reliquis evanescentibus, videre superstitem.

9) Experimentum 2 aliquando verum invenì, nunquam autem 3.

Existente

Existente enim superficie chartæ plana & lævigata, hæc in lumine albo collocata sub quacunque inclinatione candida semper apparuit.

10) In experim. 6 aliquid desideratur. Posita charta flavâ in lumine cœruleo, vel cœrulea in flavo, color resultans in utroque casu ad viridem vergit. Sic transmissio lumine cœruleo per vitrum flavum, vel flavo per cœruleum, lumen in utroque casu virefcit

11) Experimentum 8 Cl. Autorem fefellit. In parallelepipedo exiguæ crassitudinis nullus color visum afficit. Verum, parato longiori parallelepipedo, hoc est capsulâ aquâ plena, quæ a duobus vitris planis & parallelis claudatur, si lumen Solis valde inclinatum in superiorem superficiem incidebat, per inferiorem exibat consuetis coloribus infectum.

Reliquis experimentis Newton. Part. I & II Lib. I sua veritas constat, dummodo de solo factò agatur. Nam circa Newtonianam sententiam plura dicenda essent, quæ lubens in aliud tempus rejicio. Ne tamen hanc materiam intactam relinquam, loco speciminis unicam considerationem adjungo.

Fig. 8 Newt.

In experim. 11 part. 2 lib. 1 observavit Newtonus, imaginem PT sursum elatam & in longum productam, coloribusque adventitiis infectam. Deinde prismate abc ad oculum appposito, dum a pariete paulatim discederet, imago descendebat & in breviorum formam contrahabatur, coloribus sensim evanescentibus, donec spectrum ad locum S delatum, in figuram plane rotundam atque albam cogebatur. Hinc collegit, imaginem in loco S altam apparuisse, quia radii diversorum generum incidentes in prismâ abc convergunt, & pro varia eorum refrangibilitate ita flectuntur inæqualiter, ut in transitu ad oculum divergant, & in unum idemque punctum retinæ incident, ibique invicem commixti candorem restituant. Ut de veritate Newtonianæ explanationis judicium ferrem, coloribus realibus vividissimis pingi curavi super charta imaginem omnino similem atque propinquam apparenti $P T$. Subinde, prismate ad oculum admoto, utramque imaginem inspiciebam, in ea a pariete distantia, in qua species $P T$ alba videbatur atque rotunda. Si hæc talis apparet, quia radii diversimode colorati a prismate inæqualiter refringuntur, nisi idem effectus, saltem similis conspici debuisset in altera imagine reali, h. e. ea demutari debuisset, & colores ad albedinem vergere. At quoniam hæc neque subalba videbatur, neque ad rotunditatem accedere, sed coloribus parum turbatis in longitudinem potius majorem excreverat, illud sequitur, contractionem spectri apparentis, & mutationem colorum, radiis inæqualiter refractis & heterogeneis tribuendam non esse.

ACTORUM ERUDITORUM,

Quæ Lipsiæ publicantur,

SUPPLEMENTA.

Tom. VIII Sect. VI.

ANDRÆE RIDIGERI, PHILOS. ET ME-
dici, *Philosophia Pragmatica, Methodo apodictica & quo-*
ad ejus licuit, Mathematica conscripta.

Lipsiæ, apud Joh. Christoph. Cœrner, 1723, 8.

Alph. 2 $\frac{1}{2}$ Tab. f.

Quartæ hæc est systematis hujus philosophici editio, de qua nihil nisi quod vel emendatum vel innovatum fuerit, commemorabimus, & ne a Cl. Autoris mente aberremus, quantum fieri poterit, ipsis ejus verbis utemur, imprimis cum singularem significatum vocibus nonnullis tribuat, quas qui recepto hactenus vocabulorum usu interpretaretur, longe a mente ejus recederet. Differre librum hunc ab antea editis, quod illi dogmaticam, hic vero pragmaticam philosophiam sistat, & fronti præfixus titulus insinuat, & in ipso libro disertius p. 7 monstratur. Commendat vero hanc editionem Cl. Autor tum a styli nitore, tum ab ipsarum rerum, moralium imprimis, insigni augmento & meliori ordine, tum a methodo nova, ab ipso denique sine, cum jam non, ut ante, ad affectatæ reformationis atque puritatis innovandi suspensionem diluendam, multas adversariorum theses, quibus carere possunt, qui vitæ humanæ usui philosophiam destinant, immiscere atque prolixius explodere habuerit opus. Itaque & controversias omisit, & physicam doctrinam, qua pauci optant imbui, brevibus explicuit, *moralia autem luculentius multo atque splendidius ornavit.* Methodus libri, ex Nostri mente, quoad theoremata & proble-

Hh

mata

mata Mathematicæ magis quam arte similis est, quoad reliqua vero, maxime definitiones, ex quibus nominales quæque non prorsus *ἀναποδείκτως* iudicat, imo ipsa axiomata demonstrat, magis dissimilis. Theoremata & problemata adhibuit, ut attentius conclusiones primariæ considerentur, & in theorematibus veluti compendium quoddam consecratorum latere observaretur, problematumque dignitas tituli splendore penitus menti insinuaretur. Si quibus novum videatur demonstrari definitiones, suas definitiones reales, sed Mathematicas nominales duntaxat esse, respondet; eas vero *sine demonstratione æque fidem non mereri ac theorematata & problemata*. Imo divisiones quoque, quas ex Mathesi prorsus exulare censet, demonstrat; scholia vero a scholiis methodi Mathematicæ in eo discrepant, quod *libertatem sibi arrogavit eo referendi quasdam definitiones, divisiones, theorematata, que ad demonstrationum intellectum erant proficua*. Cum enim de methodi titulis Mathematici non soleant *μικρολογεῖσθαι*, nec ipse nervum attentionis sue huc intendere consuetum duxit. In ipsis demonstrationibus sæpe ad internam sententiam provocat, & quod per postulata *axiomata practica medicorum* intelligat, inferius p. 117 profitetur, ubi & omnem Mathematicam methodum ea ex ratione damnat, quod ex *precaariis & falsis Mathematicis recte ratiocinari possit*. Ordinem rerum quandoque immutatum esse, hanc editionem cum prioribus conferenti abunde constabit; namque de Obligatione & Imputatione actionum nunc in Theol. naturali agitur, quod argumentum in Jure Naturæ antea pertractabatur, atque doctrinam de principiis disciplinarum in Metaphysicam rejiciendam esse diferte p. 122 tradit. Ut in Jure nat. Ethica & Politica posteriora revocando & posteriori loco priora ponendo multa Autor mutaverit, nimis prolixum foret commemorare. Imo theses quasdam ante a se prolatas graviter nunc damnat, v. g. p. 210, ubi *falsum & bonis moribus perniciosum esse dicit asserere, libidinis restrictionem esse finem conjugii secundarium*, quod ipse asseruerat p. 255 Edit. 1711. Voces quoque nonnullas cum aliis cominuat, v. g. quod officium in civitate viventium dixerat, nunc Jus naturæ politicum nominat.

Hactē-

Hactenus de iis quibus philosophiæ emendationem novam molitus est Cl. Autor: Jam pauca ex ipsis rebus, quas mutare, emendare acaugere ipsi visum est, delibabimus.

Philosophiam omnem in tres ante jam divisit partes, Sapientiam, Justitiam, Prudentiam; nunc vero paucis Sapientiam definit *indefinitam cognitionem mediorum*, Justitiam *accuratam cognitionem finium Divinorum*, Prudentiam *cognitionem definitam mediorum ad fines tum Dei tum nostros relatorum*. Logicam vero ad sapientiam jam non refert, sed eidem præmitti vult. Hac in disciplina cum ante ratiocinationem, quam practicam vocat, paucis tradidisset, hoc argumentum penitus nuuq̄ exhaurire constituit. Explicat igitur, (p. 62) quid sit Definitio Causalis, nempe ubi differentia vel a Causa vel a Fine defumitur, & quod eo modo investigetur, ut, inventa definitione reali Logica, omnia accidentia objecti considerentur, tanquam phænomena aut media, & secundum genuinas probabilitatis regulas causa in isto genere prima aut finis ultimus eruatur, prout objectum vel physicum est, vel morale, atque loco differentię constituatur. Triplicem vero ejusmodi definitiones efformandi viam p. 222 monstrat, & quomodo media ex triplici fonte, cognitione vulgari, erudita & raritate repeti possint, ostendit. Illis superstructa sunt, quæ de ratiocinatione disciplinali, quam vocat, quæ vel causalis est, vel practica, dum causarum, vel efficientium, vel finalium de monstrantur effectus, differuntur. Hac argumentandi forma rerum essentias indagari censet, adeoque describit, quod ex quomodocunque assumtis *causæ, seu efficientis, seu finalis, viribus effectus ejus possibiles, impossibiles ac necessarios concludamus, ut essentias rerum tum naturalium tum moralium eruamus*. Si quis ex unica sensuone excogitatam a se hypothesein confirmet, hanc probabilitatem *κατ' ἀνθρώπων* vocaverat; at si eadem hypothesis ex singulis sensuonibus ostendatur, illam probabilitatem *κατ' ἀνθρώπων* compositam nunc cognominat. Probabilitatem practicam explicatius traditurus, illam tribus ratiocinandi speciebus, probabilitate in genere, ratiocinio causali & practico componi judicat. Regulis denique de disputandi methodo illud novi accessit, quod Sophistæ in memoriales, ingeniosos & judicio-

154.

p. 197

p. 203

p. 210

diciosos distinguuntur, & quomodo singulorum artes possint retundi, docetur. Physicam cum paucis exponere, nec nisi quæ demonstrativa videntur, afferre sulceperit, nihil fere novi hic occurrit, aut quod ab iis, quæ in Autoris Physica Divina tradita sunt, differat, nisi quod dilerte formam, figuram, materiam, ex Physices elementorum numero proscribat, & frigorificas particulas, quibus modernus quidam Physicus locum in naturali Philosophia dederat, inde eliminat.

63. Altera systematis hujus pars Justitiam complectitur, cujus partem Metaphysica constituit. Hæc disciplinarum omnium primordium & fons est, eamque intentione hac conditam fuisse ab Aristotele, in subjectis notis monstrare satagit. Existentiam Dei non solum modo hæctenus sibi familiaris, sed novo quoque argumento ex motu demonstrare molitur: *Nam quicquid movetur, vel movetur ab aliis, vel facultatem movendi a se ipso habet: quod si eam a se ipso habet, naturam atque essentiam suam sibi dedit: nam omnis natura & essentia facultas movendi est: quod si essentiam sibi suam dedit, a se ipso est, si a se ipso, unum & infinitum est, eoque ipse Deus. E. mundus, qui movetur, non movetur a se ipso, itaque ab alio, eo nempe qui facultatem movendi a se ipso habet.*
119. Juris naturæ principium cum ante amorem socialem statuisset, nunc *amicitiam tanquam intensionem Dei, qua vult omnes homines sibi invicem abundansibus suis viribus ita succurrere debere, ut quilibet alterius promoveat contraveniens*, in locum ejus surrogat. Licitarum vero actionum principium delectationem innoxiam seu utilitatem propriam ponit. Juris nat.
136. officia cum ante in officia Necessitatis & Commoditatis distinxisset, divisionem inter officia Societatis & Amicitiz iis nunc præmittit; illa vocat quæ universæ hominum societati, hæc quæ singulis præstantur, & Necessitatis & Commoditatis officia species officiorum Societatis esse jubet. Domini definitionem ita immutavit, ut illud jam explicet per jus vertendi rem aliquam ita in usum nostrum, ut a nemine prohiberi unquam possit, prohibere autem quemvis alium, ne eodem modo vertat in suam, possimus, communionem bonorum propter malitiam & multitudinem hominum cessante, ne perpetuis litibus & pugnis homines distine-
- ren-

sentur. Novam vero nunc Juris naturæ sectionem, Politici nempe, quo principum & subditorum mutua officia complectitur, constituit, atque integram hanc doctrinam novis capitibus de officio legum & posnarum auget, damnans imprimis illud præjudiciū legum perplexarum feracissimum, Principem sibi aliisque persuadere, debere se omnibus exactissimam administrare justitiam, Principem vero, dum justitiam promovere tenetur, ad justitiam legibus & poenis, pietatem, honestatem & dexteritatem premiis juvandam, obligari censet. Sequitur inde, ne hæresin vel hypocrisin, et si indicii prodantur, civiliter puniat, nisi in actus eruperint externos. De officio circa publica munera novo capite Principem jubet bonos viros ac sapientes muneribus illis præficere, imprimis vero Academicorum & Aulicorum munerum rationem habere. Ubi de officio Principis circa religionem agit, hanc in theoreticam & practicam h. e. pietatem, justitiam & honestatem distinguit. In illam Principi ut Principi jus nullum esse, hanc vero ut promoveat, ipsum omnino obligari. Hypothetica Principis officia illa vocat, quæ ex quadam regionis circumstantia accidunt, quo igitur omnia, quæ Principi circa vectigalia, commercia, manu facta observanda sunt, refert.

Prudentiam tertia parte tradit, ubi post generalia ad rectum usum spei metusque descendit, & quid de applicatione mediolorum ad fines sollicitè tenendum sit, indicat. Tendunt media omnia ad bonum quoddam, licet nullum perfectum hominis bonum in hac vita detur, bonaque ita malis distincta sint, ut nulla in hoc ævo dari possit vera vel felicitas vel infelicitas. At cum instinctus ille ad querendam æternam felicitatem connatus sit homini, ejusmodi vero instinctus in verum semper ferantur objectum, æternam felicitatem animæ nostræ instare, eamque immortalem esse inde arguit. Locum ejus felicitatis in hac vita ἀνθρώπινα, quam Latine securitatem vertit, supplet. Monstrat inde, quomodo naturales hominis facultates in habitus convertendæ sint & αἰς ἐν παρόδῳ quæstionem, cur Deus animam corpori peccatis obnoxio immiserit, ex eo solvit, quod anima extra corpus constituta non possit sibi comparare habitus, acquisitos tamen in corpore retinere. Ita igitur animam nostri corporis ex-

ercitio immutari posse, ut Deo placeat, nec Deo, antequam in corpore fuerit, placere posse, adeo ut per corpus anima beatitudinis capax fiat. Eodem ex fonte explicari posse, cur anima, postquam a corpore separata est, neque in melius neque deterius mutari queat. In doctrina de judicandis intellectus & voluntatis tum in genere tum in specie affectuum viribus & attributis, multa passim immutare, transponere quædam, aut alia addere Auctori placuit, quæ tamen a prioribus non adeo dissentiunt. De prudentia educationis & institutionis liberorum novo capite prolixius commentatur, eosque justitiæ, pietati imprimis ac prudentiæ a teneris assuefacere, præterea vero iudicium illorum maxime exactiariæ jubet. Disertius ostendit, quid & quantum juvenes ad XVIII ætatis annum, quo Academicis studiis ipsos aptos judicat, in scholis addiscere debeant, & Poetarum veterum Græcorum & Latinorum lectionem, nisi ingenio forte vis aliqua inde quærat, prorsus damnat. Philosophicas scientias ita parari jubet, ut anno XVIII tribus mensibus tractetur solum Logica, tribus porro mensibus juvenis Logicam subinde applicet ad doctrinam juris naturæ, sequentibus tribus mensibus eadem applicatione discat Physicam, ultimis demum Ethicam. Sequentis anni XIX primo quadrante Politicam horis matutinis, & ex Mathefi arithmeticam pomeridianis tractet: secundo quadrante matutinis Metaphysicam, pomeridianis Geometriam discat; tertii quadrantis horis antemeridianis studeat Algebra, pomeridianis repetat Jus naturæ, Ethicam & Politicam; ultimo quadrante operam det, ante meridiem quidem, Mechanicam, Hydraulicam, & Hydrostaticam, post peridiem has applicet ad Physicam & Politicam. Biennio hoc exacto, quomodo his superiorum facultatum studium superstruere debeat, prolixius exponit. Illa quoque hac demum editione accesserunt, quæ de prudentia recte veritate & fortuna utendi proponit, quarum illam ita vult tractari, ne vel ipsi vel nobis noceamus. Postquam deinde generatim de Politica egit, ut regnandi prudentia rite imbibatur, quinque librorum bibliothecam politicam paratam esse jubet, nempe *Librum fundamentalem, in quo accurate designatæ sint omnes urbes, pagi, sylva, agri, flumina, fodina metalla, omnesque subditi cum bonis suis, 2) Librum manu factorum, in*

p. 144.

186.

191.

quo

quo cum cura annotati sint omnes opifices, una cum suis mercoribus, liberis & sociis &c. 3) *Librum commerciorum, qui contineat omnes mercatores, pretium emissionis & venditionis &c.* 4) *Librum economicum &c.* Civium quoque omnium indolem tum physicam tum moralem sollicitè indagari jubet. Bonum Principem definit, qui & possit & velit societatis civilis ~~diverſitates~~ promovere, illumque, ut sibi & suis monarchiam autoritate, amore subditorum & timore, conservare queat, nec non quomodo vel Aristocratiam vel Democratiam, si e re nostra videatur, tueri conveniat, docet. Illis qui munus imprimis aulicum ambiunt, suadet, ut uni se debeant unice, non pluribus, studia & indolem suam aulæ genio adaptent, & a notitia vel infimi hominis ad summorum hominum favorem per scalam quasi progrediantur, parta vero fugiendo inimicitias, maxime invidiam, tucantur. Eos qui clavum Reipublicæ tenent, civitati optime prospicere censet, si leges clarissimæ, brevissimæ & paucissimæ ferantur. Fieri hoc commode posse putat, si legum civilium systema naturæ legum systemati exacto superstruatur, & loco rerum inanium, quibus vulgo juventus in scholis assuevit, leges ipsi ad discendæ propinentur. Principem vero sine reddituum suorum dispendio remunerare virtutem subditorum posse, si munera & honores nonnisi dignis conferantur. Morales personas illis esse induendas, qui aliis præstant; singulis ab inferiori gradu ad majores honores paulatim ascendendum esse. Et cum ministrorum collegia, etsi ab initio optime instituta fuerint, necessario paulatim degenerent, post triginta annos illa emendari ac reformari, publica vero munera argento minime divendi, cupit. In chrematistica re nihil magis cavendum putat, quam ne otiosos thesauros Princeps corradat, cum pecunia rite inter cives circulate exiguo ære quam plurimi sustentari possint. Ex modis diversis colligenda tributa, optimum portorium (ita latine vertit vocem *Accise*) esse autumat, & quid publica mensa commodi afferre possit civitati, exponit. Res mercatoria ut promovenda sit, prolixius disputat, & inter alia nimium adversus usurarios rigorem legum damnat, cum omnes seneratores nostris in terris elocaturi sint argentum suum, si centesimam per mensem inde lu-

crari

crari possent. Quid porro circa rem monetariam sibi videatur, in medium proponit, & ultimo denique loco de ecclesiastica Principis prudentia, de bellis gerendis & foederibus ineundis, legatis mittendis &c. nonnulla commentatur, quæ vero ab iis quæ jam ante divulgavit, parum discrepant.

GLI STATUTI DELL' AGRICOLTURA.

h. e.

STATUTA COLLEGII AGRICULTURÆ,
*Urbis Romæ, cum variis observationibus, Bullis, Decisionibus, & Decretis Rotæ Romane, edita a dicti Collegii Consulibus, JOHANNE degli ANNIBALI della MOLARA, Comite FERDINANDO BOLOGNETTI, March. PHILIPPO PATRITIO, & March. CÆSARE RA-
 SPONI.*

Romæ, typis (nella Stamperia della) R. C. A. 1718, 4
 Alph. 3 pl. 10.

ANONÆ cura Romanorum Regum tempore Tribunis, Curionibus ac Decurionibus commissa erat; crescente illorum, ex quo popularis status regio successerat, potestate, cumque publicorum negotiorum directione onerati singulis prospicere non possent, duo quotannis a plebe creabantur, Ministri primum, Socii Tribunorum ac Judices, post Ædiles vocati, quibus consensu populi duo etiam ædiles ex patritiorum numero jungebantur, in differentiam a plebeis Ædiles Curules appellati. Horum officium in partibus secundariis litium nonnullarum dijudicationem, ædium locorumque sacrorum ac publicorum adornationem agnoscebat; primario sollicitudinem in annonaria reipublicæ causa adhibere ipsis imperabatur, ita quidem, ut framenti, olei, carnium, herbarum modios, mensuras, qualitatem & pretium determinarent, copiamque sufficientem procurarent. Democratico Romanorum statui proximum interitum Julii Cæsaris dictatura minitante, hujus auctoritate annonarium munus in Cereales trans-

transferebatur; cumque rerum summa ad Augustum pervenisset, is, mutans regiminis formam, primum annonæ Praefectum constituebat, quod munus ministris suis subsequentes Imperatores pariter concesserunt. Ex quo Roma post Imperatorum ætatem Pontificibus parere cepit, ab iis primis temporibus annonæ Camerarius præponebatur. Hic in publicis negotiis Papæ consulens, ea quæ præfecti olim, expediebat. Ejus autem arbitrio, crescente multitudine causarum Cameralium, eligebantur, quibus sublevarentur, duodecim Clerici Camerales, exque iis unus deinde ad Praefecti annonarii munus vocabatur, suprema tamen frumentariæ rei jurisdictione Cardinali Camerario reservata. Hoc institutum & hodie persequuntur Pontifices, per Breve in unum ex dictis Clericis antiquam præfecti dignitatem & officium conferentes. Ut autem agrorum cultura eo magis promoveretur, aspiciis potissimum Pii V Collegium agriculturæ institutum fuit, statutis particularibus & privilegiis ornatum. Eorum recensio, cum animadversionibus congruo loco insertis, in præsentis libro a Consulibus modernis, in rubro nominatis, suscepta, quatuor partibus absolvitur, de quibus paucis nunc dicemus. Prima parte statuta hujus Collegii Italico idiomate describuntur, docto eoque historico commentario illustrata. Quatuor ex membris Collegii singulis sex mensibus eliguntur Consules, totidem ad Defensorum officium vocatis, quibus Camerarius accedit, eorumque votis principio mensis Januarii tredecim Consilarii constituuntur, inter quos Legum Doctor esse debet, in causis contentiosis Consulibus opera sua assistens. Notarius hujus Collegii, annali saltem munere gaudens, scripturas ordinat, custodit & transmittit. Consules officium suscipientes Camerarium ludorum Agonis & Testacis, quondam a Numa Pompilio institutorum, creant, & una cum Consiliariis, Camerario, Assessoribus & Defensoribus sacramentum de munere rite subeundo, prælegente Notario, præstant. Eorum cura in hoc versatur, ut pro Festo Assarionis B. Mariæ pecuniarum Collectionem suscipiant, qua Assessorum salaria, aliaque artis necessaria solvantur, ubi possessionem terrarum & animalia tenens quatuor Julios, reliqui duos contribuant. De arte autem

agricultorū sunt collegiūque istius in causis ruralibus competens agnoscere tenentur, nec foro renunciare possunt, qui aliquam possessionem, vel casale seu pedicam, aut balsolum terræ, aut silvam, nemus, pantanum, vel pratum, aut quæcunque animalia quadrupeda pro dictæ artis exercitio habent, nec non bubulci, vaccarii, bubularii, carrarii, jumentarii, gargarii, pectidarii, caprarii, porcarii, casenghi, afinarii, mulaterii, buttarii aliique pastores & custodes seu guardiani. Jurisdictioni memoratæ artis destinantur omnes causæ, quæ ad agriculturam & prædia rustica pertinent. Modus procedendi summarium processum sapit, & neglecta trina citatione reum in expensas jacturamque summam petitæ condemnari jubet. Reliqua partis primæ capita, quod justum est circa servos rurales, agricolas, pecora, damnum ab iis datum, noxæ deditioem &c. excutunt. Altera parte conditio prædiorum agrestium, camporum, pratorumque describitur, virtutes & vitia pecorum agriculturæ destinatorum examinantur, salarium in agris colendis occupatorum determinatur; officiumque boni patris familias circa avertendum & præcavendum detrimentum, quod in frugibus ab insectis metuitur, delineatur. Cui accedit singularis observatio *Francisci Scufonii de locustis*, quas Itali *Cavellotti* appellant, ex iis potissimum composita, quæ *Joh. della Molara*, in titulo libri memoratus, ingredientibus A. 1717 in agro Romano locustis, indefesso studio observaverat. Adjicitur Catalogus Consulium, qui ab A. 1617 ad 1718 Arti agriculturæ præfuerunt. Tertia pars prægmatica est, & bullas, decisiones ac suffragia continet, quibus, vel a Pontifice vel a Vicariis Cardinalibus conceptis, variæ quæstiones de re agraria motæ dijudicatæ fuerunt. Ultima tandem parte Statuta memorata in linguam Latinam versa cum annotationibus Latinis, Juridicis præsertim, quas ex legibus Justinianicis atque veterum Jctorum opinionibus *Fulvius Fulvi Benigni* composuit, exhibentur.

P. 194 ff.

**SOLUTIO PROBLEMATIS DE CURVIS
inveniendis, quæ quadam ratione in situ inverso dispositæ
se interfecare possunt in angulo dato. Excerpta e
Transact. Philos. A. 1722 n. 372.**

Jam

Jam primum ad manus pervenerunt *Acta Eruditorum* ad hunc mensem *Augusti*, ubi invenio a me peti, ut ea aperiam, quæ notis fictis celata in *Supplementorum ad Acta Eruditorum*, Tom. 8 Sect. I edita sunt. Explicentur autem ea tabula sequenti.

	z	y	x	v	u	t	s	r	qu	p	o	n	m	l	j	i	h	g	f	e	d	c	b	æ	a
b	a	4	o	æ	i	u	i	s	j	c	8	y	9	2	6	e	3	m	f	7	v	w	5	r	h
g	e	o	u	w	4	3	i	c	6	2	s	7	5	y	æ	m	r	j	9	a	h	v	8	f	d
n	i	j	æ	5	o	i	r	s	e	v	6	f	a	h	4	y	w	u	7	9	3	8	c	m	2
q	o	8	3	o	v	6	æ	r	c	w	h	i	5	m	2	j	d	f	e	9	a	z	4	y	7
x	u	y	4	i	p	f	w	j	2	o	8	s	7	r	3	5	m	i	h	e	d	9	æ	a	6
				t						p					l									v	z

In hac tabula sex sunt notarum ordines: supremus literas continet, quibus verba celata scribi debent, reliqui literas numerosque continent, quæ verarum literarum loco usurpantur. Literas autem b, g, n, q, x, quæ e læva horum ordinum inferiorum collocantur, propter earum usum indices appellare licet. Scripturæ pars celata ab horum indicum duobus incipit, quorum posterior ostendit notas illum sequentes in eo ordine, cui præfigitur, quæri oportere, ut veræ literæ cognoscantur, quæ supra has notas in ordine literarum primo semper habentur: Ex hoc autem ordine notæ fictæ desumendæ sunt, donec alteri alicui indicum occurratur, quod cum fit, hoc novo indice utendum est ut priori. Et hac regula tota scriptura explicabitur, nisi quod quandoquæ plures indices sunt contigui, omnes præter ultimum negligi debent: item verborum aperte scriptorum interpositio

Ii 2 hunc

hunc indicem usum non turbat. Hoc modo scriptura occulta, si pauci errores typographici emendentur, verba sequentia complecti invenietur.

Curvarum, quae problemati conveniunt, quaecumque sumatur ordinata, illius fluxio secunda ab ejusdem fluxione prima divisa (ut sermone arithmetico utar) eandem dat quotientem, sed contrario signo, ac fluxio secunda a fluxione prima divisa ordinata ex altera principii abscissa parte jacentis, & ad eandem ab eo principio distantiam^a. Hujusmodi autem curvae inveniri possunt tribus regulis.

Prima regula curvam, qualem problema requirit, ope spatii hyperbolici a curva quacumque deducit, quae habeat ad aequales distantias a principio suae abscissae ordinatas aequales, & ab eadem parte abscissae positas. Est enim ordinata curva quaesita, ut area alius curvae ordinatam habentis aequalem segmento asymptoti hyperbola terminato a spatio hyperbolico aequali area curvae primo assumpta.

Regula autem secunda pendet a prima, & curvam problemati satisfaciens sine ope spatii hyperbolici ex curvis derivat, quae habeant ad aequalia intervalla a principio suae abscissae ordinatas aequales, sed a contrariis partibus abscissae positas.

Et haec secunda regula theorema sequens praebet, nimirum, si aliqua curva sumatur, qua problema solvi possit per regulam primam, & si hujus ordinata insistunt abscissae ad perpendicularum, invenietur curva problemati satisfaciens, si ad eandem abscissam construatur alia linea curva, ea lege, ut illius ordinata ex altera parte abscissae ubique aequalis sit aggregato assumptae lineae curvae & ejusdem ordinatae; excessui autem hujus curvae pra ordinata sua aequalis sit unaquaeque curva construenda ordinata, quae ex altera parte abscissae jacet; omnes enim curvae hac ratione constructae problemati conveniunt.

Hoc autem theorema demonstratur propositione sequenti, quod in omni triangulo reſt angulo quadratum ab alterutro latere angulo reſto adjacenti aequale est reſt angulo sub summa alterius lateris angulo reſto adjacentis laterisque angulo ei subtendentis, & sub differentia eorundem laterum.

De-

^a Scilicet, si abscissa a suo principio in oppositas partes aequalibus momentis fluxit.

Denique tertia regula derivatur a secunda, ope propositionis nonæ libri de quadratura curvarum Newtoni.

SCHOLIUM.

Exemplum generale, quod exhibet, curva logarithmica, & cyclois plurimis modis investigari possunt his regulis.

Unus casus curva logarithmica commode invenitur per regulam primam, assumpta linea recta loco curva in illa regula memorata.

Alter hujus lineæ casus deducitur ex regula secunda ope speciei quinquagesimæ nonæ linearum tertii ordinis, quæ omnium curvarum in illa regula utilium est fere simplicissima præter parabolam cubicam & hyperbolam conicam.

Cyclois optime invenitur theoremate, quod a regula secunda deduci diximus.

Exemplum istud generale facile invenitur regula tertia, aliis vero regulis non sine ambagibus.

Regulis secunda & tertia commodissime inveniuntur curvæ geometricæ rationales; quæ deducuntur etiam a theoremate in regulam secundam pendente; quando unquæ enim curva assumpta tam longitudinem quam ordinatam rationalem habet, cujusmodi simplicissima est parabola semicubica, curva quoque inveniende ordinata rationalis erit.

Denique his regulis, vel etiam conditione in principio posita facile est invenire, an curva aliqua proposita problemati satisfaciat, & quibus positionibus id fiet: unde intelligi potest, an eadem curva diversis modis problemati conveniat.

Horum brevem explicationem jam apponam, describendo, ex amici charta, problematis sequentis solutionem.

PROBLEMA.

Datis duabus lineis rectis AB, CD (in Fig. 1.) parallelis, ad abscissam AB curva EF describenda est, quæ talis sit, ut in situ inverfo ad abscissam CD descripta seipsam semper intersecet in angulo quolibet dato.

Ad abscissam CD describantur curvæ GH, KL fimiles & æquales curvæ EF, quarum altera huic curvæ EF occurrat in puncto quolibet I, altera vero per punctum M transeat, ut partes

TAB. I.
Fig. 1.

EM, KM curvarum EF, KL similes sint & æquales; & per punctum M, quod partes curvæ EF dirimit, quæ se mutuo intersectare debent, ducantur lineæ NMO, n Mo, quæ cum rectis AB, CD angulos sub NOB & sub CNO, item angulos sub n o A, & sub o n D constituent ei æquales, in quo curva seipsam secare ponitur. Ducatur IPTS lineis AB, CD parallela; item huic proxima & parallela jxpts; deinde ducatur Iv lineæ NO parallela, & denique Iw, Sy parallelæ lineæ n o, ut angulus sub Iwj æqualis sit angulo sub Iv x. Jam anguli sub Ixw & sub Ijv simul sumpti æquales erunt angulo sub x I M, ideoque & angulo sub Iw v æquales; unde angulus sub x I w æqualis erit ei sub Ijv; & eodem modo angulus sub j I v ei sub Ixw æqualis invenietur; adeo ut triangula Ijv, x I w sunt similia, & jv: Iv:: Iw: wx. Porro pro abscissis æqualibus Mp, MT scribatur z, pro ordinata PI, y, & -v pro ordinata TS, pertinetæ ad curvæ KL arcum KM, qui arcui EM curvæ EF respondet. Crescentibus autem abscissis MP, MT, & simul incrementibus ordinatis PI, TS, earum fluxiones primæ eadem habebunt signa cum suis ordinatis, sed utæque fluxiones secundæ idem habebunt signum; nam fluxio secunda unius ordinatæ idem habebit signum cum sua ordinata, sed alterius ordinatæ fluxio secunda signum habebit a signo suæ ordinatæ diversum; propterea quod curvarum KM, MF alterius concavitas versus convexitatem alterius convertitur, ut manifestum est. His autem cognitis invenietur $jv: Iv (=Pp):: y: z, Iw (=Tt): wx (=sy) :: z: -v, & y: z :: z: -v$, item $-j\dot{v} = z^2$, & denique posita z invariabili $-y\ddot{v} - j\dot{v} = 0$, vel $y\ddot{v} + j\dot{v} = 0$, ideoque $\frac{y}{j} = -\frac{\dot{v}}{v}$, quando j & $\dot{y}$ ad curvam EF, sed $\dot{v}$ & $\ddot{v}$ ad curvam KM pertinent. Idem vero locum quoque habet, quando omnes hæc fluxiones ad curvam EF referuntur, si abscissa in oppositas partes a suo principio fluere statuitur; nam sumpta MQ = MP, & Mq = Mp, ductisque QR, qr ad AB, CD parallelis, puncta R, r in curva EF punctis S, s in curva KM respondent. Ponendo igitur abscissam in contrarias partes a suo prin-

principio æqualibus momentis fluere, Curvarum, quæ problemati conveniunt, quæcunque sumatur ordinata, illius fluxio secunda a fluxione prima divisa eandem dat quotientem, &c. ut supra. Hæc autem curvarum quæsitæ conditio est, unde deducuntur regulæ sequentes ad problematis solutionem.

Regula Prima.

Cum requiritur, ut MQ existente = MP , sit $\frac{\ddot{y}}{y} = -\frac{\ddot{v}}{v}$,

quando abscissa in oppositas partes a puncto M æqualiter fluit, ita ut ejus fluxioni in partibus abscissæ, quæ a contrariis lateribus puncti M jacent, signa diversa tribuenda fiat, ponere licet $\frac{\ddot{y}}{y}$,

proportionalem z ductæ in quantitatem quamcunque, quæ eadem maneat, & sub eodem signo, pro eadem magnitudine z , sive illa affirmativa sive negativa sit. Describatur igitur (in *Fig. 2*) ad abscissam NO curva quælibet KL , cujus ordinatæ angulum quemcunque datum cum abscissa constituent, & quæ habeat earum ordinatas æquales, & ab eodem latere abscissæ NO positas, quæ æqualiter distant a puncto M , ut ordinatæ PW , QX ; deinde fiat $\frac{\ddot{y}}{y}$ ordinatæ $PW \times z$ proportionalis, & $\frac{\ddot{v}}{v}$ ordinatæ $QX \times z$.

TAB. I
Fig. 2.

Jam (in *Fig. 3*) exponatur hyperbola YZ ad asymptotos $\Gamma\Delta$, $\Gamma\Theta$, angulum sub Θ $\Gamma\Delta$ angulo dato sub NPW æqualem comprehendentes, descripta, & in alterutra asymptoto, ut $\Gamma\Delta$, sumatur ad libitum punctum Λ , & ducatur ΛZ alteri asymptoto $\Gamma\Theta$ parallela, & parallelogrammum ΓZ compleatur; deinde in curva KL ad abscissam NO , & ad punctum M ordinatim applicetur $M\Pi$; sumatur spatium hyperbolicum $\Lambda Z T \Sigma$ recta ΣT asymptoto $\Gamma\Theta$ parallela abscissum, æquale spatio $WPM\Pi$, & fiat $P\Phi = F\Sigma$, eaque ratione describatur curva $\omega\Psi\Phi\Omega$; dico PI curvæ quæsitæ ordinatam esse ut spatium $MP\Phi\Psi$. Hoc autem manifestum est; fluxio enim spatii $M\Pi WP$ æqualis est fluxioni spatii $\Lambda Z T \Sigma$, ideoque $PW \times z$ = fluxio

= fluxioni lineæ $\Gamma\Sigma$ ductæ in $\Sigma\Upsilon$ vel in $\frac{\Gamma\Lambda \times \Lambda Z}{\Gamma\Sigma}$; erit igitur $PW \times z$ ut fluxio lineæ $\Gamma\Sigma$ five lineæ $P\Phi$ per ipsam $P\Phi$ divisa; sed $PW \times z$ est ut $\frac{y}{j}$; unde erit $P\Phi \times z$ ut j , & necessario y five PI ut spatium $MP\Phi\Psi$. *Prima igitur regula curvam, qualem problema requirit, ope spatii hyperbolici, &c, ut supra.*

TAB. I.
Fig. 2.

In exemplum hujus regulæ loco curvæ KL (in *Fig. 2*) sumatur linea recta lineæ NO parallela, & erit linea $\omega\Psi\Phi\Omega$ ea, quæ logarithmica dicitur, cui NO asymptotos est; ideoque & linea EF etiam logarithmica, per punctum M transiens, & asymptoton habens lineæ NO parallelam; propterea quod area $MP\Phi\Psi$ hic erit ut $P\Phi - M\Psi$ (*a*). Si vero ordinatæ $\epsilon\eta$, $\beta\alpha\gamma$ ducantur æqualiter distantes a puncto M , ordinatæque $M\Psi$ proximæ, erunt $\epsilon\eta$, $\alpha\beta$ æquales quando primum nascuntur, quoniam spatia $\epsilon\zeta\Psi M$, $M\Psi\gamma\alpha$ tunc æqualia sunt; ex ostensis autem est $\epsilon\eta \times \alpha\beta = M\epsilon\gamma$ vel $M\alpha\gamma$, unde $\epsilon\eta = M\epsilon$; & $\epsilon\eta$ ad $\frac{M\Psi\zeta\eta}{M\Psi}$ ut radius ad sinum anguli sub $NM\Psi$. Quoniam igitur PI semper est ut spatium $\Psi MP\Phi$, erit PI ubique ad $\frac{\Psi MP\Phi}{M\Psi}$ ut radius ad sinum anguli sub $NM\Psi$; & denique limes ordinarum negativarum ad spatium totum comprehensum a parte $\Psi\omega$ lineæ logarithmicæ $\omega\Psi\Omega$ ab ordinata $M\Psi$, & ab asymptoto MO ad ordinatam $M\Psi$ applicatum ut radius ad sinum anguli sub $NM\Psi$: est autem rectangulum sub $M\Psi$ & sub lineæ logarithmicæ $\omega\Psi\Omega$ subtangente ad spatium prædictum etiam ut radius ad sinum anguli sub $NM\Psi$: adeo ut limes ordinarum negativarum lineæ curvæ EF æqualis erit huic subtangenti; unde si ΨM retro producatum ad δ , ut $M\delta$ huic subtangenti sit æqualis, & ducatur $\theta\delta\lambda$ lineæ NO parallela, erit illa curvæ EF asymptotos; erit autem curvæ hujus EF subtangens

(a) Vld. Barrov. *Lectio. Geometr. p. 123.*

tangens lineæ $M\delta$ æqualis; propterea quod $M\delta = \text{est } e\eta$. Unus igitur casus curvæ logarithmica commode invenitur per regulam primam, &c. ut supra.

Hæc autem regula primum offendit modum, quo problema solvitur.

Regula Secunda.

Describatur curva quæcunque $\kappa M\mu$ per punctum M transiens in Fig. 2 vel $\kappa n c$, in $p\mu$ in Fig. 4 ubi curva invenienda duobus cruribus eMF , EMf constat; ut curvarum $\kappa M\mu$, & $\kappa n c$, in $p\mu$ ordinatæ ut Pv , $Q\varrho$, quæ æqualiter a puncto M principio abscissæ distant, sint æquales, sed a contrariis partibus abscissæ positæ, ita ut mutato abscissæ signo ordinatæ signum etiam mutetur.

TAB. I.
Fig. 4.

Fig. 5.

Exponatur porro (in Fig. 5) hyperbola æquilatera abc cujus axis transversus ag , conjugatus hq , centrum d , asymptoti dr , ds ; sumatur $dt = Pv$, & ducatur tvw ad hq perpendicularis, junctâ $d w$, sumatur quoque $dx = Mn$, & ducatur xy item rectæ lineæ hq perpendicularis, junctâ dy . Jam sit curva KL (in Fig. 2) vel $KkLI$ (in Fig. 4) talis ut spatium ΠMPW æquale sit spatio $daw - day$; hac enim ratione curvæ KL , & $KkLI$ non desinent conditionem habere, quæ in regula priori requiritur, nempe ut ordinatæ ad æquales distantias a puncto M sint æquales, & ab eadem abscissæ parte positæ. Nam area hyperbolica $d w$ affirmativa est, quando dt vel Pv est affirmativa, & eadem area negativa est, quando dt vel Pv negativa est, quia area tota hyperbolica ab eadem parte lineæ hq jacet; ideoque area curvarum KL , $KkLI$ ad ordinatam $M\Pi$ terminata signum suum mutabit, quando abscissa MP , magnitudine servata, signum mutat; & curvæ ordinata nec magnitudinem nec signum mutabit, mutatione signi abscissæ. Sit porro $adg =$ parallelogrammo $\Gamma\Sigma$ in hyperbola priori: quo efficietur ut $tw + tv$ fit ad ad ut $\Gamma\Sigma$ ad $\Gamma\Lambda$ (a); si igitur $\Gamma\Lambda$ fiat $= ad$, erit $tw + tv = \Gamma\Sigma = P\Phi$. Porro ducantur ordinatæ $e\eta\zeta$, $\alpha\beta\gamma$ ordinatæ $M\Psi$ proximæ; deinde in Fig. 2, ubi curvæ $\omega\Psi\Omega$ simp-

Kk
plex

(a) Vid. Philof. Transact. No. 338. prop. 4.

ptex est, cum $e\eta$ sit ad $a\beta$ ut spatium $M\Psi\zeta e$ ad spatium $M\Psi\gamma\alpha$, erit $e\eta = a\beta$; unde & earum utraque = $M e = M \alpha$.

Ideoque $e\eta$ ad $\frac{M\Psi\zeta e}{M\Psi}$ ut radius ad sinum anguli sub $NM\Psi$,

& ubique PI ad $\frac{M\Psi\Phi P}{M\Psi}$ in eadem ratione. In *figura quarta*

ubi curva $\omega\psi\Psi\Omega$ ex duobus curvis composita est: $e\eta$ est ad $a\beta$ ut spatium $\Psi M e \zeta$ ad spatium $\psi M \alpha \gamma$ sive ut $M\Psi$ ad $M\psi$, propterea quod $M e = M \alpha$. Cum igitur necesse sit, ut $e\eta \times a\beta = \text{fit } M e \gamma$, scilicet ut crura MF , ME in angulo proposito se mutuo interfecerent, erit ratio $e\eta$ ad $M e$ subduplicata rationis $e\eta$ ad $a\beta$ vel subduplicata rationis $M\Psi$ ad $M\psi$: ideoque $e\eta$ ad spatium $M\Psi\zeta e$ applicatum ad mediam proportionalem inter $M\Psi$, $M\psi$ ut radius ad sinum anguli sub $NM\Psi$; & generatim PI ad spatium $M\Psi\Phi P$ applicatum ad mediam proportionalem inter $M\Psi$ & $M\psi$ in eadem ratione. Est autem $M\Psi = yx + dx$, & $M\psi = yx - dx$, & ad media est proportionalis inter $yx + dx$ & $yx - dx$. Unde utrobique dictis $a d, a$; dit vel P, R ; erit $P\Phi = \sqrt{aa + RR} + R$; $R = \frac{a}{2}$

$a \times \frac{P\Phi}{a} - \frac{a}{\Phi P}$; & PI ad $\frac{MP\Phi\Psi}{a}$ ut radius ad sinum anguli sub

$NM\Psi$. *Regula igitur secunda pendet a prima. Et curvam problemati satisfaciens sine ope spatii hyperbolici, &c. ut supra. Nam hic sine spatio hyperbolico curva invenitur, cujus quadraturam problema solvitur.*

Duae autem sunt in hac regula formulae. Formula prior nimirum $P\Phi = \sqrt{aa + RR} + R$, curvarum geometrico rationalium, quae maxime hic requirantur, inventioni accommodatur; facile enim est ita sumere quantitatem indeterminatam R , ut curva $\omega\psi\Phi P$ quadraturam admittat.

Ne casus magis compositi memorantur, ponatur R vel P $\frac{m}{n} = cz^n$, ut m & n numeri sint impares vel inter se primi, vel eorum alter unitas: hac enim ratione curva, cujus ordinata est P , conditionem habebit in hac regula necessariam, & erit $P\Phi$

$$= \sqrt{aa + RR} + R = \sqrt{aa + ccz^n + cz^n} = z^n \sqrt{cc + aaz^{-n}}$$

+ cz^n . Si igitur $\frac{m}{n} + 1$ sit vel numero $\frac{-2m}{n}$ æqualis, vel e-
jusdem multiplex, id est si summatur $m = -1$, & n numero

cuilibet impari æqualis; pars ordinata $z^n \sqrt{cc + aaz^{-n}}$

+ cz^n sub vinculo inclusa, ideoque & ordinata tota quadrata-
ram admittet. (a)

Verbi causa, ponatur $\frac{m}{n} = -\frac{1}{2}$, $c = 1$, & $P\Phi = z^{-\frac{1}{2}}$

$$\sqrt{1 + aaz^{\frac{2}{3}} + z^{-\frac{1}{2}}}$$

Unde erit area $M\psi\Phi P = \frac{1 + aaz^{\frac{2}{3}}}{\frac{2}{3}}$

+ $\frac{1}{2} z^{\frac{2}{3}}$, & $PI = \frac{1}{aa} + z^{\frac{2}{3}} + \frac{3z^{\frac{2}{3}}}{2a}$, curvaque quaesita hac æ-

quatione comprehendatur $a \times PI q - 3z^{\frac{2}{3}} \times PI = \frac{1}{a^2} + \frac{3z^{\frac{2}{3}}}{a^2} +$

$\frac{3z^{\frac{2}{3}}}{4a} + az^2$. In hac æquatione cum $z^{\frac{2}{3}}$ signum non mutabit,

mutatione signi abscissæ z ; pro eadem ipsius magnitudine tam
negativa quam affirmativa PI eandem habebit magnitudinem,
& sub eodem signo; unicuique autem magnitudini abscissæ z
respondet & affirmativa & negativa ordinata: adeo ut curva
quaesita habeat formam hic appositam (in Fig. 6.); e tribus con-
stantibus; quippe est $Md = Mb = \frac{1}{a^2}$: quando curva est $z = 0$,

TAB. I.
Fig. 6.

erit $PI q = \frac{1}{a^2}$; & $PI = \pm \frac{1}{a^2}$. Hæc autem regulæ hujus for-

mula prior secundum exhibet curvas quaesitas inveniendi mo-
dum.

(a) Vid. in Tract. de quadr. curv. Newton. tab. curv. simplicior. quæ
quadrari possunt.

In formula posteriori, cum R fit $= \frac{1}{2} a x \frac{P\Phi}{a} = \frac{P\Phi}{2}$, R vel P ejusdem magnitudinis manebit, sed signum mutabit, quando abscissa magnitudinem suam signo mutato retinet, si $P\Phi$ talis sumatur, ut mutando abscissae signum $\frac{P\Phi}{a}$ convertatur in $\frac{a}{P\Phi}$ & contra ut $\frac{a}{P\Phi}$ convertatur in $\frac{P\Phi}{a}$. Et haec formula posterior tertium continet problema solvendi modum.

Verbi causa, sit $P\Phi = a x \frac{c-z}{c+z}$, quando z est affirmativa, & erit R vel P eodem tempore $= \frac{1}{2} a x \frac{c-z}{c+z} \frac{c+z}{c-z}$, quando autem z negativa est, fiet $P\Phi = a x \frac{c+z}{c-z}$, & R vel Q $\frac{1}{2}$

$a x \frac{c+z}{c-z} \frac{c-z}{c+z}$. Hinc autem R aequalis erit $\frac{+zacz}{cc-zz}$, & Rxz

$+zacz = ccR$; ideoque curva $\kappa M \mu$ linea tertii ordinis, imo species earum quinquagesima nona; propterea quod aequationis $ccR + aacz = 0$ radices sunt impossibiles (a). Linea autem curva hinc invenienda, si fiat (in Fig. 7) NM vel $MO = c$,

TAB. I.
Fig. 7.
Fig. 8.

logarithmica est, cui recta AB est asymptotus. Cum enim $P\Phi$

fit $= a x \frac{c-z}{c+z}$, erit eadem $= \frac{ac}{c+z} - \frac{az}{c+z}$. Si igitur (in Fig. 8)

in recta linea quacunq; as sumatur $as = OM = c$, & ei ad perpendicularum erigantur $\alpha\beta$, $\kappa\mu$ quantum $\kappa\mu$ sit $= a$, & si asymptotis as , $\alpha\beta$ per punctum μ describatur hyperbola $\zeta\eta$, & sumpta $\kappa\nu = MP = z$, ducatur $\nu\epsilon$ asymptoto $\alpha\beta$ parallelas;

parti $\frac{ac}{c+z}$ ordinatae $P\Phi$ respondet area, quae erit ad arcum $\kappa\mu\epsilon\nu$ ut sinus anguli sub NPI ad radium, & alteri parti

$$\frac{az}{c+z}$$

(a) Vid. Newton. Enumerat. linear. tert. ordin. ad Fig. 63.

$\frac{az}{s+z}$ ejusdem ordinatæ respondet area, quæ erit ad $a \times \kappa \nu - \kappa \mu$
 $\xi \nu$ in eadem ratione (a). Unde PI, quæ est ad $\frac{MP \Phi \Psi}{a}$, ut ra-
 dius ad finem anguli sub NM ψ , erit = $\frac{2 \kappa \mu \xi \nu}{a^2} - \kappa \nu$. Si igi-
 tur sumatur $O \xi = OM$, & ducatur ξM ordinatæ PI retro
 productæ occurrens in χ , ut sit $P \chi = PM = \kappa \nu$, erit $\chi I =$
 $\frac{2 \kappa \mu \xi \nu}{a}$: ideoque linea MI logarithmica, cui AB asymptotos
 est, & ξM ordinatim applicata, efficiens cum asymptoto AB
 angulum sub A ξM versus contingentem æqualem dimidio an-
 guli sub AON. Alter igitur *bujus linea casus deducitur*, &c.
 ut supra.

Magis generatim, si r ordinatam curvæ alicujus denotat,
 quæ instar curvarum $\kappa M \mu$, & $\kappa n c$, m $p \mu$ ad abscissam NO de-
 scripta ordinatas habeat æquales, quæ æqualiter distant a puncto
 M, sed a contrariis partibus abscissæ positas, poni potest ordinata
 $P \Phi = a x$

$$\frac{b \pm cr + drr \pm cr^3 + \&c. x \sqrt{\pm gr + \&c.} | \lambda x b \pm kr + lrr \pm \&c. | \mu |^y}{b \pm cr + drr \pm cr^3 + \&c. x \sqrt{\pm gr + \&c.} | \lambda x b \pm kr + lrr \pm \&c. | \mu |^y}$$

Ex priori hujus regulæ secundæ formula deducitur quoque
 theorema, cujus supra fit mentio, ad inveniendas curvas tam
 rationales quam irrationales utile, quod quartus erit modus
 problema solvendi.

Theorema.

Quoniam est $P \Phi = r a a + R R + R$, & $R = P \nu$, manife-
 stum est, si $\frac{R}{a}$ vel $\frac{P \nu}{a}$ sit ut fluxio ordinatæ, quæ abscissæ suæ
 ad perpendicularum insistat, alicujus curvæ, erit $\frac{r a a + R R}{a}$,

Kk 3 ut

(a) Vid. Newton. de quadr. curv. tab. curv. simpl. quæ cum circ. &
 hyperb. compar. possunt, form. prim.

ut ejusdem curvæ fluxio; curvæ autem hujus ordinata æqualis erit areæ curvæ $\pi\mu$ ad a applicatæ, si angulus sub MP rectus sit, & cum area curvarum (in *Fig. 2, 4*) πM , & $\pi n c$, in $p\mu$ eodem signo afficiatur, tam quando abscissa est affirmativa, quam quando est eadem negativa, quoniam areæ ad diversas abscissæ partes in illis diversis casibus jacent; & præterea cum eisdem abscissæ magnitudinibus areæ æquales respondeant, curvæ, quales problema requirit, inveniri possunt curvarum ope, quarum ordinatæ ad easdem abscissæ magnitudines æquales sint, & ab eadem abscissæ parte positæ, si modo ordinatæ insistant abscissæ ad perpendicularum.

TAB. I.
Fig. 9.
Fig. 10.

Descripta sit ejusmodi curva no , quæ tangat abscissam in puncto M (ut in *Fig. 9*) si evanescat, quando abscissa est $= 0$, fluens quantitas fluxioni longitudinis curvæ no respondens; aliter, quæ habeat ordinatam primam Mm (ut in *Fig. 10*) æqualem magnitudini fluentis istius quantitatæ, quando abscissa est $= 0$. Erigantur ordinatæ Pp , Qq ; deinde erit PI curvæ quæsitæ ordinata, quæ ab altera parte puncti M jacet, vel $= Mp + Pp$, vel $= Mnp + Pp$; ordinata autem QR , quæ ab altera parte puncti M cadit, vel $= Mq - Qq$, vel $= Mmq - Qq$.

Observandum autem est hoc theorema aliquando partem duntaxat curvæ quæsitæ describere.

Ex ratione autem, qua hoc theorema investigatur, manifestum est duo crura curvæ hic descriptæ ejusdem lineæ esse partes: unicuique utriusque naturam eadem æquatione definire. Hanc autem curvam in situ inverso dispositam se interfecare in angulo æquali angulo sub NOB inde manifestum est, quod rectangulum sub fluxione PI & sub fluxione QR , ordinarum scilicet æqualiter a puncto M distantium, æquale est quadrato fluxionis abscissæ: si enim curvæ no ordinatæ w, r, x, t applicentur ordinatis Qq , Pp proximæ, & Px , Qw sint æquales, & ducantur rs , tv abscissæ NO parallelæ, erunt triangula ptv , qrs rectangula similia & æqualia: in omni autem triangulo rectangulo quadratum ab alterutro latere angulo recto adjacenti æquale est rectangulo sub summa alterius lateris angulo recto adjacentis laterisque angulo ei subtendens, & sub differentia eorundem laterum. igitur

$\sqrt{v^2} = P x^2 = p t + p v \times p t - p v = p t + p v \times q r - q s$: est autem ultima ratio $P x$ ad $p t + p v$ ea, quam fluxio abscissæ habet ad fluxionem ordinatæ $P I$; & ratio $P x$ vel $Q w$ ad $q r - q s$ ea, quam fluxio abscissæ habet ad ordinatæ $Q R$ fluxionem. Unde constat propositum. *Regula igitur secunda theorema, &c. ut supra.*

Jam si non sit circuli circumferentia, linea $E F$ cyclois erit, quando angulus sub $N O B$ vel sub $N P I$ rectus est. Porro si curvæ non longitudo cum recta conferri potest, quarum curvarum simplicissima est parabola semicubica, curva inventa rationalis erit. Speciatim parabola semicubica, si rite disponatur, ejus curvæ partem dimidiam exhibebit, quam in exemplum formulæ prioris regulæ secundæ delineavimus, scilicet (in *Fig. 6*) cruris $d e$, partemque inferiorem $b c$ cruris $a b c$. Reliquæ autem illius partes describi possunt, si retro producatür ordinata $I P$ donec pars producta æqualis sit $M m p - P p$, & producatür $R Q$ ab altero abscissæ latere, donec pars producta æqualis sit $M m q + Q q$.

Nunc transeundum est ad regulam tertiam, quæ etiam curvas geometricæ rationales largitur.

Regula Tertia.

Regulæ hæc tertia duos quoque complectitur problema solvendi modos a prioris regulæ formulis propositione nona tractatus de quadratura curvarum *Newtoni* derivatos.

Propositione ista ad formulam regulæ præcedentis præterea adhibita invenitur area curvæ, cujus abscissa est z , & ordinata

$\sqrt{a a + R R + R}$, æqualis areæ curvæ, cujus abscissa est R & ordinata $\frac{z}{R} \sqrt{a a + R R} + \frac{z}{R} R$. Hinc autem quinto modo solvitur problema.

Verbi causa, ut exemplum generale, quod antea (a) exhibui, investigetur, ponitis $M P = z$, & $P y = R$, ut prius, fiat

$$\frac{z}{R} = R^m \times c + d R^n, \text{ \& erit } z = R^m \times \frac{m}{m+2n} c + \frac{n}{m+2n} d R^{n+1};$$

(a) In Act. Erud. Mens April. 1721.

fiat autem m & n numeri impares vel inter se primi vel eorum alter unitas; ut signa abscissæ z & ordinatæ R simul mutantur, sicut in regula priori requiritur; jam erit ordinata $\sqrt[m]{aa+RR}$

$$+\frac{z}{R}R=R^{\frac{m-n}{n}} \sqrt[n]{xc+dR^2} \pm \sqrt[m]{aa+RR} + R^{\frac{n}{n}} \sqrt[n]{xc+dR^2};$$

area igitur curvæ, cujus abscissa est z & ordinata $\sqrt[m]{aa+RR} + R$, æqualis erit areæ curvæ, cujus abscissa est R & ordinata $R^{\frac{m-n}{n}} \sqrt[n]{xc+dR^2} \pm \sqrt[m]{aa+RR} + R^{\frac{n}{n}} \sqrt[n]{xc+dR^2}$, si modo hæc posterior ordinata cum abscissa sua angulum contineat æqualem angulo sub $NM\Psi$; unde hujus posterioris curvæ quadraturâ linea exhibetur problemati satisfaciens. Erit autem hæc linea curva geometricæ irrationalis, nisi m & n certos quosdam numeros designant, vel certa quædam sit ratio inter coefficientes c, d ; hæc autem conditiones ratione sequenti inveniuntur. Erit (a) area

$$\text{curvæ, cujus abscissa } R \text{ & ordinata } R^{\frac{m}{n}} \sqrt[n]{xc+dR^2} + R^{\frac{m-n}{n}} \sqrt[n]{aa+RR}$$

$$\text{ad } R^{\frac{m+n}{m+n}} \sqrt[n]{xc+dR^2} \pm \sqrt[m]{aa+RR}, \text{ ad } R^{\frac{m}{m+n}} \sqrt[n]{xc+dR^2} + R^{\frac{m-n}{m+n}} \sqrt[n]{aa+RR}$$

$$\frac{m^2}{n} \sqrt[n]{aa+RR} \pm \frac{z}{m} \sqrt[n]{aa+RR} + \frac{d - \frac{m+3n}{m} \frac{xc}{aa}}{m+n} R^2 + \text{C. ut sinus}$$

anguli sub $NM\Psi$ ad radium. Hæc autem series terminabitur, & quadraturam finitam dabit, si n sit unitas & m numerus negativus ternario major, vel si ultimus terminorum hic scriptorum sit nihilo æqualis, id est, si sit $d = \frac{m+3n}{m} c$, vel si sit $d=0, n=1$,

& m

(a) Per prop. quint. quadr. curv. Newton.

& $m = -3$. Et hic quidem ultimus casus curvam exhibet, quæ theoremate præcedenti a parabola semicubica invenitur.

Magis generatim ponere licet $\frac{z}{R} = R^{\frac{m-n}{n}} \sqrt[n]{xc + dR^2 + e}$

$R^2 + \mathcal{E}c \dots + fR^p$, ubi p numerum quoscunque parem de-

notat; unde fiat $z = R^{\frac{n}{m}} x^{\frac{n}{m}} c + \frac{n}{m+2n} dR^2 + \frac{n}{m+4n} e R^4$

$\dots + \frac{n}{m+p n} fR^p$, & curvæ ω ordinata $= R^{\frac{m-n}{n}} \sqrt[n]{xc + d$

$R^2 + eR^4 \dots + fR^p$ & $R^2 + R$. Hinc (a) si n sit unitas & m numerus negativus numero $p + 1$ major, curva dabitur geometricæ rationalis, vel si certa quædam relatio sit inter coefficientes $c, d, e, \mathcal{E}c, \dots, f$, quæ relatio facile invenitur ut antea.

Porro ad alteram regulæ secundæ formulam adhibendo propositionem nonam memoratam libri de quadratura curvarum, sextus oritur problema solvendi modus.

Litteræ r denotante ut supra, fieri potest ordinata $P\Phi = ax + b + cr + drr + \mathcal{E}c$.
 $c - cr + drr - \mathcal{E}c$. area curvæ, cujus abscissa est x & ordinata $P\Phi$, æqualis erit areæ curvæ, cujus abscissa est r & ordinata $a x$

$\frac{z}{r} = \frac{b + cr + drr + \mathcal{E}c}{b - cr + drr - \mathcal{E}c}$. Ponatur igitur $\frac{z}{r} = r^{\frac{m-n}{n}} \sqrt[n]{x b + cr +$

$drr + \mathcal{E}c \cdot x b - cr + drr - \mathcal{E}c}^{\frac{m-n}{n}} = r^{\frac{m-n}{n}} \sqrt[n]{bb + 2bd - ccxr + r + ddr + \mathcal{E}c}^{\frac{m-n}{n}}$, & curva, cujus ordinata est r conditionem

hic necessariam habebit. Erit enim $z = r^{\frac{m-n}{n}} \sqrt[n]{bb + 2bd - ccxr + ddr}$

(a) Per prop. proxim. citat.

$+ ddr^2 + \mathcal{E}c.$ $|^p + 1 \times A + Brr + Cr^2 + \mathcal{E}c.$ cujus feriei
coefficientes A, B, C $\mathcal{E}c.$ dantur per propositionem quintam Tra-
ctatus de Quadratura Curvarum. Manifestum autem est nec ter-

minos hujus seriei nec quantitatem $bb + 2bd - ccxrr + ddr^2$
 $+ \mathcal{E}c.$ $|^p + 1$ signa sua mutare mutatione signi quantitatis r ;

quantitatis autem r^n , si m, n numeri sint impares, signum mu-
tabit, quando ipsa r signum mutat; ideoque ordinata r & abscif-

sa z signa simul mutantur. Ordinata autem $a \times \frac{z}{r} \times \frac{b + cr +$

$$\frac{drr + \mathcal{E}c.}{drr - \mathcal{E}c.} = \text{erit } ar^{\frac{m-n}{2}} \times \frac{bb + 2bd - ccxrr + ddr^2 + \mathcal{E}c.}{r^2 - 1 \times b + cr + drr + \mathcal{E}c.}.$$

Et hinc facile inveniri possunt
curvæ rationales.

Pro exemplo simplici ponatur $p = 1 = m = n$, $d, \mathcal{E}c = 0$;

unde erit $\frac{z}{r} = bb - ccrr$, & $z = bbr - \frac{1}{2}ccr^2$. Ordinata

autem curvæ metiendæ $= abb + 2abcr + acerr$; ejusdem
igitur area est ad $abbr + aberr + \frac{1}{2}acerr$ ut sinus anguli sub
NM Ψ ad radium; ideoque erit $PI = bbr + berr + \frac{1}{2}ccr^2$.
Hinc autem invenitur parabolam semicubicam problemati satis-
facere, quam ita describere oportet. Data (in Fig. II) linea re-
cta AB, & in ea puncto C, una cum linea recta CD angulum
sub BCD cum linea CB constituyente æqualem angulo, in quo
curva se interfecare requiritur. Ducatur ad libitum HGI ad CD
parallela, sumaturque in ea GH = 2CG; deinde dividatur an-
gulus sub ACD in duas partes æquales linea recta CE, & deni-
que ad diametrum HI & verticem H describatur parabola semi-
cubica KHI, quæ transeat per punctum C, ita ut CE ordina-
tim applicetur ad diametrum HI. Hæc parabola ad eandem li-
neam similiter applicata, sed situ inverso, se interfecabit in an-
gulo æquali angulo sub BCD. Si

TAB. I.
Fig. II.

Si placet curvas hac regula inventas theoremate præcedente construere, ex iis, quæ hic tradita sunt, curva huic negotio apta inveniri potest; erit enim curvæ illius ordinata æqualis areæ curvæ $x\mu$ ad a applicatæ, quando angulus sub MPV rectus est. Verbi causa, hujus areæ fluxio, nimirum $Pv \times z$ in exemplo secun-

$$\text{do prioris partis hujus regulæ erit} = R \times R^{\frac{m-n}{n}} \times c + dR^2 +$$

$$\frac{eR^p \dots + fR^q}{m} = R R^{\frac{m}{n}} \times c + dR^2 + eR^p \dots + fR^q; \text{ ideo}$$

$$\text{que curvæ hic requisitæ ordinata erit} = \frac{1}{a} R^{\frac{m+n}{n}} \times \frac{n}{m+n} c + \frac{n}{m+n} d$$

$$dR^2 + \frac{n}{m+n} eR^p \dots + \frac{n}{m+p+1 \times n} fR^q.$$

In exemplo posterioris partis hujus regulæ erit $R (= \frac{1}{2} a x$

$$\frac{P\Phi}{a} \left. \frac{a}{P\Phi} \right) = \frac{2bcr + 2cdr^2 + \mathcal{E}c}{bb + 2bd - ccxrr + ddr^2 + \mathcal{E}c}; \text{ ideoque } R \times$$

$$z = rr^{\frac{m}{n}} \times \frac{2bc + 2cdr^2 + \mathcal{E}c \times bb + 2bd - ccxrr + ddr^2 + \mathcal{E}c}{2}.$$

$z = r^{\frac{m}{n}} \times \frac{2bc + 2cdr^2 + \mathcal{E}c \times bb + 2bd - ccxrr + ddr^2 + \mathcal{E}c}{2}$; hæc igitur est fluxio ordinatæ curvæ quæsitæ.

Si sit $m = 1 = n = p$, $d, \mathcal{E}c = 0$, erit $R \times z = 2bcrr$, & ordinata curvæ quæsitæ $= bcrr$; quoniam igitur $z =$ erit $bbx - \frac{1}{2} ccr^2$, erit curva quæsitæ in hoc casu parabola divergens cum nodo, quæ definitur hac æquatione $3ez z = y^2 - 2eyy + cey$ (a). Et hac curva describetur parabola semicubica supra inventa.

Verbi causa, ad rectam lineam (in Fig. 12) AB ducatur perpendicularis CD, & ad illam ut axima describatur ejusmodi parabola divergens FECEG. Deinde ducatur ad libitum HI angulum quemcumque datum cum recta AB constituens, & ducatur HKLM ad CD parallela; deinde sumatur $HN = HK +$ arc. CK, $HO = HL +$ arc. CKL, & ab altera parte puncti H,

TAB. I
Fig. 12.

L 1 2 HP

e) Vid. Enumerat. linear. tert. ord. Fig. 78.

HP = CEM - HM; & curva hac ratione descripta parabola semicubica erit.

Hinc apparet quomodo curvæ, quarum investigationi regula hæc tertia aptatur, theoremate præcedenti construi possunt, postquam earum formæ cognoscuntur, sed hæ curvarum formæ, a quibus rationales deriventur, regula hac tertia optime inveniuntur.

Hæ sunt tres regulæ, quarum supra fit mentio. Ultima sententia, quæ sub notis fictis celata fuit, exemplo sequenti illustrari potest. Sit y vel $= a + b x + \sqrt{c + 2 d x + e x^2}$ vel $= \frac{a + b x + c x x}{d + e x}$, quæ duæ æquationes omnes complectuntur se-

ctiones conicas. Inde vero inveniemus $\frac{y}{y}$ vel $= \frac{c e}{d + e x}$
- dd

$$\frac{+ b \sqrt{c + 2 d x + e x x} \times c + 2 d x + e x x}{2 c d d + 2 a e e - 2 b d e} z, \text{ vel} =$$

$\frac{d + e x \times b d - a e + 2 c d x + c e x x}{z}$; quæ æquationes ostendunt in nulla sectione conica, quomodocunque disponatur,

quantitatem $\frac{y}{y}$ conditionem habere, quam hoc problema requirit;

ideoque nullam sectionem conicam problemati satisfacere. Quod comprobari etiam potest examinando rectangulum sub fluxionibus primis ordinatarum æqualiter ad diversas partes a principio abscissæ distantium.

Hinc autem cognoscitur nullam lineam curvam geometricè rationalem problema solvere, quæ parabola semicubica sit simplicior.

Si vero talis inter quantitates a, b, c, d , et ratio statui potuisset

set ut $\frac{y}{y}$ conditionem in hoc problemate necessariam obtineret,

nempe

semper ut quantitas, quæ in z ducitur, eadem esse potuisset, & sub eodem signo, pro eadem magnitudine tam negativa quam

affirmativa abscissæ z , quo eveniret ut $\frac{y}{y}$ foret $= \frac{v}{v}$, si abscis-

sa in oppositas partes a suo principio, æqualibusque momentis fluere ponitur: tum profecto sectio conica hinc determinanda vel problema solveret, vel sectionis problemati satisfaciens ordinata ad ordinatam hujus rationem haberet datam.

Jam vero his regulis alias aliquot, quas ab amico accepi, ad problema solvendum adjungam.

Regula Quarta.

Iisdem positis ac in regula prima, sit (in Fig. 13) NO ad AB, CD perpendicularis; sint PI, QR ordinatæ æqualiter a puncto M distantes, & sit curva GH per punctum I ducta similita & æqualis curvæ fEF. Ordinatis PI, QR parallelæ & proximæ ducantur s j l, δ r, & lineæ rectæ Ik, R s lineæ NO parallelæ. Angulus sub s R r = est angulo sub k I l; unde anguli sub j I k, s R r simul sumpti æquales sunt angulo dato sub j I l; & quantum angulus sub j I k dimidium anguli sub j I l superat, tantum angulus sub s R r ab eodem dimidio deficit. Si igitur (in Fig. 14) radio quolibet m n circuli arcus n o describatur, & sumatur angulus sub n m p = dimidio anguli dati sub j I l, angulus sub n m q = angulo sub j I k, & angulus sub n m t = ei sub s R r, sectores q m p, p m t erunt æquales. Posita autem Ik = R s = 1, erit j k ut tangens anguli sub j I k vel anguli sub n m q, & r s erit ut tangens anguli sub s R r vel anguli sub n m t; ideoque & fluxio ordinatæ PI erit ut tangens anguli sub n m q, nimirum ut n v; & fluxio ordinatæ QR ut tangens anguli sub n m t, nimirum ut n w; curvæ igitur $\Psi \Phi \Omega$, cujus areæ ordinata PI proportionalis est, ordinata P Φ potest esse æqualis tangenti n v, & ordinata Q χ ab altera parte puncti M = n w. Quoniam autem sectores p m q, p m t sunt æquales, constitui potest sector p m q æqualis areæ MIIWP curvæ cujuscunque KL conditionem habentis in regula prima indicatam; & sector p m t æqualis areæ MII X Q ejusdem curvæ. Denique si ducatur lineæ rectæ s j l lineæ M Ψ parallela & proxima;

TAB. I.
Fig. 13.

Fig. 14.

ma; cum angulus sub $\varepsilon M \eta$ = fit dimidio anguli sub $j l l$, versan-
gulo sub $n m z$, erunt triangula $\varepsilon M \eta$, $n m z$ similia, & prima ra-
tio $\varepsilon \eta$ ad εM eadem cum ratione $z n$ ad $n m$; ideoque $\varepsilon \eta =$
 $\frac{M \Psi \zeta \varepsilon}{n m}$, propterea quod $\varepsilon M = \text{est } \frac{M \Psi \zeta \varepsilon}{M \Psi}$, & $M \Psi = n z$. Hic
autem habetur septimus modus, quo problema solvi potest.

Si loco curvæ $K L$ linea recta sumatur, quicumque fit angu-
lus sub $n m z$ eadem describetur curva; adeo ut hac ratione inve-
niatur una eademque curva, quæ diversis sitibus in angulo quo-
cunque dato problema solvit. Hæc autem curva a circuli & hy-
perbolæ quadratura dependet; si enim ducantur $m \tau$, $n \sigma$ ad $m n$
perpendiculares, quarum $n \sigma = \text{fit } m n$, & asymptotis $m n$, $m \tau$
hyperbolæ $\omega \sigma \psi$ describatur, & deinde $q \Phi \nu$, $p \theta \zeta$ ducantur li-
neis $m \tau$, $n \sigma$ parallelæ; quando $M P = \text{est arcui circuli } p q$, erit
ordinata $P I = \frac{\theta \Phi \nu \zeta}{m n}$, si $m n = \text{fit } 2 M \Pi$ (a).

Regula Quinta.

TAB. I.
Fig. 15.

Describatur (in *Fig. 13*) curva $\kappa M \mu$ ut in regula secunda,
& (in *Fig. 15*) radio = $m n$ describatur semicirculus $\alpha \beta \gamma$, cujus
centrum d , sit autem $d \beta$ diametro $\alpha \gamma$ perpendicularis. Sumat-
ur $d \varepsilon = P \nu$, ducatur $\varepsilon \zeta$ ad $d \beta$ parallela, jungaturque $d \zeta$. De-
inde fit curva $K L$ ejus naturæ, ut area $M \Pi W P$ semper æqualis
sit sectori $\beta d \zeta$. In circuli arcu (*Fig. 14*) $n o$ ductis $p \eta$ sinu arcus
 $p q$, & $p \theta$ sinu arcus $n p$, producaturs $m p$ ad z , ducaturque $z \xi$
ad $p \eta$ parallela. Porro dictis $m n = m p$, a ; $m \theta$, b ; $n z$, c ; $p \eta$,
 R ; $n \nu$, y ; erit ut $m p : p \eta :: m z : z \xi$, sed ut $m \theta : m n$ ($m p$) ::
 $m n : m z$; ex æquo igitur ut $m \theta (b) : p \eta (R) :: m n : z \xi :: m \nu$
 $(\sqrt{a a + y y}) : z \nu (y - c)$ unde $b y - b c = R \sqrt{a a + y y}$, & de-
nique $y = n \nu = P \Phi = \frac{b b c + a R \sqrt{a a - R R}}{b b - R R}$.

Hinc autem modo octavo solvitur problema.

Regula Sexta.

Per propositionem nonam Tractatus de Quadratura Curva-
rum

(a) Vid. Barrov. lect. geometr. pag. 170.

rum area curvæ, cujus abscissa est z & ordinata $\frac{bbc + aR\sqrt{aa - RR}}{bb - RR}$,

æqualis est areæ curvæ, cujus abscissa est R & ordinata $\frac{z}{R}$.

$\frac{bbc + aR\sqrt{aa - RR}}{bb - RR}$. Unde habetur modus nonus problema solvendi.

Literæ m & n eadem denotent, ac in regula tertia, & fiat

$\frac{z}{R} = R \frac{m-n}{n} \sqrt{bb - RR}$, & ordinata $\frac{z}{R} \times \frac{bbc + aR\sqrt{aa - RR}}{bb - RR}$

fiat $= bb c R \frac{m-n}{n} \sqrt{bb - RR}^{p-1} + a R \frac{m}{n} \sqrt{bb - RR}^{p-1}$.

$\sqrt{aa - RR}$. Unde si n unitatem denotet, & p numerum quocunque integrum & affirmativum, curva geometricæ rationalis invenietur, si modo m sit numerus affirmativus; vel etiam si n sit unitas, m numerus affirmativus, & $2p$ numerus impar negativus, numero m major.

Regula Septima.

Ducatur (in Fig. 15) $\beta\lambda$ semicirculum $\alpha\beta\gamma$ contingens in β , & producat $e\zeta$ ad μ , ducta $\delta\nu\mu$. Sit autem curva (in Fig. 13) KL ejus naturæ, ut area $MIIWP$ = sit sectori $\delta\beta\gamma$. Dicitur igitur m n , a ; n z , c ; & tangente arcus p q , R ; erit n v = PQ = $\frac{aac + aaR}{aa - cR}$. Et hic est decimus problema solvendi modus.

Quando angulus intersectionis rectus est, & $c = a$, hæc regula sub formula posteriori regulæ secundæ comprehenditur.

Item si loco n $M\mu$ linea recta sumatur, quicunque sit intersectionis angulus, casus ille curvæ logarithmicæ invenietur, quem in regulæ secunda tradidimus.

Regula Octava.

Ut antea, est area curvæ, cujus abscissa z & ordinata aac

$\frac{aac + aaR}{aa - cR}$, æqualis areæ curvæ, cujus absciffa est R & ordinata $\frac{z}{R} \times \frac{aac + aaR}{aa - cR}$; Hic autem est undecimus modus problems exequendi.

Literis m, n iisdem denotantibus, ut antea, fit $\frac{z}{R} = R$

$\frac{m-n}{n} \times \frac{p}{aa - cR} R^p$; & ordinata $\frac{z}{R} \times \frac{aac + aaR}{aa - cR}$ fiet = R

$\frac{m-n}{n} \times \frac{aa^2c + a^2 + a^2cc \times R + aacR \times aa - cR}{aa - cR} R^{p-1}$; quæ formula curvas geometricæ rationales facit præbet.

Si fit $m = 1 = n = p$; eadem parabola semicubica atque ex regula tertia inveniatur.

Regula nona.

TAB. I. Si (in Fig. 16) NO ad lineas AB, CD perpendicularis sit, & ducatur curva KL, cujus ordinatæ PW, QX, quæ æqualiter a puncto M distant, æquales sint, & ab eadem absciffæ parte positæ; radio ordinatæ PW æquali describatur circuli segmentum abc, quæ angulum comprehendat angulo æqualem, in quo curva se ipsam locare requiritur, cujus segmenti centrum æqualiter distet a lineis AB, CD. Ducatur autem & alia curva xMµ cujus ordinatæ Pv, Qe æqualiter a puncto M distantes sint æquales & a contrariis partibus absciffæ NO positæ. Deinde sumpta Mf = Pv ductaque fh lineæ NO ad perpendicularum, junctaque ch, manifestum est, si curva quæ sita EF ejus sit naturæ, ut contingens in puncto I semper fit parallela lineæ ch, proposito satisfaciet. Nam cum fit WP = QX, idem circuli segmentum ordinatis PW, QX convenit; adeo ut si sumatur Mg = Qe, ducatur gk ad NO perpendicularis, & jungatur ck, linea recta contingens curvam quæ sita EF in puncto R parallela erit lineæ ck. Quoniam igitur Qe = Pv, ideoque Mg = Mf in situ hujus curvæ

væ EF inverfo, & quando punctum R in punctum I cadit, contingens in puncto R lineæ puncta a, h conjungenti parallela erit, & cum contingente in puncto I angulum constituet æqualem ei sub a h c, nimirum angulo in segmento abc comprehenso. Invenitur igitur hujusmodi curva, si fiat ut $y : z :: fh : fc$. Quamobrem si pro P W ponatur m ; pro a M = M c ponatur n ; pro intervallo inter punctum M & centrum segmenti ponatur p ; & pro $P v = M f$, q ; habebimus $y : z :: \sqrt{mm - qq + p} : n + q$,

& $y = \frac{\sqrt{mm - qq + p}}{n + q} z$. Dantur autem rationes inter m, n, p

ob datum segmenti abc angulum, & invenietur y vel P I metienda

curvam, cujus abscissa est z & ordinata $\frac{\sqrt{mm - qq + p}}{n + q}$.

Hic autem exhibetur duodecimus modus problema tractandi.

Si angulus sub a h c fit rectus, erit $p = 0$, $n = m$, & ordinata curvæ metiendæ $\sqrt{\frac{m - q}{m + q}}$. Quam profecto ordinatam problemati satisfacere, intelligi quoque potest ex posteriori regulæ secundæ formula.

Si loco linearum curvarum KL, & M μ rectæ sumantur, quando angulus sub a h c rectus est, erit curva EF cyclois; quæ facile determinatur forma undecima tabulæ curvarum simpliciorum, quæ cum circulo & hyperbola comparari possunt in Tractatu de Quadratura Curvarum Newtoni.

Regula Decima.

Porro area curvæ, cujus abscissa est z & ordinata

$\frac{\sqrt{mm - qq + p}}{n + q}$, æqualis est tum areæ curvæ, cujus abscissa

est m & ordinata $\frac{z}{m} \times \frac{\sqrt{mm - qq + p}}{n + q}$; tum areæ curvæ, cujus

abscissa est q & ordinata $\frac{z}{q} \times \frac{\sqrt{mm - qq + p}}{n + q}$. Unde habentur

duo alii modi, quibus problema solvi potest; quorum posteriori, M m ratione

ratione sequenti, curvæ geometricæ rationales inveniri possunt.

Sint d, e numeri imparés, η numerus par, & ponatur $\frac{z}{q} = q$

$\frac{d-e}{2}$

$x^n - q^n$, item $m = 1 + \frac{z}{2} q q$. Unde erit $x =$ areæ cur-

væ, cujus abscissa est q & ordinata $q^m \times x^n - q^n$, & ordinata

$\frac{z}{2} x \frac{r^{mm} - q q + p}{n+q}$ fiet $= n^{\eta-1} - n^{\eta-2} q + n^{\eta-3} q q + \text{etc.} \dots$

$- q^{\eta-1} x \frac{1 - \frac{z}{2} q q + p}{n+q}$

His quatuordecim diversis modis generalibus Arnicus meus problematis solutionem absolvit. Demonstrationes autem illius ex compositione usus in hoc problemate curvarum Geometris notarum sic se habent.

De Casu primo Linearum logarithmicarum.

TAB. L Sit (in Fig. 17) A B linea logarithmica asymptota habens
Fig. 17. CD, cujus ordinatim applicetur EF, quæ sit subtangenti logarithmicæ æqualis. Ad lineam rectam EF & ad quodcunque in ea punctum I constituatur alia linea logarithmica GHI priori similis & æqualis, sed sita inverso disposita. Deinde si contingentes HL, HM ducantur, dico angulum sub LHM angulo sub CEF esse æqualem.

Ordinatim applicetur HN, fiat EO = EN, ordinatim applicetur OP, & ducatur contingens PQ. Puncta P & H æqualiter distant a recta EI, unde punctum P in curva A B puncto H in curva G I respondet, & angulus sub OPQ = est angulo sub NHM, propterea quod curvæ A B, G I similes sunt & æquales. Quoniam vero curva A B est logarithmica & EN, EO æquales, erit NH $\times$ OP = EF q . Est autem EF = NL = OQ, unde ut NH : EF (NL) :: EF (OQ) : OP. Cum igitur anguli sub HNL, QOP sint æquales, triangula HNL, QOP sunt similia, & angulus sub QPO, qui æqualis est angulo sub NHM, æqualis

quæ illa quoque erit angulo sub NLH. Unde anguli sub NHM & sub NLH æquales erunt, & angulus sub LHM angulo sub CNH sive angulo sub CEF æqualis. Q. E. D.

De Casu altero Linearum Logarithmicarum.

Sint (in Fig. 18) AB, CD duæ lineæ rectæ parallelæ, intra quas quilibet alia linea recta EF ducatur. Ad asymptoton AB describatur linea logarithmica GH, cujus subtangens sit æqualis lineæ EF, & ordinatim applicatæ comprehendant cum asymptoto angulos versus contingentes æquales parti dimidiz anguli sub AEF. Quibus positis, si ad asymptoton CD alia describatur linea logarithmica ILM priori similis & æqualis, & si ducantur contingentes LN, LO, dico angulum sub OLN angulo sub BEF esse æqualem.

TAB. I.
Fig. 18.

Ducatur NP, ut angulus sub ANP angulo sub AEF sit æqualis, & erit $NP = EF$. Sumatur NQ lineæ EF sive subtangenti lineæ logarithmicæ æqualis, jungaturque QL. Quoniam igitur QL puncto Q conjungit cum puncto contactus L, QL ordinatim ad asymptoton AB applicabitur, ideoque angulus sub LQN versus contingentem LN æqualis erit parti dimidiz anguli sub AEF vel anguli sub ANP; est autem $NP = EF = NQ$, quoniam igitur NP, NQ sunt æquales, & angulus sub LQN æqualis dimidio anguli sub ANP, recta QL producta transibit per P efficiens triangulum PNQ isosceles. Eadem ratione si ducatur OS, ut angulus sub COS æqualis sit angulo sub AEF erit $OS = EF$; si vero sumatur $OR = EF$, ducaturque RE, ordinatim ea applicabitur ad asymptoton CD, & producta transibit per S, propterea quod linea IM similis est & æqualis lineæ GH. Erit autem angulus sub PRL (= angulo sub LSQ) = angulo sub LQS = angulo sub NPQ. Unde erit angulus sub LSQ = angulo sub NPQ, & triangu-
la SLQ, PNQ similia sunt, angulusque sub SLQ = angulo sub PNQ = angulo sub BEF. Est autem & $LS = LQ$, $OS = NQ$, item angulus sub OSL (= angulo sub ORS) = angulo sub NQL. Triangula igitur OSL, NQL æqualia sunt, habentia bases OL, NL æquales, & angulos sub NLQ, OLS, etiam æquales: aufe-

Mm 2

ratur

ratur communis angulus sub NLS, & relinquetur angulus sub
OLN = angulo sub SLQ = angulo sub BEF. Q. E. D.

De Cycloide.

TAB. ●
Fig. 19. Sint (in Fig. 19) AB, CD duæ rectæ lineæ parallelæ, quas
EF ad perpendicularum secet. In diametrum EF describatur se-
micirculus EGF, & eo semicirculo describatur semicyclois
FH. Jam si alia semicyclois ILQ priori similis & æqualis sed
situ inverso intra parallelas describatur, & si contingentes LM,
LN ducantur, dico angulum sub MLN rectum esse.

• Sit IOP semicirculus, quo describitur semicyclois IQ, ejus
diameter IP; ducatur LGO, lineæ AB, CD parallela, & jun-
gantur FG, GE, IO. Erit deinde contingens LM parallela re-
ctæ FG, & contingens LN parallela rectæ IO, quæ parallela est
rectæ EG. Angulus igitur sub MLN = est angulo sub FGE
recto, ideoque angulus sub MLN rectus est. Q. E. D.

De Parabola Semicubica.

Fig. 20. Si (in Fig. 20) rectam lineam AB alia recta lineæ CD inter-
secat in puncto D cum lineæ AB angulum quocunque consti-
tuens; & si sumatur $DE = \frac{1}{2} DC$; deinde ducatur EF, ut DF
sit = DE; & denique diametro CF & vertice C describatur pa-
rabola semicubica GCH, quæ transeat per punctum E, habeat-
que ordinatim applicatas ad diametrum CF lineæ FE parallelas
his positis, si parabola hæc ad lineam AB in situ inverso descripta
sit, ut eandem in situ jam dicto descriptam intersecet, & contin-
gentes ad punctum intersectionis ducantur, illæ contingentes se
intersecabunt in angulo æquali angulo sub CDB.

Sumatur in parabola GCH punctum quodvis I, ducatur
ILC, & sumptâ EM = EL ducatur MNC. Deinde ordinatim
applicentur OIP, NQR, ducaturque CEV, item EX diametro
CO parallela. His positis erit $HX : XE :: EF : FC$, & $XE :$
 $XP :: DF : EF$. Unde ex æquo ut $VX : XP :: DF : FC$, di-
videndoque ut $VX : VP :: DF : DC$. Quoniam igitur est
 $DF = DE = \frac{1}{2} DC$, est etiam $VX = \frac{1}{2} VP$. Porro ut $IOq :$
 $EFq :: COc : Fc :: VOc : Efc$. Quatuor igitur ratione
continuata proportionalium est VO secunda, quarum IO est
prima & EF ultima. Est autem $IO : OV :: LF : EF$. Ideo-

que

40. sunt IO, OV, FL, FE quatuor ratione continuata proportionales; unde ut VO : LF :: LF : EF :: VO - LF : LE, componendoque ut LF + EF : EF :: VO - EF (= VX) : LE. Demonstratum autem fuit VX æqualem esse dimidio lineæ VP. Ut igitur 2 LF + 2 EF : EF :: VP : LE :: 2 LFE + 2 EFq : EFq. Jam vero ut IO : LF (:: IV : LE) :: LFq (2 LFE + LEq - EFq) : EFq, propterea quod lineæ IO, VO, LF, EF sunt quatuor ratione continuata proportionales; quoniam igitur ut VP : LE :: 2 LFE + 2 EFq : EFq, erit ut PI : LE :: 3 EFq - LEq : EFq. Eodem modo demonstratur ut NR : EM :: 3 EFq - DMq : EFq. Cum igitur EM = sit EL, erit NR = PI, sunt autem parallelæ, ideoque puncta N, I æqualiter distant a linea AB. Si igitur parabola semicubica GCH in situ inverso ad lineam AB describatur, punctum N incidere potest in punctum I. Parabolæ huic detur ille situs inversus *bcg*, & ducantur contingentes IFS, EW, ΔNT, *sid*; item lineæ WLY, WZM. Erit ex natura parabolæ hujus OS = $\frac{2}{3}$ OC, FW = $\frac{2}{3}$ FC, & QT = $\frac{2}{3}$ QC. Est autem & FD = $\frac{2}{3}$ FC; unde FD, DE, & DW sunt æquales, & angulus sub FEW rectus: & cum EL sit = EM, erunt & anguli sub EWL, EWM æquales. Quoniam autem LMF lineis IO, NQ parallela est, & lineæ OC, FCQC similiter dividuntur in punctis S, W, T, erit WLY contingenti + IFS parallela, & WZM contingenti ΔNT. Est igitur angulus sub WYD = angulo sub IFS, & angulus sub WZD = angulo sub NΔD = angulo sub IFS. Porro cum anguli sub EWL, EWM sint æquales, & anguli sub DEW, DWE etiam æquales propter linearum DW, DE æqualitatem, erit angulus sub YWD = angulo sub WZD. Ideoque angulus sub CDB, qui æqualis est summæ angulorum sub WYD & sub YWD, æqualis erit summæ angulorum sub IFS, & sub IFS, nimirum angulo sub FID æqualis. Q. E. D.

Lond. Aug. 27, 1722.

COMMENTAIRE SUR L'ANALYSE DES INFINIMENT petits, par Mr. CROUZAS.

hoc est,

Mm 3

Com-

**ACTORUM ERUDITORUM
COMMENTARIUS IN ANALYSIN INFINI-
tæ parvorum, Autore CROSA, Professore
Lausanensi.**

Parisiis, apud Montalantium, 1721 4.

Alph. 2 plag. 1 $\frac{1}{2}$ Tabb. æn. 4.

A Nalyfin infinite parvorum Marchionis *Hospitalis* commen-
davimus in Actis A. 1697 p. 137, 139. In eam ex inter-
vallo commentatur Cl. *Crosa*, variis scriptis hæcenus editis ce-
lebris, propterea quod multum difficultatis in ea intelligenda re-
pperit, cum ipso judice nimis concise ac obscure scripta sit, ita ut
facilius fuerit problematis propositi solutionem proprio Marte
investigare, quam ab Autore datam intelligere. Distinctius ita-
que proponere libuit, quæ negotium faciunt calculi differen-
tialis tyronibus, ne tantum ipsis tardii devorandum, nec tantum
temporis perdendum sit. Tyronum utilitati cum unice consulo-
re intenderit, nequaquam vero artem ulterius provehere in ani-
mo habuisti; id quoque eum sollicitum tenuit, num scopum si-
bi propositum fuerit assecutus. Cum itaque Commentarium ad
ambilitum perduxisset, eum perlegendum tradidit nonæmini,
qui præter elementa Geometriæ & Algebræ communis nihil ex
Mathesi didicerat: docuit eventus, quod absque aliis subsidiis
hæc ad *Analyfin Hospitalianam* Supplementa facile intelligeret.
Præmisit duos discursus præliminares, quorum primo terminum
infinite parvi ab obscuritate & homonymia liberat, altero autem
novum potentiarum perfectarum & imperfectarum calculum
cepit, quem nullibi adhuc ad captum tyronum traditum fuisse
arbitratur, quantum quidem ipsi constet librorum (quod fate-
tur) copia destituto. Per calculum potentiarum imperfecta-
rum intelligit calculum surdorum seu quantitatum irrationali-
um, quæ ex invento Viri summi *Newtoni* ad formam dignitatum
rationalium reducuntur & ad earum instar tractantur, miro sa-
ne compendio ac insigni analyseos cum emolumento. Quoniam
totus Commentarius absolvitur Supplementis, quæ ab Autore om-
missa necessaria judicat Noster ad nexum ratiociniorum & pro-
ducta calculi intelligenda, nulla vero problemata nova, nec nova
arti-

artificia, quibus artis limites protendantur, superaddit; ut specia-
liora de hoc opere, quod tyronum conatibus favere lubentissime
conitemur, in medium proferamus, e re lectoris esse minime
judicamus.

OBSERVATIO DE VALVULIS IN URE-
teribus repertis a GEORGIO DANIELE
GOSCHWITZ, Med. Doct. & Prof. Publ. in Aca-
demia Friedericiana, ac in Comitatu Mansfeldensi, &
apud Palatinos Halenses Physico.

Fuerunt quidem inter Medicos, qui Uræterum canales ina-
quales & distinctionibus conspicuos, valvulisque circa ori-
ficia in vesicam hiantia instructos esse pronunciarunt, sed nec
desuerunt, qui id ipsum constanter negarunt. Clarissimus vero
Coschwitz ex octo cadaveribus, quæ per biennium secandi ipsi
copia facta fuit, duo tantum invenit subjecta, in quibus desidera-
te sunt valvulæ Uræterum, in reliquis sex, sive calculorum tor-
minibus, sive aliis morbis per vitam expositis, sive in theatro pu-
blico cultro Anatomico subjectis, constanter easdem vidit. In-
clinant hæ valvulæ versus inferiora oblique, & magis pendula
apparent; modo circulum integrum, modo semicirculum re-
presentantes, & vel sub membranæ vel sub firmiori textura non
solum circa insertionem in vesicam, sed & in reliquo eorum ca-
vo & tractu cum distinctionibus seu arctitudinibus conspicuæ.
Usum valvulas has habere non minus in Medicina theoreticâ
quam Practicâ, existimat Autor Clarissimus. Siquidem eas mo-
deramini inservire putat, ne impetuosis, sed successivis fiat mi-
næ ad vesicam descensus, ejusque regressus ad renes impediatur;
inde quoque evenire judicat, quod calculus per vices non recto
tramite per ureterum ductus descendat, sed hinc inde moram a-
gat. Imo cura unus calculosus præ altero majores sentiat dolores,
& is sæpe, qui graviore perpeffus est cruciatus, parvum excer-
nat lapillum, majorem vero, qui mitiores; hujus phænomeni
ætiologiam ad præsentiam vel defectum valvularum harum fe-
ferendam esse ducit, ita ut valvulæ obicem ponant calculo transi-
turo, & sub violenta sui expansione gravissimos dolores inducant,
absentes

absentes vero patulam concedant viam, ut citius ille, promptius, atque uno quasi nisu ad vesicam iter suum absolvere valeat. Novum igitur hoc inventum clarissimus *Coschwitz* publicæ utilitati invidere amplius nolens, ut in Dissertatione Inaugurali, a Philippo Maximiliano Dilthey mense Martio anni hujus 1723 Halæ sub ejus præsidio habita, describeretur, atque iconibus illustraretur, facile concessit, quarum aliquot in Lectoris benevoli gratiam hic exhibemus.

Explicatio figur. 21. & 22. Tab. I.

Fig. 21.

TAB. I.
Fig. 21.
Fig. 22.

AA. Ureter dexter secundum longitudinem apertus.

B. C. D. E. Valvulæ quatuor.

Fig. 22.

AA. Ureter a rene separatus, præternaturaliter dilatatus.

b. c. d. Coarctationes, sub quibus singulis valvula hæret.

**INSTITUTIONES MEDICÆ, IN USUS
annuæ exercitationis domesticos digestæ ab HER-
MANNO BOERHAAVE.**

Lugduni Batavorum, apud Johannem van der Linden, 1708, 12.

Plag. 11.

**APHORISMI DE COGNOSCENDIS ET
curandis morbis, in usum doctrinæ domesticæ digesti ab
HERMANNO BOERHAAVE.**

Lugduni Batavorum, apud Johannem van der Linden, 1709, 12.

Plag. 16.

**HERMANNI BOERHAAVE LIBELLUS
de Materia Medica & Remediorum Formulis, quæ inserviunt
Aphorismis de cognoscendis & curandis
morbis.**

Lugduni Batavorum, apud Isaacum Severinum, 1719, 8.

Alphab. I plag. 15 dimidiat.

EX quo clarissimus *Boerhaave* Medicinam publice Lugduni Batavorum docere fuit jussus, viginti vero jam abhinc anni sunt præterlapsi, spartam hanc ex merito ornaturus omnem mo-

vit

vit lapidem, ut Artis salutaris principia studiosæ juventuti breviter, succincte, & perspicue explicaret. In aphorismos igitur coegit, quæcunque proponenda erant, & ad descriptionis ædium evitandum, erroresque inde illapsuros præcavendum, publici juris eos fecit, numeris distinctos, & alios ex aliis illustrandos. Hinc prædierunt *Institutiones Medicae & Aphorismi de cognoscendis & curandis morbis*. Quam salutaria vero præcepta in ultimo hoc libro tradantur, vel ex eo patet, quod eundem tertio vice superiore anno imprimi curaverit Bibliopola. Regulas scilicet in eo exhibet Autor clarissimus, quæ causas morborum expedire, atque eventus secundare possunt. Experimenta, huic quidem necessaria operæ, a Græcorum industria, diligentia Arabum, & paucorum inter Recentiores solertia mutuo petiit. Ex Anatomie vero & Mechanicæ, Nostris cultiore, ratiocinio filum & fundamentum comparavit. Autores non allegavit, cum nimis multi vel nulli citandi fuissent. Et speciosos medicamentorum titulos & formulas quod minus addiderit, quanquam se excuset, quia Arti nihil exitiale magis novit, nec ullum remedium salutare cognoscit, quia solo tempestivo usu tale fiat, sententiam tamen successu temporis mutare coactus, libellum *de Materia Medica* edidit. Postquam enim formulas medicamentorum intra privatos parietes communicatas Londini sub titulo: *Praxis Medica Boerhaaviana*, anno 1716, sed non sine erroribus bene multis & noxiis divulgatas vidit, ut Auditoribus melius consuleret, MStæ suæ correxit, amplificavit, & prelo subjecit; addita tamen admonitione, ut ne quis iisdem uteretur, nisi morborum historiam fideliter edoctus atque materiam medicæ effectus noxios & quæ ac salutare probe scrutatus fuerit. Compendiorum horum specimen exhibere supervacaneum erit, nullum interim existit dubium, quin Artis Medicæ tyrones haud exiguum ex assidua eorum lectione sint reportaturi fructum.

VOYAGES DE FRANCOIS COREAL AUX Indes Occidentales &c.

i. c.

N

ITINE

ITINERA FRANCISCI COREALIS IN
 diam Occidentalem, ex Hispanico, & WALTERI
 RALEIGH relatio de Guiana, itemque NARBO-
 ROUGHI iter ad Mare pacificum susceptum, ex Anglico
 idiomate in Gallicum conversum, una cum
 aliis.

Tomi III.

Amstelodami, ap. Joh. Frid. Bernard, 1722, 12 maj.

Alph. 1 pl. 18, cum fig. zn. 5 & mappis maj. 3.

Primi itinerarii Autor, *Franciscus Corealis*, Carthagensis Hispani-
 niz oriundus, maximam partem Americæ, præcipue eas-
 que Hispanis iteinque Portugallis paret, itineribus tam usque
 quam terra inde ab anno 1666 usque ad annum 1697 susceptis
 cum adisset, modoque inter cives suos, modo inter piratas An-
 glos, qui *Flibusters* dicuntur, versatus fuisset, descriptionem
 ejus exactam & libero stylo conceptam dedit. Sed non tam
 dam seriem Chronologicam itinerum suorum recensionem hanc
 adornavit, verum, id quod etiam commodius & publico gratius
 us, secundum ordinem Geographicum & situm regionum in-
 sit, harumque imprimis distantiam exhibuit, nec naturalia tantum
 cum, sed & quæ ad mores incolarum spectant aliaque curiosa
 lit, e quibus hinc inde nonnulla decerpemus. Mores civium
 rum in America degentium ibique natorum corruptissimos
 tur, utpote mollitiei & otio plane immerforam, fastu vero & in-
 chantia, qua se vel infimus quisque pro nobili gerit, & operibus
 nuarias se indignas judicat, plane turgentium. Religioni hinc
 nus deditos ait, ut, quæ ad externam cultum pompasque ceremo-
 niarum spectant, summo studio atque unice curent, hisque & the-
 atralibus sacrarum rerum representationibus adeo delectentur,
 ut, cum vel solennissimam illam festivitatem corporis Christi ce-
 lebrant, in processione non solum privati perfoctique gestibus
 tores sacramentum comitentur, sed & feles porcellique ridiculis
 in morem vestiti. Cultum proinde eorum in superstitionem pla-
 ne degenerare fatetur, in qua toleranda ipsi clerici usque eo pro-
 cedant,

cedant, ut plane ac manifeste idololatriæ cultum, quem Indi Sanctorum imaginibus deferunt, frivolo prætextu excusent. Credendorum vero & omnium scientiarum tanta ignorantia eos laborare, ut, cum paulo abstrusiorum vel non vulgatorum mentio injicitur, eadem a se removere soleant dicitur, quod in proverbium abiit; *Abfit de his cogitare, hæreses enim sunt Lutheranae.* Lepidum affert exemplum Monachi cujusdam Franciscani in urbe Portus belli, qui cum ad eum quidam ex Hispanis in America natis *Metamorphoses Ovidii* attulisset, eum librum pro Bibliis Anglorum vendiderit, cumque auditoribus sitis picturas, quibus liber ornabatur, monstrasset, identidem exclamaverit, *Ecce, quam turpiter pessimi isti Canes Diabolum adorent, qui eisdem in bestias mutat*, librumque tandem in ignem conjecerit. In Venetiam summe præcipites dicuntur, sædæque adeo morbo fere omnes affecti; nec Clericis exceptis, quorum conventus alicubi totos idem invasisse fertur; nec huic malo curando sufficere largum proventum Gvajacæ in his terris crescentis. Non tacet tamen etiam quasdam virtutes Hispanorum horum, liberalitatem nempe & beneficentiam, deque causis decrepantis eorum potentia & felicitatis in his regionibus solide & graviter differit. Clericorum porro mores æque corruptos ac Laicorum data occasione sæpius taxat, & sædas admodum excusationes, quibus peccata carnis palliare sueverint, refert. Acerbitatem quoque, qua utuntur erga miseros Indos in exactionibus aliisque, & impudentiam in fingendis miraculis vivis coloribus depingit. Clericos ait ignorantissimos, nihilominus tantopere coli, ut vestem sacerdotis deosculari in maximo habeatur honore apud Indos, nec quisquam Mexici in urbe primaria commode degere possit, qui non plurimum venerationis eisdem exhibeat; præterea templa eos habere vasis statuisque ex auro argentoque solido factis splendidissima. Jesuitas tamen ait prudentius in moribus & humanius erga Indos se gerere, adeoque omnium amorem sibi conciliare, eruditionisque & zeli laude præ cæteris elucere, tolerandos forte, nisi commercii se immiscerent, ac bona immobilia immodico pruritu ad se rapere, quæ Regi aliquando

damno futura essent, nisi æmulatione & invidia reliquorum ordinum limites ipsis ponerentur. Indorum conditio miserissima, qui mancipiorum vilissimorum loco habentur ab Hispanis, adeo ut verberibus gravissimis affectum viderit Auctor, qui morbo & necessitate urgente ad ventrem levandum ab opera vel penitulum discessisset. Imo ab Hispanis pro perfectis hominibus fieri non habentur, judicantibus eosdem organa ad percipiendum Christianismum non satis habere disposita. Unde illi qui sibi persuadent, omnes transmarinos homines tantum ad percipiendum suum aurum, uxores, terras advenisse, eosque *Xouropobitus* appellitare solent. In rebus religionis & morum profundissima eorum ignorantia, nec sacerdotes suos ratione venerantur, quam quod credant, eos diaboli furorem, quem maxime metuere dicuntur, & miraculorum facientem potestatem habere. Creatorem aliquem univèrsi hujus quædam *Pachamac* vocant, olim venerati sunt, cumque Yncæ suorum ipsorum Solis cultum introducerent, se hoc bona cum ventis *Pachamac* facere gloriati sunt; quorum stragem imitantes Jesuitæ, id operam dant, ut populo persuadeant, eundem *Pachamacum* esse Hispanorum Deum, eundem addentes, eum priori lege abolitâ jam novam, secundam quam coli velit, quæque a Jesuitis annuncietur, tulisse universalis diluvii aliquam noticiam obscuram habere traditione loco columbarum a Noacho, teste sacro Scriptore, substituentes damas; ejusque traditionis etiam apud *Pachamac* vestigia aliqua occurrere, alibi monet, Auctor. Neque resurrectionis mortuorum finisque mundi per incendium grati aliquam ipsis esse ideam, testatur. Ex quo forte factum, quod pridem cum mortuis magnatibus & uxores fuerint factæ, & ex servis quotquot se sponse obtulerant, quorum quandoque numerus fuit, ut plurimi ad idem officium mittentur. Vestales virgines Soli dicatas habuere, quæ castelle supplicium meritæ censetur, si castitatem violassent, effugere non poterant, nisi juramento adseverassent, Solis castitatis graviditatem suam deberi. Indi, qui inter *Orenocum*

Cumque habitant, solari lumine deficiente jejunia ce-
 lebrant; crines vellunt, facies cadunt ad sanguinis effusionem
 usque; Cometas clamore horrifono & incondito fugare tentant,
 sacrificiis suis virginitatem sponfarum suarum delibandam
 committunt. Apud eosdem loco omnis munimenti possessio-
 nem suarum retia, circum easdem expansa, quæ violare, aut
 transgredi inauditum crimen. Brasiliiani quidem inter Portu-
 gallos viventes feritatem ex parte deponunt, audiuntur tamen
 etiam ex iis qui ad Christianismum conversi sunt, de nume-
 ro hostium a se caesorum & devoratorum gloriantes: hos enim
 solent his gentibus *ay Seperto Qóyoyis* devorari ferunt. Paradi-
 sici quoque somniant, quem ultra montes in finibus suis locant,
 in quo cum majoribus suis vitam lætam se acturos credunt, scili-
 cet, qui ut ipsi bene vitam egerint, id est, quamplurimos hostes
 occiderint, & in ventrem abdiderint. Ceterum quantum ad iter
 Americæ, ille *Carthagena* profectus *Mexici* primo, dein *Jama-*
icæ in litoralibus Hispanorum aliis urbibus, post in *Bras-*
iliæ demum *Lima* moratum se refert, & causam fugæ ex
 hinc in *Quitum*, unde terrestri itinere porro etiam in *Popa-*
yocæ transit, non dissimulat, odium nempe & insidias cleri-
 ci eandem, quem rivalem in amore habuit. Tandem Angliæ
 & Batavia lustratis, in patriam *Carthagenam* rediit.

In hunc itinerario Tomo secundo accessit relatio *Guatiberti*
Ralegii Angli de itinere in *Guianam* 1595 suscepto, eam fa-
 ctam remittimus, tum quod jam pridem videtur impressa,
 tum quod nec ipse Ralegius, nec quisquam alius, præter unum
 Hispanum *Martinez*, *Guianam* opulentissimam provinciam at-
 tigit. Nos nos morabitur, quæ eidem Tomo accessit, Relatio de
 insulis novis Philippinis, *Palaos* dictis, quas 1710 *DuBERON*
 & *Curtis* Jesuitæ ingressi sunt.

Tomo III exhibetur relatio itineris, quod *Narboroughus*
 Anglus jussu *Jacobi* Eboracensium Ducis posteaque Angliæ
 Regis 1669 in pacificum mare per fretum *Magellanicum*,
 quod quidem accuratius investigare primarius hujus navigatio-
 nis scopus fuerat, instituit. Hic cum duabus navibus prætervectus

Maderam & *insulas Capitis viridis*, litora que *Brassila* legens, ad *Caput blancum* & ad *Portum desideratum* pervenit, demumque ex opposito ejus in *Insula*, quæ a *Pinguentia*, amphibii quodam genere, dicitur, diutius moratus est, & nomine *Regis Caroli II* totius ejus regionis & continentis possessionem cepit. Ibi magnum numerum vitulorum marinorum, quorum caro gustu non cedit agninae, deprehendi observat. Ipsa litora deserta quam quæ maxime, sicut & in ulterioribus littoribus ad *Baldviam* fere usque, ubi hominum vestigia fere nulla, terra fere omnis nec metallorum proventibus felix, nec ligni ferax, & nitrosa potius deprehensa, præterquam circa portum *S. Juliani* & quædam loca in freto. Struthionum tamen illic copia, est minorum quam in *Barbaria Africa*, & in cibum quoque eduntur. Navigationem per fretum omni periculo vacuum deprehendit. *Portum a fame* dictum omni quidem frumento & fructibus habitatoribusque destitutum, sed aqua bona piscibusque & ligno abundantem offendit. Progressus vero ad *Baldviam* que & loca cultiora, atque ab *Hispanis* litora obfidentibus, in quantum detentus, cum nulla cum indigenis barbaris nisi commercia posse intellexisset, rediit in *Angliam*. Sequitur *Abelis Tasmani* expositio de terris australibus, quas navigatione 1642 14. Aug. inde a *Batavia Java* instituta, adiit. Hic primum *insulam S. Mauricii* prope *Africam* accedens, demum in finem *Oceanum* inter 4 & 5. latit. austrinae navigans, ad *terram Diemen* pervenit, ejusque litora salutavit. Inde *insulam Zeelandiam* adiit, quæ, quantum ex conspectu judicari poterat, bona satis, sed incolæ ejus latrociniis dediti more & cultum corporis Japonensium quodammodo æmulabatur. Inde accessit *insulas Amsterdam & Rotterdam* dictas, inque posteriori speciem quandam hortorum admodum ad justam regulam ordinatorum deprehendit. Porro *insulam principis Wilhelmi* vocatam, inf. *Antonii Java*, inf. *Wilhelmi Schouten*, ulteriorisque borealia litora *Guinea nova* prætervectus, in cuius partem vicinia terræ motum in ipso mari, scilicet navem oculo & aere tranquillo concussam, sensit, indeque in *Bataviam*, post per-

mensium rediit. His subjungitur Patris *Nyet* relatio de
 missione Jesuitarum ad *Moxos* Lima 1705 20 Maji perscripta,
 quæ quidem jam extat in sylloge illa, quæ sub titulo *Lettres*
edifiantes des P. Missionnaires in Gallia edita: ex qua saltem
 notamus, hanc missionem primum circa annum 1675 ad il-
 las gentes, quæ fines orientales *Peruvia* accolunt in latit. austr.
 12 fuisse institutam. Missionarii nunc sunt fere 30, converso-
 rum 25 vel 30 millia. Missio, quam vocant, seu tractus, quem
 inhabitant neo-conversi, civitates & vicos, in plateas re-
 ctilineares distinctos, complectitur: cuilibet patri familias por-
 tio terræ colenda assignata, cujus proventus in commune socie-
 tatis universæ horreum ab ipso deportantur, e quo quantum quis-
 que pro necessitate familiæ suæ opus habet, repetit a Jesuitis,
 qui adeo sacram pariter ac civilem potestatem administrant, po-
 pulis obedientissime imperata facientibus. In medio harum
 missionum est sedes primarii ex hisce Patribus, bibliotheca &
 pharmacia instructa. Sequitur tandem historia vitæ &
 mortis *P. Cypriani Baraze* ex S. J. cum relatione de statu e-
 jusdem missionis per *Nicolaum Urbanum de Mata*, Episcopum
civitatis la Pax in *Peruvia*, typis commissa *Lima*. Hic circa na-
 turam regionis notatur, quod quatuor anni mensibus terra aquis
 inundata incolas a mutuo commercio prohibeat, reliquo tempo-
 re calore cum frigore alternante. Unde sæpe pestis & fames, i-
 tem magna serpentum & insectorum copia, sterilitasque soli,
 nec frumento nec vineis apti, bobusque tantum & armentis ab-
 undantis. Incolæ ob has difficultates admodum in diversa sparsæ,
 piscibus fere tantum & radicibus aluntur; potu, quem amant,
 utuntur inebriante; mores olim ferè: matre enim mortua ir-
 fans editus etiam neci dabatur, pariterque ex gemellis editis
 unus, duos quippe ab una matre nutriri posse dubitabant; po-
 lygama utebantur, etsi parcius ob inopiam. Solem, stellas, lu-
 nam, tygrides, fluvia, idolorumque parvas imagunculas adora-
 bant, sed sine cultu exteriori aut solenni. Centum vero abhinc
 annis in urbe *Peruviz S. Crucis de la Sierra* Missionariorum
 sedes fixa fuit, unde in viciniam excurrerent: primusque *Cypria-*

nus Baraza eoivit, qui a superioribus multis precibus obtinuit, ut sibi hæc provincia ac missio decerneretur. Hic itaque illi quot annis non sine successu immoratus, postea *Christi-generos*, quorum linguam non exiguo labore addidit, adiit, at propter morum eorum feritatem parum prosperos successus metuens, ad suos *Moxos* rediit, indeque post quinquennium ad alios *Indos* conversus, morum dulcedine & sibi & Christianismo plurimos conciliavit, imo & formam regiminis politicam apud eos instituit, capita familiarum ceteris præficiens, variarumque artium cognitione eos instruens. Ne vero inopia alimentorum nova hæc resp. dissolveretur, ipse armentorum boumque progem, quibus regio destituebatur, ex urbe *S. Crucis* addidit, ex quo tempore armentorum copia hæc regio abundat. Quibus factis, ad *Cofecomonienfes* se contulit, eosque obsequentes offendens *Missionem S. Xaverii* fundavit. Post *Cirionenses* aliosque adiit, & quosdam permovit, ut sedes suas ad *Andes* transferrent. Cum via longior videretur per quam cum *Ande* ventu sociorum suorum *Lima* communicare possit, breviterem per invios montes & nullis calcataim hominibus viam quærens, demum quarto anno eam invenit, unde jara occu-pendiosiore 15 dierum itinere *Lima* ad *Moxos* pervenit. Postea *Tapacures* accessit, eundemque *Bauros*, maximeque mores promittebant, politos & ad humanitatem accedentes, sed apud quos tamen martyrium expertus crudeliterque occisus, a *Indis* ictibus confossus obiit 1702 die 16 Septembris.

CARMINA ILLUSTRUM POETARUM

Italarum.

Tomus I-X.

Florentiæ, ap. Jo. Cajet. Tartinium & S. Franchium, 1722, 8.

Alph. 1 pl. 14.

CUM de prioribus octo Tomis hujus Collectionis dictum est nihil sit in Supplem. T. VIII Sect. IV p. 192, nolumus hæc indictum relinquere nonum istam, nuper admodum editam, cum Poetas a literis S. & T. incipientes LIV complectatur, sed multo plures Tomos deinceps prodituros, facile liquet.

ACTORUM ERUDITORUM,

Quæ Lipsiæ publicantur,
SUPPLEMENTA.
Tom. VIII Sect. VII.

DEFENSE DE LA RELIGION CATHOLIQUE,

h. e.

DEFENSIO RELIGIONIS CATHOLICÆ
contra omnes, quotquot habet, hostes; secundum vera
principia, tribus Dialogis comprehensa. Autore MI-
CHAELE LE VASSEUR, Diaceseos
Blesensis Sacerdote.

Lutet. Paris. apud Phil. Nicol. Lottin, 1721, 8.

Plag. 21.

UBi secunda hujus libri editio, quæ primam, ferme ante viginti annos in lucem emissam, nobis autem non oblatam, sequitur, ad manus nostras pervenit, digna ea nobis visa est, cujus fumina in his Eruditorum Actis legatur. In præfamine S. Rev. Autor sibi in animo esse aperit ea, quæ in multis magnisque contra Catholicæ religionis inimicos scriptis librisque extent, breviter tribus Dialogis complecti, & Catholicorum, hoc est, eorum qui Papam pro visibili suo capite habent, nomine exposito, docet, velle eosdem, ut quilibet religioni se submittat sua ratione usus, quæ ipsam eo perducatur, ut traditionem Catholicorum non fallere, S. Codicem esse verbum Dei, cujus veram illi sequantur sententiam, & Ecclesiam ea omnia pro autoritate, quam a JESU CHRISTO acceperit, confirmare credat; idcirco & rationem, & tradi-

o o

tionem

tionem, & S. Codicem vera esse principia, quibus Ecclesia Catho-
lica, ut suos inimicos ad se trahat, pro jure, quo polleat, utatur. Constat autem hic libellus *duabus partibus*, quarum *prior* tres Dialogos, *posterior* autem eorum, quæ in iis prolata & disputata sunt, confirmationem continet. In *primo* Dialogo, qui

- p. 2. *Atheos* impugnat, & ex cœli, terræ, corporis animæque humanæ consideratione ostendit, esse Deum, & tamen si sint Athei cum practici tum negativi, qui ex iis, quæ vident, nihil veri ob stupiditatem colligere, nec ex ordine, quo ipsa rerum natura totusque mundus constant, esse supremum Numen, quod universo orbi præsit, judicare valent, nullos tamen speculativos existere. De populis ratione & ingenio pollentibus, qui tamen religione careant, statuendum esse, eos quidem summi Numinis existentiam concedere, sed vel ei libertatem denegare, & ideo omnem illius venerationem vanam pronuntiare, vel ejus majestatem esse tam sublimem, ut nihil ei congruat, nihil quo coli possit, extet. Gentes illud sibi finitum & corporeum imaginantes, non ejus existentiam sed essentiam impugnasse; Paulo gentes, Eph. II, 12 non esse Atheos speculativos, sed practicos; nonnullos antiquorum Philosophorum ideo iis esse annumeratos, quoniam falsorum Deorum cultum rejecerint; Foetum, Ruggierum, & Vaninium, Deum paulo ante mortem negantes, aliud dixisse, aliud cogitasse, atque non sanam rationem sed vehementes animi motus secutos esse. Ex insectis etiam elucere Dei sapientiam, & ex ordine naturæ non tantum ejus existentiam, sed etiam perfectiones cognosci, at ejus immaterialitatem cum immensitate, immutabilitatem cum libertate, & sanctitatem cum malis in terra existentibus vix nos posse conciliare.
23. Tum eidem cum *Deistis*, qui vel Deum curam rerum inferiorum gerere negant, vel eum omnibus religionibus nullo habito delectu delectari somniant, vel solam naturalem relig. amplectuntur, revelatam contra repudiant, res est, & hanc omnino extare, eamque non esse aliam, quam antiquam Judaicam & hodiernam Christianam e miraculis confirmat, quæ revera, æque ac Muhametem, a quo Coranus profectus sit & Confucius,

fucius, qui apud Chineses floruerint, extitisse, & patrata esse, negari nequeat, imo ob Ecclesie testimonium certa sint atque firmissima. Ac ne quid erroris eorum commemorationi subesse quis suspicetur, pro certo ponit, & operationes sensuum humanorum, si recte se habeant, minime fallere, & lumen nature, quod hominibus insit, facere, ut ea, quæ damnum afferant, vitent, & quæ bona sunt, quærant, & amplectantur; idcirco conficit, fieri non posse, ut iis, quæ Scriptores Ecclesiastici de Christi miraculis tradiderint, aliquid falsi insit, quia illi agnoverint, se audivisse, omnes Pastores Catholicos hæc miracula prædicare, & se vidisse, illa in omnibus Scriptoribus inde a Christi ætate ventibus narrari, de quibus nemo dixerit, illos ea, quæ nec ab iis visa, nec audita, protulisse, & omnia finxisse, atque alios in fraudem deducendi animum habuisse, inprimis cum constet, eosdem relicta priori religione severissimam esse amplexos, & ob eam varia & intolerabilia mala subiisse. Deinde miracula Christi enumerat, eaque non nisi ab ipso profecta esse, atque cum fidei mereri, tum Christianam religionem egregie stabilire, demonstrat. Dum inter dogmata miraculis confirmata & hæc referenda censet, quod ipse Deus religionem, qua coleretur, præscripserit, & quod S. Codex sit verbum Dei, cui-dam sibi objicienti, nonnullos veterum Doctorum, libros, qui Apocryphi dicantur, item Epistolam Pauli ad Hebræos, secundam Petri, secundam & tertiam Johannis, Jacobi & Judæ ut & Apocalypsin pro parte ejusdem non habuisse, respondet, eorum ætate rationem illos in canonem referendi non omnibus innotuisse, iisque decretum Ecclesie ad fidem iis habendam defuisse. Qua de causa tandem Episcopi Catholici, eos verbum Dei esse, prout traditio ad ipsos transmissa docuerit, decretum fecerint, quod ab omnibus Catholicis sit approbatum. Deinceps ad *infideles* pergit & primum cum *gentilibus* congregitur, quibus Jesum & Apostolos artis magicæ fuisse peritos, & sua prodigia ope demonum confecisse somniantibus, quatuor opponenda censet. *Primum*, Magos sua doctrina & factis homines ad idololatriam variaque vitia & crimina perduxisse, cum contra Christus ejusque Apostoli sis verbum Dei, cultum, honestatem & virtutum studium

p. 40.

persuadere conati fiat, quapropter etiam paganismus suum amiserit vigorem, hominesque sanctæ vitæ studentes in mundo esse coeperint. *Alterum*: ex collatione prodigiorum magicorum & miraculorum Christi constare, hæc illa multum superare. Etenim, si quis eorum naturam consideret, patere, e.g. Vespasiani sanationem cæci & paralytici a Dæmonibus esse profectam, vel certe ab ejusdem Medicis illam potuisse fieri, cum profus alia ratio in cæcis a Jesu sanatis sit observata; Apollonii curationem hydropici ex naturalibus causis esse profectam, filiam vero, quæ ab eo resuscitata dicatur, non revera fuisse mortuam; si quis illorum *effectus* expendat, esse manifestum, Apollonium paucos, Jesum vero innumeros habuisse discipulos, qui alios ejus doctrina imbuerint; si quis ad *certitudinem* eorum animum applicet, & tum deprehendi, Apollonii vitam centesimo & vigesimo ab ejus morte anno a Philostrato esse compositam, multisque fabulis refertam; cum ea, quæ de Christo literis relata sint, in dubium vocari nequeant. *Tertium*: JESUM & Apostolos Magos sibi oblatos hostiliter esse aggressos, & ita impugnasse, ut eos succumbere oportuerit. *Quartum*: JESUM & Apostolos ipsos Dæmones invasisse, & ut continuo cederent, coegisse. Ac dum videt, sibi quempiam objicere posse, quod spiritu & potentia singulari, qua Christus & Apostoli fuerint præditi, factum sit, ut Magis præstarent, ex eo quaerit, utrum Spiritus ille fuerit bonus an malus? contenditque, non posse esse inaleum, quia non vitæ pravitatem sed sanctitatem docuerit, & cum sit bonus, eum esse pro digito Dei habendum. A gentilibus ad *Judeos*, qui V. T. nitantur, se convertit, hosque ita refellit, ut dicat, eos libros V. T. & in primis vaticinia non intelligere, characteres Messie JESU nostro exacte convenire, legem cultumque Mosaicum debuisse cessare, & re vera cessasse, JESUM vaticinia illa ad se spectare miraculis demonstrasse, eoque Judæos, ut eum verum Vatem a Deo missum agnoscerent, obstrictos esse. Postremo contra *Muhametanos*, perhibentes, esse summi Numinis voluntatem, ut Christiana religio ad certum tempus daret, probat, Deum velle utique, ut ea usque ad finem seculi sit unica, in qua sibi cultus exhibeatur, hominesque salventur, paracletum

p. 59.

tum vero Apostolis promissum non esse Muhammetem, sed Spiritum S. Si quis tandem quærat, qui fiat, ut hæc argumenta infideles eo non perducant, ut Christianæ religioni accedant, respondet, eorum vim quidem se in illorum intellectu exerere, non autem eorum voluntatem cogere. Esse eos quidem convictos, Christianam religionem esse veram, nolle tamen se officiis ab illa præscriptis, ut par sit, adstringere. In *secundo Dialogo Calvinianos, Lutheranos, Socinianos, & alios*, qui se Christianos dicant, non autem sint Catholici, petit, ostensurus illos non posse esse certos, se veram religionem Christianam sequi. Qua de causa infideli, ignorant, quos inter eos, qui illam profiteantur, sequi debeat, suadet, ut se Catholicis & non Calvinianis iungat, quia hæc ac ceteri illi, neque certitudine, infallibilem neque moralem, quod vera Christianæ religionis dogmata amplectantur, habeant. Quod ut demonstret, tradit, Catholicos ex traditione generali & perpetua firmiter esse persuasos, libros S. Codicis revera esse divinos; cum Calviniani illam rejicientes, contendant, se, ut idem credant, adduci, vel *Spiritus S. testimonio*, cum tamen revera illam persuasionem a Spir. S. esse, ostendere nequeant; vel *lectione librorum Canon.* cum tamen nondum inter ipsos conveniat, qui libri ad Canonem pertineant, & nullus ab eis liber sit receptus, cujus divinitas a Deistis, statuentibus, eos ab hominibus naturale lumen sequentibus esse compositos, non impugnetur, nec possint esse certi, se ea omnia intelligere, quæ in illis libris proponantur, atque si etiam illos intelligerent, ex eo quidem consensum religionis cum illorum autoribus, non vero eos divinitus inspiratos esse, constare; vel *perfectione doctrinae* ibidem expositæ, quæ tamen tantummodo indicet, Auctores eorum parum humanæ rationis lumen secutos esse; vel *vaticiniis*, cum probandum sit, revera illa extitisse, & multo ante, quam res in iisdem propositæ acciderint, edita esse, id quod sine aliorum testimonio fieri nequeat; & si etiam ita res se habeat, ex eo tamen illud solum constare, vaticinia quidem illa, non vero etiam alia in S. Codice contenta, esse verbum Dei; vel *mysteriis*, ibi traditis, cum ea Deistæ negent, & Sociniani Trinitatem & Incarnationem aliter ac Calviniani explicant; vel *cognitione ar-*

articulorum fidei ad salutem necessariorum, quorum causa legendi; cum Protestantes in iis, qui ad salutem sint necessarii, constituendis a se dissentiant, & id, quod S. Codex in rebus ad salutem cognitu necessariis clarus exillat atque perspicuus, sit principii petitio; vel eo, quod alios non curent, sed ipsa lectione S. Scripturæ, quæ ad salutem æternam spectent hauriant, id quod Spiritus S. gratia fiat; cum causam, cur suam opinionem a gratia Spiritus S. profectam esse, credant, ignorent. Cum quidam ex eo suæ religionis certitudinem firment, quod bonam habeant intentionem, pietati honestatique studeant, atque animi tranquillitate fruantur, respondet, alios idem de sua religione sentite, quorum tamen animi tranquillitatem erroribus innit, merique lethargum habendam esse censet. Cum porro se S. Codicis interpretationes a primis Reformatoribus, qui peculiarem ad sacrum ministerium acceperint vocationem, propositas sequi perhibeant, negat illos, ut emendationem in Ecclesia susciperent, habuisse vocationem, utpote qui receptas doctrinas rejecerint, ab hominibus plebejis fuerint electi & ordinati, atque tametsi Catholicos variorum errorum postulaverint, ipsi tamen in Ecclesiam permultos intulerint. Cum etiam sint, qui affirmant, omnes, quotquot quondam extiterint, Ecclesiæ Pastores, errores cum principiis religionis Christianæ pugnantes docuisse, id prorsus negat, contenditque, Juratum traditionem approbasse, & Calvinianos, docentes, eos articulos fidei esse fundamentales, quos omnes Christiani profiteantur, ac Christianos esse illos, qui articulos fidei fundamentales recipiant, circulum committere. Præterea cum iidem in interpretando S. Codice ministrum aut pastores, qui non sint infallibiles, sequi vetent, & quemlibet ex se de vera ejus sententia judicare posse statuant, id maximopere culpandum censet, cum primum Codex S. sit credendorum materia & non principium, aliamque prorsus oporteat esse regulam, ex qua constet, Codicem S. esse verbum Dei, ejusque sensum, quem quis tenet, esse verum, deinde Ariani, Macedoniani aliique Hæretici in eadem fuerint opinione, tandemque illud rationem errores a veritate discernendi tollat. Cum etiam Synagoga Judaica quondam errasse

fera-

feratur, quod JESUM Messiam esse negaverit, pii & cordati Judæi ea ætate viventis fuisse sentit, neque autoritatem Ecclesiæ, neque Christum, sed hujus miracula respicere. Cumque Arianis fuerint sua Concilia, eum Christianorum sibi consuluisse optime, qui traditioni in Concilio Nicæno defensæ adhærere secum statuerit, & cum Paulus unicuique rerum sacrarum examen commendat, 1 Theff. V, 21, id non sine regula, qua tamen Calviniani careant, institui debere docet. Quapropter cum hi neque infallibiliter neque moraliter de veritate suæ religionis certi sint, communique cum Hæreticis utantur principio, ut de meliori religione sint solliciti, iisdem suadet. Extremo Socinianos eodem modo aggreditur, & hos certo scire, Evangelium primum N. T. esse Matthæi, & se habere dictorum S. Codicis veram sententiam, negat, quia traditionem, ex qua utrumque constet, repudient. Eorum sententiam, quod libri S. Codicis tam clari & aperti sint, ut sit nemo, qui eos non intelligat, experientię repugnare statuit, id quod ex eo etiam pateat, quod in articulis fidei non conveniant, & Deum se revelasse, non ex ratione sed traditione constet. Quod eorum cœtus quondam creverit, inde factum, quod illorum doctrina cordi humano blandiatur, libertatem credendi permittat, mandata Dei hominem naturalibus viribus perficere posse, publicam fidei professionem non esse necessariam, peccata habitualia tantum damnare, penasque inferni esse temporales, tradat; qui tamen postea ita sit diminutus, ut inter Turcas tantum toleretur. In tertio Dialogo, cujus summa eo spectat, ut S. Rev. Autor probet, Catholicos esse quam certissimos, se veram tenere religionem Christianam, existimat, primo necesse esse, ut extet subsidium, quod fidei articulos a JESU & Apostolis prolatos demonstrat, & cum illud non sit ipse Codex S. esse testimonium, quod ex traditione generali ad se per tot secula delata Ecclesia Catholica de illis præbeat, recteque se habeat, quia facta spectet, atque Papæ subjectos cum Christianos tum Catholicos constituat. Tum, ut suam sententiam ab adversariorum objectionibus vindicet, notat, aliud esse sub examen vocare facta, aliud vero ejus examinis habere certam regulam, qua Calviniani destituantui;

in

p. 107.

119.

articulorum fidei ad salutem necessariorum, quorum causa legendi; cum Protestantes in iis, qui ad salutem sint necessarii, constituendis a se dissentiant, & id, quod S. Codex in rebus ad salutem cognitu necessariis clarus existat atque perspicuus, sit principii petitio; vel eo, quod alios non curent, sed ipsa lectione S. Scripturæ, quæ ad salutem æternam spectent hauriant, id quod Spiritus S. gratia fiat; cum causam, cur suam opinionem a gratia Spiritus S. profectam esse, credant, ignorent. Cum quidam ex eo suæ religionis certitudinem firment, quod bonam habeant intentionem, pietati honestatique studeant, atque animi tranquillitate fruuntur, respondet, alios idem de sua religione sentite, quorum tamen animi tranquillitatem erroribus innitens, necnonque lethargum habendam esse censet. Cum porro se S. Codicis interpretationes a primis Reformatoribus, qui peculiarem ad sacrum ministerium acceperint vocationem, propositas sequi perhibeant, negat illos, ut emendationem in Ecclesia susciperent, habuisse vocationem, utpote qui receptas doctrinas rejecerint, ab hominibus plebejis fuerint electi & ordinati, atque tamen Catholicos variorum errorum postulaverint, ipsi tamen in Ecclesiam permultos intulerint. Cum etiam sint, qui affirmant, omnes, quotquot quondam extiterint, Ecclesiæ Pastores, errores cum principiis religionis Christianæ pugnantes docuisse, id prorsus negat, contenditque, Jurisum traditionem approbasse, & Calvinianos, docentes, eos articulos fidei esse fundamentales, quos omnes Christiani profiteantur, ac Christianos esse illos, qui articulos fidei fundamentales recipiant, circulum committere. Præterea cum iidem in interpretando S. Codice ministrum aut pastores, qui non sint infallibiles, sequi vetent, & quemlibet ex se de vera ejus sententia judicare posse statuunt, id maximopere culpandum censet, cum primum Codex S. sit credendorum materia & non principium, aliamque prorsus oporteat esse regulam, ex qua constet, Codicem S. esse verbum Dei, ejusque sensum, quem quis tenet, esse verum, deinde Ariani, Macedoniani aliique Hæretici in eadem fuerint opinione, tandemque illud rationem errores a veritate discernendi tollat. Cum etiam Synagoga Judaica quondam errasse

fera-

feratur, quod JESUM Messiam esse negaverit, pii & cordati Judæi ea ætate viventis fuisse sentit, neque auctoritatem Ecclesiæ, neque Christum, sed hujus miracula respicere. Cumque Arianis fuerint sua Concilia, eum Christianorum sibi consuluisse optime, qui traditioni in Concilio Nicæno defensæ adhærere secum statuerit, & cum Paulus unicuique rerum sacrarum examen commendet, I Thess. V, 21, id non sine regula, qua tamen Calviniani careant, institui debere docet. Quapropter cum hi neque infallibiliter neque moraliter de veritate suæ religionis certi sint, communique cum Hæreticis utantur principio, ut de meliori religione sint solliciti, iisdem suadet. Extremo *Socinianos* p. 107. eodem modo aggreditur, & hos certo scire, Evangelium primum N. T. esse Matthæi, & se habere dictorum S. Codicis veram sententiam, negat, quia traditionem, ex qua utrumque constet, repudient. Eorum sententiam, quod libri S. Codicis tam clari & aperti sint, ut sit nemo, qui eos non intelligat, experientię repugnare statuit, id quod ex eo etiam pateat, quod in articulis fidei non convenient, & Deum se revelasse, non ex ratione sed traditione constet. Quod eorum cœtus quondam creverit, inde factum, quod illorum doctrina cordi humano blandiatur, libertatem credendi permittat, mandata Dei hominem naturalibus viribus perficere posse, publicam fidei professionem non esse necessariam, peccata habitualia tantum damnare; pœnasque inferni esse temporales, tradat; qui tamen postea ita sit diminutus, ut inter Turcas tantum toleretur. In *tertio* Dialogo, 119. cujus summa eo spectat, ut S. Rev. Autor probet, Catholicos esse quam certissimos, se veram tenere religionem Christianam, existimat, primo necesse esse, ut extet subsidium, quod fidei articulos a JESU & Apostolis prolatos demonstrat, & cum illud non sit ipse Codex S. esse testimonium, quod ex traditione generali ad se per tot secula delata Ecclesia Catholica de illis præbeat, recteque se habeat, quia facta spectet, atque Papæ subjectos cum Christianos tum Catholicos constituat. Tum, ut suam sententiam ab adversariorum objectionibus vindicet, notat, aliud esse sub examen vocare facta, aliud vero ejus examinis habere certam regulam, qua Calviniani desituantui; Catholicam Ecclesiam

in

in nullum errorem unquam esse ductam, Scriptores Ecclesiasticos sibi in particularibus non in notoriis & publicis imposuisse, concilia, quæ illa, quæ ab antecessoribus non acceperint, protulerint, errasse, doctrinam Cypriani de Hæreticorum baptismo & Chiliastarum traditioni communi esse adversam, quosdam Hæreticos falsam traditionem arripuisse, antiquos Ecclesiæ Græcæ doctores etiam Papam visibile Ecclesiæ caput habuisse, Arminense concilium primum orthodoxis postea Arianis favisse, Constantinopolitanum, in quo decretum, ne Ecclesia Græca posthac ex Papæ autoritate pendeat, a Joanne VIII irritum esse factum, præsentiam realem corporis & sanguinis Christi in S. Cœna non demum a Paschasio Rudberto inventam, sed jam antea creditam, frustra a Jo. Scoto, qui tamen in nullo concilio damnatus fuerit, impugnatam esse, doctrinam fidei Seculi primi ab ea, quæ Seculi decimi & octavi, apud Catholicos differre, non nisi ex traditione ostendi posse, & Ecclesiam Romanam olim puram hodie impuram esse, Calvinianos, qui de verbo Dei non sint certi, probare non posse, imprimis cum comparatione non argumento utantur, ac loca veterum Ecclesiæ Doctorum, qui Catholicorum doctrinæ adversari videantur, ex traditione explicanda esse. Deinde dum in eo est, ut hoc testimonium infallibile esse monstret, tradit, sapius fieri, ut & populo, & provinciæ, & oppido, & quibusdam hominibus, imo & uni fides sit habenda, & hac ratione Ecclesiam Catholicam in iis, quæ ad fidem pertinent, non fallere; ejusmodi testimonio uti quidem Muhammetanos, sed eo probari tantum, quomodo se habeat eorum religio, non autem eandem esse veram. Inter Catholicos controversias esse non de articulis essentialibus, sed de iis tantum, qui nondum sunt proscripti & damnati; atque fidem Catholicorum non esse humanam, sed divinam, quia nitatur verbo Dei & testimonio Ecclesiæ, quod sit medium, ex quo illius veritas certissime cognoscatur. Cuidam quærenti, unde possit esse certus, hujus testimonii rationem ubique haberi, dicentique, sibi ejus causa vel omnes in universo terrarum orbe cœtus Catholicos adeundos esse, vel Pastori, qui tamen fallere suamque propriam opinionem traditionis nomine occultare possit, fidem

fidem habendam esse; respondet, eum, qui oculis propriis in percipiendis iis, quæ Pastor Ecclesiæ cum Ecclesia Catholica doceat, utatur, non posse falli, & hunc, si de universali doctrina velit fieri certior, oportere literas ad alias nationes mittere, quibus ab iis petat, ut sibi perscribant, quæ sint suorum Pastorum dogmata. Postremo si quis Catholicorum scire velit, unde sibi constet, se veram alicujus loci S. Codicis tenere sententiam, ait, non quæri de omnibus ejusdem locis, cum multi intellectu sint difficiles, sed de iis, quibus contingantur articuli, quos Christus ad salutem creditu necessarios constituerit, nec dubitandum esse, quin ipsi eorum verum teneant sensum, quandoquidem eos, prout articuli fidei suæ postulent, interpretentur, & ipsi infallibiliter de eo sint certi, quod fidei suæ articuli sint ii, quos Christus & Apostoli ad salutem necessarios constituerint. Antequam his finem imponit, fatetur, inter Catholicos & Protestantibus tantam non esse differentiam, ut quidem sibi multi persuadeant, tum id omnino largitur, quod neque invocationis Sanctorum, neque venerationis sacræ imaginum, neque sacrorum quadragesimorum, neque precum pro mortuis in celebratione missæ, neque aliorum, quæ in Ecclesia Catholica sunt in usu, Codex S. ullam mentionem faciat, quæ tamen per traditionem universalem, prout ab Apostolis ortum habeat, Ecclesia receperit, quæ etiam dies festos, jejunia, abstinentiam a comestione carnis, processiones & alia ab Apostolis non instituta ideo observet, ut fideles de mysteriis modestesentire & pietati studere discant. In *posteriori* suæ defensionis religionis Catholicæ parte confirmationem eorum, quæ his tribus Dialogis tradidit, affert. Uteaque in *primo* Dialogo contra Atheos disputavit, sint firma, & Christianam religionem in omnibus terrarum locis intra paucos annos esse receptam, Sect. I, & Apostolos eorumque discipulos multa fecisse miracula, S. II ostendit. Cum in Dialogo *secundo* Protestantibus impugnaverit, jam in eo est, ut probet, eos usque ad præsens tempus in articulis ad salutem necessariis non consentire, S. I, Calvinianos, neque leges Ecclesiasticas neque civiles in conscientia obligare, docere, S. II, eosdem ordinationem primorum ministrorum falso jactare, S. III,

ex eorum doctrina, cum marito, tum uxori, si alter conjux fuerit infidelis, S. IV, vel diu abfens, novi conjugii dari licentiam, S. V, eosque religionis causa multa crudeliter fecisse, S. VI. Protestantes contra Catholicos multorum errorum, S. VII, & quidem 1) idololatriz, 2) ejus, quod Jesum Christum non unicum mediatorem agnoscant, tum 3) ratione bonorum operum, 4) invocationis Sanctorum, 5) quantitatis corporis Christi in S. Coena, ac si ibi eadem sit, quam habuit cruci affixus, 6) praesentiae realis, 7) adorationis Jesu Christi in S. Coena, 8) sacrificii missae, 9) ceremoniarum precumque missae, 10) & 11) sacrificii crucis, 12) sacerdotum, 13) memoriae mortis Christi in missa, 14) remissionis peccatorum, 15) satisfactionis per opera, 16) indulgentiarum, 17) purgatorii, 18) Papae, 19) conciliorum, & 20) lectionis Codicis S. postulare; imo celebrium Protestantium in eo esse consensionem, quod religio Pontificia Doctoribus quinque priorum seculorum in multis repugnet, Sect. VIII, & quidem speciatim C. 1 in sacrificio missae, c. 2 in precibus & ceremoniis, quae in missa observantur, c. 3 in praesentia reali & transubstantiatione, c. 4 in Eucharistiae reservatione & delatione ad aegrotos, c. 5 in jejunio Sacrorum quadragesimalium, c. 7 in confessione, c. 7 in precibus pro mortuis, & c. 8 in invocatione Sanctorum ac veneratione reliquiarum. His ea, quae de Socinianorum dogmatibus monenda esse censuit, Sect. IX subjicit. Postremo, ut iis, quae Dialogo tertio pro Romano-Catholicis disputavit, sua constet veritas, primo argumenta ad probandum primatum Papae ex octo prioribus seculis, S. I, tum, quod Sec. IV numerus Catholicorum Arianos superaverit, S. II in medium profert; professionem porro fidei Catholicae, ut est S. Codici consentanea, quae cum ex Symbolo Apostolico, quod omnium Christianorum, tum ex iis articulis fidei, qui Ecclesiae Romano-Catholicae sunt proprii, constat, S. III exhibet; tandemque, Catholicos solos esse Christianos, qui semper fidem suorum antecessorum fuerint secuti, eundo per omnia a primo usque ad nostram aetatem seculo, Sect. IV demonstrare conatur. *Appendicis* loco comparent primum *additiones* quaedam, in quibus non tantum de certitudine in religio-

nis

nis negotiis, de præsentia corporis Christi, & de mysteriis contra Calvinianos ulterius differitur, sed simul transubstantiationis natura, Papæque dignitas explicatur, qui quidem Ecclesiæ visibilis sit caput, Episcopos tamen habeat fratres, & si Ecclesiæ regulas non fervet, non tantum obedientia sit indignus, sed etiam ab Episcopis aliisque corrigendus, atque in Concilio damnandus. Post additiones conspiciuntur Cl. *Le Vasseur* & Cl. *Picteti*, Reformati Theologi, litteræ de religione. Cl. *Le Vasseur* suas ad Cl. *Pictetum* primum missas ideo hic exhibere noluit, quoniam hic earum argumentum in responso, quod ei dedit, repetiit. Cl. *Pictetus* ea, quæ sibi a Cl. *Le Vasseur* proposita sunt, refellens, contendit, sibi tantum ea, quæ a se suisque de hac materia dicta scriptaque sint, repetenda esse; sibi suisque maximam esse suæ religionis certitudinem; Codicem S. esse verbum Dei, sequæ ex characteribus divinitatis, qui illi insint, convictum credere, & evidentiam revelationis esse causam, cur recipiat ea, quæ ibi habeantur, non alio modo, quam ut quis legem, quæ clara est, intelligit, & num ea sit vel violata, vel servata, pronunciare valet; religionem Romanam tribus prioribus Seculis non extitisse; & sicuti homines recte utantur ratione, etsi quidam ea abutantur, ita se Codice S. recte uti, etsi etiam sint Hæretici, qui eo abuti soleant. Cl. *Le Vasseur* in sua, quam subjecit, epistola, primum de certitudine differit, tum postulat rationem principiumque, unde constet, Genesin, Exodum &c. esse libros divinos, & rejectis allatis a Cl. *Picteto* characteribus, confirmationem, quod Reformati in recipiendis fidei articulis Spiritu Dei agantur, quodque de Codicis S. sententia sint certissimi, quam ob dissensum in constituendis articulis fidei afferre nequeant, ac quod in iis, quæ vident, non fallantur, cum errorem pro veritate recipere possint, postulat; postea concedit, posse aliquem de re, quam vera videt evidentia, modoque tam claro, ut nullam dubitandi causam habeat, eam se ita non habere, esse quam certissimum; at hoc modo Calvinianos sua dogmata in Scripturâ S. non videre, cum sint alii, qui ea, quæ iis prorsus sint contraria, ibi deprehendant; tum etiam largitur, trium priorum seculorum doctores errasse, simul tamen etiam rationem, quod

quod Papismus iisdem temporibus non extiterit, desiderat; & uti superbiæ arguit, quisquis rerum divinarum ignarus suam tamen in rebus fidei sequi velit opinionem, easque melius quam Patres & Doctores Ecclesiæ se intelligere præsumserit, ita perstat in sententia, Protestantes, suam religionem esse eam, quam Christus & Apostoli prædicaverint, non esse certos.

LETTERE FAMILIARI DEL CONTE LORENZO MAGALOTTI, Gentiluomo Fiorentino e Accademico della Crusca &c.

h. e.

COMITIS LAURENTII MAGALOTTI
*Nobilis Hetrusci & Academici Furfurati, Epistolæ
ad familiares, in duas Partes divisæ.*

Venetis, apud Sebastianum Coleti, 1719, 4.

Alph. 3 plag. 14.

Hisce Illustriss. Autor pruritui eorum, qui tum denique omnium sapientiæ fastigium se tenere putant, cum animam induxerint ad dubitandum de existentia divina, occurrere statuit. Cum enim plerique ex adversariis, quæ tuentur, non tam credant, quam optent, ut suæ scilicet libidini obsecundare possint, eoque non tam profundæ doctrina, quam tamen nec in Nostro desideres, quam frequenti cum hominibus consuetudine ad eos confutandos opus sit, nemo magis par huic labori videbatur, quam Illustris *Magalotti*, qui continuis peregrinationibus atque negotiis vel in aulis Principum, vel in exercitu occupatus, mores & ingenia hominum longo usu explorare didicit. Atheos Noster in duas classes discernit. Alteri eos adscribit, quos Atheos a priori vocat, quoniam argumentis fulciri opiniones suas credunt, qui vana gloriæ cupiditate & studio novitatis omne Systema philosophicum carpere atque reformare suscipiunt, ac paulatim contracto de omnibus dubitandi habitu ipsi Deo insultare audent; alteri eos, qui, ut corporis voluptatibus securius immergi queant, suppresso rationis dictamine Athei sibi videri velint. His
fonti-

fontibus putat Atheismum generari, effreni dein vitæ genere atque vana super alios sapiendi opinione ali. Ubi duo producuntur profligatissimæ vitæ, qui diu Atheismum professi, tandem moribus conscientiæ locum dedere ac respicere. Numerum Atheorum tantum non esse credit, quantum eorum qui optant Atheismum, siquidem ex eo, quod in familiari hominum commercio sæpe accidat, ut nonnulli ad impios Atheorum sermones fileant, iisque applaudere videantur, hos omnes quidem vere Atheos esse, non sequatur. Esse Atheos turbæ seditiosæ perfimiles, quæ coram illis, quos ad societatem conjurationis invitat, numerum sociorum prædicat & extollit, nec inchoari conspirationem fatetur, sed parata jam omnia jactat, ut alios ceu præmiorum participes ad scelereum societatem pelliciat. Eo autem potissimum turbas animi sui illi produnt, quod, licet nihil lucraturi inde sint, si omnes per universum orbem homines Atheorum sectæ accederent, ipsorumque principia & leges, quas naturæ accommodatas jactitant, adoptarent, vel invitis tamen Atheismum suum ubique infusurent. Atheos porro alios dicit, qui non existentiam quidem Dei, sed solum, curare ipsum res humanas, negant, alios, qui mero timore perculsi, ne Deum agnoscant crimina vindicantem, ejus existentiam inficiantur. Pejores hos longe putat nonnullis inter paganos, qui, postquam Deum existere negaverant, moralem tamen doctrinam tueri contendebant. Plurimis vero accidere ait, quod Geometriæ imperitis Philosophis, qui arte hac ignorantiam suam prodi scientes, dignitati ejus detrahere eamque velut impiam traducere allaborarunt. Causam, quam ansibus suis prætendunt, quod Deum ante credere non velint, donec ipsius essentiam satis perspexerint, incongruam, temerariam inque Deum injuriam nuncupat, vanumque eorum consilium esse censet, qui Deum clare videre cupiant, cum ne hominem quidem nisi per attributa cognoscamus, Deus vero nonnisi per naturam investigandus sit. Illi enim sensum suum pro norma intelligendi inepte venditant; at num is Dei nomine dignus, qui sensibus percipitur? Qui cum Scepticis non tam negabit Deum, quam de ejus existentia dubitabit, is, ubi perpenderit, quam diversæ sint entium naturalium vires, quam concinne omnia distributa, facile saltem eo primum deveniet,

II.

III.

IV.

V.

- VI. ut animam mundi, quam plures Philosophorum vocarunt, existere concedat, unde expeditus valde erit ad existentiam Dei transitus, eoque magis rationi conveniens, quo magis homine dignum est, Deum summe bonum & perfectum, quam brutam intelligentiam venerari. Existit sane semper in orbè terrarum religio & inter cunctas gentes de existentia Dei convenit. Quod si vero, quod contendunt Athei, fraude prudentiorum divinitas introducta fuit, cum aliis in rebus arbitrariis, quas ingenium humanum peperit, mire dissentiant homines, unde est, quod communi adeo consensu omnium introductæ per fraudem divinitati tam pertinaciter adhæserint? Etenim Dei notionem triplici via, sensu cordis interno, visu atque auditu acquiri, certo constat. Ipsa superstitio antiquior longe est Atheismo, eoque patet, religionem naturalem tanquam fundamentum revelatæ in omnibus inveniri, & si in nonnullis gentibus forte observata non fuit, illas tamen prorsus ea caruisse vix probaveris; quandoquidem qui peregrinantes per brevè tempus apud gentes illas commorati sunt, omnia accurate expiscari vix potuerunt. Imò præposterum esset, barbaras gentes nationibus excultis ac eruditis antepone, de quibus certissimum est, omnes, si non religionem, errtè idololatriam, hoc est, corruptam naturalem religionem sectatas esse. Displicent autem maxime Atheis ritus religionum, quos modo vanitatis, modo molestiæ accusant. Verum ut omitatur, extra oleas vagari Atheum talia objicientem, siquidem hoc argumento religioni insultans, Dei existentiam jam supponeret, rituum quidem ordo, ne torqueret præceptis multis homines, a Deo ingenio humano relictus fuit. Varii igitur pro populi diversitate excogitati sunt ritus, qui tamen omnes ultimo eodem, nempe ad Dei honorem contendunt.
- VII. Qui S. Scripturæ veritatem adorti sunt, multa, quæ intelligi & concipi nequeant, in eadem sibi visi sunt invenisse, nostroque Autori illud imprimis objectum est, quod initio statim Genesios dicatur: *Spiritus Domini ferebatur super aquas*. Motum enim eum, quia localis est, de Deo accipi non posse objecerant, nec de aere, quippe qui nondum erat creatus. At propterve ageret, qui ob non satis intellectas conclusiones nonnullas principium, quod sibi statuit Philosophus,
- VIII. spect-

sperneret. Et profecto zque bene philosophatus est Moses, ac
 alius ex turba Philosophorum quilibet, qui animum induxit ad
 exculpandum novum Systema philosophicum. Tria vero in hi-
 storia creationis Mosaica observanda Noster putat. Primum, ne
 res gestæ, quas initio librorum suorum retulit Moses, pro funda-
 mento religionis, sed ut pro systematis philosophici dogmatibus
 habeantur; porro quod Epicuri meditationibus longe aptius il-
 la inter se cohæreant; denique vero quod nullum tale Systema,
 adeoque nec Mosaicum, levibus quibusdam circumstantiis abso-
 lva-
 vatur, quarum explicatio difficilis nonnunquam videtur. Adeo
 enim difficile est aptam rerum naturalium rationem reddere, ut
 magnus ille Galileus, se vix supra sex effectuum certas rationes
 physicas explicatum esse, fassus sit. Infinitem illud Anaximan-
 dri admiserunt multi, Deum Platonis alii amplexati sunt; at
 sub his aliisque meditationibus Dei quædam etsi hæc genuina
 idea delitescit. Licet itaque cuivis datum non sit ad omnes diffi-
 cultates historię Mosaicę respondere, præstabit tamen, cum Mose
 Architectum sine materia, quam ad aliorum mentem materiam
 sine Architecto pro principio universi statuere. Historię & Ge-
 ographię quidem Moses non repugnat, quod enim nonnulli, qua-
 tuor fluvios, quos eodem fonte surgentes, Tigridem nempe, Eu-
 phratem, Phitonem, qui Ganges esse vulgo creditur, & Geo-
 nem, qui pro Nilo accipitur, Paradisum irrigasse asserit, nullibi
 terrarum unitos inveniri obijciunt, nisi forte Nilum & Gangem,
 in Armenia scuturientes, illum in Æthiopiam, hunc in Indiam
 subterraneis meatibus deductos dixeris; ad id ita respondet, ut gen-
 tium nomina aliquando mutata fuisse probet. Patere enim ex
 itinerum nostris temporibus susceptorum commentariis, colo-
 niam olim ex Armenię populis, qui fluvium Arassum, revera Ar-
 meniam alluentem, & Persarum lingua idem denotentem, quod
 Chaldaica Geon, accolebant, in Æthiopiam transinigrasse.
 Dicit itaque potuisse, fluvium Geon Æthiopum terras irrigare,
 eam nempe Armenię partem, cujus incolæ in Æthiopiam ali-
 quando concesserant. Quod eodem fonte flumina illa jam non
 scaturiant, ex notissima illa mutabilitate alvei, quæ perpetuo ubi-
 que terrarum animadversa est, fieri potuisse. Hoc vero divi-
 num

IX.

X.

num

num quid in Scriptura S. arguere, quod ingenium humanum Theoriam construere valuit, qua, si non omnibus, plurimis tamen, quæ in historia Mosis occurrunt, aliisque difficillimis Scripturæ S. locis, v. g. Job. XXXVIII, Prov. VIII, Petri Epist. II, explicandis sufficiat. Inventum hoc est Burneti, cujus Theoriam Illustr. Autor vehementer laudat. Quod si vero Burnetus aliqua in re erraverit, verisimile tamen putat Noster, quoniam ingenium humanum excogitare valuit hypothesin, quæ tot objectos feliciter solvit nodos, futurum aliquando, qui ea meditentur, quibus, quicquid denique difficile ac arduum in historia creationis sacra occurrit, pari felicitate superetur. Atque id quoque S. Scripturæ divinitatem demonstrare existimat, quod historiarum profanarum quandoque contradicat, cum iis qui artes aut ac Principum norunt, dudum persuasum sit, non posse conditi historiarum rerum humanarum, quæ falsi nihil contineat. Damnanda autem est omnis Philosophia, quæ Theologiam invitam explicare molitur, licet quælibet sectarum philosophicarum ad eam applicari quodammodo possit. Primis ecclesiæ temporibus plurimi Patrum Platonem maximi faciebant, mox rursus desertum, cum suboleret ipsis, quantum is inveleret mali. Succedebat ejus in locum Aristoteles, paulo post tamen barbaris seculis rursus sepultus, donec duodecimo imprimis seculo a sacris militibus ex Græcia in Europam reportaretur. Hunc cum Gilbertus Porretanus atque Abælardus suo damno tuerentur, Dinantius quidam, Almarici discipulus, perlecta ejus *Metaphysica*, Deum esse materiam primam, asserere audebat. Hæreseos igitur damnabatur, & ecclesia omnes Aristotelis libros tanquam scaturiginem & seminarium hæresium cremabat, tantumque Aristotelis horrorem pii conceperant, ut Alexander Neckamus in Tractatu de Naturis rerum asserat, scripta ejus Philosophi illis temporibus pro Cabbala fuisse habita, cujus intelligendæ vis Antichristo soli reservata sit, ut ea ad impugandum præstantissimos ecclesiæ doctores uteretur. Neque tamen prorsus opprimi Aristoteles poterat, quod ad vitandam incongruam revelatæ veritatis cum philosophia miscelam videretur consultius esse, Deum Aristotelis otiosum & mundana non curantem, qui Christianæ fidei directe

directe oppositus erat, quam Deum Platonis, qui simul cum fidei doctrina conciliari posse credebatur, Philoſophis indulgere. Hanc causam Noſter credit, cur S. Thomas labascentem Aristotelis autoritatem restauraret, aut ipse novum fere Aristotelem, qui fidei mysteriis aptior esset, efformaret. Insulse porro Athei vitia Theologorum objiciunt iis, qui aliqua religionis reverentia tenentur, quasi illi non possint peccare, qui de divina ultione certi morsus conscientie continuo sentiant. Quæ minime moratur Ill. Autor, & ad alia pergens monstrat, fidem non posse habitum esse ex simplici ingenio hominis formatum, sed a Deo ipso inditum, cum vanae maximam partem atque imperfectæ sint scientiæ omnes, quas humana industria eruit ac digessit, quod exemplo imprimis Matheseos, Medicinæ ac Physiçæ probat. Cum absurditatem nobis objiciunt Athei, ex nihilo aliquid fieri, afferentibus, hoc rationi tantoperè non repugnare vel inde probat, quod Anaximander eodem fere sensu dixerit, ex uno infinito mundos infinitos prodiisse, & Aristoteles formas perire, & nonnulli ex ejus affectis materiam evanescere asserant, si supponatur, quod impossibile, materiam omni forma exui; imo prudentissimi Chinesium philoſophi diserte doceant, quod universum hoc ex nihilo factum in nihilum necessario sit redditurum. Incongruum quoque esse autumant concipere, quod Deus nudo voluntatis suæ actu omnia produxerit. Verum quo quid longius a materiæ densitate remotum est, eo majorem movendi vim habet. Spiritus animales, progeniti ex cibo, cui parum virtutis motricis inerat, ingentes commovent moles. Summa vis motus lumini & aeri data est, opera destruentibus, quæ corpus multo magis solidum vix conquassaret. In Deo ergo virtus motrix tanto erit major, quanto magis ac infinitius ab omni materia remotus est. Ut vero, quomodo mero voluntatis suæ actu tantum Deus valeret, rectius explicaret Autor, de voluntate ipsa agit, quam in loco quodam corporis nostri, ubi nobilior pars sanguinis, ejusque quasi medulla colligitur, habitare censet, ut per totum corpus inde imperia distribuat. Neque contradictionem implicant, quæ Christiana fides adstruit. Nobiscum modo habitemus & quoties de fidei rebus cogitamus, nos inexhaustam

XII.

XIII.

XIV.

XV.

XVI.

flam æternitatis abyllum ingredi recordemur. Ibi circuli & lineæ maximæ puncta evadunt. Quietem Galileus dixerat tarditatem motus infinitam; Noster, quod Galileano dogmati primæ fronte adversari videretur, demonstrat, velocitatem infinitam quietem esse. Rejicit vero vulgatam Theologorum responsionem, quædam fidei dogmata supra, nullum vero contra rationem, dictitantium. Quod enim supra rationem esse nobis videtur, cognitionis nostræ hebetudinem duntaxat arguit, & cum parum nota vulgarium rerum natura nobis sit, quid rationem accusamus? Cum materiam in Dei locum suggerere Athei moluntur, nihil agunt, etsi enim omnes, quas spiritui tribuimus, virtutes materiz largiamur, nemo tamen explicaverit, quomodo illa per omnes totius universi animas distributa fuerit & coalescens rursus arctius totius mundi regimen suscipiat. Explofis ita Atheorum nugis, existentiam Dei ita porro probat Ill. Autor. Qui bene instructam civitatem videt, facile suspicatur, ordinem illum prudentiz hominum, qui eam condiderunt, deberi. Quid ergo obstat, quo minus de autoris sapientia cogitemus infinita, cum admiranda hæc mundi opera contemplamur? Inde ad immaterialitatem animæ probandam se accingens, inter alia materiam nullam, ita ut animam, rerum suarum sibi consciam esse ostendit. Tum ipsam pugnam, quæ eodem temporis momento in humana mente pugnatur, illam materialem non esse, probare, cum motus materiz unus tantum esse possit. Absurdos vero esse, qui vel dignitate æquales homini bestias vel ipso longe excellentiores prædicant. Quandoquidem vel jucunda illa varietas, quam humana mens in tot diversis rebus voluptati ablandientibus curiose excogitavit, abunde monstrat, quanto plus deliciarum homini quam bestiis indultum sit. Et si materialis anima est, qui fit, cum omnis materia usu atteratur, ut solus animi robor senescendo increseat & augeatur? imprimis ubi, fatentibus cunctis, voluntas motibus vehementissimis atque asperrimis agitatur. Spiritus, si subinde atterantur, unde vero refarciuntur? Illis spiritibus cum rerum imagines impressæ sint, qui fit, ut cum ex nutrimento eliciantur ac efformentur novi, evanescentibus paulatim iis, qui usu jam attriti sunt, recordatio tamen rerum

rum

XVII.

XVIII.

XIX.

XX.

Num prima in iuventute peractarum non obliteretur? Quomodo his particulis, quæ spiritum constituunt, præ illis, quæ corporis nutrimento cedunt, tantum dignitatis tributum est? At cum homines sensuum consuetudine nimis occæcati nihil fere nisi materiale cogitent, mirum non est, quod animam suam materia destitutam concipere renuant. Nec casui hæc universa adscribenda esse, Noster monet; etsi enim lapides forte, conchæ & similia inveniantur, quibus multa ingenio humano mirabilia insculpsit natura, aliquando tamen & rerum harum pretium imaginatio humana immane quantum adauget, & rarissima hæc exempla sunt, quæ cum constantia humanorum operum comparari nequeunt. Sane nec solus casus, nec cum casu sociata necessitas producendis naturæ operibus suffecerit. Cartesianos, qui fortuitos illos materiz casus ubique somniantes, animalia in machinas convertunt, viamque sternunt aliis, ut omnem hominis substantiam in meram materiam transformare moliantur, facile vel experientia miris ac lepidis vulpecularum, aranearum, apum, simiarumque actionibus convincet. Provocat deinde ad dictum Pauli Apostoli, animalem & spiritualem hominem exacte discernentis, & Patrum sententiam probat, qui humanæ animæ superiorem & inferiorem partem tribuebant, animabus vero brutorum, & quomodo primum corpori fuerint alligatæ, disquirere supervacuum putat. Forte, inquit inter alia, dispersæ per aera volitant, donec aptum sibi corpus brutale inveniant, quod ingrediantur, & sic demum vere animæ esse incipiant, ut ova muscarum & scarabæorum vita non donantur, nisi super putridis carnibus aut arborum foliis ponantur. Quæ de patibili qualitate animæ immaterialis, & aptitudine ejusdem, a corpore etiam separatæ, ad impressionem materiz recipiendam, tum & de mundi æternitate adversus Aristotelem præsertim argute disputat Autor, prætermittimus. Illud notamus, quod, cum artis & naturæ opera ita inter se conveniant, ut vix distingui possint, atque illa artifici tribuantur, hæc pari ratione creatori suo vindicet. Dumque de eo quærit, an mundus sensim ruiturus, an uno impetu sit destruendus, momentosas illas fixarum immutationes non prorsus spernendas, nec a fide Catholica alienum putat,

XXI.

XXII.

XXIII.

XXIV.

XXV.

XXVI.

XXVII.

XXVIII.

tat, si quis univcrsum hoc non annihilatum, sed olim plane transmutatum iri statuatur.

- I. Altera Parte Illustriss. Autor respondet Atheis, miraculorum hodie defectum crepantibus, docetque, rebus familiaribus, quamvis stupendis, hominem novarum semper rerum cupidum facile assuefieri, unde jure metuendum, ne æque paulatim spernentur insolita, quam quæ quotidie contingunt, quale illud vocat, quod stellæ noctu clare fulgentes mox Sole oriente quasi loco suo pellantur ac evanescant. Hisce vero portentis quis movetur? Imo cum naturæ vires definiri nequeant, etiamsi miracula ederentur, homines tamen illa non minus naturali ratione fieri existimarent, quam ubi stellam forte novam detegunt, et si miraculo utique plenum sit, tot Soles subinde generari. Frustra præterea ab illis miracula expectantur, qui ea fortissimè imaginationi adscribunt. Ita facile, quæ de miraculosa ægrotorum ex tactu Sanctorum corporum sanatione, ut & de admiranda & humanam sortem supergressa Martyrum, (quibus paganorum quidem exempla opponantur) constantia tradita accepimus, eluduntur omnia. Martyrum tamen, pro veritate religionis ultro oppetentium mortem, majorem longe numerum fuisse docet Autor, quam frivoli honoris causa cruciatibus se offerentium Philosophorum. Martyres plurimi, diversæ fortunæ, vitæ generis, ingenii, tenerrimæ æque ac decrepitæ ætatis, nullum mortis genus recusarunt, cum pagani illi pauci & ejusdem fere fuerint indolis, nec unquam morti ignominosæ inhiaverint. Id vero insigni pertinaciæ tribuendum, quod homines talia naturæ viribus, quam Deo tribuere malint. Quo loco meminit cujusdam militum tribuni, Atheismum diserte profitentis, qui, cum induci se minime pateretur, ut Deum quæreret, auscultando argumentis, quæ S. Patres & S. Scriptura suppeditant, faciles tamen præbebat aures circumforaneo, qui thesauros absconditos effossum se pollicebatur, ac serio perpendebat rationes, quibus ille diabolum existere ostensurus erat. Ut vero eo commodius lectorem præpararet Ill. Autor ad fidem habendam prisce ætatis miraculis, ea considerat, quæ patrum nostrorum memoria ab Hispanis in America gesta fuerunt, & Garcilassi de Vega testimonium, quod ne-

mo

mo facile in dubium vocaverit, producit. Quis vero non agnoscat miraculum, ubi tredecim homines, fluctibus diu agitato, post infinitas calamitates in continentem coniectos, summam imperii postulare ab integra gente armis assueta, tum paucos saepe Hispanos testatur, ingentes exercitus ad deditionem adegisse. Et quis illa non sine numine peracta esse, cum Garcilasso non fateatur? At cum facile auguremur, post mille annos neminem optimo Scriptori fidem habiturum, quid mirum, si miraculi fide privare homines parum religiosi moliantur, quæcunque de Hebræorum factis memoriz prodita sunt? Illa vero est ingenii humani petulantia, ut rationibus convinci de divinarum rerum veritate postulet, cum omnis Philosophor. de Deo notitia obscura sit, & Deo unice debeatur, utquam clarissime ipsum cognoscere homo studeat, imo ipse Deus exquisitam sui notitiam præmium fidei statuerit. Cumque Deum per rationem inventum non ut Deum, sed tanquam nostri ingenii fœtum colamus, modesti hominis erit cognitionem entis adeo excellentis per fidem moliri. Cum vero nihil magis religionis osoribus offendiculo sit, quam quæ de Christo in sacris litteris traduntur, eoque impie fingant, Christum, prophetiz Vet. Test. probe gnarum, ultro rebus a Prophetis prædictis sese objecisse, nec verisimile quidem aut prudentiz humanæ congruum videri Noster censet, Christum ob incertam adeo gloriam, post mortem demum acquirendam nihilque adeo voluptatis sensibus creantem, tot calamitates sponte sua sibi conscivisse. Nec magis proficiunt, ubi Christum lymphatico similem ac mente captum pertinaci audacia malis quibusvis obviam ivisse, immani ipsi rabie acti contendunt. Neque enim imprudenter egit, qui tam feliciter voti damnatus fuit. Namque a mari ad mare nunc dominans, ac tot gentium cultu adoratus, majores multo honores, majorem potentiam, quam magnus ille Alexander, qui summa prudentia ac virtute tot provincias subegit, consecutus est, tametsi, quod imprimis mirum, ipse non, ut alii legumlatores, genio populi adulatus sit, sed rigorosæ disciplinæ, quæ delitiis humanis penitus refragatur, suos adstrinxerit. Tacemus, tot vaticinia, diu ante prædicta, Christi temporibus

V.

VI.

VII.

VIII. completa fuisse. Quod dignitati S. Scripturæ Alcorani auctoritatem opponunt pervicaces, qui facile a gentibus admissus fuerit, id non mirum Autor putat, cum omnis generis delicias indulgeat, nihilque præcipiat, quod affectibus humanis valde molestum esse possit. Accedit, quod, debilitato jam Romano imperio, Ecclesia variis sectis scissa, Arabes, inter Asiæ populos fortissimos, sed Judæorum partim, partim Samaritanorum, Paganorum, Christianorum sacris deditos, singulis aliquid largiendo, ad unum quasi fidei systema redigere facile fuit Muhamedi. Itaque in gratiam Judæorum circumcisionem admisit, neque tamen necessariam voluit, ne Samaritanos a se averteret: paganos fabulis, quales Theologia gentilium suppeditat, pavit; & Christi divinitatem negando Christianos, qui plerique Arianam hæresin sectabantur, allexit. Denique Autor, nullum fuisse in Christo dolum deprehensum, apertissime probans, finem operi doctissimo imponit.

GIRO DEL MONDO DE DOTTOR D. GIOVAN FRANCESCO GEMELLI
CARERI.

i. e.

PERIEGESIS, VEL ITER PER UNIVER-
sum Orbem, Autore D. JOHANNE FRAN-
CISCO GEMELLO CARERO.

Tomi IX.

Venetiis, apud Sebast. Coletum, 1719, 8.

Alph. 7 plag. 19 Tab. æn. maj. 12 & minor. 34.

QUÏ navibus vecti per Oceanum universam tellurem ambirent, non nisi excensionibus in littora factis, eorum post *Magellanem*, qui primus omnium hoc ausus legitur, non paucos hæcenus fuisse, ex Geographorum relationibus novimus: sed qui terrestri itinere univèrsi orbis ambitum absolveret, mediterranea ipsa adeundo, &, non nisi ubi Oceanis maribusque *via*
inter-

Interrupta esset, navigio uteretur, nullus fere vel pauci iique ignobiles & ignoti fuere. At doctissimus Vir *J. Franc. Gemellus, Neapolitanus*, Jctus, incredibili ardore cognoscendi univervi accensus, & non minori patientia, ad hoc institutum summe necessaria, instructus, iter hoc & suscepit, & rara fortuna perfectum prioribus sex hujus operis Tomis exposuit, quibus, cum postea Europæ interiora, primarias nempe provincias & regna accuratius lustrasset, *Tomos VII & VIII*, & his jam pridem editis, cum, mutato regni Neapolitani statu, ejusque summa potestate ad augustissimum & invictissimum nostrum Imperatorem *Carolus VI* translata, iter Barcinonense cum augustissima ejus Coniuge, tum sponsa, suscepisset, inque Catalaunia in aula ejusdem per aliquot annos, quæ illo tempore contigerunt, partim ipse observasset, partim a viris fide dignis accepisset, *IX* etiam *Tomum* novæ huic editioni adjecit. Nos operæ pretium facturos existimamus, si curiosa quædam ab Autore ipso observata decerpamus, reliquis, quæ ad historiam Regnorum & Principum spectantia, & e fontibus quandoque minus probatis hausta, singulis Tomis præmisit, prorsus prætermisissis. Primo vero omnium Autor utilia imo summe necessaria affert monita (sub finem operis repetita) non solum de variis viis, quas ille, qui simile institutum peragrandi universam tellurem, tam ab Occidente versus Orientem, quam ab Oriente versus Occidentem eundo, suscipere vellet, ingredi posset, verum & de mercibus agit, quibus peregrinatorem se instruere oporteat, quo viaticum & impensas huic arduo negotio sufficientes ex venditione earum in promptu habeat; cum impossibile sit, ut paratam signatamque pecuniam continuo ipse circumferat, aut eam ope literarum cambialium, quæ vix ultra Turcicas ditiones usui sunt, obtineat. Consentit vero cum aliis itinerum relationibus, nihil ad parandas pecunias in provinciis orientalibus magis conducere, quam mediocrem saltem notitiam chirurgiæ vel medicinæ. Noster A. 1693 die 13 Junii *Neapoli* per *Messanam* profectus *Melitam*, inde in *Ægypto* cum nave Gallica *Biquerii* appulit, postea *Alexandriam* se conferens, atque inde per *Rosettam* facto itinere, adverso flumine *Cairum* venit, tempore ipsius inundationis maximæ mense Augusto, qua

qua ipsa tempestate Nilum Danubio, qua Hungariam transit, magnitudine parem sibi visum memorat. Cum *superiorem Aegyptum* adire non potuerit, relationem saltem duorum *Missionariorum Franciscanorum* de itinere suo in illas regiones facto communicat, quæ fere cum iis convenit, quæ *Paulus Lucas* de his locis narravit. *Cairo* secundo flumine *Damiatam* descendit. *Jaffamque* appulit, *Hierosolymaque* & *Betblehem* omnia loca, quæ credulis ostendi solent, vidit. Unde rediit *Damiatam* & *Bulacum* prope *Cairum*, circa initium Octobris, durante etiam inundatione. Ex quo iterum secundo flumine *Rosettum* descendens, *Alexandriam* rediit. In *Rhodum* porro *Cbiumque* ac *Smirnam* trajecit. *Gallipolin* versus *Troja*, quæ monstrantur, rudera vidit, quorum tamen inscriptiones Latinæ traditioni popularium parum fidei faciunt; tum per *Margalam*, urbem non ignobilem, *Adrianopolin* pervenit, ubi *Achmetem*, *Turcarum Sultanum*, vidit e templo a cultu Veneris die celebratō in palatium redeuntem. Constantinopolin delatus, maximo quamvis periculo suo, ob Caimacani vel præfecti urbis, Christianis pariter ac Turcis gravis, duritiem, celebria quævis urbis loca invisit, præcipue *S. Sobia* templum, & illo pulcrius Sultani *Achmetis*. Non moramur, quas inde fecit excursiones, iterque per *Trapezuntum* in Persiam susceptum, variaque, quæ hic illic expertus est, tristia fata. Quæ tamen in Persia observavit curiosa, paucis annotabimus. Omnes domus ad eundem Architecturæ modum, quantum ad conclavium dispositionem, constructæ. Camini conclavium parvi: lignorum scilicet non magna in toto regno copia. Montis *Ararat* verticem ait ante meridiem semper innubem, post meridiem semper nebula tectum, unde sub vesperam crebrè in urbe propinqua Erivano pluviz. In via *Naksvanum* versus vidit hospitium, quod *Tavernerius* ait exstructum esse lapidibus ex aqua vicini fontis petrefacta genitis, quod tamen falsum esse, ut multa alia Tavernerii, quem frequenter corrigit, ab accolis didicit. *Ispabani* cum esset, cujus urbis uti plateas spurcas detestatur, quippe nullo pavimento stratas, (ut *Madrifenses*,) ita hortorum, maxime Regiorum, miratur decus, Rex *Salomon Sefi*, anno ætatis 53, regniq; 30, die 29 Jul. obiit, cujus

cru-

crudelitas & lascivia ingens fuerat. Ad bellum contra Turcas incitatus se non est passus, professus potius, sufficere sibi, si *Ispabani* possessione non excideret. Successor ejus *Schach Offen* hora prima post mediam noctem d. 7 *Augusti* inauguratus est, solum pro more in palatio conscendens, applaudentibus & barbarum quiddam sonantibus tympanis. Astrologi horam illam, non minus quam eam, qua pannus sericus vesti Regiæ parandæ dissectus, sinistram pronuntiabant. Et erat quidem Rex ille inter mulieres hæctenus educatus, tum primum equum scandere institutus in interiori palatio. Ceterum observat, in mari *Caspio* vortices illos, quos quidam ibi statuunt, fictitios esse. Aureas monetas nullas eudi tradit, nisi tempore inaugurationis regiæ. Nivis altitudinem aliquando 3 palmos excedere, unde omen capitur fertilitatis anni. *Ispabana* tendens *Schirasum*, in ejus vicinia ruinas *Persopolis* antiquæ, quas *Tschilminar*, h. e. 40 columnas vocant, (etsi erectæ etiamnum existant saltem 17 columnæ,) conspexit, politura marmoris adeo integra, ut admirationi maximæ fuerit Nostro. In pagi *Besacu* vicinia orientem versus est mons *Darap* nigri coloris, ex quo mumia distillat, vel balsamum pariter nigricans, quod ex liquido durum factum fracturis ossium intra 24 horas certissime medetur. Custoditur is præsidio regio, etsi non nisi 40 unciz balsami annuatim colliguntur, præsentibus præfectis *Schirasi*, *Gearon* & *Lara*. *Bandercongi* maxima etiamnum est *Portugallorum* autoritas, quippe qui etiam post amissum *Ormuzium*, pacemque cum Persis factam, defensionem *Sinus Persici* in se susceperunt, & propterea antea dimidium vectigalium *Bandercongi*, nunc vero tributum 1100 Tomanorum & 5 equorum recipiunt, inque suos plenariam jurisdictionem exercent, exercitio etiam religionis publico gaudentes. Anglis propter auxilium in *Ormuzio* expugnando latum vectigalium *Gomroni* dimidium assignatum fuerat, nunc ejus loco 1080 Tomanos percipiunt. In Indiam inde profecturus, post tædiosissimam navigationem M. Januario A. 1695 *Damani* appulit, hyemem in itinere æque calidam expertus, ac æstivam in Italia. Hinc excurrit *Surattam*, ubi stulta quædam pœnitentiæ *Baniannum* gentilium exempla observans, inter alia memorat, quendam

1695.

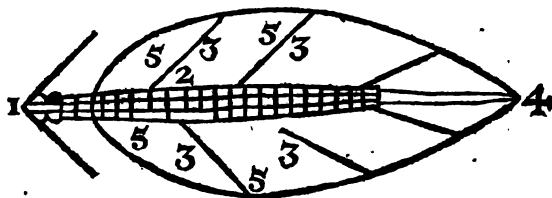
dam e religiosis, quos *Fakiri* vocant, corporis sui longitudine totam *M. Mogulis* ditionis longitudinem mensurasse: constat sunt eum multi discipulorum, elemosynis uberrime recreati; duravitque hæc geodæsia plane insulsa & nova aliquot annis, non plus eam quam $2\frac{1}{2}$ mill. Italica singulis diebus in solo plano absolvere poterat. Vidit & Autor homines exigua mercede conductos, ut ligati manibus pedibusque per aliquot horas nudum camicibus pascendis corpus exponerent. *Templum* etiam tota India celeberrimum *Canarinum* invisit, quod in insula *Salsete* cum ab Alexandro *M.* conditum fabulentur Indi, non improbabile id videtur Nostro, qui ita parum prodit se in historia versatum. Constat vero variis ædificiis cryptisque e saxo vivo cæsis, quæ partim idolis gentilium Indorum ornantur. Hinc *Goam* atque inde in regnum *Mogulense* delatus, & ab *Aurengzebo*, prudentissimo Principe octuagenario, qui tum, etsi hostem vix haberet in castris versabatur 50000 hominum, bombardariorum, quibus ut aliis militibus Christianis, liberum est religionis exercitium, opè ad colloquium admissus, deque patria, tempore quo iter absolvit, scopo itineris, de bello item Hungarico aliisque interrogatus, respondit ad singula, atque ita benigne dimissus est. Vidit etiam in iisdem castris Regem *Visapoura*, in ordinem paulo ante ab *Aurengzebo* redactum, & ex ejus liberalitate saltem viventem, qui, dum *Golconda* in carcere detinebatur, per diem accipiebat 20 *Rupias*, demum, cum ei in custodia filius nasceretur, ad 800 usque auctas. Cum de moribus hujus gentis agit, imprimis inter fabulas refert, quod vulgo memoratur, festo die *M. Mogulæ* corporis sui pondus explorare, quod id unquam a quoquam factum esse, testes fide dignissimi pernegaverint, id tantum facti, quod eodie aurum & pretiosa alia a Magnatibus donata ponderentur, atque dein tantum elemosynarum pauperibus erogetur, quantum sit illorum valor. Vivicomburium uxorum, quorum mariti decesserunt, a Principe prohibitum, non nisi licentia a præfectis impet. ata permittitur. Suadent illud miseris scæmellis *Braminæ*, ad quos monilia & aurum liquatum, quæ simul comburuntur,

tar, perveniunt. Fœminæ tamen, quæ idem subire renunt, perpetuo viduæ manent, nisi forte ad Muhammedismum vel Christianam religionem se conferre malint. Pessimum sibi habent quidam, imaginationis ope mulieres absentibus maritis gravidas posse fieri; unde lepidum perhibetur & stultum votum, etsi bono animo conceptam, quo gentilis quidam mercator Vice Regem Lusitanum in India, *Comitem d'Alvor*, excepit, cum huic nunciatum fuisset uxorem in Portugallia gravidam relictam ei filium peperisse, precatus scilicet, ut singulis annis, dum in India esset, similis ipsi nuntius e Portugallia veniret, quo bilem Vice Regi non parum movit. Hinc *Goam* reversus, rursusque solvens, ac *Ceylanam*, *Moldivas*, *Nicobaricas* Insulas, cum vicina Anthropophagorum *Andemaonia* (quam Batavi fama fontis, cujus aqua ferrum in aurum mutaret, inducti tentasse infeliciose dicuntur) & *Samatra* prætervectus, in *Malacca* exscendit, ubi maxima pars incolarum Romano-Catholici, sine tamen publico religionis exercitio, quamvis frequenter transeuntes Missionarii, & in Chinam alioque tendentes, eos reddant instructissimos. Dum porro in *Chinam* tendens, in recessione transitus prope Insulam *Borneam* versatur, inserit *P. Antonii Vansimiglia* observationes de progressu, quo missiones sacræ gaudent apud populum ejus insulæ, unde facile patet, eum & moribus & opinionibus esse minime barbaris, utpote unum solum Deum agnoscentem, & lignis odoriferis incensis colentem. *Pekini P. Grimaldum*, Præsidem Mathematicorum in China, accessit, multa cum humanitate ab eo exceptus, quem inter alia affirmasse, refert, se, cum nuper in Europa fuisset, ibique tot falsas relationes, imprimis Legationis Batavicæ ad Regem Chinesem, legisset, ab observationum edendarum consilio prorsus fuisse deterritum, ne tot apertis mendacii dicam & impudentiæ scribere cogeretur. Quo pertinet, quod in relatione dictæ legationis, scorta ibi esse publica & publice in plateis circumduci dicuntur, cum nihil magis modestiæ Chinesium repugnet. Ceterum lepidam descriptionem Geographiæ Chinesium, fastuoso gentis ingenio conformis, non sine voluptate legas apud Autorem. Fusius porro refert de ultima persecutione Christianorum, quæ 1691

in provincia *Chekian* a Vice-Rege, templa eorum claudente, instituta, cujus exitus fuit, ut Rex, qui Patribus Christianis favebat, *Confilio Rituum* interesse juberet focerum suum, qui auctoritate sua efficeret, ut prior sententia aboleretur, & decretum fieret, ab Imperatore postea facile confirmatum, quo omnibus subditis amplectendæ religionis Christianæ libertas indulta. Jesuitas, quorum tria templa *Pekini* spectantur, observat sacrificium missæ & reliquos ritus sacros, permittente Papa Rom. atque ita eogente Chinesium more, capite tecto administrate. Aulam ingressus est Autor una cum *P. Grimaldo*, qui a Chinesibus nomen accepit *Mil-lavije*, eo die, quo is Calendarium anni 1696 a se concinnatum lingua *Chinensi* & *Tartarica* Regi exhibiturus erat, & ab eodem ad Regem adductus, per Patrem illum ceu interpretem cum ipso locutus est. Frigus vero, quod hac jam tempestate sensit admodum vehementer, movit ipsum, ut in meridionales magis regiones properaret reditum, eoq. 22 Nov. *Pekino* valediceret. *Nankium* postea redux, die 3 Februarii celebrationi novi anni Chinesis, qui incidit proximo novilunio post ingressum Solis in 15 Aquarii, vel ultimum octantem Eclipticæ, quem locum apud Chineses occupat signum *Licium* sive *reducens* verdictum, & festo lampadum, quod vocant, quoque cum infinito numero lampadum funeraliumque passim discurritur, interfuit. Ad Philippinas quoque postea delatus, prolixam & curiosam earum descriptionem dedit. Ex qua inter alia apparet, vix ultra duodecimam partem incolarum, qui litora accolunt, (ceteri enim feri sunt fere & indomiti) Hispanis parere, & nihilominus subditorum Hispanicorum numerum ad 250 mill. excurrere. Auro fruuntur Hispani, præcipuo dono a natura concesso, sed quod in fluminibus saltem colligitur, unde redire Regi Hispaniarum dicuntur 200 mill. octonarum (*Pieces de Hoge*): ad ipsos montes metalliferos & venas ob ferociam barbarorum aditus non patet. Maximam vero admirationem merentur folia arborum quarundam in aviculas transformari *Silita*, cujus rei fidem ex instrumento authentico & a teste oculato *Josepho d'Oronse*, Provinciali Franciscanorum, aliisque accepit Autor. Forma foliorum exhibetur talis, qualis in Figura subjecta representatur, quorum mediæ fibræ *corpus* alitis, pars, qua arbori junguntur, *capus*,

caput, fibræ laterales *pedes*, pars extrema *caudam*, reliqua *alas* faciunt: colorem aviculæ retinent, qualis fuit ipsorum foliorum.

Formant ergo 1 caput, 2 corpus, 3 pedes, 4 caudam, & 5 alas. Iter postea ingressus in Americam, quod æque ex Philippicis arduum ac molestum, quam facilis inde ad eandem reditus, dum insulas Marianas prætervehitur, observat, eas a Gubernatore *Mannilla*, occupatas demum sub Carolo II Hisp. Rege, a matre ejus *Maria* nomen accepisse: staturam vero incolarum longe modum excedere reliquorum hominum, testatur. Post navigationem tandem 204 dierum *Acapulcum* die 19 Januar. pervenit Autor, æstum ibi offendens, qualis Canicularibus diebus Neapoli existit, qui mox ita deferbuit, ut in itinere versus *Mexicum*, quod 2 Martii pervenit, frigus satis sensibile & nives aliquoties fuerit expertus. Lectu digna est descriptio hujus urbis regionisque ab Autore facta; ædium pulcritudine Italiz urbibus parem, forminarum Italiz superiorem esse prædicat; incolarum 100 millia statuit; Clericorum vero opes tantas, ut reliquorum civium commodis obstant, ita ut multi, cum frustra diu in acquirendis fundis aut facultatibus laboraverint, tandem & ipsi cogantur in clericorum ordinem se conferre. Ortum urbis & regni Mexicani, itemque expugnationem Hispanicam *Cortezio* duce factum, accurate exponit. Curiosissima sunt imprimis duo monumenta, ab Autore Tomo VI p. 28 & 45 exhibita, quorum altero tota gemis Mexicanæ Chronologia inde ab ortu ejus, una cum notabilioribus eventibus & fatiis, altero cyclus secularis Mexicanus, utrumque per symbola & characteres hieroglyphicos, representatur. Tacemus pyramides duas Soli & Lunæ dicatas, eorumque imaginibus ornatas, ex saxo prægrandi, quæ tamen ab Hispanis contractæ everteque jacent. Vindicavit hæc omnia ab interitu,

1697.

quem Hispanorum ruditas minabatur, *Juan d' Alva, Domignus Oetziazgo, &c.* qui ex regibus *Tescuci* descendebat; explicavit vero eadem *D. Carolus de Siguenza y Gongora, Cathedraicus proprietarius & Professor Matheſeos Univerſitatis Mexicana*, in ſua *Cyclographia*, qui & idem edidit alium tractatum ſub titulo: *Libra Aſtronomica*. Ecquis vero credat, repertos fuiſſe, qui lacum Mexicanum (cujus accuratum typum exhibet Autor) pro beſtia illa Apocalyptica, cujus ſcilicet figuram ſua ſuo referat, venditaverint, capita ejus ſeptem totidem nationes, quæ circa illum confederunt pridem, decem vero cornua, Reges decem Mexicanorum, quorum literæ nominum initiales, Latine ſcilicet ſcriptæ, ſi cabbaliſtice exponantur, faciunt ſummam 666, exponentes. Quantum ad reliqua, Autor exercitationibus & examiniſus Academicis quarumlibet Facultatum in Univerſitate Mexicana crebro ſe inter fuiſſe teſtatur. Poſt diuturnam in Mexico moram, viſiſque urbibus aliis, *Novam veram crucem* acceſſit, cujus urbis ædes flante borea ſæpius arena quaſi ſepeliuntur, muri adeo humiles & exigui, ut & ipſi ſub arena aggregata jam maximam partem lateant, & pediti equitiqu; tranſitum præbeant. Inde *Havanam* ac porro *Gades* verſus iter inſtituit, quo tandem 1698 d. 4 Junii delatus, iter Neapolim, unde egreſſus erat, per *Madritum*, quam urbem hic denuo prolixè deſcribit, *Toloſam, Maſſiliam, Genuam, Mediolanum, Parmam, Rbergium, Bononiam, Florentiam, Romamque* remenſus eſt. Hæc ſunt, quæ de præcipuo itinere ſuo Tomis VI prioribus expoſuit. Autor, quibus cum juſto fere diutius immorati ſimus, reliquis tribus Tomis, quibus alia itinera per Europam ſuſcepta pari ſtudio complexus eſt, recensendis facile ſuperſedebimus. Lectu imprimis digna ſunt, quæ de bello Hungarico refert, cui, luſtratis aliis regionibus, interſuit, ubi obſidionem Budenſem alteram, ejusque expugnationem, ac prælium Mohacenſe accurate deſcripſit. In ultimo Tomo præter ea, quæ ipſe *ὀνόματι* ſpectavit, ex accuratis commentariis *Leopoldi Henrici Fortinea*, Generalis Adjutoris in exercitu *Caroli III*, multa afferit non ubiſvis obvia, in quibus ſunt iter invictiſſimi hodie Imperatoris *Caroli III* in Hispaniam & res ibidem geſtæ, uſque ad annum 1710;

præ-

1698.

prolium ad *Almanzam*, in quo victoriæ Gallorum causam potissimam putat, quod stratagemate eodem, quo *Hannibal* ad *Cannas*, usi fuerint, aliquas turmas sub transfugarum specie subornantes, quæ receptæ post nostrorum aciem, a tergo nostros adorti sint; diarium obsidionis *Calpe*, utriusque obsidionis *Barcimonensis*, expeditionisque, quæ post alteram a Philippo frustra tentatam secuta est, in *Aragoniam & Castellam*; iter sponsio Caroli III, nec non expeditio altera in Castellam, *Ssarembergio* summæ rerum præfecto. Ceterum fatendum quidem, & dictionem Autoris non minus ingeniosam esse quam planam, eoque lectu jucundam, & præterea decus itinerario afferri, præmissis per modum epistolarum Tomo VII & VIII exordiis, pro more gentis dictante quasi Venere ad matronas quasdam scriptis, nec non interspersis ex literatura varia & historia Romana veteri floribus. Neque tamen dissimulandum, nomina propria locorum exoticorum, quæ ab ore Italico paulo abhorrent, quandoque mirum in modum corrumpi, Germanica imprimis: ita enim sub *Pesantocerle bey* Sanct *Ulrich*, sub *Alicrater*, heilig *Crewser*, &c. tegi, haud facile quisquam divinaverit.

SUPER DISQUISITIONEM G. FRID. RICHTERI, de iis quæ Opticæ Newtonianæ JOH. RIZZETTUS opposuit, (vid. Suppl. Act. T. VIII Sect. III p. 127, & Sect. V p. 226, & Suppl. Diarii Ital. T. I Art. XII p. 373) Responsio: Autore eodem RIZZETTO.

Quod Clariss. Vir *Richtorus* novam observationem, spectantem ad difformem humoris crystallini densitatem, pro humanitate sua laudat, spem facit, ut, quæ adversus summum Newtonum, ejusque opticam hypothesein dicenda erunt, animo æquo & a partium studiis alieno in Anglia excipiantur. Imprimis doctiss. Adversarium id sibi suadere velim, me dogma Newtonianum de diversa colorum refrangibilitate non eo consilio impugnasse, ut telescopia ab imposta imperfectione vindicarem; sed ea potissimum ratione ductum, quod systema phæ-

nomen-

nomenis non sat bene respondet. Si vero experimenta Newtoni a Clariss. Desaguliero (pluribus utriusque Academiae Londinensis & Parisiensis Sociis inspectantibus) sæpenumero repetita, pro præjudicio valere debent, fateor me incassum laborasse. Ea porro, quæ vera sunt, vel quæ mihi visa fuerunt falsa & in nonnullis circumstantiis deficientia, literis ad Anglicanam Societatem datis candide exposui. Addo, Viros celeberrimos nihil adhuc tentasse ultra id, quod ab Illustri Newtono factum novimus, neque ad veritatem eruendam experimentis experimenta addidisse. Id ego nullis parcens laboribus præstiti, ut nonnisi probe cognita causa, omnibusque perspectis, de Clariss. Autoris systemate iudicium ferrem. Utrum autem conatus ex voto cesserit, aliorum esto iudicium.

De experimento secundo opticae Newtonianæ P. I. l. i. jure meritoque Nobiliss. Adversarius exultat; illo enim omni adhibita diligentia coram Regia Societate repetito eventum Newtonianæ sententiæ respondisse, adversus id, quod a me sancitum fuit in epistola ad Nobilem Virum Christianum Martinellum, in Transactionibus Anglicanis præteriti Decembris tradidit Desagulierius. Imagine chartæ, cujus dimidia pars erat rubra, dimidia cœrulea, in alteram chartam albam, opè interpositæ lentis, projecta, mihi focus utriusque coloris visus fuit æqualiter a lente remotus; in Anglia vero focus coloris cœrulei minus quam ille rubri a lente distans apparuit. Hinc phænomenis inter se discrepantibus, fallaciæ vel ex una vel ex altera parte metuendæ erant. Non aliud vero a Doctiss. Richtero expectandum, quam me deceptum fuisse. Dum enim audit experimenta Newtoniana aliis haud satis ex Autoris sententia successisse, id potius defectui accuratationis tribuere vult. Ne igitur munus inquirendæ veritatis ego quoque desererem, experimentum iterum institutum esse putavi.

Cum difficillimum sit utramque chartam, nempe eam, quæ loco objecti est, & aliam, quæ imaginem excipit, lentemque intermediam collocare, ut ne hilum quidem a debito situ exorbitent, fateor, frequentissime accidere, ut pars imaginis confusa cernatur, dum altera apparuit distincta. Præoccupatio
autem

autem facir, ut omnia rite disposita non putentur, nisi juxta præcedentem nostram expectatioem contingant. Utrum hac regula lesbia Angli usi sint, affirmare non ausim, hoc unum scio ac periculo meo didici, propositam observationem inter fallaces & nimis operosas recenseri oportere.

In firmo atque stabili pariete figura rectangula delineata, ejus partem dextram rubro colore, & sinistram cœruleo infeci. Erant autem colores vividissimi, & a flamma candelæ æqualiter illuminati, quibus superimponebam craticulam mobilem ex nigerrimis & subtilioribus filis contextam. Cum lux a coloribus reflexa in lentem satis amplam & immotam, more Newtoniano, radiaret, accidit aliquando, ut imago partis rubræ tabula excepta videretur distincta, & imago cœruleæ confusa. In hoc casu si æqualis supponatur utriusque coloris in lentem incidentia, necessario colligi debet inæqualis eorum refrangibilitas. At si axis lentis fingatur paulisper detortus, fieri poterat, ut inæqualis appareret distinctio, non ob variam radiorum refrangibilitatem, sed potius ob diversam incidentiam. Ut de hac re judicium ferrem, omnibus in prima positione manentibus, hoc solum immutatum fuit, ut pēnicillo adhibito color ruber ad sinistram partem transfret, & cœruleus ad dextram, deletis prioribus coloribus, & novis in eodem loco substitutis. Hujus experimenti, quod nulla exceptione elidi potest, talis exitus fuit. Eadem perseverante radiorum incidentia, imago partis cœruleæ eam distinctionem lucrata est, quam prius obtinebat imago partis rubræ, ex quo didici, ab operoso hoc experimento deceptos illustres illos viros, qui illud iterandum operæ pretium esse duxerunt. Quid enim? juxta Newtoni hypothesein permutatis coloribus distinctio in eorum spectris permutari non debebat, quod cum factum sit, idtribuendum inæquali radiorum refrangibilitati. Quodsi lentem & tabulam ita collocabam, ut colorum rubri & cœrulei imagines cernerentur distinctæ, ex colorum permutatione nullum in distinctione oriebatur discrimen. Cum igitur experimentum Newtoni sæpe expectationem meam fraudaverit, statim judicandum non erat, hoc contigisse propter accuratationis defectum, sed potius ab æquivocatione cavendum,

ne diversæ colorum refrangibilitati illa distinctionis diversitas tribueretur, quæ tribuenda erat diversæ colorum incidentiæ. Ex dictis aliquid lucis affulget, ut nobis fucum non faciat experimentum 8 Part. I l. 1, quod aliquid habere veri, in meis litteris ad Regiam Societatem missis indicavi. Solis lumine per foramen in cubiculum obscurum immisso ac per prisma trajecto, colorem rubrum ceteris coloribus separatim aperto libro Newtonus excepit. Tum intervallo sex pedum a libro lentem erexit, quæ lumen a libro reflexum, simili iterum sex pedum intervallo, colligeret, ac librum lentemque firmavit, ne moveretur. Deinde notato loco, quo imago libri a lumine rubro illustrati distinctissime depingeretur, expectavit donec motu Solis, & per consequens motu spectri colorati, liber a lumine illustraretur cœruleo. Tandem altero notato loco, quo imago libri, eodem lumine illustrati cœruleo, distinctissime exhiberetur, refert, invenisse hunc locum lenti propinquiorem (intervallo unciarum $2\frac{3}{4}$ inter duo loca interjecto.) Porro libro ac lente singulis in suo loco manentibus, perperam putavit hunc esse casum, in quo luminis cœrulei in lentem incidentia eadem foret, quæ fuerat rubri; & proinde Clariss. Autori parcendum est, si tam fallaci experimento libenter indulgens existimavit lumen cœruleum esse magis refractum quam rubrum, & illud esse isto quoque refrangibilius. Nos autem invenimus ac suo loco demonstrabimus, inæquales inclinationes fuisse, quibus duo lumina rubrum & cœruleum incidebant in librum, & proinde inæqualibus quoque existentibus inclinationibus, quibus ea lumina ex libro traducebantur ad lentem, quamvis ea forent æqualiter refrangibilia, imago amen libri ab uno illustrati distingui debebat in illa a lente distantia, in qua imago ejusdem libri illustrati ab altero lumine confundebatur.

De meo experimento duorum filorum violacei & rubri sese contingentium, quæ uno obtutu æqualiter distincta videntur, nonnulla doctissimus Adversarius carpit, reliqua eludit. Notat, Newtonum satis amplam imaginem procurasse, adhibita lente & chartæ plagula justæ magnitudinis, me autem pro plagula duos exilia fila substituisse, & pro lente amplioris lautudinis exiguum

um oculi crystallinum. Nescio autem an illo suadere poterit, quod vitium ex diversa colorum refrangibilitate originem trahens facilius percipi possit in experimento Newtoniano, nempe in ampla imagine objecti majusculi, ac illi aberrationi obnoxia, quæ oritur ex Sphærica lentis figura, potius quam in experimento meo, nempe in imagine objecti minusculi, exigua & a dicta aberratione immuni. Addit, Desagulierium in experimento Newtoni iterando, inter lucernam chartæ coloratæ appositam, atque inter lentem, interposuisse corpus quoddam opacum, ut a lucerna ad lentem nullus radius directus affulgeret, me autem de excludendis ex oculo aliorum corporum lucentium radiis haudquaquam sollicitum fuisse. Si autem fila in meo experimento proposita, panno nigro substrato, ac tubo chartæ nigrae ad oculum applicato, ipse inspexisset, visæ eadem filorum (quam in meo experimento retuli) distinctione, a supra dicta reprehensione abstinuisset. Cum autem idem arguat experimentum tanquam vulgare & incuriosum potius quam simplex (quandoquidem in exiguo crystallini humoris ambitu multo plus mysterii quam in amplissima lente vitrea lateat) oculum ab aberratione Newtoniana liberare videtur; quod ultra accipio: imo cum filum utrumque interposita etiam lente distinctum appareat, videat Clariss. Adversarius, ne quis, instaurato argumento, lentes quoque a distractione Newtoniana immunès evincat. Ego utique in supra citata epistola demonstravi, a varia crystallini densitate corrigi aberrationem, quæ oritur ex sphærica figura; quod igitur corrigatur ea pariter aberratio, quæ ex diversa coloratione procedit, is quoque demonstrare debebat.

Meam demonstrationem ex diagrammate petitam cum solvere non posset, eludere adhibito exemplo conatur. Geminis subtilissimis filis, altero rubro, altero cœruleo, in meo experimento positis circa punctum *A*, ac radiantibus in oculum *Bb*, in hypothesi diversæ colorum refrangibilitatis ostendi, imaginem rubri esse in *e*, illam cœrulei in *c*, ac distantiam *ce* satis superque sensibilem esse affirmavi. Loco filorum Adversarius substituit tenuem virgam unicolore *Aa*, cujus extremitas *a* sit oculo propior, altera *A* remotior; ac juxta notam refractionis legem

Fig. 1.

legem pariter is ostendit, imaginem partis propinquioris esse in e , remotioris in c ; atque insuper asserit distantiam ce satis superque sensibilem esse. Nunc fundus oculi in FcG geminas accipiet imagines: illa fili rubri (sicut illa extremitatis virgæ propinquioris) contracta in minus spatium circa e eximia distinctione excellat, altera fili cœrulei (sicut altera extremitatis virgæ remotioris) distracta in amplius spatium FG speciem sui referet confusam. Cum igitur ego dixissem, oculum non posse in hypothese diversæ colorum refrangibilitatis videre uno obtutu gemina fila æqualiter distincta, & cum ipsa tamen videantur æquali distinctione perspicua, inde collegissem male, huic distinctioni eandem hypothese convenire: respondet Cl. Richter, quod nec oculus potest juxta notam refractionis legem videre uno obtutu distinctam utramque virgæ extremitatem; et cum tamen utraque simul extremitas distinguatur, si hujus distinctionis causam quaesiro, videbo quod simili plane modo oculus poterit gemina quoque fila æqualiter distincta intueri. Hoc utique exemplum ingeniosum est, sed pro eludendo meo filorum experimento minus idoneum. Imprimis, ne de facto contentio oriatur, concedere lubet, quod, si virga proposita parva fuerit longitudinis, & ab oculo debite remota, ejus geminæ extremitates videri poterunt uno intuitu distinctæ; nam si longior virga fuerit, assertio Richteri falsa est, oppositum docente ratione & experientia. Interim in meo filorum experimento distantiam ce satis superque sensibilem non modo vocavi sed etiam demonstravi, principiis Newtonianis insistens, & si majori illustratione res indigeat, in promptu erit clarior demonstratio. Verum in exemplo virgæ Adversarius eandem distantiam ce satis superque sensibilem vocat, non autem demonstrat. Nec eam potest satis sensibilem demonstrare; illa enim, quæ sequuntur, repugnant. Flores campi a Sole probe illuminatos ac intervallo viginti circiter passuum ab oculo remoto inspiciens, inter illos & oculum interposui capillum, intervallo unius pedis ab oculo distantem. Cum oculus intenderet in flores, ipsi inter se distincti apparebant. Cum autem oculus intenderet in capillum, hic utique videbatur distinctus; at eodem obtutu flores confusam colo-

colorum congeriem exhibebant. Positis capillo in a & flore in A , ac magna distantia aA , videlicet plurium passuum; substituat in a extremitas virgæ aA , cujus longitudo aA fit parva (exempli gratia) dimidii pedis. Si veteri refractionis canonis insistentes fingamus a puncto e exponi imaginem capilli ac extremitatis virgæ a , & a puncto c imagines floris ac alterius extremitatis virgæ A , punctum e in utroque casu manebit, ac distantia ce erit in primo major, in secundo minor. In primo casu differentia distinctionis, qua flos & capillus apparet, satis superque nos docet, ita sensibilem esse distantiam ce ut in oculi fundo FG , ubi depingitur imago distincta, depingatur imago floris confusa. In casu autem virgæ ipsa distantia ce potest esse ita exigua, ut in ipso oculi fundo FG , ubi bene distinguitur unius extremitatis imago, satis quoque imago alterius extremitatis distinguatur. Sicut igitur, differentia distinctionis indicante, in casu floris & capilli distantiam ce sensibilem esse cognoscimus; ita differentia distinctionis latente, in casu virgæ distantiam ce insensibilem esse affirmamus. Porro in lentem Bb , ex una eademque materia confectam, radiantibus geminis punctis a , A , inæqualiter a lente remotis, quorum imagines principaliter depingantur; illa scilicet puncti propinquiore a in puncto e , & illa puncti remotiore A in puncto c ; si materia lentis mutatur in densiorem interius, ac in rariorem exterius, ita ut maneat punctum e , adhibito calculo inveni, punctum c puncto e appropinquare. Hoc erit alibi perfecta demonstratione ostendendum, interim indico, in crystallino interius densiore ac exterius rariore plus mysterii quam in lente vitrea latere, non modo propter alias proprietates, quas in supra citata mea epistola exposui, sed propter eam quoque, qua oculo res inæqualiter remotas uno obrutu inspiciente, diversitas distinctionis absconditur, si differentia distantiarum est parva, & illa tantummodo manifestatur, quando differentia distantiarum est magna. Hinc genuinam causam inquirens, qua geminæ virgæ extremitates videntur æqualiter uno intuitu distinctæ, Nobiliss. Adversarii paralogismum inveni; is enim putat in casu virgæ sensibilem illam distantiam ce , quæ insensibilis est. Cum igitur ipsa distantia

tia *ce*, in casu virgæ, juxta veteres refractionis leges, sit nimis exigua, & in casu filorum, juxta novas Newtoni leges, sit satis magna, non video, quod æqualis illa distinctio quæ habetur utriusque extremitatis virgæ, pariter haberi possit utriusque fili. Quæ si tamen habetur, contra hanc distinctionem Adversarius in cassum, adhibitò virgæ exemplo, Newtonianas leges tuetur.

Circa oculum, flores simul ac capillum uno obtutu inspicientem, alia consideratio subjungenda est, ne illa multi ignota esse videatur. Dum capillus apparet distinctus, ac flores congeriem exhibent colorum confusam: sit capillus *a*, cujus imago *e*, flos *A*, cujus imago *c*. Hinc productis *Bc*, *be*, donec occurrant in punctis *G*, *F*, rectæ *GF*, ductæ per punctum *e*, ac parallelæ lenti *Bb*, hic est casus, in quo (sensibili existente distantia *ce*) lumen aberrans florum, juxta veteres refractionis leges, distinctæ capilli imagini affunditur. In fundo igitur oculi *FG*, non modo sunt florum imagines confundendæ, sed imago quoque capilli turbanda, & per consequens non modo flores, sed capillus quoque e conspectu auferendus. Attamen diversum ostendit experientia; dum enim flores videntur confusi, capillus distinctus apparet. Hoc utique mysterium curiosum est, & erit alibi circueandandum: interim ex ea nulla consequentia deducatur, quæ meum filorum experimentum contra novas Newtoni leges infirmet. Etenim in hoc, secundum has leges, affunditur distinctæ imagini unius fili lumen aberrans alterius, eo pacto, quo in experimento florum & capilli, hujus distinctæ imagini, secundum veteres refractionis leges, affunditur lumen aberrans florum. Sicut igitur in hoc flores videntur confusi, capillus autem distinctus, ita in experimento florum unum ex his poterit apparere distinctum, dum alterum videtur confusum. Sed quid prodest? In experimento florum hoc præcipuum ac maximum est, quod gemina fila æqualiter distincta inspiciuntur, & ab hac duplici distinctione, ni fallor, leges Newtonianæ evertuntur.

Per prisma vitreum triangulare, cujus angulus refringens sursum convertebatur, chartam oblongam, dimidia parte rubram, & dimidia cœruleam (in Exper. I P. I l. I) Newtonus inspexit, & ego quoque intuitus sum, ut retuli in epistola ad eun-

eundem Martinellum Suppl. Diar. Ital. T. I art. 12 inserta. Ille
 (panno nigro chartæ coloratæ substrato) partem vidit cœruleam
 altius extolli quam rubram; ego (loco panni nigri tela candida
 substituta) partem vidi rubram altius extolli quam cœruleam.
 Ille elicuit ex suo experimento lumen coloris cœrulei fere re-
 frangibilis lumine coloris rubri; ego autem ex suo meoque
 simul experimento collegi, diversam colorum refrangibilitatem
 male hujusmodi fundamentis insistere. Hanc exceptionem Ad-
 versarius paucis tractandam esse putavit. Is solum obtrudit (New-
 tono in eodem experimento docente) lumen a candida tela
 reflexum, quod prope chartæ extremitates ad oculum transiens
 sese lumini a charta reflexo immiscet, eoque pacto experimen-
 tum inturbat. Quoniam nec in hoc casu illustri *Richtorus* vi-
 dere curavit, quousque mea difficultas procedat, eam itaque cla-
 rius exponendam duxi, ut aliorum judicium sit, utrum *Richte-*
rianum responsum pro illa solvenda satis idoneum sit. Super te-
 lam candidam *oc* posui plagulam chartæ nigræ rectangulam *Pe*,
 eamque per prisma transpiciens (refractione sursum agente) vi-
 di prope limbum inferiorem *PA* fimbriam coloris cœrulei ac
 violacei, prope limbum superiorem *Qe* fimbriam coloris rubri &
 flavi, & longius ab ipsis limbis candorem. Etenim, ex sententia
 Newtoniana, proprium colorem ostendunt radii cœrulei ac vi-
 olacei maxime refrangibiles telæ candidæ *OA*, emergentes pro-
 pe limbum *PA*, & rubri ac flavi minime refrangibiles telæ can-
 didæ *Qe*, emergentes prope limbum *Qe*: singuli (inquam)
 proprium colorem ostendunt in illis locis, ubi radii chartæ ni-
 græ *Pe*, quibus illi immiscentur, nullum lumen, nullumque
 colorem præ se ferunt. His positis, sint chartæ cœrulea *TG*, &
 rubra *Pe*, prima magis elata quam secunda, quales nempe de-
 bent juxta Newtonianam sententiam apparere: dum substernitur
 tela candida *Od*, prope limbum *TF* radii maxime refran-
 gibiles telæ candidæ *LF* commiscentur radiis chartæ cœruleæ
TG; at quia sunt inter se quam proxime homogenei, scilicet
 plerique cœrulei & pauci violacei, in loco itaque immixtionis
 non est alterandus color ipsius chartæ *TG*, nec mutandus est lo-
 cus limbi *TF*. Color equidem mutandus est prope limbum *PA*,

Fig. 2.

ubi

ubi radii maxime refrangibiles telæ candidæ OA immiscentur radiis chartæ rubræ Pe , ipsi enim sunt inter se heterogenei, scilicet alii cœrulei ac violacei, & alii rubri. Ut autem mutetur locus limbi PA , ut ipse limbus videatur altior limbo TF , in loco immixtionis candor est exhibendus.

Eodem repetito discursu cognoscitur, colorem chartæ rubræ Pe non esse alterandum prope limbum Qe , ubi radii minime refrangibiles telæ candidæ Qc immiscentur radiis ipsius chartæ Pe ; nec mutandum esse locum ipsius limbi Qe , ipsi enim radii sunt inter se quam proxime homogenei, scilicet plerique rubri, & pauci flavi. Colorem autem alterandum esse cognoscitur prope limbum HG , ubi radii minime refrangibiles telæ candidæ HD immiscentur radiis chartæ TG , ipsi enim sunt inter se heterogenei, nempe alii rubri ac flavi, alii cœrulei. Ut autem immutetur locus limbi HG & ipse limbus videatur inferior limbo Qe , agnoscitur quoque in loco immixtionis candorem esse exhibendum. Denique ut (salva diversa colorum refrangibilitate) appareat charta rubra magis elata quam cœrulea, candor exhibendus est, ubi plures radii cœrulei ac violacei pluribus immiscentur rubris, & ubi plures rubri ac flavi pluribus miscentur cœruleis.

Ut de hoc iudicium ferrem, lumen solare in cubiculum obscurum immisi per tria foramina, singula suo prisma intrita, ut tria spectra colorata depingerentur. Distantias foraminum ac positiones prismatum inter se tales esse curavi, ut color cœruleus unius spectri & ruber alterius, prius cum flavo, deinde cum violaceo tertii spectri, in chartæ albæ plagula conveniret. His ita dispositis, color resaltans nunquam albus, sed ruber subobscurus, nempe vinosus, in uno casu, & ad viridem vergens in altero, apparuit.

Si igitur candor, experientia docente, non exhibetur, ubi radii plures cœrulei ac violacei pluribus miscentur rubris, nec ubi plures rubri ac flavi pluribus miscentur cœruleis, itaque in hypothese diversa colorum refrangibilitatis, charta rubra (substrata telæ candida) nequit elevari magis quam cœrulea. Quod si tamen in hoc casu rubra supra cœruleam elevatur, contra hanc eleva-

elevationem non satis eandem tuetur hypothesin Adversarius, allegando, lumen a candida tela reflexum, prope chartæ coloratæ extremitates ad oculum transiens, sese lumini a charta reflexo inimiscere, eoque pacto experimentum inturbare. Plura essent de hujusmodi experimentis dicenda: circumstantiis enim iisdem adhibitis, omnium colorum refrangibilitas non diversa sed eadem ostendenda foret, & ipsis explicatis difficultas enodanda; sed hæc lubens in aliud tempus rejicio, ne mea responsio nimis in longum protracta, ab illa brevitate dissentiat, quam Doctiss. Adversarius in sua disquisitione curavit.

Cum in epistola supra citata prius cum Newtono affirmassem, lumen illud lucidi puncti dispergi, quod refringitur a primate, & postea contra Newtonum negassem, dispergi illud, quod refringitur a lente; miratur ac ita obstupescit Richterus, ut illi videatur, me potius in somnis quam mente vigili hanc negationem protulisse. Etenim dum radius Ab incidit in punctum b , ac refractus emergit a lente Bb , ductis tangentibus ad puncta b , L , ingressus & egressus, angulum refringentem designat prismatis LKb . Cumque demonstrasset, ipsum radium Ab per lentem propositam transeuntem, eodem plane modo refringi atque dispergi, ac si in punctum b designati prismatis incideret; illud quoque contra meam negationem demonstratum putat, quod ita radii dispergantur alii, qui fluentes ex puncto lucido A , incidunt in reliqua puncta lentis Bb . Hic adversariæ disquisitionis locus ita paucis tractandus non est; præter enim summi autoritatem Newtoni, contra me est egregii quoque Richteri non sententia sed demonstratio.

Dum Adversarius ostendit, unicum radium Ab incidentem in lentem Bb eodem plane modo refringi atque dispergi, ac si incideret in prisina LKb , hæc demonstratio est; id enim omne consideratur, quod propositæ hypothesi convenit. Dum autem is colligit ex ea demonstratione, quod ita radii dispergantur alii, qui fluentes ex puncto lucido A incidunt in reliqua puncta lentis Bb ; hic paralogismus est. Non enim consideratur lex actionis & reactionis, quæ in nova hypothesi locum habet. Curiosæ sunt atque ignotæ leges, quibus distrahitur lumen a lente refractum, & erunt alibi enucleandæ atque experimentis confirmandæ. In-

T t

terim

Fig. I.

terim quæ satis ad intentum faciant, de illis tantum exponam. Radii puncti A incidentes in lentem Bb , juxta canonem vulgarem refringantur ita, ut omnes concurrant in punctum e . Ipsorum lumina vim propriam singula exerceant, ut distrahantur juxta refractiones suas, & sint intra angulos CBe , Cbe comprehensæ distractiones dependentes a radiis extremis Be , be ; si distractiones radiorum fluentium ex puncto A omnes essent ad unam plagam conspirantes (sicut accidit, quando lumen Solis æ prismate triangulari refringitur) nulla contraria actione impediente, singulæ suum fortirentur effectum. At in casu lentis propositæ, distractiones inter se contrariæ ad invicem congregantur (sicut illæ radiorum Be , be) & ideo juxta legem actionis & reactionis ipsæ debent se mutuo cohibere, donec in puncto e , ubi principes radii concurrunt, ad terminum suum perveniant. Si igitur vires luminum, contraria ratione ad invicem concurrentium, inæquales sunt, in puncto concursus est oritur da distractio conspirans ad plagam virium præpollentium, & conveniens excessui, quo vires præpollentes alias superant. Ast si vires luminum in distractionibus agendis sunt utrobique æquales, distractionibus ad nihilum utrobique redactis, ea lumina sunt iterum colligenda. Hinc si dimidia parte lentis vel pupillæ opaco corpore obtecta, objectis pars reliqua exponitur, coloratam distracti luminis fimbriam videri (Newtono quoque in Prop. 8 Part. II. l. i docente) intelligimus. At si lens vel pupilla tota aperta fuerit, nullam esse ipsius distracti luminis fimbriam (experientia quoque confirmante) cognoscimus.

Profecto circa lentes, earumque affectiones, ab Anglis necessaria experimenta instituta non sunt; deficientibus enim lentibus aqueo-vitreis, quas in mea epistola ad Regiam Societatem Londinensem missa satis ad intentum facere indicavi, & quas ab eximio Newtono monitus construendas curavi; attamen non defuerunt lentes vitreæ vulgares amplioris latitudinis, quarum aliqua Solis lumini per rotandum foramen in cubiculum obscurum immisso debite exposita, super chartam albam in foco lentis convenienter accommodatam, doctiss. Adversarius videre potuisset speciem solarem duntaxat auctam illo luminis veteris aberrationis, quæ ex figura lentis originem ducit, & prorsus

vis immunetur a nova aberratione, quæ dicitur ex Newtoniano canone dependere.

Quoad oculum nudum pertinet, nimis suæ demonstrationi Adversarius indulgit; ab hac enim captus, meum experimentum chartæ ac capilli paucis, more solito, tractandum esse putavit, ac neglecto calculo, quousque mea difficultas procederet, ignoravit. Illud satis videtur illustratum ab iis, quæ in Actis Lipsiensibus adversariæ disquisitioni subjiciuntur. Quoniam tamen in pluribus ab egregio Richtero carpitur, illud est fortius in veritatis gratiam illustrandum. Super chartam albam a Sole probe illuminatam posui capillum (intervallo unicarum $19\frac{1}{2}$) ab oculo remotum, & cum illum distinctissime cernerem, ita dicebam: sit AH latitudo capilli; in oculum Bb incidant radii puncti A , & extremi AB, Ab , a refractione inflexi in Be, be , concurrant in puncto e , in quo ceteri quoque convenient, cum in oculo corrigatur aberratio vulgaris, ut in citata epistola ostendi, & testatur illa distinctio qua fruimur. Radiis puncti H convenientibus pariter in puncto G , & reliquis punctorum intermediorum inter A, H , in totidem punctis intermediis inter G, E , sit Ge latitudo imaginis in oculi fundo depictæ. His positis nemo ignorat, intra oculum decussari in aliquo puncto D radios Ae, HG , & reliquos quoque, qui fluentes ex singulis aliis punctis intermediis inter A, H , patiuntur refractionem physice nullam, & proinde in triangulis similibus ADH, eDG esse $AH. eG :: DA. De$. Cum igitur fundum oculi sit a cornea remotum, intervallo circiter $\frac{3}{4}$ uncix, erit diameter capilli AH ad diametrum imaginis Pe saltem ut $DA (19\frac{1}{2}$ uncix) ad $De (\frac{3}{4}$ uncix) & per consequens latitudo imaginis eG vix æquabit $\frac{1}{28}$ latitudinis capilli AH . At latitudo ejusdem capilli vix æquabat $\frac{1}{28}$ latitudinis pupillæ, ea proinde latitudo imaginis eG vix erat æqualis

$\frac{1}{26 \times 19}$ latitudinis ejusdem pupillæ. Si vero lumen juxta New-

toniana principia distraheretur, per ea quæ in Prop. 7 Part. I lib. I tradita sunt, illud spatio diffunderetur, cujus diameter esset saltem æqualis $\frac{1}{28}$ diametri pupillæ; unde ejus luminis di-

stracti diameter esset ad diametrum capilli ut $\frac{1}{28} : \frac{1}{26 \times 19}$

aut ut 19: 1. Hinc igitur colligi potest, imaginem capilli fore a lumine distracto chartæ substratæ delendam & capillum e conspectu auferendum. etiamsi in crassitudinem longe majorem excresceret. Cum autem capillus appareret eximia distinctione perspicuus, aberrationem quæ ex Newtoniana lege dependet profligatam esse censebam. Hanc porro arbitratur tueri Adversarius, objiciens, quod a Newtono loco supra citato allegatur: lumen nempe distractum realiter diffundi in spatium æquale $\frac{2}{30}$ latitudinis lentis (sive pupillæ) at ita tamen illud extenuari in distantia a suo centro, ut sensum afficiat in spatio duntaxat æquali $\frac{2}{30}$ latitudinis pupillæ, & per consequens minus idoneum esse pro imagine capilli in oculo confundenda. Hoc mihi parum satisfacere visum fuit; nimis enim validum erat lumen chartæ substratæ, quæ data opera albescebat & solaribus radiis illustrata emicabat; unde ejus distractio sensibilis esse non poterat in decima tantum parte illius latitudinis, in quam illa diffundebatur. Me autem hoc minus movit: majorem difficultatem fecit, quod, quamvis lumen distractum in tam brevi spatio sensum afficeret, illius tamen diameter, in illa parte, in qua senti-

ebatur, ad diametrum imaginis capilli erat ut $\frac{2}{30} : \frac{1}{26. \times 19}$,

scilicet ut 2 : 1, ac nihilominus erat imago capilli delenda, & capillum e conspectu auferendus. Cum igitur capillum videretur distinctus, ex hac distinctione poterat Adversarius calculo instituto colligere, quod in oculo distracti luminis simbria non latet, quia sensibilis fit in spatio nimis exiguo, scilicet æquali $\frac{2}{30}$ latitudinis pupillæ, sed quia vere ac realiter ipsa deficit. Hujusmodi defectum sibi quoque Adversarius proposuit Newtoniano dogmati conciliare. Allegavit capillum fuisse illuminatum ut chartam, & inde collegit, aberrans chartæ lumen a capilli multo fortiori lumine extinguendum esse. Dum autem capillum in meo experimento propositum intuebatur distinctis terminis definitum, si prisina vitreum oculo applicasset, capillum in visione amisisset; unde agnovisset, se frustra in conciliatione proposita laboraturum. Etenim collegisset, quod (lumine objectorum vere ac realiter aberrante) lumen aberrans chartæ erat fortius lumine capilli, & hoc ab illo prorsus extin-

Po-

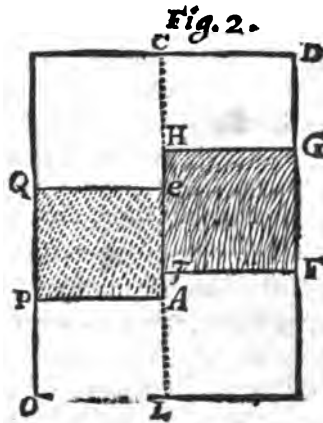
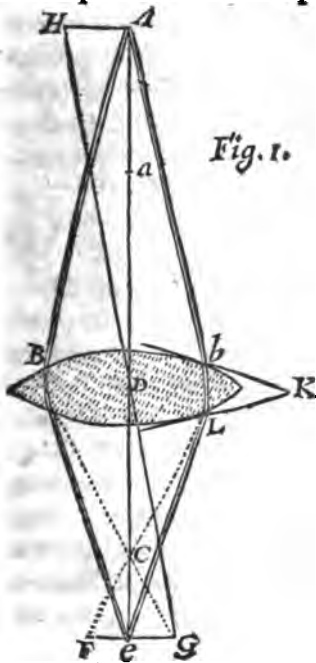
Potius obijciendum erat experimentum florum & capilli, quod supra positum fuit. Sicut enim in hoc lumen florum, quod aberrat juxta veteres leges refractionis, ita in experimento chartæ & capilli, lumen chartæ, quod aberrat juxta novas leges distractionis, in utroque casu imagini capilli affunditur. Cum igitur in utroque casu capillus appareat eadem distinctione perspicuus, poterat allegari, quod illo modo quo capillus distinctus apparet in uno, ita quoque distinctus appareat in altero. At inter gemina experimenta magna diversitas est; in primo enim juxta veteres leges refractionis lumen aberrat florum, non autem capilli, & cum videatur capillus distinctus & flores confusi, cognoscitur non aberrare lumen capilli, sed illud florum. In secundo, juxta novas leges distractionis, debent aberrare lumina & chartæ & capilli; & cum capillus & charta æqualiter distinguantur, agnoscitur, nec aberrare lumen capilli nec illud chartæ.

Nescio tandem cur Adversarius me arguat operam non dedisse, ut nulli radii, præterquam illi a chartæ partibus capillo proximioribus reflexi, oculum intrarent, & cur miretur, me loco capilli non substituisse aliud objectum, quod aut nullum lumen aut minime notabile reflecteret. Etenim scio capillum (tubo chartæ nigræ ad oculum applicato) distinctum sicut oculo nudo apparere, & nigras literas, chartæ propositæ subtilissimis lineis inscriptas, distinctissime legi. Unde iis repeitis, quæ supra exposita sunt, magis semper atque magis manifestatur, lumen aberrationis Newtonianæ in oculo nudo nulla alia causa latere, nisi quia vere ac realiter abest.

Quod ad oculum lentibus munitum pertinet, videtur Newtonum satis sollicitè non quæsisse suam aberrationem nec in sola lente nec in oculo nudo; cum enim in his illam non invenisset, nec eam in oculo per lentes transpiciente tam assidue investigasset, in hac porro investigatione frustra moratus est; etenim in Prop. 7 Part. I l. I miratur, a conspicillis tubulatis res objectas ita distinctas exhiberi, ut reversa exhibentur. Verum omnem lapidem movit, donec per lentes, nisi terrestria, saltem cœlestia transpiciens, eam deniq; invenisse crediderit. Astronomi (inquit) per telescopia longiora transpicientes, observant diametrum stellæ fixæ esse 5 aut 6: si autem vitrum oculare facis fumo infusatur,

fuscatur, quo lumen stellæ obscureter, languidum illud lumen, quod adest in circuitu stellæ, evanescit, ac stella ad puncti mathematici similitudinem propius accedit. Cum igitur stella ob immensam distantiam instar puncti apparere debeat; inde lumen, quo stella ante infuscationem lentis dilatata videtur, esse novæ distractionis legi tribuendum affirmat. In hac porro contemplatione non animadvertit, id genus luminis aberrantis etiam oculo nudo apparere; stella enim videtur confuse aucta, a quodam lumine exiliente, quod capillitium vocatur. Nec pariter ipse notavit, id ipsum lumen latius in oculo nudo diffundi, & telescopio interposito contrahi. Cum stella videatur minor telescopio, quam oculo nudo, inde colligitur, a telescopio contrahi imaginem stellæ in oculo nudo depictæ. Cum autem dioptrica scientia nos doceat, quod telescopio interposito, nisi augetur; minime saltem contrahitur illa stellæ imago vera, quæ a principibus radiis in oculo nudo depingitur, itaque manifestum est, contrahi telescopio interposito illam imaginem falsam, quæ a lumine aberrante in oculo nudo depicta imaginem veram circumdat. Si hæc Vir doctiss. animadvertisset, pariter agnovisset, lumen illud imaginis falsæ (quod remanet telescopio interposito) distractioni tribuendum non esse. Si flamma candelæ intervallo unius pedis ab oculo distat, ea videtur ita distinctis terminis definita, ut nobis fatendum sit, nullam distractionem adesse; si vero illa plurimum passuum intervallo ab oculo removetur, aucta crinibus luminosis apparet. Id genus luminis esse illud quoque, quo stella coronata oculo nudo exhibetur, neminem arbitror ignorare. Si id ipsum igitur lumen distractioni Newtonianæ tribuendum esset, id utique, juxta Autoris principia, oculo nudo appareret non modo in objecto longinquo, sed quoque in propinquo, & illud quod in longinquo apparet, a telescopio dilataretur. At ipsum lumen oculo nudo minime apparet in objecto propinquo, & illud, quod apparet in longinquo, a telescopio minime dilatatur, sed imo contrahitur; si itaque non contrahitur ex toto, manifesto patet, reliquum ex nova distractionis lege minime dependere. Id utique tribuendum esse veteri refractionis legi, in mea supra citata epistola satis demonstratum puto, & si

si majori illustratione res indigeat, clarior alibi demonstratio non deerit. Interim capillum super chartam albam probe illuminatam Adversarius per microscopium transpiciat, & quamvis major, microscopio interposito, quam in oculo nudo, juxta dogma Newtonianum, distracti luminis fimbria futura sit; cum tamen capillum distinctissime videat, inde cognoscat, quod, sicut in sola lente vel in oculo nudo, ita microscopio vel telescopio interposito, ea fimbria nulla alia causa latet, nisi quia, vere ac realiter illa deficit. Quod si Newtoni sententiam confutatam videt in casu lentis, non dicat eam quoque refelli in casu prismatis, sed potius colligat, in illa distractionibus inter se contrariis mutuo se destruentibus nullum coloratz fimbriæ vestigium agnosci, in hoc, distractionibus multis ad unam plagam conspirantibus, effectum in fimbria colorata videri, quem singulæ distractiones fortiuntur. Quod si missa diversa colorum refrangibilitate ipse quaerit, unde fimbriæ colores orientur, paulisper expectet, huic enim quaestioni brevi tempore satisfaciam.

TESTA.

TESTAMENTUM MAGNI, REGIS NOR-
vegicæ, conscriptum A. C. MCCLXXVII; nunc pri-
mum e tenebris erutum, & in publicam
lucem productum.

Hafniæ, typis Wielandianis, 1719, 8.

Plag. 1 $\frac{1}{2}$.

Magnus, Norvegicæ Rex, A. 1280 fato suo functus, ob re-
stitutam regno suo justitiam, indefessamque in corrigendis
veteribus Norvegicæ Legibus studium, *Lagabater*, i. e. Le-
gum) Emendator, vulgo cognominatur. Pietatem erga pau-
peres hoc testamento satis probatam dedit, magnas enim pe-
cuniæ summas legavit *I Egenis* per provincias, qui belli tem-
pore naves expedire tenebantur: unaquæque enim provincia
Norvegicæ secundum hanc navium expeditionem in partes divi-
debatur, quas illi *Skipreidas* (a parandis navibus) vocarunt;
II *Monasteriis, templis & hospitibus*. Sub finem sepulcrum sibi
Bergis elegit, & Clementis IV confirmationem inseruit. **Mo-
nētā** observamus duplicem memorari, nimirum marcas mone-
tæ usualis, h. e. Dano-Norvegicæ, & Marcas Sterlingorum,
quæ Anglicam originem produnt. Exstat autem hoc Testa-
mentum in Regiæ Universitatis Hafniensis Bibliothecæ Codi-
ce membræneo, CCCC circiter annorum ætatem referente.
Hinc exscripsit Amplissimus Vir, *Arnas Magnus*, Historicus
& Archivarius Regius, (ex cujus præfatiuncula hæc decerpi-
mus) non eo consilio, ut seorsim ederetur, sed ut cum aliis
hujusmodi tabulis conjunctim prodiret. Mutavit autem pro-
positum, postquam V. C. *Jochimus Wieland*, Secretarius Re-
gius, ab ipso poposcit, ut ex typographia sua, quam nuper
adornavit, primitiarum loco proderet hoc testamentum, cum
& memoria dignum sit, & in Thormodi Torffæi Historia
Norvegica desideretur.

ACTORUM
ERUDITORUM,

Quae Lipsiae publicantur,
SUPPLEMENTA.

Tom. IIX Sect. VIII.

GEORGII BUCHANANI, SCOTI, OPERA O-
mnia, ad optimorum Codicum fidem summo studio reco-
gnita & castigata; curante THOMA RUD-
DIMANNO A. M.

Tomj II.

Edinburgi, apud Robertum Freebairn, 1715, f. maj.

Alph. 12.

Merebatur omnino Buchananus, Scotiae decus, Poeta-
rum sui seculi facile Princeps & Historicus patriarum
rerum excellens, ut omnia ingenii maximi monumenta
a civibus in pretio haberentur, studiose asservarentur, collige-
rentur in unum, & quanta fieri posset cura atque elegantia poste-
ritati commendarentur, quo pio officio ad preces Roberti Free-
bairnii Edinburgensis Bibliopolæ, de tanti Viri opesibus resti-
tuendis dudum solliciti, cum laude & diligentia maxima defun-
ctus est Cl. Ruddimannus. Nec adeo a nobis silentio involven-
dum est præclarum opus, dicendum potius in annalibus nostris,
licet tardius, non ut in super habitum hætenus, sed quod serius
in manus nostras pervenerit. In præfatione explicatur, quo ap-
paratu ad opus exornandum instructus fuerit Cl. Editor, &
Scriptorum Buchananani historia concinne traditur, quorum cum
sit potissimum aureumque maxime Psalmorum nobilissima Pa-
raphrasis, in fronte statim Buchananus cum adversus alterius Pa-

U u

raphrastæ

raphraſtæ Pſalmodum Davidicum, Ludovici Crucii, Jeſuitæ Olyſſipponenſis, criminationem, Buchananum id egiſſe, ne clariffima notiſſimaque de Chriſto opt. max. vaticinia, quæ Pſalmis continentur, ſuo in carmine apparerent, tum adverſus ea, quæ Joſephus Trappius & Leonardus Welſtedius in nonnullos Pſalmos temere jaſtarunt, defenditur. A Welſtedii injuriis, qui in notis ad Anglicam Longini verſionem Pſalmum Buchananii, qui incipit: *Dum procul a patria*, inter Davidicos numero CXXXVII barbariei, Gothiciffimi & neoteriffimi temere accuſavit, optimum Poetam & ingentes ejus manes vindicavit publicis prælectionibus, aliquando in lucem prodituris, Andreas Koſſius, Humaniorum Literarum in Academia Glaſcuenſi Profeſſor. Trappio autem, qui in Prælectionibus Poeticis contendit, in ejuſdem Pſalmi Paraphraſi initio:

*Dum procul a patria meſti Babylonis in oris
Fluminis ad liquidas forte ſedemus aquas,
Flevimus, & gemitus luſtantia verba reſpreſſit
Inque ſinus liquida decidit imber aque.*

non fuiſſe opus, ut vel ſemel, multo minus trium verſiculorum ſpatio bis aquam liquidam eſſe admonerentur lectores, ipſe Ch. Ruddimannus reſpondet, monendo primum, male integrum diſtichon inter illa duo medium omitti a Trappio:

*Ille animum ſubiit ſpecies miſeranda Sionis
Et nunquam patris teſta videnda ſoli.*

nec adeo recte dici trium verſiculorum ſpatio, ſed quinque reſpeti unam eandemque vocem, deinde doctè aſſerendo, liquidum hic non denotare *fluidum humidumve*, quod de aqua dici ſupervacaneum videtur, ſed *purum defecatumve*, qualis Euphrates, quales lacrymæ eſſe ſolent, & ita uſos eo epitheto optimos Poetas, Virgilium, Homerum etiam in ſuo ſermone, alios aquam deſcribentes. Si olores iſtos interſtrepere nobis licet, tantum abeſt, ut ꝑccatum Buchananii hic credamus accuſandum, ut potius exiſtimemus, haud parum decoris ademtum iri carmini nobiliſſimo, ſi ex vocibus *liquidus* & *liquida* vel alterutra vel utraque expungeretur. *Liquidum* enim non modo ſignificat *purum* & *defecatum*, ſed, quæ purorum & limpidorum conjunctiſſima eſt

est qualitas, mobile maxime, facile fluens, &, ut Lucretiano verbo utamur, *diffusile*; quo sensu & Plinius usus est Historiæ Naturalis XXXIV, 8 verbis: *Fecit Eutychides Eurotam, in quo artem ipso amne liquidiorum plurimi dixerunt.* Sane Euphrates talis describitur, ut non, instar pigrorum Erebi fluminum, suam quasi molem invitatus trahens, se ægre loco moveat, sed prout veluti alveo feratur; & lacrymæ per genas ruentes eodem sensu sunt liquidissimæ. Ex istarum autem idearum, fluminis ruentis & cadentium lacrymarum, collatione tenerrima in mente lectorum nascitur imago, quatenus ipsa illa liquida peregrini fluminis fluentia apud bonos illos captivos naturali ratione imbrem lacrymarum non minus liquidum junxisse, ac veluti provocasse visi sunt. Sed hæc hæc hæc.

In Historia etiam Scotica desiderantur nonnulla, illud præter rem, quod servilis nimis Livii imitator sit, hæc duo ex Nostri sententia verius, primum quod proveciore demum ætate tantum opus aggressus sit, adeoque Herculeo labori, qui Scriptori in perlegendis tot antiquissimis monumentis digere adisque & discernendis veritatibus devorandus est, non suffecerit, tum, quod Moravio addictior Mariam Reginam nimis insectatus sit, & antiqua etiam in istam rem detorserit. Suppetias tulit veritati Cl. Editor in Annotationibus suis non ambitiose conscriptis, sed locupletissimis sanæ & bonæ frugis plenissimis. Errores sui Historici correxit, neglecta eidem aut non visa, inter quæ præter editos Autores, Andream Vintonum Chronographum, Librum Perthesem, Librum Dumblanensem, Alexandrum Milium, Robertum Lindesium Pitcottiensem, Patricium Andersonum, Jacobum Balsurium, Scotos Historicos nondum vulgatos, imprimis autem Thomæ Rymeri æternum opus, Epistolas Regum & Gubernatorum Scotiæ ab A. 1505 ad A. 1545, vel ob insignem latini sermonis elegantiam luce dignissimas, Mandata ab Henrico VIII Rege Anglo ad Rudolphum Sadlerium, suum in Aula Scotica Legatum, Jo. Leslæi Episcopi Rossienis Commentarios *avendórs* & Dav. Crafordii Collectanea e Cottoniana Bibliotheca referas, magno studio consuluit, atque comparavit, famamque Mariæ Reginæ per sanæ dubiam pie, ut Scotus, ful-

circum annus est. Quod ad Buchananani Epistolas attinet, post absolutas operas typographicas duæ adhuc aliæ literæ, altera Buchananani ad Thomam Randolphum Anglica, altera Davidis Rogerii ad Buchananum Latina venerunt in manus Cl. Editoris, quas, nec non palmariam correctionem loci Ciceroniani Philipp. II c. 20, referente Lambino in suis ad Eloquentiæ Patrem Annotationibus a Buchananano profectam, ne quid perfectissimæ huic editioni desit, in hac ipsa præfatione legere est. Ceterum Commentarii MSS. in Virgilio Bucolica, Georgica, septemque primos Æneidos libros, qui Buchananani se ferunt, incertus factus sunt & puerilis, nec lucem merentur Consultationes aliquot de rebus Academiæ Andreopolitanæ recte administrandis. Jacobi Tevii liber de rebus gestis Hispanorum ad Diem in India injuria tribuitur Buchananano, cum Tevii omnino sit. Apologiam pro Maria, ut nonnulli volunt, nec scripsit, nec scripsisse potuit, quod Maria ante Nuptias Bothwellianas defensore non egeret, post illas statim Moravio ad reginam accusandum se comitem dederit. Nec Vindicias contra Tyrannos Stephano Junio Bruto autore ad Buchananum referri debere contendit Cl. Editor. Nihil superest, quam ut genuina Buchananani Opera ordine recensamus, si prius mouerimus, ante illa Vitam Georgii Buchananani ab ipso scriptam biennio ante mortem, egregie in annotationibus locupletatam & continuatam, tum Doctorum Virorum de Buchananano & ejus scriptis testimonia, denique Catalogum variarum Editionum & Codicum MSS. legi, ex quo uno intelligi posset, quanto in pretio Viri docti egregia ista Viri maximi opera nunquam non habuerint.

Tomo I continentur, 1 Rerum Scotticarum Historia cum Annotationibus laudatissimis, Indice copioso, & nominum priorum interpretatione perutili; 2 de Jure Regni apud Scotos Dialogus; 3 Detectio Mariæ Reginæ Scottorum; 4 Actio contra Mariam Scottorum Reginam cum literis Mariæ ad Bothwellium; 5 Chamæleon sive Satyra in Lidingtonium acerbissima, Anglice scripta. Tomo II sequuntur Psalmi Davidici, Jephthes sive Votum Tragedia, Baptista sive Calumnia Tragedia, Franciscanus & Fratres, Elegiarum Liber I, Sylvarum Liber

Liber I, Hendecasyllabon Liber I, Jambon Liber I, Epigrammatum Libri III, Miscellaneorum Liber I, de Sphæra Libri V, Medea & Alcestis Euripidis, Latino carmine redditæ, Satyra in Carolum Lotharingum Cardinalem, quibus Poëmatis omnibus coronis imponitur elegans, de Metris Buchananæis libellus. Superfunt Rudimenta Grammatices Thomæ Linacri ex Anglico in Latinum versa, iinterprete Buchananano, qui & Jo. Lud. Vivis Libellum de Ratione studii puerilis addidit, ipsius Buchananani de Profodia libellus, & tandem Epistolæ, quotquot existare videntur, quarum equidem plurimas jam A. 1711 collegit & Edinburgi in 8 edidit Jacobus Oliphantus Scotus, sed, ut paucis de hac editione iudicium feramus, & exemplarium apographorum, & typographorum vitio depravatissimas. Ceterum Cl. Editor omnibus his scriptis eandem, quam Historiæ Scoticæ operam, licet non tam copiose, annotando navavit.

A COLLECTION OF CURIOUS DISCOURSES, written by Eminent Antiquaries, upon several Heads in our English Antiquities.

id est,

COLLECTIO DISSERTATIONUM CURIOSARUM, a celeberrimis Antiquariis, de selectis Antiquitatum Anglicarum capitibus conscriptarum, nunc primum edita a THOMA HEARNIO.

Oxonii, e Theatro Sheldoniano, 1720, 8 maj.

Alph. 1 pl. 6 $\frac{1}{2}$. Tabb. æn. 2.

Licet ex sententia versatissimorum in re antiquaria Virorum primas partes in explanandis Antiquitatibus teneant praxis & experientia; non negligenda tamen *Ursati* imprimis, *Mabillo-* Præf.
ni, *Montfalconi*, *Smetii* atque *Gruteri* industria, qui antiquitatis studium in formam artis redigere quodammodo sunt conati. Anglia certe, quæ monumentorum antiquorum ex universo pæne Orbe eo delatorum thesauro superbit, operam desiderat Viri harum rerum peritissimi, ex quo industrii *Langbainii* in Collectio-

Uu 3

ne Græ-

ne Græcorum MSCtorum *Barocciana*, aliisque Latinis pariter ac Anglicis antiquitatibus defudantis diligentiam mors intercepit. Attamen optandum esset, ut ad tam insigne opus perficiendum, cum unius vires & ætatem ferme superet, plures in his scientiis præstantissimi, more Gallis usitato, Mæcenatum favore ad paranda vitæ subsidia suffulti, concurrerent. Utilitatem ex opera plurium collata emanantem, testatur inprimis Societas Antiquariorum regnantibus Elisabetha & Jacobo I privato ausu instituta, cujus Dissertationes, a *Thoma Smith* servatas, e scrinio ejus producit *Cel. Hearnius*; quamvis non omnium Autorum nomina, quæ in MSCto haud apposita, explorata habeat, & multæ in his quoque extant ulteriori disquisitione dignissimæ, quales sunt: Explicatio nummorum Romanorum; Origo vocis Britannia, quæ forsitan potui hordeaceo, Βεύρον Græcis dicto, debetur; Ælfredi M. divisio Angliæ in Comitatus, longe ante, quam vulgo ferunt, facta, ejusdemque fundatio, vel potius restauratio Academiæ Oxoniensis: ut alia taceamus, quæ illustrationem Eruditorum adhuc expectant.

- p. 1. Primum hic locum occupant, *Hakewilli & Anon.* Dissertationes de *Antiquitate Legum Britannicarum*, unde apparet, Leges Britonum a Romanis, has a Saxonibus, Saxonum denique a Danis fuisse immutatas, quæ cum Saxonibus & Normannicis commixtæ, Jus Anglorum commune hodiernum constitunt. Sequuntur n. 3, 4, 5, 6 *Thomæ Lake, Anonymi, Francisci Thynn*, ac *Jacobi Ley*, Diss. de moneta *Sterlingorum*; cujus denominatio neque a castello *Scotorum Sterlingo*, ab Eduardo I capto, cum ante ista tempora Denarii illi reperiantur, & castellum tunc *Sriveling* dictum fuerit, nec a stella aut sturni figura, cujus nullum extat exemplum, sed a vexillo *Esterlingorum*, sive Orientalium populorum, commerciorum causa crebro in Angliam commeantium, aut ab opificibus derivanda, tempus tamen, quo nummi hujus ratio primum invaluerit, incertum esse. N. 7 *Agardi*, 8 *Thynnii*, 9 *Talboti*, 10 *Brawgbtoni*, 11 *Jac. Ley* Dissertat. exhibentur de *Divisione Angliæ in Shires* sive Comitatus, cujus autorem Ælfredum plures nominant, licet non desint, qui ab Offa primordia ducunt. Numerabantur initio 32, qui sub Henrico II ad 39,

ad 39, & sub Henrico VIII ad 42, excrevere. Nomen *Scyre*, si-
 ve *Sbire*, ipsius *Alfredi* ævo quidem, frequentius tamen post an-
 num 1000 usitatum, non a terra *divisa*, sed terra *plana* origi-
 nem ducit, cum Anglia quondam generatim in *Woodland*, sylvas,
 & *Scyreland*, planitiem ab hominibus habitatam, fuerit distin-
 cta; cui sententiæ tamen alii repugnant. Placuit autem ista di-
 visio, ut jus cuivis petenti redderetur, leges citius executioni
 mandarentur, incolæ subitas hostium incurfiones propullarent,
 & reditus in ærarium ex æquo redigerentur. Hinc determinati
 ea ratione Comitatus, ut terra fertilis, ac sterile solum distin-
 cte cuique assignaretur. N. 12 *Joseph Hollandi* & 13 *Thynnii*
Dissertationes de Terminis & temporibus circa justitiæ admini-
strationem, in Anglia quondam usitatis, existant, ubi notant, Wil-
 helmum Conquestorem primum 12 *Justitiarios*, ad exami-
 nandos reos, constituisse, quorum numerus ad sex, quibus Co-
 mes præsidebat, fuerit imminutus sub Henrico III; in singulis
 vero comitatibus lites a *Justitiariis itinerantibus* fuisse decisas.
 Tempora, circa Michaelis, Hilarii, Paschatos & Trinitatis Fe-
 sta litibus definiendis præsertim sub Henrico III destinata, Ter-
 mini sunt vocata, non a causis terminandis, sed tempore limitato,
 ut ambages litium præscinderentur. N. 14 *Joseph Hollandus*,
 antiquissimam Angliæ urbem, *Totnesam* in Devonia, *Camula-*
duni vero primam monetam fuisse cusam, præterea n. 35 *Ro-*
bertus Cotton urbem Regiam *Casbelani* ex Cæsaris Commenta-
 riis memorat, neque fas fuisse, urbem absque Regis consensu
 condere, tradit. 15 De variis *Mensuris terræ*, Angliis quondam
 usitatis, commentati sunt *Hollandus*, 16 *Jo. Dodridgius*, 17
Agardus, & *Cottonus* n. 36, ubi de *bundredis*, *bidis*, *acris*, seu
arvis, *virgatis*, *radis*, *bovatis*, *carucatis*, *solinis*, *Ferlingatis*, *se-*
nonibus, & varia harum vocum significatione agitur. N. 18
Leigh, 19 *Camdenus*, 20 *Whitlock*, 21 *Anonymus*, 22 *Hollandus*,
 23 *Agardus*, item n. 46 *Thynnus*, 47 *Jo. Dodridgius*, de anti-
 quitate, officio & privilegiis *Fecialium Anglicorum* disserunt.
 Nominati sunt *Feciales a fide* vel fœdere, *Heraldi* vel a Latino
Heror, vel Germanico, *Ebrhals*, quasi *honorem sustinentes*, sive
 ex quorundam opinione, a *Her*, publicus, & *Alte*, senex in Ar-
 mis,

p. 46.

52.

62.

174.

64. sq. 178.

81. sq.

230. sq.

- mis, & mentio illorum Wilhelmi Conquerstoris tempore reperitur, licet alii officium illorum Henrici III ævo, sub Eduardo I
- p. 245. sq. autem, nomen innotuisse existimant. Plura L. B. ex monumentis imprimis a Thynnio collectis cognoscet. N. 24 *Agardus*, 25 *Thynnus*, 26 *Hollandus*, 27 *Whitlock*, antiquitatem *habitationum, Judicibus, Advocatis, Professoribus & Studiofis Juris destinatarum*, demonstraturi docent, jus quondam in Abbatibus & Cathedralibus templis fuisse redditum, postmodum sub Eduardo I constitutum, ut *Justitiarum* curiam Regis sequerentur. Inde paullatim introductum, ut omnes statuto tempore in certis ædibus convenirent, ubi quoque *Apprenticium* seu *Studiofi* in scientiis, linguis, & terminis Juris obscurioribus erudiebantur.
- III. Hinc Cel. Thomas Morus Doctori Gallico, omnia Juris adyta sese penetrasse glorianti, quæstionem proposuit: *Utrum averia capta in Withernamium sint irreplegiabilia, nec ne?* qua audita, iste pudore confusus obmutuit. Plura deinde ædificia seu hospitia huic usui, maxime Henrico VI regnante, fuerunt dicata, donec sub Elisabethæ regimine numerus illorum ad 12 excreset, quorum historia brevibus textitur. N. 28 *Franc. Leigb & Tate, Equites spirituales*, ab Abbatibus creatos usque ad Henrici I tempora, dignitate satis conspicuos, memorant. N. 30 *Camdenus*, 31 *Hollandus*, 32 *Agardus*, 33 *Oldworth* varias *Angliae appellationes* compilant. De *Castris* n. 34 *Robertus Cottonus* quædam in medium attulit. *Castrum* enim dictum, quod habitantes ibi a licentia vagandi inuris castrarentur; Synonima vero in Anglorum scriptis sunt, *Castellum, Turris, mota, firmitas, munitio, fossa & maceria*. Caligula primum *armamentarium Britannicum* extruxit, mox plura a Didio Gallo & Severo munimenta fuere condita. Munitiones istæ e terra, ligno aut lapidibus, forma plerumque rotundarum turrium, sunt congestæ, non tantum ad propulsandos hostes, sed etiam Trophæi loco; ceterum omnes fere arces, tutissimum huc usque rebellium perfugium, 182. 204. destrui jussit Henricus II. N. 35 *Rob. Cottonus*, 36 & 40 *Fac. Ley*, notant, *Insignia*, ab Hieroglyphicis Ægyptiorum desumpta, varia Anglis fuisse usitata, Lucium cruce, Arthurum imagine B. Virginis, plures dracone, Saxones sæpius nigro equo, Norman-

Normannos plerumque Leonibus aut Pardis usos, donec Stephani, imprimis autem Richardi I ævo ista fierent hæreditaria, quibus Eduardus III lemma: *Honny soit qui mal y pense* addidit. *Jac. Ley* n. 37 animadvertit, *Forestam* derivari a foris stare, & *Forestarios* proventus ex saltibus, minis atque mari curasse; Leges autem Forestales antiquissimas, a Wilhelmo Conquestore amplificatas, ab Eduardo I majus firmamentum accepisse. Idem n. 38 docet, *Cancellarii* nomen non a *cancellando*, sed a *Judicio Cancellis* circumsepto ortum trahere, cum reliqua *Judicia*, quasi in foro, cuius ex plebe paterent: præterea *Dunstanum*, R. Edgari tempore viventem, primum in monumentis occurrere, *Cancellarii Regii* titulo insignitum, observat: & n. 39 in *Eptaphiis* linguam Britonum, Saxonum atque Danorum rarissime, frequentius Latinam, Gallicam & Anglicam fuisse adhibitam, demonstrat. *Camdenus* n. 42 vocem *Baro*, rejectis illorum opinionibus, qui a *Par*, belli robore, *Bannerbeir*, vexilla portantibus, *Beronibus*, Hispaniæ populo, *Βαρὺς*, *servis militum*, aut *militibus extraordinariis*, istam derivare satagunt, *Barones* indigitare *Viros*, evincit, cum *Virones* & *Barones* in fragmento legum Canuti pro iisdem accipiantur. Nomen maxime innotuit sub Normannis, insignis vero dignitas sub Eduardo Idemum accessit. N. 43 & 44 *Jonesus*, ad *Tatii* quaestiones de *Antiquis Britannis* responsurus, asserit, *Druides*, a voce Britannica vocatos, quasi sapientes & eruditos, *Judicum* atque *Flaminum* officium obiisse, & loca saltuosa inhabitasse; tum vero quatuor gradus honorum, studiofis Legum, Poeseos ac Musicæ distribui solitos, 1 *Disgiblybar*, triennio, 2 *Disgibldisgybliaidd*, sexennio, 3 *Disgibpenkerodiaidd*, novem annis peractis, & 4 summum, *Penkerdd*, sive *Athro*, quasi *Doctorem* diceres; tria porro illis fuisse Poetarum genera, *Prududd* heroicis, *Teuluror* Lyricis, *Clerwr* bucolicis carminibus destinatos. *Bardi* quoque i. e. eruditi tribus modis, Nostro teste, fuere distincti, 1 *Privaird*, quasi Principes dixeris eruditorum, qui primi scientias invenerunt, 2 *Posvardd*, qui illorum dogmata alios docebant, 3 *Arroyddvardd*, in Poesi, Heraldicis & Genealogicis versati, & *Heraldorum* sive *Fecialium* munere gaudentes.

p. 193.

198.

201.

205.

209. sq.

- mis, & mentio illorum Wilhelmi Conqueritoris tempore reperitur, licet alii officium illorum Henrici III zvo, sub Eduardo I autem, nomen innotuisse existiment. Plura L. B. ex monumentis imprimis a Thynnio collectis cognosceret. N. 24 *Agardus*, 25 *Thynnus*, 26 *Hollandus*, 27 *Whitlock*, antiquitatem *habitationum, Judicibus, Advocatis, Professoribus & Studiosis Juris designatarum*, demonstraturi docent, jus quondam in Abbatibus & Cathedralibus templis fuisse redditum, postmodum sub Eduardo I constitutum, ut *Justitiiarii* curiam Regis sequerentur. Inde paullatim introductum, ut omnes statuto tempore in certis ædibus convenirent, ubi quoque *Apprenticii* seu *Studiosi* in scientiis, linguis, & terminis Juris obscurioribus erudiebantur.
- III. Hinc Cel. Thomas Morus Doctori Gallico, omnia Juris adyta sese penetrasse glorianti, quæstionem proposuit: *Utrum averia capta in Withernamium sint irreplegiabilia, nec ne?* qua audita, iste pudore confusus obmutuit. Plura deinde ædificia seu hospitia huic usui, maxime Henrico VI regnante, fuerunt dicata, donec sub Elisabethæ regimine numerus illorum ad 12 excreceret, quorum historia brevibus textitur. N. 28 *Franc. Leigh* & 29 *Tate, Equites spirituales*, ab Abbatibus creatos usque ad Henrici I tempora, dignitate satis conspicuos, memorant. N. 30 *Camdenus*, 31 *Hollandus*, 32 *Agardus*, 33 *Oldworth* varias *Angliae appellationes* compilant. De *Castris* n. 34 *Robertus Cottonus* quædam in medium attulit. *Castrum* enim dictum, quod habitantes ibi a licentia vagandi muris castrarentur; Synonima vero in Anglorum scriptis sunt, *Castellum, Turris, mota, firmitas, munitio, fossa & maceria*. Caligula primum *armamentarium Britannicum* extruxit, mox plura a Didio Gallo & Severo munimenta fuere condita. Munitiones istæ e terra, ligno aut lapidibus, forma plerumque rotundarum turrium, sunt congestæ, non tantum ad propulsandos hostes, sed etiam Trophæi loco; ceterum omnes fere arces, tutissimum huc usque rebellium perugin, destrui jussit Henricus II. N. 35 *Rob. Cottonus*, 36 & 40 *Jac. Ley*, notant, *Insignia*, ab Hieroglyphicis Ægyptiorum desumpta, varia Anglis fuisse usitata, Lucium cruce, Arthurum imagine B. Virginis, plures dracone, Saxones sæpius nigro equo, Norman-

Normannos plerumque Leonibus aut Pardis usos, donec Stephani, imprimis autem Richardi I ævo ista fierent hæreditaria, quibus Eduardus III lemma: *Honny soit qui mal y pense* addidit. Jac. Ley n. 37 animadvertit, *Forestam* derivari a foris stare, & *Forestarios* proventus ex saltibus, igneris atque mari curasse; Leges autem Forestales antiquissimas, a Wilhelmo Conquistore amplificatas, ab Eduardo I majus firmamentum accepisse. Idem n. 38 docet, *Cancellarii* nomen non a *cancellando*, sed a *Judicio Cancellis* circumsepto ortum trahere, cum reliqua *Judicia*, quasi in foro, cuius ex plebe paterent: præterea *Dunstanum*, R. Edgari tempore viventem, primum in monumentis occurrere, *Cancellarii Regii* titulo insignitum, observat: & n. 39 in *Epitaphiis* linguam Britonum, Saxonum atque Danorum rarissime, frequentius Latinam, Gallicam & Anglicam fuisse adhibitam, demonstrat. *Camdenus* n. 42 vocem *Baro*, rejectis illorum opinionibus, qui a *Par*, belli robore, *Bannerbeir*, vexilla portantibus, *Beronibus*, Hispaniz populo, *Βασις*, *servis militum*, aut *militibus extraordinariis*, istam derivare satagunt, *Barones* indigitare *Viros*, evincit, cum *Virones* & *Barones* in fragmento legum Canuti pro iisdem accipiantur. Nomen maxime innotuit sub Normannis, insignis vero dignitas sub Eduardo I demum accessit. N. 43 & 44 *Jonesus*, ad *Tatii* quaestiones de *Antiquis Britannis* responsurus, asserit, *Druides*, a voce Britannica vocatos, quasi sapientes & eruditos, *Judicum* atque *Flaminum* officium obivisse, & loca saltuosa inhabitasse; tum vero quatuor gradus honorum, studiosis Legum, Poeseos ac Musicæ distribui solitos, 1 *Disgiblybar*, triennio, 2 *Disgibldisgybliaidd*, sexennio, 3 *Disgibpenkerodiaidd*, novem annis peractis, & 4 summum, *Penkerdd*, sive *Athro*, quasi *Doctorem* diceret; tria porro illis fuisse Poetarum genera, *Prududd* heroicis, *Teuluror* Lyricis, *Clerwr* bucolicis carminibus destinatos. *Bardi* quoque i. e. eruditi tribus modis, Nostro teste, fuere distincti, 1 *Privaird*, quasi Principes dixeris eruditorum, qui primi scientias invenerunt, 2 *Posvardd*, qui illorum dogmata alios docebant, 3 *Arroyddvardd*, in Poesi, Heraldicis & Genealogicis versati, & *Heraldorum* sive *Fecialium* munere gaudentes.

P. 193.

198.

201.

205.

209. lq.

- mis, & mentio illorum Wilhelmi Conquistoris tempore reperitur, licet alii officium illorum Henrici III ævo, sub Eduardo I autem, nomen innotuisse existiment. Plura L. B. ex monumentis imprimis a Thynnio collectis cognoscet. N. 24 *Agardus*, 25 *Thynnus*, 26 *Hollandus*, 27 *Whitlock*, antiquitatem *habitationum, Judicibus, Advocatis, Professoribus & Studiofis Juris destinatarum*, demonstraturi docent, jus quondam in Abbatibus & Cathedralibus templis fuisse redditum, postmodum sub Eduardo I constitutum, ut *Justitiaris* curiam Regis sequerentur. Inde paullatim introductum, ut omnes statuto tempore in certis ædibus convenirent, ubi quoque *Apprenticii* seu *Studiofi* in scientiis, linguis, & terminis Juris obscurioribus erudiebantur.
- III. Hinc Cel. Thomas Morus Doctori Gallico, omnia Juris adyta sese penetrasse glorianti, quæstionem proposuit: *Utrum averia capta in Withernamium sint irreplegiabilia, nec ne?* qua audita, iste pudore confusus obmutuit. Plura deinde ædificia seu hospitia huic usui, maxime Henrico VI regnante, fuerunt dicata, donec sub Elisabethæ regimine numerus illorum ad 12 excreset, quorum historia brevibus textitur. N. 28 *Franc. Leigh & 29 Tate, Equites spirituales*, ab Abbatibus creatos usque ad Henrici I tempora, dignitate fatis conspicuos, memorant. N. 30 *Camdenus*, 31 *Hollandus*, 32 *Agardus*, 33 *Oldworth* varias *Angliae appellationes* compilant. De *Castris* n. 34 *Robertus Cottonus* quædam in medium attulit. *Castrum* enim dictum, quod habitantes ibi a licentia vagandi muris castrarentur; Synonima vero in Anglorum scriptis sunt, *Castellum, Turris, mota, firmitas, munitio, fossa & maceria*. Caligula primum *armamentarium Britannicum* extruxit, mox plura a Didio Gallo & Severo munimenta fuere condita. Munitiones istæ e terra, ligno aut lapidibus, forma plerumque rotundarum turrium, sunt congestæ, non tantum ad propulsandos hostes, sed etiam Trophæi loco; ceterum omnes fere arces, tutissimum huc usque rebellium perfugium, destrui jussit Henricus II. N. 35 *Rob. Cottonus*, 36 & 40 *Jac. Ley*, notant, *Insignia*, ab Hieroglyphicis Ægyptiorum desumpta, varia Anglis fuisse usitata, Lucium cruce, Arthurum imagine B. Virginis, plures dracone, Saxones sæpius nigro equo, Norman-

Normannos plerumque Leonibus aut Pardis usos, donec Stephani, imprimis autem Richardi I ævo ista fierent hæreditaria, quibus Eduardus III lemma: *Honny soit qui mal y pense* addidit. Jac. Ley n. 37 animadvertit, *Forestam* derivari a foris stare, & *Forestarios* proventus ex saltibus, itineris atque mari curasse; Leges autem Forestales antiquissimas, a Wilhelmo Conquerstore amplificatas, ab Eduardo I majus firmamentum accepisse. Idem n. 38 docet, *Cancellarii* nomen non a *cancellando*, sed a *Judicio Cancellis* circumsepto ortum trahere, cum reliqua *Judicia*, quasi in foro, cuius ex plebe paterent: præterea *Dunstanum*, R. Edgari tempore viventem, primum in monumentis occurrere, *Cancellarii Regii* titulo insignitum, observat: & n. 39 in *Epitaphiis* linguam Britonum, Saxonum atque Danorum rarissime, frequentius Latinam, Gallicam & Anglicam fuisse adhibitam, demonstrat. *Camdenus* n. 42 vocem *Baro*, rejectis illorum opinionibus, qui a *Par*, belli robore, *Bannerheir*, vexilla portantibus, *Beronibus*, Hispaniæ populo, *Βασις*, *servis militum*, aut *militibus extraordinariis*, istam derivare satagunt, *Barones* indigitare *Viros*, evincit, cum *Virones* & *Barones* in fragmento legum Canuti pro iisdem accipiantur. Nomen maxime innotuit sub Normannis, insignis vero dignitas sub Eduardo I demum accessit. N. 43 & 44 *Jonesius*, ad *Tatii* quaestiones de *Antiquis Britannis* responlurus, asserit, *Druides*, a voce Britannica vocatos, quasi sapientes & eruditos, *Judicum* atque *Flaminum* officium obivisse, & loca saltuosa inhabitasse; tum vero quatuor gradus honorum, studiofis Legum, Poeseos ac Musicæ distribui solitos, 1 *Disgiblybar*, triennio, 2 *Disgibldisgyliaidd*, sexennio, 3 *Disgibpenkerodiaidd*, novem annis peractis, & 4 summum, *Penkerdd*, sive *Athro*, quasi *Doctorem* diceret; tria porro illis fuisse Poetarum genera, *Prududd* heroicis, *Teuluror* Lyricis, *Clerwr* bucolicis carminibus destinatos. *Bardi* quoque i. e. eruditi tribus modis, Nostro teste, fuere distincti, 1 *Privaird*, quasi Principes dixeris eruditorum, qui primi scientias invenerunt, 2 *Posvardd*, qui illorum dogmata alios docebant, 3 *Arroyddvardd*, in Poesi, Heraldicis & Genealogicis versati, & *Heraldorum* sive *Fecialium* munere gaudentes.

P. 193.

198.

201.

207.

209. sq.

Regis curiam unicus sequebatur Judex, *Egnat Llys* dictus, alter extra Curiam, *Egnat Comot*, præsente plerumque Rege & quibusdam Proceribus controversias de terris dirimebat. Britanniz universæ imperitabant Reges, quibus satrapæ, singulis saltem provinciis præfecti, suberant, Regio pariter titulo conspicui. Hinc dimensiones terrarum ex Britannorum moribus & vocabulis illustrantur. Dignitates his fere gradibus sunt distinctæ, 1 *Brenin*, vel *Teyen*, Rex, 2 *Twylog*, Dux, 3 *Jarll*, Comes, 4 *Arglwydd*, Dominus, 5 *Barwn*, Baro, 6 *Breir*, vel *Uchelwr*, Eques, 7 *Gwreange*, Prædii possessor, 8 *Alltud*, rusticus, 9 *Katb*, servus. *Affach* videtur idem quod *Rbaith*, id est, juramentum, quo ei 200 vel 300 civium testimonio enormia crimina sibi objecta diluebant. *Distain* vocabatur, rei Domesticæ curator. Consiliarii quoque singulis Dominiis erant assignati, qui urgente necessitate de litibus Regem coram certiore faciebant. Appendix loco subnectuntur *Jacobi Whitlockii Epitaphium*; *Quædam* Testamentum; e *Josephi* opere inscripto, *contra Platonem de causa universi*, meditationes, de loco, in quo justorum pariter & injustorum animæ continentur, Græce cum versione Lat. & var. Lectionibus; nonnulla de *Bibliotheca Oxoniensi*; *Jo. Morronni* carmen venustum in obitum *Stephani Gardineri*, Ep. Wintoniensis, & alia quædam levioris momenti, quæ consulto præterimus.

P. 276.

277. 281. ni Testamentum; e *Josephi* opere inscripto, *contra Platonem de causa universi*, meditationes, de loco, in quo justorum pariter & injustorum animæ continentur, Græce cum versione Lat. & var. Lectionibus; nonnulla de *Bibliotheca Oxoniensi*; *Jo. Morronni* carmen venustum in obitum *Stephani Gardineri*, Ep. Wintoniensis, & alia quædam levioris momenti, quæ consulto præterimus.

298 322.

FRANCISCI FABRICII CHRISTUS, UNICUM ac perpetuum fundamentum Ecclesie, XIV Dissertationibus Philologico - Theologicis demonstratus.

Lugduni Bat. apud Sam. Luchtmans, 1717. 4

Alph. 4 plag. 1.

Reverendus Autor, in Lugdunensi Batavorum Academia Theologiz Professor, doctrinæ de Christo luculenta in Veteri Test. ostendere vestigia aggressus, præcipua ejus loca hoc opere explanat doctissime. Majorem vero τῆς ἐκδοχῆς, quam

quam ingenii nova sectantis gloriæ rationem ducens, non nisi probatissimis probatas Theologis sententias amplectitur, iisque, qui multa V. T. dicta imperite ad Christum trahi statuunt, hæc pauca in Præfatione reponit: *Si forte plus cognitioni ac fidei Patrum in Christum adscripserim, plusque hac in parte de ipso presumatur, quam revera fuerit, quid queso peccatur? Certe, si peccatur, peccari caritatis excessu præstat, quam defectu.* Non est proinde, quod Dissertationes has copiose recenseamus. Sufficiat dixisse, Cl. Autorem diffusæ lectionis diligentissimæque argumentorum suorum pertractationis laudem abunde mereri, librumque hunc inter ornamenta Bibliothecæ Theologicæ non mediocri jure referendum esse. Postquam igitur *Diff. I* præstantissimorum interpretum ductum sequens, illustrem illum locum *1 Corinth. III, 11*, ubi CHRISTUS vocatur *unicum Ecclesie fundamentum*, luculenter exposuit; *Dissert. II* ostendit ex *Prov. VIII, 22, 23*, Christum esse personam æternam ac divinam, ante ipsa mundi fundamenta mediatorio muneri destinatam. Divisit autem eam quatuor in Capita, quorum *primo* docet, in eo loco per *sapientiam* innui personam divinam, & quidem secundam: quia scilicet dicatur esse *genita*, ac ipse Christus *Luc. VII, 35* se se vocet *sapientiam*. Capite *secundo*, quo ostendit, Sapientiam a DEO ab æterno esse genitam, pluribus agit de verbo *ἄλογος*, (quam veram esse scripturam defendit,) eique notionem *gignendi* tribuit. *Tertio* Capite de *unctione* Christi disputat, hoc est, de ordinatione ejus ad officia mediatoris; *quarto* totum illud dictum ad Christum applicat, idq; in eo impletum fuisse demonstrat. *Diff. III* explicando protevangelio *Genes. III, 14, 15* dicata est, cujus *Cap. I & II* Autor sensum literalem orthodoxe persequitur; *Cap. III* ex consensu veterum Hebræorum & ex traditionibus ethnicorum communem interpretationem confirmat; *Cap. IV* ostendit, impletum fuisse in Christo hoc oraculum, simul §. 7 sqq. propugnans Plutarchi de Pane mortuo narrationem. *Diff. IV* ad *Genes. III, 20* agit de *impositione nominis Evæ*. Hic allatis complurium sive meditationibus sive ineptiis de isto nomine, eorum tuetur sententiam, qui statuunt, *Evæ* nomine non innui vitam naturalem, sed spiritualem, ut sensus hic sit,

Etiam esse *matrem omnis spiritaliter viventis*, scilicet (1) Mes-
 ſiæ, cœſu vitæ fontis unici, (2) electorum, per Chriſtum ſan-
 ctificandorum vivificandorumque. *Diff. V ad Genef. IV, 1* Caini
 nomen confiderat. Ac Evæ quidem verba ſic interpretatur:
Habeo ipſum Dominum, vel, Poſſideo virum Jehovah. Ceterum
 non putat, Evam filiolum hunc primo partu editum pro Meſſia
 habuiſſe, ſed eam hunc in modum ratiocinatam eſſe credit:
*Non obſtante peccato, hoc meo partu ab una parte promiſſio divi-
 na de dando mihi ſemine impleta eſt. Itaque ab altera itidem
 impleturus eſt DEVS illud ſuum promiſſum reſpectu illius ſemi-
 nis, quod conſtriturum eſt caput ſerpentis, cujus ipſa hæc mei
 primogeniti natiuitas certiffimum eſt ſignum & ſtabilimentum
 inconcuſſum.* Quam interpretationem munit ſuffragiis clariffi-
 morum Theologorum, Cocceji, Burmanni, Witſii, Melanch-
 thonis, Schmidii, Calovii. *Differt. VI ad Genef. IV, 2, 3, 4, 5*
 ſacrificium Caini & Abelis contemplatur Cl. Autor. Hic *Capite
 ſecundo* copioſiffime diſſerit doctiffimeque de ſacrificiorum ori-
 gine, multisque probat argumentis, DEI juſſu Adamum cete-
 rosque Patriarchas obtuliſſe ſacrificia, non ſola ſponte ſua: ſi-
 mulque reſutat erudite ſententiam adverſariam. *Diff. VII ad
 Hebr. XI, 4* naturæ fidei Abelica declaratur. *Diff. VIII ad Genef.
 IV, 25* nomen Sethi egregie illuſtratur, ac ſimul oſtenditur, ce-
 leberrimum Sethi nomen fuiſſe non apud Judæos ſolum atque
 Chriſtianos, ſed etiam apud Muhammedanos & Arabes celeberrimum.
Diff. IX de Enocho diſputatur. Hic præter cetera dili-
 genter agitur de vaticinio Enochi in Epiftola Judæ memorato.
 Cenſet autem Cl. Autor, hauſtum id eſſe ex traditione. Præcla-
 re etiam oſtendit, Enochum non communi fato functum, ſed
 omnino in cœlum translatum a Deo fuiſſe. *Diff. X* nomen No-
 achii expenditur, commonſtraturque, eo reſpectum fuiſſe ad
 Meſſiam. *Diff. XI ad Genef. VI, 3* agitur de *Spiritu Dei cum ho-
 minibus ante diluuium per 120 annos contendenti.* Obſcuriſcu-
 lum hunc locum ita explicat Cl. Autor, ut hæc ſit ejus ſententia,
 Spiritum S. externe per Prophetas illorum temporum, Adamum,
 Enochum, Noachum; interne per admonitiones conſcientiæ, mo-
 res hominum accuſaſſe, eosque invitafſe ad poenitentiam, additis
 graviffi-

gravissimarum contumaciæ poenarum comminationibus. *Diff. XII* ad *Genes. VI, 5-13* de universali hominum corruptione & deletionem per diluviū differit. *Dissert. XIV*, quæ ultima est, ad *Hebr. XI, 7* de fide Noachi disputat, ejusque fidei multa eademque admirabilia opera præclare describit: ultimo loco producens e libris ראבן יצו testimonio veritatis diluvii conservationisque Noachi in arca. Ceterum ut arctiorem Dissertationum harum connexionem rectius cognoscamus, libet eam ex Praefatione depromptam hic exhibere. Initio igitur Cl. Autor *Diff. I* ex *1 Corinth. III, 11* manifestum facit, Christum esse fundamentum fidei unicum. Cum autem id esse Christus non possit, nisi divina sit ac æterna persona, ante jacta mundi fundamenta huic muneri destinata, hoc ipsum demonstratum in *Diff. II* ex *Prov. VIII, 22, 23*. Hinc primam de Christo revelationem *Genes. III, 14, 15* contemplandam suscipit *Diff. III*. Deinde, omnes ante-diluvianos Patres semen illud mulieris fide coluisse, ostensurus; *Diff. IV & V* docet, Adamum impositione nominis Evæ, & Evam impositione nominis Caini, fidem suam in Christum demonstrasse; *Diff. VI* Abelis in Christum fidem arguit ex ejus sacrificio; *Diff. VII* eam in rem producit ac diducit Pauli de fide Abelis testimonium; *Diff. VIII* ex Sethi nomine rursus demonstrat Adami Evæque fidem in Messiam; *Diff. IX* de Enoch idem probat ex assumptione ejus gloriosa; *Diff. X* de Lamecho ex impositione nominis Noachi; *Diff. XI* de Noacho ex Spiritus Dei cum primo illo mundo contentione. Hac occasione *Diff. XII & XIII* de diluvio commentatur, deque Noachi in arca conservatione. Ultimo loco *Dissert. XIV* duce Paulo *Hebr. XI, 7* fidem Noachi in Christum dilucide exponit.

PHÆNOMENA TRANSITUS PENUMBRÆ & UMBRÆ plenæ supra Tellurem, in Novilunio Mensis Maji d. 22 Maj. 1724, Autore CHRISTIANO AUG. HAUSEN, Mathes. P. P. Extraord. in Acad. Lipsiensi.

ANno 1715 Celeberrimus Hallejus pro Eclipsi istius anni exhibuit in Tabula Geographica transitum Umbræ Plenæ per regna Magnæ Britanniz, ex tenore observationum Eclipsios: postquam in simili tabula idem prædixerat ante eventum, ex tenore calculi Astronomici. Illi Tabulæ, quæ ex observationibus nata est, inseruit pro Eclipsi anni præsentis Umbrosæ Zonæ portionem, quæ ab Hiberniæ littore orientali per Angliam protenditur usque ad Normanniæ, Picardiæ & Insulæ Franciæ partem. Et nuper, cum calculos meos finirem, copia mihi facta est Diarii Trevoltiensis M. Martii A. 1722, in quo inveni amplam dissertationem R. P. de *Reboque Soc. Jesu*, quæ transitum umbræ per Europeas regiones, imprimis per Galliarum regnum, præ reliquis accurate persequitur. Exemplo igitur comparavi Celeb. *Halleji* inventa cum determinationibus Rev. hujus Patris: nec, deprehensa jam propriorum calculorum diversitate insigni ab *Hallejanis*, quicquam ad rem meam facere magis poterat. Didici autem ex instituta comparatione, R. Patrem, cujus determinationes, (exceptis, quæ postea notabo,) cum meis fere eadem sunt, a Celeberrimo Hallejo haud parum dissentire.

Via Centri Hallejana, cum Zona umbrosa, ad Boream factis insigniter attollitur, respectu Zonæ Rev. Patris. Nam juxta Cel. Hallejum Centrum ex Hibernia exit ad *Waxfordiam* Latitud. $52^{\circ} 26'$: deinde ubi canalem S. Georgii trajecit, Angliam ingreditur ad St. *Brides-Bay*, & per *Pembrociam*, *Wormshead* propeque *Bridg-water* latum radit littus insulæ *Velesæ*, quod a Borea declinat in ortum: superato Canali Galliam intrat exiguo intervallo a *Diepa* in occasum, sic ut *Rbotomagum* & *Lutetiam* ad Austrum longe relinquat. Limes Zonæ Borealis, *Dublino* paulo Borealior, *Oxonium* fere attingit & *Gessoriacum* vulgo *Boulogne sur mer*. Limes australis *Padstonsium* fere attingit, quo paulo Borealior est: in Gallia, incedit ad austrum *Caroburgi*, sed in vicinia, & intervallo paulo majore a *Cadomo Normandiæ*, itidem ad austrum urbis. *Lutetia* igitur & *Rbotomagus* in hac Zona continentur.

Juxta Rev. Patrem centrum Hiberniam intrat ad *Dingliam*
Monomia;

Monomia; exit prope *Kinsaliam*. Angliam intrat prope *Padstonium* *Cornwalliæ*, exit ad *Pontem Regis* seu *Kings-Bridge* *Devoniæ*. Galliam inter *Caroburgum* & *Constantiam* vulgo *Coutance* intrat, fertur deinde ad meridiem *Cadomi*, sic, ut *Rhotomagus* & *Lutetia* a via centri haud exiguo intervallo distent, ad Boream. Limes Borealis in Hibernia ipsi *Kilmalochiam* attingit, in Gallia *Berniam* *Normanniæ* seu *Bernay*: australem in Hibernia; ducit per *portum Desmondia*, in Gallia per *Sillam* vel *Sillé* *Normanniæ*. *Lutetiam* igitur cum *Rhotomago* ad Boream e Zona remotas excludit.

Et etiam velocitas centri utrique Astronomo haud parum diversa est. Juxta Celeb. Hallejum $6^b 37'$ temp. Lond. centrum jam superavit meridianum *Lutetiæ*; & juxta Rev. Patrem $6^b 51' 1''$ id est $6^b 41' 2''$ Temp. Lond. centri Longitudo est $0^o 6' 34''$.

Elementa calculi sui Celeb. Hallejus non edidit: R. Pater sequentium mentionem facit,

Mom. Novilunii	$5^b 33' 1''$	Temp. Lutet.
Diff. Diam. ☉ & ☾	$1' 19''$	
Parallax. Horiz.	$60' 33''$	
Semid. Penumbræ	$32' 28''$	
& in part. Circ. M.	$32' 26''$	

Diameter media Umbræ supra tellurem, quam in Novilunio pro Circulo habet, & quæ ipsi idem est ac Latitudo Zonæ, 24 Leuc. Maris cum 1902 Hex. Reg. Hujus dimidium 12 L. M. 95 1 H. R. ipsi est distantia utriusque limitis Zonæ a via Centri. Moram obscurat. Centralis ponit $2' 15''$. Lat. Max. Centri $78^o 17'$ & Long. ipsi respondentem $322^o 6'$.

Cum vero jam meorum calculorum conclusiones sint afferendæ, præmittam elementa potiora

Lat. Lunæ vera	$32' 10''$
Morus Hor. ☾ a ☉	$35' 3''$
Diam. ☉	$31' 44''$
Diam. ☾	$33' 2''$
Sem. Penumbræ	$32' 23''$
Diam. Umbræ	$1' 18''$

Parallelo

ANno 1715 Celeberrimus Hallejus pro Eclipsi istius anni exhibuit in Tabula Geographica transitum Umbræ Plenæ per regna Magnæ Britanniz, ex tenore observationum Eclipsios: postquam in simili tabula idem prædixerat ante eventum, ex tenore calculi Astronomici. Illi Tabulæ, quæ ex observationibus nata est, inseruit pro Eclipsi anni præsentis Umbrosæ Zonæ portionem, quæ ab Hiberniæ littore orientali per Angliam protenditur usque ad Normanniæ, Picardiæ & Insulæ Franciæ partem. Et nuper, cum calculos meos finirem, copia mihi facta est Diarii Trevoltiensis M. Martii A. 1722, in quo inveni amplam dissertationem R. P. de *Rebeque Soc. Jesu*, quæ transitum umbræ per Europeas regiones, imprimis per Galliæ regnum, præ reliquis accurate persequitur. Exemplo igitur comparavi Celeb. *Hallejs* inventa cum determinationibus Rev. hujus Patris: nec, deprehensa jam priorum calculorum diversitate insigni ab *Hallejanis*, quicquam ad rem meam facere magis poterat. Didici autem ex instituta comparatione, R. Patrem, cujus determinations, (exceptis, quæ postea notabo,) cum meis fere eadem sunt, a Celeberrimo Hallejo haud parum dissentire.

Via Centri Hallejana, cum Zona umbrosa, ad Boream factis insigniter attollitur, respectu Zonæ Rev. Patris. Nam juxta Cel. Hallejum Centrum ex Hibernia exit ad *Waxfordiam* Latitud. $52^{\circ} 26'$: deinde ubi canalem S. Georgii trajecit, Angliam ingreditur ad *St. Brides-Bay*, & per *Pembrociam*, *Wormshæad* propeque *Bridg-water* latum radit littus insulæ *Vella*, quod a Borea declinat in ortum: superato Canali Galliam intrat exiguo intervallo a *Diepa* in occasum, sic ut *Rbotomagum* & *Lutetiam* ad Austrum longe relinquat. Limes Zonæ Borealis, *Dublino* paulo Borealior, *Oxonium* fere attingit & *Gessoriacum* vulgo *Boulogne sur mer*. Limes australis *Padstonium* fere attingit, quo paulo Borealior est: in Gallia, incedit ad austrum *Caroburgi*, sed in vicinia, & intervallo paulo majore a *Cadomo Normandiæ*, itidem ad austrum urbis. *Lutetia* igitur & *Rbotomagus* in hac Zona continentur.

Juxta Rev. Patrem centrum Hiberniam intrat ad *Dingliam Monomia*;

Mononia; exit prope *Kinsaliam*. Angliam intrat prope *Padstonium Cornwalliæ*, exit ad *Pontem Regis* seu *Kings-Bridge Devonæ*. Galliam inter *Caroburgum* & *Constantiam* vulgo *Coutance* intrat, fertur deinde ad meridiem *Cadomi*, sic, ut *Rbotomagus* & *Lutetia* a via centri haud exiguo intervallo distent, ad Boream. Limes Borealis in Hibernia ipsi *Kilmalochiam* attingit, in Gallia *Berniam Normanniæ* seu *Bernay*: australem in Hibernia ducit per *portum Desmondia*, in Gallia per *Sillam* vel *Sillé* Normanniæ. *Lutetiam* igitur cum *Rbotomago* ad Boream e Zona remotas excludit.

Et etiam velocitas centri utrique Astronomo haud parum diversa est. Juxta Celeb. Hallejum $6^b 37'$ temp. Lond. centrum jam superavit meridianum Lutetiæ; & juxta Rev. Patrem $6^b 51' 1''$ id est $6^b 41' 2''$ Temp. Lond. centri Longitudo est $0^b 6; 34$.

Elementa calculi sui Celeb. Hallejus non edidit: R. Pater sequentium mentionem facit,

Mom. Novilunii	$5^b 33' 1''$	Temp. Lutet.
Diff. Diam. ☉ & ☾	$1' 19''$	
Parallax. Horiz.	$60' 33''$	
Semid. Penumbræ	$32' 28''$	
& in part. Circ. M.	$32' 26''$	

Diameter media Umbræ supra tellurem, quam in Novilunio pro Circulo habet, & quæ ipsi idem est ac Latitudo Zonæ, 24 Leuc. Maris cum 1902 Hex. Reg. Hujus dimidium 12 L. M. 95 1 H. R. ipsi est distantia utriusque limitis Zonæ a via Centri. Moram obscurat. Centralis ponit $2' 15''$. Lat. Max. Centri $78^b 17'$ & Long. ipsi respondentem $322^b 6'$.

Cum vero jam meorum calculorum conclusiones sint afferendæ, præmittam elementa potiora

Lar. Lunæ vera	$32' 10''$
Morus Hor. ☾ a ☉	$35' 3''$
Diam. ☉	$31' 44''$
Diam. ☾	$33' 2''$
Sem. Penumbræ	$32' 23''$
Diam. Umbræ	$1' 18''$

Paralla-

336 ACTORUM ERUDITORUM

Parallaxis Horiz.	60 30"
Mom. Novilunii	5 ^b 33' 3"
Mom. Med. Tenebr.	5 ^b 27' 55"

Tempore utor in Observatorio Parisino numerato & Longitudines capio ab Insula Ferri. Literæ majusculæ in fronte sequentis tabulæ, & minores in calce ita explicantur.

- A. Contactus penumbræ ad ingressum, & initium Eclipsos in tellure.
- B. Consequens seu alterum extremum ejusdem chordæ penumbræ, quam Semitam Contactus voco, ingreditur.
- C. Antecedens egreditur, quod ingrediebatur ad primum contactum.
- D. Consequens egreditur contactusque ultimus penumbræ & telluris.
- E. Punctum penumbræ ad Boream viz centri cum consequente in Semita contactus simul ingreditur. Hoc punctum secundarium appello, chordamque penumbræ, quam determinat, Semitam secundariam.
- F. Secundarium egreditur.
- G. Consequens secundarii, quod succedaneum voco, ingreditur.
- H. Succedaneum egreditur cum antecedente in Semita contactus.
- a. Sol oriens a Luna tangitur in summo Limbo & Eclipsis incipit.
- b. Sol oriens a Luna tangitur in parte Limbi boreali versus ortum & Eclipsis finit.
- c. Sol occidens tangitur a Luna in Limbo Boreali versus occasum & Eclipsis incipit.
- d. Sol occidens tangitur a Luna in summo Limbo & Eclipsis finit.
- e. Sol oriens a Luna tangitur in Limbo australi versus occ. & Eclipsis incipit.
- f. Sol oriens a Luna tangitur in Limbo australi versus occasum & Eclipsis incipit.
- g. Sol oriens tangitur in Limbo australi versus ortum & Eclipsis finit.
- h. Sol oriens tangitur in Limbo australi versus ortum & Eclipsis finit.

TAB.

	A	B	C	D	E	F	G	H
Tempus in OBSERV.	2 ^b , 58', 40"	4 ^b , 42', 45"	6 ^b , 13', 5"	7 ^b , 57', 10"	4 ^b , 42', 45"	5 ^b , 15', 41"	5 ^b , 40', 9"	6 ^b , 13', 5"
Locor. Centri La- tit.	0, 0, 0	Bor. 37°, 34', 10"	58°, 3', 41"	0, 0, 0	37°, 34', 10"	47°, 24', 39"	53°, 13', 1"	58°, 3', 41"
Long.	0, 0, 0	263°, 37', 10"	316°, 59', 49"	0, 0, 0	263°, 37', 10"	278°, 16', 56"	216°, 28', 28"	316°, 59', 49"
Locor. ap- pulsus Lat.	B 2°, 58', 4"	2°, 58', 4"	34°, 26', 49"	34°, 26', 49"	57°, 4', 48"	68°, 11', 49"	57°, 4', 48"	68°, 11', 49"
Long.	244°, 43', 15"	218°, 41', 00"	32°, 6', 48"	6°, 5', 33"	184°, 28', 24"	142°, 16', 5"	170°, 57', 24"	127°, 49', 5"
Horæ lo- cor.	5 ^b , 55', 33" m.	5 ^b , 55', 33" m.	6 ^b , 59', 32" v.	6 ^b , 59', 32" v.	3 ^b , 38', 39" m.	1 ^b , 22', 22" m.	3 ^b , 38', 39" m.	1 ^b , 22', 22" m.
Phænome- na Obsc.	a	b	c [•]	d.	e	f	g	h
Mora Transitus	Sem. Contac- tus 4 ^b , 58', 30"	Semita Séc. ad Bor. 1 ^b , 30', 20"	Centri Ingressus	Tempus 4 ^b , 0', 2"	Lat. 13°, 59', 15"	Long. 225°, 8', 21"	Mora transitus Centri	2 ^b , 55', 46"
Menſura Eclipteos	5 ^l 4'	1 ^l 46'	Centri Egressus	6 ^b , 55', 48"	44°, 55', 35"	28°, 28', 59"		

Yy

Centro

Centro Penumbrae hærente ad punctum mediarum Tenebrarum, id est, in medio chordæ disci telluris, in qua incedit, id quod accidit $5^b 27' 55''$, lat. $50^\circ, 29' 25''$, Long. $284^\circ 27' 2''$, axis Elliptoidis Sphærici, seu figuræ ex intersectione superficiei telluris & conii penumbrosi ortæ, qui est in plano per Solis Lunæ & Terræ centra vocetur *major*, & ejus portio ad Boream viz centri sita superior, reliqua inferior: *axis* vero reliquus juxta viam centri atque adeo cum priore rectos faciens angulos, *transversus*. Portionis Sup. extremum extra tellurem cadit, cum parte portionis superioris, quæ est ad semidiametrum penumbrae ut 234 ad 1943: ut adeo in hac Eclipsi integer circulus penumbrosus non intret in discum versus Boream: Portionis inferioris extremum ultra locum protendatur in tellure, cui sol hoc momento est verticalis, parte portionis inferioris, quæ est ad semidiametrum Penumbrae ut 22 ad 1943. Ex dictis obtinetur, in loco, quem contingit extremum punctum portionis superioris, quod in tellurem incidit, orientem Solem pati defectum maximum & quidem $1^d 28'$, esseque hunc limitem maximæ obscurat. ad Boream: in loco vero, cui Sol est verticalis eodem momento temporis, Solem pati defectum maximum in vertice & quidem $0^d 8'$. Horum autem locorum positio habetur inter positiones locorum, quæ contingunt extremitates axium penumbrae ipso momento mediarum tenebrarum supra indicato, in tabula sequente. Ubi notandum, S esse extremum extimum & ultimum portionis superioris in axe majore, quod cadit in tellurem: I esse extremum inferioris portionis in eodem, protensæ ultra locum cui Sol est verticalis & quem C voco, a est punctum antecedens axis transversi, p subsequens seu posterius in motu; v umbrae & penumbrae centrum: Sic ut vS, vI, portiones supra descriptas axis majoris, va vp semisses axis transversi denotent, quas in partibus circ. max. hic adjeci.

	S	C	I	a	P
Lat.	63°, 35', 6"	20°, 31', 49"	20°, 11', 54"	58°, 21', 30"	33°, 54', 18"
Long.	159°, 35', 29"	298°, 31', 15"	298°, 37', 45"	341°, 2'6", 13"	248°, 3', 34"
	VS	VC	VI	Va	Vp
	58°, 2', 55"	31°, 57', 5"	32°, 17', 55"	33°, 11', 10"	33°, 11', 10"

Ex his abunde determinari puto limites tenebrarum super disco, nec non figuram sectionis penumbræ cum superficie telluris hoc ipso momento. Sed ut idem de umbra plena obtinerem, ad sex diversas centri Stationes, non sine multo labore construxi tabulam sequentem. In hac literæ S J a p idem denotant respectu Elliptoidis Sphærici umbrosi, quod paulo ante respectu penumbræ significarunt; axibus ejus sumtis ut ante in penumbra. Literæ vero majusculæ in frontes sic intelligendæ sunt.

- A. Axis majoris extremum inferius extus contingit in ingressu.
- B. Extremum Superius ejusdem tangit intus Umbra tota ingressa.
- C. Umbræ centro versante in puncto med. Tenebrarum.
- D. Novilunii momento.
- E. Centro versante in plano circuli Decl. per Solem.
- F. Centro tenente Latitudinem maximam.
- G. Extremum superius axis majoris tangit intus ad egressum.
- H. Ejusdem extremum inferius contingit extus umbra tota egressa.

Porro Literæ S, W, N, W, N, E, S, E angulis adjectæ quos comprehendunt axes majores cum meridianis locorum centri, declinationes portionum superiorum ostendunt, & idem notant, quod *Sud-Ouest, Nord-Ouest, Nord-Est, Sud-Est*, hoc autem loco innuunt, portiones illas juxta angulos definitos in tabula, declinare a meridie versus occasum, a septentrione versus occasum & ita porro. Ex quo mutationem situs Elliptoidis umbrosi respectu vix centri in transitu supra tellurem deprehendere licet.

	A	B	C	D	E	F	G	H
Tempus in OBSERV.	3 ^b 58 44	4 ^b 1, 21	5 ^b 27, 55	5 ^b 33, 3	5 ^b 44, 40	6 ^b 22, 3	6 ^b 54, 29	6 ^b 57, 6
in parti- bus Circu- li M.	0, 0, 0	11°, 53, 57"	1°, 27, 4"	1°, 27, 3"	1°, 28, 42"	1°, 50, 32"		0, 0, 0
Axis Major In Leucis maris & Hexap. R.	0, 0, 0	237; 2805	29; 63	29; 205	29; 1616	36; 2409		0, 0, 0
in part. Cir. M.	0, 0, 0	8°, 24, 26	0°, 43, 43	0°, 43, 47	0°, 44, 52	0°, 55, 46		0, 0, 0
in Leuc. mar. & Hex. Reg.	0, 0, 0	168; 412	14; 1632	14; 1695	14; 2726	18; 1680		0, 0, 0
in part. C. M.	0, 0, 0	3°, 29, 31	0°, 43, 21	0°, 43, 26	0°, 43, 50	0°, 54, 46		0, 0, 0
in L. M. & Hex. R.	0, 0, 0	69; 2393	14; 1283	14; 1363	14; 1743	18; 729		0, 0, 0
in part. C. M.	0, 0, 0	8°, 10, 5	1°, 13, 53	1°, 3, 49	1°, 5, 15	1°, 33, 40		0, 0, 0
in L. M. & H. R.	0, 0, 0	163; 1030	24; 1791	24; 1727	25; 237	31; 634		0, 0, 0

vide col. B

SUPPLEMENTA. Tom. IX Sect. VIII.

	A	B	C	D	E	F	G	
Anguli Axium inter se	0°, 0', 0"	32°, 20', 26" W.	90°, 0', 0" W.E	84°, 39', 35" E	73°, 0', 21" E	45°, 27', 51" E	32°, 20', 26" E.	
Ang. ax. maj. cum Mer. loc. Centri	0°, 0', 0"	71°, 0', 55" S.W.	21°, 30', 0" N.W	17°, 46', 31" N. W.	0°, 0', 0"	55°, 48', 39" N. E	68°, 16', 56" S. E	
Locorum S	Lat.	0°, 0', 0"	17°, 14', 42"	50°, 29', 25"	51°, 41', 23"	54°, 7', 42"	58°, 25', 59"	48°, 56', 12" 0,
	Long.	0°, 0', 0"	232°, 41', 57"	284°, 27', 2"	287°, 15', 39"	294°, 20', 0"	326°, 3', 29"	17°, 57', 32" 0,
Locorum S	Lat.	0°, 0', 0"	14°, 21', 0"	51°, 8', 47"	52°, 22', 4"	54°, 52', 34"	58°, 56', 47"	45°, 15', 49" 0,
	Long.	0°, 0', 0"	224°, 39', 54"	283°, 57', 4"	286°, 54', 0"	294°, 20', 0"	327°, 36', 3"	29°, 5', -9" 0,
Loc. J	Lat.	13°, 38', 2"	18°, 21', 2"	49°, 49', 14"	51°, 0', 0"	53°, 23', 52"	57°, 54', 42"	50°, 2', 30" 41° 3
	Long.	225°, 36', 19"	236°, 20', 54"	284°, 56', 14"	287°, 36', 43"	294°, 20', 0"	324°, 38', 11"	12°, 53', 46" 27°, 5
Loc. a.	Lat.	0°, 0', 0"	18°, 30', 56"	50°, 44', 24"	51°, 55', 57"	54°, 20', 30"	58°, 21', 34"	46°, 35', 32" 0,
	Long.	0°, 0', 0"	235°, 45', 40"	285°, 20', 7"	288°, 11', 18"	295°, 20', 1"	327°, 37', 54"	24°, 50', 43" 0,
Loc. p.	Lat.	0°, 0', 0"	15°, 15', 22"	50°, 12', 39"	51°, 24', 49"	53°, 54', 37"	58°, 21', 41"	50°, 17', 2" 0,
	Long.	0°, 0', 0"	228°, 5', 42"	283°, 35', 10"	288°, 22', 33"	293°, 19', 53"	324°, 39', 9"	13°, 46', 3" 0,

Ex præcedentibus concluditur mora Transitus a contactu externo ad externum adeoque Transitus integræ Umbræ plenæ

2^b 58' 22"

ab interno ad internum, id est a momento, quo tota primum incidit in tellurem, ad momentum, quo tota in tellure moveri cœsat

2^b 53' 8"

Mora Transitus cujuslibet axis transversæ, seu centralis obscuræ duratio

2' 13"

Mora a contactu externo ad proximum internum in ingressu, & vice versa in egressu, id est duratio ipsius ingressus vel egressus Umbræ

2' 37"

De diversitate calculi R.P. de REBEQUE

a supra determinatis.

Omnis diversitas calculi Rev. Patris & superiorum Tabularum huc redit, & quantum per elementa calculi ab ipso posita judicare licet, sequentibus innititur causis. Primo Longitudines mihi prodeunt majores, quod Dn. de la Hire secutus differentiam meridiani primi & Observatorii statuam 20° 30' seu 1^b 22', cum ipse juxta Tabulas Geographicas Dn. de Lisle, quibus usus est, assumat tantum 20°. Et quamvis propter novilunium ipsius duobus secundis citius meo, ipsius longitudines, hoc solo respectu, meis majores prodire deberent, tamen utriusque ratione habita prior diversitas utpote fortior, in determinatione long. utique prævaluit.

Latitudines meæ ipsius aliquanto majores sunt tam ante quam post novilunium, quod arguit latitudine Lunæ meæ aliquanto minore usum esse. Sed cum Lat. Lunæ non posuerit, certi aliquid hac de re affirmare non possum. Interim ad maximam centri latitudinem diversitas tam lat. quam long. inter nos maxima est. Juxta Rev. Patrem max. Lat. 58' 17" Long. 32° 2' 6". Juxta me vero Lat. m. 58' 25" 59" Long. 32° 6' 3" 29".

Propter centri motum ipsi aliquanto velociorem, ut ex differentia noviluniorum nostrorum liquet, & propter latitudinem Lunæ Rev. Patri minorem viamque centri proinde centro disci viciniorem, tempora ad ingressum ipsi necessario prodire meis priora, ad egressum posteriora: in primo casu conspirantibus

tibus differentiarum causis, in secundo prevalente fortiore. Sed differentiarum momentorum temporis ad lat. max. ex ipsius max. lat. & longitudinis congruentis differentia supra ostensa simul pendent.

Sed sequentium differentiarum alia est ratio, neque in his tantum diversitatis inesse posse mihi persuaserim, modo uterque nostrum probe attenderit ad conditiones determinationum.

Rev. Pater figuram umbræ super tellure ipso novilunij momento pro circulo habet, adeoque acceptis axibus majore & transverso ad id tempus æqualibus, distantiam utriusque limitis zonæ umbræ a via centri æqualem & tantam facit, quantus est dimidius axis transversus, ipsi nempe 12 Leuc. maris cum 951 Hexapedis Regiis. Ego vero in tota hac Eclipsi figuram umbræ pro Elliptoide Sphærico habeo, & quæ ad circulum accedat maxime in momento mediarum tenebrarum. Quum tamen figura Umbræ nec in hoc momento sit circulus, sed axem majorem transverso habeat longiorem, & illum quidem juxta me 29 Leuc. M. 63 Hex. R. hunc 24 Leuc. M. 1791 Hex. R. sit etiam superior portio axis majoris 14 Leuc. M. 1632 Hex. R. inferior 14, L. M. 1283 Hex. Reg. necesse mihi fuit ex Geometria legibus portionem superiorem accipere pro distantia limitis borealis Zonæ Umbræ a via centri, inferiorem pro distantia limitis australis, adeoque illam hac aliquanto, utramque vero longe majorem ponere illa Reverendi Patris.

Geometria nos docet, si Sphæra secetur cono, figuram sectionis circulum esse, ubi axis conii transit per centrum Sphære: in reliquis casibus omnibus Elliptoides Sphæricum. Ergo novilunium in nodo celebratum dat umbram circularem. Extra nodum ad distantiam quamvis circulus locum non habet. Deinde si axis conii moveatur in plano per centrum Sphære non transeunte, Elliptoides Sphæricum axem majorem semper habebit in plano transeunte per axem conii & centrum Sphære, id est, in casu umbræ Lunarum, per centra Solis Lunæ & Terræ: Axem majorem brevissimum fore in maxima vicinia a centro Sphære, i. e. in puncto mediarum tenebrarum: in locis ab hoc puncto utrinque æqualiter remotis & axes omnes, & angulos sub ipsis
& to-

& totum Elliptoides idem fore; latitudinem zonæ intra quam cadunt omnes Elliptoides in superficie Sphæræ, axium majorum minimo, seu qui prædit ad punctum centro Sphæræ vicinissimum, exacte æqualem esse, si conus verticem habeat infinite distantem, id est, si Cylindrus Sphæram secet; si valde distantem, quam proximè, nam re ipsa latitudo Zonæ in casu veri conii continuo mutatur, & maxima est in puncto vicinissimo, in æqualibus ab hoc distantis utrinque eadem: unde in calculo particulari pro aliquo loco Astronomi corrigunt Semidiametrum penumbrae, pro altitudine Lunæ supra horizontem, & eadem ratione corrigenda est Semidiameter umbræ plenz, quamquam inverse, propter inversionem conorum. Eadem Geometria nos docet, portionem axis majoris superiorem seu quæ a centro averfa est, semper majorem esse portione inferiore seu quæ ad centrum Sphæræ dirigitur, rationem inter majorem & minorem portionem minimam esse, ubi axis conii versatur in puncto centro Sphæræ vicinissimo, in reliquis transeundo continuo variare, sic tamen ut eadem sit in locis a puncto vicinissimo æque remotis: in casu Cylindri litem Zonæ superiorem distare a via centri quantitate portiois superioris axis majoris Elliptoidis, qualis est in puncto vicinissimo: in casu conii prælongi quam proximè; & eodem modo litem Zonæ inferiorem distare a via centri quantitate portiois inferioris ejusdem axis. His rationibus innitur dissensus meus quoad figuram umbræ in tellurem projectæ, quoad latitudinem Zonæ umbrosæ, & distantias utriusque litem ejus a via centri; unde spes est Reverendum Patrem supra a me positas mensuras non improbatum.

Unicum superest, de quo paucis dicendum. Extendit Reverendus Pater limites Eclipseos versus austrum usque ad fluvium Amazonum, quæ extensio & a meis & a Rev. Patris reliquis numeris pluribus gradibus differt. Quanquam enim latitudinem centri penumbrae ad momentum mediarum tenebrarum nullibi ponat, judicare tamen licet de ea ex latitudine centri ad momentum novilunii, quæ ipsi est $51^{\circ} 36'$, mihi $51^{\circ} 41' 23''$, & a qua latitudo ad mom. med. ten. non potest differre $1\frac{1}{2}$ gradu juxta ipsos calculos Rev. Patris. Posita igitur latitudine centri ad illud momen-

momentum 50 6', quam tamen calculum Rev. Patris etiam majorem daturum, certum est, & subducta Semidiametro Penumbrae Rev. Patris 32° 26', prodit 17° 40' Lat. Borealis pro loco quem attingit margo penumbrae infra centrum maxime depressa. Ex meis autem calculis, cui Semidiameter Penumbrae est 32° 17' 55" & Lat. Centri momento med. Tenebrar. 50° 29' 25", habetur 18° 11' 30"; Semidiameter inquam, quae est portio inferior axis majoris Elliptoidis Penumbrae; nam quae supra de Umbra dixi, etiam valent de Penumbra; unde perspicui potest, latitudinem prodituram adhuc majorem, si sumpta fuerit semidiameter infra centrum directe a Polo extensa, quippe praecedente in partibus Circuli longe minor.

LA GERARCHIA ECCLESIASTICA, CONSIDERATA nelle vesti sagre, e civili, usate da quelli, li quali la componono, espresse, e spiegate con le imagini di ciascun grado della medesima.

hoc est,

HIERARCHIA ECCLESIASTICA, CONSIDERATA in vestibus sacris & politicis, quibus ii, qui eam constituunt, indui consueverunt, adjectis figuris &c. Auctore PHILIPPO BONANNI, e Societate Jesu.

Romae, ex officina Georg. Plachii calculatoris & typothetae, 1720, 4.
Alphab. 2 plag. 21, cum figuris aeneis 156.

Multum utique facit ad religionem quandam ejusque antiquitatem aestimandam, ut externas ejus caerimoniae, ritusque publice in ecclesia receptos accuratius cognitos atque perspectos habeamus. Plurimas igitur gratias agimus Celebris hujus operis Auctori, cujus jam varia in Rempublicam litterariam extant merita, quod non minori laude quam labore eam rituum Romanae Ecclesiae partem, quae circa vestimenta sacra occupatur, non solum exponere, sed & elegantissimis imaginibus quasi vivis coloribus depingere haud fuerit gravatus. Quam

recte & ex veritate ea in re versatus fuerit, alii viderint: nos pro more nostro summa libri capita recensimus. A Capite I usque ad Cap. XVI Autor noster summi Pontificis Veteris Testamenti vestes ornatumque graphice describit, quidque in se mysterii continuerit, explicat. Cap. XVIII principium Hierarchiæ Christianæ post legem Mosaicam ante oculos ponit, satisque confidenter affirmat, in locum pretiosarum vestium Aaronis, majorem splendorem ac magnificentiam habentes Pontificis Romani vestes successisse. Eodem hoc capite ex verbis illis Salvatoris, quibus Apostolum Petrum alloquitur: *Tu es Petrus &c.* & promissione illa Christi Johannis XIV, *Paracletus autem Spiritus S. quem mittet Pater in nomine meo, vos omnia docebit &c.* indubie sequi putat, omnes in Romana Ecclesia receptos ritus, five vestes, seu alias res spectent, divino instituto divinæque ordinationi acceptos ferendos esse. Non potest tamen non Capite sequenti fateri, quod originem indagare sacrarum in Ecclesia vestium difficillimum omnino sit. Cap. XX edisserit, qua veste indutus Salvator S. Cenam consecraverit, qualisque ejus quotidianus fuerit amictus. Eaque occasione effigiem Salvatoris nostri, quam pia Virgo Maria de Escobar ad eam ipsam formam, qua Christus illius precibus accitus ipsi apparuit, quaque forma a tota Romana Ecclesia hodieque adoratur & colitur, pingendam sibi curavit, pag. 68 inseruit. Cap. XXI inquit, quo tempore & a quibus post Christum Salvatorem nostrum initium consecrationis panis & vini in sacris epulis factum sit, nonnullosque, quibus Autor ipse accedere videtur, Apostolum Petrum primam missam celebrasse, arbitrari dicit. Pariter formulæ, in celebranda missa receptæ, Petrum autorem esse credit, ut tamen & Apostolos reliquos consensu suffragioque suo eam confirmasse fateatur. Cap. XXVII Statum Hierarchiæ Ecclesiasticæ, qualis tribus primis seculis fuit, persequitur, imprimisque persecutiones, quæ sub primis Imperatoribus crudelissimæ gravissimæque Christianis acciderunt, recenset, in iisque triginta & duos Pontifices Romanos violenta morte extinctos numerat. Nonnulla hic quoque de cryptis cavernisque prope Romam sitis, in quas primi Christiani, quo vitam suam in tuto colloca-

collocarent, persecutionum temporibus sese abdidisse dicuntur, adducit, quas quidem cavernas hodieque multis recessibus & concamerationibus instructas videri testatur. Vix tamen Lectori probabitur, quod pag. 107 tradit: altaria nempe in iis partim ex ligno partim lapidibus extracta, missasque jam tum celebratas esse: quippe quæ tum plane ignota atque inaudita erant. Cap. XXXIV de Tonfura Ecclesiastica agens, contra Lutherum, Wiclefum, aliosque eam velut sanctissimum ordinis Clericalis signum defendere annititur, cumque Gregorio Turonensi aliisque fabulas sequentibus affirmare audet, ipsum S. Apostolum Petrum consuetudinis hujus autorem existere: eoque effigiem Apostoli hujus, vertice detonso rasoque sellæ insidentis, nescio unde depromptam, producit. Cap. XXXVI & sequentibus varia genera vestimentorum sacerdotalium, episcopalium & Pontificalium, originibus eorum adductis, describit, quorum nullum facile occurrit, in quo non summum aliquod mysterium deprehendisse sibi visus sit. Cap. LXII Mitram Pontificalem depingit, eamque triplicis generis esse ait, unam, *simplicem* dictam, ex argentea lamina, alteram *aurifrisatam* ex auro, tertiam ex auro, gemmis & unionibus constare, quam, *pretiosam* vocatam, tanto auri & gemmarum pondere gravari ait, ut in capite Pontificis sustineri non possit. Cap. LXV quartum capitis Pontificalis ornatum describit, Italice *Triregno*, Latine *regnum* vel *tiara* dictum, ac tribus coronis (quibus Sacerdotalis ac Imperialis dignitas atque potestas designari dicitur,) infinita gemmarum multitudine distinctis, conspicuum, quo Pontifex in maximis solennitatibus, eundo in templum ac redeundo, nunquam vero in divinis utitur. Cap. LXXIV & sequentibus vestes in Ecclesia Orientali usitatas depingit. Priusquam autem ad eos describendos accedit, eorum sententiarum occurrit, qui, cum discrimen aliquod vestium inter Romanam Græcamque Ecclesiam deprehendatur, in fide quoque & doctrina eos dissidere inter se, opinantur. Qua quidem in fide nullam, ne minimam, esse discordiam, ex Leone Allatio affirmat. Capite LXXXI contra eos insurgit, qui ritum illum, quo Papæ pedes ab ipsis Regibus sæculi honore afficiuntur, condemnant. Primum, quo eum

vindicare conatur, argumentum, ex Matth. XXV desumptum est; ubi Salvator ait: quod uni ex minimis meis fecistis & mihi fecistis; sicque a minori ad majus concludit: Si honoratis minimis, Christus honoratur, quanto magis ipso Christi vicario honorato. Secundum argumentum est, quod non solum Cornelius, sed & S. Clemens Apost. Petrum hoc osculi genere exceperit. Tertiam denique est, quod Petri successoribus eadem veneratio contigerit. Cap. C & sequentibus de collegio & vestibus Cardinalium differit, eorumque originem, si non a Christo ipso, tamen ab Apostolo Petro derivandam esse, non obscure indicat. Cap. CXVII explicat, quam rationi sit conveniens, quamque necessaria magnificentia Pontificis. Cap. CXVIII exponitur, quam necessariz sint Papæ divitiz. Denique Cap. CXX & sequentibus officia habitusque ministrorum Pontificis, varii generis lectori proponuntur.

FASTI CONSOLARI DELL' ACADEMIA

Fiorentina, da Salvino Salvini.

id est,

*FASTI CONSULARES ACADEMIÆ FLO-
rentinae; Autore SALVINO SALVINI, Consule hu-
jus Academiæ & Rectore Generali Univer-
sitatís Florentinae.*

Florentiz, apud Jo. Cajetanum Tartini, 1717. 4 maj.

Alph. 3 pl. 19.

Academiæ Florentinæ, quam Cosmus, magnus literarum statator ac promotor, carissimam suam ac felicissimam nominavit Academiam, originem, institutum, & dignitatem in Actis nostris anni hujus sæculi primi pag. 501 seq. jam commemoravimus, dum Notitiæ Literariæ virorum hujus Academiæ illustriam partem recensuimus. Hæc, rempublicam Romanam & ipsam Florentinam, quæ primis temporibus sub Consulibus fuerunt, quorum res gestæ in fastis Consularibus describebantur, imitata, suos semper habuit Consules, seu Rectores, qui

quæ ab A. 1541, quo condita est, usque ad A. 1553 semestri, ab hinc vero ad A. 1710 annuo spatio, & aliquando etiam diutius, Academiz præfuerunt, atque censores & consiliarios sibi adsciverunt, quos judicarunt dignissimos. Consulam itaque vitas, elogia & merita ordine chronologico celebraturus Autor celeberrimus, eademque opera de lingua, patria, & Academia sua, in qua ab An. 1710 singulari indultu jussuque Magni Ducis Hetruriz perpetuum nunc Consulatum gerit, insigniter meriturus, Fastos hosce Consulares, quos prodituros esse in Actis nostris A. 1711 pag. 238 indicavimus, & jam non sine voluptate perlustramus, sermone patrio eleganter adornavit, multisque carminibus, epistolis, orationibus, vitisque hactenus ineditis exornavit, nec quicquam prætermisit, quod fidem atque gratiam illis conciliare posset. In præfatione, opera Dantis, Poetæ apud Italos longe celeberrimi, cujus effigies supra portam Academiz Florentinz collocata est, quod primus linguam Hetruscam excoluit, jam per tria ferme sæcula publicis prælectionibus illustrata & explicata esse, prælixius probat, & historiam Academiz suæ, a nobis loco supra citato jam expositam, strictim recenset, majoresque sitos, Dantem, Petrarcham, Boccacium in studio excolendæ linguæ patriæ secutos, barbarie devicta, linguæ Hetruscæ per totam Italiam principatum vindicasse, confirmat. In ipsis vero Fastis Consules a prima hujus Academiz origine usque ad annum 1710 numerantur CLVIII, quorum nonnulli bis terve quaterve repetita vice consulari dignitate gavisi sunt. Nec diffitendum est, dari in illis Philosophos acutissimos, Theologos, JCtos, Historicos, Mathematicos, Poetas & Oratores per orbem literatum celebratissimos. Ex his eos potissimum in Acta nostra referemus, quorum notitiæ extra Italiam viventes quam maxime cupidos fore arbitramur, & quorum vitæ in Dictionariis, quæ eruditorum manibus voluntur, Historicis vel penitus prætermisæ, vel minus dextre sunt descriptæ. Qui bono omine & nomine A. 1541 primum Consulatum gessit, *Laurentius Beniventius*, felicioribus literatis annumerandus, eodem anno successorem habuit *Joannem Strozium*, sive *Strozzam*, virum eruditione atque probitate præclarum, qui anno 1517 natus, exiguis quidem fortunæ bonis

vindicare conatur, argumentum, ex Matth. XXV desumptum est; ubi Salvator ait: quod uni ex minimis meis fecistis & mihi fecistis; sicque a minori ad majus concludit: Si honoratis minimis, Christus honoratur, quanto magis ipso Christi vicario honorato. Secundum argumentum est, quod non solum Cornelius, sed & S. Clemens Apost. Petrum hoc osculi genere exceperit. Tertium denique est, quod Petri successoribus eadem veneratio contigerit. Cap. C & sequentibus de collegio & vestibis Cardinalium differit, eorumque originem, si non a Christo ipso, tamen ab Apostolo Petro derivandam esse, non obscure indicat. Cap. CXVII explicat, quam rationi sit conveniens, quamque necessaria magnificentia Pontificis. Cap. CXVIII exponitur, quam necessariz sint Papæ divitiz. Denique Cap. CXX & sequentibus officia habitusque ministrorum Pontificis, varii generis lectori proponuntur.

FASTI CONSOLARI DELL' ACADEMIA

Fiorentina, da Salvino Salvini.

id est,

FASTI CONSULARES ACADEMIÆ FLORENTINÆ; Autore SALVINO SALVINI, Consule hujus Academiæ & Rectore Generali Universitatis Florentinæ.

Florentiæ, apud Jo. Cajetanum Tartini, 1717. 4 maj.

Alph. 3 pl. 19.

Academiæ Florentinæ, quam Cosmus, magnus literarum stator ac promotor, carissimam suam ac felicissimam nominavit Academiam, originem, institutum, & dignitatem in Actis nostris anni hujus sæculi primi pag. 501 seq. jam commemoravimus, dum Notitiæ Literariæ virorum hujus Academiæ illustriam partem primam recensuimus. Hæc, rempublicam Romanam & ipsam Florentinam, quæ primis temporibus sub Consulibus fuerunt, quorum res gestæ in fastis Consularibus describebantur, imitata, suos semper habuit Consules, seu Rectores, qui

quæ ab A. 1541, quo condita est, usque ad A. 1553 semestri, ab hinc vero ad A. 1710 annuo spatio, & aliquando etiam diutius, Academiz præfuerunt, atque censores & consiliarios sibi adsciverunt, quos judicarunt dignissimos. Consulam itaque vitas, elogias & merita ordine chronologico celebraturus Auctor celeberrimus, eademque opera de lingua, patria, & Academia sua, in qua ab An. 1710 singulari indultu jussuque Magni Ducis Hetruriz perpetuum nunc Consulatum gerit, insigniter meriturus, Fastos hosce Consulares, quos prodituros esse in Actis nostris A. 1711 pag. 238 indicavimus, & jam non sine voluptate perlustramus, sermone patrio eleganter adornavit, multisque carminibus, epistolis, orationibus, vitisque hætenus ineditis exornavit, nec quicquam prætermisit, quod fidem atque gratiam illis conciliare posset. In præfatione, opera Dantis, Poetæ apud Italos longe celeberrimi, cujus effigies supra portam Academiz Florentinz collocata est, quod primus linguam Hetruscam excoluit, jam per tria ferme sæcula publicis prælectionibus illustrata & explicata esse, prælixius probat, & historiam Academiz suæ, a nobis loco supra citato jam expositam, strictim recenset, majoresque sitos, Dantem, Petrarcham, Boccacium in studio excolendæ linguæ patriæ secutos, barbarie devicta, linguæ Hetruscæ per totam Italiam principatum vindicasse, confirmat. In ipsis vero Fastis Consules a prima hujus Academiz origine usque ad annum 1710 numerantur CLVIII, quorum nonnulli bis terve quaterve repetita vice consulari dignitate gavisi sunt. Nec diffidendum est, dari in illis Philosophos acutissimos, Theologos, Juristas, Historicos, Mathematicos, Poetas & Oratores per orbem literatum celebratissimos. Ex his eos potissimum in Acta nostra referemus, quorum notitiz extra Italiam viventes quam maxime cupidos fore arbitramur, & quorum vitæ in Dictionariis, quæ eruditorum manibus voluntur, Historicis vel penitus prætermittæ, vel minus dextre sunt descriptæ. Qui bono omine & nomine A. 1541 primùm Consulatum gessit, *Laurentius Beniventius*, felicioribus literatis annumerandus, eodem anno successorem habuit *Joannem Strozium*, sive *Strozzam*, virum eruditione atque probitate præclarum, qui anno 1517 natus, exiguis quidem fortunæ bonis

instructus, ingenio atque industria magnam sibi conciliavit nominis celebritatem. Qua de causa A. 1547 in Academia Pisana Professor Philos. Extraordinarius, & 1552 Ordinarius est constitutus, atque postea amplissimis legationibus ad Ferdinandum I Imp. & ad Pium IV Pont. defunctus. Ad concilium quoque Tridentinum orator missus est a Cosmo, & causam religionis ac Principis sui strenue gessit. Suborta vero de honoratiori loco in confessibus publicis contentione inter ipsum & oratorem Ducis Ferrariensis, Cosmus, ut Pontificis precibus locum daret, illo revocato, hominem de clero Hieronymum de Gaddis, Episc. Cortonæ, surrogavit. Id quod ideo monendum esse duximus, ut illustrentur inde, quæ in Historia hujus concilii, a Paulo Sarpò conscripta, Lib. V p. 764 leguntur. Strozzius vero ad Musas Pisanas reversus, quod reliquum ætatis erat, literis impendit, A. 1570 d. 22 Aug. vivis ereptus. Anno 1544 Consulatam Academix Florentinæ adeptus est *Hugolinus Martellius*, vel *Martellus*, a Königio minus recte Martellinus dictus, Bælio & ipsi Naudæo non satis cognitus, Patritius Florentinus, qui Gallica, Tusca, Latina, Græca & Hebraica eloquentia, ac literis humanioribus clarus, cum Daniele Barbaro Academiam Inflammatorum Patavii condidit, cum Catharina de Medicis Lutetias Parisiorum abiit, & a Pio V Episcopus Glandatenfis creatus, scripta multo plura edidit, quam a Pocciantio indicantur: sed hæc apud Nostrum legi possunt. De *Benedicto Varchi*, alias *de Monte Varchi*, vel *de Mattei* dicto, de quo in Actis A. 1701 p. 505 & Anno superiore 1723 p. 414, ubi ejus historiam Florentinam recensuimus, Florentiz A. 1502 nato, & anno 1566 denato, inscriptionem sepulchralem hic tantum producimus, quam Silvanus Raccius ipsi posuit:

D. O. M.

BENED. VARCHIO POETÆ PHILO-
SOPHO ATQUE HISTORICO QUI CUM
ANNOS LXIII SUMMA ANIMI LIBERTATE
SINE ULLA AVARITIA AUT AMBITI-
● ONE VIXISSET OBIIT
NON INVITUS

XVI

XVI. KAL. DEC. cl. l. LXVI.

SIL. RAC. SACRÆ HUIUS ÆDIS
COENOBITA AMICO OPTIMO P. C.

A. 1557 Consul creatus fuit *Lalrus Torellus*, vel *Taurellus*, Fanensis, ab omnibus fere vitarum & bibliothecarum scriptoribus prætermisus, dignissimus tamen, cujus vita ex oratione Philippi Sasseti in exequiis Jcti hujus, per totam Italiam famigeratissimi, A. 1576 d. 22 Jun. habita, & ab Autore nostro inserta, ac observationibus illustrata, paucis excerpatur. Nempe *Lalrus Taurellus*, ex antiqua nobili familia Fani Fortunæ, quæ urbs etiam Julia Fanestris dicta, & ad radices montis Apennini sita, multos tulit Historicos & Poetas, patre Antonio Taurello, qui ab ipso Imperatore Maximiliano laurea coronatus est, & matre Camilla De' Gostanzi A. 1489 d. 28 Octob. in lucem editus, coram Senatu Florentino in tenera ætate orationem recitavit, & anno æt. 12 curæ ac fidei Jacobi Gostanzii, avunculi sui, Græcæ & Latinæ literas in Academia Ferrariensi docentis, a patre traditus, ad principia Philosophiæ Juridicæ audienda statim animum convertit: quanquam pater jusserat, ut studio Medico sese dederet. Patria vero civitate & domo vastata, anno æt. 16 Perusiam profectus, tantos in studio Juris progressus fecit, ut anno æt. 22. Doctor Juris solenniter renunciatus fuerit. In lingua vero, Latina, Græca & Florentina excellens, Bembo, Gabrieli aliisque charissimus fuit; & paulo post acceptos honores academicos, præfectus Fori Sempronii constitutus, deinde in patriam reversus & supremo magistratui admotus, legationes, & Romam ad Pontificem, & Florentiam ad Cardinalem Medicæum, postea Papam Clementem dictum, suscepit, atque sub Duce Laurentio civibus suis pacem conciliavit. Anno æt. 28 uxorem duxit, cum qua 53 annos transegit. Variis autem subortis in patria tumultibus variam sustinuit fortunam, pacis amantiſſimus, donec tandem 1531 Florentiæ Auditor Rotæ electus, & majores subinde honores consecutus, Cosmo a consiliis & secretis fuit. Ingenii, quæ edidit, monumenta sunt orationes, carmina & consilia juridica; Pandectas quoque Florentinas descripsit, quarum edendarum gloriam filio suo Francisco concessit, qui ex

NOVEM

novem filiis unicus patri, An. æt. 87 defuncto, superstes fuit. *Antonium Albizium* dum Cl. Autor A. 1574 Consulem fuisse memorat, Venetiis eum, Patre Luca Albizio, Senatore Veneto, in lucem editum, & ex septem fundatoribus Academiæ Alteratorum, A. 1567 conditæ, præstantissimum, atque *Varium* dictum fuisse refert: quæ vero ad religionis mutationem, de qua in Actis nostris A. 1693 pag. 86, 87 diximus, pertinent, silentio premit. *Petrus Angelius Bargaus* natus est ex honestissima familia *Bargæ*, quod oppidum, haud procul a Luca, urbe Hetruriæ, situm, ipsi nomen dedit, A. 1517 X Cal. Maj. Bimestris infantulus a patre incendio ereptus, crescentibus annis studiis grammaticis operam dedit, morte tamen parentum, qui peste interierunt, interruptis. Hinc annum agens undecimum, ab avo materno militiæ dicatus, & illecebris avitiæ indulgentiæ, licentia militari & otio corruptus, cum avus ad literas eum reduci passus esset, primis sex mensibus ob caliginem animi omnem operam frustra impendit. Cum vero mercaturæ vel militiæ iterum ob ingenii, quod antea vivax & celerrimum habuerat, stupiditatem, ab amicis mancipandus videretur, precibus ante aram D. Cathariæ factis, & animo ad literas strenue applicato, condiscipulos suos mox superavit. Anno ætatis decimo sexto Bononiam missus est, ut Juri Civili perdiscendo se totum traderet; sed cum Hugo Boncompagnius, postea Pontifex Gregorius XIII, tum temporis Institutiones Justiniani publice docens, nimis barbare loqueretur, Angelius Romulum Amasæum, virum eloquentissimum, Poetas & Oratores publice interpretantem, audire maluit, ejusdemque eloquentia & comitate inductus, totum se Græcæ linguæ discendæ, & Latinæ orationi excolendæ tradidit, atque ab hoc studio nec propinquorum reprehensionibus, nec amicorum precibus, nec ipsius Andr. Alciati, Jus civile docentis, cohortationibus abduci potuit. Postea cum audisset, Andream Navagerium & Franciscum Marium Molsam, Poetas excellentissimos, de venatione quædam scribere aggressos esse, argumenti vero magnitudine & difficultate perterritos, consilium abjecisse, studio & cupiditate hoc argumentum persequendi abreptus, exteras adire regiones magnopere gestiebat. Sed

Sed quod negare rei familiaris inopia videbatur, ipsa mox necessitas imperabat. Nam cum hortatu amicæ senarios in quendam uxoris suæ lenonem scripserat, a Prætoræ Bononiensi capite damnatus, vitæ periculum ægre effugit, & primum Venetias concessit, ibique Guilielmum Pellicerium, Monspeffulanensem Episcopum, & Francisci Gall. Regis apud Venetos Oratorem, per tres annos cum in emendandis corrigendisque Græcis codicibus, quos sumtu Regis describi curabat, tum in conscribenda piscium historia, plurimum adjuvit. Inde cum Antonio Polino, ejusdem Francisci ad Solymannum Turcarum Imperatorem legato, per omnem Dalmatiæ & Thraciæ tractum, Byzantium pervenit, & Pontum ac Bithyniam, magnamque Asiæ minoris partem peragravit. Tandem variis fatis jactatus ac militari subinde officio defunctus, cum classe Turcica, Gallis in subsidium missa, in patriam non sine maximo periculo, quod Gallum, Italos perfidiæ accusantem, in classe Turcica interemisset, in Italiam rediit ac mox prælio ad Cerisolam Gallos inter & Hispanos gesto interfuit, omnemque pugnæ seriem Paulo Jovio, qui in Commentarios retulit, narravit. Hinc reversus ad Musas, a Regionibus annuo stipendio liberalissimè constituto & aucto, ad Græcæ Latinæque linguæ Professionem, ac post triennium Pisas ad Oratoriam Poeticamque Facultatem Latine & Græcæ publice docendam vocatus est: cumque bellum Senense gereretur, ad urbem custodiendam & ipse primus omnium accurrit, & non modo adolescentes, sed ipsos etiam Doctores, homines ceteroqui gravissimos & a militari vita in primis alienos, per urbem ordine incedentes armatos circumduxit, donec urbem præsidio muniret: Pisis vero per XVII annos commoratus, tribus primum, postea quatuor auri libris quovis anno pro mercede acceptis, a Ferdinando Medice, Cosmi filio, Cardinali munificentissimo, primum Romam, & tandem Florentiam ductus, atque inter familiares ipsius receptus, obiit opibus & honoribus auctus anno æt. 79 prid. Calend. Mart. A. 1596. Magno omnibus in pretio est poema, quod de venatione, inter ipsas rei familiaris angustias, bellicæ tumultus, viginti annorum spatio conscripsit. De aucupio unum quoque librum absolvit, et si qua-

tuor scribere constituisset. Rogatus ergo aliquando, cur opus affectum reliquisset: quoniam, inquit, in venatione nihil cepi, & in ipso venationis apparatu a canibus propensum laceratus sum, ne, quod reliquum mei esset, ab accipitribus & vulturibus exederetur, aucupii fortunam experiri nolui. Magnum est Galilæi a *Galilæis* nomen, cujus vitam, post Nicolaum Gerardini, fufius descripsit Vincentius Vivianus, Galilæi discipulus, qui & statuam præceptori suo dimidiatam, supra portam domus suæ posuit. Nos ex iis, quæ de eo prolixè hic referuntur, singulæ quædam decerpemus, ea maxime quæ ad corrigendos Biographos alios inservire possunt. Florentiæ nobili ac veteri prosapia, non tamen legitimo toro, natum esse, Erythræus nonnullis persuasit. Verum Noster, ut alias quoque sæpe eum fallere ostendit, ita publico testimonio de baptismo Galilæi in forma probante A. 1693 dato, & e protocollo excerpto Pisano, confirmat, patrem Galilæi Vincentium, civem Florentinum, cum Julia Ammanati di Pescia A. 1563 d. 5 Jul. matrimonium Pisus contraxisse, & filium, ex hoc matrimonio postea susceptum, A. 1564 d. 19 Febr. ibidem in templo S. Joannis baptizatum fuisse. Anno æt. 18 in Academiam Pisanam missus, ut artem Medicam addisceret, qua res domestica facilius amplificari posset, per triennium vel quadriennium paruit voluntati patris; postea vero, eodem consentiente, Geometriæ & reliquis studiis Mathematicis, tum fere neglectis, totum se mancipavit. Itaque A. 1589 Prof. Mathematicum in Acad. Pisana constitutus, postea A. 1592 Patavium vocatus, & annuo stipendio aliquoties aucto, in Professione publica confirmatus, demumque A. 1610 a Cosmo Magno Duce Hetruriæ revocatus, & titulo Primarii Philosophi & Mathematici Pisani condecoratus est, in qua dignitate obiit d. 8 Jan. A. 1641, lumine oculorum tribus ante obitum annis privatus. Inter inventa ejus Physica & Mathematica numerantur thermometra, circulus geometricus & militaris, & telescopium, cujus ope in corpore lunari superficiem inæqualem, in via lactea stellarum fixarum congeriem, & circa Jovem quatuor stellas, quas Mediceas dixit, feliciter detexit, atque Saturnum ter geminum sive tricorporeum, & Venerem lunam æmulantem, suamque

suamque figuram subinde mutantem, observavit. Denique ad motum stellarum Medicarum, quem observationibus suis sæpe numero repetitis in tabulas & ephemerides redegerat, longitudinem omni tempore & loco, terra marique, cognoscendi rationem invenit, eandemque regi Hispaniarum primum, postea, Hugonis Grotii consilio, Statibus Belgii Fœderati aperire constituit. Sed Hispanis voto ipsius non respondentibus, & vitæ termino, ante rem cum Batavis feliciter transactam, appropinquante, consilia & conamina, magno quidem ausu incepta, incassum abiere omnia. Novis vero inventis suis & libera philosophandi ratione in Philosophorum sui temporis incurrit invidiam & obtrectationem, quæ eo processit, ut ob Systematis Copernicani defensionem Roman vocatus, in inquisitionis tribunali hæreseos damnaretur, revocata tamen sententia & Principis sui intercessione salvus. Opera ejus omnia, quæ Vivianus colligere, & in lucem proferre constituerat, virum magni ingenii subactique judicii Florentiæ plurimis tomis editurum, quorum postremus scripta ejus anecdotæ complexurus sit, Autor nuntiat.

Ceterum cum bibliothecarum in hisce fastis fiat subinde mentio, duas hic subjungere liceat bibliothecarum inscriptiones, quarum altera a Patribus Dominicis marmori inscripta, & Francisci Ronciani bibliothecæ affixa, ita se habet:

p. 322.

BENEFICIORUM. OBLIVIO.

PESSIMUM. INGRATITUDINIS. GENUS.

FRANC. RONCIANUS. PISAR. ARCHIEP. INGEN-
TEM. LIBRORUM. VIM. CONQUISIVIT. AC. MO-
RIENS. SUMMÆ. BENEVOLENTIÆ. PIGNUS. ER-
GA. P. DOMINICUM. GORIUM. HUIC. COENOBIO.
LEGAVIT. PP. IN. HAC. BIBLIOTHECA. A. FUN-
DAMENTIS. EXCITATA. CONDIDERE. RATI. SE.
NUNQUAM. FORE. INGRATOS. CUM. BENEFI-
CIUM. INGENUE. FATEANTUR. AC. LIBENTIS-
SIME. DEBEANT.

AN. D. cl. lxx. XXX. VI.

Altera est bibliothecæ Vincentii Capponi in hanc sententiam conscripta:

497.

VINCENTIO CAPPONI SENATORI FLORENTINO
 QUI CUM AVITAM NOBILITATEM VIRTUTUM
 SPLENDORE SCIENTIARUM CLARITUDINE
 ILLUSTRARET HANC INSIGNEM LIBRORUM
 COPIAM ERUDITO LUXU COMPARAVIT
 CASSANDRA FILIA HERES EX ASSE FRANCISCUS
 RICCARDI GENER. GRATITUDINIS ET AMORIS
 MON. PP.

Denique lecturi significantum ducimus, Autorem in hoc opere præter Canonicorum Florentinorum Historiam, collectionem Orationum in Academia Florentina habitarum, ut & Scriptorum Florentinorum historiam polliceri. Fidem itaque publice datam quin magna cum laude mox liberaturus, & de patria atque Academia sua porro bene meriturus sit, nulli dubitamus.

EMENDATIONES QUÆDAM JAMBLLI-
 chi de vita Pythagoræ: Autore J. C. S.

I **Q**UUM libri, qui minus crebro editi sunt, multa adhuc menda contineant: non male illi mihi literarum ornamentis consulere videntur, qui ad ea tollenda tempus & operam suam conferunt. Ergo jam experiar, si qua per me ex Jamblichii vita Pythagoræ deleri queant. Cap. II §. 4 pag. 3 adhuc legimus *ἀλλὰ καὶ τῶν συγγενεῶν καὶ τῶν μετ' ἀλλήλων συνόδων*. Sed doctissimus Editor legendum esse putat *αἱ συγγενεῖαι καὶ αἱ μετ' ἀλλήλων σύνοδοι*. Mihi vero locus ille totus ita videtur legendus: *Τῆ δὲ, τὰς ἀποικίας ἐκ τῶν τόπων τῶν περιεσημένων συνελθεῖν, σημεῖόν ἐστιν οὐ μόνον αἱ τῶν θεῶν τιμαὶ καὶ θυσίαι, διότι μετηγμένον τυγχάνουσιν ἐκ τῶν τόπων, ὅθεν τὰ πλήθη τῶν ἀνδρῶν συνήλθεν, ἀλλὰ καὶ αἱ τῶν συγγενεῶν καὶ τῶν μετ' ἀλλήλων συνόδοι*. Hæc verba ita interpreto: *Colonos autem ex iis, quæ dixi, locis convenisse, ascendunt honores & sacra non modo Deorum, (propterea, quod una cum ipsa hominum, qui confluerunt, multitudine importata sunt) sed etiam familiarum & nuptiarum, quas inter se celebrant*. Scilicet sua quæque gens sacra & Deos in insulam Samum

nam intulerat, & suos quæque gens honores, quos primo in coloniz confluxu habuerat, itemque cognationis propagandæ jura & sacra obtinebat. Hæc colonorum Samiorum ratio ex Romanæ civitatis rationibus intelligi poterit. Romam qui primis temporibus confluxerant, ii, quia ex variis gentibus erant, etiam sacris discerni cum volebant, tum solebant. Neque familiæ patritiæ cum plebejis conjungi confundique cupiebant. Hinc primo varietas illa extitit curiarum, tum contentiones de communicandis conjugijs consecutæ sunt, quum plebis invaluisset auctoritas & superbia. Eundem igitur in modum discriminari volebant & discriminabantur Samii, qui olim ex variis gentibus collecti fuerant & in civitatem unam coaluerant.

Cap. eodem §. 11 pag. 8 Νύκτωρ, inquit Jamblichus, λαδῶν πάντας, μετὰ τοῦ Ερμωδάμαντος μὲν τὸ ὄνομα, Κρεοφύλας δὲ ἐπικαλεσμένος, ὃς ἐλέγετο Κρεοφύλας ἀπόγονος εἶναι, Ομήρου ξένος τοῦ ποιητῆ γενέσθαι φίλος καὶ διδάσκαλος τῶν ἀπάντων. Doctissimus Editor agnoscit corrupta esse, & quomodo correxerit, apud ipsum videri potest. Mihi sic legendum videtur: Νύκτωρ, λαδῶν πάντας, μετὰ τοῦ Ερμωδάμαντος μὲν τὸ ὄνομα, Κρεοφύλας δὲ ἐπικαλεσμένος, ὅτι Κρεοφύλας ἀπόγονος ἦν, ὃς ἐλέγετο Ομήρου, τῆ ποιητῆ καὶ ξένος, γενέσθαι φίλος καὶ διδάσκαλος τῶν ἀπάντων. Noctu clara omnibus cum Hermodamante (hoc erat homini nomen, cognomen autem Creophili, quod e Creophili posteris erat, ejus, qui Homeri, poetae & hospitis, dicebatur amicus fuisse & doctor omnium rerum) cum hoc, inquam, ad Pherecydem trajecit. Scilicet multa sunt vocabula loco suo mota in Autore nostro, ut infra certissimis argumentis demonstrabimus.

Μοχ, §. 12 ejusdem capituli, auctoritate manuscripti Editor ἀσμένως posuit pro ἄσμενον: sed, quum elegantissimi scriptores adjectivum maliunt, quam adverbium: ego ἄσμενος præoptarim.

Ibidem καθορᾶν optimi usus est. Nam subintelligitur ἔλαγυν ἐπιτυχῆσεν, quanquam hominibus nostræ linguæ assuetis id minus commodum videatur. Sed Romani hujusmodi constructiones Græcorum sæpe imitando expresserunt, Cicer. VI

epist. 18. Nam sic habeto, beneficiorum magnitudine eos, qui temporibus valuerunt, aut valent, conjunctiores tecum esse, quam ME; necessitudine NEMINEM. Videri possit, scribi debuisse, quam ego, necessitudine nemo. Idem Cicero pro Ligar. cap. 1. Habes igitur, Tubero, confitentem reum, sed tamen ita confitentem, se in ea parte fuisse, qua TE, Tubero, qua VIRUM, omni laude DIGNUM PATREM TUUM. Possit videri dicendum fuisse, qua tu fuisti, Tubero, qua vir omni laude dignus pater tuus.

Cap. III §. 14 pag. 11 Editor eruditissimus suspicatur, legendum φυλαττομένων pro edito φυλαττόμενα, sed ego suspicari malim φυλαττόμενος, quia sequitur προμαθών τε. Locus jam totus hic est: καὶ οὐχὶ δεισιδαιμονίας ἕνεκα τὸ τοιῦτον ὑπομένεις - πολὺ δὲ μᾶλλον ἔρωι καὶ ὀρέξει θεωρίας καὶ εὐλαβείας, ἵνα μήτι αὐτὸν τῶν ἀξιωμαθῆτων διαλάθῃ ἐν Θεῶν ἀπερρήτοις ἢ τελεταῖς φυλαττόμενος, προμαθῶν τε · διεπορευόμενος. Neque superstitionis causa tale quiddam sustinens, sed potius amore & appetitione contemplationis & pietatis cavens, ne quid ipsum in arcanis Deorum sacris aut mysticis rerum scitu dignarum fugeret, jamque præsciens - - - trajecit.

Ibid. Mox insequitur vox nihili ἀγνοοθεῖς, quod ex ἀγνοοθεῖς vel ἀγνευθεῖς corruptum esse videtur. Nam, quia paulo ante de mysteriis, quibus initiatus erat Pythagoras, sermo fuerat: belle expriatu abiisse in Ægyptum dicitur. Nam ἀγνευθεῖαι & familia verba elegantia his in rebus fuisse, cum aliunde tum ex Polluce constat. Diis autem consecratum proficisci laudis est & felicitatis haud exiguae. Atque hoc in Pythagora Autor noster prædicat.

Pag. 11 & 12 §. 15 illa verba cernas: Ἐπεὶ μὲν τοι καὶ τὸν πλεὺν αὐτοῦ ἐγγρατῶς καὶ σεμνῶς ἀκολούθωστε τῇ συντροφῶ ἐπιτηδεύσεις διαλάττονος, ἀμενον περὶ αὐτῆ διατεθέντες καὶ τ. λ. Nullum plane usquam apparet verbum, quo referantur multi illi nominativi, qui insequuntur. Nobis igitur, immutatione pene nulla, saltem exigua, ita videtur sermo restituendus. Ἐπεὶ μὲν τοι καὶ τὸν πλεὺν ἐγγρατῶς αὐτοῦ καὶ σεμνῶς

σεμνῶς ἀκολούθως τε τῇ συντρόφῳ ἐπιτηθεύσαι ἐπετηθεύσαι
 διαδιδάττοντο, ἄμενον περὶ αὐτῆ διατεθέντες. κ. τ. λ. Verum
 tamen, quum in navigando modeste ibi & decenter & consueta
 virtuti convenienter se gessisset: reconciliabantur ei & melius
 in eum erant animati. Rationem hujus emendationis ipsa sen-
 tentia, contextui sermonis tam consentanea, reddet. Notum est
 ceteroqui, nimis sæpe factum esse, ut vocabulorum geminan-
 dorum excideret alterum. Hic autem etiam iccirco, quia αὐτῶ
 adfuerat, ineptus librarius διαδιδάττοντος fecerat, quasi vero
 αὐτῶ non etiam locum expleret adverbii cujusdam loci, &
 significaret *ibi*.

Pag. 12 §. 15 dicitur Pythagoras de monte descendisse,
 σχολαίως τε καὶ ἀνοπιστηπλὶ βαίνων, ἐδὲ κρημνώδες τινὸς ἐδὲ
 δυσβάτου πέτρας ἐνισαμένης. Monet doctissimus Editor, an-
 tea positum in libris fuisse ἐνοράτου, pro quo ipse Manuscri-
 pti Codicis autoritate reposuerit δυσβάτου. Verum particula
 ἐδὲ sunt disjunctivæ, nomina autem τοῦ κρημνώδες & τῆ
 δυσβάτου se jungi non possunt, quia, quum de montibus dicun-
 tur, unum idemque signant, si rem spectes. Nam præcipitia
 loca montium impedita sunt ad eundum, & loca montium dif-
 ficilia itu sunt ea, quæ præcipitium aliquod objiciunt. Ergo, ut
 disjunctio locum habere possit: malim legere ἐυβάτου, hoc
 modo: ἐδὲ κρημνώδες τινὸς, ἐδὲ ἐυβάτου πέτρας ἐνισαμένης,
 non obstante nec præcipiti petra ulla, nec leni ac facili.

Pag. 13 §. 16 Cap. III καὶ ταῦτα legitur. Litteratissimus
 Editor καὶ μετὰ ταῦτα vult legi. Bella lectio ita existit. Sed
 haud scio, an brevius sit κατὰ ταῦτα, ἴστωρα. Paulo post ἔπειρα
 legitur. Sed sine dubio erratum operarum est pro ἤπειρα.

Eadem pagina obveniunt legentibus illa verba: καὶ σεμνο-
 τέροις, ἤπειρ ἐώθεσαν, ὀνόμασθε καὶ πράγμασιν ἐχρήσαντο
 πρὸς τε ἀλλήλους καὶ πρὸς αὐτὸν μέχρι τῆς εὐλυχεστάτης συμ-
 βάσεως αὐτοῖς καὶ ἀκυμάνει παρόδε εἰς τὴν Αἰγυπτίαν ἦγονα
 τῷ σκάφει προσοχῆς. Locus corruptus est, iudice Editore et-
 iam doctissimo, qui lectionem commodiorem confinxit inge-
 niose. Sed lectori tamen meam quoque conjecturam propo-
 nam, si forte simplicior & rei accommodatior fuerit visa.

Ὀνόμα:

Ονόμασί τε καὶ πράγμασιν ἐχρήσαντο πρὸς τε ἀλλήλους, καὶ πρὸς αὐτὸν, ἐντυχεστάτης συμβάσεως αὐτοῖς καὶ ἀκουσίως παρόδῳ μέχρι τῆς εἰς τὴν Αἰγυπτίαν ἡὸνα τῶ σκάφους προσοχῆς. *Et honestioribus, quam consueverant, et vocibus et negotiis uti ceperunt, cum inter se, tum ad ipsum, transitu eis prospere et tranquillo oblato, usque dum navicula ad littus Aegypti esset appulsa.*

Cap. V § 21 pag 16 interpunctio mutanda est paulo aliter. Adhuc enim post *εἰ καὶ μὴ ἐκόντας* positum fuit signum acquiescendi. Mihi videtur lectio continuanda esse paulo longius. Γεῦσθαι μὲν, πάντως ἐβέβηλο, τῆς τῶν μαθημάτων καλλοῆς τὰς πατριώτας, εἰ καὶ μὴ ἐκόντας, ἀλλ' ἔν ἐπινοίᾳ καὶ μεθόδῳ. Παρατηρήσας, ἔν ἐνθυμῶσι τινὰ &c. nam ἔν hic rursus interponendum, quod exciderat ob ignorantiam librarii. Vertendus jam locus erit ita: *Volebat quidem omnino, civis suos percipere elegantiam disciplinarum, si minus voluntarios, at saltem solertia quadam et artificio adductos. Quum igitur animadvertisset &c.*

Cap. eod. p. 17 §. 22 ista verba cernas: καὶ δασκῶν παντὸς σχήματος, ὃ εἰς διὰ γραμμαῖος, μισθὸν καὶ ἀντίστονον παρεῖχε τῶ νεανίᾳ τριώβολον. Annotat eruditissimus Editor ad codicem Spanhemianum adscriptum fuisse διὰ γραμμῶν, quod ipse probet. Sed, nisi fallor, Jamblichus nomen σχήματος explanabat per vocabulum artis διαγραμμάτιος, quod, ut notius & arti usitatius, per ὃ εἰς significare voluit.

Pag. 20 §. 26 legitur adhuc κατεσκεύασεν, pro quo Editor clarissimus reponi malit ὃν κατεσκεύασεν. Num ineptum foret κατεσκεύασεν legi? Verba Jamblichi sunt ista: *Et primo quidem scibolam condidit Pythagoras, etiamnum Pythagora hemicyclium dictam, in qua Samii de republica consilia incunt. Νομίζοντες, περὶ τῶν καλῶν, καὶ τῶν δικαίων, καὶ τῶν συμφερόντων, ἐν τῷ τῷ τόπῳ ποιῆσθαι τὴν ζήτησιν, ἐν ᾧ κατεσκεύασεν ὁ πάντων ποιησάμενος τὴν ἐπιμέλειαν. Sciscentes, de rebus honestis, et justis, et utilibus, in eo loco querendum esse, in quo VERSATUS EST aliquamdiu is, qui in rebus istis omnibus curam suam fixerat.*

Pag.

Pag. 21 §. 28 purem verba δια τῶν ὑπερον ὑπ' αὐτῶ πρῶτον δέντων ἐτι μᾶλλον αὐτὸν θαυμαστόν nihil labis habere. Nam δια cum genetiivo iape statum quendam significat. Verti possunt igitur ita: *In rebus postmodum ab eo factis magis etiam admirandus est Pythagoras.*

Pag. eadem locus valde corruptus est ille: Τὴν περὶ παιδείας ὁλυγορίαν τῶν τότε τὴν Σάμον οἰκέντων παρατηρημένος, ἀπῆρεν εἰς τὴν Ἰταλίαν, παρὶς αὐτῶ ἠγησάμενος τὴν πλειονὰς εὐ ἐχόντων πρὸς τὸ μανθάνειν οἰσιμῶς ἔχουσαν χώραν. Nam vocabulum οἰσιμῶς nullius pretii est. Sed, nili fallor, ex οἰκίως corruptum est. Itaque sic legi praeoptem: Τὴν, πλεονῶν εὐ ἐχόντων, πρὸς τὸ μανθάνειν οἰκίως ἔχουσαν χώραν. Totus locus ita vertendus videtur: *Pythagoras Sarniorum istius temporis contemptio-nem disciplinae detestatus in Italiam abiit, eam regionem, quae, compluribus beate viventibus, ad discendum propensa esset, patriam esse arbitratus.* Litterarum quidem studia in civitatibus beatissimis coluntur maxime.

Pag. 30 §. 40 pro ἀποδείξειν videatur legendum ἀποδεί-
ξαι. Nam pag. 28 §. 37 Autor dixerat παραδέδοται διαλεχθῆ-
ναι. Et mox legi constructio iubet διότι δὲν, nam in narra-
ndo huiusmodi infinitivi crebro solent occurrere lectoribus dili-
gentioribus.

Reliquorum, si qui sunt, locorum emendationes subse-
quentur alia occasione.

Reise-Beschreibung durch Deutschland, Holland, Engel-
land, Frankreich, Italien, und Sicilien.
hoc est,

AULI APRONII ITER PER GERMANI-
am, Belgium, Angliam, Galliam, Italiam,
& Siciliam.

Villæ Francæ (h. e. Francofurti ad Viadrum) 1723..8.
Alph. 1 plag. 12½.

Sub ficto *Auli Apronii* nomine latere voluit Celeberrimus
Vir, *Adamus Ebertus*, in Academia Francofurtana J. V. D. &
Bbb Profes-

Professor Extraordinarius. Is A. 1677 & sequentibus per regiones in titulo libri memoratas iter literarium, anno ætatis vigesimo secundo, suscepit, cujus nunc memorabilia haud illepide descripta prodit, unde quædam hic, quæ ad supplementum historiz civilis, litterariz & naturalis facere quodammodo possunt, decerpemus.

- P. 3. Ad historiam civilem illustrandam hæc referas. In Silesia, narrat, virum doctum de noto illo spectro, quod *Rübezabl* vulgo vocant, sibi ex antiquis monumentis indicasse, quod olim Comes quidam de *Ravezan* ibi habitaverit, qui cum & subditos exactionibus exhauferit, & fidem in Principes solverit, inde factum esse, ut post obitum male audiret, & aliis tremendus circumnerrare jactaretur. In thesauris Imperatoris observavit imaginem Clodovei, Francorum Regis, cum tribus scarabæis, loco insignium, quæ deinceps in lilia degenerarint. Mich. Ruyter, Belgarum thalassiarcha, filias Eccl. Pastoribus in agro degentibus elocasse fertur, quod illis bene prospectum diceret, si ita ad viam salutis pervenirent. Londini quendam vidit, qui Miltono quondam a secretis fuerat, mente captum, qui nil præter stramen lecto substratum comederit, & peregrinis digito frontem ostenderit, quasi indicaturus, se usu sanæ mentis destitui. Cum securim, qua Anna Bolenia percussa traditur, adhuc in turri Londinenfi ostendi, Autor observat, veram eam esse negat, quum scriptores fide digni referant, carnificem Cæjetanum ipsi caput gladio reseccasse. Diem Dominicam narrat Londini inde a temporibus Cromwelli incredibili cultu celebrari, adeo ut nulli currus in plateis, nulli cibi venales sint, nec quisquam in publico compareat, nisi qui vel templum ingrediat, vel ex eodem redeat. In monumento Elisabethæ Reginz, observat, omnium ipsius virtutum & rerum gestarum laudem memorari, virginitatis vero nullam mentionem fieri. 66. Templariorum Londini templum hodieque exstat fere subterraneum, in quo inter alia Epitaphium Seldeni conspicitur. 67. Quæros in Anglia non bonorum solum, sed & uxorum communionem habere, narrat. 85. Libros, quibus Cromwellus perstringitur,

rar, hos commendat: *The mistakes of Cromwel*, seu Hallucinationes Cromwelli, & *La Tyrannie beureuse*, & titulo primi libri additam imaginem refert Cromwelli cum unco, quali in Anglia latrones patibulo affiguntur. Temporibus Cromwelli Londini liber prodiit hoc titulo: *Roma Ruina finalis An. 1666*, quum vero incendium eodem anno Londini faviret, scriptum in templo quodam inventum est, quo hzretici monebantur, ut futura melius prædicere discant; Romam enim adhuc salvam esse, Londinum vero in cineres redactum. Porro narrat, Regem Galliz jussisse, ut Confessionarius ipsius longo tempore non nisi perdicibus aleretur, cujus rei causam quoque sibi narratam ait, quam tamen non addit. Principem Condæum familiarissimos habuisse Polybium & Plutarchum, Mazarinum vero Cardinalem Senecz Tragœdias, quas quotidie lectas in capsula aurea custodivit, & Juvenalem. Colbertus, ait, in juventute mercaturæ operam dedit, is tamen studiis magis, quam doctissimi quique Proceres, favit. In Gallia, virgines nobili genere natæ, splendidisque vestibus indutæ, orbem argenteum manibus tenentes, elemosynam a peregrinis in diversoriis petunt, nec desunt, quæ id officium honoris ergo ambiunt, quod maximæ illis laudis ducitur; nec quisquam facile elemosynam negaverit. Cartusia magna quotannis centies mille thalerorum reditus habet; cum vero Patres eam habitantes metuerent, ne Ludovicus XIV mutuam ab ipsis pecuniam peteret, totum monasterium ipsi suppositis ignibus concremasse dicuntur. Lugduni in Gallia *Servierium* Autor adiit, qui in prælio ad montem album juxta Pragam militaverat, postea vero studiis Mathematicis se totum dederat, in quibus stupendos progressus fecit, qua de re quædam apud Autorem nostrum specimina proferuntur. Veneti Judæos, qui propter Budam a Cæsareis primum infelici conatu obsessam *Βυχαρστίνος* celebrarunt, quinquaginta millibus imperialium multarunt. Oeniponte inter alia rariora ostenditur vestis Francisci I Galliarum Regis, qua in pugna Ticinensi indutus fuerat. Autor vero noster observat, eam vestem potius ludorum scenicorum actoribus quam militi aptam, & e scriptoribus fide dignis constare, Re-

p. 90.

123.

127. 256.

128.

161.

239.

243.

333.

500.

re, Regem thorace tunc indutum fuisse, qui vestem Attalicam textilem (*brocartum* vulgo vocant) tegebat.

- p. 7. Ex iis, quæ ad rem litterariam spectant, notatu digna nobis visa sunt sequentia. Wratislaviz Lohensteinius Autori ostendit versionem Gallicam Livii in membrana exarata, quæ temporibus Joannis Galliz Regis, quem Angli ceperant, concrupta, & ex Bibliotheca ejusdem Deproma videtur, quod litia aurea produnt: testatus vero est idem Lohensteinius, eam exemplaribus editis Latinis longe locupletiore esse. *Lambocius* omnino mirabili celeritate efferre solitus est, ut multa brevi tempore loquendo absolveret, nec diutius ab aliis negotiis avocaretur: reditus ejus quotannis fuisse ultra septem millia imperialium, narrat. Pariter *Gualdus Prioratus*, nec non *Philippus Maria Bannoni*, ab Imperatore quotannis mille imperiales acceperunt. *Machiavellus* aliquoties, *Campanella* vero ultra viginti horas torturam sustinuit. *Vicquesfortius* Hagæ, vestibus filiz indutus, ex carcere aufugit, in quo per aliquot menses delituerat. *Wallisium* non magnopere commendat Cl. Autor noster, quippe qui, quum steganographica quædam ab ipso discere vellet Noster, pecuniæ appetentior ipsi visus est. *Hobbesium* senem Noster quoque invisit, cujus fata breviter enarrat, simul observans, quod ob rixas Wallisio Oxonii motus in carcerem conjectus fuerit. *Cerberus* vitam Henrici VIII, ex Anglico a se Latine versam, ait in Bibliotheca Regia Berolinensi asservari. Bibliothecarius Guelferbytanus Nostro narravit, librum famosum *de tribus Impostoribus* in Bibliotheca Guelferbytana existare. *Gramondum*, *Priolum* & *Labardeum*, historicos Gallicos, a civibus suis non magnopere æstimari, observat, qui tamen ab exteris valde probentur. *Amelotus Houssaes* omnem scientiam suam ex duobus libris, Panegyrico Plinii, & Tacito, hausisse perhibetur. *Taverneris*, quem Noster in aula vidit, itinera non ab ipso, sed a mercatore quodam stilo tam nitido concepta creduntur. In Britannia minore alia prorsus lingua, quam Gallica communis, obtinet, quæ diversa primitiva habet, a Latinis & Gallis aliis non agnita; particula vero affirmativa cum Germanica nostra coincidit.

Gramon-

Grammondum historia sua rerum Gallicarum multos sibi inimicos peperisse, testatur, eamque causam putat, quod Tolosæ nullum ipse editionis Tolosanz exemplar nascisci poterit. Ejus vero *Historiam prostrata rebellionis* ibidem in forma quarta excusam comparavit, quam tamen, tum quod ad stylum, tum res ipsas pertinet, ab historia illa multum differre, judicat. *Victor Siron* vitæ periculum subiit, quod quibusdam ex aula Proceribus cornaque familiis non satis fuisset assentatus. *Ricatum*, Smirna reducam, ubi nationis Anglicæ consulem egerat, Noster Taurini vidit, quem statura parvum, & atheismo deducissimum fuisse, testatur. *Jamblichi Babylonica*, (non *Chronicon Babylonicum*, ut Noster, sed fictam historiam, qualis *Heliodori Asthiopica*) & *Philostorgii Ariani Historiam Ecclesiasticam* a Christina Sueciz Regina pro centum & sexaginta millibus thalerorum comparata esse, bis monet. Eadem Christina in ea sententia fuisse dicitur, quod Israelitz non per medium mare rubrum transfiverint, sed quod Moses eos, fluxu & refluxu ejus naturali probe observato, opportune traduxerit; quam Noster paucis refutat. De *Empedocle* Philosopho varia hic annotantur. Strabo Lib. VI observat, ipsum Ætnam montem calcæis ferreis indutum ascendisse: sed Noster ait, ferrum istud incallescens pedes longe magis læsurum fuisse. Et si his revera pedes muniri voluisset, certe non ideo, quod vulgo ferunt, ascendisse montem videtur, ut ex eo se præcipitem daret in foveam ignivomam; & alio mortis genere periisse, inde concludit, quia alii narrant, sepulcrum ipsius Megaræ ostensum fuisse. Sub montis Ætnæ radicibus ædicula vetusta est, quam incolæ *la casa d' Empedocle*, domum Empedoclis, vocant, & non procul inde turris, quem *la torre del Filosofo* dicunt, quem observationibus instituendis illi inserviisse, Noster opinatur.

Denique & res quasdam naturales, a Nostro observatas, degustabimus. In montibus Silesiæ Rhiphæis *Jolitor* aliquot Noster collegit, qui odorem violarum fundunt, præcipue si in calido cubiculo recondantur. Londini uxorem mercatoris sibi visam observat, quæ, quum Indiam orientalem peteret, oculos

p.196.

272.

357. 362.

362.

422.

p.3.49.

59.

p. 69.

probe rotundos habens, post novem annorum in ea moram transversim oblongos inde retulit. In Anglia genus est cerasorum, cito maturefcens, sed ingentis pretii, adeo ut cum mulieres gravidæ ea maxime appetant, nonnunquam maritis unum cerasum XXV imperialibus redimendum sit. Unde hæc inter laudes viri non infima est, si Junonem suam caro hoc munere donaverit. Prope Bruxellas currus minores vidit oleribus onustos & a suis in forum tractos. *Pisces fossiles* Narbonæ dari, Strabo annotavit; quos quam inquireret Noster, pisces istos in luto inter arundineta delitescere, accepit, & fere tantum plebejis cibo cedere, ceteris, nisi probe condiantur, minime probari.

155.

231.

Multa alia subinde notabiliora occurrunt, quæ non tangimus. Illud tamen monemus, Nostrum non ita delitiis exterarum regionum captum fuisse, ut iis Germaniam, & quæ in ea illustria sunt, postponenda putaverit, quod alias vitium est genti nostræ admodum solenne. Sic nundinas Lipsienses Venetis anteponit, & monumenta Regum Galliæ ita comparata esse ait, ut in Germania vel mercatoribus multo pretiosiora passim exstruantur.

280.

117.

VOYAGE DE MADAGASCAR, CONNU AUSA
si sous le Nom de L' Isle de S. Laurent.

h. e.

ITER IN INSULAM MADAGASCAR SEU
S. Laurentii, Autore de V. - - Commissario provinciali rei tormentariæ Galliæ.

Parisiis, apud Jo. Lucam Nyon, 1722, 12 maj.

Plag. 13 fig. æn. 6 & mappa Geograph. 1.

CUM longi itineris sedula descriptio ob insignem, quam Geographiæ præstat, usum eruditorum votis maxime expetatur, non tamen omnes eruditus itineraria sua scribunt. Certe hoc, quod præ manibus est, cave putes promovendis scien-

scientiis scriptum, cum nihil fere commemoret Auctor præter fortunam, qua mare pererrans usus est, modo fluctuum insultus, qui interitum omnibus minabantur, expertus, modo reddita serena aeris temperie restitutus, quæ narratiunculis distinguit, quæ vel de odiis hominum nec imminente morte extinctis, vel de imprudentia eorum, quibus fidem Christianam apud paganos propugnare mandatum est, vel de aliis rebus minoris momenti testantur. Sunt tamen quædam, quibus Lector instrui possit. Postquam enim, quanto peregrinandi ardore agitur iter aggressus sit, quæ vel in longinquo itinere vel in insula sibi acciderint, quibus incolarum fraudibus ac insidiis fuerit expositus, quibus bellis adversus ipsos interfuerit, narrasset, subjicit denique, quæ de insula, terræ frugibus, pecude, inhabitantium moribus, perfidia maxime & acerrima illorum vindictæ cupiditate, notatu digna visa sunt. Incolæ ejus ex duplici gente in unam olim coaluerunt. Præscum enim insulæ populum, qui Afrorum instar nigro erant colore, appellens colonia alborum hominum, suis regionibus pulsorum, novasque sedes quærentium, perdomuit. Hi illis & multo fortiores & sagaciores Hebraicam linguam & legere & scribere callent, satis tamen stupidi, ut persuaderi sibi ab advenis paterentur, gladios & hastas ex concredito terræ acuum & fibularum semine progigni. Mares nudi incedunt, fœminæ stola ab humeris ad imos talos demissa velantur. Polygamia ipsis illicita non habetur, & cum pauci, præter proceres, plures una possint alere fœminas, divortiorum tamen summa licentia facit, ut fœdus illorum conjugale matrimonii nomen haud mereatur. Et quia nullos fere partus dolores fœminæ experiuntur, & exiguam infantum curam gerere consuevere, mirum non est, quod fervidæ adeo in venerem ruant. Omnis populus Deum, quem *Oly* vocant, effusa superstitione colit. Est vero Deus ille vasculum squallidis multis atque obscœnis laciniis deforme, quibus vel sanguinem serpentum vel menstruum mulierum, maxime amasarum, præ-

præputia infantum, radices venerem excitantes, aut carnem occisorum a se Francorum, involvunt, & suis quæque loculis in cista illa certo tempore vanissimo ritu condunt. Quam ridiculis quoque ceremoniis ipsi holocausta offerant, ut victores in bello evadant, aut longa fruantur pace, prolixius Noster exponit. Et hi quoque ritus, eos duplex colere principium, alterum bonum, alterum malum, luculenter cōmmonstrant, quandoquidem sacerdos victimæ partem meliorem principio malo, quod *Diambilschum*, alteram bono, quod *Zanbart* appellant, offert. Namque Deum per se bonum facile placabilem esse, iniquum vero adeo hominibus Diabolum largis donis demulcendum esse, contendunt. Neque auguriorum vanitate carent, quippe annulam circa lunam ex improvviso conspicientes asserunt, procerum quendam arcem hostium suorum obsidione cingi, nec sospitem inde evasurum esse, nisi annulus iste in foramen quoddam dehiscat. Ejusmodi vero ominum fide bella capessunt, e quibus si inferiores discesserint, crudeliter Deum suum *Oky* suffigant ac lacerant, donec mutata forte belli fortuna hostes suos vincant, quam victoriam severa illa Dei sui punitione extorsisse se arbitrantur. Veneræ lue tantum non omnes inquinantur, nec illius pudet; quam inter tot præclara sua facinora, quoties illa laboraverint, jactant, & cum ipsis lethalis non sit hic morbus, eum per talos expellunt. Finem operi Autor denique imponit recensendo ceremonias, quibus mortuos efferunt atque cremant, quibus ea subjungit, quæ expertus est domum per mare repetens. Ceterum non sine laude humanitatem Colberti dimittit, cui fata itineris percontanti prolixius diarium se obtulisse memorat, quod an idem sit cum eo, cujus edendi spem alicubi facit, in quod luculentiorum naturæ regionis, incolarum, atque situs, narrationem se retulisse ait, ex verbis ipsius vix dijudicaveris.

p. 241.

ACTORUM ERUDITORUM,

Quæ Lipsiæ publicantur,

SUPPLEMENTA.

Tom. II X Sect. IX.

FREDERICI RUYSCHII, ANATOMES ET
*Botanices Professoris, Academiæ Cæsareæ Curiosorum
Collegæ, nec non Regiæ Societatis Anglicanæ Membri,
Adversariorum Anatomico-Medico-Chirurgico-
rum Decas I, II, III.*

Amstelodami, apud Janssonio-Waesbergios, 1717, 1720, 1723, 4.

Plag. 19 cum fig. æn. tab. 7.

Absolutis Thesauris suis Anatomicis, numero X, opus quidem hoc solerter continuare primum secum constituerat Clarissimus Ruyschius, re vero penitus perpendiculari mutavit sententiam suam, magis se Lectoribus profuturum credens, si talia conscribat, quæ a se inventa vel ab aliis tradita clarius ante oculos ponant. Imitatus igitur est Johannem Baptistam Morgagni, qui, quæ indefesso studio repererat, aut ab interitu olim jam cognita vindicaverat, sub titulo Adversariorum Anatomicarum divulgavit. Hoc enim scribendi modo non opus sibi esse putat, de concinnando rerum ordine multum esse sollicitum, quin parcat tempori, rerum observata augeat, ac repetitionem nauseosam effugiat.

In *Decadæ I* igitur *Adversario 1* duobus exemplis foeminarum, mox post coitum interfectarum, probat, in coitu ipsam crassam seminis substantiam ad interiora uteri & tubas Fallopianas penetrare, & non solum id, quod spirituum exhalantium

præputia infantum, radices venerem excitantes, aut carnem occilorum a se Francorum, involvunt, & suis quæque loculis in cista illa certo tempore vanissimo ritu conduunt. Quam ridiculis quoque ceremoniis ipsi holocausta offerant, ut victores in bello evadant, aut longa fruantur pace, prolixius Noster exponit. Et hi quoque ritus, eos duplex colere principium, alterum bonum, alterum malum, luculenter cõmmonstrant, quandoquidem sacerdos victimæ partem meliorem principio malo, quod *Diambischum*, alteram bono, quod *Zanbart* appellat, offert. Namque Deum per se bonum facile placabilem esse, iniquum vero adeo hominibus Diabolum largis donis demulcendum esse, contendunt. Neque auguriorum vanitate carent, quippe annulam circa lunam ex improvviso conspicientes asserunt, procerum quendam arcta hostium suorum obsidione cingi, nec sospitem inde evasurum esse, nisi annulus iste in foramen quoddam dehiscat. Ejusmodi vero ominum fide bella capessunt, e quibus si inferiores discesserint, crudeliter Deum suum *Oly* fustigant ac lacerant, donec mutata forte belli fortuna hostes suos vincant, quam victoriam severa illa Dei sui punitione extorsisse se arbitrantur. Venera lue tantum non omnes inquinantur, nec illius pudet; quam inter tot præclara sua facinora, quoties illa laboraverint, jactant, & cum ipsis lethalis non sit hic morbus, eum per talos expellunt. Finem operi Autor denique imponit recensendo ceremonias, quibus mortuos efferuat atque cremant, quibus ea subjungit, quæ expertus est domum per mare repetens. Ceterum non sine laude humanitatem Colberti dimittit, cui fata itineris percontanti prolixius diarium se obtulisse memorat, quod an idem sit cum eo, cujus edendi spem alicubi facit, in quod luculentiorum naturæ regionis, incolarum, atque situs, narrationem se retulisse ait, ex verbis ipsius vix dijudicaveris.

p. 241.

ACTORUM ERUDITORUM,

Quae Lipsiae publicantur,

SUPPLEMENTA.

Tom. II X Sect. IX.

FREDERICI RUYSCHII, ANATOMES ET
*Botanices Professoris, Academiae Caesareae Curiosorum
Collegae, nec non Regiae Societatis Anglicanae Membri,
Adversariorum Anatomico-Medico-Chirurgico-
rum Decas I, II, III.*

Amstelodami, apud Janssonio-Waesbergios, 1717, 1720, 1723, 4.

Plag. 19 cum fig. 2n. tab. 7.

Absolutis Thesauris suis Anatomicis, numero X, opus quidem hoc solemter continuare primum secum constituerat Clarissimus Ruyschius, re vero penitus perpensa mutavit sententiam suam, magis se Lectoribus profuturum credens, si talia conscribat, quae a se inventa vel ab aliis tradita clarius ante oculos ponant. Imitatus igitur est Johannem Baptistam Morgagni, qui, quae indefesso studio repererat, aut ab interitu olim jam cognita vindicaverat, sub titulo Adversariorum Anatomicorum divulgavit. Hoc enim scribendi modo non opus sibi esse putat, de concinnando rerum ordine multum esse sollicitum, quin parcat tempori, rerum observata augeat, ac repetitionem nauseosam effugiat.

In *Decadis* I igitur *Adversario* 1 duobus exemplis foeminarum, mox post coitum interfectarum, probat, in coitu ipsam crassam seminis substantiam ad interiora uteri & tubas Fallopianas penetrare, & non solum id, quod spirituum exhalantium

Exc

tium

tium specie illic pervadere credidit Harvejus. In 2 respondetur ad Michaelis Ernesti Etmulleri nostri Epistolam Problematicam ad Ruyfchium datam, & hujus Decadis calci annexam, de Ovario foeminarum novo, idque male hoc nomine insigniri, dicitur, pro hydaridibus potius habendum. In 3 glandularum subcutanearum existentia destruitur, asseritur potius, ultimas arteriolarum extremitates, quæ tomentosæ gossypii tenuitatem multum superant, esse illos canales, quibus sudoris, non minus ac humiditatis, cerebri ventriculos, pleuræ ambitum interiore, pericardium, peritonæi cavitatem, ac tunicam testium vaginalem irrigantis, transmittitur materies, ut in 4 probatur. Quemadmodum & in 5 corpuscula illa, quæ in averfa parte coronæ glandis penis virilis sita sunt, non proglandalis, sed pro papillis nerveis venditantur, quarum pariter diversitas in aliis corporis partibus insinuatur. In 6 monetur, cor in corpore humano diaphragmati ita incumbere, ut, qua parte id contingit, compressum sit, secus ac in brutis observatur, ubi apex ejus diaphragma spectat; & venam ipsius coronariam per aliquot surculos sanguinem non in venam cavam, sed in ventriculum dextrum infundere. In 7 de diversissimæ figuræ & naturæ vermibus ex corpore humano excretis differitur, atque statuitur, ovula eorum una cum reliquis corporis partibus in nobis generari. In 8 varia commemorantur monstra, vel *anaplasmata* seu lusus naturæ. In 9 duo recensentur exempla, dolore lumbari cum mictu cruento laborantium, quorum sectio post fata superficiem renum inæqualem & ex multis quasi particulis durioribus constitam patefecit. In 10 angustatio oesophagi circa quintam aut sextam vertebraem colli a glandulis ejus vicinisque tumefactis orta per salivationem mercurialem sublata refertur.

In *Decadis II Adversario* 1 membrana in acetabulo coxæ vas sanguineis innumeris scatens sistitur; in 2 vasa sanguifera per patellam ipsam distributa delineantur; in 3 lubricam materiam, quæ in articulo genu pone patellam reperitur, non a glandulis, sed arteriolarum extremitatibus effandi demonstratur. In 4 circa mesenterium annotatur, plurimos subtiles nervos per illud distribui, & vasorum sanguineorum extremitates aliter

aliter terminari, ac hæcenus creditum fuit; vasa lactea primi generis se unire cum vasis lacteis secundi generis, siquidem flatus per illa adactus ad hæc, imo & ad ductum thoracicum transit; per attractionis modum chylum ex intestinis ad vasa lactea rapi; pinguedinem subtilissimis turgere vasculis sanguineis; mesenterium humanum apostemate purulento computruisse, indeque ipsa quoque intestina, a vinculis suis mesaraicis soluta, libera & confusa in abdomine fluctuasse, conspectum fuisse; suspicionem quoque esse, ne præter hæcenus cognita adhuc alia in mesenterio lateant abscondita vasa, siquidem ex uretere, pure distento, canales quidam exiles, eadem materia referti, ad alteram abdominis partem decurrisse fuerint visi. In 5 salivæ summa ad nutritionem utilitas ex eo probatur, quod ægri, ob nimium ptyalismum emaciati, saliva deglutita, obesi facti fuerint. In 6 in valgorum tibia cavum interius summitatis longe depressius fuisse, quam externum, observatum legitur. In 7 glandulam thymi peculiarem elaborare & per venas ad cor ablegare humorem, evincitur. In 8 sub sterno inter separatas mediastini membranas cavitatem aliquam naturaliter dari, negatur. In 9 varices vasorum spermaticorum male cirlocelen appellari, observatum quoque fuisse, lienem, vesicam urinariam, & uterum cum ipso foetu per dilatatum processum peritonæi dilapsa esse; scroti hydropem sæpe non a vasorum lymphaticorum, sed venarum vitio oriri, asseritur, & tunicam villosa-papillosam vesicæ urinariæ posse ex parte per vias urinarias excerni absque vitæ discrimine, exemplo probatur. In 10 incertum perhibetur iudicium esse de embryonis tempore in utero mortui, pro certo vero adstruitur, embryones mox post mortem excludos, albo colore donatos, torosos ac teretes, per moram vero aliquam ibidem detentos, cinereo colore tinctos & collapsos esse; si placenta foetu in lucem edito utero nimis arcte affixa retineatur, quod fit, quando funiculus umbilicalis centro placenti infigitur, potius eam ibi relinquendam, quam matri vim inferendam esse, consulitur; siquidem observatum fuit, eam vel a natura post duas tresve septimanas sponte ejici, vel sub iterato partu cum sano foetu & secundinis una excludi, in hydatidum conge-

congeriem mutatam; multi pariter errores, qui circa parturientium & recens natorum infantum curam committi solent, deteguntur, castigantur, & emendantur, ac quantum Medicinæ adferat utilitatis sectio cadaverum & Anatomia comparata, fufius explicatur.

In *Decadis III Adversario 1* in atheromate ventriculi inventa fuisse, manipulum pilorum, inttar capillorum hominis, frustum informe ossis, nucem juglandem æquans, quatuor dentes molares & crus anterior cervuli exigui Africani, scribitur. In 2 Anatomie mali pernici, pyri, & foliorum exhibetur. In 3 sanguinis coccinei profluvium per cutim capitis in muliere commemoratur. In 4 vestigium in ovario post imprægnationem ab excusso inde ovo relictum describitur. In 5 intestini susceptio in infante quatuor dierum annotatur, in hac pariter ac in adulta ætate per purgantia fortiora tollenda, In 6 exuviz chrysalidum seu nymphtarum in ossium cavitatibus repertæ dicuntur. In 7 glandulas mesenterii in subjectis annosis paucas, copiosissimas in junioribus inveniri, & chylum ad has glandulas accedentem lac ratione coloris & consistentiæ æmulari, ab iis vero redeuntem dilutiorem, subtiliorem, & pellucidiorẽ esse perhibetur. In 8 de epidermide sermo dum instituitur, eam a cute separandi modus, & vasorum sanguineorum in ea defectus insinuatur. In 9 de ossibus disseritur, quorum corpori se applicantes epiphyses, tam superiores quam inferiores, in infantibus maximum & firmissimum suum nexum a periosteo imprimis nancisci; osteogeniæ modus, differentia inter ossa brutorum & hominum, ac vasculorum sanguineorum præsentia in cartilaginibus adstruitur. In *ultima* superficiem internam ventriculi & intestini jejuni tunica quadam papillosa vestitam esse, docetur.

ANIMADVERSIONES IN VIRI CELEB.

J. HERMANNI solutionem propriam duorum problematum Geometricorum ab Ipso propositorum, editam in *Actis Erud.* 1723 mens. April. Et communicatio Methodi

ihodi Curvas inveniendi Algebraicas indefinite non quadrabiles, habentes tamen datum numerum spatiorum absolute quadrabilium; Per NICOLAUM BERNOULLI, Job. Fil. J. V. L. & Prof.

§. I.

Non mediocrem percepi voluptatem ex lectione schediasmatis Hermanniani Actis Erud. inserti mens. April. 1723. Ubi celeberrimus Auctor erudite differit de duobus problematibus, jam ante complures annos a se propositis; suas infimul solutiones eorum communicat: quæ, fateor, Solutoris sagacitæ & ingenium abunde testantur.

§. 2 Vellem nuncotium mihi suppeteret, quo in hanc utriusque problematis materiam de novo accuratius inspicere, atque doctissimas celeb. Hermannii meditationes, propterea, quod ad me speciatim spectant, pro dignitate expendere & hinc aliquid in scientiæ incrementum producere possem. Sed postquam in Illustri Bernensium Lycæo Jura publice docendi provinciam nactus, potissimam & temporis & studii mei partem eo dirigere debeo, ut spartam illam pro viribus exornem; vix mihi superest aliquid, quod ad excolenda Mathemata, quantumcunque ea in deliciis habeam, impendere liceat. Quare mihi condonatum iri, confido, si rudi, quod ajunt, Minerva exponam, quæ in elegantissima Cl. Hermannii dissertatione, fugitivo licet oculo, annotavi, amicæ responsioni tum & necessariæ instructioni inservientia.

§. 3 Anno 1719 proposuit Vir celeb. duo problemata, primo privatim, dein etiam publice in Actis Lipf. ejusdem anni M. August. p. 361. In priori horum binorum problematum petebatur Curva, cujus area seu $\int y dx$ fit $= axy + bx^c y^e$, ubi a & b supponuntur numeri & quantitates constantes, ut c & e exponentes constantes qualescunque, sumptis interim x & y pro coordinatis curvæ quæsitæ. Hujus problematis solutiones varias, easque perfectissimas exhibui in Actis anni sequentis 1720 M. Junio; in quibus Cl. Proponens nihil, quod ad ulteriorem perfectionem desideraret, invenit; quamvis ad quædam respondeat,

quæ in modo proponendi non recte quadrare monuimus; de his autem deinceps agemus.

§. 4 Alterum problema Hermannianum prout extat in Actis 1719 p. 361; exigebat duntaxat, *curvas algebraicas indefinite non rectificabiles, quæ tamen unum, duos, vel quot libuerit, arcus habeant absolute rectificabiles*, omiſſa nimirum illa altera conditione, qua paulo ante petierat in privatis ad Monmortium literis, ut curvæ quæſitæ rectificatio indefinita dependeret a quadratura cujuſcunq; alterius curvæ datæ; ex conditionis hujus omiſſione, item ex characterum diverſitate, quibus ambo hæc problemata expreſſa ſiſtuntur. Præſertim etiam ex eo, quod in propoſitione primi problematis aperte indicat, ſe ejus ſolutionem habere, de altero vero nihil prorſus inſinuat ſe ſolutionis compotem eſſe; ex hiſ, inquam, conjectandum erat, Cel. problematum Autorem hoc poſterius tum temporis, cum proponeret, nondum a ſe ſolutum habuiſſe, quæ conjectura poſtmodum in rem certam abiit, cum ante ſeſquiannum circiter epistoſas ad Patrem meum ſcriptas perluftrando incidere in aliquam ab acutiſſimo Hermanno exaratam eodem anno, quo Problemata ſua privatim & publice proponebat. In illa enim epistoſa inveni verba ſequentia; *Curioſum eſſet Problema, ſi quis inventret Curvas indefinite non rectificabiles, quæ tamen, quot libuerit, arcus habeant absolute rectificabiles; imo hoc problema curioſum magis evaderet, ſi curvæ algebraicæ hac indole præditæ inveſtigarentur, nec difficultate carere videtur, etſi fortæſſe ſolutum non eſt prorſus impoſſibile.*

§. 5 Meminerit igitur Vir Cl. cum diſtingueret duo illa problemata typorum varietate, id ſe non ideo feciſſe, quod putaret, poſterius priori multo eſſe difficilius, ſicuti innuit pag. 172, ſed potiſſimum, quod ſolutionem poſterioris ipſe nondum habuerit. Hoc non moneo, ut exprobrem infirmitatem, ſed ut meam excuſem, quam iteratis vicibus mihi objectat, identidem inculcans, me faſſum eſſe, quod ejus ſolutio mihi non fuerit in poteſtate, ſumpto ſcilicet problemate in eo ſenſu, quo in literis ad Monmortium concipiebatur. Quid enim mirum, me in ſublimiori Geometria, tum temporis præſertim, novitium non ſolviſſe

vise aliquod problema, quod mihi non fidens, ne tentaveram quidem, cum ipse ejus Autor Geometra certe veteranus, cujus intererat, suo problemati acriter inludere, rem tamen infectam reliquerit, remota licet difficiliori problematis conditione, quam exigebat in præfatis literis ad Monmortium.

§. 6 Quæ cum ita sint, non puto me aliquid scripsisse, quod non quadret, quando dixi, neminem mortalium solvisse illud problema, imo ne quidem faciliorem ejus partem; nam tu revera nemo solverat. Addidi, fateor, mihi persuasum esse, a nemine unquam solutum iri, in eo nempe sensu, quo postulabatur, ut curva quæ sita dependeret a quadratura ejuscunque alterius curvæ datæ. Gauderem profecto si me in opinione mea omnino deceptum viderem, per illa, quæ Cel. Hermannus, post aliquot annorum decursum, hac super re tandem invenit & communicavit; nam nihil gratius mihi contingere potest, quam si a Viris ingeniosis aliquid præstatur, quod spem atque opinionem meam superat: præstitit sane multum Vir laudatus, reducendo quadraturam transcendentem primi gradus quamlibet ad extensionem curvæ alicujus algebraicæ, quo nomine non exiguum laudis augmentum meruit. Permittat autem, ut dicam, mirum quantum adhuc abesse, quo minus dederit solutionem, quam a nemine mortalium expectari posse intelligebam. Observo namque, methodum ejus extendi tantum ad quadraturas transcendentis primi gradus, nullius omnino utilitatis pro transcendentibus ulteriorum graduum; deinde hoc quoque animadverto, quod inter curvam algebraicam, quam sua methodo invenit, & quadraturam propositam transcendentem primi gradus, non adsit perfectissima, quam subintelligebam, dependentia vel connexio, in eo consistens, ut Curvæ quæ sitæ arcus sine admixtione linearum reclarum sint proportionales partibus areæ propositæ. Si Vir Cl. methodum suam ad hunc perfectionis gradum perducturus est, tum sane ingenue profitebor, ab eo præstitum fore, quod nemini mortalium possibile censebam & etiamnum censeo. Peto ex. gr. curvas algebraicas A, B, C, &c. ita ut arcus primæ A, sint proportionales logarithmis abscissarum ipsis arcibus respondentium; arcus secundæ B, proportionales

nales logarithmis · logarithmorum; arcus tertiz C proportionales, logarithmis — logarith — logarithmorum & ita porro.

§. 7 Hoc interim monitum volo; quando dixi, solutionem hujus problematis, in prænemorato sensu sumpti, *non esse in nostra potestate*, patet utique, si conferatur cum præcedentibus & consequentibus, me hic loquutum fuisse de me solo, etsi in numero plurali, quod præsertim linguæ Latinæ genius facile permittit, & qua licentia ipse Cel. Hermannus in suo Schediasmate & alibi sæpissimè utitur. Nescio itaque, cur Vir Cl. quod de me tantum intelligebam, nullius præterea mentione facta, id de pluribus Bernoulliis dictum esse interpretetur, atque omni cura id agat, ut Lectori persuadeat, de pluribus intelligendum esse, quod non nisi ad me referebam. Etenim in eadem pagina 173 bis idem sollicitè injungit; sub initium paginæ *Ab illo multum*, inquit, *prestari judicant Cel. Bernoulli, qui vel partem tantum solveret problematis*. Deinde sub finem ejusdem hæc habet: *Quid dicent aut sentient Sagacissimi Viri, si solutionem mei secundum problematis eo strictissime sensu sumpti, quo non modo sibi sed reliquis mortalibus omnibus insolubile & impervium crediderunt, exhibuero?* Pag. 179 finem versus, *Atque hoc ipsum est, ingeminat, quo Cl. Bernoulli multum prestitum iri judicant*. Sed non addit rationem, cur plures complicit Bernoullios, nec exprimit, quinam illi sint. An aliquid finistri lateat sub affectata hac repetitione, quod nimirum majus pretium mercibus suis conciliari crederet, si sollicitè moneat, eas in plurium aliorum officinis non reperiri, de eo judicent alii. Ego quidem sanctè affirmo, me nullum alium novisse Bernoullium, qui huic problemati tum temporis multum incubuerit, nedum qui dixerit, id sibi insolubile & impervium fuisse. Quo autem sensu illud nemini possibile pronunciaverim, jam exposui in §. præced. Unde quamdiu illud in eo sensu non est soluturus Cl. Problematis Autor, contendere non potest, se aliquid præstitisse, quod tanquam impossibile considerabam, etiam si ceterum sint pulchra, quæ elapsis quatuor annis post problematis sui promulgationem demum exhibuit; quibus utique docuit, quomodo determinanda sit curva algebraica, cujus indefinita re-

ctificatio

ificatio utcumque dependeat a Curvæ datæ algebraicæ quadratura.

§. 8. Si verum est, quod dicit Vir Cl. circa medium Paginæ 172, se jam *pluribus* problematibus Geometris in publicum missa soluta dedisse; ex adverso fatebitur, opinor, se plura quoque eorum intacta & insoluta reliquisse. Exemplum unum alterumve tantum ut referam, expectamus ab eo hodiernam solutionem Problematis Riccatiani de Separatione Indeterminatarum propositi in Actor. Suppl. T. VIII Sect. II p. 73, quod a Bernoulliis solutum esse cognoscere potest ex subnexo fratris mei Schediasmate pag. 74. Problema egregium ab Anglo quodam Anonymo propositum de inveniendâ curva algebraica omnium possibilitatibus simplicissima, quæ se ipsam in situ inverso positam & hinc inde motu parallelo delatam in angulo dato constanter secat, solum quidem a Patre meo extat, sub anagrammate latens, vid. Act. 1723 M. Febr. p. 78. Sed nullam ejus solutionem Hermannianam videre hæcenus licuit, quamvis alias in hanc materiam de Trajectoriis reciprocis, se etiam miscuerit. Quod vero attinet ad Problema propositum in Actis 1720 p. 278, ubi ponuntur *innumerabiles curva algebraica, quarum singularum rectificatio indefinita dependeat a rectificatione cujuscunque curva data algebraica, licet algebraice non rectificabilis, quæ singula nihilominus habeant arcus innumeros algebraice rectificabiles.* Miror Cel. Hermannum de hoc problemate ita loquentem p. 180 §. XI, quasi ejus solutio contineretur in eo, quod dedit §. VIII, cum tamen, quod hic dedit, toto cælo differat ab eo, quod dare debuisset. Nam problema nostrum poscit Curvam algebraicam indefinite non rectificabilem, habentem tamen arcus algebraice rectificabiles numero (NB) infinitos: verum curva, quam invenit Vir sagaciss. per suum §. VIII, non habet infinitos arcus rectificabiles, sed tot tantum, quot sunt radices reales in æquatione, quam profert pag. 179, $t + a - bx + cxx - ex^3 + \&c. = 0$. Quarum utique radicum numerus non potest esse infinitus, secus enim æquatio non foret algebraica. Donec igitur aliam dederit solutionem, quæ conditioni primariæ arcuum numero infinitorum satisfaciat, ægre ferre non potest,

D d d

si di.

si dicimus, propositum problema ab eo nequaquam esse emendatum.

§. 9. Redeo ad partem eam secundæ problematis Hermanniani qua quaeritur curva, connexionem habens cum quadratura curvæ alicujus propositæ; vidimus Virum Cl. *Nondum dedisse solutionem problematis eo strictissime sensu summi, quo non modo mihi sed reliquis mortalibus omnibus insolubile & impervium credidi, & adhuc diu credo; quod responsi loco dare volui ad interrogationem, quam non sine aliqua insultatione dirigit ad Viros, quos vocat Sagacissimos pag. 173. in fine; quid dicent, inquit, aut sentient Sagacissimi Viri - - an non aliquid se non multum præstitero?* Pag. seq. 174. repetit problema, ad cuius solutionem asserit, unicam patere viam, extra quam frustraneus cessurus sit omnis conatus; hæc via consistit in Theoria inclinationis rectarum ad lineas curvas & in natura evolutionis curvarum; huncque modum utut alienum & peregrinum vocat *facilem, planum & evidentem*. Sed liceat nunc mihi vicissim interrogare; quid dicet *Vir Sagacissimus*, si quod audio, Parens meus aliam tradiderit viam directam & genuinam, nulla inclinatione rectarum, nulla evolutione curvarum nixam, quæ ad quadraturas transcendentes non primi tantum gradus sed ad alias cujuscunque gradus transcendentes applicabilis est, ad cuius inventionem non quadriennio opus habuit? Statim quippe ut vidit, quo sensu sumpserit Vir Cl. dependentiam rectificationis quaesita à quadratura curvæ propositæ, id sibi negotii dedit, ut aliam & naturalem indagaret methodum, quam etiam sine diuturno labore invenit, licet eam citra hanc occasionem fortassis nunquam quaesivisset, quod moneo, ut æquius judicare discamus, de illo, qui aliquid non invenit, ideo tantum, quia nunquam quaesivit; aliud quippe est *non invenisse*, aliud *invenire non potuisse*.

§. 10. Solent nonnulli, ut inventis suis majorem splendorem concilient, operosas demonstrationesnectere, rerum, quæ sunt vel levioris momenti vel jam alibi demonstratæ. *Exempla aliquot habemus in hoc ipso, quod disserendi materiam nobis præbet, schediasmate; ecce ea pag. 174. Lemma primum, quod*

quod pompose solvitur, potuisset simpliciter supponi, tanquam res dudum cognita & tritissima: nihil enim est aliud, quam propositio conversa ejus quæ habetur in *Analys. infinite parvorum* p. 78. Ita pariter veritas Lemmatis secundi pag. 177 nulla demonstratione opus habet, patet enim ex ipsa figuræ inspectione; eoque magis, quod id ipsum jam extat in *Analys. Inf. parv.* pag. 92 applicatum ad corollarium I p. 104. Quod deinde perfecta demonstratione monet Cl. Schediasmatis Autor, *potuisse scilicet hoc idem ex natura evolutionis curvæ propositæ deduci, sed se maluisse demonstrationem ex Geometria elementari petere, quam longius conquesta principia accersere*; non videtur attendere, nisi forsitan dissimulet ipsam quam facit demonstrationem supponere tacite evolutionis naturam; utpote qua leviter considerata res ipsa, ut dixi, sponte in oculos incurrit; & sane quævis alia demonstratio potius dicenda esset longius conquesta. Interim Virum Cel. alienum puto ab illorum more, qui in quibuslibet minutis mysteria quærun, admirationem & auram popularem captantes.

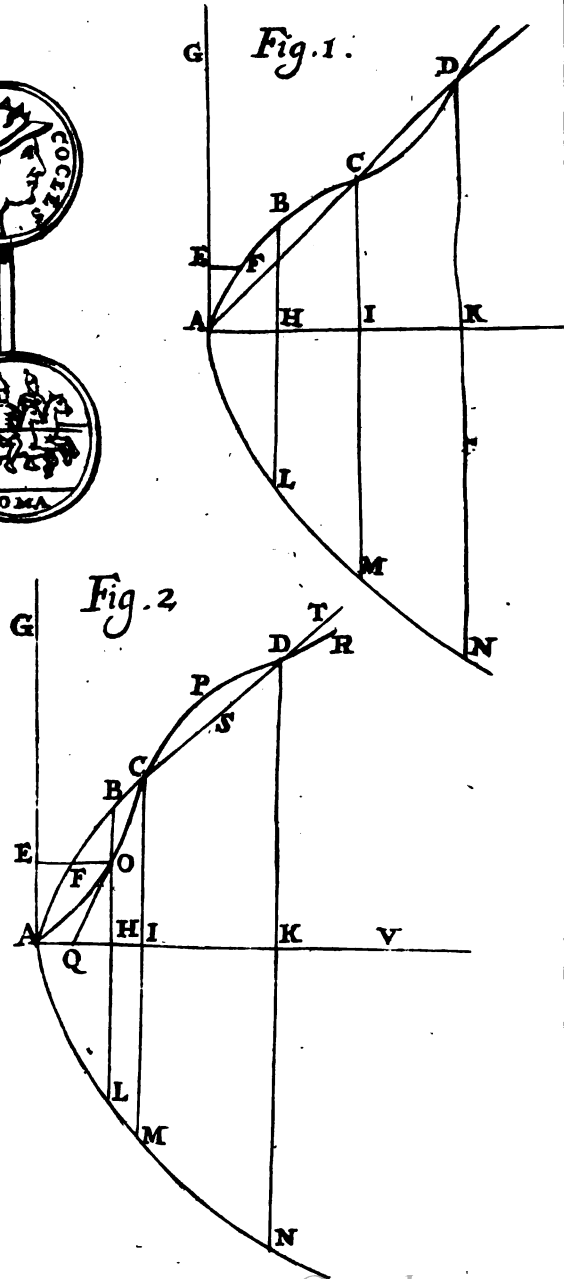
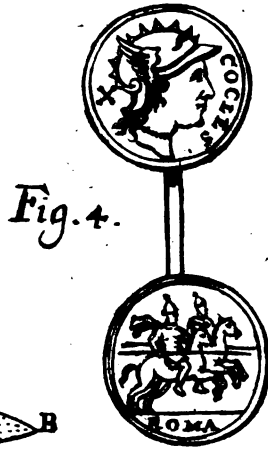
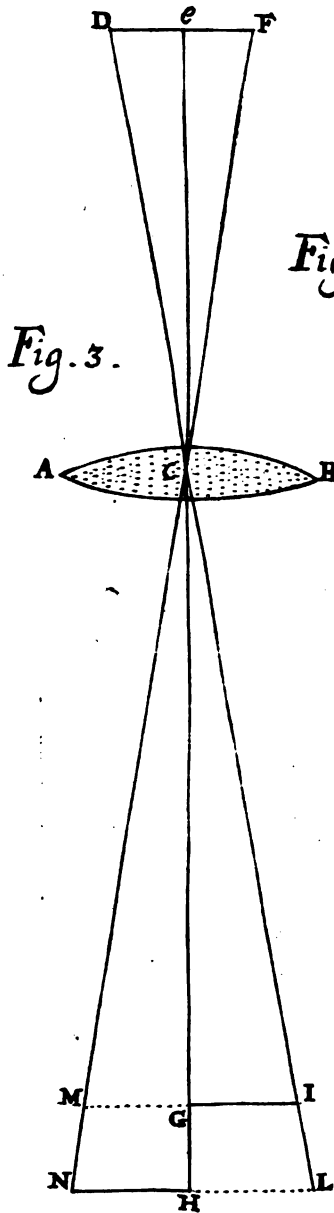
§. 11. Unum tamen est quod præterire non possum, quia Virum Cel. qui felicissima alioquin pollet memoria, meminisse faciam inventi alicujus jamdudum alibi extantis, quod nunc ex oblivione, ut credo, veluti rem oppido novam sibi vindicat; id monitum volo, ne malevoli ansam captent, pro plagio interpretandi, quod nullo studio factum esse reor. Loquor de formula illa $r = x dx : m dx + x dm$, quam pag. 175 l. pen. dicit *suggerere canonem plane novum* pro radio evolutæ inveniendi in Curvis, quarum applicatæ in polum convergunt, quem canonem postea immediate, ut memorabile quid, verbis distinctis exprimit. Eum autem plane nihil novi esse, intelliget, si in mentem sibi revocare dignabitur, quod reperire est in *Analys. Infin. parv.* pag. 79 l. 2, ubi eadem omnino formula, sub aliis tantum literis, traditur; nempe hæc (posito constanti Elemento curvæ) $MC = y dy du : dx dy + y d dx$; in qua lineæ & literæ MC, y, dy, du, dx, ddx , idem prorsus significant, quod Cl. Hermannò suæ, $r, x, dx, ds, mds, dmds$, ita ut his scriptis pro illis in formula ex *Analys. Inf. parv.* desumpta hæc ipsa, $MC = y dy du : dx dy$
 $Ddd 2 \quad + y d dx,$

+ $y ddx$, sine ulla alia operatione migret sponte in formulam
Hermannianam $r = x dx ds : m ds dx + x dm ds = x dx$
: $mdx + x dm$.

§. 12. Nescio an fortassis aliquam novitatis gratiam in eo
consistere velit, quod ad vitandum differentio-differentiale ddx
posuerit $m ds$ pro dx seu BD ; sed neque hoc inusitati quid est,
idem cum & a Patre meo jam olim adhibitum fuerit, vid. *Act.*
Lips. 1701 p. 137, ubi sine longo verborum circuitu tanquam
rem leuem atque vix animadversione dignam exponit, demon-
strans radium osculi in curvis ubi applicatæ sunt parallelæ, expri-
mi per differentiales primas nempe $r = ds^3 : dy^2 du$, posito
curvæ elemento $= ds$, & curvæ æquatione $dx = u dy$. Verum
ex sola literarum significatione percipitur istud $ds^3 : dy^2 du$,
idem esse cum Hermanniano $dx : dm$, neque hoc simplicius
censendum, quia simplicibus literis exprimitur: unica enim li-
tera m , quæ denotat rationem inter BD & Bb , reapse duos com-
plectitur terminos, qui a Pareate meo sejunctim sunt denomi-
nati. Unde in praxi inveniendorum radiorum evolutæ pro
omnis generis Curvis ambæ formulæ eadem operatione opus
habent, neque adeo majori labori parcitur per unam, quam per
alteram. Sed piget diutius immorari hisce trivialibus; sunt
enim trivialia, quæ a longo jam tempore sunt pervagatissima.

§. 13. Ordo nunc postulat, ut aliquid dicam de modo con-
struendi curvas algebraicas indefinite irrectificabiles, quæ ta-
men habeant tot, quot libuerit, arcus algebraice rectificabiles.
Pater utique supposita reductione quadraturæ cujuscunque pro-
positæ ad rectificationem curvæ algebraicæ, problema secun-
dum Hermannianum, sicuti in *Actis* 1719 p. 361 extat, ex hoc
altero pendere problemate, jam olim Patrem inter aliosque agi-
tato, *Invenire curvam algebraicam indefinite inquadrabilem,*
quæ tamen spatia habeat, quot libuerit, quadrabilia. Hujus
quæstionis solutionem aliquam, datam a Cl. Hermanno in literis
ad Patrem meum scriptis 4 Sept. 1716, huc refero, quæ ita
sonat: *Posita abscissa x, ordinata y, erit æquatio generalis*
curvæ quæsita $y = z + \theta u$, ubi z est quantitas data per x &
constantes θ , t, similis quantitas, sed data per u & eandem
constan-

constantes ac denique $\theta = ds : dx$ & posita, ut libet, x^{m+1} ,
 $+ ax^m + bx^{m-1} + cx^{m-2} + \text{Ec.} \dots - u = 0$, Curva ista tot spatia
 quadrabilia habebit, quot sunt radices reales & vera bus
 æquationis $x^m + ax^{m-1} + bx^{m-2} + \text{Ec.} \dots - 1 = 0$.

§. 14. Hæc vero solutio cum non satis naturalis Parenti visa
 esset, utpote differentialibus præter necessitatem innixa, com-
 municavit aliam concinniozem in responsione ad Cl. Herman-
 num d. 12 Dec. 1716, his verbis: *Ecce hujus problematis solu-*
tionem meam generalem & facilem ex pluribus unam nullis
differentialibus expressam: sit abscissa x, ordinata y erit aqua-

tio generalis curva quaesita $y = z + \sqrt[p]{(ax^m + bx^{m-1} + cx^{m-2}$
 $+ \text{Ec.} \dots + b)}$, ubi z est quantitas data per x & constantes ope hu-
 jus æquationis $x^p - az^m - bz^{m-1} - cz^{m-2} \dots - b = 0$. Curva ista
 tot gaudet spatiis quadrabilibus, quot sunt radices reales & vere
 in hac æquatione $x^p - az^m - bz^{m-1} - cz^{m-2} \dots - b = 0$. *Demonstra-*
tionem ejus facile ipse erues, si quid attentionis adhibere libuerit.

§. 15. Ex subsequentiis interim literis Cl. Hermannii in-
 telligens Pater, mentem suam ab ipso non recte esse perceptam,
 constituit pro ea qua est facilitate in communicandis inventis
 suis Viro Clar. aperire methodi suæ fontem, ipsamque adeo ana-
 lyfin; id quod præstitit in literis ad Cel. Hermannum exaratis
 medio anni 1718 ex quibus, quæ huc spectant, transcribo:

Job. Bernoulli Methodus inveniendi curvas algebraicas in-
definite non quadrabiles, quæ tamen admittant spatia
absolute quadrabilia quotquot libuerit.

„Sint duæ rectæ sibi invicem normales AK, AG ; & super,
 AK tanquam axe descripta fit curva algebraica $AFBCD$, „

ejus naturæ ut abscissa AH existente x applicata HB , fit $= \sqrt[p]{(ax^m + bx^{m-1} + \dots + b)}$,
 occurret hæc curva, ut liquet, rectæ,
 AD angulum GAK bifecanti in tot punctis C, D , &c. quot,
 sunt radices possibiles in hac æquatione $x^p - ax^m - bx^{m-1} -$
 $cx^{m-2} \dots - b = 0$ (intelligo per m & p , numeros ad libitum,
 assumptos.) Jam in recta AG sumantur partes AE ipsi AH ,
 æquales & ad singulas applicentur EF ipsi AK parallelæ, quæ,
 vocentur z . Quo peracto fiat super axe AK nova curva alge-
 braica,

TAB. II.
 Fig. 1.

braica $ALMN$, cujus applicatae HL , quae dicantur y , sint aequales aggregato ex BH & EF simul; unde per ejus naturam haec

emerget aequatio $y = z + \int^p (ax^m + bx^{m-1} + cx^{m-2} \dots + b)$; dico hanc curvam satisfacere quaesito. Nam ex ejus constructione sequitur spatium AHL aequari aggregato AHB & AEF , hoc est mixtilineo $AEFBH$; hoc vero mixtilineum, abeunte puncto H in punctum I vel K vel &c. patet degenerare in quadratum rectae AI vel in quadratum rectae AK vel &c. Ergo Curva algebraica $ALMN$ talis est, ut ejus area indefinita ALH sit inquadabilis (suppono enim numeros p & m , quamvis integros & affirmativos, facere tamen, ut quantitas

$\int^p [ax^m + bx^{m-1} + cx^{m-2} \dots + b]$ non sit integrabilis) sed quae interim tot habeat areas quadrabiles AIM , AKN , &c. quot libuerit, ex quot nempe radicibus possibilibus componere placuerit aequationem $x^p - ax^m - bx^{m-1} - cx^{m-2} \dots - b = 0$. Quod autem tandem z detur in x per hanc aequationem $x^p - az^m - bx^{m-1} - cx^{m-2} \dots - b = 0$, liquet ex eo, quod per naturam cur-

vae $ABCD$ abscissa z existente $= EF$, applicata sit $= \int^p (ax^m + bx^{m-1} + cx^{m-2} \dots + b) = AE =$ (per constr.) $= x$. Elevando utrumque membrum ad potentiam p , & reducendo omnia ad unam partem provenit dicta aequatio $x^p - az^m - bx^{m-1} - cx^{m-2} \dots - b = 0$. pro determinatione valoris ipsius z in x . Quae omnia erant facienda & demonstranda.

Schol. 1. Si AE accipiatur aequalis multiplo submultiplove cuilibet ipsius AH , ita scilicet ut AE sit $= nx$: & deinde recta AD secet angulum GAK ut tangens anguli DAK sit ad sinum totum ut n ad 1 ; ceteraque construantur ut ante, orietur alia curva $ALMN$, quae pro diversitate numeri n infinitis modis variatur, semper tamen gaudens spatiis quadrabilibus AIM , AKN &c. quorum tot erunt, quot sunt radices possibiles in hac aequatione $n^p x^p = ax^m + bx^{m-1} + cx^{m-2} \dots + b$. Notetur autem, faciendam jam esse $HL = BH + nFE$; unde aequatio naturam

curvae $ALMN$ exprimens erit haec $y = nx + \int^p (ax^m + bx^{m-1} + cx^{m-2} \dots + b)$

$+ax^{m-2} \dots - x b)$ ubi x datur in x per hanc alteram $n^p x^p - az^{m-1} - bz^{m-2} \dots - b = 0$.

Schol. 2. Possunt hæc solutiones infinites generatioris redigi, si nempe pro AF sumatur functio quælibet ipsius AH , & loco rectæ ACD adhibeatur Curva, cujus applicatæ exprimentur similes functiones suarum respective abscissarum. Fiat e. gr.

$$AE = \sqrt{a \times AH} \text{ sumaturque } HL = BH + \frac{a}{2AE} x EF; \text{ Pro re}$$

ctâ ACD substituatur parabola super axe AK , cujus parameter $= a$. Secabit hæc parabola curvam $AFBCD$ in tot punctis $C, D, \dots$ quot sunt radices possibiles in hac æquatione $a^p x^p = (ax^{m-1} + bx^{m-2} + cx^{m-3} \dots + b)^2$; Curva proin $ALMN$ totidem habebit arcus quadrabiles AKM, AKN &c. Datur vero EF seu x in x per hanc æquationem $a^p x^p = (az^{m-1} + bz^{m-2} + cz^{m-3} \dots + b)^2$. Suppetant alii adhuc solvendi modi, sed de his satis.

§. 16. Quandoquidem pro recta ACD assumere licet curvam quamlibet: possumus vicissim curvam $ABCSDT$ supponere tanquam datam & quærere priorem, ita ut construendo $ALMN$ non tantum indefinite sit inquadrabilis & habeat partes quadrabiles numero datas, sed cujus insuper indefinita quadratura dependeat a quadratura curvæ propositæ, quod sic demonstratur. Sit curva proposita quæcunque $AFBSDT$, cujus axes conjugati ad se invicem normales AV, AG ; per verticem A & puncta quotcunque $C, D, \dots$ in illa ad libitum assumpta describatur curva qualiscunque algebraicæ ex. gr. ex genere Parabolæ $AOCPCR$, id quod fieri potest per lemma Newtonianum, vid. *Princip. Philosop. Nat. p. 446 edit. sec.* ejusque *Methodum*, quam vocat, *Differentialem prop. 3 & 4.* Per quodvis hujus curvæ punctum O ductis & productis, si opus, applicatis HO, EO , quæ propositam secant in B & F ductæque tangente OQ , accipiantur quarta proportionalis ad HQ, HO , & EF , quæ vocetur L , constituatur denique applicata HL , æqualis $HB + L$: hoc si fiat pro singulis punctis O , orietur nova curva $ALMN$, cujus area quælibet $ALH = AFBH + AFE =$ mixtilineo $BFEAH$, ac proin dependebit a quadratura curvæ propositæ $ABCSDT$, sed simul

TAB. II.
Fig. 2.

etiam habebit partes numero datas absolute quadrabiles, nam cadente puncto O in C vel in D &c. mixtilineum illud mutabitur in rectangulum $AI \times IC$ vel in rectang. $AK \times KD$ &c. Area vero ALH fit area AMI vel ANK &c. quæ singulæ per consequens admittunt quadraturam absolutam: ut & zonæ inter singulas, qualis est $MIKN$, quæ etiam sunt quadrabiles. Q. E. D.

§. 17. His quidem volui methodum a Parente traditam illustrare, cujus me eo minus pœnitebit, quod video, eam usque adeo placuisse acutissimo Hermanno, ut suam, quam supra §. 13 ex literis ejus produxi, deseruerit & nunc Paterna utatur, uti liquet ex Schediasmate ejus, de quo hic agitur, p. 179 art. VIII, modum enim ibi usurpatum, nihil plane in essentialibus discrepare ab allata ex literis paternis methodo cognoscet, qui alteram cum altera conferre voluerit.

§. 18. Rationem illam, quam pag. 180 art. X adducit Vir Cl. ad persuadendum, solutionem suam infinitas curvas suppetitare, quia nempe in locum Directricis rectæ AP potuisset innumeras diversas curvas asciscere, & quæ in eam rem dicit alia, non sufficere omnino mihi videntur; ex iis enim nondum patet, mutata directione necessario aliam curvam EF a priori diversam prodire; siquidem constat, unam eandemque curvam infinitarum curvarum diversissimarum esse evolutam; ejusque tangentes ab infinitis aliis lineis directricibus tam rectis quam curvis trajici posse.

§. 19 Quod reliquum est, aliquid dicere habeo de Problemate, quod Cl. Hermannus p. 180 art. XI huic materiæ subnectit, his verbis. *Datis quocunque curvis algebraicis $A, B, C, \&c.$ communem abscissam x habentibus, invenire curvam algebraicam z , ita ut $z = A + B + C + \&c. +$ quantitate data, ita ut hac data etiam possit esse $= 0$; quod sua methodo solvi posse affirmat; sed non addit, quid hic proprie intelligendum per *quantitatem datam*, an intelligi debeat indefinite quævis quantitas dabilis, quam quis proponeret ante solutionem problematis, aut tantum ea, quam solutio monstraret, quæ utique quantitas casualiter potest esse $= 0$: sicuti revera evenit ut $\int p dx - z +$ quantitate data, sed *data* ex constructione, non *data* ex suppositione.*

fitione. Melius fecisset, si rem exemplo illustrasset. Det verb. gr. curvam algebraicam Z , quæ sola æqualis fit aggregato duorum arcuum ellipticorum dissimilium A & B ; quocunque vero sensu solverit Hermannus suum problema, non minus quoque a Parente meo per methodum suam noviter detectam solutum iri, confido.

§. 20 Quod attinet ad motum rectorium, inventum sane cedro dignum, ob ingentem utilitatem, quam habet in reductione curvarum ad circulares per approximationem stupenda velocitate convergentem, cujus specimen dedit Pater pro Ellipsis, ceu prodromum integri opusculi ea de re in publicum edendi, si Deus vitam & vires concesserit. De præstantia hujus inventi, quod ipse magnus Neutonius cum reliquis sanioribus Angliæ Mathematicis latis admirari non potuit, testibus literis Celeb. Moivræi, non perinde sentire videtur Cl. Hermannus, quando in præmemorato loco asserit: *Se scire, jam pridem a Cel. Job. Bernoulli ostensum esse, quomodo ope motus rectorii quotlibet curvæ algebraicæ in unum addi possint, sed methodum ejus huic restrictioni obnoxiam esse, quod curvæ addendæ non minus quam quæsitæ debeant esse æqualis amplitudinis.* Judicium hoc arguit, Virum Cl. non probe intelligere naturam hujus methodi, nollem enim credere, illud latum esse ex animo extenuandi: fallitur certe in opinione sua, cum sibi persuadet, methodum hanc obnoxiam esse ei, quam memorat, restrictioni, siquidem clarum est, locum habere, etiam si curvæ addendæ non sint ejusdem amplitudinis, modo earum amplitudines sint commensurabiles. Secentur, ut rei veritas evincatur, singulæ curvæ in arcus æque amplos secundum numeros rationis amplitudinum, id quod in curvis algebraicis semper algebraice peragi potest: deinde omnes isti arcus ex methodi præscripto in unum addantur, quo facto habebitur curva quæsitæ, sed aliud præsto est adminiculum, quo succurri queat inæqualitati amplitudinum, sive sint commensurabiles sive incommensurabiles; datur namque modus, de quo forsitan Cl. Hermannus nil constat, mutandi datam curvam algebraicam in aliam algebraicam ejusdem longitudinis, & quæ habeat datam amplitudinem. Sic itaque curvæ addendæ

mutari possunt in totidem alias æque amplas, & postea per methodum rectoriam in unum colligi; quæ proin methodus, contra quam sentit Vir Cl. generaliter succedit, adhibita quadam prævia modificatione.

§. 21. Superfunt nonnulla monenda circa alterum problema, quod Cl. Proponens vocat *minus principale*, ubi scilicet quæzruntur curvæ respondentes huic æquationi $fy dx = axy + bx^c y^e$. Dedi in Actis 1720 varias hujus problematis solutiones generalissimas ipsi ejus Autori approbatas, addita analyfi a priori procedente: notulas quasdam aspersi, quæ respiciebant condiciones, quibus ex mente Viri Clarissimi Curvæ quæzruntur possint vel non possint esse algebraicæ; sed contra has notulas nunc excipit, quare ad uberiorem veritatis illustrationem sequentia reponere visum est.

§. 22. Dixerat, æquationem curvæ quæzruntur *semper* fore algebraicam, si a, c & e fuerint rationales, ego vero ostendi, excipiendum esse casum, quo $c = e$, qui curvam reddit transcendentem: admittit nunc exceptionem, quam autem ut eludat, regerit p. 181 art. XIII, *se tacite jam supposuisse $c \neq e$ inæquales esse*, non cogitans, hujusmodi tacitam suppositionem non posse subintelligi: propositio erat generalis de quibuscunque numeris c & e , ergo etiam de æqualibus; exceptio non habet locum in assertionibus geometricè universalibus, nisi sponte se offerat: exclusisset Vir Clar. numeros æquales c & e , si animadvertisset, æqualitatem eorum non posse dare curvam algebraicam.

§. 23. Largior sane, quod subdit, *in casu æqualitatis eorumdem fere absque calculo statim apparere, quod curva resultat, cujus constructio a quadratura hyperbola dependet*; sed hoc non probat, quod id jam tunc animadvertit, cum problema proponeret, neque id evincit, eo, quem adducit, calculo; qui licet sit perbrevis, est tamen idem, quem ego jam exposui in Actis 1720 p. 277 §. XIII, ubi hæc extant verba: „Æquatio proposita per differentiationem hæredit; $1 - a \cdot y dx - ax dy$

$$= bxc^{c-1} y^e dx + bxc^c y^{e-1} dy, \text{ quæ divisa per } xy \text{ dat } \frac{1-a}{x}$$

$$\int dx = \frac{ady}{y} = bxc^{c-1} y^{e-1} dx + bxc^c y^{e-1} dy; \text{ membrum prius}$$

integrat.

integratur per logarithmos, alterum absolute &c., Servatis nunc iisdem verbis scribatur cum Cl. Hermanno, R pro xy & A pro $\int ydx$, enunciatum nostrum ita pariter sonabit: *Aequatio proposita per differentiationem huc redit: $dA - adR = bcR^{c-1} dR$,*

qua divisa per R dat $\frac{dA}{R} \left(\frac{ydx}{xy} \text{ seu } \frac{dx}{x} \right) - \frac{a dR}{R} = bcR^{c-2}$

dR; membrum prius integratur per logarithmos, alterum absolute. Atque hoc plane idem est, quod nunc facit doctissimus problematis Autor, quando dicit: vocando $xy = R$, erit $A = aR$

+ bR^c , & $dA = adR + bcR^{c-1} dR$, ac $\frac{dA}{R} = \frac{ydx}{xy} = \frac{dx}{x} =$

$\frac{a dR}{R} + bcR^{c-2} dR$, qua aequatio est ad curvam transcendendam.

Non puto, responderi posse, scribendo R pro xy rem ipsam mutari; quocirca perbrevis hic calculus ex nostro formatus neutiquam probat, Cl. Hermannum tacite jam supposuisse c & e esse inaequales.

§. 24. Miror excusare volentem id quod dixerat, semper dari Curvam algebraicam, si a , c , & e sunt semper rationales, postquam ego ostendi, conditionem rationalitatis numeri a esse superfluum: dico enim, non necesse esse ut a sit rationalis, modo c & e sint rationales & inaequales, quo casu curva semper dabitur algebraica. Sane tantundem est, ac si dixisset: *Parabola, cujus aequatio $ax^c = y^e$, erit semper algebraica, si a , c & e fuerint rationales*: qui ita loqueretur, annon reprehensione dignus esset, si quidem a , sive sit rationalis sive irrationalis, algebraicitati curvae nec prodest nec officit: Parabola erit algebraica, si c & e fuerint rationales; erit vero transcendens, si c & e irrationales fuerint, ipsa interim a nullius hic est considerationis. Res est per similis in curva Hermanniana $\int ydx = axy + bx^c y^e$, ubi incongruens est dicere, *Curvam semper fore algebraicam, si a , c , & e fuerint numeri rationales*; cum Geometris accuratius res ita fuisset enuncianda, *Curvam semper dari algebraicam, si c & e fuerint numeri rationales & inaequales, qualiscunque sit a .*

§. 25 Rectius se habet, quod Vir Cel. ibidem monet de casu,

quo $a = e - 1 : e - c$; fateor enim, me, cum solutionem meam in cartam conjicerem, attendisse tantum ad curvas transcendentes, quæ huic casui conveniunt, sed nunc monitus inveni quoque haud magno labore curvas algebraicas eidem inservientes; sed nescio, quid mysterii hic subsit, cujus revelationem in aliam occasionem rejiciendam putet, quodque fundamentum sit, ut inquit initio pag. 182, insignis alicujus scientiæ incrementi. Ego vices ejus supplens, rem paucis absolvo sequentem in modum: in æquatione generali, quam exhibui in Actis 1720 p. 275 l. 6 & 7, supposita $a = e - 1 : e - c$ adeoque vi præcedentis

suppositionis p. 274 factæ $a = \infty$ & $C = \frac{-\infty}{ec - e - c + 1}$, quibus substitutis æquatio mutatur in hanc $g = (-be + bc) x^e y^e + ox^{-c+1} y^{-c+1}$; hoc est $g = -be + bc + ox^{-c+1} y^{-c+1}$, adeoque $\frac{g + be - bc}{0} = x^{1-c} y^{1-c}$: quia vero g est arbitrariæ magnitudinis,

ponatur illa $= bc - be$, & habebitur $\frac{0}{0}$ hoc est qualiscunque constans $G = x^{1-c} y^{1-c}$, vel quod eodem recidit, $G y^{c-1} = x^{1-c}$, quæ æquatio est iterum ad Curvam ex parabolæ genere, qualem dedi in Schediasmate meo modo memorato p. 271 art. IV, hoc tantum discrimine, quod ibi Parameter sit determinatæ magnitudinis, hic vero ad arbitrium sumenda.

§. 26. Ad id quod sciscitabar, cur Cl. Hermannus subticuerit curvas transcendentes, problemati suo satisfaciens (præter eas, quæ ex irrationalitate exponentium oriuntur) respondet quidem p. 182, hoc se fecisse, quia ultro sese offerant illi, qui problema solvere & algebraicarum æquationes eruere noverit: sed cogitare debuisset, ei, qui problema solvere novit, etiam algebraicas sponte sese offerre, imo posset aliquis algebraicas omnesque finitis terminis constantes eruere, qui tamen transcendentes alias elicere nequaquam potis esset. Quid enim impediret, quo minus ille incideret in duas priores methodos, quas descripsi loco citato art. IV & V, per quas utique omnes possibiliæ algebraicæ inveniuntur, sed nullæ ex transcendentibus nisi ex tantum,

tantum, quæ ex irrationalitate exponentium oriuntur, qui has duntaxat methodos possideret, solvere certe posset problema & æquationes algebraicas eruere, neque tamen ei sese ultro offerent transcendentibus.

S. 27 Innuit Vir Cel. ex octo aut decem diversis problema solvendi modis, quos habeat, vix unum esse, qui cum aliquo ex Bernoullianis coincidat; tres tamen tantum attingit, nonnisi quædam indicia tradens, ex quibus cognosci nondum potest, quousque eorum calculi excurrant, aut an præterquam in prolixitate a nostris multum discrepent. Vidimus saltem supra modum illum, quo usus est in casu æqualitatis c & e ponendo R pro xy , non quidem cum Bernoulliano coincidere, ut vere loquitur, sed prorsus cum eo unum eundemque esse.

INVITATIO AD OBSERVATIONES METEOROLOGICAS COMMUNI CONSILIO INSTITUENDAS; a FACOBŒ JURIN, M. D. Soc. Reg. Secr. & Colleg. Med.

Lond. Socio, seorsum impressa hoc Anno 1724 Londini, & ad Collect. Act. Er. transmissa.

Cœli & aeris, quem spiritu ducimus, conditiones varias, frigoris, puta, & caloris, sudi, vel humidi commutationes & vicissitudines, magnas præsertim atque subitaneas, ad humani generis valetudinem pertinere merito censetur. Operam itaque & laborem in iisdem observandis minime contemnendum posuerunt non Medici solum, sed & alii quoque ab omni ævo naturæ rerum contemplantæ studiosi. Superiore tandem sæculo Instrumenta etiam & Machinæ Philosophorum ingenio & diligentia repertæ sunt, quibus ponderis, caloris, humiditatis, & elateris aerii momenta & mutationes simul oculis representantur, simul ad mensuram ac trutinam, & quidem subtilem admodum illam atque accuratam, exiguntur. Nec hic etiam subsistendum judicarunt eximii illi Viri, sed studio & sciendi amore incitati ad causas harum mutationum, qua licuit, indagandas contenderunt. Quem in finem Observationes Instrumentorum recens inventorum ope factas de pondere, humiditate, & calore

aeris ambientis diligenter in Diariis notabant; iisque multa alia adjiciebant ad Tempestatem ac Cœli faciem, Ventos, & Pluviz copiam pertineantia, quod in Actis Philosophicis & alibi sparsim videre est. Methodo ista & observandi ratione meliorem facile non reperias. Quodsi fuissent Observatores & numero idoneo, & commodis locis per magna terrarum spatia dispositi; ac tandem unus aliquis omnium Diaria, quid inter se convenirent aut discreparent, contulisset; profecto jam a multis annis eam haberemus Aeris Historiam, qualem hoc tempore vix animo & votis fas est concipere. Id etenim compertum habemus, ut quod maxime, subitas Tempestatum commutationes Ventis præcipue acceptas referendas; quumque scire liceret per talem observandi rationem, qualem supra exposuimus, quibus in locis orti, quem cursum, quo tempore, & per quanta terrarum spatia Venti tenerent; his cognitis, forsitan ad originem etiam & causas Ventorum assequendas via patuisset. Unum hoc saltem, quod ipsum non leve momentum ad has disquisitiones attulisset, quodque jam, ut plurimum, pro conjectura verisimili habetur, potuissent certissimis observationibus sive veri, sive falsi arguere. Opinionem dico sagacissimi Viri, *Edmundi Halleji* *, qui Hydrargyrum ideo censet in Barometro ascendere, quod Venti ex contrariis regionibus utrinque eodem spirantes Aerem cogant & quasi in cumulum attollant; ut contra Hydrargyri descensum Ventis, ex eodem loco versus oppositas partes Aerem deferentibus, & quasi exhaurientibus, attribuit. Rogantur itaque Eruditi, qui ad excolendam hanc partem Historiæ Naturalis operam suam conferre voluerint, ut quotidie semel minimum, vel utcumque sæpius libuerit, notare dignentur in Diario Barometri & Thermometri altitudinem, Venti Plagam cum aliqua virium æstimatione, Cœli faciem, & pluviz vel Nivis quantitatem, quæ tempore post observationem superiorem elapso deciderit. Quod si quis Observationes Hygroscopii cussulibet, sive Acus Magneticæ ope factas adjicere voluerit, non erit ingratum. Quoties ingruerit Procella vehementior, utile fuerit,

---

* V. Philof. Transact. N. 181.

fuerit, ortum ejusdem, incrementum, summam violentiam, remissionem & exitum notatis temporibus accuratius designare; uti & altitudines Barometri, quæ dictis temporibus respondeant. Monendum censemus, ut, qui Barometri replendi & conficiendi modum callent, Barometro vulgari, sive aperto, quod vocant, utantur. Sit autem Tubus quartam, ut minimum, vel etiam tertiam digiti partem latus; quum in Tubis angustioribus Hydrargyrus infra justam altitudinem subfidere deprehendatur.** Cisternæ vero, sive vasi Hydrargyrum excipienti tribuetur diameter octonis saltem, vel decem partibus major Tubi diametro, idque eum in finem, ut ascendente, vel subsidente Hydrargyro in Tubo, altitudo Hydrargyri in Cysternæ invariata permaneat, aut certe quam paululum imminutata. Qui vero Barometro clauso, sive portatili uti maluit, ejusmodi Barometra magna diligentia fabricata comparare poterant apud laudatum Artificem *Franciscum Hauksbejum*, in Area vulgè dicta *Crane-Court*, Londini degentem; qui Thermometra etiam subministrabit ad eam scalam, sive graduum notationem exacta, quæ jam per multos annos, exquisitis ejus Thermometris insculpta, innotuit Eruditis. Qui Thermometro utantur alia quacunque ratione constructo, rogatos volumus, ut in Diario Thermometri situm, dispositionem graduum in Scala, & nomen etiam Opificis, ex cujus officina prodiit, apponere ne graventur. Situm Thermometro commodissimum censemus in conclavi ad Septentriones obverso, ubi focus aut nunquam accenditur, aut saltem quam rarissime. Quo facilius inter se conferri possint Diaria, commodum fuerit omnia in hujusmodi formam disponere. Columna prima indicet diem & horam observationis; stylo autem ut omnes Juliano, sive Vetere, in Diariis utantur, Observatores rogamus. Secunda altitudinem exhibeat, ad quam attollitur Hydrargyrus in Tubo Barometri supra superficiem Hydrargyri in Vase, per digitos, sive partes duodecimas *Pedis Londinensis*, & per partes decimales eorundem digitorum notatam. Habet autem *Pes Londinensis ad Parisiensem eam*

** V. Philof. Transact. N. 363.

eam rationem, quæ est inter 15 & 16 proxime. Columna tertia gradum monstrat, & partes gradus decimales, quas spiritus in Thermometro attingit. Quarta Venti plagam & spirandi vires repræsentet; quæ vires semper denotari poterunt per aliquem ex numeris sequentibus, 1, 2, 3, 4: ex quibus 1 significet lenissimum aeris motum vix arborum folia agitantem, 4 vero summam Venti violentiam, numeris 2 & 3 intermedias inter hæc Ventorum vires exponentibus, & denotante cyphra, sive 0, perfectam Malaciam. Quintam occupet Coeli facies, & succincta Tempestatis historia. Sexta & ultima altitudinem pluviz, vel nivis in aquam resolutæ, quæ post superiorem observationem deciderit, per digitos *Londinenses* & eorum partes decimales metiatur. Hæc facile æstimari poterit ope Infundibuli duos circiter, vel tres pedes amplius, Vasis alterius aquam ex Infundibulo defluentem excipientis, & Mensuræ Cylindricæ cum Regula in digitos & partes decimales divisa. Infundibulum ita situm sit, ut, quicumque ventus flaverit, nulla tamen pluviz pars sive ædificii interventu, sive quocumque alio impedimento intercipi queat. Sit autem vas aquam continens undique probe clausum, ne quid in vapores attollatur, angusto solum foramine, ad aquam desuper ex Infundibulo excipiendam, relicto. Mensuræ porro Cylindricæ Diameter decem partibus minor Diametro Infundibuli tribuetur: quo fiet, ut aqua digitum unum alta in mensura ad altitudinem centesimæ partis digiti in Infundibulum, atque adeo in reliquam terram, cecidisse intelligatur; & similiter pro partibus digiti decimalibus. Ad finem vero Mensis & Anni cujusque apponatur media altitudo mensura, vel annua, Barometri & Thermometri, uti etiam summa omnium altitudinum Pluviz, quæ Mense, vel Anno integro deciderit. Habebitur autem dicta media altitudo, redigendo in unam summam omnes Barometri altitudinum observationes mane factas, Thermometri vero sive matutinas, sive totius diei maximas, (quæ nempe circa horam tertiam, vel quartam pomeridianam contingunt) & summam istam per numerum dierum dividendo. Omnes rogamus, qui supra scriptas Observationes, vel universas, vel aliquam ex parte volent instituire, ut Diariorum exempla,

exempla, ad finem anni cujusque continuata, ad Secretarios Regiæ Societatis transmittere dignentur; ut cum Diario, quod Londini jussu Societatis Regiæ conficitur, conferri possint. Consilium vero est, ut quicquid ex Diariorum istorum collatione colligi poterit, fingulis annis in Actis Philosophicis cum publico communicetur.

Diarii Forma.

Dies & Hora		Barom.	Therm.	Vent.	Tempestas.	Pluvia.
1723. St. V.	alt.	alt.				
Novembr.	dig. dec.	gr. dec.				dig. dec.
1. 8	a. m.	29. 75	49.	6 S.W.	1 Cælum nubibus obduct.	0.035
					Imbres interrupti.	} 0.043
4	p. m.	29. 56	47.	3 S.W.	2 Sol per vices inter-	
					currens	
2. 7 $\frac{1}{2}$	a. m.	29. 24	48.	5 S.	1 Pluvia fere perpetua	0.725
3. 9	a. m.	29. 95	49.	7 N.	1 Cælum sudum	0.032
	p. m.	30. 4	49.	2 N.	1 Cælum sudum	0.000
4. 7	a. m.	29. 9	47.	0 S.W.	1 Nubes sparæ	0.000
10		29. 7	46.	2 S.W.	2 Imbres intercurrentes	0.103
					Cælum nubibus un-	} 0.050
12		29. 4	45.	0 S.	3 dique fere tectum	
	p. m.	28. 8	46.	0 S.	4 Nubes sparæ	0.000
5		28. 6	47.	2 S.W.	4 Eadem Cœli facies	0.000
7		28. 9	48.	0 S.W.	2 Pluit	0.000
9		28. 9	48.	2	0 Pluvia fere perpetua	0.305
5. 7	a. m.	29. 7	53.	4 N. E.	1 Sudum. Gelu.	0.250

AD RESPONSIONEM, QUAM JO. RIZZETUS contra Opticam Newtonianam dedit GERF. RICHTERO (vid. Suppl. T. VIII Sect. III p. 127, & Sect. V p. 226 & Sect. VII p. 303) Appendix, Autore eodem RIZZETTO.

Cum in epistola ad Nob. Virum Chrystinum Martinellum summi Newtoni systema de colorum diversa refrangibilitate impugnassem, ratione ductus, quod experimenta, quibus innitur, mihi visa fuerint partim falsa, & partim minus idonea, unum ex his in medium attuli, nempe illud secundum Opticæ Newtonianæ Part. I. Lib. I., cujus eventum diversum ab illo, quem Autor refert, invenisse pronunciaui. Newtonus bipartitus est quadrangulam chartam oblongam DF , mediam EF colore rubro, alteram DE cœruleo delinivit. Huic postea serici nigerrimi filum sæpius superinduxit, & candelæ flammæ admovit. Ex adverso chartæ, sex pedum intervallo, erexit Lentem vitream AB , uncias $4\frac{1}{4}$ latam, quæ radios ex diversis punctis fluentes ad totidem alia puacta ex altera parte eodem sex pedum intervallo ultra Lentem cogeret. Cum tandem altera charta MI imaginem chartæ coloratæ excepisset, lineas nigras (filorum spectra) distinctas vidit in parte cœrulea GI , confusas in parte rubra MG . Charta autem NL longius a Lente remota, partem rubram NH vidit distinctam, & cœruleam HL confusam.

Hoc experimentum ego quoque in iisdem omnibus circumstantiis mihi exhiberi curavi, ac in illa distantia, in qua distincta apparebat pars imaginis cœrulea, æque distincta videbatur etiam rubra, vel in illa distantia, in qua erat una pars imaginis confusa, æque confundebatur & altera. Si igitur Newtonus elicit ex suo experimento, colorem cœruleum esse refrangibiliorem rubro, adversus hoc ex meo experimento collegi, æqualem esse utriusque coloris refrangibilitatem.

Cum hæc in Anglia audita fuerint, actum fuit de experimento iterando, ac mense Decembris 1722. (testibus in Regia Societa-

Societate bis habitis) eventum Newtonianæ sententiæ respon-
diffe adversus id, quod a me dictum fuit, in Transactionibus
Anglicanis tradidit Clariff. Desagulierius. Ego quoque expe-
rimentum iterandum esse consului, ac ejus eventum in respon-
sione ad Clariff. Richterum data Actis Eruditorum Lipsiæ de-
mandavi. Animadverti autem postea id, quod a me de hoc ex-
perimento expositum fuit, testium solemnitate deficere. Ut
igitur omnia, quæ in mea potestate sunt, veritati præstarem, plu-
res inveni Doctiss. Viros hujusmodi materiæ peritissimos, ac
experimento coram illis debite, tum ordine, tum accuratione
instituto, testes ego quoque adhibere decrevi. Charta colorata
(ut Newtono mos fuit) cœrulea in *DE*, rubra in *EF*, vertica-
liter erecta a flamma plurium candelarum illustrabatur. Huic
parallela erat altera charta *MI*, quæ imaginem excipiebat, in-
tervallo pedum octo inter utramque intercedente. Lens *AB*,
cujus latitudo erat unciarum quatuor, locum medium inter
utramque chartam tenebat, ipsa quoque verticaliter erecta; ac
in foramine latioris tabulæ collocata.

Eventus experimenti diversus fuit, is enim sententiæ re-
spondebat aliquando Newtonianæ, aliquando meæ: in ima-
gine nempe *MI* videbatur interdum pars una distincta, altera
confusa; deinde geminæ æquali distinctione perspicuæ. Ut
autem hoc vel illud contingeret, satis erat inclinationem Len-
tis paulisper mutare.

Dum pars cœrulea *GI* videbatur distincta, & rubra *MG*
confusa, si charta longius a Lente distabat (puta in *NL*) pars
cœrulea *HL* in confusionem incidebat, ac pars rubra *NH* di-
stinctionem lucrabatur, ut in suo tradidit experimento New-
tonus.

Dum geminæ partes, cœrulea & rubra, æqualiter distinctæ
apparebant, si charta distabat a Lente longius vel præpius, ge-
minæ quoque æqualiter confundebantur, ut ego in meo experi-
mento affirmavi.

Newtonus ex imagine partim distincta & partim confusa
elicuit in suo experimento inæqualem colorum refrangibilita-

tem; ego vero ex imagine æqualiter ubique vel distincta vel confusa collegi in meo experimento, colores esse æqualiter refrangibiles. Ut autem consequentia tam Newtoniana quam mea nulla exceptione elidi posset, æquales esse debebant in utroque experimento inclinationes, quibus radii tam cœrulei quam rubri in lentem incidebant. Aliter lentis axe paulisper detorto, quanvis esset æqualis colorum refrangibilitas, propter tamen inæqualem ipsorum incidentiam poterat in experimento Newtoniano una pars imaginis apparere distincta, & altera confusa. Iterum quanvis essent colores inæqualiter refrangibiles, at tamen radiis inæquali inclinatione incidentibus fieri poterat in meo experimento, ut (vitium inæqualis refrangibilitatis altero inæqualis incidentiæ corrigente) ubique æqualiter imago distingueretur. Si igitur Newtonus in suo experimento arbitrat, radios utriusque coloris esse æqualiter incidentes, & inæqualiter refrangibiles, oppositum ego suspicari possum, nempe illorum incidentiam esse inæqualem, & refrangibilitatem æqualem. Iterum si in meo experimento opinor æqualem ipsorum radiorum incidentiam simul ac refrangibilitatem, ipse quoque Newtonus potest oppositum cogitare, scilicet incidentiam ac simul refrangibilitatem esse inæqualem.

Ut de hoc iudicium ferrem, omnibus in sua positione manentibus, hoc solum immutatum fuit, ut color ruber transfiret in illum ipsissimum locum in quo prius erat cœruleus, & hic in ipsissimum illum, in quo erat ruber. Hujus experimenti talis exitus fuit: cum imago partis cœruleæ esset distincta, & imago rubræ confusa (ut in experimento Newtoniano;) coloribus permutatis imago partis rubræ eam distinctionem lucrata est, quam prius obtinebat illa cœruleæ, & hæc incidit in eam confusionem, quam prius altera exhibebat. Cum autem colorum rubri & cœrulei imagines cernerentur distinctæ (ut in meo experimento;) ex colorum permutatione nullum in distinctione oriebatur discrimen.

His omnibus præsentibus fuerunt Clariss. ac Doctiss. Viri Jo. Jacobus Riccati, in rebus Physicis ac Mathematicis summus, Bernardinus Zendrini, Mathematicus Ser. Reipublicæ Venetæ, Ludovi-

Ludovicus Ripa, Meteororum ac Astronomiz in Gymnasio Patavino Professor, Rev. Patres Johannes Crinelli, & Jacobus Stellini, Geometra, Johannes Philippini, Machinator, Franciscus Maria Preti, Acusticus, Rev. Joseph Zuzzi, celebris Geometra, Cæsar Marangoni, in Medicina ac Physica illustris, Dominicus Offi, Opticus, Paulus Zamboldi, Geometra, Jacobus Brochi, in Philosophia ac Mathematica eruditissimus.

Quibus habitis ita loquor: inclinationes, quibus incidunt radii fluentes ex coloribus *DE*, *EF*, in experimento Newtoniano dicuntur inter se æquales, si tales sunt hujusmodi inclinationes, sequitur, quod coloris cœrulei transeuntis ex *DE* in *EF* non est mutanda incidentia, nec imaginis cœruleæ transeuntis ex *GI* in *GM* mutanda est distinctio. At oppositum suadet experientia; dum enim color cœruleus transiit ex *DE* in *EF*, ejus imago transeuntis ex *GI* in *GM* mutatur ex distincta in confusam; itaque coloris cœrulei transeuntis ex *DE* in *EF* mutatur incidentia, & cum ita sit, æquales esse non possunt in experimento Newtoniano inclinationes colorum *DE*, *EF*. Iterum dici possunt hujusmodi inclinationes in meo experimento inæquales. Si hæc ita sunt, sequitur, mutandam esse distinctionem imaginis cœruleæ transeuntis ex *DE* in *EF*, ac mutandam esse distinctionem imaginis cœruleæ transeuntis ex *GI* in *GM*. At ex *DE* in *EF* cœruleo colore transeunte ejus imago transeuntis ex *GI* in *GM* distinctionem non mutat; itaque coloris cœrulei transeuntis ex *DE* in *EF* non mutatur incidentia; & cum ita sit, nec inæquales in meo experimento esse possunt inclinationes colorum *DE*, *EF*. In experimento igitur Newtoniano cum hujusmodi inclinationes sint inæquales, ex inæquali imaginis distinctione Autor colligere nequit inæquales colorum refrangibilitates. Profecto in meo experimento cum ipsæ inclinationes sint æquales, ex æquali imaginis distinctione colligere possum, colores esse æqualiter refrangibiles.

TAB. II.
Fig. 3.

Porro mutato colore lineæ *DE* ex cœruleo in rubrum, dubitandum non est, incidentiam coloris rubri tam in experimento Newtoniano, quam in meo, eandem fore quæ prius fuerat cœrulei. Si in hoc igitur casu imago rubra eandem exhibet distin-

tionem, quam prius exhibebat cœrulea, nec utique dubitan-
dum est, æqualem esse utriusque coloris refrangibilitatem. Cum
prius igitur eventus experimenti alius Newtono, alius mihi
visus fuerit, in Anglia statim judicandum non erat de facti
specie, certum illum fuisse, me autem deficiente accuracione
deceptum, si enim vera, quæ Newtono, nec quidem falsa, quæ
mihi visa sunt, judicandum est utique de conclusionis specie
me certum esse, illum autem præjudicio suadente decep-
tum; ego enim æqualem colorum refrangibilitati in meo experi-
mento adscripsi æqualem imaginis distinctionem, quæ inæquali
colorum incidentiæ non erat adscribenda. Ille autem inæquali
colorum refrangibilitati in suo experimento tribuit inæqualem
imaginis distinctionem, quæ tribuenda erat inæquali colorum
incidentiæ.

VITA DEL SIGNOR COMTE CAMILLO SIL-
vestri, Nobile di Rovigo e Padre della Romana erudizione.
hoc est,

VITA COMITIS CAMILLI DE SILVES-
tris, Nobilis Rhodigini, & Patris Romane eruditionis,
varis observationibus ad Museum ejus, Historiam item
Criticam, remque literarium pertinentibus
instructa.

Patavii, apud Joh. Baptistam Conzatti, 1720. 4.
Plag. 20.

EX Biographiæ hujus eleganter eruditeque conscriptæ dedi-
catione, ad illustres urbis Rhodiginæ Deputatos directæ, pa-
tet, Autorem illius esse *Michaelem Angelum Larzi*, Italum, Vi-
rum non incelebris in republica literaria nominis. Quumque,
ut ipse in opella hac sua docet, ea, quæ in re imprimis antiquaria
sibi comparavit, doctrinæ ornamenta a Celeberrimo hoc Viro,
cujus vitam describit, acceperit, in hac quidem expositione, di-
gnissimum tanto magistro discipulum se præstat. Ut alia multa
omittamus, vel illud unum satis hanc opellam commendat, quod
circa finem ejus vitam atque scripta virorum, seculo nostro
scien-

scientiæ gloria in Italia aliisque provinciis florentium, succincta brevitate enarrat. Ceterum Clarissimo Autori in exponenda Nobilis Rhodigini Vita licuit esse eo accuratiori, quod non tenuit solum locum amici apud eum prope singularis, sed & omnia ferre, quæ de eo memoratu digna affert, ut pag. 136 ipse memorat, sub oculis ipsius gesta sunt. Priusquam autem descriptionem ipsam ingreditur Cl. Autor, Camilli de Silvestris effigiem præmittit, addita hac inscriptione: *Camillus de Silvestris, Patrius Rhodiginus, Sereuiss. Senat. Venet. Comes*, una cum Virgilio illo Æneid. lib. I. v. 613: *Semper bonos nomenque tuum laudis que manebunt*. Præter alias insignes Viri dotes incredibilem in eo promptitudinem ac sagacitatem antiqua explicandi suisque tenebris evolvendi marmora collaudat, unde & ab illustribus Diarii Veneti autoribus temporis nostri Oedipi elogium tulit; tantaque eruditionis illius fuit existimatio tota in Italia, ut cunctis fere ejus Academiis socius adscriptus sit. Museum habuit rarissimis antiquiævi numis, marmoribus ac lapidibus, aliisque monumentis admiratione dignis copiose instructum. Inter alia deprehenditur hic cochlear, quo sorbiles escas haurire ac liquamina sumere solebant veteres: Ex descriptione Cl. Autoris adjectaque ejus pag. 40 effigie, quantum colligitur, simile est nostris cochlearibus ex ea parte qua juscula capimus, ex altera vero parte, quam manubrium dicimus, tenui admodum mucrone est productum. Quo cum veteres furculæ instar usi, cochleas præsertim testis suis exemerint, a cochleis cochlear derivari commodè posse, Cl. Autor putat. Hincque locum istum Martialis lib. XIV. Ep. 121 scite illustrari autumat, qui sic habet:

Sum cochleis habilis, sed nec minus utilis ovis.

Numquid scis potius cur cochleare vocer?

Rarissimum autem sine dubio, quod Silvestri nostri museum ornavit, monumentum existit moneta illa Familæ Horatiæ p. 53. sine nota restitutionis, hætenus antiquitatis studiosis ignota. Merito igitur ab Autore pretiosissimus antiquitatis thesaurus vocatur. Argentea est, ordinariæ magnitudinis, cujus in prima facie femiæ galeatæ caput conspicitur, binis alis orna-

TAB. II.
Fig. 4.

400 ACTORUM ERUDITORUM

tz, quæ pro capite Victoriæ aut Romæ vulgo habetur. Pone caput conspicitur notum illud signum X, quod valorem decem assium significat. Ante faciem legitur vox *Cocles*. In averfa Castor & Pollux currentibus equis vecti porrectisque lanceis muniti apparent, a Græcis *Διόσκουροι* h. e. Jovis filii vocati. Hinc Cl. Autor eos refutat, qui Deos Cabiros filios Vulcani faciunt, cum in multis antiquis lapidibus Dioscori h. e. a Jove prognati vocentur. Celeberrimus quidem Patinus, antiquariæ rei decus, hujus generis numum possedit, sed cum nota restitutionis, hoc est, a Cæsare Trajano restitutum: de quo notum est, quod imperium tenens omnes illas monetas, quæ temporis injuria perierant, cudendas denuo curaverit. Cum eadem hac restitutionis nota alius dicitur numus in copiosa Parmensis Ducis collectione extitisse, sed furto subinde ablatum, cujus quidem accusatus Patinus, peculiari in scripto suspicionem a se removit. Pag. 63 Cl. Autor ad dilucidandam seriem trium Valerianorum duorumque Gallienorum, de qua nihil certi apud scriptores extat, sequens schema exhibet:

P. Licinius Valerianus I.

P. Licinius Valerianus II. P. Licinius Gallienus I.

P. Licinius Cornelius Saloninus Valerianus III. Q. Julius Salominus Gallienus II.

Communis quidem tum veterum tum recentiorum scriptorum est opinio, P. Licinium Gallienum I fratrem Valeriani I esse, non vero filium, at contrarium asserit pag. 64 Autor Cl. filium ejus fuisse probans, neque minus p. 66 eorum sententiæ occurrit, qui putant Valerianum II & Gallienum I uterinos fratres fuisse, demonstrans consanguineos, alterum nempe ex Mariana prima conjuge Valeriani, alterum ex secunda uxore, cujus nomen scriptores latet, susceptum. Ceterum lubet hic inscriptionem concinnam Camilli de Silvestris sepulchrali marmoris a Civitate Rhodigina illi donato incisam Viri Cl. Justi Fontanini, Clementi XI P. a cubic. calamo exaratam, communicare cum Lectore:

CAMIL-

SUPPLEMENTA. Tom. IIX Sect. IX. 401

CAMILLO DE SILVESTRIS
COMITI ET PATRITIO RHODIGINO I. U. D.

QUI
LITERARUM STUDIIS
MAGNI COELII CIVIS SUI SECUTUS
PATRIAM

CUJUS GLORIÆ COMMODISQUE SUMMA
PIETATE ET PRUDENTIA CONSULUIT
ERIS ET MARMOREIS PRISCI ÆVI RELIQUIIS
UNDIQUE CONQUISITIS ORNAVIT
SCRIPTIS ETIAM ET NOMINIS SUI FAMA
CLARIOREM REDDIDIT

IO. PAULUS CASILINUS }
IO. DOMIN. RONCALIUS } II VIRI
CIVI OPTIMO

CIVITATIS DECRETO

GRATI ANIMI H. M. P. P.

OBIIT ANNO SAL. M DCC XIX DIE VI JAN.

VIXIT AN. LXXIII M. VI. D. XXIII.

Unum tantum librum typis exscriptum ipse edidit, Juvenalem scilicet & Persium, in Italicam linguam conversos notisque illustratos, Patavii 1711, 4to. Ejus vero Interpretatio posthuma in Anaglyphum Græcum, eodem, quo hæc Vita, anno 1720 Romæ prodiit, quam a nobis Act. Er. 1723 p. 83 recensitam, Biographus quidem noster inter anecdota refert. Præter hos extant hi ejus libri manuscripti: 1) Series annorum mundi collatis olympiadibus, annis Romæ, annis Julianis, & indictionibus, in tres partes divisa, & in Diario Veneto recensita; 2) Historia Agraria urbis Rhodiginæ, de qua itidem Diarium hoc conferatur; 3) Epistolæ ad summos in omni scientia seculi nostri Viros datæ, de quibus Cl. Autor dicit, tot contineri in illis dissertationes eruditissime conscriptas, quot sunt epistolæ. Et eorum quidem, cum quibus Ill. Comiti eruditum in vita intercessit commercium, catalogum Autor noster a pag. 92 ad finem fere suppeditat, simulque vitas ac monumenta literaria, quibus nomen suam æternitati commendarunt, persequitur. Quando inter

Ggg

scripta

scripta doctissimi Pauli Pedrusii in ejus Nummotheca Parmensi recensenda occupatur, erudite de nummo Homeri disserit, planeque est persuasus, nullum Homeri nummum nunc genuinum existere; 1) quia a diversis Græciæ civitatibus casi diversam formam exhibeant; 2) quia jam suo tempore Plinius lib. XXXV c. 2 de formæ sinceritate dabitaverit; 3) quia aliis Homeri nummis nomen ejus per o, aliis per ω exprimitur, littera vero ω, testante Plinio aliisque, a Simonide Ceo, qui DLX annos ante Christum, hoc est, CCCC LXVI post Homeri mortem vixit, demum inventa & alphabeto Græco addita sit. Nam etsi Homeri incerta sunt tempora, satente Cicerone, tamen multis ante Romulum annis eum, vixisse, nemo negabit.

DISSERTATIO DE TEMPORE ESTHERIS.

QUam in Dissertatione mea de Regno Medo-Perfarum (in Acta hæc pag. 270 anni 1723 relata) pollicitus sum enarrationem de Esther, exhibeo tibi B. L. promississime fide exoluturus. Utile id omnino & difficillimæ horum temporum Chronologiæ conducens ratus, ut, postquam Darii Medi & Cyri tempora suæ integritati restituta, tollantur etiam, quæ circa Estheris epocham supersunt dubia. Plane enim cum præcedentibus cohzrent, & mutuo inter se nexu constringuntur. Sit itaque

Th. I.

Chronologiam Estheris maximis difficultatibus implicatam esse plangunt Interpretes, & quidem non immerito, ut videtur, si antiquitatem libri & penuriam scriptorum circa ea tempora consideremus. Autor enim ille supplementorum Estheris nullius ponderis est, & inter Apocryphos omnes vilissimus, suam fere per omnia prodens *ἀπιστοία*. Tempore quoque longe posterior, & remotus non ab Assveri solum & Artaxerxis, sed ab ipsis Ptolemæi temporibus, sub quo scripsisse fingitur. Quis enim, nisi rerum Macedonicarum plane imperitus, scribere poterat *Amanem Amadathi filium Macedonem fuisse & Persæ-*

rum ἐπιμαρτήριον sive Monarchiam ad Macedones transferre voluisse, cum exigua tunc temporis & nullius nominis Macedonia esset. Defendit tamen Harduinus in Chronologia V. T. p. 559 Opp. Sel. statuens, Macedones esse antiquum Lydorum & Ionum nomen, adeoque Autorem fragmentorum hoc velle, quod regnum ad Cræsum Lydorum Regem, & non ad Macedones transferre studuerit. Sed Synchronismus Regum Lydiæ & Mediæ, ut in Herodoto exstat, non permittit, ut Cræsus tempore Cyaxaris de Persico regno occupando cogitare potuerit. Interea Harduino difficile erit probare, Lydos & Iones antiquitus Macedones dictos fuisse. Plinius enim, quem citat, inter Lydiæ gentes Macedones recenset, sed aliud est recensere ita, aliud Macedoniam vetus nomen Lydiæ dicere, quod Plinius nunquam edidit, & contra rei ipsius veritatem est. Macedones enim, ut Macedonum coloniæ, inter Asiæ populos habitare poterant, nec aliud evincunt rationes ab Harduino adductæ, cum Plinius ipse longe posterior temporibus Alexandri M. sit, & numismata, quæ Harduinus citat, sub M. Aurelio & Philippo juniore cusa. Sirabo l. 13 p. 625 satis monstrat, novum in Asia Macedonum nomen esse. De Lydia enim loquens ait: *Urbs est Thyatira, Macedonum colonia*, & inde de Timolo loquens: *circum accolunt Lydi & Macedones*. Ut enim Persæ, ita post illos Macedones loca hæc occupaverunt, & novas ibi colonias erexerunt. Tam facile ergo erit Harduino probare, Lydiam olim Macedoniam dictam, quam Galliam Cisalpinam & Galatiam ita ante Gallorum in illas adventum appellatas fuisse. Hic autem supplementorum Estheris Autor, sub Artaxerxe Rege Persarum contigisse historiam Estheris tradit, & sive ab illo, sive ab alio deceptus Josephus eadem pronuntiat, cui quidem in historia & chronologia antiqua fides tuto haberi nequit.

Th. II.

Fateor me diu hæsisse ancipitem, qua ratione tempus Estheris adeo ignotum esse possit, & tot velut inextricabilibus nodis implicitum, cum (1) originem nobis festi *Purim* tradat, cujus initium, æque ac causa, omnibus notum esse debebat, (2)

Ggg 2

tot

tot doctissimorum virorum scrutinium subiectis, & nihil fere videatur omissum, quod aliqua ratione dici possit. Unde mihi ea dubitatio sæpius injecta, nonne nodum in scirpo hic quærant Doctorum plurimi, & quæ in conspectu sunt, sollicitè investigent, & in meridiana luce nil videant, nunc profanos Scriptores evolvendo, ubi Scriptura ipsa lumen accendit, nunc in conciliatione Autorum ea statuendo, quæ nunquam probata, & quidvis impune fingendo. Duplici enim præjudicio Interpretes plurimos cohiberi video, quo minus veritatem assequantur, quæ mihi omnino excutienda video, antequam rem ipsam aggredi possim.

Th. III.

Primum præjudicium est: *Polyonymos fuisse Persarum Reges, ideoque non mirum, si Darius & Artaxerxes plura habuerint nomina, imprimis cum Assveri nomen a multis statuatur Persarum Regibus commune fuisse.* R. Cautè enuntiatum hoc accipiendum esse, nam (1) habuisse quosdam Persarum Reges, dum privati, alia nomina, non nego, sed in folio positos fuisse binomines, nunquam probari potest. Distinguenda omnino Regia nomina a privatis. Assverus, Darius, Artaxerxes nomina Regia sunt, sed Arficas, Oarfes & Codomannus nomina privata, quæ deposuerunt in thronum evecti. Si quis Scriptor nomine adhuc veteri insigniat, vel consuetudinis veteris memor peccat, vel post longa temporum intervalla scribens, ita ab aliis distinguit. Sed autores coævus vel proximi, nunquam nisi unico Regio nomine appellant, & si vel unum proferatur diverfum exemplum, manus dare paratus sum. Jam vero liber Estheris Canonicus, ut coævus considerari debes, adeoque Regem illum Assverum, de quo mentionem facit, non habuisse nisi unicum in folio nomen. Ita & qui ex Scriptore antiquo demonstrare poterit, Darium fuisse vocatum Assverum, vel Assverum Artaxerxem, illi palmam libenter concedo. Sed certus sum, nunquam futurum. Assverum autem commune Persarum regnantium nomen fuisse, miserum *κρησφύγελον* plurium Commentatorum est, cum nomen proprium esse satis inde pateat, quod Darius Medus Assveri filius vocetur. Dan IX. (2) Per corruptionem nomina veterum Regum mutari posse non nego, ut in Catalogis variis Re-

gum

gum Mediæ factum, ubi primus Autor Persica nomina ad regulas Græcas exprimere voluit, inde longinquæ nationes nomina ipsa imperite pronuntiarunt, tandem ipsa temporum vetustas immutavit. Sed integre, & non corrupte, in Scriptura legi nomina Assveri, Darii & Artaxerxis, id nemo jure negare potest.

Th. IV.

Alterum præjudicium est: *Illum Regem, qui maritus Estheris fuit, debere esse Regem aliquem Judæis omnino benignum, quod Dario Hystaspi & Artaxerxi Longimano convenit, adeoque unum ex his necesse esse, ut Assverus ille sit. Unde fit, quod Artaxerxi plures Interpretum faveant. Ille enim, quæ non beneficia in Judæos contulit? quantam erga Esdræm & Nebemiam clementiam exhibuit? Illi Regina (vel potius pellex) assidens, quam Estherem credunt esse. R. nil nisi merum hoc esse præjudicium. Ea enim ratione & Cyrus poterat esse maritus Estheris, quod tamen nemo, quod scio, statuit. Præter Darium & Artaxerxem poterat & alius Regum Persicorum benignitatem in Judæos exercere, imo diversis temporibus diversus & ipse fuisse, durus primum, inde clemens, odisse, & post ad meliorem mentem rediens beneficiis affecisse. Nec opus, ut benefacta a Regibus Persarum Judæis exhibita, interventu Reginz cujusdam semper procurata sint, aliis enim mediis divina misericordia uti poterat. Dissipatis itaque his præjudiciis, aliam omnino viam mihi insistendam judico, quæ quo minus ambagum habeat, eo clarior, quo simplicior, eo evidentior erit.*

Th. V.

Estheris tempus si nosse vis, disquirendum omnium primum, quis ille Assverus, qui eam in thalamum duxit? Negari non potest, fuisse aliquem ex Cyri successoribus, qui Persis & Medis imperaverit. Non solum magnates Persiæ & Mediæ ejus subjecti memorantur, & gesta ejus in Chronicon Regum Mediæ & Persiæ relata dicuntur, sed &, quod rem extra omnem dubitationem ponit, termini imperii ejus ab India ad Æthiopiam extenduntur. Tantum imperium ante Cyrum nemo habuit. Non Cyaxares, qui Babyloniæ nondum subjugarat: non Darius Medus seu Astyages, qui 120 Satrapas ut plurimum constituere

poterat, postquam Babylonem regno suo adjecisset. Septem autem provinciarum in libro Estheris huic numero adjectarum monstrant, Regem Dario Medo posteriorem, qui regni terminos novis victoriis amplificavit. Præterea Darium Medum hunc Assverum esse non posse, simplicissimis & evidentissimis rationibus probato. Nam (1) non erat nomen ejus Assverus, sed Darius Assveri filius, adeoque illi cum libro Estheris nihil commune; (2) Regnorum conjunctio sub Dario tam brevi tempore duravit, ut ad duodecimum annum non perveniret ætatis imperii Babylonici. (3) Susi nunquam resedisse legitur, sed in Mediam rediisse, ut ipse Josephus narrat.

Th. VI.

Cum ergo Assverus nomen proprium simul & Regium sit, quaeramus in Scriptura, quot ibi Assverorum mentio fiat. Et tribus in libris invenitur. Primus Assverus sine dubio est Danielis, qui Darii Medi Pater. Hunc Cyaxarem esse demonstravi, & ejus imperium angustiorem limitibus circumscriptum, quam ut Assverus Estheris esse possit. Secundus Assverus in libro Esdræ legitur. Cyri hic successor fuit, & Rex inter Cyrum & Darium medius. Nec solus tamen, sed successit illi Artaxerxes, quem secutus Darius. Jam vero Darius ille, qui cap. 5 & 6 Esdræ memoratur, alius quam Hystaspis esse nequit. Sola id evincit Zorobabelis ætas, qui anno Cyri primo regni Babylonici dux reducis turbæ fuit, ideoque ad tempora Darii II vel III vitam extendere non poterat. Cum ergo Darius ille Hystaspis fuerit, patet quoque ex Scriptura, duos inter illum & Cyrum Reges fuisse, Assverum & Artaxerxem. Nam qui duos hos Reges in unum binominem constant, næ illi tota via aberrant. Proferant modo unicum Scripturæ exemplum, ubi uno fere versu, uni eidemque Regi duo nomina tribuuntur, nulla adjecta ratione diversitatis. Non autem quadrat huc exemplum Achaziarum 2 Par. XXII, qui tripliciter nominatur, *Abazias*, *Jeboachaz* & *Azarias*. Non enim est nisi unius ejusdemque nominis transpositio. *Achazias* & *Jeboachaz* idem nomen est, quando uni viro tribuitur. *Azarias* autem quod appelletur, non ortum nisi ex transpositione litterarum, & *Ajin* pro *Aleph*, *Rescb* pro *Chetb*. Unde triplex nomen

men colligi nequit, sed saltem triplex mutatio nominis a Scriptore adhibita. Sed *Affverum* & *Artaxerxen* duo diversa nomina esse, nemo negare potest. Deinde inspiciamus rem ipsam, videbis tria regna. Ponitur intervallum temporis Esd. c. IV, finistri Judæis, quo templi fabrica impediabatur, idque in tria intervalla distinguitur; 1 *omnibus diebus Cyri*; 2 *in regno Affveri, initio regni ejus*; 3 *in diebus Artaxerxis*. Initium regni Affveri dicit, illum longius regnasse, & circa primordia regni Judæis non fuisse. Dies autem Artaxerxis aliud regnum denotant, quale Magorum erat. Nam illud *in diebus* non ad solum initium restringi potest, sed notat indefinite tempus regiminis ejus. Jam vero in tertio libro Scripturæ, nempe Estheris, Affverus nominatur, & ulterius describitur.

Th. VII.

Quæritur B. an Affverus libri Estheris diversus a prioribus, adeoque tertius fuerit, an vero cum alterutro illorum idem sit? R. Diversum a prioribus statuere non possumus, nisi tertius aliquis Affverus nobis se vel in Scriptura, vel in Scriptoribus antiquis manifestis indicis proderet, id quod nusquam fit. Fabulosos enim Harduini Affveros credo me satis explorasse. Præterea a Cyro ad Darium III nota adeo & trita sunt Regum Persicorum nomina & successiones, ut latere nos non posset, si tertius unquam Affverus Rex Persarum fuisset. Si autem Affverus Estheris idem sit cum alterutro priorum, non certe pater Darii Medii esse potest, propter rationes modo allatas. Sequitur E. quod idem sit cum Affvero Cyri successore.

Th. VIII.

Quam certum autem e Scriptura est, Affverum Cyro successisse, tam certum ex Herodoto, Thucydide, Ctesia aliisque Scriptoribus antiquis, Cambysem Cyri successorem in regno fuisse. Fallere non poterat Herodotus, qui non adeo longo tempore a Cambyse imperio remotus, parentes insuper habuit, qui Cambyse servierant, ideoque omnia probe nosse poterat. Et publice in Olympicis ludis recitans Historiam, si tam clare mentitus, a multis redargutus fuisset. Ut Græcus, Persarum Dynastias optime callebat Thucydides. *Ex omnibus enim Barbaris Persæ no-*

se notissimi fuerunt Græcis, quod nulli Græcis imperaverint eorum, qui Asiam tenuerunt, præter eos, nec illi Græcos, nec Græci eos antiquè norant, nisi quantum fama exili percepissent. ajente Strabone l. 15. Ctesias ipse semper fere Herodoto adversans, in re tam manifesta abire ab illo non est ausus. Cambysem autem in sola Media regnasse, merum Harduini commentum est, jam antea satis refutatum. Cyrus in regno non nisi unicum Successorem habuit, Regis titulo gaudentem. Is ipse in Scriptura Assverus, ab Herodoto Cambyses appellatur. E. Assverus & Cambyses duo nomina sunt, uni eidemque Regi convenientia. Ita tamen ut Assverus, nomen Regium, Cambyses gentilitium fuerit: nempe avi (qui privatus vixerat) nomen Cyri filio impositum. Illud in solio nomen, & quidem unicum, hoc, dum privatus adhuc & hæres saltem regni, gessit. Cum autem mores perditissimi nomen ejus exosum plurimis redderent, inprimis illis, qui commercia cum Ægypto exercebant, factum, ut mortuo illo, cum timere delinèrent populi, versa in contemptum & odium veneratio, & nemo illum amplius magnifico & Regio nomine appellare, sed Cambysem tantum dicere. Herodotus, & qui illum secuti, Græci origine, non alio nomine uti, quod forte nomen Assveri post plures annos in oblivionem venerat. Esdras autem beneficiorum Cyri memor, Regium adhuc nomen illi tribuit, ut qui in aula Persarum Regis notus verum nomen callebat, tanto major & fide dignior Historicus, licet paucissima illa sint, quæ de Assvero scripserit, & non nisi res Judæorum spectantia. Assverus E. Estheris est Cambyses & alius esse nequit.

Th. IX.

Patebit ulterius, si successores Cambysis, Darium Hystaspin, Xerxen & Artaxerxen Longimanum spectes. Dico neminem illorum Assverum Estheris esse posse, nam (1) nemo illorum Assveri nomen habuit, & qui binomines volunt fuisse, nunquam probare potuerunt. (2) Mardochei & Estheris ætas nulla ratione permittit, ut Assveri tempora infra Cambysem destrudantur. Erat Mardocheus patruelis Estheris, & pater Mardochei Estheris patruus. Deportatus erat cum Jechonia Mardocheus.

Esth. II,

Esth. II, 6. Sunt hic Commentatores, qui dicunt, non deportatum cum Jechonia Mardocheum, sed Kis ejus proavum. Sed ut alia argumenta taceam, falsitatem hujus explicationis demonstrantia, solum hoc sufficiat. Conjunge saltem v. 5, 6, 7. *Vir Judæus erat in Susanis palatio, & nomen ejus Mardocheus, filius Jair, filii Simæi, filii Kisb, vir Fomini, qui captivus abductus ab Hierosolyma cum deportatione, qua abducta est cum Jechonia Rege Judæ, quem captum abduxit Nabuchodonosor Rex Babylo-niæ. Et erat nutritus Adassam, illa Esther, filiam patris ejus, nam non erat illi pater vel mater.* Quinam jam erat ille, qui nutritivit Estherem? Mardocheus sine dubio. E. sequitur ex contextu, illum, qui nutritivit, fuisse illum ipsum, qui cum Jechonia abductus, Mardocheum & non Kisb. Pone jam Mardocheum nuper natum, cum deportaretur, sequitur illum anno Cambyfis duodecimo 74 annos ad minimum habuisse. Estheris autem patrem, qui patruus Mardochei, pone 30 annos natu minorem fuisse fratre suo, qui Mardochei pater, & circa eadem fere tempora, quibus Mardocheus, genitum, & Estherem filiam genuisse anno ætatis 54, jam annus Estheris 20 cum regni Assveri duodecimo coincidit, & 15 ejus annus cum anno Regis septimo, quo in thalamum ducta. Si autem Darius Hystaspis foret ille Assverus, jam septimo ejus anno Mardocheus 86 annos & Esther 32, & duodecimo Mardocheus 91 complevisset & Esther 37. Si ad Xerxis vel Artaxerxis tempora Assverum Estheris descendere velis, eoque tandem progredieris, ut bisecularem fere Mardocheum habes & Estherem vetulam, id quod absurdum plane est. Illi ergo ex his quatuor Regibus, Cambyse, Dario, Xerxe & Artaxerxe Esther convenit, cujus ætate juvenula erat, forma speciosa, & puellari ætate amabilis. Convenit E. Cambyfi & non successoribus.

Th. X.

Sed expendamus sigillatim successores Cambyfis, ut veritas sententiæ nostræ elucescat. Darii Hystaspis uxores ab Herodoto expresse nominatæ, Atossa & Artystona, filiz Cyri, & Parmis, neptis Cyri, una cum Otanis Persæ filia, quarum nulli Estheris genus convenit. Quod autem Artystonæ præ reliquis

H h h

amave-

amaverit, inde non sequitur Estherem fuisse. Plures quidem habuit, nam has statim a conscenso solio duxit, & quidem Perficas, ut dicitur I. III, 88. Sed si inter illas Esther fuisset, celari non potuisset, cum sæpius illustres Græci in aulam ejus commeaerent. Ut prætermittam illum a secundo anno Judæis fuisse, & quomodo verosimile foret, illum anno duodecimo vendidisse illos, ut nationem, cujus nullam rationem habebat. Xerxes autem Darii filius, ignotus in sacro Codice Rex: nihil illi cum Judæis singulare fuit negotium, ut opus foret nomen ejus in Scriptura memorari. Quod autem Amestrin ejus uxorem, crudelissimam foeminam, quidam cum Esthere eandem faciant propter quandam nominis similitudinem, tam futile est, ut refutatione mea non indigeat. Artachastes autem (ita potius *Artaxerxes* nomine) adeo a Jechonias temporibus remotus est, ut nulla ratione Estheris ætas cum ejus regno convenire possit. Multa quidem in Judæos contulit beneficia hic Artachastes, sed divino instinctu, ut non opus interventu Estheris. Si, ut quidam volunt, Esther in thalamum hujus Artaxerxis ducta anno regni septimo, procurasset Esdræ ista privilegia, de quibus mentio Esd. VII, oportuisset notum tunc Regi fuisse Estheris genus, quod Scriptura clare affirmat, non nisi anno duodecimo factum. Et cum anno vigesimo Hierosolyman mitteretur Nehemias, si Esther tunc Regi assidens & Mardocheus in aula Regis (jam per octennium) potens fuisset, nonne nationis suæ curam egissent, ut non opus foret queri Hananiam Neh. I, *relictos ex Deportatione esse in provincia in magno malo & contemptu*. Neque Sanballato tunc fuisset insolitum, venisse aliquando unum virum, qui Judæorum curam gereret. Nonne istiusmodi verba satis monstrant, Judæos sub regno Artaxerxis talibus patronis destitutos, quod de temporibus Mardochei & Estheris dici non potest.

Th. XI.

Sed & alia argumenta in promptu sunt, quæ clare demonstrant, libri Estheris res gestas ante tempora Darii Hystaspis contigisse. (1) *Provinciarum divisio in 127*. Nam Herodotus expresse refert, primam hanc in Darii regno curam fuisse, regnum

gnum in partes dividere. *His apud Persas actis, viginti constituit Principatus, quas ipsi Satrapias vocant.* III, 89. Hic ergo plures provinciae seu *Medinoth* in unam redactæ, ita ut 127 provinciae maiores in 20 majores coalescerent. Et quidem hanc distributionem provinciarum factam esse, antequam insulæ maris *Ægei*, & quæ in Europa sunt, subigerentur, patet ex III, 96. Unde patet, *Assverum* regnasse, antequam hæc nova divisio regni fieret & *Darium* vel successorum aliquem istum *Assverum* non fuisse. *Josephum* enim nil moror, qui *Ant. l. XI c. 4 & 6* *Dario* quoque & *Artaxerxi* veterem illam divisionem attribuit. Non enim nisi ex meris conjecturis agit. *Artaxerxen* enim *Xerxis* filium credit esse maritum *Estheris*, & *Darii* symposium ex fabuloso Scriptorum libri tertii *Esdrae* repetit: ut cuius oculato satis pateat, *Josephum* non nisi fabulas hic texere, *Herodotum* autem tanto vetustiore & curiosissimo status *Perfici* exploratorem fidem præ illo mereri. (2) *Tributorum remissio*, quæ *quis* appellatur, & ab anno septimo *Assveri* Regis concessa tempus Regis cujusdam *Dario* prioris exigit. Ille enim *κέρηλος* seu licitator tributorum fuit, adeoque pro lubitu remittere non poterat tributa, si etiam voluisset, aliis pacto vendita. Ab initio regni ejus constitutum aliquid certi circa tributa, *Cyri* autem & *Cambyfis* temporibus *ἕδεν ἢ καλεσµὸς*, dicente *Herodoto*. Dona saltem portabant, quæ non remisit solum *Assverus*, sed & ipse Regia dona subditis dedit.

Th. XII.

Ex his omnibus satis perspicitur, quam inique plures Scriptorum libri *Estheris* obscuritatis vel negligentiae accusent, quasi non satis aperte temporis characterem designasset, cum expresse nominaret, & digito quasi monstret. *Hic ille Assverus erat, qui regnabat ab India ad Cus.* Quo lecto, omnes omnino *Persæ* Regis subiecti norant ad unguem, *Cyri* filiam & successorem designari, nam inter sequentes *Persæ* Reges nemo ejus nominis erat, & inter antecessores *Mediæ* Reges nulli hi limites conveniebant. Sed quod tot viri docti in meridiana luce palpant, id Scriptori Sacro vitio non vertendum.

Th. XIII.

Sed restat objectiones illas solvere, quæ contra hanc sententiam moventur, quæ quidem non exigui momenti, cum doctissimos viros tali terrore impleverint, ut veritatem, licet tot se criteriis prodentem, eruere ausi non sint.

Obj. I. *Indis dicitur regnasse Assverus, cum Indi primum a Dario Hyßaspæ subjugati.* R. Non dicitur Assverus Indis regnasse, sed ab India, seu terminis Indiæ usque Cush. Cyrum autem expeditionem in Indiam suscepisse, nemo, quod scio, negat, licet infelicem, & fuga salutem quærivisse, septem tantum hominibus comitatum, ut auctor Strabo l. 15. Indiam autem invadere non poterat, nisi terminis imperii antea ad Indiam usque prolatis. Hinc clarum est ab India usque regnasse filium ejus, & ad Cush terminos regni extendisse, i. e. ad Æthiopiæ usque.

Obj. II. *Assverus Esþheris Judæis maxime (si non nimis) favit. Sed Assverus Cyri successor contrarius illis fuit, templi structuram impediendo, ut legitur Esd. IV, 6.* R. Contrarius illis fuit, sed initio saltem regni sui. Ita Esdras: *Quis etiam in regno Assveri, in initio ejus, scripserunt accusationem contra habitatores Judæ & Jerusalem.* Sic etiam Assverus Esþheris admittit Hamanis calumnias, & totam nationem in excidium illi tradidit. Vergente autem imperio, anno primum duodecimo, favere incepit. Exacte itaque considerandum hoc Assveri initium, non sine causa ab Esdra notatum, ut a subsequente tempore distingatur. Hamane enim & aliis ejusdem farinae hominibus in aula Assveri pollutibus, non mirum libellos diffamatorios contra Judæos scriptos in aulam Regis admissos & fidem invenisse.

Obj. III. *Assveri duodecimus annus in Scriptura memoratur, cum Cambyſes non nisi annos septem & quinquæ mensis regnaverit.* R. Post obitum Cyri non diutius regnasse, concedo. Sed cum Ctesias Cambyſi 18 annos tribuat, Clemens Alexandrinus 19 annos, concludere facile est, illum a Patre Cyro in regnum assumptum (id quod Petavius ipse vidit) & aliquot cum Patre annos regnasse. Non credo tamen, duos hos autores præcise & ad unguem exactos in Chronologia esse. Nam ut nulla
ratio

ratio Cyro erat Cambysen filium in consortium imperii assumendi ante Babylonem captam, ita capta illa, variaz suberant. Tot enim provinciarum acquisitio & expeditiones Cyri longinquae consortem imperii poscebant. Oportet enim juxta Legem Persarum, Regem in longinquam expeditionem proficiscentem regni successorem designare, ut Reiffonius ex Herodoto refert. A Babylone capta ad Cambysis mortem 16 anni cum dimidio fere elapsi, adeo, ut non dubitem affirmare, statim post expugnatam urbem diadema Cambysi a Cyro patre impositum. Duplex æra erat regni Cambysis. Priorem ab assumptione in regiam auctoritatem adhibet Scriptor libri Estheris. Posterior a morte patris, quam Esdras ipse c. 4. innuit, cum initium imperii Assverii post finitos omnes dies Cyri patris memorat. Hanc æram sequuntur Græci Scriptores plures, & autor Canonis, qui sub Ptolemæi nomine exstat. Juxta priorem æram anni Cambysis priores cum Cyri posterioribus conveniunt, ita ut si a capta Babylone numerentur, convivium, quod instruxit Assverus, tertio anno regni, Estheris in thalamum ductio anno septimo, Patrem Cyro adhuc in vivis contigerint. Sed quod anno duodecimo impio Hamanis petito subscripserit, & mox revocaverit, id anno tertio vel quarto post mortem Cyri factum. Ita & satis temporis relinquitur reliquis ejus gestis, inprimis bello Ægyptio, quod circa finem regni gestum esse constat, ut adeoque nulla in Chronologia difficultas amplius supersit. Verum indicia varia receptionis hujus in societatem regni supersunt. Primum enim clarum est, longinquas expeditiones post captam Babylonem suscepisse Cyrum, & quidem, ut plurimum, adversa fortuna. Hinc rumores orti, qui Herodoto ansam dederunt scribendi, quod in Massagetis occisus, & Ctesia, quod in Derbicis ex vulnere occubuerit, eisdem Cyri semper extollente fama inter nationes longinquas, & veris ficta addente, quasi ipse Cyrus occubuisse. Quod autem redierit, id non Strabonis modo, sed & Alexandri Magni temporibus jam notum erat, cum sepulchrum ejus Pasargadis inviseretur, licet direpto inde a latronibus, cadaver nusquam compareret. Hæ E. longinquæ & diuturnæ expeditiones consortem imperii poscebant. Deinde Lu-

cianus in Macrobiis narrat, quod *valde senex Cyrus* (centenarius, ut ille ait, quod tamen neque cippis, neque Oneficrito credo) *quaesiverit unumquemque amicorum, comperiens autem quamplurimos a filio Cambyse peremptos, sub prætextu quod iussa Patris secutus, merore confectus ob crudelitatem filii in sui probrum redundans, & illum tanquam violatorem Legum accusans, vitam finiverit.* Unde hæc quaestio? unde Patria iussa a Cambyse prætextata? unde libertas hæc relicta impune in amicos Patris grassandi? nisi ex diuturna absentia Patris, & imperio, quod tenebat. Nimirum Cambylis regia auctoritas usque eum provexit, ut quæcunque vellet, ageret, & Patrem amplius timere desineret, quod nisi in folio posito nunquam successisset.

Obj. IV. *Dicitur Assverus cap. 20 imposuisse tributum terræ & insulis maris. Jam vero insula Phœnicia & maris Ægei primum a Dario subactæ, id quod & Thucydides & Plato in Menexeno clare indicant.* R. Illi de insulis maris Ægei Græciæ propinquis loquuntur. Sed an ideo nullæ circa Persiam in Oceano Indico & mari Erythræo insulæ, quibus tributum imponere poterat Cambyses? Est phrasis hæc disjunctiva, regnum Cambylis in terram & insulas dividens, quales & aliæ in Scriptura locutiones. Sed alia causa poterat subesse, cur & ipsis maris Ægei insulis tributum imponeret. Expeditionem enim in Ægyptum parans classe opus habebat, & naves, nautas & quæ ad apparatus navalem spectant, exigendo poterat dici *tributum illis imponere.* Nam *to Mas* in Scriptura non saltem tributum quod ex pecuniis conflatur, sed & alia quæ subditis imponuntur, significat, ut notum est. Jam vero ex Herodoto constat, Cambysem Phœnicibus & Cypriis, qui dederant se, naves ad hoc bellum injunxisse, & a Polycrate Samiorum tyrannonauticas copias postulasse. Quidni etiam reliquis insulis, licet nondum subactis, imperare potuerit idem, causam non video. Quod autem, secundum Herodotum, nihil certi constitutum erat circa tributa tempore Cambylis, id huic negotio non officit. Quæ enim ad bellum conferuntur, extraordinaria sunt tributa, sine quibus miles neque ali, neque educi potest.

Obj.

Obj. V. Sed *Cambyſes uxores alias habuit, & inter eas ſororem utramque, Atoſſam & Meroen.* R. Neque Aſſverus una uxore contentus, quod fatiſ ex Scriptura patet. Unam quidem inter alias honoravit, diadema imponendo, reliquis tamen uti non deſiit. Sed quod matrimonium Cambyſis cum ſororibus attinet, illud ſine dubio non diu ante tempora expeditionis *Ægyptiacæ* contigit, & quidem poſt regnum anni duodecimæ. Diu enim non convixiſſe ſororibus Cambyſen ſuſpicari quis poterat, cum nullam ex eis prolem reliquerit. Et quod ex *Perſarum Regiſ* Judicibus quæſiverit, num tales nuptiæ permiſſæ, indicio eſt poſt mortem *Cyri* celebratas. Sorores enim ſub *juris ſpecie* in matrimonium pellecturus, nunquam id ſub *Cyro Patre* tentaret, mandata quidem ficta ad occidendos *Proceres* præferre poterat, ſed ſi *jure res aggredienda*, opus, ut præter ipſum nullus alius *juris vindex* ſupereſſet, ſi negotium ſuccederet, quod *Cyro Patre vivo & familiam ſuam curante*, eſſe non poterat. Nec verofimile eſt, ſororibus unquam *Eſtherem* prætulſiſſe, diadema imponendo, quamdiu & illæ uxores erant, unde poſt duodecimum annum factas facile eſt concludere. Neque *Eſtherem* puto diu in contubernio *Regiſ* manſiſſe, ſanctam ſoſminam & *Cambyſis moribus minus congruentem*, cum *Mardocheus* (non ſiſque omine forte) dicat: *quis ſcit an non ob tempus hujusmodi perveneris ad Regem?* Ipſe quoque *Mardocheus*, qui *Miſcbneh* *Regiſ* c. X factus (quod nomen dignitatis magis quam ordinis) poterat in *Judæa Satrapa* conſtitui, in qua provincia ad minimum ſecundus a Rege erat. Iviſſe enim illum in provinciam, ex *Eſd. II, 2* clarum eſt, ſed pro certo affirmare non auſim, quod ſub *Cambyſe* & non potius ſub *Cyro* factum. Quicquid ſit, ire & redire poterat, ſub *Cyro* ſaltem ut unus ex primariis, ſub *Cambyſe* autem ut *Satrapa*. Nec obeſt, quod *Nehemias* de avacitia antecęſſorum ſuorum c. V, 15 dicit, cum inter tempora *Cambyſis* & ea *Artaxerxi Longimani*, quibus *Nehemias* *Judææ præſuit*, tot interceſſerint anni, ut facile de aliis præfectis loqui poſſet. Accedit quod nihil de templo *Judæorum* ædificando ab hoc *Aſſvero* decretum, cum tamen indubie *Cyro* ſuſceſſerit, cujus ratio reddi non poteſt alia, quam *Eſtheris* brevem fuiſſe auctoritatem, & *Regiſ* ipſius inſecutam mortem, *Mardocheo* in ſuper

in pro-

in provinciam profecto. Qui tamen forte ad Darium redire, resque provinciarum & Judæorum procurare poterat.

Th. XIV.

Palmaris itaque objectionibus solutis (reliquæ enim nullius momenti sunt) ad rem redeo & Assverum non alium, quam Cambysem fuisse, ex similitudine morum probo. Temulentus & mentis non compos Cambyles erat, & an aliter de Assvero judicari potest, qui in convivio Hamani nationem integram extirpandam vendidit? Verum quidem est, quod Summi Rectoris arbitrio mutatum sit sanguinarium hoc decretum, sed quis inde Assvero honos? qui non jure, non pudore motus, solius juvenulæ amore pellectus, non in Senatu, sed in convivio acta resciderit & Amanem merito supplicio affecerit. Durus & austerus Cambyles, & an melius de illo ferri judicium potest, qui legem tulerat, ut occideretur quicunque in regis vestibulum intus introivisset non vocatus. Fuit quidem Lex inde a Dejcis temporibus lata, ne cuiquam Regem coram aspicere liceret, sed ideo non morte statim multabat. Et sufficiens crudelitatis Assveri indicium timor Estheris est, quæ, deamata licet, inter spera vitæ metumque anxia hæsit. *Et sic ingrediar ad Regem, licet non secundum Legem, & si periero, periero.* Plura autem inter utrumque parallela non dubito inveniendâ, si plura nobis ex Historia sacra de Assvero nota essent.

Th. XV.

Fateor, minimam Commentatorum partem in hac sententia esse, quod Assverus Estheris fuerit Cambyles, & præter antiquum illud Judæorum Chronicon *Sedor Olam Rabbab* non citari fere nisi Genebrardum & Vatablum, qui posterior ex mente saltem Ebræorum pronuntiat in Commentario ad Estherem. Sed si Chronicon illud vetus *Rabbi Jose Ben Chelpea* attribuendum, ut Bartoloccius vult, & ut doctissimus Wolfius in Bibliotheca Ebræa probabile judicat, ad minimum quod primam ejus compositionem, eam sane ætatem fert, ut non parum huic sententiæ opituletur. Quicquid demum sit, liceat mihi tritam minus semitam ingredi, quamdiu illi, qui alias investigarunt vias, gloriari non possint se acropolin pervenisse, sed potius omnia incerta, & sibi invicem contraria nobis tradiderint.

✻ (417) ✻
ACTORUM
ERUDITORUM,
Quæ Lipsiæ publicantur,
SUPPLEMENTA.
Tom. VIII Sect. X.

LES VIES DES PLUS CELEBRES JURIS-
consultes &c.

h. e.

VITÆ CELEBRIORUM JURE CONSUL-
torum, omnium nationum, tum veterum, tum recen-
tiorum, prope quingentorum, ex optimis
Autoribus collectæ.

Parisiis, apud L. Sevestre, 1721, 4.
Alph. 3 pl. 8.

Commentarios hos *Petri Taisand* de Vitis Jctorum, non-
dum quidem, ut videtur, plane absolutos, dignos tamen
putavit filius *Claudius Taisand*, Cisterciensis, quos
in publicum emitteret, quoque melius de cineribus paternis me-
reretur, vitam auctoris præmisit, cujus summam hic repetere
non gravabimur. Natus est Petrus Taisand Divione d. 7 Jan.
1644, patre Joanne, Præfecturæ Divionensis Cæsiliario, &
matre Margareta, Antonii Valloti, celebris causarum Patroni,
sorore. Ingenii fertilitatem mature prodeus, ita mox, tum Ma-
truelis Valloti, tum Tolosæ Jctorum institutione profecit, ut
nondum octodecim annos natus in Academia Aurelianensi sum-
mos in Jure honores omnium plausu capesseret. Causas inde
multas Divione, imo & Parisiis egit, ubi cognati sui Benigni
Bossueti, ut & Moignonii Præsidis, apud quem tum conven-

tus eruditorum instituebantur, & Scuderizæ familiaritate usus; quibus humaniorum literarum studium apprime probavit. Redux tamen Divionem factus, 1673 uxorem duxit Marcellinam du Boys, equa duodecim liberorum parens non nisi unicum reliquit filium Claudium, Cisterciensibus, & filiam unicam, Ursulinis Divionensibus adscriptam. Ceterum dum Regi a Consiliis, apud Burgundos Sebusianosque Quæstoris munere fungeretur, simul studiis continuo operatus est, quo factum ut & ederet nonnulla & alia affecta relinqueret in manuscriptis. Eminent in illis Historia Juris Romani 1678, & Commentarius in consuetudines Ducatus Burgundici 1698 editus, cui Noster multum affundi posse luminis sperat, ubi proxime, quod pollicetur, e schedis paternis edet *Observations & Maximes, Questions & Arrêts sur le Droit Romain, Coutumier & Francoïis, avec un Traité des Decrets & Crises*; tacemus opuscula ejus theologica, librum precum peccatoris penitentis, de humiliatione vera & ficta, atque alia. In scriniis exstant præter plura alia, Jus Canonicum & Civile; Collectanea apophthegmatum, axiomatum, observationum tum aliarum tum physicarum, poematum Latinorum æque ac Gallicorum &c. septuaginta Voluminibus in forma 12 digesta, e quibus grande opus sub *Taisandianorum* titulo concinnari posset; Proverbia Hispanica ex Italicis, Latinis & Gallicis illustrata; Regulæ Artis Heraldicæ; Epistolæ varii argumenti, aliaque. Sed his demum Vir varia eruditione & præclaris animi dotibus conspicuus immortalis est A. 1715 d. 22 Mart. Quod ad Vitas nostras attinet, nemo forte in iis quæsierit Solonem, Lycurgum, Numam Pompilium, Justinianum, Gregorium IX, Innocentium quartum & similes, quos inter Legum-latores potius quam Legum consultos referre satius fuerat, sed desiderabuntur forte etiam nonnulli, quorum nimirum nullum apud Fichardum, Bertrandum, Pancirolum, Guil. Grotium, Henelium, in Indice item Labitti & similibus scriptis, quibus sæpissime utitur, vestigium invenerat Autor. Laudanda tamen est inprimis ejus industria, quoties de civibus suis commentatur: ita enim e. g. *Antoni Fabri (Fabre)*, qui A. 1557 d. 4 Oct. natus, decessit mense Martio 1624.

Viri

Viri magnæ dignitatis & exquisitæ in Jure doctrinæ, quam Co-
dex Fabrianus & scripta alia produunt, vita ac testamentum, sup-
peditatis a propinquis ejus monumentis, fuscè admodum inde p. 187
p. 187 ad 246 describitur, ubi etiam de filio ejus, non sexto, sed secundo natu,
ut est in Historia Academiæ Francicæ, Claudio Vaugelasio, multa habentur lectu dignissima. Nec forte ali-
bi quam apud Nostrum vitam *Caroli Fevret*, die 16 Dec. 1583
nati & pridie Idus Sextilis 1661 mortui, tam luculenter enarra-
tam invenias, cujus Viri, opere egregio *de Abusu* aliisque inclu-
ti, symbolum memoratur: *Conscientia virtuti satis amplum
sbeatrum est*, monumentum vero a filio Divione positum hoc:
D. O. M. Hic jacet clarissimus Carolus Fevret, Senatorum fili-
us & parens; Senatoriam tamen dignitatem haud gessit, quip-
pe qui a Rege ultro bis oblatam recusavit, & in Patronorum
ordine stare maluit. Orator enim ut in Foro, sic in Aula ma-
ximus, & Ludovicum XIII patriæ offensum exoravit; & Con-
daos Principes pro Senatu sæpe adiit, nunquam sine laude di-
missus; sacri prophanique Juris scientissimus, Pontificiæ ac
Regiæ potestati editis *de Abusu* libris metas posuit utrimque
probatas; claros temporis sui autores posteritati commenda-
vit; Pybracum Gallum Latino splendore reddidit; doctrinam
in eo pietas, pietatem doctrina illustravit; Vir immortalitate
dignus. Posuit gratus & merens patri Petrus Fevret Senator
MDCCI monumentum. &c. Tacemus, quæ de Gabriele Gue-
ret, qui inter alia libellum edidit ingeniosum *La Guerre des
Auteurs*, de Benigno Milletoto Dn. de Villi, Stephano Pasquierio
aliisque non ubivis obvia collegit Autor industrius.

JOANNIS STRAUCHII, SÆCTI SUMMI,
Vite aliquot Veterum Juris Consultorum: conquistavit,
recensuit, Indice instauravit & Præfationem præmisit
CHRISTIANUS GOTTLIEB BUDER, Bi-
bliothecarius Ducalis Saxon. in Academia
Jenensi.

Jenz, apud Adolph. Christ. Bottigerum, 1723, 8.

Plag. 9.

Post editam Decadem vitarum Jctorum, de qua diximus in Actis A. 1722 M. Aug. p. 413, pergite de Jctis bene mereri Cl. *Buderus*, qui utique non parum sibi obstrinxit eruditos, dum Celeb. *Strauchii*, qui Jenensium & postremo Giessensium ingens decus fuit, programmata in promotionibus Candidatorum Juris inde ab A. 1671 ad 1674 Jenz exarata omnia (quindecim vero tantum exstare putat, nisi forte Giessam A. 1677 delatus institutum profecutus fuerit, ubi tamen vix ultra biennium superstes fuit) in unum fasciculum collegit & ab interitu vindicavit. Quare non modo veterum Jctorum, verum & recentium, in quibus eminent *Jo. Schilterus* & *Jo. Phil. Slevogtius*, magna nomina, memoriz optime consuluit. Ita enim rem instituit *Strauchius*, ut Jctorum veterum vitis subjungat, comparatione quadam instituta, vitas Candidatorum, quæ causa fuisse videtur, ut in illis recensendis ordinem ab aliis Biographis servatum minime attenderit. Exhibentur vero sigillatim vitæ *Savii Juliani*, *Celsorum Patris & Filii*, *Hermogeniani*, *Cassii Longini*, *Æmylii Pauli Papiniani*, *Lucii Volufsi Meciani*, *Africanani*, *Auli Cascellii*, *Servii Sulpitii*, *Pegasi*, *Martiani*, *Julii Pauli*, *Titi Aristonis*, *M. Cocceji Nervæ* & *C. Aquilii Galli*. In his tantum abest, ut *Rutilii*, *Bertrandi*, *Hottomanni*, *Panciroli* aliorumque scrinia compilaverit Autor, ut potius errores eorum subinde indicaverit, & sententias erudite vel impugnaverit, vel confirmaverit; præterea Legum inscriptiones emendavit, diversasque leges elegantissimæ doctrinæ luce collustravit. Nos cum speciminibus dandis superfedeamus, temperare tamen nobis non possumus, quin hic transcribamus e Præfatione elogium Cel. *Strauchio* ab Ill. *Jo. Phil. Slevogtio*, discipulo ejus haud impari, jam pridem positum, quod ita se habet: *Quantus in Strauchio quondam nostro non juris modo civilis & sacri, privati ac publici, sed litteraturæ omni & reconditissima Philosophiæ, junctæ insigni vixit duntaxat, paratus? Quanta Latiniissimi styli, ad Sallustij & Plinii junioris exemplum*

plum accedentis, gravitas & robur? Quanta in strictissima brevitate ubertas sententiarum? Taceo majestatem, & quendam, ut sic loquar, fastum sermonis, quotiens Oratoris sustinenda partes erant: testisque locuples est plena generosi spiritus dedicatio Kalendarum Januariarum. Taceo Epigrammata, mirifico vigore atque acumine præstantissimos avi hujus Poetas provocatura, ut una in sede tam diversas ingenii dotes convenisse, unum eundemque Virum cum Philosophis certasse subtilitate, cum Criticis Polyhistoria, cum aliis oratione tam vinceta quam soluta, & quamcunque partem Jurisprudentiæ aggredetur, in ea ita excelluisse, ut nihil aliud egisse videretur, parum a prodigio absit. Sane attestantur illa in publico Jure Controversia, illa de Imperio maris, de centum lapidibus urbicariis, de Kalendar. Januariis, ipsæque ad Decisiones Justiniani dissertationes; quas postremas Venori Apellæ jure compares; tandemque & Juris Canonici amenitates; si suo vivere arbitrato, solisque studiis vacare Strauchium contigisset, usminem eodem priorem facile futurum.

CHRISTIANI GOTTLIEB BUDERI OPU-
scula selecta Illustr. & præstantiss. Actorum de
ratione & methodo studiorum Juris.

Jenæ, ex officina Hartungiana, 1724, 8.

Plag. 22.

NOvam nec minus utilem Erudito Orbi collectionem dedit Cl. Buderus, dum non sine studio singulari conquisivit opuscula, quibus idonea discendi juris via aperitur. De antiquis hujus generis methodologis, quos ita vocemus, nihil attinet plura dicere. Satis noti illi sunt, & succincte enarrantur tum a Nostro in præf. tum a Celeberr. Struvio in Biblioth. Juris Select. c. VII; quam ipsam bibliothecam suis auxit accessionibus, & novis euris locupletaturum se pollicetur Buderus. Hac quidem collectione præfenti recentiorum exhibet Jureconsultorum libellos, qui hoc fere ordine dispositi sunt. Sectione

prima: I *Joannis Barbeyracii* Oratio de studio Juris recte instituendo; II *Ulrici Huberi* Dialogus de ratione Juris docendi, & discendi; III *Jacobi Maßertii* dissert. de imminuendo labore studii Juridici; IV *Joannis Henrici Bergeri* Manu ductio ad studium Juris; V *Joannis Schilteri* Cursus studiorum civilium. Altera Sectione exhibentur: I *Jo. Philippi Slevogtii* Progr. de Philosophia Jurisconsultorum; II *Joannis Barbeyracii* Oratio de conjungendis Jurisprudentiæ & Historiarum studiis; III *Antonii Schultingii* Oratio de Jurisprudentia historica; IV *Ulrici Huberi* Orationes tres de studiis (Jurisprudentiæ) rite prudenterque instituendis, & cum elegantioribus literis conjungendis; V *Emundi Merillii* Oratio de prorogando Juris studio, ex *Gundlingianis* P. VIII p. 247 sq. hic recusa. Minime dubitandum, permultum utilitatis a Juris studiosa juventute ex hac collectione depromi posse; etsi negare vix liceat, non uno omnes has de Jurisprudentiæ studiis præceptiones loco numeroque habendas videri. De Schilteri certe consiliis, quæ hic extant, fatetur doctiss. Collector, eorum eventum hac Academicarum conditione vix sperandum esse. Idem ex *Francisco Duareno* rectissime in fine præf. subjicit: „videndum est, ne „facilitate illa tractandi Juris, quam ipsis demonstramus, in „perniciem suam abutantur, & ea re freti laborem discendi re- „mittant. Fallitur enim, quisquis putat, viam ullam excogi- „tari posse, qua sine labore, studio, cura, vigiliis, ad plenam „Juris scientiam pervenire liceat.„ Ceterum promittit perindustrius Collector alterum fasciculum de Juris publici, Feudalis, Canonico-Ecclesiastici studiis recte instituendis.

JOH. DANIELIS SCHOEPFLINI, IN ACADEMIA ARGENTOR. HIST. & ELOQU. P. P. ANTIQUitates ALEMANNICÆ.

Argentorati, apud Joh. Reinh. Dulsseckerum, 1723, 4.
Plag. 8.

IN concinnandis his Alemannorum antiquitatibus, muneri sibi publice demandati rationem habuit Celeberr. Autor, quaque

quaque industria de Origine, fati & successione Navarre A. 1710 est commentatus, tali nunc quoque, illustrandis antiquæ gentis Francicæ & Argentoratensium suorum rebus accommodam scriptionem perfecit. Eleganti brevitate integra Veterum Alemannorum fata, ab origine gentis usque ad extinctionem eorum Remp. deducta, memorabilemque trecentorum annorum historiam, ex solidioribus scriptorum monumentis erutam, duo capita complectuntur. *Priori de origine, situ & moribus Alemannorum* docet Noster, Alemanniam veterem, Rheno, Danubio, Mœnoque fluminibus distinctam, magnam olim Magnæ Germaniæ partem comprehendisse, sed, mutatis subinde ejus terminis, decrescente paulatim occidentali Romanorum Imperio, demum, versus meridiem, per Helvetiam ad lacum Lemannum extensam videri, postquam, superato Rheno, Alemanni maximam Sequanorum, Gallicæque adeo Belgicæ, partem armis occupassent. Originem gentis dubiam & obscuram esse, nec de nominis ratione magis constare. Relictis aliorum variis conjecturis placere Agathæ Scholastici sententiam, ex vetustiori Historico, Asinio Quadrato, perhibentis, Alemannos, quasi *Allerley Männer, Allmänner, vel Allemann*, dictos, quod convenit ex variis nationibus collecti popululum illum ab initio constituisent. Et primam quidem Alemannorum mentionem sub Imp. Caracalla, in ejusque cognomento, occurrere. Novum plane, circa ista tempora advenam, popululum Gallis, qui desertas a Marcomannis inter Rhenum & Danubiam occupassent regiones, sese junxisse, inde nova & varia multitudine ex gentibus Rheticæ, Pannonicæ Germanicæque auctum, mox certam Reip. formam sibi induxisse, eamque discrepantem a plerisque Germanicæ Gallicæque populis. Hinc memorari sub Valeriano & Gallieno Alemannorum Reges, quos plures simul diversis pagis præfuisse, conjectari liceat. Pagos hos, in quos Alemannia divisa fuerit, (de quibus jam Sec. XVI scriptor, *Henr. Bebelius*, peculiari dissertatione egit, Nostro quidem non citatus,) atque civitates etiam per illos pagos, ex Geographo Ravennate enumeratas, cernimus. Ingenio, moribus, corporisque habitu Alemannos a Germanis vix

discer-

P. 31

14

p. 19.

- discernendos fuisse, communem quoque utrique populo religionem, communes Deos, communem suspensorum & vaticiniorum morem fuisse. Hoc loco Kruzmanni, quem ab Alemannis acceptum Deastrum Argentina superstitione coluisse fertur, mentionem facit, eumque pro idoli alicujus Græci aut Romani statua certissime habet. De Jure Alemannorum satis constare, quid circa illud, subjugata Alemannia, Francorum Reges, Theodoricus, Childebertus, Chlotarius II & Dagobertus fecerint. Ceterum lingua a Germanis non alienos fuisse Alemannos, ex variis antiquitatis fragmentis, partim ex nominibus Regum Alemannicorum, originem German. referentibus, constare. Genti vero populofissimæ bellisque gerendis natæ nunquam defuisse materiam bellandi, imprimis cum Romanis eorumque Imperatoribus, labescente Romana potentia, & Gallici soli ubertate subinde Alemannos, una cum remotissimis Germaniæ populis, alliciente, initio *Cap II* ostenditur, quod de rebus Alemannorum gestis usque ad extinctam eorum remp. inscriptum est. Itaque iusta bellorum, quæ Alemanni Romanis Imperatoribus moerunt, historia contextitur, initio facto ab infelici Alemannorum cum Bassiano Caracalla prælio, circa a. ær. Christ. 213 ær. Capitol. 966 ad Mœnum commissio. Quam infesta, quamque pervicacia fuerint illa bella, quantis copiarum cædibus partæ Romanis victoriz constiterint, quæ vastitas a Barbaris irruentibus Galliz Italizque inducta, quoties debilitati opibusque exhausti Alemanni, velut a Maximino Thrace, Probo, Maximiano Herculeo, Constantio Chloro, Constantino M. Juliano, Theodosio M. & Honorio, tamen arma subinde resumerint, ex occisorum sanguine quasi novis exercitibus enatis, utque pacem suppliciter impetratam, velut a Constantino M. filio, Constantino, Julianoque, mox immani ferocia iterum perruerint, juxta seriem temporum exponitur. Nec minus Argentorati veteris inclutz in illis bellis memoriz studiosus, Noster inter illas 45 ad Rhenum urbes, a Barbaris per Julianum Cæsarem receptas, Argentoratum fuisse docet, celebre in campis Argentoratensium cum septem Alemannorum Regibus confertum prælium, victoriamque ab eodem Juliano obtentam,

tam, describit, simulque conjecturam, quasi Argentoratum ex vico oppidi formam ab hoc victore accepit, erudite confutat. Sed ad oppressionem Alemannorum, a Francis demum factam, se convertens, tum occasionem bellorum, tum ipsa eum Francorum Regibus bella, demum inclutam ad Tolbiacum pugnam, fatali Alemannorum occisione non magis, quam Chlodovæi R. ad Christianorum sacra conversione memorabilem, porro initiationem Regis, ejusque vulgo tradita miracula, exponit. Ceterum, totam fere Alemanniam Francici juris factam, postea per Duces a Francis Regibus constitutos regi cœpisse, inde Ducatum Alemanniz exortum, ipsam quoque Alsatiam tractu temporis complexum esse, saltem attingit, & cum sine libertatis populi Alemannici finem commentationi suæ imponit, cujus meritis quidem laudibus nihil officiat, si, restare adhuc non pauca, dicamus, quæ solertis alicujus Antiquitatum Alemannicarum indagatoris curas mereatur, qualis ut propediem sese offerat, ac vestigiis Autoris nostri doctissimi insistet, amor harum literarum exoptare nos jubet.

P. 55.
58.

GOTOFREDI MASCOU EXERCITIO INAUGURALIS de Sectis Sabinianorum & Proculianorum in Jure Civili.

Aldorfii Noricorum, typ. J. G. Kohlesii, Acad. typogr. 1724, 4 Plag. II.

Non sine magna lætitiæ significatione recensita est nuper his ipsis in Actis M. Jun. 1724 pag. 258 sqq. doctissima Jo. van NISPEN diff. inaug. juridica de sepulchro violato, meritoque in sine ejus recensionis, crebrior hujusmodi Diff. inaug. voluminibus quorundam præferendarum, transmissio exoptatur. Ac omnino nobis gratulamur, quod eidem nunc jungerè liceat hanc, cujus modo titulum dedimus, eruditam certe exercit. inaug. haud ita multo post, quam *Cl. van Nispen* suam edidit, publice Aldorfii solemniterque excussam, cujus Nobilissimus Autor, qui Celeberrimi Fratris docta vestigia sollicite premit, dignus sane est, cujus laudibus elegantissimus ille

Kkk

Scazon.

Scazon, a felicissimo juxta & undecunque doctissimo Academiæ Aldorf. Poeta & Oratore adjectus, destinaretur. Recensēbimus, quoad fieri potest breviter, & ipsis fere Cl. Autoris verbis, laudatam Dissert. quæ Capitibus omnino VIII absolvitur. De singulis pauca delibabimus.

Cap. I de *Origine Sectarum & primis earum autoribus*, exponit, ac paulo fufius de *C. Atejo Capitone*, & *Q. Antistio Labcone* tractat, quos *pacis decora* Tacitus appellet, quique originem dederint sectis, quibus *Sabinus & Proculus* deinde nomen adjecerint.

Cap. II de *Primoribus Sectæ Sabinianæ* inscriptam est; ostenditurque in eo statim ab initio, *Massurium Sabinum*, qui *Capitoni* successit, Scholæ suæ nomen *Sabinianum* reliquisse hæreditarium. Prolixe hic de eodem *Mass. Sabino*, *C. Cassio Longino*, (a quo *Cassianæ* Scholæ nomen deductum,) *M. Cælio Sabino*, (*Cassii* successore, qui extinctum fere, *Cassii* fœna, *Sabinianorum* nomen Scholæ quasi postliminio reddidit,) *Prisco Favoleno*, *Aburnio Valente*, *Tusciano*, *Sabio Juliano*, ultimo Scholæ *Sabinianæ* antistite, agitur, fitque transitus ad

Cap. III, de *Primoribus Sectæ Proculianæ* insignitam. Observat Clar. Autor, *Cujacium* Observ. Lib. XVII cap. 28 monuisse, in optimo quodam codice regularum *Ulpiani* constanter legi, *Proculejanos*, uti & in *Pandectis* in L. 2 de O. J. scriptum legatur hoc nomen; se tamen ipsam vocis analogiam sequi malle, quam & Imperator in §. 25 Inst. d. D. R. si amplectus. Inter *Labconis* sectatores primum apud *Pomponium* in encliridio obtinere locum *M. Coccejus Nerva*, pater, hic memoratur, qui *Cæsari Tiberio* familiarissimus, secundum eundem *Pomponium*, fuerit, observaturque, filium habuisse *M. Coccejum Nervam*, Jctum, qui ipsi cum *Proculo* successerit; nepotem *Nervam* Imperatorem. Subjungitur *Sempronius Proculus*, ex cujus nomine, honorificum duxerint discipuli, *Proculiani* dici. Eodem tempore vixisse *Coccejum Nervam*, filium, probat Cl. Autor, eique comitem addit *Longinum*, a *Cassio Longino* diversum; *Pogasum* deinceps producit, de quo cum nonnihil dubitanter scribere videatur Cl. Autor, nobis infra paucis

pauca de eo differendi occasio erit. Hunc ordine excipere videmus *Celsum, patrem*, cui *Juventii* prænomen gentilitium, & ita cum filio commune fuisse, Grotio fuit persuasum; quem sequitur continuo *Juventius Celsus, filius*, qui Proculianam deinde Scholam nobilitasse fertur; denique *Neratius Priscus*, qui agmen Proculianorum apud Pomponium, cujus testimonio Consul fuisse probatur, claudit. Horum omnium vita & merita strictim percontentur.

Cap. IV titulo gaudet: *de Sabinianis & Proculianis quibusdam secundi ordinis*. Memorat Cl. *Mascov*, se, postquam ad ductum Pomponii in enchiridio, de iis Jctis, qui utriusque Sectæ antistites & quasi primarii vindices extitissent, dixerit, eos nunc Jctos, qui alterutri Sectæ ab interpretibus accensentur, ab iis seligere velle, qui postea media via incedentes, HERCISCUNDORUM numero habendi sint. Ac primum eos in scenam producit, quos *Proculi* partibus addictos reperit, in quibus ætatis ordine primas tenet *Atilicinus*, qui non infimi ordinis Jctus Justiniano audit: hunc excipiunt *Ursejus Ferox & Titus Aristo*, Plinii elogio condecoratus. *Ulpium Marcellum & T. Cajum*, quos nonnulli Proculianis annumerant, verisimiliori conjectura, media jam via incessisse, alibi se probaturum spondet Autor. Pergit hinc ad *Sabinianos secundi ordinis*; nominatim ad *Minicium Natalem; Sextum Cæcilium Africanum; Terentium Clementem; Volusum Macianum*; denique *Vindium Verum*. Addit, *Cervidio Scævola* non sine ratione inter *Herciscundos* locum se dedisse. Atque ita progreditur ad

Cap. V, agitque in eo *de causis, progressu & exitu sectarum in Jure Civili*. Culpam omnem unius hominis ambitioni tribuendam putat, *Antistii* nimirum *Labeonis*, qui ingenii æstu & doctrinæ fiducia sublatus, extra veterum traditionum fines longius evagari cœperit, neque Sectatoribus destitutus fuerit, pressus vero simul sit invidia *Ateji Capitonis*, in iis, quæ ei a Præceptoribus tradita essent, perseverantis. Horum deinde magistrorum vestigiis insistentes discipulos, qui *Labeonem* sequebantur, in alto vehi, & Philosophorum ratiocinia liberrime juri civili immiscere; qui *Capitonis* placitis inhærebant, pres-

fius disputare, & morem civitatis Philosophorum argutis præferre voluisse, ait, securos, si sub veterum autoritate delitescerent. Hinc *Augustum*, qua ex causa, incertum, constituisse, ut ex autoritate ipsius responderent JCTi; subfuisse forsitan occultam firmandæ dominationis rationem, qua incertum hac ratione jus redderet, cum contraria diversæ Sectæ JCTorum responsa mire distraherent civium animos. *Sabino* inter reliquos hanc potestatem a *Tiberio* concessam legi, ceteris, ut *Sabini*, sic *Proculi* asseclis, idem beneficium & autoritatis incrementum datum, conjectura verisimili concludit Nobil. Autor. Sic sectas sub Augusto, Tiberio, Nerone, Vespasianis & Trajano, ceterisque, stetisse, donec jam fuetum tyrannidis populum, primum jure certo sibi devinciret *Hadrianus*, dein ipsius explicationem antiquo more peritis promiscue concederet, eoque tolleret *Sabinianorum* & *Proculianorum* dissidia, fiduciæ ac peritiz id tribuens, quod antea sectæ & autoritati concedebatur. Placuit hæc ipsius Cl. Autoris verbis recensere, qui ea deinceps ulterius deducit.

Cap. VI *Responsa prudentum, vigentibus Sectis*, confiderat. Ex autoritate Principis respondisse Juris peritos, eorumque responsa eam autoritatem habuisse, ut judici ab iis recedere non liceret, ex institutis patere, ait, disquiritque deinde, apud quos Judices responsoꝝum prudeatum maximus fuerit usus.

In Cap. VII *resolvitur Quæstio: an diversam Philosophiam secuta sint Sectæ? Proculianos, Servium Sulpicium*, qui primus Philosophiam Stoicam Juri Civili adjunxit, *Stoicorum* placita Jurisprudentiæ immiscuisse; *Sabinianos* quoque *Stoicorum* præceptis favisse, contra *Emundum Merillium*, qui eos Academicis adscribere voluit, evincitur.

Caput denique VIII, idque ultimum, *præcipuis dissensuum inter Sectas, qua supersunt, vestigiis* indagandis destinatum est. In hoc capite, quod omnium est prolixissimum, postquam generatim, pleraque Sectarum dissidia jam ante Justinianum composita fuisse, monitum est, figillatim complura dissidiorum, quæ inter Sabinianos & Proculianos olim agitata sunt.

sunt, capita evolvuntur, & nervosa eorundem recensio historica suppeditatur, cui disquisitioni XXIX §. §. sunt dicati.

Ceterum *Caput nonum*, in quo de HERCISCUNDIS agere voluit, Cl. Autor, ob spatii præfiniti angustiam, in præsens omittere, & MISCELLIONES suos alii temporis asservare decrevit; quibus promissis ut, quamprimum fieri possit, stare velit, omnino est exoptandum. Obiter vero in hac elegantiss. Diff. & alia quædam præclara sunt observata. Ita e. g. p. 25 1 sq. memorabile illud *Enchiridion Pomponio* adscribit, putaque, Lúd. Charondam & Franciscum Hotmanum carpenti impetu ductos fuisse, quando ille id a Triboniano, e variis juris autoribus, sub Pomponii nomine confictum exillimavit; hic illud inter fabulas & deliria Triboniani retulit. P. 36, 37 digressio de *Edicto perpetuo* reperitur.

Atque hæc est brevis, sed sufficiens forte Diff. hujus inau-
doctissimæ recensio, cui hoc unum addere liceat, dolendum utique esse, Cl. Autorem, ubi cap. III p. 21 inter Sectæ Proculianæ Primores PEGASUM quoque numeravit, non inspe-
xisse eruditissimum Viri, dum viveret, longe clarissimi, Jac. Hafæi, de Berytenfi Jureconsultorum Academia, Librum sin-
gularem, (*) utpote in cujus Capite IV multa, quæ huc perti-
nent, reperire licet, neque tantum ille locus Juvenalis, in Sat.
IV v. 76 sqq. qui & a Cl. Mascovio est adductus, in quo expres-
sis verbis de Pegaso loquitur Satyricus, hic excitatur, sed & in
Sat. III v. 114 sqq. de eodem PEGASO agi, perquam ingenio-
se ostenditur. Cum felicissimum conjectorem se demonstrave-
rit aliquoties in hac Diff. Cl. Mascov, forte præter rem non
acturus foret, si nonnulla, quæ in Capite laudato doctissime
ab Hafæo sunt disputata, ulterius in promisso hujus suæ Diff.
Supplemento expenderet, suamque sententiam, expromeret

Kkk 3

de

(*) Occupat is primum locum in quinto Fasciculo novæ Libro-
rum rariorum collectionis. Obiter notamus, in hoc libro p. 112.
Cap. XI §. 4 *P. Egnatium Colerem*, cujus occasione de PEGASO
in antecedentibus egit, in Catalogo Philosophorum Stoicorum
Cel. Jo. Alb. Fabricii omissum esse, notari, quem nec in Supple-
mento ejus HEUMANNIANO reperimus.

de iis, quæ p. 46 contra doctiss. Bockelen scriptis Cl. Hafæus; & si forte de patriâ Pegasi, quam sibi non exploratam esse, p. 48 Hafæus fatetur; certiora interim cognoverit, simul paucis traderet, iisque adjungeret ea, quæ sibi viderentur de ingeniosa laudati Hafæi explicatione locorum, quæ ex Juvenalis Satyris sibi interpretanda sumsit. Quam felici enim copula, quicquid est literarum politiorum & humaniorum, cum Jurisprudentiæ studio conjungere satagat Cl. Mascov, vel hæc ipsa laus. Diss. cultissimo quoque dicendi genere conscripta, cuivis faciet manifestum, ut nequaquam dubitandum videatur, eam multa præclara in his ipsis argumentis, ad quæ expendenda felix ipsius ingenium indulgentiamque provocare ausi modo sumus, esse allaturum.

TRAITE' DES FORCES MOUVANTES PAR
Mr. de Camus, Gentilhomme Lorrain.

hoc est,

TRACTATUS DE VIRIBUS MOTRICI-
bus, Autore CAMUSIO, Nobili Lotbar.

Parisis, apud Claudium Jombertum & Laur. Contium, 1722, 8.

Alph. I plag. I I, Tabb. æn. 8.

CL. Autor populari modo proponit, quæ in Mechanicis hodie demonstrari solent & machinas nonnullas atque instrumenta mechanica breviter describit. In duas igitur opus suum distribuit partes, quarum priore de æquilibrio corporum gravium, de vulgo sic dictis potentiis mechanicis, de percussione, cum in genere, tum gravium cadentium atque elasticorum, & de motu corporum agit; posteriore machinas a se potissimum inventas, ut ait, e. gr. machinam ad conterenda corpora, veluti herbam Nicotianam, in pulverem subtilem, geranii quoddam genus ad onera facile elevanda, machinam ad palos celeriter insigendos, machinam parallaxicam ad astrum in centro telescopii constanter retinendum, novos remos navigiis majoribus applicandos, ut aere tranquillo progrediantur, embolos antliarum

antliarum facillime agitandos, horologium nonnisi sex rotis constans, horologium exiguum minuta secunda monstrans; horologium exiguum portatile sonitu campanulæ horas & ejus quadrantes indicans, et si ipsum nonnisi unico elatere animetur, carpenta & currus varii generis ab ordinariis dissidentes. Ceterum parti etiam priori theoreticæ practica immiscet, cum magis praxis, quam theoria ipsi curæ cordique esse videatur. Huc pertinent, quæ de incessu hominum, de motu navium, de attritu corporum, de fornicibus, de natura aeris & soni, de natura aquæ & venti in usum motus navium &c. habet. Non tamen dissimulandum est, pleraque uberiorem mereri discussionem, & figuras, quibus machinæ repræsentantur, esse admodum imperfecte delineatas.

DELLE SEZZIONI CONICHE DEDOTTE
nuovamente in Piano dal Cerchio &c.

i. e.

CONI SECTIONES NOVA RATIONE IN
plano a Circulo deductæ, & speciminis loco propositæ,
ut exinde de reliquis, quæ ab eodem deduci possunt, ju-
dicium fiat; Autore VINCENTIO SANTI-
NI, Florentino.

Lucæ, apud Dominicum Capurri, 1722, 8.

Plag. 6 Fig. zn. 28.

DEbetur opusculum hoc Conicum Nobili Florentino, qui nunc
iple in dedicatione ad Illustriss. & Reverendiss. Dominum
Falconerium, alimæ Urbis Governatorem, & Typographus in
Prophonemate ad Lectorem dedicationi subjuncto testatur,
discipulus est Famiani Michelini & Jo. Alphonfi Borelli. Car-
dinali Basadounæ in negotio Legationum quondam ab epistolis
fuit, ipsoque suadente & ex mandato Reginae Sueciæ Christianæ
impressioni pulcherrimi operis de motu animalium præfuit;
jam vero ab annis plusquam viginti Salifani, Abbatiz Furfensis,
haud procul Roma commoratur. Hyperbolam, a qua in-
cipit,

cipit, construere docet, circuli Diametrum sumendo loco
 Diametri Transversæ, capiendo abscissas in ejus productione,
 & ordinatas æquales Tangentibus circuli ductis ab extrema-
 tibus abscissarum. Postquam hoc modo Æquilateræ (hanc enim
 sub Hyperbolarum nomine solam considerat) generationem
 absolvit, & definitiones subjecit Lateris Transversi & Recti,
 Centri, Diametri, Asymptotorum, Foci, Applicatarum &
 Abscissarum, nec non generationem Oppositarum & Conjugata-
 rum Sectionum; proprietates aggreditur Hyperbolarum.
 Prima propositio ostendit rationem inter Ordinatas & Abscis-
 sas; & poterat corollarium esse perfacile ipsius generationis.
 Secunda cum corollariis Asymptotismum attingit. Tertia Tan-
 gentes determinat. Quarta exhibet rationes Segmentorum, quæ
 fiunt in Diametro ab Ordinata, Tangente, & vertice Hyperbo-
 læ. Quinta probat, Tangentem productam Asymptotis occur-
 rere. Sexta de æqualitate agit portionum Tangentis inter con-
 tactum & utramque Asymptotum interceptarum. Septima de-
 monstrat bisectionem rectæ ad Asymptotos terminatæ, & pa-
 rallele incedentis Tangenti; a recta per centrum & contactum.
 Octava suscipit ideam respectu reclarum ad hyperbolam ter-
 minatarum, conditionibus reliquis positis, ut ante. Nona hu-
 jusmodi est: invenire Hyperbolæ Focum, ad quem applicata
 potest quartam partem ejus, quod fit sub latere Transverso &
 recto. Et hic cum de Hyperbola finiat, nihil etiam est quod
 addamus, nisi quod pleræque demonstrationes non ex genera-
 tione, vel proprietate inde deducta, uti conveniebat, sed ex
 assumptione ejus, quod probandum est, & figura ad ejus tenorem
 quomocunque supposita, ducantur; unde fit, ut plerisque sit
 commune vitium circuli & ut nil probent. Quales cum sint,
 pleræque per totum opusculum, satis erit indicasse quasdam,
 in quibus res in oculos magis incurrit. Sic in sexta de Hyperbola
 assumit parallelismum rectæ NK & Asymptoti QA , a quo præ-
 cise totum negotium pendet; assumit, inquam, nam ex con-
 structione, cui demonstrationem illam superstruit, non sequi-
 tur. In octava sumit pariter a lineis, quas Asymptotis paral-
 læ ducit, constitui parallelogramma circa eam, quæ per cen-
 trum

trum & contactum; uti circa Diagonalem communem. Parabolæ generatio hæc est. Abscissæ sumantur super circuli Diametro & ductis ad ipsarum extrema perpendicularibus, capiuntur in ipsis ordinatæ æquales chordis circularibus, quarum arcus inde a vertice abscindunt dictæ perpendiculares. Diametrum circuli vocat Diametrum Parabolæ, eamque proinde cum Latere recto eandem facit. De generi reliquæ portionis Parabolicæ, quam circulus ejus non capit, quaque producendum erat crus utrumque parabolicum in infinitum, ne γρὺ quidem. Parabolas, a circulis concentricis vel Diametros in directum habentibus genitas, congruentes vocat. Ubi in Prop. 10 ostendit, quo modo inter se sint abscissæ & ordinatæ Parabolicæ, Tangentes ducit in undecima. Duodecima de Asymptotismo Parabolæ congruentium agit; & hic Geometria Parabolica finitur. Ellipseos generationem tam parum concinnam affert, ut mirari subeat, ex quamplurimis modis, quibus Ellipsin ope Circuli construi nemo non novit, Autorem incidisse in intersectionem circularum, quorum centra sunt Ellipseos foci seu poli, semidiametri autem inter quantitates datas æquales distantii foci cujusvis ab utroque vertice sic variant, ut, quantum una augeatur, tantum minuatur altera. Sed sic novum habitum induisse sibi videbatur descriptioni vulgari per filum axi æquale & affixum axi in focus, e qua manifesto deducta est aliena illa per circulos generatio. Quicquid sit, facile quilibet sibi persuaserit, proprietates quasdam vulgo ex una deduci solitas, etiam ex altera consequi. Qualis materies octo corollariis continuis hic implendis inservit. Hæc sequitur Tangentis determinatio pr. 13; ratio segmentorum, quæ fiunt ab axe, in rectis, ad extrema axis contingentibus parallelis, pr. 14; nec non quæ fiunt a Diametro in rectis parallelis ad contingentes extrema illius Diametri, pr. 15. Decima sexta hæc est: si ducta fuerit Tangens utcumque & a Tangentibus Ellipseos vertices secetur, a punctis autem intersectionum ad focos rectæ ducantur lineæ; anguli sub his comprehensi sunt recti. Demonstrationes decimæ tertiæ & decimæ sextæ iisdem nævis laborant, quales ad sextam supra notavimus; undecima & decima quinta aliis sibi

propriis; quod quis facile deprehendet, ut opera præcipua non sit, multa ea de re commemorari. Decima septima propositio: data Tangente & circulo circa axem Ellipseos, quæ ad intersectiones circuli & Tangentis ducuntur, perpendicularares sunt Tangenti. Decima octava, quæ numerum Ellipseos in similibus & concentricis Ellipsis, seu quarum axes sunt proportionales & coincidunt, ducta quavis Diametro, quæ ad intersectionibus hujus cum utraque curva ad axem sunt, inter se sunt ut diametri, quarum extrema ad dictas intersectiones consistunt. Ubi difficile est assequi, quidam sibi hanc hypothesis similitudinis, & coincidentiarum axium. Nonnulla demonstratione perspicitur; non enim hæc magis, quæ, ex hypothesis propositionis ducitur.

COMPENDIO DELLE SEZIONI CONICHE

d' Apollonio &c.

h. e.

APOLLONII DE SECTIONIBUS

Doctrina in facile Compendium redacta & recentioribus inventis proprietatibus aucta; Autore P. GUIDO

GRANDÓ, Theologo & Mathematico S. R. C.

Magni Ducis Hetruriae.

Florentiæ, e Typ. S. R. C. apud Tartini & Franchi, 1748.

Plag. 6 $\frac{1}{2}$ Tabb. zn. 7.

IN tanto numero scriptorum, qui tradunt proprietates Sectionum Coni, etiamnum desiderabatur Liber aliquis motu-
vus, materia plenus, in demonstrationibus brevis, & quod præcipuum est, ad Veterum methodum conscriptus. Hanc præstitit gratissimam & utilissimam Geometriæ studiosis Carolus *Grandus*, qui tam eleganter, tam copiose, & tanta præcipue brevitate persequutus est hanc partem Geometriæ, quam in Scholis plerique vix hætenus attigerunt, suis voluminum vel Analyticis characteribus deterruit.

ultra Elementa Euclidis raro progressi. Generationem Curvarum harum e Cono petit, quam ad eruendas proprietates tam commodam esse constat ac aliam quamvis. Ex ipsis vero proprietatibus passim elicit alias in constructione Problematum commodiores, quibus vel per motum continuum, vel per plura puncta Sectiones Coni in plano describuntur. Cum cuilibet notum sit, quznam in hujus generis scriptis locum inveniant, nihil attinet de singulis dici. Commemorabimus igitur summa capita tantum, eo ordine, quo Sectionum proprietates in ipsis dispositæ sibi mutuo connectuntur. Principium fit a relationibus, quæ sunt inter abscissas in Axibus & respondentes ordinatas: hinc prodit Theoria Tangentium, a qua deinde progressus fit ad ordinatas ad Diametros quasvis. Porro Foci determinantur, cum proprietatibus hinc pendentibus, compluribus adjectis, quas recentiores adinvenerunt. Asymptotismus Hyperbolarum etiam plene & pro rei dignitate explicatus comparet. Ubique, quæ generalia sunt & Sectionibus tribus communia, unicæ propositioni inserta unica quoque demonstratione firman- tur. Sub finem dimensiones variorum Spatorum imprimis Parabolicorum & Hyperbolicorum, nec non corporum e Spatorum hujus generis revolutione prodeuntium subjiciuntur, & plerumque per Indivisibilia, interdum tamen etiam per spatia differentialia, sed synthetice ubique demonstrantur. Inter dimensiones etiam locum habent Archimedæ, quoad Sphæram, Cylindrum & Conum, item Circuli quadratura per Indivisibilia expedita. Quibus omnibus accurate perfectis, nil superest aliud, quod addamus, quam Cl. *Christianum Aug. Hausen*, Matheseos in hac Academia Professore, utilitate operis permotum inter perlegendum versionem hujus opusculi Latinam adornasse, in gratiam auditorum, brevi cum Lectionibus ejus Geometricis proditura, & ab originali suo non differentem, nisi quod rationes & rationum compositiones symbolis expresserit, qualibus in his Actis passim utimur, Demonstrationes interdum breviores & concinniores, interdum, ubi e re Tyronum esse videbatur, suppletis quibusdam & evidentius expositis illationum nexibus, faciliores effecerit, figuras, in quibus

Chalcographus ab Hypothefi aberraverat, accuratius confiderit, & Indivifibilium rationibus fubftituerit ubique generum nafcentium & evanefcentium rationes primas & ultimas; exemplo propofitionis XLIV hujus ipfius Tractatus.

EXCERPTUM EX SCHEDA IMPRESSA
Lincii apud Jo. Michaelem Feichtinger d. 12 Julii 1701
 & *Collectoribus horum Actorum infcripta, sub Titulo*
Novus Practico-Geometricus Cyclomalismus, ficut
Oratione Circuli Arithmetico-Geometrice
demonstrata.

Induftrius hic Quadraturæ Indagator, Rotulæ evolutionis Peripheriam dimenfus, teftatur, fe reperiffe rationem triplam Diametrum triplam $24 : 23$; proportionem Metii & Harmonicam eodem Mechanifmo fub examen vocatas in exceffu peripheriæ Praxin Mechanifmi fui variasque tentativas, quibus in omni parte ne fua confirmatus fuerit, figillatim exponit, & rationem præcedentem reducta ad $15 \times 24 : 15 \times 23 = 360 : 345$, Peripheriam ad Diametrum ponit $360 : 115$ feu $3 \frac{15}{115} : 1$, adeo, ut exceffus

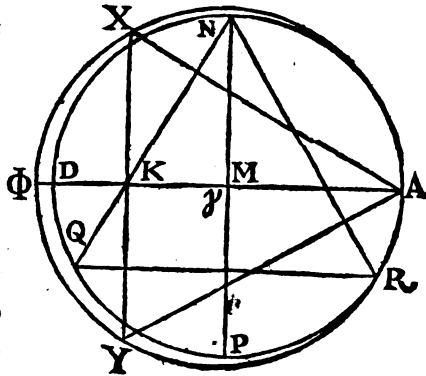
Peripheriæ fuper triplam Diametrum fit $\frac{15}{115} = \frac{1}{7 \frac{2}{3}} = \frac{1}{7 + \frac{2}{3}}$. Ita enim intelligimus, quando ait, exceffum, fuper

partem illam, quam vocat differentiam coæquativam Peripheriæ ad triplam Diametrum, majorem eſſe reſpectivè una fup tertiam parte, quam fit una oclava; minorem vero duabus fup ipſius tertiam, quam fit una plena ſeptima Diametri; neque hæc aliter intellecta ſibi conſtare poſſunt, quicquid fit de ſignificatione literalium verborum. Jam idem demonſtrandum ſibi ſumit Arithmetice & Geometricè, &, ut ait, independentè a rotulæ evolutione convincente. Præmiſſis enim poſtulat, quæ nihil obſtat hic poni, cum vulgo ab omnibus concedantur, præmiſſis

Periphe-

Peripheriam Circuli circa M radio MA descriptam esse æqua-
lem AB datæ (quam in Schemate non expressimus). *Demon-*
stratio: fit enim NQR Isopleurus; ad NP Diametrum fiat
 AD Normalis occur-

rens lateri NQ in K :
& intelligatur quædam
 AB æqualis Peripheriæ.
Centro γ Radio $A\gamma$
descriptus fit Circulus
 $AX\Phi$, sic, ut $A\gamma\Phi$
 $= \frac{1}{6} AB$, & inscri-
batur huic Isopleurus
 AXY , cujus latus
 XY occurret Diametro
 $A\Phi$ in eodem puncto K ,
in quo occurrit NQ .

Quare cum $KA : K\Phi =$
 $3 : 1$ erit $KA = \frac{3}{4} A\Phi =$ (per hyp.) $\frac{3}{4} \times \frac{1}{3} AB = \frac{1}{4} AB$ Periph-
erix Diametri AD . Igitur AK est quarta pars Peripheriæ quæsitæ
& proinde datur $AB = 4 KA$ seu Peripheriæ integræ. Sic
enim credere par est, Autorem voluisse inferre, cum independen-
ter a rotulatione se demonstraturum promittat; etiam in se-
quentibus ipsam AB considerare videatur tanquam ex evolu-
tione circuli in quæstione genitam. Consulto omittimus expo-
sitiones numericas, & quæ de ambitu Hexagoni circulo $AX\Phi$
inscripti, de Trigono super latere $A\Phi$, & perimetro Quadrati
super KA afferuntur, & reliqua, quæ vel cum ante dictis
coincidunt, vel ad rem haud faciunt, si præcedentia sibi
constant.

NOTA AUTORIS EXCERPTI PRÆCEDENTIS.

Ex Clavio & Tacqueto, quos citat, constare poterit Qua-
dratura Indagatori eximio, Demonstrationes Geometricas e de-
finitionibus & propositionibus extrui, quæ vel per se evidenter
sunt, vel alibi jam demonstratæ fuerunt. Haud igitur appa-
ret, quo jure Mechanismum liceat ipsis fundamenti loco sub-
sternere; & adhuc minus, qua evidentiâ ex iis, qua in mathe-
maticis

riati rotula observavit, convellere liceat approximationi rotuli natura & inscriptione Polygonorum ostensas: cum Aristarchus ejusmodi illico falsitatis convincatur, si aborret a determinationibus in necessariis propositionibus, & immutabiliter rerum natura fundatis, quippe cujus perfectio in eo consistit, ut ad sensum exhibeat easdem mensuras, quas ratio Geometrica comprobavit. Archimedes ostendit, Peripheriam esse ad Diametrum in majore ratione quam $3\frac{1}{70} : 1$; an hoc com-

Rotula Autoris, peripheriam ad Diametrum in minore ratione videlicet $3\frac{1}{72} : 1$ prodens? Hugenus & reliqui in hac investigatione idem invenerunt, & rationem periph. ad Diametrum numeris ad convergentiam cum vera ratione productis expresserunt. Horum omnium demonstrationes convellat oportet, indicatis paralogismis: id quod demonstrare faciet. Quod ad ejus Demonstrationem attinet: videri modo probare possit, intersectiones ipsarum YX & NO incidere in idem K punctum Diametri AD. Cum enim hic demonstratione Geometrica questio sit, & AB independenti constructione, ut ait, consideretur, haud sufficiet provocare ad experimentum, & quod construendo figuram, ut praecipitur, considerare deprehensa sint.

EPISTOLA AD AMICUM DE COTESI

Inventis, curvarum ratione, quae cum Circulo & Hyperbola comparationem admittunt.

Londini, impensis Guil. & Joh. Iunys, 1722. 4.

Plag. 12.

OPus posthumum Cotesii, quod sub Harmoniae mensurarum titulo edidit Robertus Smith, in Actis anni 1725. pag. 157 recensetur. Cum Vir quidam doctus, qui sub litteris H. P. latere voluit, ab amico suo J. W. judicium de Cotesii inventis expeteret; hanc ad eum epistolam exaravit, in qua demon-

demonstrare conatus, quæ *Cotesius* invenit & sine demonstratione cum publico communicavit Editor, tum pauca supplevit, quibus limandis ut ultimam manum imponeret *Cotesius* ipse, mors improvisa & præmatura impedivit. Notat autem H. P. omnia *Cotesii* inventa ab iis deduci, quæ summus *Newtonus* in eximio de Quadratura Curvarum Tractatu scripsit. Tabulam *Cotesii* primam nihil differre a prima forma in Tabula illustris *Newtoni*, quæ curvarum mensuram exhibet a circulo & hyperbola pendentium. Secundam Tabulam *Cotesianam* cum secunda formarum *Newtoni* convenire, & rationem, qua Tabulæ hujus curvæ metiuntur, a forma memorata *Newtoni* facile deduci. Non sufficit hæc affirmasse, sed, quod Vir doctus affirmat, opere ipso ostendit. Monstrat nimirum primo loco, quomodo *Newtonus* determinet aream curvæ, cujus abscissa est z & ordinata $e z^{\frac{n}{2} - 1}$: $(e + fz^n)$ & quomodo inde, si area est ad ellipsin, area Curvæ in Tabula *Cotesii* derivetur, cujus ordinata est eadem. Idem monstrat in eo casu, in quo curvæ quadratura ab hyperbola pendet. Et eodem, quem exposuit, modo Tabulas quoque *Cotesii* tertiam, quartam, quintam & sextam a formis *Newtoni* facile derivari monet. Partes superiores septimæ & nonæ, & inferiores octavæ ac decimæ non difficilius deduci a *Newtoni* placitis, e quibus una cum tabulis tertia & quarta, quinta & sexta reliquæ quoque harum tabularum partes deducantur ope prop. 8 Quadrat. *Newtoni*. Tabulam undecimam esse eandem ac formam ultimam *Newtoni*. Tabulam duodecimam inveniri ponendo $k + lz^n = x^r$. Tabulas 13, 15 & 16 easdem esse ac formas 5, 7 & 8 *Newtoni*, & curvarum in iis exhibitarum quadraturam haud difficilius deduci a *Newtoni* præceptis, quam a Nostro tabula secunda inde deducta fuit. Quadraturam curvarum in tabulis 14 & 18 inveniri, ponendo denuo $k + lz^n = x^r$. Tabulam denique 17 a proxime sequente deduci ope prop. 8 Quadrat. *Newtoni*. Progreditur Noster ad alteram inventorum *Cotesii* partem, quæ ad duos locos generales reducit, quorum alter curvas ordinatas rationales habentes continet; alter autem curvas cum ordinatis irrationalibus

bus five furdis. Curvas ordinarum rationalium metiendi ratio oritur ex methodo *Cotesii* ad quadraturam omnium curvarum, quarum ordinatæ sunt fractiones rationales cum denominatoribus binomiis, quam Noster diligenter excutiendam esse censet, propter eximiam elegantiam in methodis generalibus raro inveniendam. Quamobrem cum ea pendeat a theoremate, quod *Cotesius* invenit, ad assignandos divisores omnium ejusmodi binomiorum, hoc ipsum ante omnia demonstrat: quo facto, ostendit, quomodo inde curvas illas metiamur, quarum ordinatæ denominatores habent binomios vel trinomios, tum etiam quomodo curvæ, quarum ordinatæ habent denominatores rationales multinomios, eodem modo tractari possint, resolvendo denominatores in divisores binomios & trinomios. Ceterum probat Noster ex literis A. 1676 cum *Leibnitio* communicatis, quod jam tum *Newtonus* noverit viam conferendi cum circulo & hyperbola curvas ordinarum rationalium, dividendo earum denominatores in divisores binomios. Ostendit porro, quod *Cotesius* rationem partiendi omne trinomium in duo alia derivaverit a regula nota ad dividendam æquationem biquadraticam in duas quadraticas. Enimvero cura etiam datur ratio dividendi trinomium, quando in duo binomia resolvi nequit, in numerum quemlibet trinomiorum; eandem Noster quoque exponit. Utitur autem artificio *Cotesii*, quod in arcus circuli divisione consistit. Postquam igitur docuit, quomodo casus curvarum, quarum ordinatæ habent denominatores trinomios, generatim perficiantur; jam ulterius aperit, quænam *Cotesius* circa curvas ordinarum quadrimomiarum præstiterit, monet scilicet, denominatorem quadrimomium facile resolvi in factores binomios & trinomios, ponendo eum = 0. Nec negligit rationem supputandi areas curvarum, quarum ordinatæ denominatores habent ex terminis quinque vel sex compositos, quarumque mentionem facit Cl. *Cotesianorum* Editor. Expeditis iis, quæ ad curvas ordinarum rationalium pertinent, unum alterumque de curvis ordinarum irrationalium addit, ostendens, quomodo *Cotesius* quadraturam dederit eas reducendo ad rationales. Observat autem in genere, curvas, quarum ordina-

ordinatæ complectuntur trinomia irrationalia, tractari posse sine limitatione reducendo eas ad curvas ordinatam habentes, cujus pars irrationalis non nisi binomium est, idque non tantum, cum pars rationalis denominatoris est trinomium, sed quando ea pars multinomium est quodcumque. Denique hanc reddidit rationem, cur nihil de theorematis dixerit, quas ad tabulas suas continuandas construxerit, quia scilicet sine ulla singulari arte a propositionibus septima & octava *Quadrat. Curv. Newtoni* deducuntur. Commendat tamen illorum utilitatem ad levandum ædium supputandi in solvendis problematibus.

Cum Cl. Editor hujus epistolæ anno superiori d. 27 Maji alteram accepisset, ab eodem amico suo H. P. in qua is methodum generalem trinomia in alia dividendi curvasque inde metiendi, quarum ordinatæ fractiones sunt rationales cum denominatoribus trinomiis, ulterius persequitur & inde *Cotesiana* ulterius perficit; eam appendicis loco ad epistolam priorem publici juris fecit non male de Geometria sublimiori meritis, quod ea publico impertiri non dedignatus fuerit, quibus ars inveniendi locupletatur.

JOSEPHI VERZALIÆ, CÆSENATIS EPI-
stola altera ad Geometriæ & Philosophiæ Pro-
fessores atque Studiosos.

NON me præteribat, *Eruditissimi Viri*, cum pro eo, ut illa declararem & demonstrarem, quæ superioribus litteris ad Vos datis sum complexus, ingressus sum hanc alteram Epistolam texere atque conscribere; fore, ut ea in varias, easque graves reprehensiones incuteret. Reprehendent *Amici*, qui sæpe fortasse ferent, me concitatam anno ante maximi momenti eorum expectationem tam negligenter explere, litteratorumque hominum studia novis ac recentibus semper movere; retinere nunquam. Objurgabunt *Æmuli*, qui cum ad hanc usque diem sperassent, se omnibus lætitiis incessuros; me, superiora, præcipuam de motu Doctrinam evertentia, sin mi-

nus subterpícula *Palinodia*, silentio certe ac oblivione revocantem videndo, inopinato cernentes, novis iisque majoribus *Mechanicam* scientiam pene omnem labefactantibus, insignioresque hujus temporis lucubrationes convellentibus, in publicum iterum prodeuntem; cum res ipsas adhuc sibi ignotas neque lubentes improbare possint, neque inviti probare debeant; consilium velut inane ac futilem verborum ac pollicitationum tantum jactationem damnabunt. Arguent *Viri dicti*, qui iniquissime patientur, nunquam semper in dubium incertumque apud mediocriter in his studiis versatos revocari, nunquam demonstrationibus refutari ac argumentis refelli principia illa, quibus & omnes hactenus communiter usi sunt, & ipsi egregia celebrioraque inventa sua superstruxerunt; quæ cum ad hanc usque memoriam & summo honore, & maxima reverentia, non modo a *Professoribus* singulis, sed a cunctis Litteratorum hominum Ordinibus sint excepta, quis ferat, ea nunc nullius nominis ac loci homunculi dictis, atque sola auctoritate elevari? Increpabunt postremo & *Indocti*, sub quo nomine nunc significo quosdam, non eos quidem omnium rerum ignaros, sed vulgaribus scientiis vel supra mediocritatem imbutos; atque *Geometricis* rebus tinctos quoque ac infectos; qui, cum vix, ac ne vix quidem argumentis, ac firmissimis rationibus, eo adduci possint, ut ea perdenda fateantur, quibus aliquid falsæ Choragium doctrinæ sibi compararunt; nedum sine obtreptione ac contumelia nunc ferent; meris promissis sibi illarum scientiarum eripi fundamenta, quorum prædicatione & apud hebetes ac rudes studiorum existimatores doctrinæ & eruditionis famam sunt consecuti, & aliquem inter harum rerum Celebres Magistros locum sunt adepti. Adversus quos omnes, antequam Epistolæ argumentum expono, pauca dicere operæ pretium esse existimo. Quanquam *Amicis*, si qui sunt, qui cunctationem hanc nostram querantur, cum ii potius mea, quam causa sua doleant, habendæ immortales gratiæ sunt, quod tantopere de nostra existimatione laborent; nec non etiam atque etiam rogandi, ut desiderium hoc suum, quod diuturnum esse vix potest, leviter ferant; confirmo

confirmo namque eis, fore, ut quicquid moræ nunc interponitur, id Eruditæ majori lucro nominisque mei Studioſis ſummæ voluptati aliquando fit. Qui vero hæc noſtra ingenii mediocritate, noſtrisque qualibuscunque ad exornandas ac illuſtrandas ſcientias conatibus anguntur ac inerent; ii proſecto melius quieti, melius ſanæ, melius & gloriæ ſuæ conſulerent atque proſpicerent, ſi ſtudio ſuum, ſuamque operam in res difficiles, non in vulgus modo ignotas, ſed & hominibus eruditæ obſcuras, patefaciendas atque inveniendas conſerrent. Magnus eſt, cum in re *Phyſica*, tum in *Mathematica* campus; patet omnibus hic aditus ad gloriam; multa ſunt, quæ incluſa atque abdita latent in occulto; innumerabilia deſiderantur adhuc & ignorantur; ad hæc eruenda, ac in apicem proferenda induſtriam ſuam convertant; in iis habemus omnes, ubi ſtudioſum noſtrum laudabiliter locemus, quod aliud ſcilicet comitabitur præmium, quam non honeſtum illud gaudium, illiberalisque illa voluptas, quæ ex aliorum lapſibus percipitur ab Invidiſ; qui ut quandoque, atque adeo ſæpe, exultationis atque lætitiæ argumenta cauſasque nanciſcantur; ut plurimum tamen, & tum præcipue, cum non plane ſtultorum hominum dicta atque pollicitationes, majus quoddam eſſe, quam inanes verborum jaſtationes, præter expectationem ac voluntatem ſuam intelligunt; & miſerrime torquentur, & meritiffimo die nocteſque cruciantur. Quod attinet ad *Viros doctos*; ii, ut accipere graviter non debeat, Eruditorum vulgus, vel ſuorum inventorum pretio, erroribus exſolvi, ac præjudicatis opinionibus liberari; ita non video, cur hanc meam agendi rationem, iſtis fortalſe argumentorum cauſa ingratham, perhonorificam tamen atque decoram, moleſte ferre poſſint: nam ut omittam, quod hoc ipſum leviter aliorum judicium prætentare; cum fit animi ſibi diſſidentis, ac demonſtrationes ipſas, quibus movetur, evidentiffimas præ illorum argumentationibus, pro fallacibus atque incertis concluſionibus habentis, ſummam præ ſe fert adverſus eorum lucubrationes reverentiam; quod ſola rerum inventarum ſignificatione contentus, illis abſolutam cogitata emendandi ſua facultatem conſerim, atque ita,

maximam meditationis hujus gloriæ partem reliquistim; hoc vero, nonne & sua laude dignum est, & aliqua gratiæ particula est excipiendum? *Semidoctis* vero iis, qui nullo alio bono, quam maxime hominum partis harum rerum ignoratione; & *Geometrarum* locum tenent, & quem *Professoris* gradum sunt assecuti, diis hominibusque invitis obtinent; (quando res eo loci est adducta ut major prope horum quam eruditorum hominum ratio habenda sit) antor magnopere sum ut quam minime possunt, non de his modo, quæ a me consilio, neque ab ipsis quærendo, neque ipsis aperiendo, occultantur atque tegantur, sed de illis, quæ omnibus patent ac sunt is promptu, verba faciant ac temere loquantur, sic fortasse fiet, ut, quam magnificis atque gloriosis de rebus longissime ab earum intelligentia disjunctis prædicationibus atque sermonibus famam opinionemque sunt consecuti; eam apud aliquos sui studiosos, quodque magis familiaris rei suæ interest, apud simplices ac infelices Auditores suos facilius tueantur ac servent. Vos vero, *Viri omnes Geometria ac Philosophia Professores* atque *studiosi*, qui tametsi, quæ vestra est erga scientiarum cultores benevolentia, aliquo forsitan amoris, nullo mecum amicitia vinculo estis conjuncti; omnique æmulatione ac rivalitate vacui, atque ab imperitorum, ac harum rerum rudium vulgo sejuncti, spartam, quam illi vix tuerent, mirabiliter illustratis, & genio laudabiliter vestro indulgetis; Vos, inquam, rogo, atque etiam oro, ut consilium hoc meum, ab Eruditorum iustitiam non alienum, æqui bonique consulatis; iisque de rebus, in quibus maximæ *Philosophia* partis, totius pene *Mechanica*, atque majoris nominis inventorum everio & perniciës agitur; me spatium aliis quoque meditandi ac cogitandi dare; atque dum in manus meas perveniat, si quid ipsi quoque invenerint, expectare, æquo animo patiamini.

Ceterum, nemo non novit; quantum afferat *Philosophia* detrimenti, quantum ruinæ, si *percussionis* corporum *Leges* sunt falsæ, ut ego quidem non opinor modo, sed quotidie magis magisque tam dilucide intelligo, ut mirer, tot *Viros doctissimos*, lato nescio quonam impulsos, in ipso ea utendæ tempore,

tempore, veritatem illam respuisse, cujus non Patres nostri modo, sed & ipsi in operibus suis semina sparserunt. Verum, ut maximum futurum sit commemoratum *Philosophia* vulnus; nunquam tamen tantum illud fuerit, quantum illud, quod omnis pene *Mechanica*, omnes fere Recentiorum lucubrationes suscipient; cum ostendero: Principium illud, quo uno ille nituntur, non modo infirmum, sed falsum prorsus esse; loquor de *Motuum compositione*, qua fit, ut corpora, pluribus viribus eodem tempore in varias plagas acta, non eo, quo a singulis impelluntur, tendant, sed viam quandam mediam sequantur; quæ ubi duæ sunt vires, quarum altera alteri ad pares angulos occurrat, *Diagonium* esse, communiter *Geometra* ac *Philosophi* ad hanc diem arbitrati sunt. Hac a Majoribus tradita; & a priscis usque *Geometria* temporibus ducta, usi sunt, quicumque in *Mechanicis* sunt versati: hac pleni sunt Antiquorum libri; referta Recentiorum opera; hanc prope unam his temporibus loquuntur, atque in ore habent *Indocti* juxta, atque *Docti* in circulis, disputationibus & sermonibus omnibus: hac posita demonstravit Vir insignis *Galileus* noster, missilia in inani, a tormentorum ac machinarum viribus jaculata atque emissa, cursu suo ambitum vulgaris *Parabola* describere; ostendit Celeberrimus *Newton*, eadem in certæ crassitudinis pleno, definita lege resistente, curvam lineam peculiarem, cujus ipse simulacrum accuratissime scriptum sub oculis ponit, percurrere: huic, velut totius egregii sui Operis, *Philosophia naturalis Principia Mathematica* complectentis, fundamento, bonam sanorum inventorum partem superstruxit: hac virium, quas *Centrales* vocant, mensura, cum in inani, tum in pleno; hæ navium volocitates; hac varii, quos varix figuræ patiuntur, dum in pleno moventur renixus, sunt constituti; quæque sit illa ex eis, quæ omnium minimum sustinet, est definitum.

Errarunt ergo & sunt decepti Viri harum rerum Confutissimi, *Galileus* & *Newton*; errarunt *Cartesius* & *Hugonius*, & omnes insignes illi Auctores, qui harum & similium lucubrationum editione nominis sui gloria totum terrarum orbem impleverunt. Nosque (dicet aliquis) ex una tua asserti-

one tot atque tantarum meditationum fructum, quem capere maximum possemus, amitemus; *Philosophiaque* pene omnis, & mixta, quam vocant, *Mathematica*, pristino spoliata atque orbata splendore jacebunt? credat hoc Judæus Apella. In præsens id credat, qui vult; ego neminem obtestor, neminem cogo; tantum moneo, illud recipio, extitutum aliquando tempus, cum ego vel ab invitissimis (si Viri supra commemorati non errarunt) erroris hujus vulgaris confessionem extorqueam. Sed quod est hoc Paradoxum? *Si non errarunt, confessionis errorem extorqueam?* quod mihi Paradoxum narratis? quod? purum est hoc ac simplex enunciatum; quod eo pertinet, ut intelligatis, vel falsa esse principia illa, quæ præclarissimi illi Viri communiter usurparunt, atque firmissima esse evidentissime demonstrarunt; vel infirmam esse *Motuum compositionem*, atque *paralogisticas* omnes meditationes illas, quæ ipsa ad hoc usque tempus tam unanimi *Geometricarum* consensu sunt ductæ. Verum amplius; doctrina de ponderibus funibus appensis, viribusque per eosdem in se vicissim agentibus, sin minus corrupta, ac eodem *Paralogismo* vitata, certe ejus contagione sic est affecta, ut quamvis experientiis plane respondeat, non ab omni tamen falsæ ratiocinationis labe sit vacua. Quominus cum hæc, tum ea, quæ superiori epistola in lucem edidi, in præsens Vobis explicem, atque accurate demonstrarem, non rationes modo supra commemoratæ, sed Opus illud, de quo ibi mentionem feci, impedimento est; quod duodecim ab hinc annis jam informatum, atque novis recentibusque semper intervenientibus rebus, ne falsa specie deciperent, diligenter examinandis, neve effluerent, in Adversaria mature conjiciendis, sexcentis intermissum; jure quodam suo aliquam tandem meditationum mearum partem, sibi postulat atque exigit; quod si absolvero, vel potius, simul ac absolvero (lubet enim omnis saltem causa, fausta omnia atque felicem cursum hac in re mihi polliceri) aggrediar ad ea digerenda atque exequenda, quæ de his argumentis schedis quibusdam solutis ad opportunius scribendi tempus consignavi, atque ea Vobiscum ingenue communicabo. Interea hæc habete:

habete: quantitatem (sic loquuntur *Geometrae*) divisam per nihilum, seu *Zero*; non posse, ut communis fert Recentiorum sententia, *Infinittum* quid designare, hæc duæ *y. n. dy,*

& *y. n + 1. : n + 1* apertissime docent; quæ sit *Ordinata,*

Subtangens, ac Tangens in illis earum curvarum punctis, ubi mutantur in *o: o*; cum natura earum, de quibus *Section. IX Part. 1. Infinit. Parvorum n. 164 seq.* paulo melius percepta, tum quarundam aliarum accuratior contemplatio aliquando docebit. Quam vero imperite, quam inscite (ut inter tot celebria Nomina aliquid etiam puerile ponamus) humidorum, cum concretorum ac solidorum pressu confundatur de *Quadrat. Circul. & Hiperbol. per infinitas Hiperbol. ac Parabol. Part. 1 c. 3*; nonnullos eosque insignes ac exercitatos in derivandis & deducendis aquis, fluminibusque arcendis & dirigendis Magistros, quilibet libellus *Hydrostatica* elementa demonstrans admonebit. *Serierumque* interminatarum natura, Viris Doctis nota tam & perspecta, atque a nobis jam pridem in commemorato Opere explicata, & luculenter exposita; suo aliquando Cl. Autori declarabit, non infirmam modo, sed nullam esse vim eam, ex Nihilo, seu *Zero* dimidiam procreandi unitatem, quam iusto prope Volumine, totque inanibus meditationibus, Infinito tribuere contendit. Valete, Cæsena Idibus Junii MDCCXXIV.

MEMOIRES DE LITTERATURE &c.

vel

DISSERTATIONES, EX ACADEMIÆ REGIÆ
*Inscriptionum & Literarum humaniorum Scri-
ptis depromptæ, ab A. 1711 usque ad A. 1717.*

Tomus IV.

Parisiis, e Typographia Regia, 1723, 4.

Alph. 4 pl. 2 fig. zn. Tabb. 5.

Quam recensendis tribus prioribus Tomis exorssi sumus te- lam, jam quarti Tomi enarratione perteximus. In fronte comparet Dissertatio *Maffievii*, quæ Sacramenta Veterum cura- tius

p. I.

P. 2.

tius expendit. Sex momenti hujus rei tractationem absolvit; 1) originem Sacramentorum; 2) Deos, per quos juraveres; 3) ritus & ceremonias, quibus majorem Sacramentis sanctitatem conciliarunt; 4) religionis vinculum, quo jurantes obstringebantur; 5) usum, quem ipsorum societatibus jusjurandum præstabat; 6) odium, quo in ejus violatores ferebantur, luculenta commentatione exponit. Duo priora capita in primo harum dissertationum Tomo, quem Acta nostra A. 1718 M. Septemb. exhibuerunt, exegit. Quantum ergo ad tertium, nempe ceremonias, verissime judicat Clariss. Autor, quod metus, ne sua simplicitate jurisjurandi religio evilesceret, harum inventioni causam & occasionem præbuerit; uti neglecta mortalibus simplex fides primum sacramentorum frenos communi licentiæ injicere jusserat. Multum enim obnoxii sensibus sumus, horumque imaginibus maxime tangimur. Hinc fieri sæpe videas, ut externam solemnium pompam magis, quam ipsum sacramentum homines revereantur. Omnium antiquissimum ritum, ex Abrahami exemplo, judicat, quo jurantes manum levabant. Inde, cum simplicitatis pertæsi quilibet pro sua dignitate diversos mores sequeretur, factum est, ut Reges sceptrum, duces lanceam vel scutum, gregarii milites enses levarent. Posthac, in templis jurare, altare jurantem tangere invaluit; quod adeo in solemnitate abiit, ut cum sacramentum dicturi remoti nimis degerent, altare portatile ad eos deferretur. Sæpius inter jurandum victimæ & libationes offerebantur, solemnibus formulis insuper recitatis. Interdum sacri horroris incutiendi causa sacramento obstringendi victimarum sanguine manus cruentabant, quale quid Æschylus septem duces Thebis imminentes fecisse perhibet. Licet vero communes quosdam ritus omnes gentes sequerentur, proprii tamen singulis erant ad religionis suæ indolem compositi. Abrahamus & Jacobus ex Scripturæ tenore femur suum tangere juraturos jubebant. Hinc Josephus Historicus asserit, communem Hebræis hunc morem fuisse, quo circumcisioni suæ inde constaret honos. Neque tamen in hoc suffragantur Patres, ex quorum sententia, cum bis saltem hujus mentionem injiciant S. Litteræ; solis Patriarchis ille fuit solemnis, qui quam certo considerent, ex suis posteris

Messiam

Messiam proditurum, eo ipso significabant. Scythæ ceremonias suo ingenio multum convenientes sectabantur. Ex Luciani animi testimonio jusjurandum edituri digitum extremum compungunt, promananti inde sanguine, vase excepto, quilibet ensis sui cuspidem imbuunt, illaque ori admota pretiosissimum liquorem exlugit, id sibi invicem hoc ferali ritu confirmaturi, quod mutuam salutem singuli sanguine suo redimere constituerint. Unde merito Quintus Curtius carpendus videtur, cum legatos Scytharum, quibus Alexander jusjurandum imperaverat, hunc morem ignorasse, & fidem colendo eam gentem jurare tradidit. In quo suo indulgisse ingenio videtur, quo lectoribus mira & incredibilia affundere, quam vera eos rerum narratione instruere malebat. Græci, dum jurabant, sæpius candens ferrum in mare projicere solebant, ista asseveratione adjecta, promissa se tam diu servaturos, donec aquis idem emergeret. Romanis per Jovem lapidem jurare solemne erat, cujus formulæ originem varie eruunt Antiquitatum Scriptores. Quidam de statua lapidea Jovi prima statim Urbis ætate in Capitolio exstructa interpretantur; aliis placet, per lapidem designasse Jovem antiquos, nomenque inde sortitum esse, cum Rhea mater Saturno Parenti masculis infesto in ejus vicem lapidem obtulerit. Plures tamen inde derivant, quod jurantes manū lapidem tenerent, quem inter solemnia verba, vel in victimam projicerent. Quem ritum Carthaginensibus quoque non insuetum fuisse quondam, Annibalis exemplo constat. In quodam Sicilia oppido crudelis inhumanasque obtinuerat mos, quo sacramentum cortici insculpere, illumque aquis immittere solebant; sique aquis innataret cortex, fidem juranti habebant; sin submergeretur, ceu perjurii reum ad ignes damnabant. Secundum Sophoclis Scholiasten in pluribus Græciæ civitatibus usu receptum erat, ut sacramento adacti manu ignem tenerent, aut nudis pedibus ferro ignito incederent. Cui superstitioni diu satis ipsi Christiani obnoxii fuere, donec usu edocti sunt, hoc innocentie experimento sæpe vel integerrimum quemque in culpæ suspicionem incidisse. Quartum hujus tractationis momentum sanctitatem religionis, qua servando jurejurando in-

p. 6.

7.

8.

p. 9. vigilarunt antiqui, exponit. Hujus rei documentum petit Cl. Auctor ex Pythagoræ aureo carmine, qui, ab initio statim Deorum cultui illud καὶ σέβει ὄρον subjungit. Unde non immerito conjicitur, ex libris Moſis, qui eodem ordine duobus prioribus Decalogi præceptis has veritates inculcavit, eas deprompſiſſe Pythagoram, niſi hunc rationis beneficio eo pertigiſſe credamus, quo ille prævia revelatione pervenerat. Hierocles, aurei carminis aureus commentator, præſtantiffimas brevi ἱεροφθγυαλί regulas comprehendit, quæ tum rite inſtituendo ſacramento, tum eidem religioſe adimplendo inſerviant, ſuffus explicat. Prima illarum quam rariffime jurare jubet, cum illi ſua difficilius ſanctitas ſervetur, quod nobis crebriori uſu & familiaritate eviſcit. Secunda non niſi in maximi momenti rebus, quæque ſua mereantur gravitate, ut tam ſancto teſtimonio confirmentur, juſjurandum adhiberi ſuadet. Tertia jurare non permittit, niſi rei, quam ſacramento interpoſito aliis perſuademus, indubia nobis veritas conſtet. Quarta ſolos honeſta jurantes juſte obſtringi docet, cum negotii, cui fides obligatur, pravitas ipſum juſjurandum nullum faciat, hiſque rei rationibus, Senecæ effato, ſcelus ſit fides. Non minus vero ſolliciti erant antiqui, ut datæ fidei ſatiſfieret; ſiquidem neque dolum vel violentiam, qua alteri juſjurandum extortum erat, neque alterius partis perfidiam, neque incommoda ex Sacramenti obſervantia timenda religionis vinculo jurantem exſolvere credebant. Quæ forte nimia feveritas eo æquius excuſari poterit, quo facilius in explendis officii partibus remittimus, nobisque connivendo indulgemus. Quintam diſſertationis momentum oſtendit, antiquis juſjurandum publicæ & privatæ ſecuritatæ inſtrumentum & vinculum extitiſſe. Foris fœdera & pacem hujus beneficio firmabant, domi hoc fidei pignore a civibus officia & publicæ rei ſtudium exigebant, exſpectabant. Sacerdotes, magiſtratus, milites, quibus dignitatibus nulla reſpublica carere poteſt, hac ratione prius quaſi initiandi erant, quam ulli muneris partes ſubire liceret. Athenienſes reliquis gentibus in eo religioſiores erant, quod non ſolum, quos ſpartæ publicæ præfici-

p. 10. bant, ſed quotquot civium numero recipi volebant, Sacramen-

to adigerent. Sextum momentum explicat, quo horrore per-
 juros abomiati sint, adeo ut, unius impietate in omnem gen-
 tem, ipsosque posteros, Deorum iram provocari posse, credide-
 rint. Oratoribus tamen, Poetis & amantibus in hoc genere ali-
 quid veniz datum est. Unde Demosthenem perstringendi argu-
 gumentum petiit Æschines, ab hoc vitio ipse non alienus, dum
 illum nunquam confidentius Deos causæ suæ testes citasse affir-
 mat, quam si sciens mentitus sit. Poetæ ad metri integritatem
 perficiendam Deorum nomina frequentius invocavere; & gra-
 tiam quandam, Deorum interposita mentione, conciliari carmi-
 ni, putat Cl. Autor. Amantibus omnium maxime indulgendum est,
 adeo ut amantis jusjurandum in proverbium abierit. Ut se-
 quiorem sexum huic, levitati imprimis obnoxium facilius in
 officio retinerent, ipsis argumento ad muliebre ingenium effica-
 cissimo persuadere sategerunt, quovis perjurio ipsas formæ
 aliquam facerent jacturam. Diis tamen Deabusque hos mores
 placere, imo commoda quædam sibi inde acquiri crediderunt,
 teste Horatio L. 2. od. 8:

*Sed tu, simul obligasti
 Perfidum votis caput, amitefcis
 Pulcrior multo, juvenumque prodis
 Publicæ cura.*

En cûratiorem hujus dissertationis recensionem, ut hujus indo-
 le reliquas metiri facilius queas. *Morinus* alia dissertatione
 usum Jejunii apud antiquos expedit; carpitque Theologos
 quosdam, quibus ejus originem ex paradiso & interdicto arboris
 vitæ usum derivare placet, qua occasione multa, de prisca con-
 tinentia afferuntur, qua bis in die saturam fieri luxuriam inter-
 pretabantur. *Salterius* de festo septimi diei commentatur, præ-
 senti dissertatione instituti inter Judæos hujus festi tempus eru-
 ens, alia indagaturus, ante an brevi post Christum natum apud
 Gentiles illud obtinuerit, anque septimus mensis vel hebdoma-
 dis dies ipsis cultus sit. *Boindinus* Tribus Romanas illustrat,
 hac parte de iis, quæ Servio Tullio originem debent, disse-
 rens; cum T. I antiquas Romuli tribus explicuisset. Junctæ
 sunt quatuor Tabulæ eleganter æri incisæ, quarum prima situs
 17 Tribuum rusticarum, a Servio in agro Romano institutarum;

Nun 2

secun-

p. 24

25

26

27

29

45

67

- secunda 14 aliarum, a Consulibus inter varios Italiae populos conditarum; tertia illarum, quae primis urbis moenibus; quarta, quae secundis flouerunt, depingit. Idem Cl. Auctor Tribuum Romanarum politicam formam diversasque sub Regibus, Consulibus & Imperatoribus vices expendit. In quarum fine comparent duae Tabulae aeneae, quibus Tribuum novarum urbis situs exhibetur. *Burettus* in antiquorum Symphoniam inquiri, discrimen vocis harmoniae probe inculcans, quae Graeci nunquam sonos junctim editos, sed quendam sonorum ordinem, quo alter alterum apte excipiebat, indigitarunt. *Boindanius* peculiari Tractatione larvas & habitum theatralem antiquorum excutit, in qua praeter alia evincit, quod larva, qua multi offensi sunt, carere non potuerint antiqui, tum quod pro Satyrici Dramatis indole ea saepe formarum exprimendarum raritas & monstrosa structura fuerit, ut non nisi larva assequi eas liceret, tum quod tragicae personae quaedam propria fuerit gravitas, quae ultra vultus imitationem constituta erat, tum quod sequiorem sexum scenae non adhibuerint, cujus vices larva interprete optime suppleri poterant. Illa vero eadem & immobilis semper larvae facies, quae fere probari non poterat, ideo excusatur, quod pro illa theatrorum vastitate, quam tanta populi spectantis multitudo poscebat, fieri non poterat, quin plures nimis remoti a scena essent, quibus dum natus actorum vultus in ista distantia non conspiciendus vix sufficiebat, non melius, quam crassa illa larva, consulebatur. *Salierius* de horologiis veterum disquiri. *Nadalius* Vestalium historiam pandit. *Idem* in Luxum Romanarum invehitur. Devotiones Romanorum pro patria sponte susceptas *Simonius* evolvit. *Conturius* Veteranos historica dissertatione explicat, illorumque originem, progressum, honores & praerogativas altius repetit. *Morinus* de paupertate criticae, ut & de coelibatu agit, evicturus, illum a mundo condito a mortalibus cultum fuisse, per omnes mundi partes adhuc vigere, & post mundum destructum duraturum esse. *Idem* inquiri in morem, quo sternutantibus bene precamur. Ubi Judaeorum traditio affertur, qui fabulantur, olim non nisi semel sternutatione correptos fuisse homines, quam nullo praevio morbo

P. 116.

132.

144.

148.

161.

227.

264.

281.

296.

308.

325.

motu flatu mors infecuta fit. Cum vero Patriarcha Jacobus, subite mortis periculum evitaturus, a Deo precibus efflagitasset, luctatusque cum eo esset, ut quædam mortis imminentis prælogia sibi fieri pateretur; exauditus est & sternutatione intercedente non mortuus est, sed in quandam corporis infirmitatem notes incognitam incidit. Cujus rei famæ ad Ægyptios aliasque gentes perlata, communi consensu obtinuit, ut, quoties quis sternutaret, pro vitæ conservatione gratis Deo solutis, vota pro ejus incolumitate nuncuparentur. *Boivinus* Senior Jeroboamum Jerozum detegit, creditosque adhuc novendecim Israëliticos Reges uno auget, probaturus; Joasum duos sustulisse filios, quorum Senior ut frater in S. Litteris Jerobeami nomine veniat, apud Josephum Jerozum audiat, duodecimque annis imperio præfuerit, quamvis Petavius, Usserius, Harduinus aliique interregnum fuisse confirmant. *Fragulerius* de Irbonia Socratis, ejus genio Familiari, moribusque commentatur. *Anselmus* monumenta investigat, quæ, nondum inventa litterarum scriptioe, primis Historicis inservierunt. *Idem* circa miracula Paganorum versatur. De prodigiis apud antiquos consignatis judicat *Freretus*. Notata digna quædam de vita *Q. Roscii Comædi Fragulerius* communicat. *Savinus* singularia quædam momenta de Juba Juniore, Mauritanæ Regæ, in lucem producit. *Fourmontius* Arti Hebræorum Poeticæ dissertationem dicat. *Massevius* oden XII Olympicarum Gallica versione & notis instructam exhibet. *Idem* præstat in quarto Idyllio Theocriti *Hardianus*; qui etiam Pastores Theocriti integræ dissertatione explicat. *Boivinus* Junior præstationem quandam translæ conædix Aristophanis de avibus præmittendam exhibet. *Anselmus* Deum Atheniensium explicat. *Conzarius* locum quendam libri secundi ex Dionysio Halicarnesico illustrat. *Freretus* observationes Geographicas in Cyropædiam Xenophonis suppeditat. *Falconerus* Historiæ receniet, quid veteres de amantibus crediderint. *Mabudius* de lino incombustibili varia tradit. *Bozjus* Tumulum antiqui Marmoris depingit. *Kuseri* conjecturæ de inscriptione quadam Smyræa transmissa communicantur. *Vortius* inquit, an Gallæ re-

p.337.

360.

380.

399.

411.

437.

457.

467.

486.

520.

534.

549.

560.

573.

588.

613.

634.

648.

665.

472.

p.704
728.

gnum instaurata Monarchia sit hereditarium, an eligibile, tum
& quibusdam Galliarum Regibus, ab Historicis in ignavia & insa-
nia suspicionem adductis, suam decus recuperare laborat, &
tandem originem regni ivetot a suis primordiis repetit.

**GASPARINI BARZIZII, BERGOMATIS, ET
GUINOFORTI Filii opera: edidit JOSEPHUS
ALEXANDER FURIETTUS,**

Bergomas.

Partes II.

Romæ, apud Joh. Mar. Salvioni, 1723, 4.

Alph. 3 plag. 2.

Optime de orbe erudite meritis est *Alexander Furiettus*, dum, quæ pristinae ætatis splendore immissa erant, suo splendori restituit *Gasparini & Guinoforti Barziziorum* opera. Dicitur ille hæc opera *Innocentio XIII* Pontifici, cuius & clementiam, & amplitudinem animi, & eximium in litteras solertesque illarum cultores amorem extollit. Hinc in Prefatione de incrementis litterarum post iniqua barbarici temporis verba facit. Facem iis prætulisse dicit *Franciscum Petraroham*, quem totam ad litteras natum in suis peregrinationibus *Marci Tullii* libros fere omnes e latebris suis revocasse, *Leodii* duas *Orationes*, *Neapoli* libros *Academicorum* apud *Barbatum Salmonesem*, nonnullasque *Epistolas & Orationes*, libros de *Oratore* ac de *Legibus*; imperfectos tamen, invenisse, traditi. Ut vero feliciori auspicio rem persequi posset, ipsum ætate jam proventum *Græcis* literis, duce *Barlaamo Monacho Calabro*, incubuisse, observat. Ejus vestigia secutos fuisse *Colutium Salutatum*, *Johannem Laurensem*, & *Nicolaum Nicolium*; quorum doctrinae æmuli fuerint *Petrus Paulus Vergerius*, ad insinuendam *Carrariensium* Principum juventutem *Patavium* profectus, *Victorinus Feltrensis*, *Mantuanus*, *Leonartus Brunus*, *Arctianus*; *Bocchius Bracciolinus*, *Robertus Rossus*, *Jacobus Angelus*, *Florentinus*, alique, *Joannis Ferretti*, *Ravennatis*, vero, cui post

post Petrarcam haud parum debet literata respublica, disciplinæ nomen dedisse Ambrosium Traversarium, Camaldulensem Monachum, Guarinum, Veronensem, Omnebonum, Patavinum, Leonardum Justinianum, & Franciscum Barbarum, omnes solidæ doctrinæ decore insignes. Hinc ut haberet aliquid laudum, quibus Gasparinum suum maclaret Cl. Editor, argumentum, illum omnium denuum felicissimum existimat veteris Latii vindicem. Epistolas ejus, ad solam ingenii exercitationem effusas, vix, ait, eruditis unquam innotuisse, ob exemplarium paucitatem, quæ anno 1470 ex Sorbonica prodierunt Typographia; quas adeo hic reliquis Gasparini operibus junxit, libello nempe de Compositione, Orationibus, & familiaribus Epistolis, quas Romæ, Patavii, Bergomique repererat. Causas, cur tam auspicato successu proventus fuerit politior Latini sermonis in Italia cultus, exponens, alteram in Græcæ linguæ studio ponit, ab Emanuele Chrysolora, aliisque e Græcia in Italiam profugis, diligenter excoltæ, alteram in Latinorum codicum copia, quorum cum plane sterilis ante Italia fuisset, docti tamen viri nihil operæ omittebant, quo eos undecunque conquirerent. Hinc Gerardum Landrianum & Poggium laudat, quorum alter Ciceronis ad Atticum epistolas, nec non tres de Oratore libros, Laide Pompeja in antiquo quodam codice invenit, alter Quintiliani, Valerii Flacci, & Asconii Pædiani opera e Monasterio S. Galli protraxerit, & postea in ultimis Germaniæ Helvetiæque finibus repertos, Nonium Marcellum, Manilium, Marcellinum, & Lucretii partem, præcipue vero duas Ciceronis Orationes ejusque libros de Finibus ac de Legibus orbi erudito reddiderit; ut plures alios taceamus. Expositis deinde Latini sermonis incrementis usque ad ætatem Barzizii, eorumque causis, ad Barzizium suum Furiæ regreditur, eumque suavi oratione eximium nobis commendat, simul tamen rogat eos, quibus indagare ipsius opera volupe fuerit, ne, si quid forte minus concinnum atque elegans repererint, scribentis id negligentiz, sed ætati potius tribuant, qua nondum Romana oratio adoleverat. Tandem Guinoforti Barzizii opera ideo dicit annexa a se esse Gasparini scriptis, quod paria illos
semper

semper junctos tenuerint studia, nec mihra utriusque essent industriz monumenta.

Subsequitur ipsa Gasparini nostri vita, quæ cum lectu sit admodum jucunda, non gravabimur eam vel obiter recensere. Gasparinus natus est Barzizæ, loco haud ita celebri, juxta Bergomum sito. Patrem habuit Bettinum Barzizium, virum civitati utilissimum, qui & alterum filium Jacobum natu majorem progeniit. De die ejus natali nihil constat, quamvis sint, qui non temere ante annum 1370 genitum credant. Is ubi ad litterarum studia appulit animum, ad Ciceronis officia propitio quodam fato deductus, in summis illa deliciis habuit, sedulaque illorum indagazione perfecte Ciceronem imitari didicit. Cumque esset in eo gravis & moderata indoles, ac severa natura; quicquid libidinem sapiebat, sprevit, nec sibi sed rei publicæ commodis vivendum arbitratus, ipse Bergomensis juventutem incepit doctrina sua instruere. Seculo vero nondum exacto, Lucretiam de Alliardis, & virtute & facie decoram, matrimonio sibi junxit. Sic per aliquot annos in patria sua juventutem docuit, donec ineunte decimo quinto seculo, evocatus a Johanne Galeatio, qui depulerat imperio crudelissimum Bernabovem patrum, Ticini confedit. Substitit ibi usque ad annum 1406, quo ad Venetos instruendos profectus est. Postea ea tempestate Veneti erant civitate Patavina, in quam, quod magna & celebris illa erat, Tarvinum gymnasium transferre placuit. Hinc ne aliquid justo splendori deesset, vocati eo sunt viri ex Italia præstantissimi, inter quos principes fuerunt Zabarella, Jurium peritissimus, Jacobus de Turre, Medicorum in Italia fere primus, & Barzizius noster, litterarum ornamento nulli secundus. Ad hunc auscultandum omnis Venetorum juvenum concio confluit, quorum frequentiam auxit suavitas & comata Barzizii instructio, vultus integritas, indefessaque dicendi promptitudo. Bello inde inter Venetos & Sigismundum orto, Patavio Venetias concessit; ubi adeo curta ipsi fuit suppellex, ut libros suos, quos pretiosissimi semper thesauri instar habuit, hæc publicæ subjicere cogeretur; quorum acerbam jacturam apud Cardinalem Zabarellam lacrymabili epistola deflevit.

sevit. Sedatis belli turbis, Patavium reversus, intermortuas ferre bellorum strepitu literas non infeliciter resuscitare annisus est, simulque, quando a publicis curis animus ipsi erat remissior, totus in emendandis Ciceronis operibus occupabatur. Inter hæc Philippus Maria Vicecomes Barzizium, nequaquam tale quid suspicantem, Mediolanum vocavit, cui, quamvis reluctante animo eo profectus, adeo acceptus fuit, ut perpetuo lateri ejus inhæretet, cumque eo de literis & Latinæ orationis puritate colloqueretur. Reliquum tempus in juventute Mediolanensi instruenda & exornandis veterum libris consumpsit. Itaque Poggii & Aretini opera, quorum alter ex Helvetia, alter ex Italia antiquum Quintiliani codicem advexerat, politissimum perfecit Quintiliani opus, multisque adnotationibus in juventutis commoda locupletavit, & paulo post Ciceronis Rhetoricorum libros, tresque de Oratore prodidit. Atque ita senectute paulatim & morbo fractus, Mediolani tandem A. 1431 exstinctus est. Superstites habuit nonnullos filios, inter quos imprimis fama claruerunt Joannes Augustinus, Jurium scientia nobilis, & Guinofortus natu minor, paternæ industriæ atque laborum hæres, qui Novariæ primum ac postea Mediolani literas docuit, tantaque omnibus eloquentia præfulsit, ut sæpius magnorum Principum legationes sustinuerit. Subjiciuntur Testimonia Virorum ejus ætatis, qua vixit, principum, Sabbellici, Blondi Flavii, Volaterrani, Trithemii, aliorumque, quorum in id conspirant judicia, ut virum in literis eruditissimum, Rhetorem præstantissimum, ingenio subtilem & acrem, eloquio disertum, qui depressam Latini sermonis elegantiam ab inferis resuscitaverit, eum existiment.

His ita præmissis, ipsa Barziziorum Opera, binis distincta partibus, altera Gasparini, altera Guinoforti, exhibentur: illius nempe Liber de Compositione, Orationes, & Epistolæ, tum familiares, tum ad exercitationem compositæ, hujus vero Orationes paucæ & Epistolæ. Gasparinus in libro de Compositione omnem commodæ & perfectæ elocutionis naturam tribus partibus absolvi existimat, Compositione, Elegantiâ, ac Dignitate. In sola vero Compositione hæret, eamque in Or-

dine, junctura & numero constituit. Ordinem in apta quadam verborum inter se naturali vel artificiali dispositione collectam. In artificiali ordine, quem nos Amplificationem dicimus, ad potissimum observandum putat, ne, cum orationis nostrae verba ad rem unam & eandem sunt relata, ampliori verborum significationi verbum minus amplum subjiciatur, sed eo, quod antecedit, majus sit id, quod sequitur; naturalem vero dicit, in quo natura magis, quam ingeniosa Latini sermonis artes, elucet, ut, si forte oratio tua in virorum & foeminarum, honestorum & turpium, diei & noctis descriptione occupat, non lascivienti ingenio statim indulgeas, sed, uti natura jubet, foeminis viros, diem nocti, turpibus honesta praeferes. Tertium denique ordinis genus statuit illud, in quo genus per speciem restringitur, in quo si Orator recte verbari velit, cavendum ipsi esse ait, ne verba orationi immisceat nimis festiva aut otiosa; cura verbis convenientia ipsorum naturam appropria jungenda sunt. Ubi porro de junctura Orationis agit, primo juncturae indolem, postea discrepantiam, quae inter ordinem & juncturam intercedit, & tandem illius vitia sedulo vitanda demonstrat. Juncturam docet omnium consensu esse congruam quandam atque concinnaam literarum syllabarumque in contextu verborum collocationem, ab omni auctoris offensione remotam. Inter juncturam vero & ordinem hoc differre, quod illa in literis ac syllabis attendatur, hic vero in singulis dictionibus. De vitiis denique in juncturae structura observat, quaedam, si moderate orationi immisceantur, orationem quandoque aut molliorem aut graviorem reddere; quod probe in orationibus suis observare sciverint Cicero & Demosthenes: curam tamen adhibendam, ne ille vocalium concursus nimis creber incidat, qui sermonem facile elumbem reddat, uti in his verbis: *minime honesta aut grata ara illa Aesculapio habitata erant, quae omnia apposita omnibus ad voluptatem spectabant.* Nec ejusdem modo verbi, verum ejusdem etiam huius ac syllabae inconsonae repetitionem legenti parere fastidium; uti in his exemplis: *Tute tuta te virtute tuente tuoris; non amore regis gesta, qui verbis ad caelum tuisset.*

nam porro esse, ne vocales eadem aut consonantes, quorum altior sonus vel fibilus est, in verborum se statim subsequenti-um primis syllabis ponantur; ne eadem sæpius dictione in una periodo utamur, nisi forte aurium sensus nos doceat, delicatum quid atque ponderosum in illius repetitione delitescere; ne nimia verborum suspensio & prolixitas admittatur, quæ non nisi in Exordiorum initiis locum habere possit, ut probat exemplo Ciceronis in Oratione ad Quirites de suo in patriam reditu. Hinc ad tertium Compositionis genus, numerum nimiram progreditur, cui, cum & dignitatem ordinis & juncturæ concinnitatem complectatur, in omni compositione palmam concedit. Ciceronis de eo præcepta, quæ & Quintilianus comprobatur, non adeo ipsi aridè videntur, quam Martiani, qui non solum in pedes quosdam, sed in certum etiam syllabarum numerum terminari orationem voluit. Hinc & Monosyllabis, & Dissyllabis, & Trisyllabis, & Tetrasyllabis suos ingeniose excogitatos pedes justamque præcedentium verborum mensuram tribuit. Concludit denique hoc axioma, quod melius sit, rebus, de quibus dicendum est, artem numerorum servire, quam arti huic rerum dignitatem. Orationibus Gasparini vix aliquid poterit legi elegantius, & naturæ ordini accommodatius. Equidem non scholasticam sapiunt eloquentiam, nec est in iis odiosa quædam artificiorum coacervatio; at facili gravitate verba fluunt, & quicquid illis elegantix inest, naturæ quodam involucro investitum est. Neque erat, quod nimis ingeniosa subtilitate & acumine diceret, cum coram Italis, concin-æ orationis amantioribus, verba faciendâ essent. Hinc, quibus vel in curia coram magistratu ac populo, vel in aula coram principe dicendum est, in Gasparino exempla non vulgaria reperiunt. Sunt in his, quas ad Petrum Marcellum, Episcopum Patavinum, Philippum Mariam Vicecomitem, Ducem Mediolani, Jacobum Regem Siciliæ, Janum Cypri Regem, & summum Pontificem Martinum V habuit; a quibus nunquam fere sine magnis muneribus discessit. Nec minori Epistolæ Gasparini concinnitate conscriptæ sunt, quas, prout temporis aut personarum ratio postulavit, nunc breviores nunc prolixiores depreheadimus.

Similes fere sunt Guinosforti Barzizii Orationes & Epistolæ, nisi quod accuratiori pæne industria, quam ipse pater, sermonem polire studuit. Ad historiam quoque illustrandam magis conducunt ejus epistolæ, in quibus sæpius res gestæ exponuntur. Ita in epistola ad Bartholomæum Vicecomitem, Novariensem Episcopum, de rebus Alphonfi Arragoniæ Regis apud Gerbiam Insulam feliciter gestis, & in illa, quæ ad Joannem Regem Castellæ exarata est, de viris sago pariter ac toga illustribus prolixè commentatur.

ORIGINES ECCLESIASTICÆ: OR THE ANTIQUITIES OF THE CHRISTIAN CHURCH &c.

h. e.

ANTIQUITATES ECCLESIAE CHRISTIANÆ. Volumen X, quo agitur de Ritibus Sepulchralibus veterum Christianorum. Adjecti sunt tres Indices in universum Opus. Autore JOSEPHO BINGHAM, Rectore Headborna-Worthensî.

Londini, apud R. Knaplock, 1722, 8.

Alphab. 1 pl. 3½.

Sistimus tandem Volumen X idque ultimum Antiquitatum Ecclesiasticarum Clarissimi *Binghami*, cujus operis Volumina reliqua omnia superioribus annis recensuimus. Cum vero *A. Blackmorius* librum Londini A. 1722 duobus voluminibus in 8 ediderit sub titulo: *Ecclesiæ Primitivæ notitia: or a Summary of Christian Antiquities &c. h. e. Compendium Antiquitatum Christianarum; cui prefixus est Index Hereticus, continens brevem historiam omnium præcipuarum hæresium, inde ab origine Christianæ religionis exortarum, & subjunctâ brevî notitiâ primorum octo Conciliorum generalium;* quo Autor doctissimi *Binghami* nostri Origines Ecclesiasticas per compendium exhibere conatus est, Noster in Præfatione hujus Voluminis censuram in illum exercet. Præcipue autem carpit, quod in titulo libri non indicaverit, illo operis sui Epitomen exhiberi; tum quod videri cupiat, se totius operis compendium exhibere, cum tamen duo posteriora volumina eo

tem.

tempore nondum fuerint edita, quo Epitomen composuerit; quod item Epitomen tam diffusam dederit, duasque prolixas Dissertationes illi adjunxerit. Ostendit præterea, quod Indicem Hæreticum, quem vocat Blackmorius (rectius autem Indicem Hæresium dixisset) rebus frivolis atque jejunis repleverit, ita ut lector nihil fere inde discere possit; tum & quod falsa multa, & in viros magnos injuria admiscuerit, quos inter hæreticos retulerit, cum revera fidei orthodoxæ fuerint defensores; & quod totus denique Index valde sit imperfectus, cum præcipuas quasdam sectas & errores omiserit, atque adeo titulo suo minus respondeat. Ea vero occasione Cl. Binghamus spem facit, semet ipsum Operis sui Epitomen cum additionibus quibusdam esse editurum. Cumque notet speciatim Blackmorium, quod Albigenes, Hussitas, Lollardos, Waldenses & Wiclefitas hæreticis adscripserit, varios Autores recenset, qui Apologias pro illis scripserunt. Tandem in Postscripto, quod vocat, ad promovendas antiquitates Ecclesiasticas opera quædam eruditè elaboranda commendat. Sunt inter illa Supplementum ad Origines has Ecclesiasticas, in libro Rituum Miscellaneorum, quod semet ipsum, si Deus valetudinem concesserit, elaboraturum promittit; Catholicus Commentarius in Scripturas, quem a viro quodam erudito atque industrio jam inchoatum refert; Corpus Theologiæ Catholicæ, quale in Romana Ecclesia Petavius & Thomasinus ediderunt; Corpus Theologiæ Moralis ex Patribus, &c.

In ipso vero hoc decimo Volumine Cl. Autor, Ritus sepulchrales exponens, Cap. I agit de Cœmeteriis, & diligenter scrutatur, quomodo & quando mos sepeliendi in templis originem nactus sit. Scilicet, posteaquam docuerat, cœmeteria olim dicta esse loca, tam quibus mortuos sepeliverint, quam quibus sacros conventus habuerint, observat, tribus prioribus seculis post Christum natum nulla cœmeteria, priori sensu accepta, sive in urbibus, sive in templis fuisse, sed mortuos vel in viis publicis sepulchra cum monumentis super illa erectis, vel in cryptis & catacumbis habuisse. Christianos etiam Imperatores legibus postea prohibuisse, ne mortui in urbibus & templis sepelirentur. Primam vero defunctis in templis humanandi occasionem dedisse honorem, quo martyres profecuti sunt, cum sci-

p. 1 sq.

3 sqq.

9 sq.

12 sqq.

17.

licet in locis, quibus sepulchra & monumenta martyrum exti-
 terint, & Christiani tempore persecutionis sacros conventus ha-
 buerint, templa fuerint erecta, vel cineres & reliquiae marty-
 rum in urbem translatae, & in templis reconditae, saepiusque
 nova templa erecta sint in locis, quibus repositae fuerint, dicta
 inde *Martyria, Prophetia, Apostolae*, a Martyribus, Prophe-
 tis atque Apostolis, quod reliquias eorum eo transfulerint. Proxi-
 mam occasionem dedisse, quod Regibus & Imperatoribus
 seculo quarto in atriis templorum sepulchra fuerint concessa.
 Sub initium seculi sexti alios quoque in atriis aut porticu tem-
 pli, aut in areis circa templum humatos videri, sed in ipsis tem-
 plis legibus tam ecclesiasticis quam civilibus sepulchra adhuc
 fuisse prohibita. Et usque ad seculum nonum nondum omni-
 bus & singulis licuisse, mortuos in templis terrae mandare.
 Hoc tamen temporis intervallo leges quasdam Regibus, Epi-
 scopis, Ecclesiarum fundatoribus atque Presbyteris, aliisque
 Christianis, vitae sanctitate conspicuis, sepulchra in templis con-
 cessisse. Denique rem arbitrio Episcoporum relictam esse, an
 defuncti in templo, vel minus, humari debuerint. Sepulchra he-
 reditaria seculo nono nondum extitisse, sed seculo decimo ter-
 tio decretis Pontificum introducta esse. Et ab his decretis Noster
 derivat, quod omnes postea in templis sepeliri potuerint. Cap.
 II alia paullo specialius de loco, modo & tempore sepeliendi
 mortuos edisserens, memorat, ante Gregorium Turonensem,
 qui seculo sexto vixit, neminem consecrationis caemeteriorum
 mentionem fecisse, illumque, sacerdotali benedictione caeme-
 teria suo tempore consecrata esse, memoriae prodidisse. Du-
 rantum quoque consuetudinem illam altius non producere. At-
 que inde Noster concludit, illam circa tempus illud, & non
 antea, in Ecclesiam esse receptam. Quod vero sepulchra pro sacris
 fuerint habita, a consecratione illorum hand petendum putat; si-
 quidem gentiles illa jam pro sacris, & violationem illorum pro
 sacrilegio habuerint, ut ex edictis Juliani & Gordiani Impera-
 torum pateat. Modum adornandi sepulchra diversum fuisse
 inter gentiles & Christianos. Monumenta sepulchrorum
 apud gentiles fuisse magnifica, sed, quod prioribus tribus seculis
 apud Christianos talia locum habuerint, non esse probabile.

Chri.

Christianos præterea non cremasse mortuos, ut gentiles, sed totum corpus vel terræ mandasse, vel unguentis conditum in catacumbas reposuisse. Sic & Christianos non noctu, ut gentiles, sed, si per illos licuerit, die exequias mortuorum egisse, & tum etiam faces prælatas esse, ad declarandam lætiti-
 am, & honoris causa erga defunctum, tanquam de mundo jam triumphantem. Cap. III exponit, quomodo defunctos funeri præparaverint, & quibus illos ceremoniis terræ mandaverint. Et hic quidem, posteaquam observaverat, magnam fuisse Christianorum in sepeliendis mortuis charitatem, ita ut sæpe etiam cum vitæ discrimine illos sepeliverint, docet, illos, simul ac aliquis animam efflasset, oculos & os ejus clausisse, corpus mortuum lavasse, illudque vestimentis funeralibus, aliquando splendidis & sumtuosis, obvolutum, & loculo impositum, vel in domo collocasse, vel in templo reposuisse usque ad diem sepulturæ. Elatum vero illud esse vel a cognatis, vel viris dignitate conspicuis, vel charitate insignibus, prout circumstantiæ tulerint vel efflagitaverint. Sub initium seculi quarti in majoribus Ecclesiis *Copiatas & Parabolanos* constitutos esse, qui pauperum, tam ægrotantium, quam mortuorum, curam haberent, omniaque præstarent, quæ ad decentem sepulturam eorum pertinuerint. Loco naniarum atque tibicinum, in funeris elatione apud gentiles solemniurn, Christianos hymnorum & Psalmorum cantu defunctos ad dormitoria perduxisse. Morem coronandi mortuos, apud gentiles pariter usitatum, Christianis improbatum esse. Funebres orationes in honorem defunctorum, meritis vel virtutibus insignium, fuisse habitas. Sive autem orationes tales habitæ sint, sive minus, totum officium solenne, si aliquis ante meridiem sepultus sit, in templo peractum, vel, si post meridiem, Psalmos saltem decantatos & preces factas esse. Consuetudinem, quæ aliqui irreperit, mortuis eucharistiam & osculum dandi, concilia quædam damnasse. Viventes pro mortuis dedisse elemosynas, nec eo solum tempore, quo funere elati sint, sed etiam, cum anniversariam illorum memoriam celebraverint. Hoc tamen sæpius ansam nonnullis dedisse, ut, dum pauperes alerent, se net ipsos potu & cibo oneraverint, atque adeo gentiliurn

p. 34 fqq.
 38 fqq.
 41 fqq.

51 sq.

53.
 54.

55 fqq.

61 fqq.

62.

53 fqq.

67 sq.
 69.

70 fqq.

78 sq.
 80.
 81.

82 sq.

- p. 84 sqq. tilium parentalia exhibuisse visi sint. Tristitiam in funere moderate expressam neminem improbasse, sed in morem gentili-
um conducendi praeficas Patres graviter intractos esse, quem-
admodum & novendialia illorum rejecerint. Consuetudinem
vero floribus aspergendi tumulum, & lugubri veste incedendi,
Christianos retinuisse. Catechumenis, qui baptismum volunta-
rie neglexerint, biathanatis item, qui violentas sibi met ipsis ma-
nus intulerint, & capitali poena affectis, omnibus denique ex-
communicatis, qui disciplinae Ecclesiae subicere sese noluerint,
honestam ejusmodi, quam fideles impetraverint, sepulturam
100 sqq. fuisse denegatam. Cap. IV & ultimo leges recenset, tam a Roma-
nis quam Christianis Imperatoribus latis contra illos, qui sepul-
chra violaverint, & in corpora mortuorum fuerint injurii. Ibi quoque
& causas commemorans, quibus aliqui adducti sint, ut sepul-
chra invaserint, inter illas hanc quoque refert, quod nonnulli,
avaritiae dediti, reliquias martyrum superstitionis vendiderint.
108 sqq. Licet enim Ecclesia per priora quinque secula & ultra non aliter
martyrum reliquias tractaverint, quam ut decenter illas huma-
rent, tamen nonnullos privatim citius illas coluisse, observat.
Eaque in rem ex Optato affert exemplum Lucillae, graviter
propterea a Ceciliano, Archidiacono Carthaginensi, objurgata.
113 sqq. Quemadmodum & hac occasione ostendit, non ante quam post
tempora Augustini reliquiis cultum religiosum fuisse exhibi-
tum. Denique tres Indices in universum Opus colophonem illi
imponunt. Primus est rerum, secundus Auctorum in illo allega-
torum, & tertius Conciliorum Alphabeticus & Chronologicus
cum numero canonum. Sicuti autem haud pauci optarunt, ut
hae Antiquitates doctissimi Binghami ob singularem praestanti-
am in linguam, quae omnibus eruditis possit intelligi, converte-
retur, ita votis eorum jam satisfacere coepit Jo. Henricus Griseho-
vius, Halberstadiensis, siquidem librum earum primum & secun-
dum, Latinitate a se donatum, & Praefatione Celebrissimi
Theologi, Jo. Francisci Buddei, ornatum hoc ipso anno in 4. edi-
dit. Nos vitam ipsi & vires apprecamur, ut telam, bene in-
choatam, gnave pertexat, & mox ad finem
perducatur.

✻ (465) ✻

ACTORUM ERUDITORUM,

Quae Lipsiae publicantur,

SUPPLEMENTA:

Tom. VIII Sect. XI.

L'HISTOIRE DE L'ACADEMIE ROYALE
des Sciences A. 1719.

hoc est,

*HISTORIA ACADEMIÆ REGIÆ SCIEN-
tiarum Anni 1719, cum Commentariis Mathema-
ticis & Physicis.*

Amstelodami, apud Petrum de Coup, 1723, 12 reg.

Alph. 1 plag. 7 Tabb. zn. 27.

IN *Physica generali* primo loco occurrunt observationes lu-
minis septentrionalis, quod d. 30 Martii post horam octa-
vam vespertinam & d. 7 Aprilis post nonam apparuit.
In prima observatione spectabatur sub forma columnæ igneæ
20 gradus supra horizontem elevatæ, horizonti parallelæ, ad
intervallum 25 circiter aut 30 graduum extensæ, in extrema-
te orientali latitudine diametrum Solarem superantis, in oc-
cidentalibus vero in cuspidem desinentis & lumen Lunæ octavo a
novilunii die obfuscatum, cœlo quamvis maxime sereno. Vix
Maraldus aliquot scrupulorum secundorum intervallo contem-
platus sperat meteoron, cum in instanti dispareret, nec ali-
quod sui vestigium relinqueret. In altera observatione lumine
non minus intenso fulgebat: sed columnæ verticales successive
inde elevabantur, mox iterum disparentes. *De Meiran* de causa
frigoris hiberni & caloris æstivi generali quædam meditatatur.

Ppp

Non

Non solum attendit ad diversitatem ictus radiorum hieme magis oblique Tellurem ferientium, quam æstate; sed insuper considerans lumen instar fluidi, illud divisum concipit in filamenta innumera, quorum plura feriunt planum, si incidentia perpendicularis, quam ubi obliqua fuerit. Numerum igitur filamentorum perinde ac quantitatem ictus metitur per sinum anguli incidentiæ, adeoque utrumque simul per ejus quadratum. Provocat præterea ad umbras planorum diversimode inclinatorum, quæ Telluris superficiem inæquabilem constituunt: constat enim, eas esse hieme longiores, quam æstate, atque adeo actionem Solis magis impedire illo, quam hoc tempore. Denique tertio observat, quod radii magis obliqui majorem atmosphæræ partem trajicere debeant: id quod in causa est, ut per reflexionem numerus eorum imminuatur. Quoniam vero hic non datur mensura quædam determinata, ut in principiis anterioribus, radiorum quantitatem dimidia sui parte minui hieme statuit, propterea quod in eclipsibus solaribus disci dimidia parte obscurata, nondum perceptibilem luminis defectum notavit. Neque etiam negligit dierum longitudinem æstivo tempore, & brumali diversam. Atque ex illis principiis calorem æstivum ad frigus hibernum æstimat ut 66 ad 1.

Jussieu gypsum describit, cujus particulas instar parallelepipedorum per microscopium deprehendit, ubi eundem in pulverem redegerat. *De Reaumur* vespas contempletur earumque cavas, ubi multa occurrunt, quæ rerum naturalium scrutatoribus oblectamento sunt. *De Reffons* bombardam palo alligatam globo plumbeo, sed absque pulvere pyrio, sclopetum vero minus pulvere pyrio, sed absque tomento oneravit. Orificium sclopeti ad lumen bombardæ orthogonaliter aptavit, cumque exploderet, globus ex bombardâ majori impetu fremituque majori profiliit, quam si vi pulveris pyrii in ipsa accensi propulsus fuisset. *Deslandes* refert, A. 1718 nocte intermedia inter 14 & 15 Aprilis in Britannia minori (quæ Galliæ provincia est) fulmen tetigisse 24 templa, in quibus campanæ pulsabantur, templis vicinis intactis, ubi campanæ filebant. D. 6 April. in mari *Atlantico* sub gradu latitudinis 45, longitudinis 322 $\frac{1}{2}$ pluvia

pluvia arenosa ab hora decima vespertina usque ad primam pomeridianam diei sequentis continuata. Portionem hujus arenæ vulgaris, sed admodum minutæ ad Academiam Regiam Scientiarum misit *Feuillée*. Insula proxima a loco maris, qui hæc pluvia infestabatur, 8 vel 9 miliaribus gallicis distat. Dimidio circiter milliari a portu *de Longoiron* vertex rupis, quæ ad 30 pedum altitudinem assurgebat, delapsus ossa animalium magna quantitate per vallem disseminavit. Quædam eorum erant petrefacta. Sed non satis patet, ad quas animantium species sint referenda. Latuerant in rupe sub vertice ad profunditatem 11 pedum. Quædam fragmenta igni vehementiori commissa colorem Callaidis contrahebant. *De la Hire* junior post obitum parentis continuans observationes meteorologicas quantitatem aquæ pluvialis A. 1719 deprehendit 157½ linearum seu digitorum 13, & lin. 1½. Declinationem acus magneticæ 13½ digitorum d. 30 & 31 Decembr. A. 1718 observavit versus occalum; sed mox d. 7 Jan. A. 1719 observationem repetiit, nec ullam in declinatione mutationem advertit, in acuta tamen 8 digitorum nonnisi 12 graduum 20 minutorum eandem notavit, etsi virtus magnetica utriusque eodem magnete fuisset exercitata. *Jussieu* describit præparationem Mercurii in fodinis Hispanicis *Almaden* dictis & morbos, quibus operarii obnoxii fiunt.

In *Anatomicis* cadavera aquis suffocatorum examinans multum aquæ in stomacho, nihil in intestinis, pauculum in pulmonibus reperit *Littre*. Inter casus adeo rariores refert exempla *Beckeri* in libro de submersorum morte sine pota aqua. Pauculum tamen aquæ, quod præsertim in pulmonibus continetur, mortis causam sufficientem minime ratus, eam in impeditam respirationem conjicit. Plures canes atque feles sub aquis suffocavit, & minorem quantitatem aquæ, quam ab hominibus, ab iis deglutitam vidit. *Renaume* describit modum reparandi quasdam partes corporis humani mutilatas, veluti nasum, labia, aures. Inter veteres *Celsus*, *Galenus* & *Paulus Ægineta* præceos hujus mentionem faciunt: sed inter recentiores primus de eodem plurimum perfecta scripsit *Taliacotini*,

Medicus Italus, circa finem seculi decimi quinti. Itaque natus renascitur ex carne musculi bicipitis in brachio ad reliquum religato per 14 fere dies, facta incisione in brachio & vulnere suppurato, ut inter particulam avulsam cicatricem cohereret. Operationem perficere studuit *Renaume*, ut minori temporis spatio absolvatur. *Helvettus* systema triturationis observatur in structuram ventriculi inquisivit, quam plurimum a descriptione Anatomicorum differre observavit. Ubi plurimum ventriculi in ingreditur, duo notavit fibrarum pluresque orificium ambiunt instar duarum fasciarum sese intersciantium. In fundo ventriculi plures observavit fibras circularium fere & concentricarum fascias. Denique fere circa pylorum deprehendit, centrum tamen infra eundem habentes fundo ventriculi propius, convexitate eundem fundum respiciente. Contra triturationem optime provocat ad singulos ex parte digestos in oesophago corvorum aquaticorum. *Roubaut*, a *Sardinia* Rege *Augustam Taurinorum* vocatus ad Romanus Chirurgi primarii obeundum, unguis monstrosos in pedibus pauperis describit, quorum longitudo 4 $\frac{1}{2}$ digiti imaginabatur sibi, se esse a demone obsessam, qui unguem insolitum incrementum promoverit. Intra ultimum huius staturam magnitudine adaequantem, trium circiter digitorum pedum intervallo a radice bufo repertus molis mediocriter macilentus, intra spatium suum arcte conclusus. Cum huiusmodi funderetur, profiliit. Arbor erat sana & lignum admodum firmum, ita ut extus irrepere haud quaquam potuerit. Cum huiusmodi bore natus intra eandem vixit, ejus succo nutritus & cum eadem crevit. *Jussieu* sinit puellam 7 vel 8 circiter annos natam, clauso ano faeces alvi per vulvam deponit. *Lecher* ex rebus chymicis contra systema digestionis per triturationem argumentatur. Cum enim plantae salibus fixis, animalibus abundant, vix quicquam fixi habentia; salia autem vegetalia non gignantur nisi per fermentationem; per animalia plantis nutriuntur patere arbitratur, quod cibum digeratur per triturationem, sed per fermentationem. Virgo 24 annorum ab anno aetatis 16 continuo cum evacuatione sanguinis mensuris

menstrui per triduum vocis usum amittebat. Fractio tempore evacuationis menstruz, brachio & osimo ad iram valde concitato omni propemodum vocis usu prorsus privabatur: quem tribus elapsis a tristi casu mensibus *Lemery* exemplo parentis infusoque vulnerariz feliciter restituit. *Winslow* ab Illusterrimo Præfide *Bignonio* excitatus ad examen mechanicæ articulationum, & motus membrorum extremorum corporis humani de musculis scapulæ, & mechanicas cartilagineum semilunarium observationes communicat. Inquisivit accuratius, quam hactenus factum, in modum, quo musculus trapezius & serratus anticus major homoplattæ inferuntur, & ex insertione trapezii sive cucularis demonstrare conatur, quod omnes ipsius portiones conspirent in scapulæ elevationem; ex insertione vero serrati majoris, ejusque structura prorsus singulari, ab Anatomicis hactenus non satis expensa, quinam sequatur usus, alias se demonstraturum pollicetur. Observavit musculum serratum majorem ex tribus veluti portionibus componi, quarum duæ majores vulgo per fibrarum directiones distinguantur, tertia minori prorsus neglecta. Monet præterea, quæ ab Anatomicis de eodem in Tabulis annotantur, nonnisi unam ipsius portionem majorem concernere. Cartilagiæ semilunares usum suum exercere in motu cruris singularem, cujus hactenus rationem non habuerunt Anatomici, & quem *rotationem cruris inflexi* appellat.

In *Chymicis* historiam purgantium medicamentorum continuaturus *Boulducius*, cucumeres agrestes contemplatur. Monstrat, vim eorum purgativam in partibus salinis consistere, cum nonnisi his abundant, sulphureis careant. Cum herba inter purgantia fortiora numeretur, decoctum ex radice leniter purgare reperit, præsertim si 24 aut 30 grana radice jungantur cum quibusdam granis *Rhebarbæ* & salis absinthii cum extracto juniperi. *Godofredus* facile suppeditat remedium arceudi vapores noxios vel ingratos in dissolutionibus. Oleum scilicet menstruo affunditur, quod eidem supernat. Effervescentia minor, sed major metalli quantitas dissolvitur. *Lemery* docet, analyses chymicas ordinarias minime nos deducere

care in cognitionem mixti. Etsi enim Academia Scientiarum ultra 1400 plantas hac ratione resolverit, non aliud tamen sibi inde profecisse visa fuit, quam ut intellexerit, hac ratione ad anteriorem mixti notitiam perveniri haud quaquam posse. Putat itaque, ut mixta cognoscantur, ea tantummodo resolvenda esse in minus mixta, quæ ipsorum intuitu pro principiis haberi queant. Methodum pollicetur analyses nova ratione instituenti, veteribus magis exactas magisque fructuosas. Etsi enim adhuc eadem aliquibus defectibus obnoxie sint, defectus tamen non modo pauciores esse, quam in veteribus deprehenduntur, sed etiam notos, ut in errorem deducere non possint. *Boulduccus* junior usum *Chacarillæ* describit, quam radicem *Quinquinæ* loco olim usurparit *Fagon*, cum hæc in Gallia rarior esset. *Apinum* illius infusum primum adhibuisse in febribus epidemicis & catharralibus, eandem vero in substantia exhibuisse in febribus ordinariis. *Stabium*, Archiatrum Regis Borussiae, usum ejus extendisse ad pleuritidem, peripneumoniam & morbos alios, cum viscositates attenuet. *Boulduccus* usum ejus expertus est in colica ventosa, & in affectibus hysteris aut hypochondriacis. Eandem in substantia sumtam hemorrhoides internas promovere, & in dysenteria plurimum prodesse didicit. Roborat ventriculum, cum *Hypecacuana* & reliquæ plantæ emeticæ eundem debilitent.

In *Botanicis* suspicatur *Marchant*, fieri posse, ut novæ nascantur plantarum species. Etenim mense Julio A. 1715 in horto suo nasci vidit plantam, sibi ac Botanicis ignotam, quæ usque ad finem Decembris substitit. Cum commode ad genus *Mercurialis* referri posset, eam *Mercurialem foliis capillacis* nominavit. Anno sequente mense Aprili eodem in loco compa-ruerunt 6 plantæ aliæ, quarum quatuor erant priori similes, duæ admodum differentes, ut novam speciem commode constituerent, quam *Mercurialem foliis in varias & inaequales lacinias quasi dilaceratis* nuncupavit. Plantæ hæc subsequenti-bus annis intra spatium 7 vel 8 pedum multiplicatæ fuerunt, etsi nullum semen in iis detegere potuerit. *Vaillant* characteres 14 generum plantarum & *Isardus* duas novas plantas describit.

In

In *Geometricis* quadraturam geometricam fornicis singulari quadam ratione constructi dedit *Bernardus*, Architectus militaris Regius. *Varignonius* Geometriam communem novo quodam theoremate locupletavit, quod quadam cum theoremate *Pythagorico* affinitatem habet; sed sine multarum figurarum apparatu, cum plures casus diversos involvat, commode explicari nequit. *De Lagry* nova ratione absque calculo infinitesimali ex data Tangente determinare docet arcum, ac inde per modum corollarii seriem *Leibnitianam* pro circulo deducit, quam praxi parum convenire *Ozanami* experientia probat, quæ ultra trecentas operationes requiri didicit, antequam ratio diametri ad peripheriam ut 100 ad 314 elicatur. Monet autem, si tangens duodecimæ partis peripheriæ sumatur, qui = $r \frac{1}{2}$ posita diametro = 2, mira facilitate duobus diversis modis operationum exhibitarum circumferentiam circuli inveniri 314.

5926. 5358. 9793. 2384. 6264. 3383. 2795. 0288. 4197. 1693.
 9937. 5105. 8209. 7494. 4592. 3078. 1640. 6286. 2089. 9862.
 8034. 8253. 4211. 7067. 9821. 4808. 6513. 2723. 0664. 7093.
 8446 + & 8447 - . Demonstrationem calculi se alias daturum promittit. Bene autem observat, in magnis istiusmodi calculis non sufficere, ut constet, nos usos fuisse methodo accurata, sed requiri præterea, ut per consensum plurium methodorum calculi infallibilitas evincatur. Series, quas dedit, hæc sunt. Si radius circuli = r , tangens arcus quadrante minoris = t , erit arcus =

$$\frac{rt}{rr+1} + \frac{rt}{rr+4} + \frac{rt}{rr+9}$$

$$+ \frac{rt}{rr+16} \&c. + \frac{rt}{rr+25} : \text{sunt autem } rr+1,$$

$rr+4, rr+9 \&c.$ quadrata secantium in dato sectore arithmetice comprehensorum, supposita scilicet tangens in partes æquales divisione. Hanc seriem deinde transformat in

$$\text{alteram } t - \frac{t}{3r^2} + \frac{t^3}{5r^4} - \frac{t^5}{7r^6} \&c. \text{ sive } \frac{3r^2t^3 - 11t^5}{3r^2}$$

$$+ \frac{7r^2t^5 - 5t^7}{35r^6} + \frac{11r^2t^9 - 9t^{11}}{99r^6} \&c. \text{ Prior transformatarum}$$

est

care in cognitionem mixti. Etsi enim Academia Scientiarum ultra 1400 plantas hac ratione resolverit, non aliud tamen sibi inde profecisse visa fuit, quam ut intellexerit, hac ratione ad anteriorem mixti notitiam perveniri haud quaquam posse. Putat itaque, ut mixta cognoscantur, ea tantummodo resolvenda esse in minus mixta, quæ ipsorum intuitu pro principiis haberi queant. Methodum pollicetur analyses nova ratione instituenti, veteribus magis exactas magisque fructuosas. Etsi enim adhuc eadem aliquibus defectibus obnoxie sint, defectus tamen non modo pauciores esse, quam in veteribus deprehenduntur, sed etiam notos, ut in errorem deducere non possint. *Boulduccus* junior usum *Chacarillæ* describit, quam radicem *Quinquinæ* loco olim usurparit *Fagon*, cum hæc in Gallia rarior esset. *Apinum* illius infusum primum adhibuisse in febribus epidemicis & catharralibus, eandem vero in substantia exhibuisse in febribus ordinariis. *Stablium*, Archiatrum Regis Borussiae, usum ejus extendisse ad pleuritidem, peripneumoniam & morbos alios, cum viscositates attenuet. *Boulduccus* usum ejus expertus est in colica ventosa, & in affectibus hysteriis aut hypochondriacis. Eandem in substantia sumtam hemorrhoides internas promovere, & in dysenteria plurimum prodesse didicit. Roborat ventriculum, cum *Hypecacuana* & reliquæ plantæ emeticæ eundem debilitent.

In *Botanicis* suspicatur *Marchant*, fieri posse, ut novæ nascantur plantarum species. Etenim mense Julio A. 1715 in horto suo nasci vidit plantam, sibi ac *Botanicis* ignotam, quæ usque ad finem Decembris subsistit. Cum commode ad genus *Mercurialis* referri posset, eam *Mercurialem foliis capillaceis* nominavit. Anno sequente mense Aprili eodem in loco comparuerunt 6 plantæ aliæ, quarum quatuor erant priori similes, duæ admodum differentes, ut novam speciem commode constituerent, quam *Mercurialem foliis in varias & inaequales laciniâs quasi dilaceratis* nuncupavit. Plantæ hæc subsequentiis annis intra spatium 7 vel 8 pedum multiplicatæ fuerunt, etsi nullum semen in iis detegere potuerit. *Vaillant* characteres 14 generum plantarum & *Isnardus* duas novas plantas describit.

In

In *Geometricis* quadraturam geometricam fornicis singulari quadam ratione constructi dedit *Bernardus*, Architectus militaris Regius. *Varignonius* Geometriam communem novo quodam theoremate locupletavit, quod quandam cum theoremate *Pythagorico* affinitatem habet; sed sine multarum figurarum apparatu, cum plures casus diversos involvat, commode explicari nequit. *De Lagny* nova ratione absque calculo infinitesimali ex data Tangente determinare docet arcum, ac inde per modum corollarii seriem *Leibnitianam* pro circulo deducit, quam praxi parum convenire *Ozanami* experientia probat, qui ultra trecentas operationes requiri didicit, antequam ratio diametri ad peripheriam ut 100 ad 314 elicatur. Monet autem, si tangens duodecimæ partis peripheriæ sumatur, qui = $r \frac{1}{2}$ posita diametro = 2, mira facilitate duobus diversis modis operum ferierum exhibitarum circumferentiam circuli inveniri 314.

5926. 5358. 9793. 2384. 6264. 3383. 2795. 0288. 4197. 1693.
 9937. 5105. 8209. 7494. 4592. 3078. 1640. 6286. 2089. 9862.
 8034. 8253. 4212. 7067. 9821. 4808. 6513. 2723. 0664. 7093.
 8446 + & 8447 - . Demonstrationem calculi se alias daturum promittit. Bene autem observat, in magnis istiusmodi calculis non sufficere, ut constet, nos usos fuisse methodo accurata, sed requiri præterea, ut per consensum plurimum methodorum calculi infallibilitas evincatur. Series, quas dedit, hæc sunt. Si radius circuli = r , tangens arcus quadrante minoris = t , erit arcus = $\frac{rt}{rr+1} + \frac{rt}{rr+4} + \frac{rt}{rr+9}$
 $+ \frac{rt}{rr+16}$ &c. $+ \frac{rt}{rr+25}$: sunt autem $rr+1$,
 $rr+4$, $rr+9$ &c. quadrata secantium in dato sectore arithmetice comprehensorum, supposita scilicet tangentis in partes æquales divisione. Hanc seriem deinde transformat in alteram $t - \frac{t}{3r^2} + \frac{t^3}{5r^4} - \frac{t^5}{7r^6}$ &c. sive $\frac{3r^2t^3 - 11t^5}{3r^2}$
 $+ \frac{7r^2t^5 - 5t^7}{35r^6} + \frac{11r^2t^7 - 9t^9}{99r^6}$ &c. Prior transformatarum

est

est Series *Leibnitiana*, unde quadraturam suam arithmetice deduxit, aut, si mavis, *Gregoriana*, cum *Jacobus Gregorius* eam ante *Leibnitium* habuerit.

In *Astronomicis* phenomenon fingulare circa altitudines apparentes astrorum detexit *Cassinus*, quod scilicet per telescopium observata videantur deprimi, dum ad Meridianum tendant; sed elevari, dum ab eodem elongantur. Contingit id in astris, quæ in Meridiano constituta inter zenith & æquatorem subsistunt. Phenomeni hujus necessitatem demonstraturus est *Cassinus* in amplo Opere, quod de Meridiana observatorii per totam Galliam ducta publici juris facere decrevit. Aliqua jam prælibavit *Fontenellius*. Inde nimirum consequitur, quod in positione tubi horizontali filum in foco interfecans verticale ad angulos rectos sit in plano horizontis, in elevatione autem tubi obliqua in plano circuli maximi sphaeram mundanam oblique secantis. *Moraldus* varia annotavit phenomena circa stellam novam in balæna, quæ nunc apparet, nunc iterum disparet. Ab anno 1596, quo primum observata fuit, usque ad annum 1687 revolutionis unius quantitas 10 mensium 25 dierum deprehenditur; sed ab A. 1687 usque ad 1710 continuo crevit, ab A. 1710 iterum decrescit. Tempus apparitionis in singulis revolutionibus non est idem. Nimirum est 3 mensium & aliquot dierum; maximum $4\frac{1}{2}$ mensium. A prima apparitione crescit, donec intervallo 15 vel 20 dierum ad maximam magnitudinem pervenerit, in qua per aliquod temporis spatium subsistit; deinde per 30 vel 40 dies decrescit, antequam evanescat. Maxima magnitudo non est in singulis revolutionibus eadem; sed intra terminos stellarum secundæ & quartæ magnitudinis continetur. Si ad majorem magnitudinem pervenit, tempus apparitionis longius est. *Cassinus* novam proponit methodum directe inveniendi ex anomalia media data anomalias coæquatam sive æquationem orbis in hypothese elliptica *Kepleri*. Sit *ALB* ellipsis, in qua Planeta incedit, centrum in *C* & in foco *S* Sol, *CS* eccentricitas, *AIDB* eccentricus ex centro *C* descriptus. Sit Planeta in *L* & per *L* ducta *IF*, ad axem *AB* perpendiculari-

IC & *CS* una cum angulo *ICS* complemento ipsius *ACI* modo inventi reperitur *CIS*, qui ex *ACI* subductus relinquit *ASI*. In triangulo rectangulo *GCS* ex natura ellipseos $GS = CA$ & *SC* eccentricitas data: unde innotescit *GC*. Quamobrem cum sit $HC : GC = IF : FL$ & *IF* ad *FL* ut tangens anguli *ISF* ad tangentem anguli *LSF*; erit ut *HC* ad *GC* ita tangens anguli *ASI* modo inventi ad tangentem anguli *LSA* seu anguli ad Solem, qui metitur anomaliam coæquatam. Ad facilitandum calculum construxit *Cassinus* Tabulam differentiarum *SO* inter arcum *DI* & finem *DT*. Notandum vero, in theoria Solis angulum *DCI* nunquam excedere gradum, in Venere 25', in Luna 2½ gr. in Jove 2° 50', in Saturno 3° 15', consequenter *SO* in Sole ¼, in Venere multo minor quam ¼, in Luna 3, in Jove 4, in Saturno 6 secunda nunquam excedere: in Marte autem ad 30 secunda, in Mercurio ad 6 minuta affurgere. Societas Regia Anglicana experimento comprobavit, lumen ex vacuo ope antliæ pneumaticæ factò refringi in aerem. Academia Scientiarum A. 1700 per sua experimenta contrarium probabat. Enimvero *Delisle* junior experimentum cum omni circumspeditione repetens ab Anglorum parte stare veritatem reperit. Quoniam vero refractio ex hoc vacuo in aerem minor refractione Astronomica; substantiam ætheream rariorem concludit, quam aerem in vacuo per antliam pneumaticam producto residuum. Refert *Fontanellius*, quæ A. 1717, 1718 & 1719 de maculis solaribus observata fuere, cumque his annis maculæ complures, sed sine ullo ordine digestæ, una compararent, hypothesis *Philippi de la Hire* rejicitur, qui earum originem solido Soli innatanti tribuerat, eminentiis irregularibus nunc ultra Solis superficiem emergentibus. *Delisle* junior describit constructionem Gnomonis ad dirigendum motum penduli in usum observationum astronomicarum, quo ipse huc usque feliciter usus. *Maraldus* confert observationes nonnullas astronomicas Equitis de *Lowville* cum iis, quæ factæ sunt in observatorio Regio. Ex observationibus geodæticis deducitur differentia longitudinis inter observatorium Regium & domum, ubi observat de *Lowville*, 22' 51", seu horaria unius minuti

nuti & triginta unius secundorum temporis. Est autem domus *Louvilliana* occidentalior observatorio Regio. Ex observationibus eclipsium circumjovialium differentiam eandem horariam deducit $1' 31''$ seu $1' 32''$, via geodætica & astronomica mire consentientibus. Monet autem *Maraldus*, per observationes in Observatorio Regio factas constare, quod Satellitis *24* emerfio per telescopium 23 pedum, quo usus est de *Louville*, 7 vel 8 secundis citius appareat, quam per tubum 17 pedum, quo usi sunt in Observatorio Regio *Cassinus* & *Maraldus*. Quamobrem in comparandis observationibus hujus differentiz rationem habet. Altitudinem poli in domo *Louvilliana* via geodætica reperit $47^{\circ} 54' 23''$, supposita eadem in Observatorio Regio $48^{\circ} 50' 10''$. De *Louville* novum describit instrumentum, quod ad ascensiones rectas stellarum facile & exacte observandas invenit. Componitur ex duobus telescopiis, altero horizontali fixo, altero verticali mobili, ut ad omnes altitudines meridianas aptari possit. *Deltle* junior d. 22 April. 1719 hor. 8 vesp. & d. 30 Oct. hor. 9 vesp. *Aldebaram* a Luna tectam observavit. *Cassinus* in Observatorio Regio d. 29 Aug. A. 1719 observavit eclipsin Lunæ. Initium fuit hor. 7. 23. 55. Per telescopium 8 pedum hor. 8. 56. 26 Luna tota eclipsata apparuit. Finis accidit hor. 9. 41. 10. Maxima obscuratio hor. 8. 32. 32 fuit 4 dig. 39 min. *Maraldus* observans eandem eclipsin, notavit hor. 7 minutis 20 ante eclipseos initium, penumbram jam magnam disci lunaris partem occupare. Hor. 7. 21 prope *Heraclidem* obscuritas insignis notata, hor. 7. 23 limbus Lunæ non amplius distingui potuit. Hor. 7. 24. 30 initium eclipseos certum fuit. Hor. 8. 14 maximam obscurationem æstimavit 4 dig. 41, sed hor. 8. 22. 30 eandem adhuc quantitatem reperit. Finis accidit hor. 9. 41. Lunæ diameter per micrometrum paulo ante eclipsin deprehensa 30. 30.

In *Mechanicis* theoriam gravitatis motus ampliat *Varignonius* comparando celeritates corporis gravitate quomodocunque variabili in vacuo sive per lineas rectas, sive per lineas curvas quascunque ascendendum, vel descendendum. Casum aliquem jam expendit *Newtonus* in Principiis & post eundem suus quisque modo demonstrarunt *Joannes Bernoullius* atque *Hermannus*.

mannus. Sed ultra limites, intra quos ipsi perfliterunt, progreditur *Varignonius*. Hactenus torno inducere non licuit figuras polygonas, triangulares atque quadratas ob continuum torni motum: sed defectum hunc supplevit *de la Hire*, qui machinam eo sine excogitavit, ubi motus rotationis ad arbitrium fistitur, objectum tamdiu fixum detinetur, quamdiu opus fuerit.

Inter elogia Sociorum, quibus hoc anno Academia Scientiarum orbata fuit, primo loco comparet elogium *Petri Remondi de Monmort*. Natus is est Parisiis d. 27. Oct. A. 1678, patre *Francisco Remondo*, stabuli Magistro, Domino de *Breviande*, & matre *Margaretha Ralle*. Ab illo studio Juris destinabatur, ut olim ad dignitatem civilem eveheretur, a quo tamen Noster abhorrebat. Parens cum esset severus & admodum imperiosus, filius vero jugi impatiens; hic juris civilis & paternæ domus pertæsus, in Angliam, & post pacem *Ryswicensem* in Bataviam, ac inde ulterius *Ratisbonam* in *Germaniam* se contulit, ubi patruus ipsius de *Chamois* in comitiis imperii Plenipotentiarium Regis *Gallarum* agebat. Incidebat subinde in Tractatum *Malebranchii* de inquirenda veritate, ejus systema avide amplexus sub finem anni 1699 in *Galliam* redibat. Vix duos menses *Parisiis* agebat, cum parens fatis cedens ingentem opum vim ipsi relinquebat. Sui igitur juris factus, autore *Malebranchio*, quem Magistrum, ducem & amicum intimum colebat, exercitiis pietatis sinceræ, Philosophiæ ac Mathësi se totum dedit, postquam *Carré* & *Guisnée* prima Geometriæ & Algebræ elementa ipsum edocuerant. A. 1700 in Angliam denuo profectus, *Newtonum* invisit. Socium adsciverat *Nicolium*, juvenem, cujus jam aliqui erant in Geometria profectus, & cum ipso per integros tres annos in studio Geometrico defudavit, donec ad ipsum calculum integralem penetrarent. Cum frater natu minor ecclesiasticam personam agere noller, ipse eidem in Canonatu *Paristenfium* successit. Suis sumptibus imprimi curavit libros aliorum, quos *Bibliopola* suis edere recusabant, veluti Applicationem Algebræ ad Geometriam *Guisnei*, vel qui ob raritatem commode haberi non poterant, veluti *Newtoni* Tractatum de quadrati-

draturis. Religiosarum ordini adscripsit virgines, quæ ob paupertatem vitam cælibem agere tenebantur. Circa finem A. 1704 emit prædium de *Montmort*, cunq̄ue ibi in vicinia degeret *Ducissa d'Angoulesms*, nurus *Caroli IX*, Principem invisens vidit ejus agnatam & filiam Iustricam de *Romicourt*. Ejus amore captus Canonatu sese abdicavit & A. 1706 in arce *Marevil* matrimonium cum eadem iniit, cum ante contractum sponte declarasset, quod 25000 aureorum hæreditatis paternæ consumsisset, quos scilicet maximam partem in pauperes erogaverat. Matrimonio contracto, vitam simplicem & solitariam continuans & in applicatione Analyseos ad materiam ludorum tempus consumens, A. 1708 Tentamen analyseos in ludis fortunæ edidit, cujus nonnisi pauca specimina a *Pascbalio* & *Hugenio* data profstabant: quæ enim *Bernoullius* reliquerat sub titulo *Artis conjectandi*, nondum lucem publicam adspexerant. Cum *Nicolaus Bernoulli*, agnatus *Jacobi* atque *Johannis*, ex patris opere posthumo MSc. de arte conjectandi ejusdem argumenti dulcedinem quandam percepisset, atque *Montmortium* Parisiis conveniret, hic eum secum in prædium suum abduxit, ubi per tres menses in solvendis problematibus ad hoc argumentum spectantibus tempus omne consumebant. Inciderunt in combinationes admodum complicatas & in series numerorum secundum certas conditiones formatas & ex infinitis terminis compositas, quarum theoria non modo in sublimiori Geometria curvarum, verum etiam in Arithmetica politica, qualem dedit *Petty* Anglus, locum habere possunt. Ægre tulit, quod in Anglia *Maiorans* ederet librum de mensura fortis, quem vitulo suo arasse judicabat, & A. 1714 novam dedit libri sui editionem multo auctiorem & commercio epistolico cum *Bernoulliis*, præsertim *Nicolao*, locupletatam. Præterea commercium epistolicum ipsi intercessit cum *Leibnitio*, *Hallejo*, *Tayloro*, *Craigio*, *Hermanno*, *Poleno*. Cum controversia de invento calculo differentiali & integrali inter *Newtonum* & *Leibnitium* oriretur, continuata post hujus mortem inter Anglos & *Joannem Bernoullium*; judicis subinde personam sustinuit inter adversas partes, quarum utrique erat amicus. A. 1715 tertia vice in Angliam

excurrit, eclipsin Solis, quæ Londini totalis erat, observaturus: ubi in numerum sociorum receptus. Hoc tamen non obstante, impugnavit attractiones per *Cartesianismum* abolitas & ab *Anglis* resuscitatas. Multæ ipsi controversiæ ea de re intercesserunt cum *Tayloro*, amico singulari. Misit Londinum Tractatum prolixum & valde curiosum de Seriebus infinitis, quem *Taylorus* in Transactionibus A. 1717 imprimi curavit, additionibus quibusdam additis. Anno 1716 in Academiam Scientiarum Regiam receptus, aliud de simili argumento scriptum eidem destinaverat, sed A. 1719 negotiorum causa Lutetias Parisiorum veniens, variolis correptus, d. 7 Octobris vitam cum morte commutavit. Ab aliquo tempore in Historia Geometriæ conscribenda defudabat: sed labori immortuus eandem ad umbilicum perducere non potuit. Maluit rure degere, quam Parisiis, ne a meditationibus concatenatis distraheretur. Sæpius tamen testatus est *Malebranchius*, quod in museo, ubi problematis intricatis enodandis incumberebat, filiulus ipsius discursitaverit, & instrumenta musica pulsata fuerint, attentione non impedita. Parisiis cum esset, eruditos adveas omni officiorum genere sibi devinxit. Ad iram erat pronus, imprimis quando meditationes interrompebantur negotiorum domesticorum causa; hoc tamen non obstante admodum lenis erat & iram aliquis pudor excipere solebat. Bonus erat herus, bonus amicus, bonus maritus, bonus pater omni ex parte.

Michael Rollius natus est *Amberti* in Arvernia inferiori d. 21 Aprilis A. 1652. Cum parens mercaturam exerceret, elementis Arithmeticæ tinctum in praxi Juris institui curabat a Notario & Procuratoribus, ut disceret, unde aliquando viveret. Sed hujus rei pertæsus, anno ætatis 23 Parisios venit, pueros artem bene scribendi edocturus. Arithmeticam cum excoleret, præter spem ac intentionem ad ipsam usque Algebram penetravit, quam ad palatum suum experiebatur. A. 1681, ætatis 30, solvit problema ab *Ozanamo* propositum: *invenire quatuor numeros ejus conditionis, ut differentia duorum quorumcumque trium priorum sit etiam quadratus*, longe ultra expectationem propositoris, qui adjecerat, minimos horum numerorum

rum non paucioribus quam 50 notis constare. *Colbertus* ex obscuro protraxit *Rollium*, donoque remuneratus est solutionem, quod postea in stipendium fixum abiit. Totum igitur sese Algebrae dedit, tantosque in ea fecit progressus, ut A. 1685 in Academiam Scientiarum reciperetur. Equidem de *Louvois*, cujus filium in elementis Matheseos instituerat, ipsum admovebat stationi, quæ suppeditabat, unde commodius viveret: sed *Algebra* dulcedine captus ad Academiam Scientiarum redibat, etsi esset res angusta domi. A. 1690 publicavit Tractatum de Algebra in 4, ubi nova methodo (quam vernacula *la méthode des Cascades* appellat) æquationes determinatas omnium graduum resolvere docet. Anno sequente Demonstrationem illius methodi edidit, una cum duabus aliis methodis, quarum prima suppeditat media resolvendi easdem æquationes per Geometriam, & secunda media resolvendi plures quæstiones *Diophanti*, hæcenus resolutionem non nactas. A. 1699 publicavit Methodos resolvendi quæstiones indeterminatas Algebrae. Prodigabat tunc temporis *Hospitalii* Analytici infinite parvorum, quam oppugnare decreverat *Rollius*, nisi Academia Scientiarum silentium eidem imposuisset. Interim tamen animum inimicum prodidit adversus novum calculum *Leibnizii*, & simul Geometriam *Cartesii* in theoria de constructione æquationum impugnavit, hanc *Philippo de la Hire*, illum *Varignonio* & *Saurino* defendentibus. Algebrae multa adhuc imperfectione laborare credidit, eamque latius extendi posse, quam vulgo sibi persuadent. Nova prorsus meditabatur elementa Algebrae; sed, quæ Academiae obtulit specimina, obscuritate plena erant. A. 1703 apoplexia correptus, omne periculum feliciter evasit; sed decem post annos in paralyfin incidit, ut in publicum prodire non posset. Obiit d. 8 Novembr. A. 1719, ætatis 68. Iis erat prædictis moribus, qui comitari solent homines studiis nimium addictis & a commercio mundi alienos. Locum Geometrae stipendiarii a morte ejus obtinuit Vir Cl. *De Matran*.

Bernhardus Renau d'Elisagaray natus est A. 1652 in *Bearnia*. Patri ejus erat res angusta domi cum liberorum multitudinem conjuncta. *Colbertus du Terron* Præfectus *Ruportii*

(de

(de *Rocheport*) eum quasi filii loco habuit in domo sua & in Mathesi institui curavit. Pauca legit Noster, plurimum meditati, non in musæo, sed in præsentia aliorum. Plurimum delectatus *Malebranchii* Tractatu de inquirenda veritate. Cum in arte navigandi multum profecisset, commendatione Mæcenatis sui effectum est, ut Dn. de *Seignalai* A. 1679 ipsi procuraret munus apud Comitem de *Vermandois*, summum rei maritimæ in Gallia præfectum. Cum Rex constructionem navium meditaretur, & eo fine omnes navium Præfectos una cum architectis peritissimis *Parisiis* evocaret; quatuor mensium consultationibus interfuit. Dux autem prævaluerunt methodi, quarum alteram dedit *du Quesne*, ob rei maritimæ peritiam celebris, alteram *Renau*, juvenis adhuc & fama carens. Nihilominus tamen *du Quesne*, præsentem Rege, prærogativam ipsi tribuit. Jusfit Rex, ut cum Dn. de *Seignalai*, Equite de *Tourville* & Dn. *du Quesne* filio in portus proficisceretur, executioni daturus, quæ ideis materialibus probaverant: ubi non modo architectos navales, verum etiam ipsorum filios instruebat, ut 15 vel 20 ætatis anno efficerent, ad quod alias vix 30 annorum experientia sufficiebat. A. 1680 bello inter *Algerienses* & *Gallos* exorto, novo consilio *Algerium* glandibus majoribus igniariis (quas *Bombas* vulgo vocant) ex navibus projiciendis petendum esse censens, eum in finem novum triremium genus excogitavit & munimentum fortissimum felici successu expugnavit, etsi ausum hunc inter ea referrent, quæ suavia somnia luxuriantium ingeniorum putantur. Invenit etiam novum mortaciorum genus, ex quo ad majorem multo distantiam bombas projicere licet, quam ex ordinariis, nempe ex intervallo 1700 hexapedarum Gallicarum. Mortuo summo rei maritimæ Præfecto, a Rege obtinuit, ut missa re maritima in *Flandriam* abiret *Vaubanio* adjungendus. A. 1684 a Rege destinatus fuerat obsidioni *Lucemburgensi*: sed cum Dn. de *Seignalai* ejus opera indigeret in expeditione *Genuensi*, eidem interesse jussus. Urbe glandibus igniariis infestata, missus est in *Catalauniam*, ubi obsidionem munitenti *de Cadaquiers* direxit. Inde redux cum *Vaubanio* egit, fines *Flandria* & *Germania* munituro, & A. 1688 cum eodem

tribus

tribus in Germania obsidionibus interfuit, in quibus omnis periculi aleam ipse subibat, Rege vetante, ne *Vaubanius* eidem sese exponeret. Interea temporis Theoriam suam de manuarum nautica conscripsit, opus hactenus sine exemplo, eandemque A. 1687 publici juris fecit. *Hugenius* propositionem quandam libri fundamentalem condemnabat, *Malebranchio*, & *Joanne Bernoullio*, qui ex iis iudicabat, quæ ipsi per literas significaverat *Hospitalius*, a partibus ipsius stantibus. Cum A. 1689 omni fere *Europa Gallia* bellum indiceret, *Renau* defendit, *Galliam* solum sufficere adversus molimina maritima *Anglia* ac *Belgii federati*, dissentientibusque aliis Regi persuasit. Cum eodem tempore plurima inventa nova ad rem maritimam perficiendam Regi exponeret, & per ideas materiales approbaret, votum in Consilio sanctiori rei maritimæ Præfectuum obtinuit & ejusdem rei inspectionem generalem, una cum autoritate docendi novas praxes, addito stipendio 12000 librarum. Sed antequam diploma expediretur, mortuo Domino de *Seignelai* successit Dn. de *Pontchartrain*: quamobrem *Renau*, novo huic Administro ignotus, missa re maritima, ad *Vaubanium* redire decreverat. Enimvero cum A. 1691 Præfecti rei maritimæ suas de bello istius anni ideas offerrent, Rex ex supremo rei maritimæ Præfecto Dn. de *Pontchartrain* quæsit, ubinam esset ea, quam dederit *Renau*: & hac occasione ab eodem obtinuit, quod ipsi promiserat Dn. de *Seignelai*. Quamvis autem Rex ejus opera usus in militia navali, eadem tamen quoque usus est in terrestri. *Brestia* Duces copiarum navalium novas praxes cum docere intenderet, id parum honorificum sibi reputantes, resisterunt, quare Rex in nonnullos animadvertit, *Renavo* frustra intercedente. In obsidione *Namurci*, cui Rex ipse intererat, socias cum *Vaubanio* operas præstitit. Inde in mare excurrit, *Sanmaclovium* servaturus, una cum 30 navibus, quæ post prælium navale se illuc receperant. Cum A. 1693, deliberationibus absolutis, consilium de bello maritimo Rex probasset, *Renau* ab eodem consultus suum denegavit suffragium, additis rationibus, quæ consilii mutationem persuaserunt, nec successu infelici. Cum navem *Brestia* constructam juxta propriam ideam adversus piratas Anglos probare consti-

tuisset, in duas incidit naves, quæ ex India orientali magnas diviti-
 as apportabant. Prælio navali feliciter peracto compos factus
 fuerat thesauri adamantum insignis, qui cum ipsi deberetur,
 pretio ingenti permotus, quod quater millena millia aureorum
 superabat, eundem Regi obtulit, qui ipsi stipendium annuum
 9000 librarum assignabat, pro difficultate illorum temporum.
 Res præclaras in America meditatus A. 1697, ob pestem ibi gra-
 vantem statim redire coactus, & secundum, quod meditabatur,
 iter morte *Caroli II*, Hispaniarum Regis, interruptum. Hinc ejus
 successor *Philippus V* a Rege Christianissimo impetrabat, ut in
Hispaniam mitteretur *Renau*, loca munita magni momenti, velu-
 ti *Gades*, firmaturus, quamvis sumptibus necessariis negatis nihil
 perficeret. A. 1702 navibus *Hispanicis* ex *America* reducibus, in
 portu *deVigo* periclitantibus, 30 millena millia aureorum in con-
 spectu quasi hostium inaudita dexteritate servavit, per omnem
Galliciam conquistis curribus ultra 4000, quibus illam argenti
 vim ex navibus exportatam imposuit, antequam hæc in hostium
 manus inciderent. Multa præclara & prorsus singularia præstitit
 A. 1704 in obsidione *Heracleæ*, quæ vulgo *Gibraltar* appellatur.
 Interesse quoque debebat obsidioni *Barcinonensi*: sed cum essent,
 qui ejus operam magis necessariam prædicarent in *Gadibus* mu-
 niendis, illuc sese contulit. Enimvero cum loco 200 millium
 aureorum, quæ promittebantur, ne obolum quidem ibidem
 reperiret, fidem suam apud mercatores interposuit, ut sumtus
 ad publicam utilitatem facerent. Postquam vero facultates suas
 exhaustisset, nec ibi amplius subsistere posset, post continuos
 quinquennii labores & itinera, rebus omnibus, quas secum
 habebat, divenditis, ne deessent itinere sumtus, cum unico du-
 plione in Galliam rediit. Et Rex quidem ipsi promittebat, quod
 servitia in *Hispania* præstita ita censei debeant, ac si eadem
 in usum *Gallie* impendisset. Sed ære alieno tantum non oppri-
 mebatur difficillimis istis temporibus, quibus poscere non licebat,
 quæ ipsi debebantur a pluribus annis. A. 1713 *Joannes Bernoulli*,
 manuarum nautica accuratius expensa, *Fugensii* adversus ipsam
 partes amplexus est & per literas contra ipsius propositionem fun-
 damentalem disputavit. Controversiæ finem facturus edidit A:

1714

1714 Tractatum de manuaria nautica : sed manus victas nondum dabat *Renau*, quod theoriam *Bernoullianam*, et si *Renaviana* magis complicatam, a vera tamen parum utique differre censeret. Inter hæc Ministris fere ac Regi ignotus esse coepit. At cum *Melitenfes* sibi a *Turcis* metuerent, magnus Equitum Magister a Rege christianissimo petiit, ut *Renavium* defensionem insulae mitteret. Illuc igitur abitum parabat, sperans fore, ut redux rei suæ familiaris statum Regi coram exponere posset. Enimvero metus *Melitenfium* vanus fuerat, & Rex interea moriebatur. Tum Dux *Aurelianensis*, Regentis munere fungens, cui merita ipsius erant perspecta, eum ad dignitatem Consilarii maritimi evexit, & ejus opera uti decreverat in capiendis experimento onerum juxta methodum *Vaubanianam* distribuendorum, de qua alibi diximus in his Actis. Quoniam vero ab aliquo tempore retentione urinae laborabat, A. 1719 mense Septembri aquæ calidæ haustu largiori remedium allaturus, in febrem, & urinae retentione aucta, in hydropem incidit. Cumque contra mandatum Medicorum nimia aquæ quantitate continuo sese opterret, die 20 Sept. A. 1719 vitam absque dolore & cum rationis usu finiit. A. 1699 in Academiam Scientiarum fuit receptus, Geometra fere a natura factus. Scripta *Malbranchii* contemptum eruditionis ipsi insinuaverant, nec otium nactus fuerat, ut de ea sibi comparanda cogitaret.

C. G. DEMONSTRATIO THEOREMATIS

Fermatiani, nullum numerum triangularem præter. I. esse quadratoquadratum.

Scriptis olim Fermatius, in Epistola a Wallisio edita, se id demonstrare posse, demonstrationem vero suppressit, quam propter dignam existimavi quam investigarem. Fingatur (I.) Radix illius quadratoquadrati = ab . ubi a . sit numerus integer. (II.) Quadratoquadrati a^2b^2 . quotiens & divisor quicumque reduci poterunt ad ab^2 . & a^2b^2 . sed (III.) omnes numeri triangulares reduci possunt ad hanc formulam $x(2x+1)$ ubi x . est numerus integer quicumque, ergo illud quadratoquadratum cui

æqualis esset numerus triangularis, haberet divisorem $ab^2 = x$. & quotientem $a^2b^2 = 2x + 1$. (IV.) ex prima æquatione colligitur $b^2 = \frac{x}{a}$; ex altera $b^2 = \frac{2x+1}{a^2}$ ergo $a^2 = \frac{2x+1}{x}$.

Quoniam vero (V.) a^2 est numerus integer (per positionem primam) & $\frac{2x+1}{x}$ exhibere non potest numerum integrum, nisi fiat $x = \pm 1$. nec quadratum nisi ponatur $x = -1$. quo posito fit ipse numerus triangularis primus = 1. patet hunc unicum esse quadratoquadratum.

Pæne superfluum est monere hanc demonstrationem extendi tum ad omnes series numerorum hujus formulæ $x (\pm 1 + ex + fx^2 + gx^3 + \&c.)$ ubi x . fit exponens terminorum; e. f. g. &c. sint numeri integri vel 0. (præter unicum casum, si omnes ponerentur = 0. quo casu series ipsa transiret in $\pm x$) tum etiam ad excludendos numeros ulteriorum potestatum parium, ita, ut nullus istarum serierum terminus excepto termino primo possit fieri quadratoquadratus, nec sextæ nec decimæ nec ullius potestatis paris præter quadratam.

De triangularibus vero & hoc affirmari potest, si eorum quicumque = T . ponatur, $T + 2$. non esse quadratum; $T + 3$. non esse numerum potestatis quintæ; $T + 4$. non esse numerum potestatis octavæ nec decimæ; $T + 5$. non esse quadratum; quibus multa similia addi possent, sed horum demonstrationes non ex eodem, quo superior illa, fonte derivantur, ut facile agnoscent qui naturam numerorum penitus scrutati fuerint.

JO. RIZZETTI RESPONSIO AD G. FR. RICHTERUM, de Optica Newtoniana; (vid. A&E. Erud. Mens. Jan. 1724. p. 27 & supra, Sect. III, V, VII.)

IN postremo Schediastmate, quod egregius Richter de Optica Newtoniana Actis Lipsi. demandavit, plura sunt, quæ ad controversiam faciunt, & ut disputationi finem imponam, de his volui præstantissimos viros Regiæ Societatis Londinensis in epistola consulere. Alia quædam supervacanea videntur, quæ
fal.

fallitate vel paralogismo laborant; & ut veritati in omnibus favent, de his cum Adversario pro hac vice agere statui.

1. Licet objectorum inæqualiter distantium imagines nequeant in oculo, ob veterem refractionis legem, simul distinctæ exhiberi, eximius tamen Richterius eadem objecta uno oculorum actu simul distincta percipi vult. Hanc sententiam experimento confirmat; nam si aspicitur Luna, interposita quavis re, quæ sit paulo amplior capillo, ac exiguo intervallo ab oculo distans, Lunam refert ac simul rem interpositam uno obtutu distincte videri; quamvis in oculo imago distinguatur unius & confundatur alterius. Verum est ac nemini latet, quod, si in oculo imago unius distinctione donatur, imago alterius confusione inficitur; & falsum esse videtur, rem utramque uno obtutu apparere distinctam. Etenim inter Lunam & oculum filo ferreo interposito, dum acies in Lunam intenditur, filum confusum apparet, & maculæ in Luna aliqua distinctione perspicuæ: acie vero in filum conversa, hoc cernitur distinctum, & Luna magis quam antea confusa.

2. Licet res inæqualiter remotæ æqualiter inspiciantur distinctæ, ut extremitates virgæ AA , quarum una magis ab oculo Jan. 1724 quam altera distat, doctiss. tamen Richterius unius vel alterius imaginem in oculo vult ob veterem Refractionis legem confundi. Hanc sententiam confirmat calculo: incidentibus enim radiis punctorum AA ex humore aqueo in chrySTALLIUM Bb , & ex chrySTALLINO in vitreum, si distantia fuerit AM $10\frac{5}{2}$, & AM 104 digitorum Rhinl. is elicit calculo distantias focorum, illius scilicet am , pertinentis ad punctum a , $3\frac{1}{8}\frac{9}{32}$, & alterius am , pertinentis ad punctum A , $7\frac{1}{2}\frac{1}{4}\frac{1}{8}$ ejusdem digiti, & proinde ipsorum focorum differentiam cc ($\frac{5}{105}$ dig.) satis notabilem, ut in oculo confundatur imago unius aut alterius extremitatis virgæ; quamvis utraque simul pulchre discerni queat.

Geminas virgæ extremitates, quarum una distat ab oculo $10\frac{5}{2}$, altera 104 dig. Rhinl. simul pulchre discerni posse, nescio an certe affirmandum sit; scio potius paralogismum olere calculum Richterianum, quo elicitur differentia focorum in casu proposito $10\frac{5}{2}$ dig. Supponitur primum in calculo Rich-

teriano, radios punctorum a, A , incidere ex humore aqueo in chrySTALLINUM tanquam fluentes ex punctis a, A . Quia vero scimus, eos prius incidere ex aere in corneam, & ex hac in humorem aqueum, agnoscimus quoque ipsos a cornea & ab aqueo humore refractos incidere in chrySTALLINAM, tanquam conspirantes ad duo quzdam puncta axis Ac , ultra e continuata. Nec dicendum est, nil referre, quod ipsi radii in chrySTALLINUM incidant fluentes ex punctis a, A , aut conspirantes ad duo puncta ultra e ; ex aere enim in densiorem lentem Bb radiantibus geminis punctis a, A , quorum imaginea principaliter depingantur, illa sc. puncti a in e , & illa puncti A in c , si materia lentis in rariorem mutata, superius inducatur stratum materiz densioris aere, & rarioris illa lentis, ita, ut maneat punctum e ; adhibito calculo inveni, punctum e accedere ad punctum c . Supponatur iterum in calculo Richteriano refractiones geminz, una ex aqueo in chrySTALLINUM, altera ex chrySTALLINO in vitreum. At quia scimus, chrySTALLINUM compositum esse ex innumerabilibus stratis materiz interius densioris semper atque densioris, innumerabiles quoque refractiones esse non ignoramus. Nec dicendum est, nil referre, quod sint refractiones geminz vel plures; in lentem enim Bb ex una eademque materia confectam radiantibus, ut prius, geminis punctis a, A , quorum imagines principaliter depingantur, hoc est illa puncti a in e , & illa puncti A in c , si materia lentis mutatur in densiorem interius & rariorem exterius, ita ut maneat punctum e , adhibito calculo inveni (ut alias memini) punctum c puncto e appropinquare. Paralogismum igitur ex duplici causa Richterianus calculus olet, & quia radii punctorum a, A , non incidunt in chrySTALLINUM tanquam fluentes ex punctis a, A , sed tanquam conspirantes ad duo puncta ultra e , & quia radiis in chrySTALLINUM ingredientibus, & e chrySTALLINO egredientibus, refractiones non geminz sed innumerabiles fiunt. Unde intelligitur, differentiam focorum ee ex duplici causa esse minorem illa quam Adversarius ex suo calculo elicuit.

3. Huic suo calculo nimis confidenter insistentis is addit, quod si punctorum varis coloribus dense expressorum inspicitur opta,

pia, e perexiguo unius duorumve pedum intervallo, ac pilus interponatur minus ab oculq̄ distans; conversa ad hunc ipsum acie, libera ab obscuritate & confusione sentiantur ea puncta, quorum imagines is putat in oculo ita distinctas non esse, ut illam pili. Verum est ac cunctis patet, quod acie ad pilum conversa imagines punctorum nequeant ita distinctæ depingi ut illa pili; at falsum esse videtur, libera ab obscuritate & confusione puncta sentiri. His enim ab oculo distantibus intervallo duorum pedum, & pilo-intervallo dimidii pedis, si oculus ad pilum intenditur, hic utique distinctus apparet, at punctorum colores confusione inficiuntur.

4. Cum dixerim, capillum per quæcunque prismata aspectum aut penitus ex oculo amitti, aut evidenter perturbatum exhiberi, negat hoc Nobiliss. Richterus contingere in illis prisma. L. c. p. 36. matibus, quorum superficies non majori angulo quam paucorum graduum ad se invicem inclinatur. Verum est, quod si prisina adhibetur, cujus angulus refringens est unius aut duorum graduum, vix levia quædam vestigia aberrantis luminis deteguntur. At absit consequentia, quam Adversarius deducit. In punctis (ait) b & L lens BbL convenit cum prismate adscripto bKL , in aliis punctis cum aliis prismatibus, in ipso vero axe Mm cum vitris parallelarum superficierum. Quapropter eam particulam capilli, quæ conspicitur per puncta lentis b & L , perinde ut per prisina bKL ; quæ per puncta M & m , non secus quam per vitra parallelarum superficierum; quæ denique per puncta alia, etiam alio modo apparere fas est. Is putat, singulas objecti particulas inspicere per singulas alias lentis particulas; unde dicuntur aberrationis immunes illæ objecti particulae, quæ inspiciuntur per lentis particulas axi propinquas; illæ scilicet quæ refringuntur a prismatibus superficierum parallelarum, vel ad se invicem inclinatarum, sub angulo gradus unius vel dimidii.

Absit hic ratiocinandi modus; in oculum enim Bb radiante objecto quovis, non depinguntur singulorum punctorum imagines a singulis radiis per singula loca pupillæ transeuntibus, sed imago puncti cuiuslibet depingitur ab omnibus radiis transeuntibus.

euntibus per totam superficiem pupillæ. Singula igitur obiecti puncta non aspiciuntur per singulos radios, hoc est, per singula puncta pupillæ, sed punctum *A*, vel quodlibet aliud, aspicitur per omnes radios in totam pupillæ superficiem incidentes. Si de hoc Adversarius certior fieri vult, lucidum obiectum inspiciens, exiguum foramen (tanquam unicum punctum) apponat cuilibet parti pupillæ; & cum videat, obiectum semper in conspectu manere, inde colligat, univèrsa puncta obiecti per singula puncta pupillæ, oculo per foramen inspicienti apparere. Quod si ita est, manifeste patet, singula obiecti puncta per univèrsa pupillæ puncta oculo nudo videri. Cum iterum, oculo per foramen inspiciente, rem videat obiectam lumine inopèræ, & oculo nudo illam videat lumine divitem, ab hoc confirmatum agnoscat, quod in primo casu per radios pauciores, hoc est, per exiguam partem pupillæ, & in secundo per plures, hoc est, per totam pupillam, singula obiecti puncta inspiciantur. Obiectum eruditiss. Adversarius sua laude fraudandus non est; illis enim difficultatibus, quas ille fecit, magis patet, quid sit de Opticæ Newtonianæ sentiendum.

G. FRID. RICHTERI DE PRÆCEDENTE

Schediasmate Rizzettiano Monitum.

ETiamnum suis dubiis contra Opticam Newtonianam inhaerens nobilissimus Italus, ad ea, quæ ipsum novissime adponui, (*Act. Jan. 1724.*) nova plane ratione nunc respondet. Distinctis enim argumentis meis bifariam, illa, quæ imprimis ad reprehendere opinatus est, in Epistola ad illustrem Societatem Regiam Londinensem, simul cum suis animadversionibus, exposuit, arbitrioque celeberrimæ hujus Societatis controversiam ita subiecit nostram, ut, si forte rejectus vel condemnatus fuerit, sibi non defuturus, sed ad aliud tribunal provocaturus videatur. Contra, quæ in Schediasmate meo supervacanea numeravit, libo est, ut ipse interpretatur, quæ *fastidate vel paralogismo laborare consuevit*, de iis agere mecum in præmissis scripto decrevit. Accipimus quidem ab Auctore etiam exemplum epistolæ paullo ante lau-

laudatæ, sed exhibere illam dubitavimus, cum quod longa est & pleraque complectitur jam alibi apposita, tum quod, quæ coram tribunali Londinensi agi debent, nostris inferere Actis, præsertim ante pronuntiatam sententiam, insuper habemus. Et quamquam mihi proclive esset, ad omnia respondere, quæ ibi sunt allata, satius tamen existimo, atque ad componendam litem opportunius, ut in sententia electi ab ipso adversario judicis sapientissimi acquiescam. Pauca saltem exempli causa attingere liceat.

Cum demonstraverim, (*Act. Jan. p. 37*) quid ita chartæ bicoloris pars rubra magis quam cœrulea attolli videatur, angulo refringente prismatis sursum converso, & tela candida substrata, etiam radii cœrulei revera magis quam rubri refringantur, ut supposito pro tela candida panno nigro patet; nihil me demonstrasse, sed *principium petisse* Nobiliss. Adversarius contendit: nam se invertere ratiocinium, eodemque modo demonstrare posse, quid ita chartæ bicoloris partem cœruleam magis quam rubram attolli conspiciamus, substrato panno nigro, etiam si radii rubri revera magis quam cœrulei refringantur, ut supposita tela candida pro panno nigro patere videatur. Scilicet quid inter album atrumque intersit, fingit se nescire Vir & eruditus & opticarum rerum peritissimus. Nam si nigredo color plane nullus est, sed defectus coloris omnis, omniumque lucis radiorum, si proinde coloratus ille limbus, qui circa fines albi & nigri per prismata apparet, e solo albo nascitur, profecto ab alba charta *KLMN*, ad bicolorem applicata, afferri eiusmodi limbum posse, *Vid. nra.* a charta vero vel re quavis nigra non modo nihil afferri posse, *Jan. p. 39.* sed & obiecta albedine, si qua prius circumiecta fuit, omnem *Fig. 2.* extinguendum limbum, inde ortum, & fines chartæ bicoloris puros plane atque illibatos relinquendos esse, constat.

Dixi, (*p. 34 l. c.*) corpus opacum nec politum radios quaquaversum reflectere, qualescunque illi fuerint, & quacunque inclinatione inciderint: hoc enim & natura ipsa eiusmodi corporis, & differentia, quæ inter illud atque speculum intercedit, & communissima experientia, cum longe lateque tale corpus cerni possit, perspicue testatur, & præter Nobiliss. Adversarium nemo it infitias. At ille distinguendum ratus inter colores corporum

permanentes, qui a lumine directo illustrantur, in quibus apparentes, qui a refracto producantur, concedit, corpus opacum & opacum, lumine directo illustratum, radiis quibusdam reflectere, ceterum in corporibus refracto lumine illustratis eadem valere leges dubitat. Sed, ut ornittam, quæ hæc differentia inter colores permanentes atque apparentes consistat, possent, quam longe & late cernitur pars quælibet chartæ, alba & directo lumine illustrata, tam longe eadem, refracto per prismâ lumine colorata, videtur, & quæ causa efficit, ut directi luminis radii dispersantur, eadem neque illos, qui ante apparentes sunt refracti, ad æquos reddi flexus finit. Interea Viri optimi nihil miror; qui, si dubitaret, videret.

Aberrans stellarum lumen per telescopium minus accuratè, sed non satis accurate cum dogmate & calculo Newtoniano, nire, aliquoties admonitum est. Contra id nonnullam validam objectionem sibi reperisse videtur ingeniosius. Negat enim, *considerasse Newtonum, quæ sit propositio*, non ab uno vitro telescopii maiore, quod appellamus, sed a *lentibus saltem geminis, quæ per se refringuntur*; ob eamque causam, quæ eultum sine dubitatione *paralogisticum* pronuntiat, tuis rem non satis attente consideravit Nizzellus. Quæ per tubum astronomicum aspicitur, non ab uno vitro pari conditione spectatur. Vitrum maius, quod nem stellæ circa focum exhibet; atque hæc, quæ per oculo obversam intuemur. Jam si quidam telescopium minus globosum, hoc est, quod non nimis magnæ curvaturæ, e iusto intervallo intuemur, aut nullam, aut merandam luminis aberrationem observamus, non videtur, & alibi a nobis (p. 361. c.) ratione demonstratum, lumen aberrans, quod per telescopium facti, ad stellam animadvertitur, ad solum vitrum, quod oculo repræsentatur, non ad oculum, per quod intuemur, referendum esse patet: nam quædam mores attinget, eos sane interposito telescopio, non

quam si nudi sint, vel efficere vel augere istam aberrationem fas est.

Sed vereor, ne, si plura ex literis Cl. Rizzetti ad Societatem Angl. afferam, parum stare promissis meis videar. Igitur ad alterum Autoris schediasma, quo mecum se acturum discrete profitetur, nunc accedo, singulis IV membris breviter & perspicue responsurus.

Ad memb. 1 & 3.) Hic parum mentem & verba mea percipisse Virum doctissimum, vel inde constat, quod me statuerem meminisse, inspectis e perexiguo intervallo punctis coloratis, piloque interposito, & conversa ad eum acie, libera ab obscuritate & confusione puncta ista sentiri. Immo vero plane contra est: *non magis* illa puncta ab obscuritate libera sentiri dixi, (*p. 29*) quam camporum flores, quos ipse proposuerat. Nempe hæc mea est sententia: cum quaeritur, an foci radiorum rubrorum ac cœruleorum inter se distent, hoc est, an aberratio luminis Newtoniana vera sit, experiendum tentandumque illud esse vitris majoribus, non minoribus, nedum nudis oculis. Quod ut re simillima confirmem, provoco ad focos radiorum, a punctis inæqualiter remotis advenientium, quos focos pariter inter se distare, non oculis nudis, sed vitris majoribus experiendum est. Si, interposito tali vitro, in tabula alba excipiuntur imagines duarum candelarum ardentium, quarum altera paucos saltem pedes longius a vitro distat quam altera, discrimen focorum luculentissime percipitur: nam ubi una imago distincta apparet, ibi alteram adeo confusam cernimus, ut nihil minus quam imago candelæ esse videatur. At nudis oculis utramque intueri, citra ejusmodi confusionem, satis clare licet. Concedit hoc Rizzettus in rebus quæ exiguo paucorum pedum intervallo a se invicem absunt, negat de iis, inter quas major est intercapedo: nam flores campi, ex intervallo XX circiter passuum, nudo oculo confusissimi apparent, inquit, si acies ad capillum dirigatur, qui campum inter & oculum locatus, uno circiter pede ab hoc remotus sit. Ego vero, ut demonstrarem, id non tam majori distantia, quam potius multitudini ac varietati florum, intentoque oculorum actui, imputandum esse, duo affero experimenta:

num de punctis coloratis, quæ paucorum pedum inter se
 oculo piloque remota, propter varietatem intertuncque
 lunæ aciem, non minus confusa apparent, quæ sunt magis
 magis remoti flores: alterum de rebus simplicibus
 quanquam X, XX, atque etiam longe plures
 flant, tamen, propter illam simplicitatem in
 oculorum vim, uno spectari obtutu sine confusione
 enim non experitur toto die, sive in conclavi sedent
 teas ambulet, sive in patentibus verseat campis, sive
 tueatur, sive cœlum suspiciat, tunc modo non
 certum punctum, se multas res, quantumvis inter
 tes, uno visionis actu, prospicere satis clare
 Cum luna per fenestram, aut prope domum
 apparet, quis est, qui oculis integris, lunam
 sicut videre absque obscuritate & confusione
 actis magno conatu in exiguam lunæ maculam
 fenestreeve particulam intenditur, agnosco
 rum rerum obscuritatem quandam, sed ejusmodi
 quæ a confusione imaginis, per lentem vitream
 vel citra justum focum exhibitz, etiamnum

Ad memb. 2.) Hoc loco calculus meus
 henditur. Scio, radios per tunicam corneam
 morem aqueum prius refringi, quam ad crys-
 unt: sed hoc jure neglexisse videor, cum quod
 perplexum evitare sum conatus, tum quod illi
 tiolum *cc* accuratissime definirem, (*p. 293*)
 tabile esse commonstrarem; si nimirum eodem
 sese res habere, ut in vitris opticis, assumitur.
 natura oculorum, atque imprimis ex nova
 æquali densitate humoris crystallini, demon-
 præstantissimus, distantiam focorum *cc*, & dis-
 radiantium *A* & *a* exortam, usque adeo in oculis
 amplius notabilis sit, facile id quidem patiar
 demonstrationem & calculum expecto, sed
 quin una opera demonstrare liceat, distantiam
 la radiorum *refrangibilitate* ortam, æque

l.c.
Fig. I.

inde nudos oculos, ad ostendendas illas focorum differentias, neutro casu, pro consuetis vitris opticis substituendos esse.

Ad memb. 4.) Cum per simplex vitrum opticum res quælibet et justo intervallo aspicitur, singulas istius rei particulas per singulas vitri particulas aspici certissimum est. Atqui si satis mea verba considerasset Adversarius, nihil aliud me dicere (p. 36.) intellexisset. Non pertinet demonstratio, qua usus sum, ad lentem oculi crystallinam, sed ad lentem e vitro vulgari constatam; non pertinet ad lentem, cum circa focum ejus imago rei cujusque depingitur, sed cum per eam directe res spectatur. Depictis enim, vel in fundo oculi per humorem crystallinum, vel in tabula accommodata per lentem opticam, rerum imaginibus, imaginem puncti cujuslibet, non a radio quodam singulari, sed ab omnibus depingi radiis, qui a puncto illo in totam lentis superficiem illabuntur, mysterium est, ne quidem tyronibus ignotum. Sed aberrans nescio quod lumen fallere nonnunquam virum oculatissimum videtur. Atque hic controversiæ nostræ per me quidem finis esto.

SPECIMEN CATHOLICÆ VERITATIS, cui Arbei, Deistæ, Pseudo-Politici, circa quamcumque sectam Indifferentes, Religionis contemptores, dubiæ fidei, & Critices intemperantioris Autores &c. velamina prætere tendere nituntur, exhibitum a F. MALACHIA D'INGUIMBERT, Mon. Ord. Cist. S. T. D. Regiæ Celsitudinis Cosmi III, Magni Hetruriæ Ducis, Theologo, atque primum in Universitate Pisana, tum in Lyceo Florentino publ. Theologiæ Prof.

Pistorii, apud Joh. Silvestr. Gatti, 1722, 4 maj.

Alph, 1 pl. 132.

CEL. Autor, aliis jam scriptis clarus, animadvertit, exurgere homines omnibus scelerum maculis notissimos, qui Philosophia immoderatus abusi, fidem impugnent & opinionum pravitate alios inficiant, suasque eidem existit Vir ab eo laudatus, non tamen nominatus, ut scripto aliquo malo huic obviam iret. Paruit Noster, licet de veritate Religionis Christianæ *Augu-*

- Ainum, Chrysoftomum, Iustinum, Antoninorum, Augustinum*
 Patres, & recentioris ætatis Theologorum, ut *Remondus, Lutheranus,*
 tum *Reformata Religioni* adhibere, hinc tam
 fruberius scripſiſſe fateatur. Stylo interitus factiſſimo
 uſus, quinque ſectionibus ſatam pertexit. *Prima* quæ
exiſtere, contra maleſanas Atheorum blaſphemias, quæ
 ex artificioſiſſima cœli terræque creatione, ex
 alias ſecutura, e motu, ordinatione rerum omnium
 ſtantiſſimos Philoſophos ſupremum mundi apicem
 p. 14 ſq. contra *Socinum & Seneca* docet, partes uniuerſi
 15. eſſe, a finita virtute talis fieri non poſſe, nec
 18 ſqq. dum coire potuiſſe, nec e materiæ vaſtiſſimæ
 26 ſqq. tū ab alio eſſet, probat, *Cæceſti* etiam *dæmonſtratio*
 31 ſqq. evertens. Pergit ad artificioſiſſimam hominis ſtruc-
 33. turam, Elephantum &c. ſimilique *Spinæ* iſtius
 38 ſqq. perſequitur. *Libro II providentiam Dei* contra *Dioſcori*
 63 ſqq. e conſenſu diſſentiarum nationum, non e timore omnium
 providentiæ opinionem, nec obſtate docet morbi
 immiſſos, huiſ providentiæ, cum & medicaminibus
 quod afferatur, quædam nobis incognita eſſe, quæ
 plura ignorent; nec infinitatem Dei obſeſſe, nec
 nata, nec infelicitatem piorum, nec impietatem
 89. tolli potius per negatam Dei providentiæ ſignificandam
 114. gratitudinem, ipſosque haud raro Atheos in fine
 118. doleant ſibi talia excidiſſe. *Tercio* dein loco per
Religionis neceſſitatem. Dei cultum ex ejuſdem
 ſcedam idololatriam oſtendere, natura iſtius
 Dei, non ex atavorum traditione, ſeu anticipata
 & *Epicurus & Hobbeſus,* quem Atheum eſſe ſuſcep-
 ſſimum redditum, dicit, & ea occasione in
 p. 124. *Leibnitzium* quoque & alios, quos
 125 ſqq. lam acuit, quod vel religionum indifferentiam
 128. amorem ad ſalutem ſufficere, aſſerant. Religio
 137. non adverſari rationi, ſed eam tranſcendere,
 ligionem Chriſtianam tuendam validum argu-
 quam quod Atheorum incredulitas ultra debet

dere nequeat; sublata religione Christiana, auferri iustitiam; Christianam religionem modo eo, quo constituta & propagata est, veram probari, cum Christus & Apostoli, gloriam omnem exosi, contra voluptates mundanas insurrexerint, occisique sint una cum tot martyribus, & tamen adeo amplificata sit Christiana Ecclesia, solius Dei ope; quæ omnia suavi apparatu & verborum & rerum persequitur. *Librum* inde auspicatur *quar-
zum, animæ humanæ immortalitatem* demonstraturus. Hinc ad Deum provocat iustum, qui impiis pœnam, piis præmia decernat, & de quo, quod animam extinguere velit, concipi nequeat; animam vero in partes solvi non posse, cum partibus non constet; nec se ipsam occidere velle, cum quælibet substantia se conservari velit; nec esse causam aliam externam, quæ perimat animam, quæ æterna, cogitans, Deoque quoad directionem corporis similis, (quod eximium putat argumentum esse, etsi alias e similitudine imbecille admodum petatur,) deficientibus corporis viribus sæpe sublimior surgit, & quando aliquid meditari vult, sensibus otium imperat, ut sine impedimenti meditationi incumbat; quod ultimum Autori est argumentum palmarium, ad ostendendam spiritualitatem animæ, quam deinde contra Spinofam Atheosque defendit, inter alia ad *Kob. III, 19* *sqq.* respondendo. Cum autem *Lutherum* facinorosissimum appellat, ipsique tribuit, quod dixerit, animam esse mortalem, dolemus vices Cl. Autoris, qui cum Lutheri scripta legere ipse haud potnerit, ab aliis seductus ita in eum debachatur, cum constet, Lutherum animæ immortalitatem & agnovisse & fortiter defendisse. Tandem *Liber quintus S. Scripturæ veritatem* adstruit, e natura S. Scriptorum ipsiusque Scripturæ, e sublimitate materix ab ingenio humano remotissimæ, e vi corda movente, e via homini in ea ostensa, ut cum Deo in gratiam redeat, e prædictione item futurorum, e martyriis tam multis, e necessitate revelationis ad salutem irape-
trandam, e veritate librorum Mosaicorum (ubi pariter *Lutheri* verba, quæ huc nil faciunt, cum de salute non e lege, sed Evangelio impetranda agant, male applicat) quos e consensu Judæorum, Christianorum & gentilium, e traditione orali Patri-
archa-

141 *sqq.*163 *sqq.*

192.

209.

p. 241 *sq.*

archarum usque ad Moſen, a duro Moſe in Iudæa imperi-
colluſionem excludente, aliſque, Moſi jure vindicat, ad argu-
menta objecta reſpondet, & adhortationes ad *Atheos, Deſiſtas,*
ſaraliſtas & Indiſferentiſtas, ut reſipſcant, ſimul omnino
non ineleganti imponit.

M. HARTW. BAMBAMI OBSERVATIONUM SACRARUM EXEGETICARUM CENTURIA, QUAE MATA MOSAICA CONTINENS.

Hamburgi, apud Jo. Wolff. Fickweſter, 1784.
Pl. 8 $\frac{1}{2}$.

Eſt Cl. Autori in promptu apparatus ſacrorum
exegeticus vel ultra centuriarum *Adverſus* quæſ-
tiones generalioreſ ſuper libros Biblicos comprehenſam
centuriam ex libris Moſaicis conflata cum eruditione
lo communicat. Ordo, quem ſibi præſcripſit, hic præſentat
enthymema, tum probationes, tandemque ejuſdem
offert, exhibeat. Hæc enthymemata in Moſis præſentat
factis, vaticiniis & peculiaribus loquendi modis, præſentat
in ejus libris de revelationum modis, Dei nominibus
ſonis, Meſſia, creatione, lege, evangelio, ſacrificiis,
jugio, ſtatu œconomico, morte, & reſurrectione legem
ſervantur. Urim & Thummim ipſi eſt lex, quaſi
ſuper pectus gellaſſet Aaron, & verba piorum hominum
ad Deum ita referre, contendit, ut, quando a Deo
Deum videre & poenitere, hæc non niſi in cordibus
ministerium verbi habent, ſiant; atque ſacra
ipſum in eſſentia ſua ſpectatum, & tres Trinitatis perſonæ
XX, 3, & ſecundam Trinitatis perſonam, & præſentat
gularem & ejus gratiam notet.

**HISTORIA FRATRUM SPORTULANORUM
ex antiquitate idoneis Documentis eruta &
ratione ad Cæc. Cypriani L. I Ep. IX per
diciarum ſedulo explicata, Autore M. S.**

Francof. & Lipsiæ A. 1724, 8

Plag. 11.

BRevi hac commentatiuncula Reverendus Autor, qui sub fine dedicationis *Gotthofr. Christoph. Claudius*, Past. Subst. Prataviensis, vocatur, illustrare locum quendam Cypriani, eundemque una cum ordinis sacri dignitate contra JCtum quendam celeberrimum, qui in Commentario suo in Bullam Auream Tom. I Tit. II §. 1 p. 296 de Clerico Sportulante i. e. lucri causa negotia politica & res civiles tractante, scriptum quoddam publicum edere promisit, vindicare allaboravit. Usus est Sportulantium Fratrum voce & primus, & solus omnium Carthaginensis Ecclesiæ sæculo p. C. N. tertio illustre fidus, Cæcilius Cyprianus, binis quidem locis tantum, ubi verba primo loco (L. I Ep. IX fol. m. 35 Edit. Erasm.) ita sonant: „Quæ nunc ratio & forma in clero tenetur, ut, qui in ecclesia Domini ad ordinationem clericalem promoventur, nullo modo ab administratione divina avocentur, ne molestiis & negotiis secularibus alligentur, sed in honore *Sportulantium Fratrum*, tanquam decimas ex fructibus accipientes, ab altari & sacrificiis non recedant, & die ac nocte cœlestibus rebus & spiritualibus serviant, &c. Instituti igitur sui rationem ita iniiit Noster, ut Historiam hanc Fratrum Sportulantium *duabus* explicet *partibus*, quarum prima Philologico-Historica est, altera Historico-Polemica. In illa ante omnia operose inquit in vocis, *Frater*, originem & natales, dein sistit Fraternitatum pro ordinum Hierarchicorum diversitate divisionem variam & multiplicem, imprimis usum hujus vocabuli biblicum, dein politicum, e. g. ubi Imperatores, Reges & Principes se invicem honorabili Fratrum nomine compellere solent, postremo ecclesiasticum, ubi sex fraternitatum genera numerantur: I quando Christus noster & nos ipsius Fratres, tum II, cum omnes in universum Christi fidem professi ob communem hanc sortem, III ob doctrinarum communionem, IV ob eandem muneris conditionem, V ob actum quendam sacrum, VI ob singulare quoddam institutum, Fratres appellantur. Quibus omnibus prolixius pertractatis, pergit Autor ad Sportulas earum etymologiam, variumque usum explicaturus. Sportula

p. 140.

p. 13, 14.

17.

20 21.

24 48.

T t t

enim

archam usque ad Moysen, a duro Moysi in Judaea imperi collationem excludente, aliisque, Moysi iure vindicat, ad argumenta objecta respondet, & adhortatione ad *Actus. Deistis, suralistas & Indifferentistas*, ut resipiscant, fines oppositos non ineleganti imponit.

M. HARTW. BAMBAMI OBSERVATIONUM SACRARUM EXEGETICARUM CENTURIA, QUAE MATA MOISAICA CONTINENS.

Hamburgi, apud Jo. Wolffg. Fickweller, 1787.
Pl. 8 $\frac{1}{2}$.

ESt Cl. Autori in promptu apparatus faciens exegeticus vel ultra centuriarum *Adversaria* annotationes generaliores super libros Biblicos comprehensam centuriam ex libris Moisaicis conflata cum eruditissimo lo communicat. Ordo, quem sibi praescripsit, hic est: enthymemata, tum probationes, tandemque eruditissimae offert, exhibeat. Haec enthymemata in Moysi per factis, vaticiniis & peculiaribus loquendi modis, apud in ejus libris de revelationum modis, Dei nominibus, sonis, Messia, creatione, lege, evangelio, sacrificiis, iugio, statu economico, morte, & resurrectione legantur servantur. Urim & Thummim ipsi est lex, quam super pectus gesserit Aaron, & verba piorum ad Deum ita referre, contendit, ut, quando a Deum videre & posnitere, haec non nisi in cordis ministerium verbi habent, fiant; atque faciem ipsum in essentia sua spectatum, & tres Trinitatis XX, 3, & secundam Trinitatis personam, & regularem & ejus gratiam notet.

HISTORIA FRATrum SPORTULAE, EX ANTIQUITATE IDONEIS DOCUMENTIS ORIGINARIARUM AD CEC. CYPRIANI L. I EP. IX P. 1. DECISIONUM SEDULO EXPLICATA, AUTORE M.

Francof. & Lipsiæ A. 1724, 8

Plag. 11.

BRevi hac commentatiuncula Reverendus Autor, qui sub fine dedicationis *Gothofr. Christoph. Claudius*, Past. Subst. Pratavienfis, vocatur, illustrare locum quendam Cypriani, eundemque una cum ordinis sacri dignitate contra Jctum quendam celeberrimum, qui in Commentario suo in Bullam Auream Tom. I Tit. II §. 1 p. 296 de Clerico Sportulante i. e. lucri causa negotia politica & res civiles tractante, scriptum quoddam publicum edere promisit, vindicare allaboravit. Usus est Sportulantium Fratrum voce & primus, & solus omnium Carthaginensis Ecclesiæ Sæculo p. C. N. tertio illustre sidus, Cœcilius Cyprianus, binis quidem locis tantum, ubi verba primo loco (L. I Ep. IX fol. m. 35 Edit. Erasmi.) ita sonant: „Quæ nunc ratio & forma in clero tenetur, ut, qui in ecclesia Domini ad ordinationem clericalem promoventur, nullo modo ab administratione divina avocentur, ne molestiis & negotiis secularibus alligentur, sed in honore *Sportulantium Fratrum*, tanquam decimas ex fructibus accipientes, ab altari & sacrificiis non recedant, & die ac nocte cœlestibus rebus & spiritualibus serviant, &c. Instituti igitur sui rationem ita iniit Noster, ut Historiam hanc Fratrum Sportulantium *duabus* explicet *partibus*, quarum prima Philologico-Historica est, altera Historico-Polemica. In illa ante omnia operose inquit in vocis, *Frater*, originem & natales, dein sistit Fraternitatum pro ordinum Hierarchicorum diversitate divisionem variam & multiplicem, imprimis usum hujus vocabuli biblicum, dein politicum, e. g. ubi Imperatores, Reges & Principes se invicem honorabili Fratrum nomine compellere solent, postremo ecclesiasticum, ubi sex fraternitatum genera numerantur: I quando Christus noster & nos ipsius Fratrum, II, cum omnes in universum Christi fidem professi ob communem hanc sortem, III ob doctrinarum communionem, IV ob eandem muneris conditionem, V ob actum quendam sacrum, VI ob singulare quoddam institutum, Fratres appellantur. Quibus omnibus prolixius pertractatis, pergit Autor ad Sportulas, earum etymologiam, variumque usum explicaturus. Sportula

p. 140.

p. 13, 14

17.

20 21.

24-40

T t t

enim

causa modo minorum coram, five fidelium, & vasa
in quo coqui emendis obsonis argentum & cetera in
obsonia reponere tantisper solebant, dum obsonia
sibi que evacuant; modo cibum in sportulis sicut
de pilei genus, id quod ex Cedreni loco edit. Parisiis

P. 50.

habe voluit, qui ita se habet: *ἔσι δὲ καὶ ὑπερ-
πλοῦς ἀντι-πλοῦς ἢ κεφαλῆ τριτάτην. Καὶ ὑπερ-
καίμεθα ἔξ ἑκαὶ καίμεθα* (quamvis hinc verba
sophinorum genere, qui capiti impositi a populo
gestari solebat, quam de pileo intelligenda videantur
aulas, quas amici ad se invicem deferbant, vel quae
sribuebantur; modo argentum seu pecuniam sicut
populi suffragia concilianda dicitur; modo pecuniam
aut conjugis aut utriusque imagine signata; in
litam; modo munera ab oratoribus primum causa
dicturi populo ad applausum sibi concitandum
demique in judiciis pecuniam vel ab actore & rite
stuentis gratia contributam depositamque, vel
diciorum loco honorarii dono datam, apud R.

P. 77.

vit. Neque heic sufficit vocabuli huius usus
rum scriptorum libris in doctorum ecclesie
mentarios transfusum, munera sacra viri
fiz membris sponte collata, quo exinde natura
rari, ministri ecclesie sustentari, pauperibusque

P. 79-75.

gari possent, denotavit; in quibus omnibus expli-
latur Noster, ut etiam de illis, qui obuletis, &
quid obtulerint, penes quem item deposuerint, &
impenderint oblata, exacte disputet, quae vero
qui nobis non vacat, ad argumenti caput
licet Fratrum Sportularium nomine Cypriano
Discedit autem doctissimus Auctor a communi
tentia, qua verbo *Sportularis* neutram tribuit

P. 95.

atque sportulare idem valere, ac sportulas
& Fratres Sportulantes Cypriano esse putari
qui sportulas a Fraternitate acceperint, in
sientati. Ita phrasin hanc explicant de Fratre,

cerus, Torrentius, Micrælius, alique. Nostro magis placet activa verbi hujus notio, ita ut Sportulantes non sint, qui Sportulas accipiunt, sed illi potius, qui rerum sacrarum antistiti debitam sustentationem sportulatum contulerunt, atque adeo sportulasse sunt censendi. Pro certo enim statuit, *Sportulare* a *Sportula* proprio ausu derivasse Cyprianum; at vero contra Latini sermonis indolem atque ab omni analogia Grammatica remotum fore existimat, si a diminutivo, instrumentum vel etiam objectum denotante, verbum formaretur neutrum vel actionis immanentis. Quemadmodum enim a *capula capulare*, a *flagello flagellare*, a *pullulo pullulare*, a *nidulo nidulari*, a *fabula fabulari*, a *tabula tabulare* &c. descendit, eadem ratione activi a *sportula sportulare* derivandum esse Autor judicat. Deinde sententiam suam ex epistolæ hujus Cypriani scopo & argumento amplius illustrat, eandemque tandem Martini Chemnitii consensu & auctoritate confirmat, cujus verba Exam. Concilii Trident. P. III p. 162. 800 hæc sunt: „Cum ethnici statis & præcipue anniversariis diebus, quando pro mortuis suis orabant, etiam epulas ad se pulchra deferrent, unde mortuis solatium quoddam accedere putabant, irrepsit hoc etiam in ecclesiam, sicut Augustinus conqueritur, Ep. 64. Alibi vero hoc ita reformatum erat, ut in memoriam defunctorum amici cibos & alia donaria in usum pauperum & clericorum conferrent, sicut colligitur ex Origene L. III in Job. & qui conferebant, vocabantur *Sportulantes*, Cyprianus L. I Ep. 9. Postea tales sportularum collationes fieri cœperunt, quando celebrabatur Eucharistia, & vocabantur oblationes.“ Quibus adductis rationibus Noster Cypriani locum ita interpretatur: „Hæc ratio ac forma apud nos tenetur, ut clerici a populo sportulis honorentur, atque a fratribus munera conferentibus salario sufficienti ornentur. Atque summum omnino est honos, qui ipsis a Fratribus Sportulantibus habetur, in quo honore constitui ab altari recedere necesse non habent, negotiisque civilibus implicari.“ Restat, ut Historiæ hujus posteriorem partem, quæ est Historico-Polemica, strictim cartimque perlustremus. Statuit nimirum Jctus ille, quem Noster sibi confutandum sumisit, varios actus a clericis ad se lucri

p. 97.

p. 99.

p. 102.

rum fortem plerumque abjicientes, partim Pontificios ac Reformatos, qui in hunc usque diem concordiam sui cœtus cum Orientali arroganter jactant, evincat demonstratque, aut nullam aut pertenuem omnino cum illis, maximam vero e contra cum Lutheranò puriori cœtu consensionem Græcis intercedere. In præfatione religionem Græcam ac Moscoviticam a variis falso imputatis erroribus nævisque purgat, idque imprimis agit, ut ostendat, illum, qualis qualis est, cum Græca Ecclesia consensum posse omnino multum Lutheranis, Ecclesiæ suæ perpetuam à Christi & Apostolorum temporibus successione Romanos contra defendentibus, patrocinari. Minime tamen in multis partibus Ecclesiæ Græcæ impuritatem, si ab hodierna Russica, quam Cæsarea sua Majestas pristinæ veritati in pluribus resituit, discedas, Scriptor libelli hujus dissimulat. Cap. I agit de Ecclesia Græca in genere. Cap. II de Ecclesia Russica, ejusque cum Græca similitudine. Cap. III de tentata cum Græcis à Papicolis unione in sacris. Cap. IV de tentata à Reformatis unione. Cap. V de tentata à Græcis cum Lutheranis unione. Cap. VI de propensis nostratium Theologorum de Græca religione judiciis. Cap. VII de faventibus Græcorum de nostra Ecclesia judiciis. Cap. VIII denique de consensu, quem in ipsis articulis doctrinæ ad disquisitionem revocat, clareque ac manifesto monstrat in præcipuis fidei articulis Lutheranorum cum Græcis consensum atque concentum. Denique inde concludit, contra hodiernos Pontificios, speciatim Patres Sorbonicos Parisienses, Ecclesiam Græcam cum nulla melius faciliusque Ecclesia, quam cum Lutheranà amicam in societatem posse coalescere. In calce denique libelli adjecit Joh. Quistorpii dissertationem de Christianismo hodiernorum Græcorum.

*Erste Sammlung einiger zur Pommerischen Kirchen-
Historie gehörigen Schriften.*

i. e.

*D. JAC. HENR. BALTHASARIS, TH. PROF.
Gryphici, Sc. Prima Collectio scriptorum aliquot ad Hi-
storiam Pomeraniæ Ecclesiasticam pertinentium.*

T t t 3

Gryhif.

S. R. Editor, Historiam Synodalem, quae in
 occidentalia, illustrata, totum occupat
 lectionibus, quarum haec prima, tres
 peret. In hac parte duas partes debemus
 cundo Pomerania Occidentalis, post
 intendenti, & cum MSC. de v. & Q.
 ex Archivis concessa, S. R. Editor summa
 ro tertia partim ex MSC. Rangiano, partim
 e Synodologia Mayeriana in hanc alt. d. d.
 Mayeri exemplari aliquando dissentire. Quae
 se tamen potius, quam Magerum, MSC. d. d.
 dicit in Praefatione. In hac simul, ad m. h. m.
 tionem, tempora emortualia Ducum Badensium
 susceptam Religionem Evangelicam vix
 bus quoque Eccles. a Duce Phil. Julio Spon
 de A. d. Pomeranorum quoad Formulam
 ctioni secundae inserta, dicitur. In prima
 quidem prima a d. a. synodalia, tempora
 MDXLI usque ad MDLVI confecta, facta
 Gryphiswaldenses post Reformationem
 A. MDLXI, sexta vero A. MDLVI coacta
 mensis anni MDXLV & Comitibus Sadinul
 cis insertantur, in mixtis nonnullis ad Bie
 logiam spectantibus. Et prima quidem ver
 bilis est, quod iussu Ducis Philippi I convocatus
 tus Ecclesiasticos in Pomerania ordinatus
 cunda & tertia materiam praebuerunt
 p. 80 sqq. ab Episc. Carnin. Barth. Swavenio concessa
 quia et tota Pomerania praecipue Clero
 33 pariter decreverunt. Qua ratione, Bugenh
 vnius, antea Ducis Cancellarius, Episcopus
 36. 37. & qui ab eo tempore Superintendentes
 in Pomerania fuerint, paucis memoratis
 52 sq. scriptoribus contraria de Ep. Weigero, v.

deri referuntur, de quibus & quarta Synodus Gryphica ex parte agit. Quinta vero de controversia Jacobi Tielii, V.D.M. Treptovienſis, de deſcenſu Chriſti ad inferos, cum aliis doctrinarum & rituum momentis decernit. Sexta tandem Gryphica Synodus partim iterum de negotio Frederiano, partim de Ordinatione Eccleſiaſtica tractat. Comititia autem Sedinenſia maxime futuræ Eccleſiarum viſitationi regulas præſcribunt. Et ſic primam partem mors Epifcopi Weigeri, & pius Knipſtrovii, inter ſerias adhortationes, exceſſus, claudunt. Secunda deinde pars Acta Synodalia ſub Jac. Rungio ab anno M. DLVII uſque ad MDLXXIX complectitur, numero XVI. Hæ vero Synodi, ut plurimum de conſcripta & promulgata ordinatione Eccleſiaſtica & diſſidiis Sundenſibus; duodecima vero & ſqq. partim de libro Torgenſi, & Form. Concordiæ, partim de Cruſii, Sundenſis, diſputatione, & Calandri Flacianiſmo, ſunt habitæ. Tertia tandem pars hujus collectionis conſtat quibusdam actis ſynodalibus tempore Jacobi & Friderici Rungiorum conſectis. De quibus, ut & de additamentis, quæ haud magni momenti videntur, non attinet plura dicere. Ceterum a S. R. Editore non ſolum ſecundam & tertiam Collectionem, ſed & curas magis arduas Eccleſia exſpectat.

p. 50 ſq.
65 ſq.
91 ſq.
95 ſq.
158.
150.
p. 322.
324, 365
ſqq.

Hamburgiſche Kirchen-Geſchichte.
h. e.

NICOLAI STAPHORSTII HISTORIA Eccleſiæ Hamburgeniſis Diplomatica.

Hamburgi, ap. T. C. Felginer, 1723, 4 maj.
Alph. 5 pl. 4.

Auſpicium hoc eſt operis ſatis ſplendidi, quo Rev. Autor, Eccleſiæ Hamburg. Johanneæ Paſtor, præclare de patria rebus-que illius eccleſiaſticis mereri cœpit. Uſus eſt ſubſidiis ſelectiſſimis, & maximam partem antea ineditis, haud neglectis ſcriptoribus notiſſimis, & ad priorem partem hanc apprime facientibus, Adamo Bremenſi, & Helmoldo, ita tamen, ut in utroque per plura emendaret. Adjunxit idem, quæ ex Actis Sancto-
rum

rum, Concilii Harduini, Bibliotheca Patrum, Collectionibus Pithœi, Baluzii, Meibomii, Freheri, Leibnitii, Ludwigi &c. sibi usui fore credidit. In primis vero ex recentioribus Lambecii Origines Hamburgenses, una cum Auctario & Chronologia ejusdem, diligenter adhibuit, etsi fateatur doctissimus Autor, se haud raro Lambecium in Chronologia aberrantem deprehendisse. Quoad Diplomata & Documenta, fundamenti loco posuit Lindenbrogii Privilegia Archi-Ecclesiæ Hamburgensis, sed ita, ut prius compararet illa cum duobus codicibus MSS. in bibliotheca publica civitatis Hamburg. extantibus. Reliqua documenta, quibus abundat fere præsens hoc Volumen, undique acquisivit, emendavit, illustravit. His fretus subsidiis Autor rem ipsam aggressus est, factaque partitione generali, qua una quidem Parte majori res ecclesiasticas Hamburgenses ante Reformationem ab A. 811 usque ad A. 1521; altera vero res sacras post Reformationem ad nostra usque tempora traditurus est. Et hoc quidem præsentis Volumine res gestæ ab A. 811 usque ad A. 1223 exponuntur. Afferamus saltem summam capitum. C. 1 agit de statu majorum sub Gentilismo, c. 2 de primordiis Christianismi Hamburgensis, c. 3 de fundatione ecclesiæ Cathedralis Hamburgensis. Hactenus prima operis hujus periodus; sequitur altera a conjunctione ecclesiarum Hamburgensis & Bremensis, ubi c. 1 de Anshario, Remberto, & Adalgerio, c. 2 de Hogero, Reginwardo, Unno, Adaldago, & Libentio I, i. e. ab A. 909 usque ad 1013, c. 3 de Vnwanno, Libentio II, Hermano, Alabrando, Bezelino, Adalberto I & Liemaro, i. e. ab A. 1013 ad 1101, c. 4 de Humberto, Friderico, Adalberone, Hartwico I, Balduino, Sifrido, & Hartwico II, i. e. ab A. 1101. ad 1207, c. 5 de Burchardo, Gerhardo I, & Gerhardo II, i. e. ab A. 1208 ad 1223. Maximopere optamus, ut Rev. Autor alterum, quod pollicitus est, Volumen propediem bono publico edat, prope-retque ad tempora Reformationis, & quæ illa insecuta sunt. Neque enim dubium est, fore, ut non solum Historia Ecclesiastica Hamburgensis multum hinc lucis adipiscatur, sed & aliæ simul partes Universalis Hist. Eccles. egregie illustrentur.

D. VAL. ERN. LOESCHERI STROMATEUS, sive Dissertationes Sacri & Literarii argumenti &c.

Vittembergæ, sumptibus Sam. Hannaueri, 1724. 4.

Alph. 4 pl. 3

Duplicis generis sunt, quas S. R. Autor hic conjunctim exhibere cœpit, Dissertationes: aliz quidem antea jam editæ, in Academia præsertim Vittembergensi; aliz vero nunc demum vulgatæ. Sequamur autem in recensendo singularum argumento eum ordinem, quo in hoc collocatæ sunt Volumine. Extat nempe *I* Sectio ἀντιρρολογική, sive Hyperbolarum eliminatio ex verbis Dei, quæ disquisitio jam noviter prodit. *II* Adumbratio notionum Theologicarum de præparatione gratiosa: prodit A. 1710. *III* Adumbratio notionum Biblicarum de Illuminatione: prodit A. 1710. *IV* Notiones Theologicæ de Illuminatione: prodierunt A. 1710. *V* Notiones Theologicæ de Regeneratione: prodierunt A. 1708. *VI* Notiones Theologicæ de Renovatione: prodierunt A. 1708. *VII* Incunabula typographiæ revisa: nunc primum prodeunt. *VIII* Dissertationes *III* de usu numerorum veterum in Theologia: prodierunt A. 1694 & 1695. *IX* Epistola de Advocatis Literatoribus: prodit A. 1700. *X* Commentatio de Th. Münzeri doctrina, & factis: prodit A. 1708. *XI* Supplementum catalogi Maittaireiani primorum librorum typis editorum: non ante vulgatum. *XII* Historia enthufiasmi Philosophici: prodierat A. 1697. *XIII* Lectiones Coluthianæ: prodeunt nunc primum. *XIV* Annotationes in Coluthum de raptu Helenæ: primum nunc comparent. *XV* Epistola de corpore antiquitatum forensium: prodit A. 1699. *XVI* Exercitatio de periodis, & conversionibus hierarchiæ ecclesiasticæ: prodit A. 1708. His quidem omnibus, quæ vel solo argumentorum indice facile commendantur, accedit Appendix æque memorata digna. Complectitur illa non nisi antea inedita, qualia hæc ferme sunt: 1 Commentatio ad D. H. Muhlium de servando in controversiis Theologicis modo; 2 Statera articulorum fidei, errorum, & elenchi; 3 Pachonii sermo Græcus contra

Uuu

Em-

Empæctas & mores sui seculi, cum translatione, & notis, ex MS. 4 Provinciale Romanum; 5 Rationarium Hierarchicum, quæ utraque itidem ex MSS. evulgantur. Facile inveniet hic doctus & rei sacræ perinde ac literariæ peritus lector, quæ valde probet, desideretque, ut, quam primum per alia S. R. Autoris fieri negotia potest, alter harum Dissertationum Tomus in lucem emittatur.

HISTORIOLA ARTIS TYPOGRAPHICÆ
in Suecia, Autore JOH. ALNANDRO,
Osbro-Gotho.

Upsaliæ, literis Wernerianis, 1722, 8.

plag. 7.

QUAMVIS institutum nostrum non sit Disputationum Academicarum contenta his Aëtis nostris inserere, hanc tamen, quæ sub præsidio V. C. Fabiani Tœrner, Eloquentiæ Profi Regii, habita, ob materiæ jucunditatem & raritatem prætermittere noluimus. Integra tractatio quatuor capitibus absolvitur, quorum *primo* Suecorum ardor in bonas litteras celebratur, in erectione multarum bibliothecarum in ecclesiis cathedralibus & monasteriis conspicuus, quandoquidem in Visbyensi Gothlandiæ monasterio duo millia codicum vetustissimorum numerentur. Inscribebant veteres Sueci sua primum saxis, deinde baculis fagineis, (unde vox Buchstab, a bock, faga, & staf, *baculo*, derivatur) quibus membrana ac demum charta successerunt. Ad typographiam quod attinet, primus liber, quem in Suecia impressum Autor huc usque expiscari potuit, A. 1483 excusus est, Stœckholmiæ, a Jo. Snell artis impressoriæ magistro. Quia tamen hic solus non sufficiebat, varii libri, quibus Sueci tum utebantur, alibi impressi sunt, ex quibus hic memorabimus sequentes: *S. Brigittæ Revelationes*, Lubece 1492, fol. *Breviarium horarum Canoniarum secundum ritum Ecclesie Lincolniensis*, Norimb. 1493, 8. *Brynolphi Episc. Breviarium Scarense*, ibid. 1498. *Missale sec. ritum Eccl. Upsalensis*, Basil. 1513, fol. *Breviarium sec. rit. Eccl. Arosensis*, ibid. eod. Primi vero libri

in

in ipsa Suecia impressi hi sunt : *Dialogus Creaturarum moralizatus*, Stockh. 1483, 4. *Vadstenensium Litera Confraternitatis*. Vadstenis 1491, *Conr. Rogge Breviarium Stregnense novum*, Holmis 1495, *Jo. Gerson de tentationibus Diaboli*, ibid. eod. *Breviarium sec. ritum Eccl. Upsalensis*, ibid. 1496, *M. Alanus de Rupe de dignitate & utilitate Psalterii Mariae*, impressum in Christianissimo regno Susciae, 1498, *Psalterium cum Antiphonis & hymnis*, Upsal. 1510, *Litera Confraternitatis Hospitalis S. Spiritus extra oppidum Sudercopense*, Sudercop, 1511, *Jo. Gerson Ars moriendi*, Suethice, Upsal. 1514, *Ej. Meditationes in VII Psalmos penitentiales*, ibid. 1515.

4

Caput secundum Sueciae stricte sic dictae, prout a Gothia distinguitur, typographias enumerat. *Holmiae* primus fuit *Jo. Snell*, qui *Dialogum Creaturarum* modo memoratum A. 1483 typis edidit; reliqui inde usque ad nostra tempora enumerantur. Sequuntur *Typographi Regii*, quorum primus est *Anundus Olai*, hodiernus *Jo. Henr. Werner*, omnium Typographeorum per universam Sueciam Director. Collegium quoque Antiquitatum a Carolo XI instauratum inde ab A. 1700 peculiare typographos habuit. *Upsaliae* non publici tantum & Academiae Typographi fuerunt, verum etiam *Laur. Wallius*, Theol. D. Prof. & Pastor, post *Episcopus Stregnensis*, *Laur. Paulinus*, Archi-Ep. Upsaliensis, & *Olaus Rudbeckius* propriis sumptibus sibi officinas erexerunt. Succedunt typographia *Arosiae*, *Stregnesiae*, & *Nycopiae* erecta, quibus non immoramur.

5. 1.

2.

3.

4.

5.

Capite tertio ad Gothiam progreditur, ubi primo loco *Vadstenensis* monasterii typographia occurrit, quae sub ipsis hujus artis incunabulis ibidem fuit, & A. 1495 incendio everfa, neque restituta est. Reliquae sunt *Sudercopensis*, *Malmogiensis*, *Colmariensis*, *Gothoburgensis*, *Visingiana* in insula lacus *Weteri*, ubi *Braheus Comes* in usum scholae Gymnasiique a se fundati typographiam erigi curavit circa A. 1667, sed ea jam pridem cessavit. *Londini Scanorum* quum A. 1666 erecta esset Academia *Carolina*, ab eo tempore ibi quoque typographia floret, & praeterea *Petrus Winstrupius*, Theol. & *Episcopus Scaniae*, privatam quoque typographiam suo sumtu illic instituit. Sequuntur, quae

1 f

2-6.

7.

8.

9-11.1.

Samocopia, *Scara* in Westro - Gothia, & *Aboa* in Finlandia vigent.

- §. 1. Caput quartum de variis typorum in Suecia generibus quædam profert. Primum vernaculi & Latini typi in usu fuerunt, *Græci* sub initium demum superioris seculi, & quidem primo rudiores, in usu esse cœperunt, id quod de Hebraicis quoque & Syriacis tenendum est. *Arabici* Petro Kirsteniō debentur, Medicinæ Professori, Wratislavia Upsaliam evocato, iique post obitum ipsius Academiz cesserunt. *Runicos* characteres primus fundi curavit *Jo. Thoma Agrivilltenfis Bureau*, qui libellum *Alphabetarium* literis Runicis cum interlinearibus Suecicis bis edidit, Holm. 1611 & Upsal. 1624, 8. Hi postea ad Academiam Upsaliensem pervenerunt. Novos vero jussu Regio A. 1706 Lubeczæ fundi curavit Joanno Beringskiöldius, *Russicos* primus confici jussit Gustavus Adolphus Rex, in gratiam subditorum in confinio imperii Moscovitici degentium. Constituerat Autor de privilegiis Typographorum quædam addere, at spatio exclusus, filium abruptit. Forum ipsorum est Regium Cancellariæ Collegium, ita tamen, ut causæ leviores a Directore Societatis & quibusdam illius Assessoribus dijudicentur.

Historie derer Buchhändler, wie solche in alten und mitlern Zeiten gewesen.

h. e.

**HISTORIA BIBLIOPOLARUM ANTIQUI
& medii ævi, Autore CHRISTIANO SCHOETT-
GENIO. Editio secunda auctior.**

Norimbergæ, sumtibus hæredum Tauberianorum, 1722, 4.
Plag. 7½.

AUtor ante hos annos quindecim in Academia nostra dissertationem *de Librariis & Bibliopolis Antiquorum* publice excutiendam proposuit, jam vero Germanice versam & variis locis auctam denuo prodire jussit. Tota tractatio capitibus quatuor absolvitur. *Primum* agit de Bibliopolis Veterum Hebræorum, ubi, paucis quibusdam de libris antiquissimis prælibatis, ostenditur, apud eos quoque antiquissimis temporibus homines fuisse, qui libros descripserint, eosque aliis vendiderint, vel etiam

iam

iam publico sumtu ad id negotium conducti fuerint. Sequen-
tibus temporibus occurrunt **בְּרִישׁוֹ**, γραμματεῖς, &
בְּרִישׁוֹ, quorum negotium omne in describendis ad usum
communem libris versabatur.

Caput secundum Bibliopolas Græcorum exhibet. No-
mina ipsorum sunt βιβλιογράφοι, vel etiam βιβλιαγράφ-
οι, ἀντιγράφοι, κειμήλιοι, item βιβλιοπῶλαι, βιβλιο-
κάπηλοι, & κάπηλοι τῶν βιβλίων. Negotium ipsorum erat,
ut scriptores alerent, qui libros describerent, quos postea in
tabernis publicis venales exposuerunt, quod autoritate Pol-
lucis comprobatur. Et Diogenes Laertius docet, Bibliopo-
lam quendam viris doctis apud eum convenientibus Xenophon-
tis ἀπομνημονεύματα prælegisse. Ex quo loco simul ostenditur,
qua ratione de libris iudicium ferre antiqui potuerint, qui
tamen rariores fuerint: nimirum illis in bibliopoliis prælectis
auscultarunt. Lucianus Bibliopolas suorum temporum accu-
sat, quod libros plurimos non satis emendatos vendiderint. De
pretio monetur, illud satis grande fuisse, quia libri omnes
manu exarandi, adeoque rari fuerunt. Sic Plato tres libros
Pythagoræ centum minis Atticis comparavit, quæ nostra mo-
neta mille & quingentos imperiales conficiunt. Aristoteles ope-
ra Speusippi tribus talentis Atticis emit, hoc est, mille ducentis
& quinquaginta imperialibus.

Bibliopolis Romanorum destinatum est Caput tertium.
Apud eos occurrunt & *Librarii* sive scriptores, & *Bibliopola* sive
venditores. Librarii temporibus Reipublicæ liberæ ut plurimum
servi erant ad familiam Romanam pertinentes, nonnunquam li-
berti. Utebantur illis Domini, præcipue ad exarandas literas, quod
exemplo Cæsaris illustratur, qui, Plinio teste, epistolas quater-
nas vel etiam septenas pariter librariis dictare poterat. Ade-
rant præterea apud Græcos & mulieres librariæ. Temporibus
Cæsarium Bibliopolæ memorantur, qui in tabernis publicis li-
bros venum exposuerunt. Tales a Gellio in Sigillariis, a Mar-
tiali in Argiletis, item juxta Templum Pacis & forum transito-
rium, a Galeno vero aliquot in vico Sandaliario fuisse referun-
tur. Imo Lugduni in Galliis, & fortasse Brundusii quoque, ta-
bernæ

ACTORUM ERUDITORUM

beriz hujusmodi librariz fuerunt. In illis tituli librorum p[er]lis & columnis affixi erant, & eruditi eodem modo, quem supra diximus, conveniebant. De fraudibus Bibliopolarum & pretio librorum apud Romanos varia adjiciuntur. Sub finem nomina Librariorum & Bibliopolarum ex autoribus & inscriptionibus veteribus collecta sistuntur.

Mediis temporibus, quibus Caput quartum destinatum est, descriptores *Antiquarii* & *Bibliopola* apud Sidonium, Cassiodorum & Isidorum dicuntur. Basilius M. calligraphiam ab ipsa requisitam graphice describit, & quia divina volumina exaranda erant, exorcismus nonnunquam pro iisdem adjectus est, cujus exemplum, ab Irenzo inventum, ex Eusebio, Hieronymo & Freulpho Lexoviensi profertur. Si quis liber utilis & jucundus esset, librarii, quæstus cupidi, sedulo eum inquirebant, ut ex Sulpicio Severo constat: alii vero scriptis quibuscunque falsa summorum Virorum nomina præfixerunt. Sequioribus temporibus occurrunt præterea nomina *Bibliatoris* & *Stationarii*, h. e. ejus qui in publica taberna prostabat. In ecclesiis Cathedralibus *Librarius* unus erat ex Canonicis, in monasteriis monachus, h. e. Bibliothecarius, quod obiter additur. Stationarii erant vel privati, vel publici, qui ab Accademiis vel etiam singulis Facultatibus conducti erant, ut libros procurarent. Hi inter ministros Academiæ seu Pedellos locum habebant, de quibus varia ex Statutis Universitatis Vindobonensis apud Lambecium proferuntur.

Sub finem Fridericus Rothscholtzius, Bibliopola Norimbergensis, propter affinitatem materiæ adjecit *Specimen historia Bibliopolarum recentiorum temporum*, quam ab aliquot annis meditatur, narrationem scilicet de bibliopolio Tauberiano, a Joanne & Jo. Daniele Tauberis Noribergæ & Altdorffii instructo, una cum indice librorum, qui sumptibus illorum proderunt.

VITA DEL GLORIOSISSIMO PADRE S. AGOSTINO, Vescovo e Dottore di S. Chiesa, cavata principalmente dalle sue Opere &c.

hoc

hoc est,

VITA GLORIOSISSIMI, PATRIS SAN-
*cti Augustini, Episcopi & Doctoris S. Ecclesie, hausta
 potissimum ex ipsius scriptis, & in VIII Libros distinctas*
 Autore CÆSARE BENVENUTI, Cremenfis,
 Abbate privilegiato Congregationis
 Lateranensis.

Prænestæ, in officina Barberiniana, apud Dominicum

Masci, 1723, 4 maj.

Alph. 3 pl. 16 $\frac{1}{2}$.

QUAM hic cernis expositam Divi Augustini Vitam, Illu-
 striss. nomini Caroli Augustini Fabronii, Protectoris Ca-
 nonicorum Regularium S. Augustini Congregationis Latera-
 nensis, inscriptam, cave putes novam & ab ipso *Benvenuto* cont-
 positam, cum sit potius biographiæ illius Augustinianiæ, quæ
 partim Memoriis Ecclesiasticis actisque Sanctorum, opeti-
 multorum voluminum gallico idiomate conscripto (*Tillemont-
 tium* indicari arbitramur) intexta, partim & recentissimæ
 operum Augustini editioni, in Gallia curatæ, præfixa legi-
 tur, Italicam in linguam translatio. Quam ut adornaret, ea
 maxime ratione inductum se ait Cl. Interpres, ut Sanctissimi
 hujus Patris vitæ descriptio, ob pretium memoratis operi-
 bus statutum perpauca comparanda, leviori sumptu & facilius
 redimi possit. In rebus ipsis Italica hæc versio a Gallica Lati-
 naque compositione nihil differt; quantum vero ad ordinem,
 Noster quidem in distinguendis memoriæ juvandæ causa capi-
 tibus illam in versione ipsa compingenda potissimum secun-
 tus est. Ex Latina editione nonnullas quoque lectu præ cæte-
 ris dignas observationes mutuatus est, & nihil facile præter-
 misit, quod ad integritatem historiæ ipsius pertineret. Ern-
 ditas vero animadversiones digressionesque, quas suæ descri-
 ptioni Gallus Autor justo longiores immiscuit, consulto omisit,
 sibi quippe persuadens, non tam egregiis doctrinæ copiis hau-
 riendis, quam vitæ lectoris emendandæ poliendæque scii-
 ptas Sanctorum Virorum vitas: quantumque appositis infa-
 rum.

rum dabit intellectui commodi accedat, tantum virtutis attentiori studio decedere. Ad hunc sibi præfixum vitæ corrigendæ scopum eo melius obtinendum, e re esse putavit Cl. Vir, Augustini ipsius verba ac sententias, non ut Gallus fecit, in domesticam transferre linguam, ne quid inde autoritatis efficaciamque in traducendis ad virtutem animis amittant, sed in ea, qua exarata sunt, lingua, hoc est latina, proponere. Tres Indices operi accessere, quorum primus, in fronte positus, materiam uniuscujusque libri ac capituli uno conspectu exhibet; alter ac tertius in calce comparent, quorum iste ordine alphabetico principales materias disponit, hic Sancti scripta enumerat, ordine Chronologico, eaque serie, quam novissima Augustini editio dedit, expositis simul causis, quibus impulsus B. Vir scripta sua contexuit, aliisque, quæ ad tempus, quo singula scripta sunt, pertinent. Ultimo Cl. Autor de editionibus operum Augustini paucis agit, quarum antiquissimam primamque illam esse arbitratur, quæ 1495 lucem publicam aspexit, utpote non diu post inventam imprimendi libros artem ab Amerbachio typis commendatam: inter recentiores autem nullam omnino judicat Monachorum Benedictinorum illam ornatu splendoreque antecedere. Ceterum Interpres industriam ubique adhibuit singularem & perspicuo quodam Italici sermonis genere vitam hanc exposuit.

LE RIME DI M. FRANCESCO PETRARCA.

hoc est

FRANCISCI PETRARCHÆ POEMATATA, AD OPTIMAS editiones, & Codicem MS. vetustissimum recusa.

Patavii, apud Josephum Ceminum, 1722, 8.

Alph. 1 plag. 11.

CUM inde ab A. 1472 nulla Poematatum Petrarchæ editio prodierit Patavii, luculentam nunc tandem suscepit Cl. Editor. Præterquam vero quod multas in textu lacunas, adhibita imprimis membrana veteri, supplevit, navesque sustulit, vitas Petrarchæ a Ludov. Beccatello & Lud. Ant. Muratorio compositas, tum & Petrarchæ Testamentum & Donationem Bibliothecæ suæ Reip. Venetæ factam, & Catalogum editionum horum Carminum plusquam 130, J. M. Crescimbeni notis illustratum, præmisit, in ceteris fassus, plurimum se debere Fratribus doctissimis, Petro Catarino & Apostolo Zeno.

— ( ) —

lis, ex quibus, si qui junctim commodius explanari poterant duo pluresve apte conjunguntur. Neque est, quod in ipsa antiquitatum expositione vel justum ordinem, vel perspicuitatem desideres. Gratz quoque res lectoribus notæ esse queunt, quibus ubique suus constat modus, & quæ vel probationibus, vel novis, aut certe singularibus observationibus sese passim commendant. Neque vero necessarias solum ad meliorem Institutionum intellectum antiquitates plene ac sufficienter exhibere Autor studuit, sed & bene multa, quæ in Institutionibus fore intacta reliquerat Tribonianus, imo vero nonnulla in latiori Digestorum opere minus explicata, verbi gratia *divisiones Personarum, ex Statu Civili fluentes*, itemque divisionem illam *rerum mancipi, & nec mancipi*, accuratissime supplevit. Imprimis Jus antiquum Civium Rom. Latinorum, Italiæ, Provinciarum, ut & Statum Peregrinorum, velut præclaram antiquitatis Rom. partem, in *Appendice libri I* exposuit, *Car. Sigonii libri de antiquo Jure Civium Rom. Italia, & Provinc. ut & Ezech. Spanhemii orbis Romano*, in compendium redactis. Sicubi tamen justo parcius in commentando esse videatur, certe vel obscuritas argumenti, vel Autorum silentium, uti solertissimum quemque antiquarium, talem & Nostrium esse coegerunt: quæ etiam in causa sunt, ut nonnullis locis ipsa ex Institutionibus verba, paulo planiora reddita, Pandectarum textibus in subsidium vocatis, pro antiquitatum enarratione substituenda fuerint. Cumque non apparatus solum, sed delectus adhuc magis testimoniorum et probatissimis antiquorum temporum scriptoribus, judiciumque de iis accuratum, indeque erutz & studiose nexæ conclusiones in hujus generis commentationibus utramque faciant paginam; & cum sine his omnes conjecturæ, quantumvis ingeniosæ, meræ nugæ & inanes fabulæ sint, quibus deturpatur magis, quæ in libris Juris superest antiquitatis facies, quam illustratur: Noster id de se affirmat: esse præstantissimos autores ubique in consilium adhibitos, eosque omnes a se esse evolutos, & bona fide allegatos: quamvis autem multum adjumenti a felicissimis harum antiquitatum indagatoribus acceperit, semper tamen sese ad fontes recurrisse, eaque re effecisse, ut haud pauca, ab aliis non reperta,

oblar.

observaverit. Cui quidem assertioni fidem libenter habemus, cum eam fama Viri & summa existimatio habere nos jubeant, & ulterius faciant nobis hanc fidem subjecta diligentet, neq; parcius citata veterum autorum loca, quæ etiam quam accurate citentur, facile quivis evolvendo poterit experiri. Ex quibus humanissimorum Jctorum operibus plurimum profecerit, dissimulare nec potuit, nec si forte potuisset, voluit: quin immortalia potius Nomina, præsertim *Briffonii, Cujacii, Fabrorum, Brummeri, Sigonii, Spanhemii, Noodtii, Bynckersbekii, Huberi, Schultingii, Thomasi*, grata mente celebrat. Nonnunquam nimium quidem aliorum, & singulatim Sigonii autoritati tribuisse multis videbitur: id quod animadvertit jam Dn. B. Branchu, atque in *Observ. ad Jus Rom. Decade II c. 15* Nostrum eo nomine bis notavit. Primo enim *ad Librum IV Inst. T. VI n. (u.)* Noster, *in lite Vindictarum, quoties de domus possessione fuisset controversa, loco gleba, in jus ad Prætorem festucam esse deferri solitam*, scripserat, adducto *Gellii N. A. XX c. 10, in quo vis festucaria ab ejusmodi festuca diceretur*. Negat Cl. Branchu l. c. p. 84, compertum sibi esse, unde ista observatio hausta sit, nisi ex *Sigonio*, qui tamen dubitantis in morem eam *de Judic. II c. 21* proferat. At longe aliam esse vis festucariz appellatz rationem, nempe a Vindicta, in vindicationibus a Prætore adhibita, quæ & festuca dicta sit apud Plautum & Juvenalem; (quemadmodum eadem, testimoniis iisdem firmata, jam ad Gellium notavit Oiselius, quem ex Ascensio descripsisse Gronovius arguit.) Quid ad hæc Noster? Immerito se vellicari existimans, defensionem causæ suæ aggressus est in præsentis libri sui editione, ipso loco, quem Dn. Branchu sollicitaverat, suamque observationem, ex Gellio haustam, pertendit. *Gellium enim, ubi de lite Vindictarum scribit, eam vim imaginariam vocare vim festucariam, nec docere, quæ litigantes semper glebam in jus attulerint, sed id modo exempli causa allegare, quia de agro sit locutus. Quomodum ergo ager per glebam, ita domum potuisse representari per festucam*. Argumentum quoque repetit a Francorum ritu, qui inter alias juris solemnitates a Romanis acceperint quoque signum traditionis festucam, unde *pradium effestucare*, i. e. tradere,

dere, dixerat. Nobis quidem, si licet sententiam dicere, conjectura Dni Branchu probabilior videtur, intensius examinato Gellii loco, nec parum adductis testimoniis firmata. Sed liceat etiam de nostra opinione aliquid adjicere: Gellius cum vi bellica & cruenta ab Ennio conferru dicit, *vim illam civilem & festucariam, qua verbo diceretur, non qua manu fieret.* Qualem itaque nobis videtur appellasse illam, quæ ex LL. XII^{ta} Tab. correptione manus in re atque in loco præsentis fiebat; festucariam, quam Prætor consensu litigantium introduxit, ut litigantes non in jure apud Prætozem manum confererent, sed *ex jure manum confertum vocarent*: hæc est, qua verbo dicebatur. Festucariam ergo appellavit pro Prætoriam, a festuca, h. e. *Vindicta* Prætoris, quæ liti facile nomen conciliare potuit. Aut, si minus, dicamus, Civilem simul & Prætoriam vocari, primo, ut *undenam* esset, puta ex Jure partim Civili, partim ex Prætorio; deinde ut, coram quo & quo loco instituta esset, scilicet coram Prætoze, indicaretur. Enimvero si Gellius vim Prætoriam & Symbolo possessionis controversiæ, in ea usurpato, denominare voluisset, facilius, imo aptius *glebariam* dicere debuisset, quam a gleba, qua de unica hactenus sermo fuerat, impetu quodam abripi ad festucam, de qua nullibi extat vel leve aliquod vestigium. Et quid obstat, quo minus glebam signum etiam *domus* fuisse, credamus? Nam, ut ex *Cic. Topic. n. 23* & *pro Cælio §. 54* discimus, ædes fundo pares habebantur, & sub eadem interpretatione Prudentum comprehendebantur. Ergo festuca facile caremus. Sed alteram controversiam, quæ inter Viros Celeberrimos acta est, paucis quoque attingamus. Noster formulam juris notissimam: *Quando te in jure conspicio, postulo, janso, si es auctor?* cum Sigonio aliisque ad Actiones in Rem revulit, (Libr. IV T. VI n. (y.) *id vero erroneum esse*, monet Dn. Branchu, (l. c. p. 89.) *potiusque ad Actiones in Personam referri eam formulam debere, in quibus ob metum plaris petitionis necesse fuerit aliquid scire de conditione ejus, qui litem esset contestaturus.* Putat vero Cl. Heineccius, se ab observatore suo minus esse intellectum, quare prolixa fere declaratione operam dat, ut ab eo intelligatur, qua quidem, nostro judicio, superfedere potuisset.

Interca

Interea ex ea perspicimus, Nostrum in communi cum aliis opinione hærere, quasi olim *autor* idem dictus fuerit, qui *possessor*, quod nullo prorsus testimonio probari potest, & longe diversum vocis *autor* usum pridem ostenderunt *Briffon. de Verb. Signif. Hocoman. Obs. 7 c. 15* & *Revard. Protrib. c. 5*, quorum ultimum citavit Noster, minime vero inspexit, licet ad eum ab observatore suo ablegatus; quod si inspexisset, eadem sane, quæ Dn. Branchu, erat observaturus. Mirati præterea sumus, a Viro Cl. Antui, Edicto Procons. in vectam esse restitutionem in integrum, ob alienationem iudicij mutandi causa factum, id quod pridem refutavit *Huberus prælect. ad ff. tit. de al. jud. mut. c. fact.* Neque minus miramur, ad probandam porro Sigonii traditionem, de lite in Vindicationibus æstimata tacenti ei, qui rogabatur, in subsidium vocari *l. 13 §. 3 ff. de interr. in jure fac.* quem sum nec ipsum, nec, quæ ex eo citantur, uspiam in Digestis invenire licebit. Est *l. 1 §. 4 d. t. qui docet: reum*, qui apud Prætorem interrogatus tacuerit, *in ea causa esse, ut instituta actione in solidum possit conveniri, quia Prætorem contemnere videtur.* Quid ista ad rei Vindicationem? Sed de his longius disputare, præsens institutum non permittit. Pergimus autem, quæ in hac editione præstita sint, referre. Ac de nævis, qui vel operarum incuria, vel Autoris festinatione priori edit. adhæserant, & quos nunc severissima cura tollere studuit, superesse aliquos, animadvertimus, velut, cum *Lib. I T. XI §. 1 Vopiscæ Valerianus*, loco *Aureliani*, citatur. Item, cum *L. I T. II n. (b)* non modo ad *Macrob. Saturn. II c. 13* falso provocatur, quippe ejus libri tantum 8 capita supersunt, verum etiam *Didia Licinia lex* profertur, cum *lib. III c. 17 ap. Macrob.* ita legatur: *Post Didiam* (legem sumtuariam peculiarem) *Licinia lex lata est.* Merito quoque lapsus in allegata *l. 13 §. 3 de int. in jur. fac.* de qua modo diximus, in utraque editione commissus huc refertur. Verum liberaliter agere, atque omnibus talibus, emendationes, variis subinde observationibus adhibitas, laudare malumus, ex quibus speciminis loco adducimus sequentes. *L. I T. XI §. 1 §. n.* (a) solemnitatem adoptionis domi factam, quam antea promissive licitam existimaverat, recte nunc vindicat Principibus, qui

multa sibi in arrogationibus indulserunt. Item L. II T. XVIII §. 5; sigmentum Legis Gliciz, in qua originem quærelæ officiosi invenisse sibi visus est Cujacius, erudite detegit, cum in superiori edit. a Cujacii partibus stetit. Libro IV T. XVII in describenda forma judiciorum privatorum, optime testium & tabularum productionem adjecit §. 10, tum vero ad §. 13 n. (d.) plenius & accuratius de executione tradidit. Jam de observationibus, quæ accesserunt, fatemur, eas tam elegantes utilesque, quam numerosas esse, ut novum libri Indicem cum priore conferenti facile apparebit. Statim Lib. I T. II septem noviter adjectæ, duæ auctiores sunt notæ: eod. libro T. IX n. (b) historiam expositionis partus supplet ex *Ger. Noodtii Julio Paulo*. T. XI §. 11 de Nobilitate per adoptionem collata, adjecit. Lib. II T. VIII §. 3 docet, matronas dotibus sese fere solis sejunxisse a concubinis. Lib. III T. XIV §. 1 primum æs a Serv. Tullio R. signatum esse, ex *Dn. Branchu Observat.* addit. L. IV T. IV §. 1 quædam de Ase; eod. libro T. VI n. (c) de Recuperatoribus recens adnotantur. Tit. XVIII ejusd. libri fere singulæ notæ vel sunt ipsæ accessiones, vel suas accessiones habent, & de jure quæstus meretricii §. 73 & seqq. tres nunc additos deprehendimus. Quis itaque emendatioris auctiorisque laudem huic editioni denegare velit? Nos præclaram adeo industriam in pulcherrimo hoc Syntagmate & adornando & recudendo collocatam merito prædicamus, lucemque hanc egregiam in Juris antiquitatis accensam, interioris Juris scientiæ cupidæ juventuti impense gratulamur. Veruntamen haud ægre laturum Virum Ampliiff. si, in editionis forsitan iterandæ gratiam, adhuc nonnulla monuerimus, a singulari ejus humanitate nobis pollicemur. Lib. I T. XVI §. ult. optarem, arctiorem minimæ cap. deminutionis nexum cum censu Rom. ostensum esse, tum quoque dubitationem de emancipatione, utrum ea ad min. cap. deminutiones referenda sit, perspicuitatis melioris ergo, ad Justinianeam emancipationem esse restrictam: id enim ex antecedentibus non liquet, secundum quæ potius de veteri & legitima sermo esse videtur. Eod. libro T. XII n. (a) *Dn. Thomafium* secutus negat, *durante captivitate jus patr. potest. in suspen-*

suspensio fuisse, quamvis ita loquatur *Ulpianus*; sed plane peremptum esse, & postliminii demum jure recuperatum. At pro *Ulpiano* faciunt *Papinianus* in l. 15 ff. de suis & legit. hered. ut & *Julianus* in l. 22 §. 2 ff. de captiv. & postlim. Rationem exprimit *Tryphoninus* in l. 12 §. 1 ff. eod. Dubium vero de nuptiis captivo patre contractis, quas is postliminio redux nequibat rescindere, eximat idem *Tryphoninus* d. l. 12 §. 3. Libro II T. X §. 3 ignorantiz in antiquitatibus incusatur *Tribunianus*, quod pr. I. de Militari testam. hujus generis testamenta ob militum simplicitatem iaventa putet. Etenim antiquam militiam ex delibato civium flore lectam fuisse. Verum *Tribunianus*, eo certe loco non errans, loquitur de testamentis militaribus, quæ (postquam illa in procinctu facta pridem exoleverant, & postquam loco militiz lectæ mercenaria placuerat, in quam certe delibatus flos civium, isque sagaciorum, non concessit,) Principum Constitutionibus introducta sunt. Lib. IV T. XVIII §. 34 vidimus, distinctis parum exemplis Populi Judicia ex historia Rom. illustrari, prout ea *Sigonius* obtulerat; quo ipso miscentur iterum, quæ hactenus probe discreta erant. Maximam enim partem exempla illa proprie judiciorum publicorum sunt, sed quæ, provocatione ad Pop. interposita, ad Populum devoluta fuerunt. Multum vero intererat, a Magistratu per accusationem, an per provocationem ad Pop. delata essent judicia. Sed & de provocationibus, opportuno licet ac fere necessario loco, ubi judicia deferibuntur, vel binis verbis dicere visum Nostro non est. Denique dissimulare nolumus, quemadmodum *Fridr. Brummerus M. Vertranii Mauri librum sing. de trium liberorum jure*, (quem frustra a se in bibliothecis quæsitum, dolet,) observante Nostro, in Tractatu Tractuum invenire potuisset; ita & *Adr. Pulvæi librum sing. ad Legem Atiniam, de Usucap. rerum furtiv.* quem Noster frustra quæsitum inspicere sibi adhuc nondum licuisse, queritur, (L. II T. VI §. 4.) itidem in Tr. Tr. Tom. XVII extare, eumque una cum reliquis *Opusculis Pulvæanis* jam recudendum heic Lipsiz curati.

ANONYMI MONITA AD JACOBI ELSNERI *Mattheum*.

Conf.

Conf. Act. Er. Anni 1721 M. Mart. p. 108 ff.

Cap. I p. 1 quod non vertendum est, secundum, aut juxta Matthæum, sed Mathæi). Videtur contradicere D. Gottfr. Oleario, & Rich. Simonium sequi p. 6. Atqui Beza etiam putabat, non temere scriptum κατὰ potius, quam Ματθαίως. Et cur nullibi præterea Πράξεις κατὰ τὰς ἀγίας Ἀποστόλους, ἢ πρὸς Ῥωμαίους ἐπιστολὴ κατὰ Πάυλον τὸν Ἀπόστολον, Ἀποκάλυψις κατὰ Ἰωάννην, τὸν θεολόγον. Cap. I, 18 p. 2, τὸ συνέλθειν, ut nonnullis placet, eodem significato. Verba Gatakeri quodammodo dubia. Nam utrumque adhiberi iis, tam præcisæ Græcis, quam Ἐ nostris scriptoribus, fatetur. An vero τὸ συνέλθειν apud Matthæum h. l. de coitu sumatur, forsitan, inquit, juris controversi fuerit, i. e. an liceat sic usurpare. Attamen, pergit, non desunt auctores magni e nostris, Erasmus, Piscator, Favorinus, qui sic sumant. Ratio dubitandi, quia in libris N. T. alibi eo sensu non occurrit de Josepho & Maria, sicut de aliis conjugibus apud Corinthios, 1 Cor. VII, 5. Et videtur Gatakerus hic legisse Erasmum Schmidium f. 14. De Græcis ergo scriptoribus frustra sollicitus erat Noster. Ibid. Salva, quam mirando huic mysterio debeo, reverentia). Vix alibi redit hæc protestatio, quæ oppido est necessaria; ne confundamus sacra cum profanis, vera cum fabulosis & turpibus. Neque putandum, Plutarchum loqui de illo Spiritu Dei, de quo Matthæus. Ægyptii dicebant, mulieri non impossibile, afflatum Dei accedere aut appropinquare, Ἐ quaedam principia sobolis ingignere. Improperie, H. Stephanus T. 3 f. 1532, proprie enim dicendum fuisse, ἐγγενῶς. Longe autem castigatius de eadem re loquitur Plutarchus Sympol. 8 f. 718, ubi negat, τὸν Θεὸν πλησιάζειν, ὡς περ ἀνθρώπων, sed alios ei contactus αἰφάδως καὶ ψάυτες tribuit. Cap. 2, 22 p. 8 ἔχει significare, eo, ad locum). Largiri id nolebat Gatakerus, iterum forte dubitans de scriptoribus N. T. neque ex iis exemplum allatum est simile. Cap. 1 p. 10, baptizabit vos Spiritu S. Ἐ ignis). Non potest huc, citra protestationem illam, pertinere lustratio Gentilium per ignem, sive apud Virgilium, sive in honorem Molochi, sive etiam per ignem in hac vita, ad exurendas vitiorum fordes in anima. Phrasium enim qualiscun-

omnibus & verborum apud profanos convenientia non statim pertinet ad exhauriendas divinas res nostras: nisi quilibet ex quolibet velis exsculpere. Locus Philostrati, Ἰνδοὶ καθάριονται τῶν ἀνοσιῶν, recte translatus est a D. Oleario, *ab invitis commissa*. τὰ ἀνοσιῶτα enim opponuntur τοῖς ἐκ προνοίας, fatente Nostro. Czdes consulto non facta, est involuntaria, & ab invito commissa: five id imprudentiz, five casui fortuito tribuas. Eadem mens Pollucis, in *addendis p. 494*. Quid verisimile sit credidisse Indos de illo cratere igneo, frustra cogites. Jamblichi autem mentem *de Myster. 5, 11 & 12* ideo obscuram dixit Gale *p. 268*, quia utroque capite idem per idem exprimitur. *Superos reddere nos per ignem Diis similes, per sacrificia scilicet, eorumque divinum ignem, quem ignis noster, sacrificio applicitus, imitatur*. Reliqua ne demon quidem mysticis suis explicare potuit, eoque omnino legenda est ampla illa introductio Ezech. Spanhemii in opera Juliani. C. 3, 17 p. 14 *Talis quoque fuit Genius Socratis*. Si filia vocis plerumque fuit vox aut echo temere auribus allapsa, nolim dicere, genium Socratis fuisse talem filiam vocis. Pridem enim genius ille excussus est nostris. Et paulo aliter infra p. 65 Cap. 4, 5 p. 17 *παράλαμβόνην αὐτὸν ὁ διάβολος*. *Non est, inquit Noster, sublitatem rapere, ut vulgo putant, sed comitem assumtum secum ducere*. D. Olearii mentionem facit hic circa patriam Apollonii, debbat autem ei quoque laudem interpretationis presentis non invidere. *Observ. ad h. l. p. 106 seq. C. 5, 6 p. 22 Largiri non vult Gatakerus c. 41 de syl. N. T. etiam de hominibus usurpare χορηγίαν Græcor*. Extat sane hoc in summario capituli. Mens tamen ejus alia fuit. Ridet enim tantum, Pfochenium in verbis Platōnis non vidisse lapsum typographi, ὡς ponentis pro ὡς. Si corrigas hanc, utique Plato facit pro sententia Pfochenii §. 112 & illustratur Matthæus. Dixerat libro 2 de republ. Socrates, sensim crescere civitatem, & quomodo civibus prospicendum sit de variis necessariis. Respondet Glauco, ita homines ab eo fingi convivantes sine obsonio. Supplet ergo Socrates ista. Iterum Glauco: Hominum etiam est, toris accumbere, & deliciis abandare, ne misere vivant. Non enim *suis urbem, ὡς πάλιν, παρὰ τὴν*. Ex his patet ergo, Platōnem verbum χορηγίαν

ζῶν utique de hominibus adhibere; etsi instantia obiter abcedat de sibus, velut ab opposito. Cap. 5, 19 p. 24. *λύειν ἐντολὴν* seu νόμον, & *καταλύειν*, v. 17 idem esse, recte ait Noster. Hanc autem significationem, quam Christus adhibuit de lege divina, & se adimplenda, frequentem esse apud Græcos etiam profanos, nemo credet. Loca enim illorum loquuntur de abrogatione legum, quæ superioribus competit. Apud Mathæum autem is dicitur solvere legem Dei, qui eam nec facit, nec facere docet. Profanis neutrum erat cognitum, nec aspirabant ad seorsam anteriorem voluntatis & legis divinæ. Cap. 5, 44 p. 30, 31 *διώκειν* Nostro proprie est *accusare*. Hinc apud Lyriam Orat. 9: *ὁ μὲν διώκειν, ὁ δὲ Φεύγειν*, exponit alter *actor*, alter *reus*. Sermo enim ibi est ad iudices, in iudicio forensi. At eo sensu capiendus non est M. Antoninus, *de rebus suis lib. 3 §. 7: μήτε διώκειν, μήτε Φεύγειν*. Nullum enim ibi vestigium fori. *Is, qui mentem geniumque suam, & virtutem elegit atque sectatur, non tumultuatur, non ingemiscit, non solitudinem, non multitudinem quarit, quodque est maximum, vivet neque appetens, neque fugiens*. Similiter L. XI, 11: *quarundam rerum ei διώξεις καὶ Φεύγαι, sectatio & fuga, perturbant nos. Itaque abstine, ἔτε διώκειν, ἔτε Φεύγειν*. Adhuc clarius Lib. 9, 1: *Ex aquo afficiaris a dolore & voluptate, morte & vita, gloria & ignominia. Impie agit, qui sectatur voluptates, velut bonum, & fugit dolores, cum malum*. Sed nec Lib. 6 §. 6 de actore vel reo agitur. Sacris porro scriptoribus *διώκειν* non est semper forensis. Rom. IX, 30, 31, XIV, 19 & alibi. Cap. 6, 2 p. 33. Approbare Elsnerum hic sententiam D. Olearii p. 167 seq. eamque legisse, certum est. Sed nominare tamen eum iterum noluit. Locus autem Ach. Tatii exhibet feminam, quæ quasi in theatro publico *ὑπὸ σιάπργγι καὶ κήρυκι*, adulterium committit. C. 6, 22 23. *ὁ ὀφθαλμὸς ἀπλῆς ὁ ποτηρὸς*). Ab Hammondō hic recte dissentit Noster, Hammondō autem cum ad singula satisfecerit D. Olearius p. 228 seq. utique id non erat dissimulandum. C. 8, 8 p. 44. Centurio ait, *non sum dignus*). An ideo, quod tantus sibi peccator videretur, ac tot tamque gravium facinorum reus, ut summum nefas suæ religionis hominibus esset idem testum cum tali subire,

subire, e textu non liquet. Ibid. p. 46 *Apollonius Tyanensis gēriabatur*). Mercator tamen, qui Deorum simulacra vehebat, recipere Apollonium & socios in navem nolebat, ne simulacra Deorum consortio istorum inquinarentur; infra Noster ad *Luc. V. 8 p. 203. Cap. 8, 28 p. 47. si vera sunt, que Antiochenſibus Christianis*). Exprobrat iis falso superstitionem enormem Julianus, *Misopog. f. 344*. Alias eam dissimulaturus non erat Cyrillus Alexandrinus fol. 203, 204. Tetigit hanc rem etiam Ez. Spanhemius, laudata introductione f. 15, 2. Cap. 9, 6 p. 48. *Paralyticus surgens tollit lectum suum*). Huc forte, ait Noster, *respticiens, ut solet homo ille, narrat Lucianus de servo ab incantatore Chaldo a morſu serpentis curato, quod sublato lectulo disceſſerit in agrum*: Philopseud. T. 3. Vixit Lucianus in Oriente, seculo secundo jam satis adulto, potuitque legiſſe Evangelistarum miracula de Christo. Appellat *ἐνδραξ Βαβυλωνίον τῶν Καλδαίων*, qui etiam alia fecerit *θεοπέσια ὡς ἀληθῶς*. Alius ibidem est *μάγος ἐξ Ἰπερβορέων*, quem τὸν ξένον τὸν βλάβεραον nominat, qui interdium in aere volet, ac super aquam, & per medium ignem incedat lente ac sensim, & mortuos *δαίμνες, βερί vel πρῶδιε*, in vitam revocet. Tertius ibi est Syrus ille, ex Palæstina, qui dæmonem, intrantem in hominem, adjurans ac minitans, ni paruerit, expellit, *ὁ ἐπὶ τέτων σοφιστής, harum rerum artifex*. *Philopseud passim*. Jacobus Palmerius existimabat, intelligi per Syrum hunc aliquem Apostolum aut discipulum Christi, qui habebant potestatem in dæmones. *Not. ad varios script. Græc. p. 570*. De reliquis duobus sentiat quisque, quod volet. Postulat autem res ipsa, ut cogitemus, Lucianum, aliosque Gentiles naris emunctioris, Christianæ religioni paulatim invalescenti, (cum viderent, nihil sibi amplius ad resistendum superesse,) glaucornata primum varia similibus miraculorum frustra voluisse opponere, tandemque obmutuisse penitus. Cap. 10, 11 p. 52. *Ælianus V. H. Lib. 11, 8 Hipparchum occisum esse*). Tueri hunc locum adversus Perizonium tentavit Noster. Lis est de virgine Attica, an digna fuerit, Deæ Minervæ ferre canistrum aureum cum primitiis sacrificii in quinquennialibus? Indignam fuisse juxta intentionem filiorum Pisistrati, ait Thucydides, eo-

que pertinere dubitantis particulam ἴσως apud Ælianum, visum est Perizonio, sed & excidisse negantem, μή. Hoc certum fuerit, quod Hipparchus, Senior filiorum Pisistrati, curam illorum quinquennialium Athenis gessit, voluitque Athenienses per carmina Homeri tunc canenda, suo exemplo erudiri. Ælian. lib. 8, c. 2. Spectabat ergo ad illius curam etiam, quænam ex virginibus honorem istum mereretur. Cumque soror Harmodii repulsam tulerit, Hipparchus autem famam viri iusti ac probi haberet, ista finita censebatur. Quod si Ælianus Lib. 11, 8 firmiter affirmare voluit, ἴσως ἀξίαν illam fuisse, cum Nostro placuit, iam questio facti plane invertenda est. Cap. 10, 23 p. 55. εἰ μὴ τελέσθητε τοὺς πόλεως). Cum Beza Noster vertit, *non circuibitis civitates Israël, quin venerit filius hominis, rursus vobis in auxilium affuturus*. Sicut autem alibi, ita hic quoque ei ante oculos fuit haud dubie observatio D. Olearii 32 ad h. l. p. 283, 284. *Non cessabitis in hoc ministerio prædicandi civitatibus istis, neque illo carebunt, quin venerit ultimum excidium templi & urbis*. Questio igitur non erat de spatio temporis, ad absolvendum illum cursum itineris, sed de constantia in exequendo ministerio apostolico. Cap. 11, 19 p. 58 seq. καὶ ἐδικαιώθη ἡ σοφία). Affert noster hic explicationem novam, ceteris, ut ipsi videtur, faciliorem: *Es porro dicunt Judæi, condemnata est ejus doctrina ab ipsis discipulis ejusdem*: quia enim est amicus publicanorum & peccatorum, profanorum hominum & impurorum, quos sine initiis in disciplinam recipit, facile quisque de vili pretio ejus doctrinæ judicat, & ita propter discipulos illa condemnatur. Atqui notio *condemnandi* verbo Græco δικαίωω neque a LXX. neque a scriptoribus novi fœderis tribuitur, sed *absolvendi*, & iustum prædicandi. Matth. XII, 37. Sic enim vincit, qui judicatur. Rom. III, 4 Κύριος μόνος δικαιοθήσεται, Syr. XVIII, 2. Non ergo Judæi hic loquuntur in Christum, neque hæcæ Christo, ut præcedentia, referuntur ἀπὸ κανὼν, sed opponit ipse improbis Judæis genuinos suos discipulos, qui vere sunt filii sapientiæ celestis, & vi rapiunt ad se regnum Dei, Luc. XVI, 16 Math. XI, 12. Hi intelligunt doctrinam verbi & defendunt contra omnia scandala, & glorificant Deum. D. Olear. *Tract. Jesus Mess. p. 276.*

Sed

Sed neque apud Euripidem δίκαιός est *condemno*, iudicii schemate. Exules Tracenses alloquantur Athenienses, an justum putent & æquum, ut etiam Athenis non recipiantur, qui ab una aliqua civitate Græciæ nullo jure essent expulsi? Apud Thucydidem Cleon suadet Atheniensibus, ut Mitylenæos acerbe puniant. Si enim veniam iis concederent, sibi met ipsis injuriam inferrent & damnum. Perit ergo sententia condemnatoria in utroque loco. Cap. II, 29, 30 p. 61, 62. *πρόδος εἰμι καὶ ταπεινός τῆν πατρίδα, ὁ γὰρ ζυγός μου Χρητός.* Ego, inquit Noster, *exposuerim, jugum meum lenè, mite, benignum opposite jugo Pharisæorum & Roboami. Non, quasi Christus sese in exemplar proponeret lenitatis & humilitatis; sed continet rationem, quare ad ipsum accedere suamque doctrinam amplecti debeamus; quia ipse non durus sit vel ferox, neque gravia & non ferenda imposuit.* Laudatque Alex. Morum ad h. l. Enimvero Morus ipse vertit, *jugum facile, utile, suave; atque hoc opponit jugo Legis & peccati. p. 54.* Et cum Clemente Alexandrino ait, *Si Christus adeo est humilis, quid nos faciemus, stantes sub gratia illius?* Hic ergo exemplar etiam imitandum involvitur utique. Joh. XIII, 15, 1 Petr. II, 21. Cap. I 3, II p. 65. *ὑμῖν δέδοται γυνῶναι, ἐκείνοις δὲ ἢ δέδοται.* Plane huc pertinere putat Noster locum Plutarchi de Genio Socratis fol. 593 & simillimum haberi *Numer. XII, 6, 7, 8. Ore ad os loquor cum Mose & visione, adeo, ut speciem Jehovæ conspiciat.* Atqui Plutarcho nunquam in mentem venit, ad indagandam illam speciem Jehovæ cogitando ascendere. Ita enim ille: *sicut vir equorum amans, non omnibus eandem curam impendit, sed semper aliquem optimum seorsim exercet, alit, amat; Sic dii de nobis optimos peculiari dignantur institutione, non frangit aut habent, sed λόγῳ διὰ συμβόλων εὐθύτοντες.* Quæ autem sequuntur, longius adhuc abeunt a mente Christi, *καὶ θεῶν ὀλίγοις ἐπὶ τυχάνει δι' αὐτῆ καὶ σπανίως.* Loquitur de signis divinationis. Statim: *Dii paucorum hominum vitam exornant, quos summe beatos & vere divinos reddere valent.* Omisit ergo hæc Noster studio. De Genio Socratis ita disserit Plutarchus, ut appareat, nihil minus quam eundem aut similem fuisse Filiz vocis. De puero enim Socrate jam prædictum patri.

illius fuerat: *habere eum in se duce[m] vita, sexcentis magistris & pedagogis praestantior[em].* f. 589. Quae omnia erudita dissertatione exhaustit D. Olearius. Cap. 13, 15 p. 66 *incrassatum est cor populi hujus, ne forte videant*). Ad sententiam hujus loci plane pertinere Nostro creditur Hierocles p. 192 *aur. carm.* ut etiam verba ejus ex Matthæo sumpta esse putet. Hierocles ille fuit Philosophus Platonicus, scripsitque seculo quinto. Quancunque ergo spolia e libris Christianorum intulerit in Platonismum suum ethnicum, mentem Spiritus S. & nucleum non vidit, sed corticem tantum abstulit. Decipiunt ergo, qui flosculos istos pro Junone arripiunt & venditant. Talis est iste locus Luciani, a Nostro etiam quasi ad illustrandam mentem Christi adductus, ubi regina Clotho ait ad Cyniscum Philosophum, *ephorum te ac medicum peccatorum humanorum relinquebam.* Nugæ. Cap. 13, 22 p. 68 *qui inter spinas seminatur*). In re iterum non dissimili eandem similitudinem reperit Noster in epistola Lyfidis; eam vero Jo. Schefferus misere corruptam & pejus explicatam fuisse dicit *de Philos. Italica c. 13* & Heraldus in *Famblich. c. 6 p. 166*. Lysis iste Pythagoræ corruptionem cordis humani tribuit initiationi Gentillum. Si enim cor hominis per disciplinas Pythagoræ non sit plene ac perfecte ante omnia purgatum, supprimitur, quicquid animæ mansuetudinis, comitatis & rationis habeat, nec posse facultatem intellectus prodire & emergere. Ergo plane dissimilia hæc sunt verbis divinis, atque etiam contraria. Cap. 13, 52 p. 69 *γραμματεὺς, doctus ad regnum Cælorum similis est patri familia*). Apud Lucianum iterum reperit Noster non quod pueri, in faba, quando ipse etiam Christianis tribuit *γραμματεὺς, de morte Peregrini Tom. 4*. Lucianus autem seculo secundo accuratum discrimen Ecclesiæ Judaicæ & Christianæ aut ignoravit, aut sprevit. Christus enim Matth. XXIII, 34 ad Judæos mittens *γραμματεὺς*, retinuit quædam nomina doctorum Judaicorum, sed qui tamen docerent Evangelium; quod erat supra captum Luciani. Nec etiam pertinet huc locus Josephi *de bell. Jud. L. 6 c. 5 f. 1281 Edit. Hudson* nam excidio urbis instante, nulli aderant ibi Christiani, qui de interpretandis ostentis tunc visis possent interrogari. Copiosus est

est doctiss. Clericus ad annum Christi 1659. 7 & 10 in enarranda tota illa digressione Luciani de primordiis ecclesie nostrae, quam obiter tetigit tantum Noster: nisi quod in *addendis p. 497* in Stephanum Le Moyne incidit. De primis Christianis ait Lucianus, Peregrinum, nobilem Philosophum, sed tunc exulem, ab his in Palaestina didicisse mirificam ipsorum sapientiam. Lacuna hic est, quid Lucianus de natalibus Christi referat ex mente Peregrini; nam illa verba Christiani forte deleta malebant. Quae autem sequuntur, de Christi aetate omnino loquuntur: Brevis illum, omnes Judaeorum proceres ostendisse praese pueros esse; ita, ut ipse solus omnia esset. Eundem libros quosdam Judaeorum exposuisse, multos etiam scripsisse, (aut de se scribi iussisse.) Hunc, cum Deum ipsum, colere Christianos, & pro Legislatore ac Principe agnoscere. Magnum itaque hunc Virum, *pergit*, divino cultu afficiunt adhuc, qui in Palaestina crucifixus est; quia novum per omnia mysterium in vitam introduxit. Abrumpit hic Lucianus. Nec credam ipsum pro *μύθων* scommate usum, quod litera M. indicant Christiani. Redit enim Lucianus post pauca ad Christianos: eos perperam sibi persuadere, se omnino fore immortales, perpetuo victuros, ideoque mortem contemnere. A primo illorum legislatore didicisse etiam, omnes inter se fratres esse; Graecorum Deos detestari; istum vero crucifixura, *σοφιστήν αὐτῶν*, adorare, & secundum leges ejus vivere. Hic ergo nihil delendum invenere primi Christiani. De sensu textus ipsius ait Noster, *καὶ παλαιὰ καὶ καινὰ* intelligi *σκῆμα, ὑπόστασις*, quae in cella sua, in coetu suo, habeat paterfamilias, h. e. regenitos & non regenitos, qui semper manerent mixti. Respicit ad parabolam ultimam de sagena, *v. 47*. At enim Christus *v. 51* complexus est *ταῦτα πάντα*, parabolas omnes. Paterfamilias etiam e coetu suo non *ἐκβάλλει* bonos vel malos, sed e promptuario cordis sui depromit antiqua, i. e. Legis sensum interiorem, & nova mysteria regni Christi. Ita profundius D. Olear. *h. l. p. 48. Cap. 15, § p. 74 πατὴρ ἐμῆς, Δάσεν*). Duas hic facit Noster orationes. Vos autem dicitis *prima*, Korban esto; *Ἔ πορρο, ἀπὸ κοινῆ, dicitis*, ne honoret. Ita vero deest aliquid in prima: Si quis dixerit, Korban esto, quod a me petis. Supple ergo, Unica autem utique est oratio, & nihil

illius fuerat: *habere eum in se ducem vita, sexcentis magistris & pedagogis præstantiorem. f. 589. Quæ omnia erudita dissectione exhaustit D. Olearius. Cap. 13, 15 p. 66 incrassatum est cor populi hujus, ne forte videant*). Ad sententiam hujus loci plane pertinere Nostro creditur Hierocles *p. 192 aur. carm.* ut etiam verba ejus ex Mattheo sumpta esse putet. Hierocles ille fuit Philosophus Platonicus, scripsitque seculo quinato. Quancunque ergo spolia e libris Christianorum intulerit in Platonismum suum ethnicum, mentem Spiritus S. & nucleum non vidit, sed corticem tantum abstulit. Decipiunt ergo, qui flosculos istos pro Junone arripiunt & venditant. Talis est iste locus Luciani, a Nostro etiam quasi ad illustrandam mentem Christi adductus, ubi regina Clotho ait ad Cyniscum Philosophum, *ephorum te ac medicum peccatorum humanorum relinquebam. Nugæ. Cap. 13, 22 p. 68 qui inter spinas seminatur*). In re iterum non dissimili eandem similitudinem reperit Noster in epistola Lysidis; eam vero Jo. Schefferus misere corruptam & pejuse explicatam fuisse dicit *de Philos. Italica c. 13 & Heraldus in Jamblith. c. 6 p. 166. Lysis iste Pythagoræ corruptionem cordis humani tribuit initiationi Gentilium. Si enim cor hominis per disciplinas Pythagoræ non sit plene ac perfecte ante omnia purgatum, suppressi, quicquid anima mansuetudinis, comitatus & rationis habeat, nec posse facultatem intellectus prodire & emergere. Ergo plane dissimilia hæc sunt verbis divinis, atque etiam contraria. Cap. 13, 52 p. 69 γραμματεὺς, doctus ad regnum Cælorum similis est patri familias*). Apud Lucianum iterum reperit Noster non quod pueri, in faba, quando ipse etiam Christianis tribuit *γραμματεὺς, de morte Peregrini Tom. 4. Lucianus autem seculo secundo accuratum discrimen Ecclesiæ Judaicæ & Christianæ aut ignoravit, aut sprexit. Christus enim Matth. XXIII, 34 ad Judæos mittens γραμματεὺς, retinuit quædam nomina doctorum Judaicorum, sed qui tamen docerent Evangelium; quod erat supra captum Luciani. Nec etiam pertinet huc locus Josephi *de bell. Jud. L. 6 c. 5 f. 1281 Edit. Hudson.* nam excidio urbis instante, nulli aderant ibi Christiani, qui de interpretandis ostentis tunc visis possent interrogari. Coptosus est*

est doctiss. Clericus ad annum Christi 165 §. 7 & 10 in enarranda tota illa digressione Luciani de primordiis ecclesie nostrae, quam obiter tetigit tantum Noster: nisi quod in *addendis p. 497* in Stephanum Le Moyne incidere. De primis Christianis ait Lucianus, Peregrinum, nobilem Philosophum, sed tunc exulem, ab his in Palæstina didicisse mirificam ipsorum sapientiam. Lacuna hic est, quid Lucianus de natalibus Christi referat ex mente Peregrini; nam illa verba Christiani forte deleta malebant. Quæ autem sequuntur, de Christi ætate omnino loquuntur: Brevis illum, omnes Judæorum proceres ostendisse præ se pueros esse; ita, ut ipse solus omnia esset. Eundem libros quosdam Judæorum expulisse, multos etiam scripsisse, (aut de se scribi jussisse.) Hunc, cum Deum ipsum, colere Christianos, & pro Legislatore ac Principe agnoscere. Magnum itaque hunc Virum, *pergit*, divino cultu afficiunt adhuc, qui in Palæstina crucifixus est; quia novum per omnia mysterium in vitam introduxit. Abrumpit hic Lucianus. Nec credam ipsum pro *μύθων* scommate usum, quod litera M. indicant Christiani. Redit enim Lucianus post pauca ad Christianos: eos perperam sibi persuadere, se omnino fore immortales, perpetuo victuros, ideoque mortem contemnere. A primo illorum legislatore didicisse etiam, omnes inter se fratres esse; Græcorum Deos detestari; istum vero crucifixum, *σοφιστήν αὐτῶν*, adorare, & secundum leges ejus vivere. Hic ergo nihil delendum invenere primi Christiani. De sensu textus ipsius ait Noster, *καινά καὶ παλαιά* intelligi *σκεύη, vasa*, quæ in cella sua, in cœtu suo, habeat paterfamilias, h. e. regenitos & non regenitos, qui semper manerent mixti. Respicit ad parabolam ultimam de sagena, *v. 47*. At enim Christus *v. 51* complexus est *τὰ ὅλα πάντα*, parabolas omnes. Paterfamilias etiam e cœtu suo non *ἐκ βέλους* bonos vel malos, sed e promptuario cordis sui depromit antiqua, i. e. Legis sensum interiorem, & nova mysteria regni Christi. Ita profundius D. Olear. *b. l. p. 48. Cap. 15, § p. 74 πατρὶς ἔμπροσθεν, Δάρον*. Duas hic facit Noster orationes. Vos autem dicitis *prima*, Korban esto; *Ἔ πορρο, ἀπὸ κοινῆ, dicitis*, ne honoret. Ita vero deest aliquid in *prima*: Si quis dixerit, Korban esto, quod a me petis. Supple ergo, Unica autem utique est oratio, & nihil

nihil deficit, *καὶ* enim hic non copulat tantum, sed fortiter negat: *quicumque dixerit, Kerban, Deo devotum est a me, quod impit, minime tenetur de eo honorare patrem aut matrem.* Cap. 16, 19 p. 80, 81. Callide hic servit suæ hypothefi Noster, *ὁ δὲ* *καὶ* *λέγει* exponens de pœnis infligendis & absolvendis, tribuendis ligandis & solvendis. Huc refert mulierem vinculo Satanae ligatam, sed a Christo solutam, & Ananiam a Petro occisum. Porro *ὁ δὲ* etiam esse, obligat ad obsequium legum, vinculo religionis, & abrogare vel solvere legem. Simile esse Apoc. III, 7. Atqui Piscator etiam vester, collato Joh. XX, 23. Matth. XVIII, 18, exposuit de ministerio Verbi & sacramentorum, de clavibus remittendi & retinendi peccata, Apostolorum pariter & successorum, de salute aut damnatione hominum pronunciantium. Lightfoot & alii satisfacit D. Olearius h. l. p. 454 seq. Cap. 16, 26 *quid prodest homini*). Sententia hujus loci est, *inquit*, nihil vita esse pretiosius, nec jacturam ejus posse reparari. Nihil ergo hic de salute animæ, & exitio æterno. Rectius iterum Piscator h. l. p. 389, 396. Cap. 17, 2 p. 84 *transformatus est coram illis*). Comparat munus Moïsi cum munere Christi; hoc enim fuisse augustius munere Moïsi; ideoque Christum majore splendore hic coruscasse. 2 Cor. III, 7, 8. Respondit pridem D. Olearius, agi hic non de officio Christi, nec de illius luce reflexa, sed de luce Filio *λέγω* iusta, naturali & essentiali. Fuit enim splendor Patris ab æterno & *ὁμοούσιος*, cujus hic radios sparfit. Paulus autem de ministerio Apostolico loquitur magnifice & gloriose, quia comparat cum splendore legis Mosaicæ. p. 482 ad b. l. Cap. 18, 6 p. 85 *qui scandalizat unum de pusillis, qui in me credunt*). Bene, quod Noster præterit & omittit, pusillos credere. Comparat autem doctrinam hanc cœlestem de scandalo cum verbis apostatæ Juliani, qui similiter atrocitatem illius expressit *Orat. 6.* Ergone uno ore locuti sunt Christus & Julianus? Nonus vero mens Juliani erat harmonice loqui cum Christo. Sic enim semet ipsum ob atrocitatem facinorum suorum præcipitasset sub terram decem millibus ulnarum. Describit mores eorum philosophorum, qui vere canes sunt, procul autem est a consideratione scandali. Affectabat laudem consensus Gentilismi

Hebræi & Christianismi in genere morum, & ad extra; ut deciperet incautos. Nulla ergo hic similitudo rerum, sed verborum aliqualis tantum. Cap. 19, 12 p. 88. *Sunt eunuchi, qui se ipsos*). Mysticum hunc Christi Eunuchismum exponere iterum dicit etiam Julianum Orat. V, ubi Matri Deum gratias agit apostata, quod eum jusserit abscindere, quæ in motibus naturalibus supervacanea sunt & inutilia præfidi causæ animarum nostrarum rationali. Captat itaque unicam voculam ἀποκόψασθαι. Atqui Julianus ipse non cogitabat tunc de eunuchismo Christi imitando, sed mero studio æmulandi, Matrem Deum ejusque cultum tentabat opponere cœlesti Numini, & incrementis Christianismi quodammodo obstruere, seculo quarto anno 362, quo scripsit hanc Orationem. Confundimus ergo lumen cum tenebris, occasione vocalæ alicujus. Ibid. v. 17 p. 88. *Serva mandata*). Voluit respondere Gatakero, Græcam omnino esse phrasin hanc, φυλάττειν aut τηρεῖν νόμον, occurrere enim apud profanos de legibus urbis, de pactis & fœderibus. Pfochenius §. 60 dixerat, eandem phrasin sacram Hesiodum ita expressisse, *perinde fere ac si Sacra Biblia inspexisset*. Hic verum non est, negasse Gatakero, similia verba occurrere apud profanos, quorum loca ipse protulit c. 17 f. 107. Urget autem, Pfochenium confundere phrasas cum sensibus. Nemo enim profanorum intellexit, quid sit, ex intentione DEI, satisfacere legi divinæ. In eandem ergo incidit Noster censuram, quoties existimat, æque fere exprinere profanos sensum librorum sacrorum ac si sacra Biblia legissent & exhausissent. Non eaim exhauriunt, etiam qui inspexissent. Cap. 22, 4 p. 99. *Ecce prandium meum paravi*). Mavult altitia *sacrificata sunt*: venite ad reliquias illius sacrificii nuptialis. Nam Judzos in nuptiis Deo sacrificasse, colligit ex Josepho *Lib. 4 Antiqu. c. 8*. Et verba Josephi respiciunt quidem ad prohibitionem sacrificiorum, ex mercede prostitutz. Sed Deut. XXIII, 19 interdicitur genus votivum meretricis quodcunque. Neque apud Philonem libro *περὶ τῆ μισθωμᾶ πένης*, vestigium sacrificii, aut etiam *περὶ θύοντων*, sacrificii nuptialis. Claudicat ergo istud genus probationis. Agitur etiam hic de nuptiis regis novi Fœderis. Cap. 23, 23 p.

105 locum Sap. II, 15 vertit, *præstantior est & omnium oculis se convertit*. Βλεπέμεν ⊙ tamen forte est is, qui *cavendus est probis*, quem ferre non possunt; factus enim illis est ad redargutionem v. 14. Cap. 24, 13 p. 109. *perseverans salvabitur*.) *Eandem*, inquit, *sententiam* habet *Luciani* Hermotimus Tom. II. Habet sane hunc verborum corticem initio dialogi: sed ita eum confutat mox Lucianus, ut Hermotimus in fine promittat, postquam ei nebularum caligo discussa erat, se porro non secus vitaturum conspectum philosophi, quam rabiosum canem, & eomunem cum aliis vitam victurum. Cap. 25, 9 p. 115 *respondent prudentes*) μήποτε. Subaudit, ὁράτε, aut σκοπεῖτε. Atqui id nec Act. V, 39 subaudiri necesse est. Antecedit enim, *non potestis*. Sunt, qui hoc loco geminatum μή observent quasi scriptum esset, ἢ μή, nequaquam dabimus, μήποτε ἢ κ' αἴρεται. Cap. 27, 24 p. 123. *Pilatus lavat manus*). *Eti invitus Christum tradidisset*, addit Noster. Videbatur tamen sibi non nihil labis inde contraxisse, *more gentis suæ*, quocumque tandem modo eadem commissa esset. Vide tamen Marc. XV, 15 Βελάμεν ⊙ & Luc. XXIII, 24 ἐπέκρισε, γενέσθαι τὸ αἵτημα αὐτῶν. Ibid. 54 p. 126 centurio colligebat, Jesum fuisse Dei filium). Paganis enim vago Deorum filii habebantur, qui humana natura præstantiores essent. Ita vero perit exemplum illuminationis & conversionis extraordinariæ: quod nollem in gratiam Bezzæ; propter hoc quia nullus esset additus articulus, & ἦν, erat, i. e. esse desit. *Ngæ*. Cap. 28, 2 p. 127. Angelus Domini descendit). *Causa* *justæ terræ motus erat*, inquit, Angeli adventus: *quod etiam scribit Jamblichus: cum archangeli apparent, partes tantum quædam mundi commoventur*. Quod forte a Mathæo didicisse suspicatur. A quo vero didicit, archangelum habere vel circa se vel ante se præeuntem, vel post se sequentem multitudinem quandam, πολὺ πλῆθος ⊙; iterum enim c. 7 f. 48 προπομπὴς γέλως παραιβαλλομένων. Angelos etiam & Archangelos distinguunt Jamblichus utroque loco.

Nichtige Lebens Vorurtheile der Welt-Kinder etc.

h. e.

SECVLI

SECVLI MODERNI PRÆJUDICIA VI-
tam concernentia ; Autore M. CAROLO GODO-
FREDO ENGELSCHALL, Concionatore
Aulico & Regio Elect. Saxonico.

Lipsiæ, apud Augustum Martini, 1724, 8.

Alph. 3 plag. 15.

QUUM præconceptæ de rebus fidem piamque vitam spectantibus opiniones corruptissimo hoc seculo pestis instar ubique grassentur, morbo huic si pro viribus mederi studeret summe Reverendus Autor, operæ pretium facturus visus est. Eo consilio tres hactenus Tomos vulgarium in publicam lucem dedit Præjudiciorum; quibus jam quartum, laborem istum salutarem continuaturus seculique errores profligaturus, addit. Sufficiat in præsentis, singulorum, quæ hoc opusculo comprehenduntur, Capitum argumenta breviter annotasse. **Cap. I** eos, qui hypocrisis vana annumerandam negantes, tantum non pro virtute maxime necessaria illam habent, aggreditur. **Cap. II** in summo omnino salutis periculo eos, qui hostilem, aut irreconciliabilem plane animum adversus alios fovent, versari, commonstrat. **Cap. III** eos, qui duella homines nobili loco & genere natos imprimis decere sibi persuadent, ad saniores revocant mentem. **Cap. IV** convellit eos, qui absque gravissimi peccati culpa perjurium committi posse putant. **Cap. V** turpitudinem libidinis & scortationis iis, qui eam negant, ob oculos ponit. **Cap. VI** jocandi licentiam constringit & destruit. **Cap. VII** sequiorum rem Sexum, fuce haud raro faciem illinere solitum, castigat. **Cap. VIII** impudicis exponit feminis, quanti, quæ nudatis mammis publice incedunt, reæ sint peccati. **Cap. IX** frequenti occurrit querelæ existimantium, quæ a Ministris divini verbi officia Christianissimi exiguntur, dura nimium & observatu tantum non impossibilia esse. **Cap. X** falsam persuasionem, bona opera in externa cum divinis mandatis convenientia unice consistere, destruit. **Cap. XI** æternæ vitæ prægustum inficientes atque pro merito fallacis phantasiæ somnio venditantes meliora docet. **Cap. XII** ebrietatis amatores defensoresque gravissimi sce-

leris arguit. Cap. XIII moderni seculi usu recepto saluberrimo vitio minime carere differit. Cap. XIV luxum vestimentorum quod opibus abundant, pro licito reputantes quam maxime gravare ostendit. Cap. XV sententiam illorum, qui suo arbitrio propriaque voluntate omnia metienda esse somniant, evellit. Cap. XVI eos, qui lusoriis chartis & aleis licere tempus fallere opinantur, refutat. Cap. XVII insatiabiles gloriæ majoresque sine omni moderatione honores consectantes compescit. Cap. XVIII obviat iis, qui in tanta miseriarum multitudine tranquillitatem animi servari posse negant. Cap. XIX vulgarem profugam opinionem, qua, sine pietatis læsione scenicos ludos & spectacula frequentari posse, non pauci credunt. Cap. XX diligentem mortis recordationem minime, uti multi prætexunt, melancholicum reddere hominem, exponit. Cap. XXI haud frustra erogari eleemofynas, contra secus sentientes dat probatum. Cap. XXII auri sagram famem & immoderatum operi corradendum studium cum veræ pietatis studio consistere non posse, avocans crimen defendentibus luculenter ob oculos ponit. Quamvis vero de omnibus plerisque, quæ hic occurrunt, multæ multiplices jam Doctorum commentationes publicæ extant; nec tamen institutum Clarissimi Auctoris reprehendendum, sed singulari potius laude mactandum videtur, qui ex præstantissimis quibusque, antiquioris inprimis Ecclesiæ Patribus, Gallis præterea, aliisque Scriptoribus, optima & elegantia non minus, quam utili ratione proposuit.

Errata Supplement. Tom. VIII Sect. XII.

Pag. 520 lin. 29 lege ἐκεί, p. 521 l. 5 πρὸς ἰσας, l. 31 prospiciendum
522 l. 12 exponit, alter, l. ult. esset, idem, p. 525 l. 9 γὰρ
benignum: opposite, l. 29 εὐθύνοτες, p. 526 l. 27 pueri in
v. 528 l. 23 insita.

Nota.

Cum factum sit negligentia Typographi, ut post p. 241
p. 226 & hic numerus denuo continetur, eas paginas
in posteriori numerorum serie a p. 226 ad p. 241 continetur,
tur, asterisco notavimus in Indicibus sequentibus.

INDEX AUTORUM,
 Quorum Libri aut Inventa hoc Volumine
 recensentur.

*I Libri Theologici & ad Historiam
 Ecclesiasticam spectantes.*

<i>Anonymi Ichnographia, sive Descriptio vitæ & officii Episcopî.</i>	222
<i>Dissertatio de tempore Estheris.</i>	402
<i>Monita ad Jac. Elcneri Matthaum.</i>	519
<i>Affemani (Jof. Simonis) Bibliotheca Orientalis Clementino-Vaticana. Tomus I.</i>	1
<i>Balthasaris (Jac. Henr.) Prima Collectio scriptorum ad Historiam Pomeraniæ Ecclesiasticam spectantium.</i>	501
<i>Bambamii (Hartw.) Observationum sacrarum exegetic. Centuria, enthymemata Mosaica continens.</i>	496
<i>Benvenuti (Cæsaris) Vita S. Augustini.</i>	511
<i>Bingham (Josephi) Origines Ecclesiasticæ. Tomus VIII.</i>	145
<i>Tomus X.</i>	460
<i>Bonanni (Phil.) Hierarchia Ecclesiastica.</i>	345
<i>S. Borromæi (Caroli) Sermones familiares.</i>	16
<i>Claudii (Gosbofr. Christoph.) Historia Fratrum Sportulantium.</i>	496
<i>Clementis XI Pontif. Orationes Consistoriales.</i>	97
<i>Cremeri (Bernh. Seb.) Prodrômus Typicus seu Exercitationes Philol. Theol. in V. & N. Test. loca.</i>	8
<i>S. Cyrilli Opera, cura Ant. Augustini Touttès.</i>	192
<i>Ditton (Humphredi) Diss. de Resurrectione Jesu Christi.</i>	184
<i>Engelschall (Car. Godofr.) Seculi moderni Prajudicia vitam concernentia.</i>	531
<i>Fabricii (Franc.) Christus, unicum ac perpetuum fundamentum Ecclesiæ.</i>	330
<i>Hearnii (Th.) Textus Rossensis & professiones fidei veterum Angliæ Episcoporum.</i>	189
<i>Hutteni (Leonb.) Diss. de Antiquitatibus Oroniensibus.</i>	189
<i>D'Inguibert (Malachia) Specimen Catholicae Veritatis, cuius Athetæ &c. velamina prætereundere nituntur.</i>	493
<i>Kohlii (Jo. Petr.) Ecclesiæ Græcæ Lutheranizans.</i>	500
<i>Lewis (Jo.) vita Johannis Wickliffi.</i>	205
Lzz 3	Loesche-

INDEX AUTORUM.

Camuffii <i>Traſt. de viribus motricibus.</i>	436
Cofch wiz (Georg. Dan.) <i>Obſervatio de valvulis in ureteribus re-</i> <i>pertis.</i>	263
Jurin (Jac.) <i>Invitatio ad Obſervationes Meteorologicas commu-</i> <i>ni conſilio inſtituendas.</i>	389
Ruyſchii (Frederici) <i>Adverſariorum Anatomico-Medico-Chirur-</i> <i>gicorum Decas I, II & III.</i>	369

IV. Mathematici.

<i>Academie Regie Scientiarum Historia Anni 1719, cum Comm. Ma-</i> <i>them. & Phyiſicis.</i>	465
<i>Anonymi Angli Reſponſio ad Jo. Bernoulli Animadverſ. in ſo-</i> <i>lutionem Problematuſ cujuſdam.</i>	40
<i>Solutio Problematuſ de Curvis inveniendis, qua</i> <i>quadam ratione in ſitu inverſo diſpoſitæ ſe interſecare poſſunt</i> <i>in angulo dato.</i>	234
<i>Epistoſa ad Amicum de Coteſii Inventis, Cur-</i> <i>varum ratione, qua cum Circulo & Hyperbola comparatio-</i> <i>nem admittunt.</i>	438
<i>Novuſ practico-Geometricuſ Cyclomalizmuſ, ſive</i> <i>Quadratura circuli Arithmetico-Geometricè demonſtrata.</i>	436
<i>Apollonii de Sectionibuſ Coni doctrina in compendium redacta a</i> <i>Guidone Grandi.</i>	434
<i>Bernoulli (Dan.) Notata in Jac. Riccati Animadv. in equationeſ</i> <i>differentialeſ ſecundi graduſ.</i>	73
<i>(Nicolai) Animadverſioneſ ad J. Hermannii ſolutionem</i> <i>duorum problematum Geometr. ab ipſo propoſitorum, &</i> <i>Communicatio Methodi Curvuſ inveniendi Algebraicæ in-</i> <i>definite non quadrabileſ &c.</i>	372
<i>Burcardi (Joanniſ) modeſta & ſeria Reſponſio ad literaſ Brook-</i> <i>Taylori.</i>	219
<i>Camuffii Tr. de Viribuſ motricibuſ.</i>	430
<i>Crouzaſ Commentariuſ in Analyſin infinite parvorum.</i>	262
<i>Com. de Fagnaniſ (Julii Caroli) Solutio Problematuſ ad calculum</i> <i>integraleſ pertinentiſ & deſenſio contra N. Bernoullum.</i>	75
<i>C. G. i. e. Goldbach (Chr.) Demonſtratio Theorematiſ Fermati-</i> <i>ni, nullum numerum triangulareſ præter I eſſe quadrato-</i> <i>quadratum.</i>	483
<i>Grandiſ (Guidoniſ) doctrina Apolloniſ de ſectionibuſ Coni in com-</i> <i>pendium redacta.</i>	434
	Hanſen

INDEX AUTORUM.

Hauſen (Chriſtiani Aug.) <i>Phænomena tranſitus Penumbra & Umbra plena ſuprà Tellurem, in Novilunio Menſis Maji d. 22 Maj. 1724.</i>	333
Jurin (Jac.) <i>Inviſatio ad Obſervationes Meteorologicas communis conſilio inſtituendas.</i>	389
Riccati (Jac.) <i>Animadverſiones in æquationes differentiales ſecundi gradus.</i>	66
Richteri (G. Frid.) <i>Diſquiſitio de iis, quæ Optica Newtoniana oppoſuit Jo. Rizzettus.</i>	226
<i>de Schediaſmate Rizzettiano Monitum.</i>	488
Rizzetti (Jo.) <i>de ſyſtemate Optica Newtoniano & de aberratione radiorum in humore cryſtallino refractorum.</i>	127
<i>ejuſdem Diſſert. exemplaris novi excerpta.</i>	234
<i>Epistoſa ad Socios Societ. Regiæ Londin. excerpta.</i>	236
<i>Reſponſio ſuper Diſquiſ. G. Frid. Richteri.</i>	303
<i>Appendix ad Reſponſionem banc.</i>	394
<i>Reſponſio ad G. Fr. Richterum de Optica Newtoniana.</i>	484
Santini (Vinc.) <i>Coni Sectiones nova ratione in plano a Circulo ductæ &c.</i>	431
Sturmii (Jo. Chriſtoph.) <i>Demonſtratio vanitatis Astrologia divinatrice.</i>	91
Verzalix (Joſeph) <i>Epistoſa altera ad Geometria & Philoſophia Profeſſores & Studioſos.</i>	442

V. Historici, Geographici.

Alnandri (Job.) <i>Hiſtoriola Artis Typographica in Suecia.</i>	506
Anonymi (N.) <i>Deſcriptio Itinerum ad littora Guinæa & in Americam inſtitutorum.</i>	36
<i>(de V.) Iter in Inſulam Madagaſcar.</i>	366
<i>Diſſertatio de tempore Eſtheris.</i>	402
Apronii (Auli) <i>i. e. Adami Eberti iter per Germaniam, Belgium, Angliam, Galliam, Italiam & Siciliam.</i>	361
Baillet (Adr.) <i>Hiſtoria diſcordiarum inter Bonifaſcium VIII & Philippum Pulcrum G. R.</i>	54
Careri <i>vide Gemelli.</i>	
Chalonii <i>Hiſtoria Gallia. Tomi III.</i>	49
Corealis (Fr.) <i>Itinera in Indiam Occidentalem.</i>	266
Ebertus (Adam.) <i>vide Apronius.</i>	
Gemelli Careri (Jo. Franc.) <i>Periegeſis, vel Iter per univerſum Orbem.</i>	294
	Lc

INDEX AUTORUM.

<i>Le Gendre (Lud.) Vita Francisci de Harlai.</i>	59
<i>Hearnii (Th.) Collectio Dissertationum a celeberrimis Antiquariis de selectis Antiquitatibus Anglicarum capitibus conscriptarum.</i>	325
<i>Ladoire (Marcelli) Iter in Terram S. factum A. 1719.</i>	22
<i>Lucæ (Pauli) Iter tertium A. 1719 susceptum. Tomi III.</i>	30
<i>Magui, Regis Norvagiæ, Testamentum.</i>	329
<i>Maittaire (Mich.) Annales Typographici. Tomus II.</i>	104
<i>Narborough Iter ad Mare pacificum.</i>	266
<i>Du Quesne Iter in Indiam Or. ab A. 1690 ad 1691. Tomi III.</i>	25
<i>Raleigh (Walteri) Relatio de Guiana.</i>	266
<i>Salvini (Salvini) Fasti Consulares Academia Florentina.</i>	348
<i>Schœpflini (Jo. Dan.) Antiquitates Alemannica.</i>	422
<i>Shœtgenii (Christiani) Historia Bibliopolarum antiqui & moderni ævæ.</i>	508
<i>Strauchii (Jo.) Vita aliquot veterum Jctorum.</i>	419
<i>Taisand (Petri) Vita Jure-Consultorum.</i>	417
<i>Zorzi (Mich. Ang.) Vita Comitum Camilli de Silvestris.</i>	398

VI Libri Miscellanei.

<i>Anon. Carmina illustrium Poetarum Italorum. Tom. I - VIII.</i>	192
<i>Tomus IX.</i>	272
<i>Dissertationes ex Academia Regiæ Inscriptionum & literarum human. scriniis depreceptæ ab A. 1711 ad 1717. Tomus IV.</i>	447
<i>Barrocii (Petri) & aliorum Venetorum Orationes.</i>	20
<i>Barzizii (Gasparini & Guinosforti) Opera, ex ed. Jof. Alex. Furietti.</i>	456
<i>Buchanani (Georgii) Opera omnia.</i>	[redacted]
<i>Caccizæ (Ferdin.) de Cognitionibus Liber unus.</i>	[redacted]
<i>Guntheri (Gottward) Schediasma de anima.</i>	142
<i>Lœfcheri (Val. Ern.) Stromateus, seu Dissertationes Sacri & Literarii argumenti.</i>	505
<i>Comagatotti (Laur.) Epistolæ ad Familiæres.</i>	284
<i>Moleri (Jo. Jac.) Bibliotheca Manuscriptorum.</i>	190
<i>Petrarchæ (Francisci) Poemata.</i>	512
<i>Ridigeri (Andreas) Philosophia Pragmatica.</i>	241
<i>S. (J. C.) i. e. Schwarzii (Jo. Conr.) Emendationes quædam Familiaribus de vita Pythagoræ.</i>	356
<i>Severi Sanctiis. c. Endeleichi de Mortibus bonum Carmen, cum notis Var.</i>	214

INDEX RERUM.

<i>Valerii (Augustini) Opusculum de cautione adhibenda in edendis libris.</i>	20
<i>Vita Bernardi Nauzerii.</i>	20
<i>Vitriarii (M. J.) ulterior deductio ac explandio status anima separata post mortem, pro illustranda Historia Lazari.</i>	179
<i>Ursati (Sertorii) Marmorata erudita, cum notis Jo. Ant. Ursati</i>	150
<i>Wolfii (Christiani) Meditationes Metaphysicae de Deo, Mundo & Anima.</i>	38
<i>Zahn (Adami) Disquisitio de loco anima seu mentis a corpore penitus separata.</i>	115

INDEX RERUM

Notabiliorum

in hoc Volumine contentarum.

A Bassonii, Pseudo-Principis Perfarum, supplicium.	32	<i>Academia Mexicana.</i>	302
<i>Abd Jesu, Scriptor Syrus.</i>	6	<i>Academiae Florentinae Fasti Consulares.</i>	348
<i>Abgar, prænomen omnium Toparcharum Edessa.</i>	7	<i>Inflammatorum Patavii Autor.</i>	350
<i>Abgari Epistola ad Christum, genuina.</i>	8	<i>Acapulca, urbis, descriptio.</i>	301
<i>Abgarus, Rex Edessa, scriptor Syrus.</i>	7	<i>Accisa commendata.</i>	231*
<i>Abfalon ubi se suspendit?</i>	23	<i>Actionum licitarum principum.</i>	228*
<i>Abfamas, Scriptor Syrus.</i>	3	<i>Acus Magnetica declinatio.</i>	467
<i>Abfolutio peccatorum in quo consistat?</i>	148	<i>Adabi Arzunita (Ej.) Scriptor Syrus.</i>	3
<i>plex?</i>	149	<i>Adns, vox, quid notet?</i>	180
<i>caus olim facta?</i>	149	<i>De Advocatis literatoribus Epistola.</i>	505
<i>sensu admittenda?</i>	149	<i>Ædilium Curulium ofm.</i>	232*
<i>baptismo comparata.</i>	149	<i>Ægypti mappa Geogr. nova.</i>	33
<i>Abfolutionis necessitas.</i>	150	<i>exportanda quamam?</i>	35
<i>S. Acacius, Scriptor Syrus.</i>	4	<i>terra numi continuo augmenta capiat versus Septentrionem?</i>	36
		<i>Ex</i>	

INDEX RERUM.

<i>Ex Egypto cur exigui ad Turcas reditus?</i>	34	<i>Amantis iurjurandum, perjurium.</i>	451
<i>Egyptiorum veterum & modernorum morum parallelismus.</i>	35	<i>Amantibus pejerare licet.</i>	451
<i>Equationum differentialium secundi gradus constructio.</i>	67 ff.	<i>De Amantibus quid veteres exdiderint? Diff.</i>	453
<i>Es a quo primum signatum?</i>	518	<i>Amelot v. de la Houffaie.</i>	
<i>De Æternitate Oratio.</i>	28	<i>Amira (Georg.) Scriptor Syrus.</i>	6
<i>Æther rarior aere in vacuo antlia pneumatica.</i>	474	<i>In Amplificatione quid observandum?</i>	458
<i>Agriculturæ Collegii Rom. statuta.</i>	232*	<i>De Ampulla Rhemenfi narratio, falsa.</i>	50
	institutio.	<i>Anachoretarum cavernæ montana.</i>	34
<i>Alberti Austr. Imp. electionem cur nullam dixerit Bonifacius VIII?</i>	56	<i>Analyseos Infinitorum Hospitaliana nodi.</i>	262
<i>De Albizio (Ant.) varia.</i>	352	<i>Analyfium Chymicorum vulgarium inutilitas.</i>	470
<i>Alcoranus cur tanto plausu exceptus?</i>	294	<i>Analyticæ controversia.</i>	73. 75 ff.
<i>Alemanniæ ambitus, nomen, origo, pagi.</i>	423	<i>Anatomix comparatæ utilitas.</i>	372
	jura, lingua, bella.	<i>Anglia a quo in Comitatus divisa?</i>	326
	oppressio.	<i>ut olim generatim divisiva?</i>	327
<i>Alemannicæ Antiquitates.</i>	422	<i>Angliæ urbs omnium antiquissima.</i>	327
<i>Alexandri VI Pont. vita impia.</i>	53	<i>De Angliæ divisione in Shires Diff. varia.</i>	326
<i>Ad Almanzam cladis causa.</i>	303	<i>mensuris terra variorum Diff. varie.</i>	327
<i>Altarium usus num vetustus?</i>	347	<i>Fecialibus Diff. varia.</i>	327
<i>Altitudinum sideralium phenomenon singulare.</i>	472	<i>Anglorum in convertendis gentilibus studium laudatum.</i>	30
<i>Altranstadenlia pacta a Pont. Clemente XI rejecta.</i>	101	<i>in corradendis veteris librorum editionibus studium nimium.</i>	105. 106
<i>Alvi per vulvam exoneratio.</i>	468	<i>Anima unde & quando generatur?</i>	143
<i>Ab Amalekitis orti Insula Madagascar incolæ.</i>	28	<i>quando pereat abortu?</i>	143

INDEX RERUM.

- Anima, per corpus beatitudinis
 capax. 230*
     *separata cur neque in
     mellus neque in deterius mu-
     tari possit?* 230*
 Animæ humana immortalitas
 demonstrata. 229* 290. 495
     pars inferior & supe-
     rior asserta. 291
     per aera volitantes. 291
 De Animæ separata loco Diff.
     115. 179
     excer-
     ptum ex Josepho. 330
 De Anima, qua ortum concer-
 nit, Diff. 142
 Ab Anima mundi facilis ad De-
 um transitus. 286
 Anni initium apud Chineses.
     300
     ut celebretur in
     China? 300
 Ex Annulo circa Lunam quid
 augurentur incola Ins. Ma-
 dagascar? 368
 Ano clauso urina per vulvam
 reddita. 468
 Anomalizæ coæquata ex media
 determinatio directa in hy-
 pothefi Kepleri. 472. 473
 Anthropophagi Indi hostes suos
 devorant. 269
 Antiquarii, descriptores libro-
 rum. 510
 Antiquariorum Societas sub
 Elisabetha & Jacobo I. R. A.
     326
     in Sue-
     cia a quo fundata? 507
 Antiquitatum Rom. Jurispru-
 dentiam illustrantium Syn-
 tagma. 513
 De Antiquitatum forensium
 corpore Epistola. 505
 Antonii Ulrici D. Br. ad Pon-
 tificios transitus ut Cardina-
 libus nuntiatus a Clemente
 XI? 100
     mors ab eodem ut
     nuntiata? 102
 Aponia tempore fluxus men-
 strui. 468
     infusione vulnerario-
     rum curata. 469
 Apostolæ quid sint? 462
 Apostoli per Sacerdotes V. T.
 delineati. 13
     requisita & officia. 13
 Apronius (Aul.) est Ad. Ebertus,
     368
 Aprenticii, quinam in Angliâ?
     328
 In Aqua suffocatorum anatome.
     467
 Ararath, montis, conditio. 296
 Architectonica scientia, nova.
     39
 Arcus ex Tangente determina-
 tio per analysin communem.
     471
 Argentorati olim celebratas.
     424
     nomen unde? 425
 Aristophanis Comædia de Avi-
 bus Præf. Gallica. 453
 Aristotelis fata. 288
     libri cur damnati?
     288
     pro Cabbala
     habiti. 288
 Armamentarium Britannicum
 quis primus instruxerit? 328
 Ascensiones rectæ per instru-
 mentum observanda. 475
     Assach

INDEX RERUM.

- A** Nach quid sit Britannis? 330
Alverus, num nomen omnibus Persia Regibus commune? 404 416
Estheris maritus, quis? 405 ff.
Et Cambyfes, idem. 408
Alphatotifinus parabolarum congruentium. 432
Athei quotuplices? 274 284
speculativi non dantur. 274
num multi dantur? 285
perverſi exemplum. 292
refutati. 274 ff. 494 ff.
ultra dubitationem non ascendunt. 494
Atheifinus e quibus fontibus propulſulet? 284 285
Aves ex foliis arborum transformata. 300 ſq.
S. Auguſtinus deſenſus. 112
S. Auguſtini Opera editio Paris. a quo promota? 64
editio prima. 512
Vita, Italice ſcripta. 511
Avium mons in Aegypto. 35
Aurora borealis obſervationes. 465
Autor an idem qui poſſeſſor? 517
De **B**adenſi pace iudicium Clementis XI Pont. 102
Baillet (Adr.) laudatus. 54
Balæus, ſcriptor Syrus. 3
Balsamum Arabicum quatuorplex? 35
prima gutta ſolis Imperatori Turc. ſervatur. 35
Banjanum gentilium ſuperſtitio. 297. 298
S. Baradatus, ſcriptor Syrus. 4
Baraze (Cypriani) vita. 271
Barbayraci (Jo.) Or. de ſtudio juris recte inſtituendo, et de conjungenda Hiſtoria cum Jure. 422
Barbi (Pauli) Or. ad Ludovicum XI R. Gall. 22
Bardi apud Anglos quot modis diſtincti? 329
Bargæi (Petri Angelii) vita. 352 ſq.
S. Barnabæ Epifola num genuina? 108. 109
De S. Barnabæ Evangelio fabula unda orta? 108
Baro, nomen, unde derivetur? 329
Barometri conſtructio. 391
phenomena explicata. 390
Barometrici tubi diameter quanta eſſe debeat? 391
Barſabei (Simeon) unde dictus? 2
Barzii (Gaſparini) vita. 456 ff.
Baſilici Interpretes illuſtrati. 162. 169
Baſiſeba qua piſcina ſe lava-verſi? 23
Beccatelli (Lud.) vita Fr. Petrarchæ. 518
De Belifarii faſe fabula. 51
Benivenius (Laur.) Literator felix. 349
Bergesi (Jo. Henr.) Manuſcriptio ad ſtudium Juris. 422
Sub Reſtix Apocalypſica ſchemate repræſentatus Lacus Mexicanus. 302
Bethleheimi deſcriptio. 24
Biblia.

INDEX RERUM

Camerarius <i>annona.</i>	233*	Catharinæ Mediceæ <i>ambitiō.</i>	53
Campanella <i>tortura subjectus.</i>	304	Cerasa <i>pramatura magni pretii.</i>	366
Canadæ <i>incolæ cur auersentur Jesuitas?</i>	29	Cercopithecus <i>proxime accedit ad rationis usum.</i>	27
Canarinum <i>templum an ab Alexandro M. conditum?</i>	298	Cerules <i>quinam?</i>	232*
Cancellarius, <i>unde deriuetur?</i>	329	Chacarillæ <i>usus.</i>	470
<i>quis primus in Anglia?</i>	329	Charondas (<i>Lud.</i>) <i>notatus.</i>	429
Capasulis (<i>Sam.</i>) <i>ejuratio fidei Græcæ.</i>	101	Chemnitius (<i>Mart.</i>) <i>laudatus.</i>	499
Capelli (<i>Car.</i>) <i>Or. in funere Georgii Cornelii.</i>	22	Cherburii <i>Vita Henrici VIII. R. A. Latine versa.</i>	364
Capitonis (<i>Ateji</i>) <i>in Jure sc̄cta.</i>	427 ff.	<i>In China num scorta publica.</i>	299
Capiati <i>quisnam?</i>	463	<i>omnibus libertas permissa Christianismum amplectendi.</i>	300
Capponi (<i>Vinc.</i>) <i>Bibliotheca inscriptio.</i>	356	Chinenfes <i>unum solum Deum agnoscunt.</i>	299
Cardinalitiæ <i>dignitatis abdicatio quibus ceremoniis fiat?</i>	100	Christinæ <i>R. Suec. de transitu Israelitarum per mare rubrum sententia.</i>	365
Cardinalium <i>vestitus origo.</i>	348	Christus <i>quo loco cæcum sanauerit?</i>	23
Caroli V <i>Imp. character & elogium.</i>	53	<i>S. Cœnam celebraverit?</i>	23
Caroli XII <i>R. Suec. artes in devincendis Turcis.</i>	33	<i>num creatura?</i>	93 ff.
CAROLUM VI <i>Imp. qua conditione pro Rege Hisp. agnouerit Clemens XI?</i>	100	<i>unicum ac perpetuum Eccl. fundamentum.</i>	330
Cartesius (<i>Ren.</i>) <i>in dioptrici notatur.</i>	133	<i>qua veste indutus instituerit S. Cœnam?</i>	346
Cartesii (<i>Ren.</i>) <i>demonstratio Dei eversa.</i>	494	Christi <i>Annales cur nulli post Euang. Johannis?</i>	9
Cartesiani <i>explosi.</i>	291	<i>Divinitas probata.</i>	93
Cartilagines <i>habent vasa sanguinea.</i>	372	<i>generatio ab eterno probata.</i>	95
Cartilaginum <i>semilunarium usus singularis.</i>	469	<i>aternitas qualis in Scriptura?</i>	95
Castrium <i>unde dictum?</i>	328	<i>genealogia apud Matth. vindicata.</i>	109
Casui <i>an uniuersa adscribenda?</i>	291	Christi	

INDEX RERUM.

Christi sepulcri descriptio. 201	Circuli quadratura spuria. 495
Corporis Festum ridicule celebratum. 266	arithmeticale Leibnitiana ad praxin inutilis. 471
effigies. 346	peripheria in fractionibus decimalibus definita. ib.
eunuchismus mysticus. 529	Circumcidendi praxis diversa Pauli Apostoli. 112
miraculorum ratio. 275	Cirfocele male vocantur varices vasorum spermaticorum. 371
sq.	Clemens V Pont. quibus conditionibus a Rege Gallie ad Pontificatum eveltus? 58
De Christi resurrectione Diss. 184	conditiones has non implevit. 59
In Christum blasphemia Atheorum refutata. 293	XI Pont. qua conditione Carolus VI pro Rege Hisp. agnoverit? 100
De Christo testimonium Josephi vindicatum. 189	Clementis XI Pont. imago in ejus Orat. Consist. conspicua. 97
Christianæ religionis natura. 185	Orationes Consist. num omnes vulgate? 104
veritas e miraculis probata. 274 sq.	Cleopatrz cohorsata. 53
Christiani reliquis aptiores ad officia pietatis. 186	Clerici num lucri causa actus quorundam seculares ad se raverint? 400
Christianissimi titulus quando Gallie Regibus tribus ceptus? 52	Ex Clerico ut fiat Laicus? 146
Chronologia Egypti ut emendanda? 35	Clerogamiz historia. 144
Mexicana curiose representata. 301	Clodovxi I R. Fr. vitia. 51
Chylus per attractionem ad vasa lactea ducitur. 371	Il facta laudata aut improbata. 51
Chyli color per glandulas mesenterii transcutis. 372	Cochleasis antiqui descriptio. 399
Chylificatio non fit per triturationem. 468	usus duplex. 399
fit per fermentationem. 468	Cœlibatus honor apud veteres. 452
Chymicarum analysium vulgarium inutilitas. 430	Cœmeteria quando consecrari cepta? 462
Cibi digestio per fermentationem asserta. 468	S. Cœnam quo loco Christus instituerit? 23
Cicero illustratus. 106. 107	
Ciceronis Opera a quo detecta? 454	

S. Cœnam

INDEX RERUM.

- S. Coenam qua veste indutus Christus instituit?* 346
- De S. Coena sententia Jo. Wicliſſi.* 211
- Colbertus mercatura in juventute deditus.* 363
- Colorum theoria Newtoniana impugnata.* 128, 237, 304, 305, 394, 484
defensa & vindicata. 227, 304, 488. ff.
- De Columba Rbemensis fabula.* 50
- In Coluthum de raptu Helene Annotata.* 505
- Cometas perhorrescunt Indi.* 269
- Communio Eccl. strictiori sensu quid?* 145
peregrina Clericorum in quo consistat? 146
- Comœdix defensor multatus.* 64
- Compositio orationis in quo consistat?* 457, 458
- A Concubitu abstinendum penitentibus.* 147
- Confessio auricularis ab exomologesi differt.* 147
- Constantinus, Scriptor Syrus.* 5
- Consulum Collegii Agricultura officium.* 233*
- Contareni (Petr.) Or. in funere M. Cornelii.* 22
- In Controversiis Theologicis modus servandus.* 505
- Cor circa diaphragma depressum est.* 370
corruptum suppressit anima mansuetudinem. 526
- Cordis vena coronaria sanguinem ex parte in ventriculum dextrum infundit.* 370
- Corporis humani partium multilarum reparatio.* 467
- Cosinas, scriptor Syrus.* 4
- Cotesii inventa ex Newtonianis inducta.* 433. ff.
- In Coxæ acetabulo membrana vasa sanguinea delineata.* 370
- In Creationis historia Mosaica quenam observanda?* 287
- Crescimbeni (Jo. Mar.) nota in Petrarca Carmina.* 512
- Crocodilorum cum Caimannis bella perpetua.* 27
- In Cromwellum satyra.* 363
- S. Crucis Templi Hierosolymitani descriptio.* 203
- Crucius (Lud.) notatus.* 322
- Cryptarum prope Romam olim usus.* 346
- Cuchitz unde dicti? quotuplices?* 7
- Cucumerum agrestium vis purgans.* 469
- Curixtradi, quid sit?* 146
- Currus a suis tracti.* 366
- Q. Curtius notatus.* 449
- Curvæ constructio, cujus æquatio $X^m ddx - ddy.$ 67
algebraica indefinite in quadrabilis spatia qualibet quadrabilia habens. 380. ff.*
- Curvarum constructio, quæ quadam ratione in situ inverso disposita se interfecare possunt in angulo dato.* 234 ff.*
quadratura, quarum ordinata habent denominatores trinomios & quadrinomios. 444

Bbb b

Curva-

INDEX RERUM.

Christi sepulcri descriptio. 201 <i>Corporis Festum ridicu- culu celebratum.</i> 266 <i>effigies.</i> 346 <i>eunuchismus mysticus.</i> 529 <i>miraculorum ratio.</i> 275 sq. De Christi resurrectione <i>Diff.</i> 184 In Christum blasphemia Atheo- rum refutata. 293 De Christo testimonium Josephi vindicatum. 189 Christianæ religionis natura. 185 <i>veritas e</i> <i>miraculis probata.</i> 274 sq. Christiani reliquis aptiores ad officia pietatis. 186 Christianissimi titulus quando Gallie Regibus tribui cœ- ptus? 52 Chronologia Egypti ut emen- danda? 35 <i>Mexicana curiose</i> <i>representata.</i> 301 Chylus per attractionem ad vasa lactea ducitur. 371 Chyli color per glandulas me- senterii transiens. 372 Chylificatio non fit per tritu- rationem. 468 <i>fit per fermenta-</i> <i>tionem.</i> 468 Chymicarum analysium vul- garium inutilitas. 430 Cibi digestio per fermentatio- nem asserta. 468 Cicero illustratus. 106. 107 Ciceronis Opera a quo detecta? 454	Circuli quadratura spuria. 493 <i>arithmetica</i> <i>Leibnitiana ad praxin</i> <i>tractilis.</i> 471 <i>peripheria in fractio-</i> <i>nibus decimalibus definita.</i> ib. Circumcidendi praxis doctrina Pauli Apostoli. 112 Cirsocele male vocantur vari- ces vasorum spermaticorum. 371 Clemens V Pont. quibus condi- tionibus a Rege Gallie ad Pontificatum euectus? 58 <i>conditiones has non</i> <i>implevit.</i> 59 <i>XI Pont. qua conditio-</i> <i>ne Carolus VI pro Rege Hisp.</i> <i>agnoverit?</i> 100 Clementis XI Pont. imago in e- jus Orat. Consist. conspicua. 97 <i>Orationes Consist.</i> <i>num omnes vulgata?</i> 104 Cleopatraz cohors. 33 Clerici num lucri causa actus quorundam secularis ad se re- puerint? 400 Ex Clerico ut fiat Laicus? 146 Clerogamiz historia. 144 Clodovzi I R. Fr. vitia. 51 <i>II facta laudata aut</i> <i>improbata.</i> 51 Cochlearis antiqui descriptio. 399 <i>usus duplex.</i> 399 Celibatus honor apud veteres. 452 Cœmeteria quando consecrari cepta? 462 S. Cornam quo loco Christus in- situerit? 23 <i>S. Cornam</i>

INDEX RERUM.

<i>S. Cœnam qua veste indutus Christus instituit?</i>	346	Corporis humani partium mu- tilatarum reparatio.	467
<i>De S. Cœna sententia Jo. Wic- liffi.</i>	211	Colinas, scriptor Syrus.	4
<i>Colbertus mercatura in juven- tute deditus.</i>	363	Cotefii inventa ex Newtonianis inducta.	433. ff
<i>Colorum theoria Newtoniana impugnata.</i>	128, 237, 304, 305, 394, 484	<i>In Coxæ acetabulo membrana vasa sanguinea delineata.</i>	370
	<i>defensa & vindicata.</i>	<i>In Creationis historia Mosaica quenam observanda?</i>	287
<i>De Columba Rbemensis fabula.</i>	227, 304, 488. ff.	Crescimbeni (Jo. Mar.) nota in Petrarca Carmina.	512
	50	Crocodilorum cum Caimannis bella perpetua.	27
<i>In Coluthum de raptu Helena Annotata.</i>	505	<i>In Cromwellum satyra.</i>	363
<i>Cometas perhorrescunt Indi.</i>	269	S. Crucis Templi Hierosolymi- tani descriptio.	203
<i>Communio Eccl. strictiori sen- su quid?</i>	145	Crucius (Lud.) notatus.	322
	<i>peregrina Clerico- rum in quo consistat?</i>	Cryptarum prope Romam olim usus.	346
<i>Comœdiæ defensor multatus.</i>	146	Cuchitzæ unde dicti?	7
	64	quotuplices?	7
<i>Compositio orationis in quo consistat?</i>	457-458	Cucumerum agrestium vis purgans.	469
<i>A Concubitu abstinendum pu- nitentibus.</i>	147	Curixæ tradi, quid sit?	146
<i>Confessio auricularis ab exo- mologesi differt.</i>	147	Currus a suis tracti.	366
<i>Constantinus, Scriptor Syrus.</i>	5	Q. Curtius notatus.	449
<i>Consulium Collegii Agricultu- ra officium.</i>	233*	Curvæ exstructio, cujus aqua- tio X^m ddx - ddy.	67
<i>Contareni (Pet.) Or. in funere M. Cornelii.</i>	22	algebraica indefinite in- quadrabilis spatia qualibet quadrabilia habens.	380. ff.
<i>In Controversiis Theologicis modus servandus.</i>	505	Curvarum constructio, que quadam ratione in situ in- verso disposita se interfecare possunt in angulo dato.	234 ff.*
<i>Cor circa diaphragma depres- sum est.</i>	370	quadratura, qua- rum ordinata habent deno- minatores trinomios & qua- drinomios.	444
	<i>corruptum supprimit ani- mæ mansuetudinem.</i>		
<i>Cordis vena coronaria sangui- nem ex parte in ventriculum dextrum infundit.</i>	370		

Bbb b

Curva-

INDEX RERUM.

Christi sepulcri descriptio. 201	Circuli quadratura spuria. 436
Corporis Festum ridicule celebratum. 266	arithmeticæ Leibnitiana ad praxin inætilis. 471
effigies. 346	peripheria in fractionibus decimalibus definita. ib.
eunuchismus mysticus. 529	Circumcidendi praxis diversa Pauli Apostoli. 112
miraculorum ratio. 275	Cirfocele male vocantur varices vasorum spermaticorum. 371
sq.	Clemens V Pont. quibus conditionibus a Rege Gallia ad Pontificatum euectus? 58
De Christi resurrectione Diss. 184	conditiones has non implevit. 59
In Christum blasphemia Atheorum refutata. 293	XI Pont. qua conditione Carolus VI pro Rege Hisp. agnoverit? 100
De Christo testimonium Josephi vindicatum. 189	Clementis XI Pont. imago in ejus Orat. Constit. conspicua. 97
Christianæ religionis natura. 185	Orationes Constit. num omnes vulgata? 104
veritas e miraculis probata. 274 sq.	Cleopatrx columba. 53
Christiani reliquis aptiores ad officia pietatis. 186	Clerici num lucri causa actus quosdam seculares ad se raperint? 400
Christianissimi titulus quando Gallia Regibus tribus captus? 52	Ex Clerico ut fiat Laicus? 146
Chronologia Egypti ut emendanda? 35	Clerogamiz historia. 144
Mexicana curiose representata. 301	Clodovzi I R. Fr. vitia. 51
Chylus per attractionem ad vasa lactea ducitur. 371	II facta laudata aut improbata. 51
Chyli color per glandulas mesenterii transiens. 372	Cochlearis antiqui descriptio. 399
Chylificatio non fit per triturationem. 468	usus duplex. 399
fit per fermentationem. 468	Cœlibatus honor apud veteres. 452
Chymicarum analysium vulgarium inutilitas. 430	Cœmeteria quando consecrari cepta? 462
Cibi digestio per fermentationem asserta. 468	S. Cœnam quo loco Christus instituerit? 23
Cicero illustratus. 106. 107	S. Cœnam
Ciceronis Opera a quo detecta? 454	

INDEX RERUM.

- S. Coenam qua veste indutus Christus instituit?* 346
- De S. Coena sententia Jo. Wicliſſi.* 211
- Colbertus mercatura in juventute deditus.* 363
- Colorum theoria Newtoniana impugnata.* 128, 237, 304, 305, 394, 484
defenſa & vindicata. 227, 304, 488. ff.
- De Columba Rbemensis fabula.* 50
- In Coluthum de raptu Helena Annotata.* 505
- Cometas perhorreſcunt Indi.* 269
- Communio Eccl. ſtrictiori ſenſu quid?* 145
peregrina Clericorum in quo conſiſtat? 146
- Comcedix defenſor mulctatus.* 64
- Compoſitio orationis in quo conſiſtat?* 457, 458
- A Concubitu abſtinendum penitentibus.* 147
- Confefſio auricularis ab exomologefi differt.* 147
- Constantinus, Scriptor Syrus.* 5
- Conſulum Collegii Agricultura officium.* 233 *
- Contareni (Petr.) Or. in funere M. Corneli.* 22
- In Controverſiis Theologicis modus ſervandus.* 505
- Cor circa diaphragma depreſſum eſt.* 370
corruptum ſupprimat animam manſuetudinem. 526.
- Cordis vena coronaria ſanguinem ex parte in ventriculum dextrum inſundit.* 370
- Corporis humani partium multarum reparatio.* 467
- Cofinas, ſcriptor Syrus.* 4
- Coteſii inventa ex Newtonianis inducſta.* 433. ff.
- In Coxæ acetabulo membrana vaſa ſanguinea delineata.* 370
- In Creationis hiſtoria Moſaica quanam obſervanda?* 287
- Crefcimbeni (Jo. Mar.) nota in Petrarca Carmina.* 512
- Crocodilorum cum Caimannis bella perpetua.* 27
- In Cromwellum ſatyræ.* 363
- S. Crucis Templi Hieroſolymitani deſcriptio.* 203
- Crucius (Laud.) notatus.* 322
- Cryptarum prope Romam olim uſus.* 346
- Cuchitzæ unde dicti? quotuplices?* 7
- Cucumerum agreſtium viſ purgans.* 469
- Curix tradi, quid ſit?* 146
- Currus a ſuis tracti.* 366
- Q. Cartius notatus.* 449
- Curvæ exſtructio, cujus æquatio $X^m ddx - ddy$.* 67
algebraica indefinite in quadrabilis ſpatia qualibet quadrabilia habens. 380. ff.
- Curvarum conſtructio, quæ quadam ratione in ſitu inverſo diſpoſita ſe interſecare poſſunt in angulo dato.* 234 ff. *
- quadratura, quarum ordinata habent denominatores trinomios & quadrinomios.* 444

Bbb b

Curva-

INDEX RERUM.

Curvarum irrationalium ad rationales reductio promotā. 440 Cuticula ut a cute separanda? 372 non habet vasa san- guinea. 372 Cutis non habet glandulas. 370 Cycloidis proprietates. 42 S. Cyrilli Operum editiones re- censita. 194 vita & scripta. 203. 204 loca emendata. 198. ff locutiones Nestoriana excusata. 202 In Cyropædiam Xenophontis Observationes Geogr. . 453 DAizan, i.e. Saltator, fluvius prope Edessam. 7 Damæ columbis Noachicis sub- stitutæ. 268 Dantis, Poeta Italæ, icon & au- toritas. 349 Decanatus Collegii Cardinali- um cuiusnam competat? 103 Dedicationes librorum quibus olim factæ? 21 Definitio causalis quam? 227* Deifmus unde oriatur? 185. ff. refutatus. 274. ff. Delta, num integrum Nili opus? 35 Devotiones Romanorum pro patria. 452 Deus omnia nudo voluntatis sua actu produxit. 289 unus solus a Chinesibus agnitus. 299 Dei gratia cum Sole compara- ta. 28	Dei descriptio ex mente Plato- nis & aliorum. 59 judicia expensa. 215 exercitus quinam? 215 arma. 215 ff. nomina Hebraica expensa. 216 existentia ex motu proba- ta. 228* demonstrata. 274 ff. 284. ff. 290. ff. 494 essentia sensibus impene- trabilis. 285 notio ut acquiratur? 286 fraude introduci non potuit. 286 cognitio, fidei pramium. 293 providentia defensa. 494 Deorum filii quinam dicti pa- ganis? 530 Diarium meteorologicum ut in- stituendum? 391. 392 Diei Dominica cultus sanctus in Anglia. 362 Digestio cibi per fermentati- onem asserta. 468 Dignitates quot gradibus in An- glia distinctæ? 330 Diluvii notitia apud Indos. 268 Dinantii, Philosophi, error. 288 Dioptricæ communis defectus. 132. 133. 138 Disciplina veteris Eccl. rigor. 148 potestas 149 pene quos? 149 De Disciplina Eccl. Commenta- tio. 145. ff. Distain, quid sit Britannis? 330 Divisiones e Mathefi exulant. 226 Diviso-

INDEX RERUM.

<i>Divisores rationales ut inveniantur fractionibus rationalibus cum denominatoribus binomiis?</i> 440 <i>Doctrinarii a quo instituti?</i> 65 <i>Domini definitio.</i> 228* <i>Domus in Persia omnes ejusdem structura.</i> 296 <i>Druidum nomen & officium.</i> 329 <i>Dualitæ quinam sint?</i> 39 <i>Dupinius vide Pinius.</i> E <i>Bionitæ unde dicti?</i> 110 <i>quos errores fovérint?</i> III <i>Ecclesia Catholica an possit fallere?</i> 280 <i>Ecclesiæ Græcæ & Romanæ consensus.</i> 347 <i>primitiva Notitia.</i> 460 <i>Eclipsis Lunæ observata.</i> 475 <i>Eclipses similes quanam?</i> 434 <i>concentrica quanam?</i> 434 <i>Edeffa urbs quibus nominibus appellata?</i> 7 <i>Edeffeni Chronici Autor, Syrus.</i> 5 <i>Eduardus III R. A. vindicatus.</i> 213 <i>De Educatione liberorum cogitata.</i> 230* <i>Effectuare prædium, quid?</i> 515 sq. <i>Egoistæ, quinam sint?</i> 39 <i>Eleemosynæ pro mortuis datæ.</i> 463 <i>Eleemosynas in Gallia colligunt virgines nobiles splendide ornata.</i> 363	<i>Elias, Scriptor Syrus.</i> 6 <i>In Elisabethæ A. R. epitaphio virginittatis mentio nulla.</i> 362 <i>Ellipseos ope circuli constructio.</i> 433 <i>Eloquentiæ extemporanea specimen.</i> 63 <i>Elkneri (Jac.) Comm. in Mattheum examinatus.</i> 520 ff. <i>Emboli antliarum facillime agitandi.</i> 431 <i>Embryo quando mortuus, signa incerta.</i> 371 <i>De Empedocle varia.</i> 365 <i>Endeleichius emendatus.</i> 218 <i>Enochi vaticinia, in Epist. Juda memorata, unde hausta?</i> 322 <i>Enthusiasmi Philosophici historia.</i> 505 <i>S. Ephremus, Scriptor Syrus.</i> 3 <i>Episcopus quæ vitia fugere debeat?</i> 224 <i>ut se habere debeat?</i> 224 ff. <i>Episcopi zelus qualis esse debeat?</i> 225 <i>prudentia qualis esse debeat?</i> 225 <i>De Episcopi vita & officio Tract.</i> 222 <i>Episcopos creandi potestas olim Galliæ Regibus libera.</i> 51 <i>Epitaphia in Angliâ qua lingua concinnata?</i> 329 <i>Equites spirituales in Angliâ.</i> 328 <i>In Erivano, urbe, pluvia sub vesperam frequentes, unde?</i> 296 <i>De Estheris tempore Diss.</i> 402. 416

INDEX RERUM

<i>Evæ nomine quid innuatur?</i> 330 <i>Evangelium Muhammedanum genuinum.</i> 108 <i>Evidentia moralis in quo consistat?</i> 186. 188 <i>Eunuchifinus Christi mysticus.</i> 529 <i>Evremontii fata & ingenium.</i> 27 <i>Excommunicatio Eccl. quid notet?</i> 145 ff. <i>Exomologesis quid?</i> 147 <i>Exorcismus, libris appositus.</i> 510 <i>Experimentandi methodus Rizzettiana improbata, Newtoniana vindicata.</i> 228 ff. F<i>abri (Ant.) nativitas & mors.</i> 418 <i>testamentum.</i> 419 <i>Fecialis unde dicatur?</i> 327 <i>Fecialium in Anglia origo.</i> 328 <i>De Fecialibus Anglia Diss.</i> 327 <i>Feles in sacra processione deducta.</i> 266 <i>Felicitas vera hominis in hac vita.</i> 229 * <i>Festuca quid?</i> 515 <i>Festucaria vis, unde dicta?</i> 515 <i>Fevret (Claudii) nativitas & mors.</i> 419 <i>symbolum & epitaphium.</i> 419 <i>Fides, qualis sit habitus?</i> 289 <i>Figura e Physica eliminanda.</i> 228 * <i>Filia Sacerdotis, quæ dicatur in Scriptura?</i> 13 <i>Vocis, quid?</i> 521 <i>Fixæ a Luna occultatio observata.</i> 475	<i>Flibustiers quidam dicatur? quos mores ferunt?</i> 266 266 sq. <i>Florentinæ Academia Fæsti Consulares.</i> 348 <i>Florentinorum Scriptorum Historia promissa.</i> 356 <i>Academicorum orationes promissa.</i> 356 <i>Flores quid notent in Inscript.</i> 153 <i>Florum natura explicata.</i> 46 <i>In Floribus usus farine.</i> 47 <i>Fœminæ ut a perjurio revocata?</i> 451 <i>Foliorum arboris in avæ transformatio curiosa.</i> 300 sq. <i>Foresta unde derivetur?</i> 329 <i>Forma e Physica eliminanda.</i> 228 * <i>Fornicis singularis quadratura geometrica.</i> 471 <i>De Fortinez (Leonb. Henr.) Commentarii de rebus Caroli VI Imp. in Hispania gestis, excerpta.</i> 302 <i>Franciscus Ludovicus, Com. Pal. Rbeni, qua lege a Clemente XI constitutus Coadjutor Archi-Ep. Mog.</i> 101 <i>Francisci I R. G. indigna erga Papam humilitas.</i> 53 <i>virtutes & vitia.</i> 53 <i>vestis, qua usus in pugna ad Ticinum, num superstes?</i> 367 <i>Frater, vox, expensa.</i> 497 <i>Fraternitatum species sex.</i> 497 FRIDERICUS AUG. Princ. Reg. & El. Sax. quando & quo

INDEX RERUM

<i>queritus accesserit ad Sacra Pontificia?</i>	102. 103.	Geometrix <i>hystoria conditi</i>	
<i>Frigorificæ particulae Physica eliminanda.</i>	228 *	<i>pta.</i>	478
<i>Frigoris hiberni causa.</i>	466	Georgius, <i>Scriptor Syrus.</i>	5. 6.
<i>ad calorem æstivum ratio.</i>	466	Gigantum <i>cadavera detecta.</i>	
<i>Fruticum natura explicata.</i>	46	Gorea, <i>Insula, aqua & ligno desinita.</i>	33
<i>Fulminis effectus singularis.</i>	466	Gradus <i>honoris, studiis in Anglia debiti, quatuor.</i>	136
G abriel, <i>scriptor Syrus.</i>	6	<i>De Græcæ & Lutherana ecclesie consensu Diss.</i>	329
<i>Gabriellii (Ang.) Or. in funere B. Zeni.</i>	22	Grævius (Jo. Ge.) <i>notatus.</i>	500
<i>Galilæi, contemptim dicti Christiani.</i>	108	Grammondi <i>Historia Gallica Auctori inimicos peperit.</i>	161
<i>Galileis (Galilei) vita memorabilia.</i>	354	<i>prostrata rebell. ab ejus Hist. Gallica plane diversa.</i>	365
<i>Gallia num Regnum hereditarium, an successivum?</i>	454	Grandus (Guido) <i>notatus.</i>	447
<i>Gallix Reges aliquot a calumnia vindicati.</i>	454	Gratia <i>Dei cum Sole comparata.</i>	28
<i>Gallienorum Tabula Geneal.</i>	400	<i>De Gratia Dei Tract.</i>	28
<i>Gallarum pulli ut in furnis excludantur?</i>	33	Graviditatis <i>Patronus.</i>	29
<i>Ganzenmülleri (Jo. Jos.) Matricula Diæceseos Ratisbon.</i>	191	<i>De Graviditate mulierum, absentibus maritis possibilis, persuasio Indorum.</i>	299
<i>Gatakerus defensur.</i>	529	Gravitatis <i>motus theoria ampliata.</i>	475
<i>A. Gettius illustratus.</i>	516	Gregorius, <i>Cypri Abbatis, Scriptor Syrus.</i>	3
<i>Gemelli (Fr.) notatus.</i>	303	Grünbeckius (Jos.) <i>quis?</i>	191
<i>Generatio hominis non fit per animalculam seminis virilis.</i>	47	Guajacæ <i>usus in lue venor.</i>	267
<i>Genethliaca rhemata impugnata.</i>	92	Gueret (Gabriel) <i>autor libri, La Guerre des Auteurs.</i>	419
<i>In Genu articulo materia lubrica unde?</i>	370	Gypsi <i>particula quam habeant figuram?</i>	466
<i>Geometrix præstantissimi capitalis erroris in Mechanica accusati.</i>	445	De H Abed Jesu, <i>Scriptore Syro, judæicum.</i>	1
		Hakewillius <i>de Antiqu. legum Britann.</i>	326
		Hamburgensis <i>Eccl. Historia diplomatica.</i>	503 sq.
		Harduinus <i>resutatus.</i>	403. 408
		Bbb b 3	Har-

INDEX RERUM.

Harleance familia caput & rami.	60	Homeri nummus genuinus natus exstat.	402
De Harlay (Franc.) vita. 59 ff.		De Homeritarum martyrio Epistola.	7
epitaphium.	65	Homo quantum praestet bestii?	290
Harmonia Graecorum in quo consistat?	452	Horatiae familiae nummus rarissimus explicatus.	399 ff.
Harmoniae praestabilita fundamentum.	39	Horologiorum varia genera.	431
Hafzi (Jac.) Diff. de Berytensi JCo. Academia commendata.	429	De Horologiis veterum Diff.	452
Hebraicam linguam intelligunt incolae Insulae Madagascar.	367	Hospitalius (Mich.) notatus.	262
Heineccius (Jo. Gottlieb) notatus.	516. 517	Hotmannus (Fr.) notatus.	429
Heraldus unde dicatur?	327	De Hottingeri Bibl. Or. judicium.	2
De Herciscundis Diff. promissa.	429	De la Houffaje (Amelot) unde scientiam suam hauserit?	364
Hermannus (Jac.) notatus.	373 ff.	Huberi (Hlr.) Dial. de ratione juris docendi & discendi.	422
Hermontitarum Templum Jovis.	34	Orat. tres de studiis Jurisprud. rite instituendis.	422
nummus.	34	Hugenus notatus.	140
Herodoto fides asserta.	407	Humoris crystallini singularis proprietates.	134
Hierarchia Eccl. in vestibus considerata.	345	Hydrargyrum cur in barometro ascendat & descendat?	390
De Hierarchiae Eccl. periodis & conversionibus Diff.	505	Hyemantes in veteri Eccl. qui?	148
Hierocles quis, & quando vixerit?	526	Hyperbolae verbis Dei eliminanda.	505
Hierosolymae urbis descriptio.	23	aequilatera ope circuli descriptio.	432
quot sectae videntur?	25	J Abachues, quis?	3
Historia V. T. cum Historia Eccl. N. T. comparata.	9	S. Jacobus, Scriptor Syrus.	3-4
num condici possit vera?	288	Jacobus Diac. Edessa, Scriptor Syrus.	4
Hobbesius, ex Atheo Christianus.	494	Jacobus	
Hollandi (Jos.) Dissert. anti-quariae.	327		

INDEX RERUM.

Jacobus, <i>Episc. Edessa, Scriptor Syrus.</i>	5	Influxus <i>physici systema immortalitati animae parum favet.</i>	
Jacobi II R. A. <i>obitus & laudes.</i>	98	Innocentius XI Pont. <i>Gallicae insultavit.</i>	39 63
De Jacobi Patriarchae <i>sternutationis fabula Judaeorum.</i>	453	Inscriptiones <i>Gruseriana illustrata.</i>	160
Jamblichi <i>liber de vita Pythagorae emendatus.</i>	356 ff.	Insignia <i>Anglorum ab Aegyptiorum hieroglyphicis petita.</i>	328
<i>Babylonica a Christina R. Suec. magno pretio redempta.</i>	365	<i>hereditaria esse coeperint?</i>	329
Ibas, <i>Scriptor Syrus.</i>	4	Instauratores <i>literarum in Italia.</i>	454 ff.
Idealistae <i>quinam sint?</i>	39	Instrumentum <i>Astronomicum novum.</i>	475
Japhetus <i>quas urbes exstruxerit?</i>	25	Intestinum <i>Jejunum habet tunicam papillofam.</i>	372
De Jejunio <i>veterum Diss.</i>	451	Intestini <i>introsusceptio per purgantia tollenda.</i>	372
Jeremix <i>caverna.</i>	23	Inundationum <i>historia.</i>	215
Jeroboamus <i>Jefozus detectus.</i>	453	De Johanna <i>Papissa fabula unde nata?</i>	52
Jesuitz <i>cur honorentur? missionarii in India, laudati.</i>	30 267	Johannes <i>Baptista ubi natus?</i>	24
<i>Missam tecto capite celebrant.</i>	300	Jolithi <i>odorem violarum fundunt.</i>	365
Jesuitarum <i>in India avaritia, idololatria Confucii & contemptus Papae.</i>	29	Joppe, <i>urbs, an & quando a Japheto exstructa?</i>	24-25
Jesuitas <i>cur averfentur incolae Canadae?</i>	29	Josephus, <i>Scriptor Syrus. Historicus, notatus.</i>	411
<i>Contra Jesuitas cur alii Missionarii in India nihil proficiant?</i>	30	Josephi <i>testimonium de Christo genuinum.</i>	189
De <i>Illuminatione notiones Theol.</i>	505	Jofua <i>Stylites, Scriptor Syrus.</i>	5
Indulgentia <i>quid in Veteri Ecclesia?</i>	148	Jovis <i>Hermonthitarum templum.</i>	34
Infinite <i>parvi notio explicata.</i>	262	<i>Per Jovem Lapidem jurandi formula, quid significet?</i>	449
Infinitorum <i>Analyscos Hospitaliana nodi.</i>	262	Irrationalium <i>calculus ad formam rationalium reductus.</i>	262
Inflammatorem <i>Academia Patavii a quo instituta?</i>	350	Isaacus	

INDEX RERUM.

Haacus Senior, Scriptor Syrus.	3	Juris Naturæ principium novum.	228*
Magnus, Scriptor Syrus.	4	officia.	228*
Ninivita, Scriptor Syrus.	5	De Juris studiorum methodo	
Hidis templi rudera.	33	Differ.	421
Ispahani, urbis, conditio.	296	Jurisprudencia an conveniat Episcopo?	226
Iter ad littora Gutnea & in Americam.	36	Justiniani (Bern.) Or. ad Ludovicum XI R. G.	22
in Indiam Orient.	25. 266	Justitiæ definitio.	227*
ad Mare Pacificum.	266	Justitiani in Anglia quando instituti?	327
per Orbem univrsam.	294	Juvenalis a Mazarino in delictis habitus.	363
per Germaniam, Belgium, Angl. Gall. Ital. & Siciliam.	351	illustratus.	429
in Insulam Madagascar.	366	L abeonis (Antistii) ambitio & discipuli.	427
in Terram Sanctam.	22	Labyrinthus, opus mirabile.	34
in Turciam, Asiam, Syriam &c.	30	Herodoti, P. Mela & Plinii cum moderno comparatus.	34
De Juba Jun. Rege Mauritanie, Diff.	453	Lacrymæ, vox, unde descendat?	218
Judæ Regni urbs præcipua.	37	Lacrymale vasculum vitreum cum inscriptione, eximia raritatis.	154
Judæi refutati.	276	Lactea vasa primi generis ununtur cum vasis lacteis secundi generis.	371
Judicia Dei expensa.	215	Lacus Mexicanus sub bestia Apocalypticæ schemate representatus.	302
De Ivetot Regni origine Diff.	454	Lambda Græcum simplex pro L & A & duplex pro M & ANN positum.	154
Julius II Pont. inventor belli per Europam.	53	Lambecii (Petri) linguæ volubilitas.	364
Junctura in oratione quid fit?	458	reditus.	364
ut differat	458	Lanienæ Parisiensis detestatio.	53
ab ordine?	458	Larvæ cur olim in dramate adhibita?	452
Junonis epitheta.	152	Larvæ	
Juramenti sanctitas apud veteres.	450		
Juramenta securitatis publicæ instrumenta.	450		
Jurandi ritus apud veteres.	448		
regule.	450		
Jureconsultorum vitæ.	417. 419		
De Jurejurando veterum Diff.	448		

INDEX RERUM.

Larvæ cur eadem fuerint in omni dramate	452	§. ult. l. quib. ex caus. manum. non lic.	168. 177
De Larva Commentatio.	452	Nov. 119 c. 2.	177
Lazari mortui anima quo in statu fuerit?	179 ff.	L. 5 §. 1 ff. de constit. pecun.	
Leibnitiana Series pro circulo inutili.	471	L. 8 ff. de judic. 168. 169 178	
Legatus Gallicus semper primas præ Casareo ubi habuerit?	32	Legum civilium systema quale formandum?	231 *
Legem Mosaicam quinam ad salutem necessariam putaverint?	111	Leo an cum tygride eodem loco commoretur?	27
num Christi sustulerit?	111. 112	Leopoldi Imp. mors, terra motu prædicta.	98. 99
quo sensu Paulus dixerit intolerabilem?	112	Lescaloperius (Petr.) notatur.	107
Leges in Anglia ut sensim mutatae?	326	Lex Mosaica aut & cur abolita?	112. 113
Leges explicatae aut illustratae: L. 22 C. de fidejuss. & mand.	162. 169	cur data Judæis? 113	
L. 2 §. 2 ff. de hered. vend.	162. 170	Natura, quid profanis? 186	
L. 45 ff. de usuris. 163. 170.	171	Librarii apud Romanos quinam?	509
L. 57 ff. de donat. inter vir. & ux.	171	medio ævo quinam? 510	
L. 13 §. 1 L. 27 L. 35 §. 4 ff. de mort. caus. don. 164. 171.	172	Libris falsa nomina cur præfixa?	510
L. 1 §. 6 ff. de postul. 164. 165	172. 173	olim appositus exorcismi.	510
L. 8 §. 11 ff. de pœnis. 173	173	In Libris edendis qua cautio adhibenda?	21
L. 1 §. 10 ff. Si quadrupes. 165	173. 174	De Lino incombusibili Diff.	453
L. 9 L. 10 L. 20 §. 10 ff. de hered. petit. L. 56 ff. de rei vind. §. 3 l. de Interd. 165	173. 174	Lipsienses nundinae Venetis prælatæ.	366
seq. 174 seq.		Liquidum, pro purum & defæcatum.	322
L. 4 §. 1 L. 6 pr. ff. de Leg. Commiss. 168. 177		pro mobile. 323	
		T. Livii statua num super sit? 158	
		versio Gallica, exemplis Latinis auctior. 364	
		De Locustis varia. 217	
		Logarithmicæ quadam proprietates. 43. 44	
		Longi (Ant.) Or. in funere Nic. de Ponte. 22	
		Lucianus quando vixerit? 523	
		illustratus. 526. 527	
		Ccc c	Ludo-

INDEX RERUM.

Haacus Senior, Scriptor Syrus. 3 <i>Magrus, Scriptor Syrus.</i> 4 <i>Ninivita, Scriptor Syrus.</i> 5 Ifidis templi rudera. 33 Isphani, urbis, conditio. 296 Iter ad littora Guineæ & in Americam. 36 <i>in Indiam Orient.</i> 25. 266 <i>ad Mare Pacificum.</i> 266 <i>per Orbem univorsum.</i> 294 <i>per Germaniam, Belgium, Angl. Gall. Ital. & Siciliam.</i> 361 <i>in Insulam Madagascar.</i> 366 <i>in Terram Sanctam.</i> 22 <i>in Turciam, Asiam, Syriam &c.</i> 30 De Juba Jun. Rege Mauritanie, Diff. 453 Judææ Regni urbis præcipua. 37 Judææ refutati. 276 Judicia Dei expensa. 215 De Ivetot Regni origine Diff. 454 Julius II Pont. inventor belli per Europam. 53 Junctura in oratione quid sit? 458 <i>ut differat ab ordine?</i> 458 Junonis epitheta. 152 Juramentifanctitas apud veteres. 450 Juramenta securitatis publicæ instrumenta. 450 Jurandi ritus apud veteres. 448 <i>regula.</i> 450 Jureconsultorum vita. 417. 419 De Jurejurando veterum Diff. 448	Juris Naturæ principium novum. 228^a <i>officia.</i> 228^a De Juris studiorum metodo Differt. 421 Jurisprudencia an conveniat Episcopo? 226 Justiniani (Bern.) Or. ad Ludovicum XI R. G. 22 Justitiæ definitio. 227^a Justitiarum in Anglia quando instituti? 327 Juvenalis a Mazarino in deliciis habitus. 363 <i>illustratus.</i> 429 Labeonis (Antistii) ambitio & discipuli. 427 Labyrinthus, opus mirabile. 34 <i>Herodoti, P. Mele & Plinii cum moderno comparatur.</i> 34 Lacrymæ, vox, unde descendat? 218 Lacrymale vasculum vitreum cum inscriptione, eximia raritatis. 154 Lactea vasa primi generis ununtur cum vasis lacteis secundi generis. 371 Lacus Mexicanus sub bestia Apocalypticæ schemate representatus. 302 Lambda Græcum simplex pro L & A & duplex pro M & ANN positum. 154 Lambecii (Petri) linguæ volubilitas. 364 <i>reditus.</i> 364 Lanienæ Parisiensis detestatio. 53 Larvæ cur olim in dramate adhibita? 452 Larvæ

INDEX RERUM.

Larvæ cur eadem fuerint in omni dramate 452 De Larva Commentatio. 452 Lazarimortui anima quo in statu fuerit? 179 ff. Leibnitiana Series pro circulo inutilis. 471 Legatus Gallicus semper primas præ Cæsareo ubi habuerit? 32 Legem Mosaicam quinam ad salutem necessariam putaverint? III num Christi sustulerit? III. 112 quo sensu Paulus dixerit intolerabilem? 112 Leges in Anglia ut sensim mutatae? 326 Leges explicatae aut illustratae: L. 22 C. de fidejuss. & mand. 162. 169 L. 2 §. 2 ff. de hered. vend. 162. 170 L. 45 ff. de usuris. 163. 170. 171 L. 57 ff. de donat. inter vir. & ux. 171 L. 13 §. 1 L. 27 L. 35 §. 4 ff. de mort. caus. don. 164. 171. 172 L. 1 §. 6 ff. de postul. 164. 165. 172. 173 L. 8 §. 11 ff. de pœnis. 173 L. 1 §. 10 ff. Si quadrupes. 165. 173. 174 L. 9 L. 10 L. 20 §. 10 ff. de hered. petit. L. 56 ff. de rei vind. §. 3 l. de Interd. 165. seq. 174. seq. L. 4 §. 1 L. 6 pr. ff. de Leg. Commiss. 168. 177	§. ult. l. quib. ex caus. manum. non lic. 168. 177 Nov. 119 c. 2. 177 L. 5 §. 1 ff. de causis. pecun. L. 8 ff. de judic. 168. 169. 178 Legum civilium systema quale formandum? 231* Leo an cum tygride eodem loco commoretur? 27 Leopoldi Imp. mors, terra motu prædicta. 98. 99 Lescaloperius (Petr.) notatus. 107 Lex Mosaica ut & cur abolita? 112. 113 cur data Judæis? 113 Naturæ, quid profanis? 186 Librarii apud Romanos quinam? 509 medio ævo quinam? 510 Libris falsa nomina cur præfixa? 510 olim appositus exorcismus. 510 In Libris edendis qua cautio adhibenda? 21 De Lino incombustibili Diff. 453 Lipsienses nundinae Venetis prælatæ. 366 Liquidum, pro purum & defæcatum. 322 pro mobile. 323 T. Livii statua num superstit? 151 versio Gallica, exemplis Latinis auctior. 364 De Locustis varia. 217 Logarithmicæ quadam proprietates. 43. 44 Longi (Ant.) Or. in funere Nic. de Ponte. 22 Lucianus quando vixerit? 523 illustratus. 526. 527 Ccc c Ludo-

INDEX RERUM.

Ludovici Sancti R. G. expeditiones sacra excusata. 52 <i>XI R. G. superstitio & amor vitæ.</i> 53 Lumen num ex vacuo in aerem refringatur? 474 Lunæ eclipsis observata. 475 Lutherus sententia de immortalitate animæ falso postulatus. 495 Luxus Romanorum. 452 <i>Plebejorum.</i> 158 MAchiavellus tortura subiectus. 364 Machina parallaxica ad astrum in centro telescopii retinendum. 431 Machinarum descriptiones. 430. 431 Macularum Solarium causa falsa rejecta. 474 Madagascari Insula incolarum origo. 28 <i>mores.</i> 367. ff. Magnus (Arnas) laudatus. 320 Magnus R. Norv. cur Legum Emendator dictus? 320 Maittauriani Catalogi supplementum. 505 Mali Persici & foliorum anatomie. 372 Mancipiorum India Occid. misera conditio. 268 Manuscripta dilapidata. 192 Maras, Scriptor Syrus. 4 Marca in Norvagia duplex. 320 Marcelli (Christoph.) Or. in funere P. Barroci. 22 Marditæ quinam? 8 B. Maria ubi sepulta? 23	Maria, Scotia Regina, defensa. 323 Marianæ Insula unde dicta? 301 Maro (Jo.) Scriptor Syrus. 5 Maronitarum religio & proclivitas in Pontif. Rom. 33 Martellus (Car.) cur a Monachis notatus? 51 Martelli (Hugolini) fata. 350 Martinica, Insula, quot incolas numeret? 37 Martyria, quæ olim dicta? 201 462 Martyrum constantia unde? 292 Marthas, & ejus scripta vindicata. 3. 4 Mas quid significet in Scriptura? 414 Materia prima, Dens. 288 <i>in Dei locum substituiti nequit?</i> 290 De Materia Medica libellus. 264 Materialistæ quinam sint? 39 Mathematica methodus cur damnanda? 226 Matronæ quare olim a Concubinis distincta? 518 Matthæi Evangelium duplex. III In Matthæum Commentarius Jac. Elsneri examinatus. 520 ff. Mazarinus cum Richelieu comparatus, 65 <i>quos Auctores veteres habuerit in delictis?</i> 363 Mechanicæ popularis expositio. 430 In Mechanicæ erroris capitalis accusati Geometra. 445 Intra Mediastini membranas cavitates nullæ. 371 Medi-

INDEX RERUM.

Medicæ Institutiones.	264	Meteorologicæ observ. instituta.	467
De Medicamentorum formulis libellus.	264	Meteorologicum diarium ut consiciendum?	391. 392
Medicinæ notitia peregrinanti proficua.	295	Meteorum igneum boreale.	465
Mediobarbi ad Sinas profectio.	103	Mexicana chronologia curiose representata.	301
Meditationum neglectus precipitii causa.	18	S. Milles quis?	2. 3
Melchitz quinam?	8	Miltoni (Jo.) Secretarius, amens.	362
De Mensuris terra in Anglia variis Diff.	327	Minervæ canistrum cur portare non licuerit virgini Attica?	523
Mercurii preparatio in fodinis quibusdam Hispanicis.	467	Ministorum Collegia quando reformanda?	231*
Merillii (Emundi) Or. de propagando Juris studio.	422	Miracula num bodie dentur?	292
Mesenterium plurimos habet nervos.	370	num imaginationi adscribenda?	292
continet vasa nondum detecta.	371	De Miraculis gentilium Diff.	453
Mesenterii apostema purulentum.	371	De Miscellionibus Diff. promissa.	429
glandula plures sunt in junioribus quam adultis.	372	Missa a Jesuitis tecto capite celebratur in China.	300
In Mesenterio vasorum sanguineorum extremitates ut determinentur?	370. 371	Mitra Pontificalis triplex.	347
Mestertii (Jac.) de imminuendo labore studii Juris Diff.	422	Mixti cognitionem num Chymia ex vero spondeat?	470
De Meta (Nic. Urb.) vita Cypriani Baraze.	271	M. Mogul num festo die corporis sui pondus exploret?	298
Metaphysica, fons disciplinarum.	228*	Mohacense pralium.	302
Wolfhana commentata.	38	Mohammetani refutati.	276
Metaphysicæ notiones veritatibus Mathematicis illustrantur.	39	Mohammetismus unde ortus?	94
Meteorologicæ observationes commendata.	389	in quo consistat?	110
		favet Socinianis.	110
		De Moivre (Abrah.) notatus.	477
		Mochimus, Scriptor Syrus.	4
		Ccc c 2	Mon-

INDEX RERUM.

<i>Monconyſius notatus.</i>	32	<i>Nafoniſ nomen quibus fami-</i>	
<i>Moniſtæ quinam ſunt?</i>	39	<i>liis Romæ proprium?</i>	157
<i>De Monmort (Petri Remondi)</i>		<i>Natalis dies num dicatur pro</i>	
<i>elogium.</i>	476 ff.	<i>dico mortis?</i>	160
<i>Monſtra humana.</i>	370	<i>Natoliæ conditio.</i>	33
<i>De Monumentis ante inventas</i>		<i>De Navarræ origine, fatiſ &</i>	
<i>literas Diff.</i>	453	<i>ſucceſſione Diff.</i>	423
<i>De Morbis cognoſcendis & cu-</i>		<i>Naugerii (Bernb.) vita.</i>	21
<i>randis Apheriſmi.</i>	264	<i>obitus.</i>	22
<i>Mori (Thomæ) quaſtio ridicu-</i>		<i>Nazaræi cur dicti hæretici?</i>	108
<i>la.</i>	328	<i>Nazarenus & Nazarus ut dif-</i>	
<i>Mortariorum genus novum.</i>	480	<i>ferant?</i>	108
		<i>Tolandi refutatus.</i>	107
<i>Mofes Mardenus, Scriptor Sy-</i>		<i>Nazareni an dicti primi Chri-</i>	
<i>rus.</i>	6	<i>ſtiani?</i>	107
<i>Mofis Hiſtoria tota typica.</i>	8 ff.	<i>Nestorianiſmi in Oriente origo.</i>	7
<i>Motus reptorius commendatus.</i>	385	<i>Ex Nihilo fieri aliquid, an ab-</i>	
		<i>ſurdum?</i>	289
<i>principia recepta, in</i>		<i>num poſſit procreari</i>	
<i>dubium vocata.</i>	442	<i>dimidia unitas?</i>	447
<i>gravitatis theoria am-</i>		<i>Nilus, Danubio par.</i>	296
<i>pliata.</i>	475	<i>Nili inundatio quando contin-</i>	
<i>muſculorum examen.</i>	469	<i>gat?</i>	33-34
<i>Motuum compositio, Geometris</i>		<i>Ex Nivis altitudine fertilizatiſ</i>	
<i>recepta, impugnata.</i>	445	<i>augurium.</i>	297
<i>Mundus quo modo periturus?</i>	291	<i>Noachi nomine alluditur ad</i>	
		<i>Meſſiam.</i>	332
<i>De Munzeri (Th.) doctrina &</i>		<i>Nonnus, Scriptor Syrus.</i>	4
<i>factis Diff.</i>	505	<i>Noriſius (Henr.) notatus.</i>	155
<i>Muratorii (Lud. Ant.) vita Fr.</i>		<i>Noſtradami ſepulchrum.</i>	32
<i>Petrarchæ.</i>	512	<i>Ad Numerum in oratione quæ</i>	
<i>Muſculorum ſcapulæ mecha-</i>		<i>requirantur?</i>	459
<i>nica.</i>	469	<i>Numinus Hermonthitarum.</i>	34
<i>Mutili, magiſtratus & Regiæ</i>		<i>Turpiliani explica-</i>	
<i>dignitatis incapaces.</i>	12	<i>tus.</i>	152
<i>Myſteria continent doctrinam</i>		<i>Horatiæ familia rariſ-</i>	
<i>ad pietatem.</i>	15	<i>ſſimus explicatus.</i>	399 ff.
<i>Myſteriorum doctrina neceſſa-</i>		<i>Nummi deperditi a quo reſti-</i>	
<i>ria.</i>	15	<i>tuti?</i>	400.
N <i>afi mutiſ reparatio.</i>	468	<i>De Nummorum veterum uſu</i>	
		<i>in Theologia Diſſ.</i>	505
			In

INDEX RERUM

<i>In Nummis nota restitutionis quam?</i> 400 <i>Nundinæ Lipsienses Venetis prelatæ.</i> 366 <i>Nuptiæ coram notario in Galia prohibita.</i> 63 <i>Nyet Relatio missionis Jesuitarum ad Mexor.</i> 271 Obssequens, epitheton Fortunæ & Jovis. 154 quid notet in Inscript. 154 Observationes Meteorologica. 467 commendatæ. 389 Oculi rotundi in transversim oblongos mutati. 365. 366 Oesophagi angustia, a glandulis tumefactis orta, ut curata? 370 Ogi, Regis Basan, regio. 33 Olearius (Gottfr.) defensio. 521 19. Oly, Idoli in Insula Madagascar, descriptio. 367 19. flagellatio. 368 Opera, per quæ Jacobus fidem vult declarari, quam? 115 Opticæ singularia. 135 ff. Orationes consistoriales. 97 Orationis character, indelibilis. 146 Ordo orationis in quo consistat? 458 quotuplex? 458 artificialis quis fit? 458 naturalis in quo consistat? 458 Ordinum Monasticorum originæ & litigia. 64	<i>Orientalis Bibliotheca.</i> 1 ff <i>Ecclesia doctorum vitar qui dederint?</i> 1 ff <i>Origenes a Pamphilo defensio.</i> 94 <i>Ossa animalium sub vertice rupis reperta.</i> 467 ut generentur? 372 <i>Ossium anatomie.</i> 372 humanorum differentia ab ossibus brutorum. 372 <i>Ovarium feminarum non datur.</i> 370 In Ovario vestigium excussi ovi repertum. 372 <i>Ovidii sepulcrum num super sit?</i> 155. 157 Metamorphoses pro S. Bibliis venditæ. 267 P In Inscriptionibus saepe pro Bponitur. 154 <i>De Pace sapientum tractatio.</i> 184 <i>Pachacamus, creator univervi apud Indos Occid.</i> 268 pro Hispanorum Deo venditatus. 268 <i>Pachemii sermo Gr. contra Empæctas & mores sui sæculi.</i> 505 <i>Papæ infallibilitas negata.</i> 28 <i>Parabolæ ope circuli descriptio.</i> 433 <i>Parabolani quinam?</i> 469 <i>Paracletus, nomen appellativum Spiritus S.</i> 199 <i>De Paradiso sententia Indorum.</i> 269 <i>Parallactica machina ad astrum in centro telescopii retinendum.</i> 431 Ccc c 3 Partium

INDEX RERUM.

Partium corporis humani multilatarum reparatio.	467	Petrarchæ (Fr.) Testamentum.	512
Paschali (Petr.) Or. ad Regem Lusitania.	22	donatio Bibliotheca	512
Pachalis vigilia ut olim celebrata?	200	Reip. Venetæ facta.	512
De Pasquierio (Steph.) varia.	419	S. Petrus primam missam celebravit.	346
Patellæ vasa sanguinea.	370	S. Petri effigies.	347
Pedelli, stationarii publici.	510	Philippi Pulcri R. G. & Bonifacii VIII Pont. simultatum historia.	54 sq.
Pedes Pontificis Rom. osculandi ritus defensur.	347 sq.	In Philippinis Insulis quot subditos numerent Hispani?	300
Pedis Londinensis ad Parisiensem ratio.	392	quantum auri	300
Pediculi, milites Dei pedestres.	215	quot annis colligant Hispani?	300
De Pegaso Jcto quinam egerint?	429 ff.	Philosophia non repugnat Theologia.	288
Penis virilis non habet glandulas in corona glandis.	370	Philosophorum sectæ generales.	39
Peponis usus, mortis causa.	64	Philostorgii Hist. Eccl. a Christina R. Succ. magno pretio redempta.	365
Peregrinantibus data præcepta.	295	Phocas, Scripserit Syrus.	5
Perjurii pena.	451	Picteti & Vasseursii Epistola mutua de religione.	283
licentia Oratoribus,		Pietas doctrina mysteriorum promovetur.	15
Poetis & amantibus data.	451	Pinguedo subtilissimis turget vasculis sanguineis.	371
Perfarum Reges num fuerint polyonymi?	404	Du-Pinii Bibliotheca Aut. Eccl. proscripta.	64
in longinquam expeditionem profecturi, successorem designabans.	413	Pipinus num Papa autoritate factus Rex Gallia?	52
Regum inauguratio ut fiat?	297	Pisani (Petr.) Or. de laude Philosophia.	22
Persepolis ruina.	297	Pisces fossiles Narbonæ.	366
Petrocorium, urbs a Japbeto extructa.	25	In Pium V Pont. censura.	53
Petrarcha (Fr.) senex Græca dicitur.	454	Planta habet transpirationem insensibilem.	48
Petrarchæ (Fr.) in Ciceronis Opp. expiscandis studium.	454	non nutritur nisi mediantè terra.	48

Plantæ

INDEX RERUM.

<i>Plantæ cujusdam virtus pulcritudinem conservandi.</i>	32. 33	<i>De Poetica arte Hebræorum Diff.</i>	453
<i>ut generentur?</i>	46	<i>Politica, pars Juris Naturæ.</i>	229
<i>habens sexum.</i>	46	<i>Bibliotheca.</i>	230*
<i>Plantarum Catalogus locupletissimus, ineditus.</i>	33	<i>Polyandria quanam?</i>	157
<i>in classes distributio.</i>	46	<i>Polybius Condeo in delitiis.</i>	363
<i>nutritio ut fiat?</i>	47	<i>Polygamia in Insula Madagascar frequens.</i>	367
<i>species nova num nascantur?</i>	470	<i>Pomeranix Hist. Eccl. monumenta.</i>	501 ff.
<i>generum characteres.</i>	470	<i>Pompeji Magni columna.</i>	33
<i>Platonis Philosophia fata.</i>	288	<i>Pontifex V. T. qualis esse debuerit?</i>	12. 14
	289	<i>ad Pontificem N. T. respicit.</i>	13
<i>Plebejorum olim luxus.</i>	158	<i>N. T. Christus.</i>	14
<i>Plinius Major notatus.</i>	34	<i>Rom. olim a solo Imperatore Rom. pependit.</i>	51
<i>Pluralistæ quinam sint?</i>	39	<i>Pontificis V. T. vestitus mysteria.</i>	346
<i>Plutarchus Condeo in delitiis.</i>	363	<i>Rom. vestes in locum vestium Aaronis succedere.</i>	346
<i>Pluvix arenosa exemplum.</i>	467	<i>pedes osculandi ritus defensur.</i>	347 ff.
<i>in Erivano urbe sub vesperam frequentes, unde?</i>	296	<i>Pontifices quando se Imperatoris imperio subdixerint?</i>	52
<i>Pluvialis aquæ quantitas ut dimetienda?</i>	392	<i>Pontificia religio defensa.</i>	280 ff. 282 ff.
<i>Anni 1719</i>	467	<i>Pontificiorum errores.</i>	282
<i>Pneumatocela causa.</i>	371	<i>Porcelli in processione sacra ducti.</i>	266
<i>Pœnitentia legitima quanam?</i>	148	<i>Portugalli Sinum Persicum tuentur.</i>	297
<i>Pœnitentiæ apud veteres ratio diversa.</i>	147	<i>Præjudicia seculi moderni vitam concernentia.</i>	531 ff.
<i>Pœnitentium classes in veteri Eccl.</i>	147	<i>De Præparatione gratiosa Notiones Theol.</i>	505
<i>In Poësin odii exemplum.</i>	61	<i>Prevenhuberi (Val.) Annales Styria.</i>	191
<i>Poëtarum Italorum Carmina Latina collecta.</i>	192	<i>Principis officia.</i>	229* 231*
<i>veterum lectio damnata.</i>	230*		Prin-
<i>Anglorum veterum tria genera.</i>	329		

INDEX RERUM.

Partium corporis humani mutilatarum reparatio.	467	Petrarchæ (Fr.) Testamentum.	512
Paschali (Petr.) Or. ad Regem Lusitania.	22	donatio Bibliotheca	512
Pachalis vigilia ut olim celebrata?	200	Reip. Veneta facta.	512
De Pasquierio (Steph.) varia.	419	S. Petrus primam missam celebravit.	346
Patellæ vasa sanguinea.	370	S. Petri effigies.	347
Pedelli, stationarii publici.	510	Philippi Pulcri R. G. & Bonifacii VIII Pont. simultatum historia.	54 sq.
Pedes Pontificis Rom. osculandi ritus defensus.	347 sq.	In Philippinis Insulis quot subditos numerent Hispani?	300
Pedis Londinensis ad Parisiensem ratio.	392	quantum auri	300
Pediculi, milites Dei pedestres.	215	quotannis colligant Hispani?	300
De Pegaso JCo quinam egerint?	429 ff.	Philosophia non repugnat Theologia.	288
Penis virilis non habet glandulas in corona glandis.	370	Philosophorum secta generales.	39
Peponis usus, mortis causa.	64	Philostorgii Hist. Eccl. a Christina R. Succ. magno pretio redempta.	365
Peregrinantibus data præcepta.	295	Phocas, Scriptor Syrus.	5
Perjurii pena.	451	Picteti & Vasseurii Epistola mutua de religione.	283
licentia Oratoribus,		Pietas doctrina mysteriorum promovetur.	15
Poetis & amantibus data.	451	Pinguedo subtilissimis turget vasculis sanguineis.	371
Perfarum Reges num fuerint polyonymi?	404	Du-Pinii Bibliotheca Aut. Eccl. proscripta.	64
in longinquam expeditionem profecturi, successorem designabant.	413	Pipinus num Papa autoritate factus Rex Gallie?	52
Regum inauguratio ut fiat?	297	Pilani (Petr.) Or. de laude Philosophia.	22
Persepolis ruina.	297	Pisces fossiles Narbona.	366
Petrocorium, urbs a Japheto exstructa.	25	In Pium V Pont. censura.	53
Petrarcha (Fr.) senex Græca dicit.	454	Planta habet transpirationem insensibilem.	48
Petrarchæ (Fr.) in Ciceronis Opp. expiscandis studium.	454	non nutritur nisi mediantè terra.	48

Plantæ

INDEX RERUM.

<i>Plantæ cujusdam virtus pulcritudinem conservandi.</i>	32. 33	<i>De Poetica arte Hebræorum Diff.</i>	453
<i>ut generentur?</i>	46	<i>Politica, pars Juris Naturæ.</i>	229
<i>habent sexum.</i>	46	<i>Bibliotheca.</i>	230*
<i>Plantarum Catalogus locupletissimus, ineditus.</i>	33	<i>Polyandria quam?</i>	157
<i>in classes distributio.</i>	46	<i>Polybius Condeo in delitiis.</i>	363
<i>nutritio ut fiat?</i>	47	<i>Polygamia in Insula Madagascar frequens.</i>	367
<i>species nova num nascantur?</i>	470	<i>Pomeraniæ Hist. Eccl. monumenta.</i>	501 ff.
<i>generum characteres.</i>	470	<i>Pompeji Magni columna.</i>	33
<i>Platonis Philosophiæ fata.</i>	288	<i>Pontifex V. T. qualis esse debuerit?</i>	12. 14
<i>Plebejorum olim luxus.</i>	158	<i>ad Pontificem N. T. respicit.</i>	13
<i>Plinius Major notatus.</i>	34	<i>N. T. Christus.</i>	14
<i>Pluralitæ quinam sint?</i>	39	<i>Rom. olim a solo Imperatore Rom. pependit.</i>	51
<i>Plutarchus Condeo in delitiis.</i>	363	<i>Pontificis V. T. vestitus mystoria.</i>	346
<i>Pluvie arenosa exemplum.</i>	467	<i>Rom. vestes in locum vestium Aaronis succedere.</i>	346
<i>in Erivan urbe subsperam frequenter, unde?</i>	206	<i>pedes osculandi ritus defensus.</i>	347 ff.
<i>Pluvialis aquæ quantitas ut dimetienda?</i>	392	<i>Pontifices quando se Imperatoris imperio subduxerint?</i>	52
<i>Anni 1719</i>	467	<i>Pontificia religio defensa.</i>	280
<i>Pneumatocæles causa.</i>	371	ff. 282 ff.	
<i>Pœnitentia legitima quam?</i>	148	<i>Pontificiorum errores.</i>	282
<i>Pœnitentiæ apud veteres ratio diversa.</i>	147	<i>Porcelli in processione sacra ducti.</i>	266
<i>Pœnitentium classes in veteri Eccl.</i>	147	<i>Portugalli Sinum Persicum tentur.</i>	297
<i>In Pœsin odii exemplum.</i>	61	<i>Præjudicia sæculi moderni vitam concernentia.</i>	531 ff.
<i>Pœtarum Italorum Carmina Latina collecta.</i>	192	<i>De Præparatione gratiosa Nationes Theol.</i>	505
<i>veterum lectio damnata.</i>	230*	<i>Prevenhuberi (Val.) Annales Styria.</i>	191
<i>Anglorum veterum tria genera.</i>	329	<i>Principis officia.</i>	229* 231*
		Prin-	

INDEX RERUM.

Principis <i>ius in religionem</i> quodnam? 229* <i>definitio.</i> 231* Principium duplex, bonum & malum, quod, & cur colatur <i>incolis Ins. Madagascar?</i> 368 Probabilitas <i>practica, in quo</i> <i>consistat?</i> 227* Procellæ <i>ut observandæ?</i> 391 De Proculianorum <i>in Jure se-</i> <i>ctæ Diff.</i> 425 De Prodigiiis <i>apud Veteres Diff.</i> 453 Propheteia <i>quid sint?</i> 462 Prophetiarum <i>clavis ex Histo-</i> <i>ria petenda.</i> 9 Providentia <i>natura circa vif-</i> <i>onem.</i> 138 Provinciale <i>Romanum.</i> 506 Prudentiæ <i>definitio.</i> 227* De Prussiæ <i>Regno novo querela</i> <i>Clementis XI.</i> 98 Puella <i>Aurelianensis a quo sub-</i> <i>ornata?</i> 53 Pulvzi (<i>Andr.</i>) <i>Opusculorum</i> <i>nova editio promissa.</i> 519 Purpurarii <i>quinam?</i> 155 Pyramides <i>ab Ægyptiis cur po-</i> <i>sitæ?</i> 156 <i>Solis & Luna Me-</i> <i>xicana ab interitu vindica-</i> <i>tæ.</i> 301.302 Pyri & <i>foliorum anatome.</i> 372 Pythagoræ <i>libri tres, magno</i> <i>pretio redempti.</i> 509	<i>nitiana Newtono vindicata.</i> 440 Quakeri <i>bonorum & uxorum</i> <i>communione habent.</i> 362 Quantitas <i>per nihilum divisa,</i> <i>num infinitum quid designet?</i> 447 Du Quesne <i>laudatus.</i> 26 Quietis <i>definitio juxta Galile-</i> <i>um.</i> 290 Quintilianus <i>illustratus.</i> 457 Quistorpii (<i>Jo.</i>) <i>de Christiani-</i> <i>simo Græcorum hodierno Diff.</i> 501
Quadraturarum <i>doctrina</i> <i>promota.</i> 440 ff. <i>Tractatus</i> <i>Newtonianus commendatus.</i> 439 <i>promotio Leib-</i>	Rabulas, <i>Scriptor Syrus.</i> 4 Radium <i>in lente refra-</i> <i>ctorum aberratio negata.</i> 315 ff. Supra <i>Rationem num sint res</i> <i>sacræ?</i> 290 Rationarium <i>Hierarchicum.</i> 506 Ratisbona <i>illustris.</i> 191 Reformationem <i>an sponte sui-</i> <i>cipere potuerint Protestan-</i> <i>tes?</i> 278 Refractio <i>in primate quate-</i> <i>nus ad lentem applicari pos-</i> <i>sit?</i> 231 Refrangibilitas <i>luminis diver-</i> <i>sa, impugnata.</i> 305 ff. 394 ff. Regalium <i>ortus, causa & pro-</i> <i>gressus.</i> 65 De <i>Regeneratione notiones</i> <i>Theol.</i> 505 Regis <i>titulus in Anglia satra-</i> <i>pis datus.</i> 330 Regnum, <i>corona Pontif. Rom.</i> 347 Religio <i>Hispanorum & Lusit.</i> <i>qualis?</i> 28
	Religio

INDEX RERUM.

Religio <i>Mohammethana cur tam late sparsa?</i>	28	Rubigo, <i>Dea.</i>	217
<i>Pontificia defensa.</i>	280	Rudbeckius (<i>Ol.</i>) <i>typographiam instituit.</i>	507
<i>ff. 280 ff.</i>		Runas <i>quis primus fundi curaverit?</i>	508
Religionis <i>Christiana necessitas probata.</i>	494	Rufficæ & <i>Lutherana Eccl. consensu.</i>	500
Religionum <i>ritus diversi non tollunt divinitatem.</i>	286	<i>typi quando in Suecia fusi?</i>	508
Reliquæ <i>Martyrum quando coli captæ?</i>	464	Ruyter (<i>Mich.</i>) <i>cur filias elocaverit Ministris Ecclesiæ?</i>	362
Remi <i>novi navigiis majoribus applicandi.</i>	431	Saba (<i>Jo.</i>) <i>Scriptor Syrus.</i>	5
Remotio <i>Clerici quotuplex?</i>	146. 147	Sabbathi <i>Christianorum institutio libera.</i>	114
Renau d'Elifagaray (<i>Bernb.</i>) <i>elogium.</i>	479	De <i>Sabinianorum in Jure Secta Diff.</i>	425
De <i>Renovatione notiones Theol.</i>	505	Sacerdotis <i>filia qua dicatur in Scriptura?</i>	13
Responsa <i>Prudentum quam auctoritatem habuerint?</i>	428	Sacerdotum <i>auctoritas apud Indos.</i>	267. 268
Restitutionis <i>nota qua in nummis?</i>	400	Per <i>Sacerdotes V. T. quinam designentur in N. T.</i>	13
De <i>Retz Card. alter Catilina.</i>	65	De <i>Sacramentis Veterum Diff.</i>	448
Rhaith <i>quid sit Britannis?</i>	330	Sacrificia <i>a Deo jussa.</i>	332
Ricatus (<i>Jac.</i>) <i>notatus.</i>	73. 74	Sagalassi, <i>urbis, rudera.</i>	33
Ricaltus, <i>athens.</i>	365	Salaria <i>ministorum Eccl.</i>	400
Ridigeri (<i>Andr.</i>) <i>retractationes.</i>	226 ff. *	Salica <i>lex unde dicta?</i>	50
Ritus <i>Eccl. Rom. cur sint instituti divini?</i>	346	<i>quos obligaverit?</i>	50
Rivetus (<i>Andr.</i>) <i>notatus.</i>	203	<i>non excludit feminas.</i>	50
Rizzettus <i>refutatus.</i>	227 ff.	Sativæ <i>utilitas ad nutritionem.</i>	371
<i>defensus.</i>	304 ff.	Sanctus (<i>Severus</i>) <i>emendatus.</i>	218
Robigus <i>Deus, & Robigalia sacra.</i>	217	Sanctorum <i>cultus, idololatricus.</i>	29
Roffensis <i>Textus editus.</i>	189 sq.	Inter <i>Sanctos quinam a monachis recepti?</i>	51
<i>Episcopi elogium.</i>	190	Sanguinis <i>esu quinam prohibiti Act. XV?</i>	114
Rollii (<i>Mich.</i>) <i>elogium.</i>	478	<i>menstrui evacuationis phenomenon singularare.</i>	469
Roma <i>terra motu peritura.</i>	217	<i>Fluxus per cutim carpitis.</i>	372
De <i>Q. Roscii, Comædi, vita Diff.</i>	453	Sapientiæ <i>definitio.</i>	227*
Rothscholtzi (<i>Frid.</i>) <i>specimen Hist. Bibliopolarum recentioris ævi.</i>	510	<i>D d d d</i>	
Rübezahl, <i>spectrum, unde?</i>	362	Satel-	

INDEX RERUM:

Satellitum <i>emersiones per diversa telescopia non eodem tempore observantur.</i> 475 Scarabæi <i>in insigni veterum Regum Francorum.</i> 362 Schilteri (Jo.) <i>memoria. cursus studiorum civil.</i> 420 Schultingii (Andr.) <i>Or. de Jurisprudentia historica.</i> 422 Scotix <i>Historici recensiti.</i> 323 Scriptores <i>veteres a quibus primum fuerint detecti?</i> 455 Scripturæ <i>S. integritas vindicata.</i> 110 <i>veritas vindicata.</i> 495 Scripturæ <i>S. loca illustrata aut explicata:</i> <i>Gen. I, 26.</i> 96 <i>III, 14, 15.</i> 331 <i>IV, 1.</i> 332 <i>2. 3. 4. 5.</i> 332 <i>25.</i> 332 <i>VI, 3.</i> 332 sq. <i>Exod. VIII, 21.</i> 217 <i>XX, 3.</i> 496 <i>Lev. XXI, 1-3.</i> 10.12 <i>Num. XXI, 4-9.</i> 12 <i>1. Sam. VII.</i> 11 <i>1 Reg. XIX, 4.</i> 120 <i>2 Reg. I, 2.</i> 217 <i>1 Chron. IX, 33.</i> 216 <i>Pf. XXXI, 6.</i> 120 <i>Prov. VIII, 22, 23.</i> 331 <i>Ecc. II, 15.</i> 530 <i>Eccles. XII, 7.</i> 117 <i>Es. VII, 18.</i> 217 <i>XII, 9, 13, 15.</i> 124 <i>LVIII, 13.</i> 19 <i>XLIV.</i> 144 <i>XLII, 5.</i> 144 <i>Hof. XIV, 3.</i> 216 <i>Sophon. III, 9.</i> 217 <i>Zachar. XII, 1.</i> 144 <i>Matth. V, 44.</i> 522	<i>X, 23.</i> 504 <i>XI, 19.</i> 524 <i>29, 30.</i> 525 <i>XV, 5.</i> 527 <i>XVI, 26.</i> 528 <i>XVII, 2.</i> 528 <i>XIX, 12.</i> 529 <i>XXV, 19.</i> 530 <i>XXXVI, 36.</i> 96 <i>Luc. II, 29.</i> 171 <i>XII, 20.</i> 124 <i>XVI, 22.</i> 122 <i>23-25.</i> 124 <i>XXII, 69, 70.</i> 96 <i>XXIII, 43.</i> 123 <i>46.</i> 120 <i>Job. VII, 27.</i> 96 <i>XIV, 2, 3.</i> 117 <i>XVI,</i> 109 <i>XX, 23.</i> 149 <i>Act. VII, 59.</i> 121 <i>XV,</i> 114 <i>XX, 10.</i> 126 <i>Rom. IX, 5.</i> 96 <i>1 Cor. I, 23, 24.</i> 15 <i>II, 14.</i> 19 <i>III, 11.</i> 331 <i>2 Cor. V, 1.</i> 118 <i>8.</i> 116 <i>Gal. V, 1.</i> 113 <i>Phil. II, 6.</i> 96 <i>Col. II, 18.</i> 125 <i>2 Petr. III, 15.</i> 113 <i>Ebr. XI, 7.</i> 333 <i>XII, 10, 16, 17.</i> 122 <i>23.</i> 119 <i>Apoc. VII, 14, 15.</i> 123 <i>De Scripturæ S. veritate num possint esse certi Calviniani &c.</i> 277 sq. 283 <i>Scusonii (Fr.) de Locustis Observatt.</i> 234* <i>Sectiones Conicæ nova ratione demonstrata.</i> 431 <i>Sectionum Conicarum proprietates</i>

INDEX RERUM.

<i>etates ex ipso Cono optime demonstrantur.</i>	435	Servierii profectus in Mathest.	363
Sectionum cadaverum utilitas	372	Sfondratæ (Agat.) elogium.	17 ff.
Secundinæ vi non sunt extrahenda.	371	Shira, nomen Anglicum, unde?	327
Sedes Apostolica, thronus divinitatis in terra visibilis.	224	De in Shires divisione Angliæ dissertat.	326
Seldenus (Jo.) emendatus.	7	Sideralium altitudinum phenomenon singulare.	472
Seldeni (Jo.) epitaphium.	362	De Siguenza (Car.) Libra Astronomica.	302
Seminis virilis crassa portio ad ovarium penetrat.	369	De Silvestris (Camilli) icon. opera.	401
Senecæ Tragediæ a Mazarino in deliciis habitæ.	363	Elogium.	399
Sepeliendri ritus eo tempore, quo combusta corpora, a quibusdam servatus.	156	Epitaphium.	401
veterum Christianorum.	461	Simeon, Scriptor Syrus.	45
De Septimi diei festo apud Judæos Diss.	451	Sirus (Victor) cur vitæ periculum subierit?	365
Sepulcra quid sint?	156	Slevogti (Jo. Phil.) memoria.	420
cur inviolabilia?	156.	Philosophia Jctorum.	422
ubi exstructa?	156	Snell (Jo.) primus Sueciæ typographus.	507
quotuplicia?	156 ff.	Sociniani refutati.	279
ut in templa recepta?	461 ff.	Socratis genius an filia vocis.	521. 525
ornandi modus apud Gentiles & Christianos diversus.	462	De Socratis ironia, genio & moribus Diss.	453
violare cur inter Christianos aliqui tentaverint?	464	Soli dicatas virgines apud Indos castas esse oportet.	268
quibus olim in Ecclesiæ negata?	464	Sophistæ quotuplicis generis?	227*
Sepulcri Christi descriptio.	201	Speculum Suevicum.	191
Serpentis sanctitas in Regno Juda.	37	Spencerus refutatus.	12
Serpente aneo quis designatur?	14	Spensippi Opera magno pretio redempta.	509
Series pro circulo.	471	Sphinx unde orta & quid designet?	33. 34
Leibnitiana inutilis.	471	Sponius notatus.	32
Servi post mortem dominorum cum illis combusti.	268	Strauchii (Jo.) Jcsi elogium.	420 sq.
		Sportula quid sit?	497 sq.
		Sportulantium Fratrum Hieraria.	496

INDEX RERUM.

Sportulare an neutrum?	408	Fasmanni (Abelis) <i>Expositio de terris Australibus.</i>	270
Stationarius quis?	510	Tavernerius notatus.	296
Stellæ Magorum radius inter reliquias.	29	Taurelli (Lelii) <i>vita.</i>	351
<i>nova in balana pervolutio determinatur.</i>	472	Taylorus notatus.	219
Sterlingi, <i>moneta, unde dicti.</i>	326	Telecopiorum <i>perfectio unde pendeat?</i>	141
De Sterlingorum <i>moneta Dissertat.</i>	326	Templaxiorum <i>ordo injuste exstirpatus.</i>	52
Sternutantibus <i>bene precandimos unde?</i>	452	Temporis <i>divisio apud Coptas.</i>	35
Stoica <i>Philosophia ut juri immixta?</i>	428	Templum <i>sepulcri Christi quando & a quibus perfectum?</i>	24
Strabo notatus.	365	In Tentationibus <i>quid faciendum?</i>	18
Strozæ (Jo.) <i>vita & mors.</i>	349	De Terminis <i>judicialibus Angliæ Diss.</i>	327
350		Testamenti <i>Vet. historiarum usus.</i>	8 sq.
Struthiones <i>in cibum cedunt.</i>	270	In Testamento <i>Novo cur nulli post Jobannis Evangelium Annales Christi?</i>	9
Studiorum <i>cursus juveni præscriptus.</i>	230*	Testimonii <i>ratio considerata.</i>	188
Stylites (Simeon) <i>Scriptor Syrus.</i>	4	Tevii (Jac.) <i>liber de gestis Hispanorum ad Diem in India non est Buchanani.</i>	324
(Josua) <i>Scriptor Syrus.</i>	5	De Theatrali <i>habitu Diss.</i>	452
Suanteviti, <i>Deastri, nomen unde?</i>	217	Themata <i>gentiliaca impugnata.</i>	92
<i>idolum destructum.</i>	217	Theocriti <i>Idyllion IV explicatum.</i>	453
Submerforum <i>mors num eveniat sine pota aqua?</i>	467	<i>pastores explicati.</i>	453
Sudoris <i>canales qui?</i>	370	In Theologicis <i>controversiis modus servandus.</i>	505
Suecicæ <i>typographia historiolæ.</i>	506	Theoria <i>Geometriæ elementaris nova.</i>	471
Snetonius <i>illustratus.</i>	161	Thermometri <i>status commodissimus.</i>	391
De Suffocato <i>præceptum ut irreperferit Act. XV?</i>	114	S. Thomas <i>cur Aristotelem iterum introduxerit?</i>	289
Sulaca (Jo.) <i>Scriptor Syrus.</i>	6	Thymi <i>usus.</i>	371
De Symphonia <i>Veterum Diss.</i>	452	Tiara, <i>corona Pontificis.</i>	347
Syrus, <i>apud Lucianum, quis?</i>	523	Tolandus (Jo.) <i>refutatus.</i>	107-109
T abelita, <i>doctor universalis.</i>	7	Tolandus (Jo.) <i>Epistola de inventione typographiæ.</i>	106
C. Taciti <i>versio Gallica accurata.</i>	61	Tonitru <i>pro Deo habitum.</i>	217
Tailand (Pet.) <i>vita.</i>	417	Tonsura <i>Eccl. ex antiquitate defensa.</i>	347
<i>scripta.</i>	418		

INDEX RERUM:

Tensura autorem habet S. Petrum. 347 Tornacensi Ecclesia Episcopus a Pontifice datus. 101 Torni defectus suppleti. 476 Toultée (Ant. Augustini) vita. 204 sq. Traditio defensa. 279 sq. Trajanus nummos deperditos ut restituerit? 400 Trappius (Jos.) notatus. 322 Tribunianus defensus. 519 Tribus varia tabulis depicta. 451 ff. De Tribubus Rom. Diss. 451 De Tribus Impostoribus liber in Guelferbytana exstat. 364 Tridentini Concilii Historia Dupiniana, non nova. 19 sq. De Trinitate Patrum sententia examinata. 95 Trinomiorum in binomia resolutio. 440 Triregno quid? 347 Triturationis systema impugnatum. 468 De Trochilos, ave; singularia. 34 Troxæ radera. 296 Turcarum Zelus in religione commendatus. 32 Typi Græci, Hebr. & Arab. quando in Sueciam inveci? 508 Russici quando in Suecia fusi? 508 Typi legales unice ab arbitrio divino sunt determinati. 10 Typorum V. T. usus. 8 ff. 11 ff. De Typorum usu & abusu. Diss. 9 ff. Typos legales inter & historicos quid intersit? 11 Typographi olim eruditi in Suecia quod forum habeant? 105 508 Typographi inventio an Simi debeat? 106 a Cicerone habita. 106	Typographiæ incunabula revivis. 505 Sæcica historiola. 506 De Typographiæ inventione Diss. 106 Typographici Annales. 104 VAdstenensiv in Suecia monasterii typographia vetustissima. 507 Valerianorum tabula Geneal. 400 Valerii (Augustini) operum catalogus. 20 in polygraphia delectatio. 2x Valgorum tibia, ut se habeat? 37x De la Valle (Petrus) notatus. 32 Vapores noxii solutionibus ut arceantur? 469 Varchi (Bened.) epitaphium. 350 Le Vasseur & Piçetti litera mutua de religione. 283 De Vaugelasio (Claud.) varia. 419 Venæ sectio infelix. 63 Venerea lues; incollis fere omnibus Insula Madagascar familiaris & gloriosa. 368 Veneti Patritii scriptis clari. xi Vetimigliæ (Ant.) Observat. de Missione in China. 209 Ventorum impetus ut dignoscendus? 392 Ventriculus habet tunicam papillosam. 372 Ventriculli fractura ab erroribus Anatomicorum liberata. 468. In Ventriculo atherometa pinguis inventa. 372 Vermium humanorum diversæ figura. 370 ovula in eorum corporibus generantur. 370. Vesicæ urinariæ tunica excreta. 371 Vesparum descriptio. 466. Vestalium historia. 152. Vestis Pontificis Rom. in locum vestium Aaronis successere. 346

INDEX RERUM.

<i>In Yekibus considerata Hierarchia.</i>	348	<i>cum illis combusta.</i>	268
<i>Vestitus Summi Pontif. V. T. my-</i>		<i>Uxorum vivicomburium cur a</i>	
<i>steria.</i>	346	<i>Braminibus suadeatur?</i>	298
<i>Cardinalium origo.</i>	348	W <i>Allisus pecunia appetentior.</i>	364
<i>De Veteranis Diff.</i>	452	<i>Wallius (Laur.) typographiam Up-</i>	507
<i>Virgilius (Polydorus) notatus.</i>	213	<i>salia instituit.</i>	507
<i>Virgines Soli dicatas apud Indos</i>		<i>Wankejl Observatt. in MS. Hiber-</i>	
<i>castas esse oportet.</i>	268	<i>nicum.</i>	107
<i>Virginitatem sponzarum Indi sa-</i>		<i>Wassenbergij diocesis Ratisbonen-</i>	
<i>crificulis suis offerunt.</i>	269	<i>sis considerata.</i>	191
<i>In Ulmo baso vivus repertus.</i>	468	<i>Welstedius (Leonb.) notatus.</i>	322
<i>Umbræ Lunaris transitus supra</i>		<i>Whittonus refutatus.</i>	92-96
<i>Tellurem in eclipsi Solis A. 1724.</i>	333	<i>Whitlôki (Jac.) Epitaphium.</i>	330
<i>Ungues monstrofi.</i>	468	<i>Wicliffi (Jo.) Vita.</i>	205 ff.
<i>Voluntatis sedes ubi?</i>	289	<i>scripta sollicite suppressa.</i>	213
<i>Ureterum valvule reperta.</i>	263	<i>Wiequefortius ut ex carcere Hagi-</i>	
<i>Urim & Thummin quid sit?</i>	496	<i>ensi se subduxerit?</i>	364
<i>Urina ano clauso per vulvam red-</i>		<i>Wieland (Joach.) Typographia</i>	
<i>ditæ.</i>	468	<i>Hafnia nova.</i>	320
<i>Urfatus (Jo. Am.) laudatus.</i>	160	<i>Windstrupius (Petr.) typographiam</i>	
<i>Urfati (Sertorii) de Notis Rom. libri</i>		<i>instituit.</i>	507
<i>editio nova auctior promissa.</i>	161	X <i>Quid in Nummis notet?</i>	400
<i>vita.</i>	150 sq.	<i>XN notat octoginta.</i>	159
<i>scripta.</i>	151	<i>In Xenophontis Cyropædiam Ob-</i>	
<i>Urfatorum familiaus in equestren</i>		<i>servatt. Geogr.</i>	453
<i>evecta?</i>	150	<i>Xyftus, Scriptor Syrus.</i>	5
<i>Contra Usurarios rigor frenandus.</i>	231 *	Z <i>Elus Episcopi qualis esse de-</i>	
<i>De Usuris lex Mosaica quos ob-</i>		<i>beat?</i>	225
<i>strinxerit?</i>	114	<i>Zeni (Apostoli & P. Catarini) Fra-</i>	
<i>Per Vulvam alvi exoneratio.</i>	468	<i>trum, in Fr. Petrarca carmina</i>	
<i>Uxores Regis Judæ post ejus mor-</i>		<i>merita.</i>	512
<i>tem vendita.</i>	37	<i>Zenobius, Scriptor Syrus.</i>	3
<i>post mortem maritorum</i>			

Errata.

Pag. 149 lin. 29. dele in initio ministro & in fine de, & lin. sequ. 30 post quædam adde de ministro; p. 153 lin. 31 lege secundam; p. 159 l. 32. Patrono; p. 166 l. 17 pro II lege I; p. 184 l. 33 afferentes; p. 186 l. 14 adstringantur; p. 187 l. 23 crassa; p. 195 l. 18 Philippo; p. 275 l. 1 floruerit; p. 286 l. 18 explicari, l. pen. proterve; p. 291 & 22 de animabus; p. 330 l. 12 in initio lege rei; p. 463 l. 10 mortuos; p. 468 l. 4 cicatricem; p. 509 l. 15 illos it. prædicos.

F I N I S.

-100) • (101-

